Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIÆ LIBRI IX: ET DE VITA HOMERI libellus.

Illi ex interpretatione Laurentio Vallæ adscripta, hic ex interpretatione Conradi Heresbachij: vtraq; ab Henr. Stephano recognita.

Ex Ctesia excerptæ historiæ.

Apologia Henr. Stephani pro Herodoto.

Accessit in hac editione Spicilegium Frid. Sylburgij, ad Henr. Stephanum virum clariss.

FRANCOFVRTI
Apud hæredes Andreæ Wecheli,
MD LXXXIIII.

227435-B. ALT-

Henrici Stephani Elegeion in eos qui Herodoti historiam fabulositatis accusant.

Quisquis is est vel quisquis erit quo iudice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atq; leui famæ pondus inesse putat:
At siquis lectis hoc ausit dicere Musis,
Quum sapit has vltra, plus satis ille sapit.

Eiusdem, in Herodoti interpretationem à se recognitam.

Qui verax propria, mendax interprete lingua
Antè fui, verum nunc in vtraq; loquor.

Eiusdem de hac editione sua distichon.

Herodoti Latium possederat hactenus vmbram,
Nunc Latium corpus possidet Herodoti.

Frid. Sylburgij elegeion in suum Spicilegium.

Ὥρην ὠμήτης, ὅτ' ἀολλίζονται ἀμάλλαι,
Ἀσταχύων ὠὰ ἀχεοῖς λείψανα συχὰ μίνει.
Τὼς καὶ ὠ Ἡροδότοιο διορθώσῃ πολυμόχθῳ
Σπεύδων ὁ Στέφανος σφαλμάτ' ἄπλα λίπεν.
Ὧν ὅσα τοῖς θ' ἑτέροιν καὶ ἐμοῖς κατιδέρχθη ὀπωπαῖς,
Τῆσδ' ἐπανορθώθη ὀκδόσει ἡμετέρῃ.
Ἀλλὰ καὶ ἥδε τέλει Στεφάνῳ χάριες· ὅπλι ὁ ταῦτα
Συλλέξας, Στεφάνῳ πάντα πάσῃ' ἐξέμαθεν.

CLARISS. VIRO HENRICO STEPHANO, TYPOGRAphorum lumini S. D.

NOn dubito quin miraturus ſis, vir clariſſime, quæ cauſæ nos impulerint vt Latinã Herodoti verſionẽ, quam tu diligenti recognitione & doctis annotationibus officinæ tuæ vindicaſti, nos noſtræ vſurpare auſi ſimus. Forſan etiã alij nõ tantùm mirabuntur hoc factum, ſed etiam pro libito tum apud te, tum apud alios calumniabuntur, & a maleuolentia, inuidia, turpive lucri ſtudio profectum dictitabunt. Sed nihil iſtorum ſiue criminum, ſiue ſuſpicionum, in factum noſtrũ competit. Cuius ſi veras ſcire cauſas velis, haud equidem diſſimulabo. Quadrimeſtre eſt & amplius cum e Pannonia ſuperiore, Boiemia, & alijs quibuſdã locis, partim librarij, partim docti viri per literas nos rogarunt, vt præter alios auctores Herodotũ Latinum, cuius iamdudũ nulla exemplaria nec e tua nec ex alijs officinis prodierint, nos e noſtra in publicum emitteremus. Ea petitio & honeſta videbatur, & iuſta: ſed ita tamen iuſta, vt ei ſine iniuſtitię ſpecie difficulter poſſet ſatisfieri. Videbamus enim, ſi talẽ ederemus qualis ante tuum prodijt, facturos nos reip. literariæ iniuriam, quæ doctis tuis laboribus per nos fruſtraretur: ſin tuum exemplar ſequeremur, redundaturum ad te aliquid iniuriæ, qui laborum tuorũ fructu a nobis priuari viderere. In iſta hæſitatione accidit vt prelum minimæ formæ libris deſtinatũ charta deſtitueret, & vnà cum charta etiam auctor mutandus eſſet. Itaq; hinc neceſſitate, illinc bonorum virorũ precibus vrgentibus, cum non haberemus alium ſcriptorem quem ceſſanti prelo mandaremus, Herodotũ tuum arripuimus. Qua in re non parũ nos confirmabat quod plerosq; omnes æquos facti arbitros fore ſperabamus, quippe quo publica magis quàm priuata vtilitas quæſita eſſet: nec te magnopere indignaturum credebamus, qui alijs occupatus editionẽ iterare vel non poſſes, vel non velles. Tum minorem iniuriã fore putabamus, ſi grandi forma tibi relicta, nos minorem nobis ſumerẽmus: ita vt tua officina ſplendidioribus bibliothecis, noſtra vero tenuioris fortunæ hominibus, & ijs qui ſe in itinere hoc ſcriptore oblectare cupiunt, exemplaria ſufficeret. Ad hæc ſciebam

te eo eſſe tum candore, tum erga remp. ſtudio, vt ſi tua editione præterita, ſecuti eſſemus veteres, nobis ob iſtud quam ob hoc factum grauius fuiſſes ſuccenſurus; vt qui leuis offenſionis metu pro bonis mercibus malas literatis obtruſiſſemus. Atq; adeo ſi nos æquam iſtam bonorum virorum petitionē aſpernati fuiſſemus, ad alios itū eſſet, quibus tu multo minus hoc iuris indulſiſſes. Porro quia hic tibi mos eſt vt iteratas editiones accęſſione aliqua locupletes, cenſui & mihi diſcipulo tuo laudatiſſimam præceptoris diligentiam hîc imitandam. Itaq; collegi primum quæ Adrianus Turnebus, Ioannes Hartungus, Hieronymus Mercurialis, Franciſcus Iunius, & Paulus Leopardus, doctiſſimi viri, vel in Græco textu vel in eiuſdem verſione emendauerant. Deinde his addidi quæ ipſe obiter ex Diodoro Siculo, Dionyſio Halicarnaſſeo, Pauſania, Suida, Stephano, Euſtathio; Plinio item, Mela, Solino, vel alijs in meo libro annotaueram. Quas annotationes vt lector a tuis diſcernere poſſet, a fronte aſteriſco, vel in fine initiali mei nominis litera S notare viſum eſt. Siquas vero tuis adieci, ijs incluſionis notas vtrinq; appoſui. Eam opellam ſub tuo patrocinio in publicum emitto: & quidquid in ea boni eſt, tibi adſcribi cupio: ſicubi autē a ſcopo aberratum eſt, id mihi imputari volo. Pleraq; tamē talia eſſe confido, vt exquiſitiſſimo iudicio tuo nō ſint diſplicitura. cui ſi probentur, nullas aliorum cenſuras quantumuis ſeueras pertimeſco. Itaq; intelligis quas huius editionis cauſas habuerimus, & quo eam corollario adauxerimus. Tu id factū noſtrum, nō tam noſtra quam reip. gratia in bonā partem interpretaberis; ac ſi forte noſtra diligentia tuam non exæquauerit, (quod metuo: nam ipſe præeſſe operi nō potui) id quoq; ignoſces. Vnum adhuc abs te contendo, illud ipſum ſcilicet quod tu in tua præfatione olim a Camerario petiſti, vt commercium cum Muſis conſtanter habeas, & quam literatis partim tuorum, partim alienorum ſcriptorum expectationem feciſti, eam tandem aliquando expleas: vt reipſa comperiamus hanc diuturnam ceſſationem tuam peperiſſe nobis ἀφθονιστέραν καλῶν καὶ ὠφελίμων συγγραμμάτων ἔκδοσιν. Quod vt præſtare cumulatius poſſis, proſperam tibi valetudinem, tranquillum otium, & felices rerum ſucceſſus a Deo opt. max. precor. Vale. Francofurti e typographio Wecheliano, v Id. Febr. M D LXXXIIII.

Fridericus Sylburgius ſua & Wecheli hæredum nomine.

HENRICVS STEPHANVS IOACHIMO CAMERARIO SVO S. D.

POST *Herodotum Thucydides, inquit M. Tullius:* (*in cuius dicti explicatione aut ego fallor, aut alij multi falluntur*) *at ego tibi contrà, mi Camerari, Herodotum post Thucydidem, tuum ἀμοιβαῖον munusculum Hesiodea mensura ἀντικαμείβομενος. Quem tu mihi Herodotum narras? inquies: illúmne cum suo Zopyro, aut sua cum Artaynte, miserandis pariter nefandisq; modis ab interprete mutilatum, laceratum, fœdatum, prorsus denique deformatum? Imò verò absit vt tam turpe tamq; horrendum spectaculum, Massagetis potius aut Cyclopibus dignum, in conspectum tuum venire permittam. Túne igitur* (dices) *Latinum Herodotum ad me mittis incudi per te aut alium quempiam redditum? Certè si totum incudi redditum dixero, mentiar: si ex parte, & quidem magna ex parte redditum, non mentiar. Ita enim res* (*ne te diu suspensum teneam*) *se habet. Quum eodem tempore quo Thucydidem Græcum Latinumq; edidi, de edendo quoq; Herodoto cogitassem, atq; adeo non parnam pecuniæ vim in picturam sculpturamq;*

quarundam ad eum pertinentium iconum inſumpſiſſem, contigit vt is quem in recognoſcenda Thucydidea interpretatione exantlaueram labor, me ab Herodotea, quam ex eadem officina prodire animaduertebam, planè deterreret. Sed tamen periculum aliquando tandem facere placuit an officina illa ſui vſquequaq; ſimilis fuiſſet, an potius in cudenda Herodoti interpretatione meliorem quàm in altera, quicunq; eſt eius author, operam nauaſſet. At ego non tam ouum ouo, quàm duas illas fabricas ſibi ſimiles eſſe comperi. hoc tamen intereſſe animaduerti, quòd quæ in Thucydidea peccata ſunt, bilem lectori; at quæ in Herodotea, riſum potius mouere poſſint. Quis enim adeo ſit Democritus vt illi ad multos cõcionũ Thucydidis locos bile nõ intumeſcat iecur, quos ille quiſquis eſt interpres, ita in Latinum ſermonem vertit, vt ſimul eloquentiam ſummã in meram infantiam verterit? Quis viciſſim adeo ſit Heraclitus vt riſum vel cachinnum potius ad illos Herodotea interpretationis locos compeſcat, in quibus nouos montes, nouos populos, nouas gentes ex vno calami ductu ortas intuetur? Vetus fuit verbum, Semper Libya noui aliquid adfert: at hæc interpretatio Libya vice fuerit viris doctis, quibus eam cum textu Græco conferre minimè graue videbitur. Illic enim ἱρὸν *(Ionico more poſitum pro* ἱερὸν*) id eſt ſacrum, in montem nomine Hirum noua quadam metamorphoſi mutatum conſpiciet: illic ex* μυχοῦ *(id eſt receſſu, vel ſinu) Inachum ſiue Machum vrbem: ex* οἵπνες *(id eſt Qui) populum nomine Hœtines: illic ex* ὑποδυτας *(id eſt inferiores) populum Heſſones: illic deniq; ex* ἁλέες *(quod declarat Vniuerſi, vel Simul omnes) populoſiſſimam gentem Halees repentè emergere videbit. Eant nunc qui magicarũ vocum poten-*

potentia vel circa leuissima opera fidē derogant, quum tanta à tantillis istis quinq; vocibus miracula, & quidē nullius Circes ope adiutis, edita cernantur. O quàm opportunè in Deucalionea tempora incidisset huiusmodi interpres: quàm strenuus humani generis reparator, sine lapidum iactatione, fuisset. His atq; similibus iocis immensum quem circa bella illius interpretationis castigationem exhausi laborē, fallere interdum iuuit. Quibus fortasse non absimilia ipse quoq;, si foret in terris, iocaretur Democritus. Verùm vt vnde digressa est, eò mea reuertatur oratio, quum non tam onum onо, quàm duas illas interpretationes sibi similes esse comperissem, ego tamen nunquam ad subeundum castigationis onus magis imparatus fuissem (idq; cum ob alia, tum propter eos qui sub prelo erant libros, quos tibi paulo pòst recensebo) quem laborem vires etiam infirma detrectare suadebant, eum æme repentina necessitas extorsit. Quum enim in Homeri locum (cuius impressionem casus quidam interruperat) sufficiendus aliquis Graecus scriptor esset, commodè in illo incommodo accidere videbatur vt Herodotus Ion Ionis Homeri vicariū se offerret. Sed quanuis & omen hoc animum ad spem erigeret, & necessitas stimulos admoueret, timidè tamen vel trepidè potius manum operi admouebam: donec eruditissimus vir Theodorus Beza & huius scriptoris amantissimus, operam mihi suam pollicendo, (quam & nauauit qualem in prafixa ad lectorem epistola docui) ita me confirmauit, vt huius authoris editionem vno cœptam prelo, duobus prosequutus sim.

Sed quorsum tam multa? inquies: cur tam anxiè facti tui rationem exponis? Nimirum vt si consilium meum tibi nō vsquequaq; probem, temeritatis saltem crimen

effugiam, atq; hoc à te impetrem vt hunc meum laborem boni consulere, non autem ἀργυραμοιβικῶς ἐξετάζειν *velis: quippe cui, quot menses poscebat, vix tot à me dari potuerint dies. Si enim horarum à me in hoc qualecunque est opus insumptarum numerus subducatur, nequaquam duodecim integros dies confecerint.*

De authore autem huius interpretationis (quisquis is est) quid dicam? Indoctus certè is non fuit, sed nec doctus fuit. infidelem certè interpretem eum nõ vocarim, sed nec fidelem vocare ausim: negligens certè fuisse non videtur, sed nec diligens fuisse comperitur: sed siquid medium inter doctum virum & indoctum, inter fidelem & infidelem interpretem, siquid deniq; medium inter diligentem & negligentem esse potest, aut siquid ex his alioqui contrarijs conflatũ imaginari possumus, id in eo fuisse putandũ est. Miraris quod dico? at quod magis mireris addam. Hanc interpretationem, aut nõ vnius viri, aut vnius quidem, sed duplici ingenio praediti opus esse aio. Quòd siquis quomodo fieri possit vt aliquis duplici ingenio sit praeditus, me roget, eum ego vicissim interrogabo qui fieri possit vt vnum idemq; ingenium in vna eademq; sua interpretationis pagina rem eandem hîc aptis & Latinis, illic ineptis & barbaris verbis reddiderit: in eruendo sensu huius loci alioqui obscuro Lyncei oculos habuisse, in eliciendo sensu illius loci claro & aperto Hypsea cacior fuisse videatur. quî fiat vt alicubi ita verbis Graecis insistat vt ea in re superstitiosus sit potius quàm religiosus: alicubi contrà, ea non libertate solùm sed licentia etiam vtatur, vt quae sint interpretis partes oblitus videri possit. quî deniq; fiat vt illius loci interpretatio acutissimum hominis iudicium testetur, huius interpretatio vel ipso communi sen-

su ho-

ſu hominem caruiſſe arguat. Nam ſi bona nõ ita malis permixta eſſent vt in vna eademq; pagina, imò verò in vna interdum periodo vtraque inuenirentur, ſed aliquot paginas integras bene, aliquot deinde malè interpretatus eſſet, ad harum interpretationem ebrium, ad illarum ſobrium acceſſiſſe, vel non eiuſdem interpretis totum eſſe opus ſuſpicarer: nunc quum vel vnius periodi interdum prius membrum alioqui difficile, feliciſſimè ſit redditum, poſterius, quod erat facilius, infeliciſſimè: aut vice verſa: quomodo in vna periodo ſobrium & ebrium eundem fuiſſe, aut vnam eandemq; periodum duos interpretes habuiſſe veriſimile cuiquam fiat? Sed nec illud facilè cuiquam perſuadebitur, eundem quidem interpretem fuiſſe, ſed eum in vno periodi membro aliquem ſe doctiorem conſuluiſſe, in altero autẽ neminem in conſilium adhibuiſſe. Quid igitur ſupereſt vt dicamus? equidem quid aliis hac de re dicendum ſuperſit neſcio: aliud certè mihi ſupereſt nihil, niſi vt id mirari quidem ac ſæpe miratum eſſe, ſed eius cauſam & antea ignoraſſe & nunc quoq; ignorare fatear. Cætera qua de edito à me Latino Herodoto dicenda putaui, ex ea quam præfixi ad lectorem epiſtola (ſi legere graue non fuerit) intelliges.

VENIO *ad eam qua tuum illud munuſculũ ornaſti epiſtolam. In ea me tam amanter à te tanto viro cõpellari, ſane quam gaudeo: ſed nimium honorificas illas compellationes non agnoſco. Nullis tamen me nec laboribus nec ſumptibus parcere, dum in promouenda re literaria veſtigijs patris mei inſiſto, hi quos dum hæc ſcriberem, ſub prælo habebam ſcriptores (quorum te nomina libenter auditurum ſcio) teſtari poterunt.* POETARVM *veterum ſyntagma (grandibus pariter & ele-*

gantibus literis) Homeri, Hesiodi, Theognidis, Phocylidis, Orphei, Theocriti, Nicandri, Callimachi, Arati. SOPHOCLES cum omnibus quæ in eum extant scholijs. POLEMONIS & HIMBRII declamationes. Et hæc quidem Græco sermone. Latino autem, MEDICORVM syntagma è Græco sermone in Latinum versorum, Aretæi, Rufi, Oribasij, Tralliani, Pauli Æginetæ, Aetij, Actuarij, aliorumq; fere omnium præter Hippocratem & Galenum: additis & ex Latinorum medicorum numero ijs quibus prima deferuntur. Inchoatum erat & SYNTAGMA concionum ex omnibus tam Græcis quàm Latinis historijs excerptarum: sed Græco sermone in Latinũ translato. quibus & indicẽ qui eas in certas classes distribuat, adiungere decreui. ANTHOLOGIAM autem Græcorũ epigrammatum quæ ante paucos dies è prelo exijt, ad te vnà cum ipso Herodoto mitto.

QVOD scribis, eam meæ epistolæ partem, qua te vt commercium cum Musis constanter habeas cohortor, nescio quid cogitationum animo tuo commouisse, quasi vel ipse suspicari, vel ad suspicandum alijs ansam dare videar, aliud à te susceptum, aut agi quàm vt bonas literas colas: non de nihilo certè (vt verum fatear) hæc animo tuo incessit cogitatio. Illa enim reuerata mentem meam subierat suspicio, ex eo animi rum orta quòd iampridem nulla scripta prodijsse a te intellexissem. Tunc enim ne rude (prout mereris) donari velles, magno literarum omnis generis dispendio, vereri vel potius pertimescere cœpi. Sed quædam tua ποιήματα quæ paulo pòst in manus meas peruenerunt, illo metu me liberauerunt.

Quòd in extrema epistola, Adriani Turnebi mortem (mei post Petrum Danesium & Jacobum Tusanum

num præceptoris) non fictis lamentis proſequeris, facis tu quidē quod non te ſolū, ſed omnes literatos facere decet: quòd verò & eius ſapientiam, doctrinam, virtutem, humanitatem pleno ore prædicas, in eo animi tui candorem (rem hoc ſeculo rariſſimam) & agnoſco & magnopere laudo. Nimis enim verum hodie experimur illud Aſcræi poetæ, Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ. *Sed quid hoc ſibi vult quod à te ſubiungitur? quum ais, quo maiorem iacturam hæc noſtra ſtudia fecerint, eo plus curæ laborisq; in me meiq; ſimiles recumbere? Imò verò quod de me nonniſi ioco, de te ſeriò dici poteſt, illius monte in te, & in tui ſimiles, (quos paucos orbis habet) in te vnū, inquam, totam literariam rempublicam inclinatam recumbere. Cæterùm quum te laudum eius tam ſtudioſum eſſe animaduertiſſem, non dubitaui quin grata tibi lectio futura eſſet eorum quibus tumulum eius ornaui epigrammatum: quare adſcribēda cenſui, tua viciſſim (ſi qua ſcripſeris) expectans.*

Εἰς Ἀδριανὸν Τύρνηβον.

Τυρνήβε μὴ πρὶν κλέος ἔπλετο ἐσχόμενος,
Νωῖν σὴ αὐτῷ ψυχὴ ἐσαεῖ ὀναίτης.
Καὶ γὰρ ὅπῃ χθονίης σοφίης δεδαημένη ἄκρα,
Ἦλθε καὶ ἐσαῦις ἄκρα δαησομένη.

In Adriani Turnebi tumulum.

In manes ingrata tuos hæc ora ferentur,
Quòd taceant te, à te quæ didicere loqui.
Sed reus huius agi malo, carissime, laudes
Ingenij culpa quàm tenuare tuas.
Ergo alij laudent: ego tantùm epigrammate testor,
Laudibus haud vllum par epigramma tuis.

In eundem.

Cur placuit cunctis Turnebus? cur tot amici
Illi, vix hostes vnus & alter erant?
Cur placuit cunctis? tot linguis linguæ diserta
Tótne illi potuit conciliare viros?
Cur placuit cunctis? an quòd certare videbant
Iudicij dotes dotibus ingenij?
Cur placuit cunctis? cunctas placuítne quòd artes
Excoluit Graias, excoluit Latias?
Cur placuit cunctis? an quòd totusq; lepores
Spiraret, totus quòd lepidosq; sales?
Causæ equidem sunt hæ: sed & hæc est maxima causa,
Hic placuit cunctis quòd sibi non placuit.

HEN-

HENR. STEPHANVS
Lectori S. D.

QVVM inceptã à patre meo Rob. Stephano Græcorum hiſtoricorum editionem perſequens, & eum in illa perſequenda ordinẽ tenens, non quem ratio temporũ quibus quiſque vixerat, ſed quem offerentes ſe occaſiones ſuadebant, Diodorum Siculum, mox Xenophontem, tandem & Thucydidem, vtrunque Græcum pariter & Latinum ediderim, à me Herodotum vtraque itidem lingua loquentem expectari ſciebam. Sed ex quo cum illa Thucydidea interpretatione luctatus fueram, quod naufragis vſuuenire ſolet, vt tranquillas etiam aquas horreant, idem & mihi vſuueniebat: ac tantum abeſt vt iterum aduerſus Laurentianam Scyllam & Charybdin dimicare vellem, vt vix nomen audire ſuſtinerem. Sed illa potentiſſima domina Neceſſitas me quantumuis repugnantem in hanc arenam iterum deſcendere, & iugo quod excuſſeram, rurſus collum ſubdere, quantumuis recalcitrantem, coegit. Hũc igitur laborem quum illa mihi expreſſerit, occaſionem quam in mea ad Ioachimum Camerarium epiſtola commemoraui, nacta, diligentiæ quæ multis in locis deſiderari poteſt, veniam mihi dari poſtulo.

Ea tamẽ lege veniam impetrare volo, vt quod hic defuerit, id in annotationibus quæ Græcæ editioni adiungentur, cumulatiſſimè expleam. Ad quam differendam tribus potiſſimùm rationibus ſum inductus. Prima eſt, quòd illam interpretationem cum Græco contextu conferendo, & quas interpres ſequutus erat diuerſas lectiones examinando, maius veterum codicum auxilium deſiderarim. Quanuis enim multas ex illis lectionibus, in quibus à vulgatis editionibus Græcis interpretatio illa diſſentit, ex noſtris vetuſtis exemplaribus annotatas repererim, (quarum etiam nonnullas margini huius Latinæ editionis adſcripſi, easque præſertim quibus lacunæ explentur) non tamen omnes tum quas ille rectè ſequutus eſſe videtur, tum quas præterea in locis alioqui obſcuris ſequendas iudico, aut reperi, aut reperturũ me, niſi conſultis multis aliis veteribus exemplaribus, ſperaui. Secunda quæ me ad differendam Græcam editionem impulit, cauſa fuit, Theodori Bezæ pollicitatio. is enim in deſcribendis pictori iconibus

quæ huic volumini subiunctæ sunt, operâ suam nauasse, & quarundam suarum in tres priores libros animaduersionum, ac potissimùm in primum, copiam mihi feciſſe non contentus, quum se præterea nonnullas in hunc scriptorem obseruationes editurum polliceretur, illas ego grande moræ pretium (omnium iudicio qui hominis doctrinam norunt) futuras existimaui. Tertia est, quod meum imperfectum emendationis laborem eo quo paulo antè dixi modo explere, atque adeo, vt aliena recognoui, ita & mea ipsemet (quum præsertim nimiæ nimiúmque periculosæ festinationis mihi sim conscius) recognoscere statuerim. Nam & loci quidam, dum iam sub prelo essent, mihi clari redditi sunt, qui obscuri paulo antè fuerãt. ex quibus ille est insignis lib. 2, μὴ μακρονοεῖς πρὸς τὰς λιθίνας πυραμίδας. cuius, quum iam prelo commissus esset, hunc esse sensum animaduerti, Ne me præ lapideis pyramidibus, ludibrio habeas.

Sed quid ego me tam anxiè excuso? Si Conrado Heresbachio tibi imponenti, & quum ne millesimam quidem errorum huius interpretationis partem emendasset, totam se accuratissimè emendasse iactanti, æquum te præbuisti, cur mihi, bona fide tecum agenti, iniquum te præbebis? Sed quid de Conradi Heresbachij impostura loquor? Cum interprete & cum Cõrado ipsos etiam qui antea excuderunt hunc librum typographos de imponendo tibi & de te ludificando coniurasse dicas. Nulla enim tam horrenda fingi erratorũ typographicorum monstra possunt, quæ superiores editiones Gallicæ, Italicæ, Germanicæ non fouerint: quæ vix dici potest quanto & quàm molesto cum labore à me profligata fuerint: & eorum quædam in calce huius libri, in perpetuam rei memoriam, spectanda tibi visum est proponere. At bonus ille vir Conradus Heresbachius, quasi ab illis monstris sibi metueret, nullum eorum oppugnauit, imò verò ne attigit quidem. Qui tamen, quotamcunque eorum partem profligasset, multo melius & de Herodoto & de Herodoti lectore meritus esset, quàm dum decem interpretationis Latinæ errores pro decem millibus errorum, magna cum ostentatione emendat, & eos quidem eiusmodi qui in omnium oculos qui Græcas literas vel à limine salutarint, incurrere queant: vel dum pro verbis Herodoti quæ non intelligit, alia quæ solus intelligit, & quæ nec Herodoti nec cuiusquam Græci scriptoris sunt, reponit: vt quum pro ἀριθμοὶ νῦν ἀριθμοὶ legere iubet.

Verùm

Verùm his omiſſis, pauca de opera quam in huius interpretationis emendatione poſui, & de ratione quam pro temporis anguſtijs inij vt maiore cum fructu legi Latinus Herodotus poſſet, dicenda nunc arbitror. Literis quas vulgus Italicas vocat, ea ſcribenda cenſui quæ in contextu Græco non habentur: & ex illis ea potiſſimùm quæ interpretem non ex aliquo veteri codice à vulgatis editionibus diuerſo, (quod eum locis aliquot feciſſe oſtendi) ſed ex ingenio, interpretationis iuuandæ gratia, addidiſſe exiſtimaui. Ex vocabulis & loquendi generibus quæ barbara *videbantur*, partem aliquam mutaui. Antiquiſſima verò mihi fuit (quum minus vrgebar) falſas interpretationes emendandi cura: quarum tamen multas me inemendatas reliquiſſe, vt mihi ſum conſcius, ita ingenuè fateor. Hoc quoq; non diſſimulabo, multos eſſe locos, quorum ſententia, ſi generatim cõſideretur, bene reddita ſit: ſin ſigillatim, malé. id eſt, in quibus interpretatio, quod ad nudam facti expoſitionem attinet, vera ſit: quod ad circumſtantias autem, non ſatis. Cæterùm nequem interpretationes apertè falſæ offenderent, ſtatueram quidem *initio* vnamquanque earum expungere, & in eius locum veram reponere: (ac plurimis iam certè locis id feceram, vt ex collatione cum cæteris editionibus cognoſcetur) ſed quum animaduertiſſem, lexica Græca quæ hodie linguæ Græcæ ſtudioſis terenda proponuntur, huiuſmodi falſis, ineptis ridiculisque interpretationibus, (vt ſimiles habeant labra lactucas) tanquam gemmis quibuſdam ab eorum interpolatoribus inſignita eſſe: ne ij quos illa ad has interpretationes remittũt, in mea editione eas quærentes, oleũ atque operam perderent, retinendas eſſe, noſtris e regione adſcriptis, iudicaui. Neq; verò de his illíſve lexicis loquor, ſed de omnibus quæ duodecim abhinc annis prodierunt: quorum nonnulla Theſauri etiam titulo ornata fuerunt: ſed de quibus, quum introſpiciuntur, verè dici poſſit quod habet vetus prouerbiũ, theſaurus carbones. Sed nimirũ quidam qui patrem meum audierãt ſæpe dicentem, ſe Theſauri Græci editionem moliri, ſi non aliud, at ipſum certè titulum præripere illi volebant: perinde facientes ac ſiquis Irum, ob acceptam Crœſi veſtem, regem euaſiſſe perſuadere vellet. Sed de his tunc aptior *fuerit* dicendi locus quum verum & ἐπώνυμον Theſaurum dabo: cuius quo diuturniorem expectationem eſſe video, eo magis *vt illi* reſpondeat, efficere manibus pedibusq; conabor.

Quòd ſiquis obijciat me bonas horas in emendanda huiuſmodi interpretatione, tanquam in repurgando Augiæ bubili, malè collocaſſe, potiusque nouam cudendam fuiſſe, primùm ego ei, aurum ex Ennij ſtercoribus collectum fuiſſe reſpondebo: deinde eundē hoc conſiderare iubebo, ita eſſe vitioſam hanc interpretationem vt permixtas vitijs virtutes & quidem maximis maximas & plurimis plurimas habeat: magnumque ad præcepta optimæ rationis interpretandi, magnum ad formandum iudicium eius qui interpretem agere diſcit, adiumentum afferre queat. Sunt enim quædam (aut ego valde fallor) tam Latinè, tam dilucidè, tam numerosè, tam denique omnibus modis concinnè venuſteque expreſſa, vt nihil Latinius, dilucidius, numeroſius, nihil concinnius venuſtiusque fieri fingíue poſſe videatur. Quid quòd ſæpiſſimè in vno eodemque loco bona malis permixta eſſe contingit? quid quòd interdum in vno periodi membro doctum, fidelem & diligentem interpretem & omnia Laurentio Valla digna agnoſcimus, in altero doctrinam (imò vel vulgarem linguæ Græcæ cognitionem) fidem, diligentiam deſideramus? Hoc tibi mirum viſum iri ſcio: mihi certè & mirum viſum eſt iampridem, & in dies magis miror: nec quamcunque in partem animum verſem, vlla coniectura rationem huius inconſtantiæ aſſequi poſſum. Sed hanc interpretationem (quicunque ſit eius author, & vndecunque profecta ſit quæ in ea cernitur inconſtantia) minimè reijciendam, ſed potius quas habet inter vitia virtutes, & roſas inter aculeos carpendas eſſe cenſeo. Vale, & noſtris laboribus faue.

HENRICI STEPHANI
APOLOGIA PRO HERODOTO, SIVE HERODOTI HI-
ſtoria fabuloſitatis accuſata.

VT antiquitatem nonnulli nimiùm religioſè atq; adeo ſuperſtitioſè colunt, ita nō deſunt qui eandem merito honore meritaq; obſeruantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum vtrunq; non peculiare ſeculo noſtro, ſed illi cum ſuperioribus eſſe commune, multa nobis argumento eſſe poſſunt. Poſterioris quidem certè fidē nobis vel ipſa Græci ſermonis conſuetudo facit, in quo ἀρχαῖος & ἀρχαϊκὸς de homine nimia ſimplicitate prædito, interdum verò & de planè ſtolido bardoq; dicuntur: & ἀρχαῖον ἔργον itidem. Atq; hinc, id eſt ex hoc priſcorum morū & inſtitutorum (vtpote quibus nimiùm rudis ſimplicitas ineſſet) contemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρονόληρος, βεκκισέλινος. Hinc & illi verſus,

Priſca iuuent alios: ego nunc me deniq; natum
Gratulor, hac ætas moribus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui ſuperſtitiosè antiquitatem colunt, quid anſam præbuerit, aſſequi coniectura nequaquam facile eſt. Non iam de illa altè repetita antiquitate, nec de ijs loquor qui mores ſui ſeculi exoſi, vota contraria votis Naſonis fecerunt: vt quum dicit Tibullus,

Tunc mihi vita foret: vulgi nec triſtia noſſem
Arma, nec audiſſem corde micante tubam.

Quæ verba eruperunt huic Poetæ poſtquam aurei ſeculi felicitatem commemorauit. Atq; hunc, dum eò reſpiceret, pertæſum vitæ ſuæ fuiſſe, mirum videri non debet: quum ipſe Heſiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἔργοις πέμπτοισι μετεῖναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed & ille ipſe Naſo, qui in verſibus quos modò citaui, antiquitatem *ludibrio* habet, illā laudari ſolitam, alibi fatetur, quū dicit,

B

Laudamus veteres, sed nostris vtimur annis.

Et qui (obsecro) prisci seculi laus dissimulari posset, cuius vt rudis simplicitas ijs quæ dixi verbis apud Græcos notata, ita vicissim probitas & fides consuetudine Latini sermonis celebrata fuit? Ille demum antiquis est adolescens moribus, inquit Plautus. Homo antiqua virtute ac fide, inquit Terentius. Homines antiqui, qui ex sua natura cæteros fingerent, inquit Cicero. His autem loquendi generibus materiam non alios quàm poetas præbuisse verisimile est: sed hi quàm angustis spatijs tempus illud circunscribant, vel ex his Iuuenalis versibus patet,

Antiquum & vetus est alienum Posthume lectum
Concutere, atq; sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas,
Viderunt primos argentea secula mœchos.

Sed & ipsum Hesiodum longo interuallo argentei seculi mores ab aurei seculi moribus separantem audimus. Dubium verò nemini esse debet quin aureo seculo argenteũ, vt æreo ferreum poetæ subiunxerint, id ipsum exprimere volentes quod Horatius his versibus cecinit,

AEtas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Quam sententiam ex hoc Arati loco mutuatus videri potest,

Οἷλω χρύσειοι πατέρες γένεϊ λέιπετο
Χειροπέλω· ὑμεῖς δὲ κακώτερα πρξείετε.

Huius autem rei (meo iudicio) non obscura ratio est. quum enim posteri vltra nequitiam suorum maiorum, cuius hæredes relinquuntur, sibi nouam in dies comparent, nequiores euadere necesse est. Verùm (si ferìò loquendum est) ne primum quidem seculum, vel potius ne primos quidem illos primi seculi homines nequitia caruisse, & ea vel maxima, sacræ literæ nos Caini exemplo docent. Quò minus Romuli multis seculis posterius factum in perpetranda itidem fratris sui cæde, mirum videri debuit. Atque (vt huic sermoni finem imponamus) priscorum hominum maiorem simplicitatem atq; adeo rusticitatem fuisse, quàm probitatem, & aut nullo vitio aut sola auaritia minus quàm nos laborasse, credibile est. At nostrum seculum si aureum ea vocari ratione non potest ob quam nomen id primo

seculo

ſeculo impoſitum fuit, illa certè eadem ratio hanc appellationem ei vendicat, propter quam Naſo in his verſibus (nam eorum authorem illum eſſe potius quàm Propertium iudico) eam ſuæ ætati tribuit.

Aurea ſunt verè nunc ſecula: plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

Quibus adijcienda ſunt quæ apud Propertium ſequuntur,

Auro pulſa fides, auro venalia iura,
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

Adijciendus & hic verſus, qui diſtichon illud *Aurea ſunt*, &c. præcedit,

Aurum omnes victa iam pietate colunt.

Verumenimuero non de illis (vti dixi) altè repetitæ antiquitatis admiratoribus loquor, qui, quæcunq; poetæ de ea ſomniarunt, vera eſſe in animum induxerunt. De quibus igitur? de iis qui ſuæ ætatis artifices, (præſertimque pictores & ſculptores) necnon poetas, præ illis quos ſuperiores ætates tulerant, flocci faciebant. Nam quis vel ex Cicerone non didicit quanto ſtudio *olim* antiqui operis tabulæ, ſigna, toreumata conquiri quanto pretio comparari ſolita fuerint?

Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo

inquit Horatius: ad quàm multos præterea eadem inſania & circa ſtatuas & circa res huiuſmodi laboraſſe putamus, perinde ac ſi cum Apelle & Zeuxide ars pingendi, cum Scopa, Myrone, Praxitele, ars ſculpendi ſiue fingendi ſepulta eſſet? Nec verò aliunde quàm hinc ortum apud Latinos habuiſſe crediderim illa *loquendi* genera, Nihil antiquius mihi fuit, Nihil antiquius habui, Antiquiſſimum mihi fuit, aliaque huiuſmodi. Nam qui hæc ab ea quæ ſenili ætati debetur reuerentia petita eſſe exiſtimant, aut falluntur, aut ego fallor. Quæ tamen origo voci Græcæ ἀρχαιότητος meritò fortaſſe tribuatur: ſed vocabulum Antiquitas, vt illi ſignificatione reſpondet, ita origine reſpondere, nequaquam dixerim. Et de artificibus quidem hactenus. Quod autem de poetis dixi, vel ſolius Horatij querimonia nobis ſatis ſuperq; teſtatum reddet: in qua inter cætera hæc dicit,

Si meliora dies, vt vina, poemata reddit,
Scire velim pretium chartis quotus arroget annus
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter

Perfectos veteresq; referri debet, an inter
Viles atque nonos?

Similis autem cum alibi, tum lib. ſecundo Anthologiæ Græcorum epigramm. extat querimonia. Veruntamen vt hodie cantilenæ ſiue cantica, quo recentiora, eo ſunt gratiora, ita iam Homeri ſeculo nouitatem illa non veruſtatem commendaſſe, ex his illius verſibus diſcimus,

Τὼ γὰ ἀοιδὼ μᾶλλον ὀπυιέυσ' ἄνθρωποι
Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Cui ſubſcribens Thebanus Poeta dixit, Αἰνῇ παλαιὸν μᾶλλον οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. Vbi animaduertendum eſt negari à Pindaro quod Horatius ex vulgi ſententia affirmat.

Sed quorſum hæc omnia? dicat aliquis. Nimirum vt propoſitis duobus hiſce hominum generibus, quorum vnum nimis religioſos, alterum nimis irreligioſos oculos & aures ad antiquitatem affert, ijs qui veterum hiſtoriarum lectores futuri ſunt, vt mediam quandam viam teneant, author ſim: ſic tamen vt veteres hiſtoricos (ſicut & poetas) dum legunt, illos ab eorum poſteris, tanquam magiſtros à diſcipulis, diſtinguẽdos eſſe meminerint. Nam ad hiſtorias quidem quod attinet, ſi verè illud dictum fuit, diſcipulum prioris eſſe poſteriorem diem, quin facta plurima quæ in poſterioribus hiſtorijs celebrantur, priores hiſtorias (id eſt facta quæ in illis commemorantur) tanquam exemplar ſibi propoſuerint, nemo (vt opinor) inficiari volet. Nam quis L. Tarquinium (vt vnum aliquod in hiſtoria Græca celebre factum cum celebri in Romana facto comparem) in decutiendis ſummis papauerum capitibus Thraſybulum imitari voluiſſe neget? Imò verò vt hunc ille imitatus eſt, ita hiſtoricos Latinos in deſcribendo eius facto Græcos imitari voluiſſe dicas. Ego verò ex Græcis Herodotũ, ex Latinis T. Liuium, deligens vtriuſque locum (nequid fingere videar) proferam. Herodotus igitur (ſi bene interpretor) hæc ſcribit, Præconẽ ad Thraſybulum Periander miſit qui ex eo ſciſcitaretur quis maximè tutus ipſi rerum ſtatus & ad exercendum in vrbem ſuam imperium accommodatiſſimus futurus eſſet. Thraſybulus hunc à Periandro miſſum ſecum ex vrbe educens, ſegetem ingreſſus eſt, eamq; perambulans, dum illum repetitis ſubinde ſuper eius è Chorintho aduentu interrogationibus compellaret, vt quan-

que

que ſpicam ſupra reliquas eminere cernebat, retũdebat; & poſtquam retuderat, proijciebat. donec quotquot in tota ſegete pulcherrimæ altiſſimæque erant, hoc modo labefactauit. Quum autem vniuerſum prædium obiiſſet, præconem nullo dato conſilio remiſit. Reuerſo deinde præcone, quum Periander Thraſybuli conſilium audire ſummopere cuperet, is nullum ſibi ab eo datum reſpondet: & ſe mirari addit quid illi in mentem venerit, vt ad talem virum eum mitteret, qui ita mente captus eſſet vt etiam ſuas ipſius res profligaret. Quæ dicens, ſimul quę facientem Thraſybulum viderat, narrare cœpit. At Periander quum huius facti mentem percepiſſet, & Thraſybulum ipſi de interficiendis ciuibus conſilium dare animaduertiſſet, mala omnia ciuibus ſuis inferre cœpit. Hactenus Herodotus. Liuium nunc audiamus de ſexto Tarquinio ita loquentem, Itaque poſtquam ſatis virium collectũ ad omnes conatus videbatur, tum è ſuis vnum ſciſcitatum Romam ad patrem mittit quidnam ſe facere vellet: quandoquidẽ vt omnia vnus ipſe Gabiis poſſet, ei dij dediſſent. Huic nuntio (quia credo dubię fidei videbatur) nihil voce reſpõſum eſt: rex, velut deliberabundus, in hortum ædium tranſit, ſequente nuntio filij. ibi inambulans tacitus ſumma papauerum capita dicitur baculo decuſſiſſe. Interrogando expectandoque reſponſum nuntius feſſus, vt re imperfecta, redit Gabios: quæ dixerit ipſe, quæq; viderit refert: ſeu ira, ſeu odio, ſeu ſuperbia infita ingenio, nullam eum vocem emiſiſſe. Sexto, vbi quid vellet parens, quidve præciperet tacitis ambagibus, patuit, primores ciuitatis, criminando alios apud populum, alios ſua ipſos inuidia opportunos, interemit. Hactenus & Liuius. Quis autem hic ea quæ dixi, id eſt παραλήλως πεδάξις & παραλήλως διηγήσις non agnoſcit? Iam verò ſi fluuiorum quos vidimus, fontes quoque videre iuuat, cui non lectio veterum hiſtoriarum (à quibus aliqui in poſteriores ſiue riui ſiue riuuli profluxerint) gratiſſima eſſe debet? Nam vt Homeri poeſin fontẽ appellat Naſo, (quum canit,

—à quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis ora rigantur aquis)

ita ego Herodoti & Thucydidis ſcripta fontibus comparare, duabus de cauſis non dubitem. Vna eſt, quòd ex illorum lectione præſtantiſſimos quoſque & bellica virtute clariſſimos viros prudentiam hauſiſſe, & de variis rebus gerendis vel non gerendis conſi-

lium, tanquam ex oraculo certiſſimo petiiſſe, (felices, quos facerent aliena pericula cautos) atque adeo illorum facta non in ſimilibus tantùm rebus imitatos eſſe, ſed interdum ad vſus alioqui diſſimiles accommodaſſe, veriſimile eſt, Altera, quòd ex hòrum vtroque (ac præſertim ex Thucydide) omnes propemodum qui ſequuti ſunt hiſtoricos, cum alia tum varias ſcribendæ hiſtoriæ regulas deriuaſſe, & horum ſcripta tanquam ideas illis ſcribentibus obuerſatas fuiſſe, multa nobis argumento eſſe poſſint. Verùm quũ iſta ſint eiuſmodi quæ multò faciliùs mente comprehẽdi quàm verbis explicari poſſint, quæ addi huc pertinentia poſſent, cogitanda relinquo. Hoc autem nequaquam ſilentio prætereundum cenſeo, veteres hiſtoricos (ſicut & poetas) ſi non ob aliud, ob eam certè reuerentiam qua fictitium numen ſuum ſuaque adulterina ſacra proſequuntur, digniſſimos eſſe quos reuereamur. Hanc autem illorum reuerentiam fateri cogentur quicunque multa loquendi genera, quibus ſacræ literæ nobis Dei prouidentiam, & (vt theologica voce vtar) omnipotentiam teſtantur, itidem ab illis vſurpata inuenient: quæ contrà eorum poſteri neglexerunt. Duobus exemplis contentus ero: quis non, quum hæc verba audit, Deus in cor meum immiſit, Deus in manus meas illum tradidit, Dauidem, vel Eſaiam, vel Ieremiam, aliúmve quempiam è ſacro ſanctorum Prophetarum numero, potius quàm Homerum vel Heſiodum, aut alium poetam loquentem audire ſibi videtur? At ego & hæc & alia loquendi genera Herodoto veteri hiſtorico cum veteribus illis poetis dico eſſe communia: vt omittam quæ præterea ore Chriſtiano itidem digniſſima ſibi habet ille peculiaria. Quæ quoniam vt omnino impietatis, ita mendacij ſuſpicione aliqua eum ex parte liberare poſſe videntur, non omittenda, ſed alij loco ſeruanda iudico: atque hactenus in gratiam & laudatorum & vituperatorum antiquitatis, ex multis pauca præfatus, ad ipſum diſputationis caput venio.

Qvvm in legendis hiſtoriis duo conſideranda ſint, quæ narrentur & à quo narrentur, prius de eo qui hæc memoriæ prodidit, nobis dicendum eſt. Herodoti fabuloſitatem ita omnibus omnium ſermonibus fuiſſe iam olim iactatam, vt in prouerbiũ propemodum abierit, quis eſt qui neſciat? Sed quod hodie in multis experimur, idem plurimis ſuperiorum ſeculorũ hominibus vſuueniſſe credibile eſt, vt aliena fide illum mendacij atque-

guerent: quippe qui ne librorũ quidem eius titulũ vnquam niſi per tranſennam aſpexiſſent, ſed aliorum à quibus lectos eſſe credebant, iudicio ſtandum ſibi eſſe exiſtimarent. Verùm vt huiuſmodi hominum voces olim exibilari potius quàm refelli ſolitas veriſimile eſt, quippe qui temerariam ſuam credulitatem impudentiamque prodentes, non Herodoti ſed ſuam ipſorum famam læderent: ſic & hodie ſimilem impudentiam ſimiliter exibilandam explodendamque potiùs quàm argumentis vllis confutandam cenſeo. Quare hos miſſos faciens, illos compellabo, qui Herodotum non ſemel, ſed ſæpius, non eius partem ſed opus integrum, non qſcitanter, ſed ſumma cum attentione voluerunt. Ac primùm ex illis ſcire velim vtrum Herodotus prudens ſciensque, an imprudens mentiatur. Illum prudentem ac ſcientem mentiri ſi reſpondebunt, mendacij ipſimet ex eius ſexcentis locis conuincentur. Si enim mentiri propoſitum illi eſſet, cur quoties aliquid commemorat quod perſpectum exploratumque non habet, hac de re nos admonet? cur tot locis tam ſolicitè ſe excuſat? Aut quid hæc, Vt audiui, Vt narrant, Vt aiunt, addere paſſim attinebat? Aut quid horum quidem ſe teſtem eſſe oculatum, at illorum teſtem auritum duntaxat, fateri neceſſe erat? vt in Euterpe, μέχρι μὲν τῆς Ἑλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθών, τὰ δ' ἀπὸ τοῦδε ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. Sed & ſæpe de rebus ſibi dubijs ſcribens, neſcire ſe quàm veræ ſint illæ, ſed quæ ab alijs referantur, narrare, & penes eos fidem eſſe velle dicit. Atque adeo in Polymnia, hoc ſuum eſſe in vniuerſo opere conſilium pronuntiat, vt ſibi commemoranda quæ ab alijs acceperit, non item omnino ſibi credenda eſſe cenſeat. ἐγὼ δὲ, inquit, ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γεμὲν οὐ παντάπασιν ὀφείλω. καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ac ne his quidem contentus, ſæpe etiam ſuſpicionem lectoris præuenit, & hoc vel illud narrari quidem, ſed veriſimile ſibi non fieri profitetur. vt quum in Clione ſcribit, φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν ὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν, &c. Sic in Terpſichore dicit, ἐμοὶ μὲν ὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέ τῳ. At multis locis hanc admonitionem non attexit, in quibus videtur eſſe neceſſaria. Nimirum tibi neceſſaria videtur, at illi contrà ſeperuacaneam (quippe cui ſui dicti ratio conſtaret) viſam fuiſſe, perſuaſum habeo. Atq; hanc meam opinionem confir-

mat (ni fallor) iſte Clionis locus, in quo Babylonici ſoli fertilitatem exponens, ſcribit, In quam autem altitudinem milium & ſeſamum arbore ſcant, etſi probè norim, tamen id non referam: quum certò ſciam, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de fructibus dicta ſunt, planè incredibilia videri. Meam, inquam, opinionem confirmat (vt opinor) hic locus. vt enim de his tacere voluit quòd fidem impetratura non crederet quidni de illis quoque tacuiſſet, ſi fide maiora fore putaſſet: aut aliquo ſaltem verbo, vt aliis in locis ſuſpecta ſibi eſſe teſtatus eſſet? Quid quòd comperta ſibi aliorum mendacia diſſimulare non poteſt, vt cum in Euterpe, tum alibi apertè oſtendit? Atqui mendacia exagitare, nequaquam eius qui mendaciis gaudeat, eſſe videtur. Ac primum quidem hoc ſit φιλαληθείας Herodoti argumentum. Secundum eſſe poſſit, quòd non, vt alij pleriq; hiſtorici, quæ vel à dicendo vero eum deterrerent, vel ad mentiendum impellerent, habuerit. Cui enim illum aſſentari voluiſſe, aut quod aſſentationis præmium ſibi propoſuiſſe dicemus? Adde quòd aſſentari & παῤῥησίαν amare, velut ex diametro inter ſe pugnent: quam tamen illum amaſſe, cum ex aliis locis, tum ex hoc in Polymnia deprehendimus, Hîc ego, quod ſentio & verum mihi videtur, non diſſimulabo: licet eiuſmodi eſſe ſciam quod mihi inuidiam apud multos conflare poſſit. Atenim quorundam encomia ſuæ hiſtoriæ inſeruit. Id quidem fateor: ſed & rara & nullã aſſentationis ſpeciem præ ſe ferentia eſſe dico. nec quicquam aſſentatorium vel in Polycratis laude in Thalia, vel Bogis aut Cadmi in Polymnia, agnoſco. Remoto autem aſſentationis ſtudio, quid ei lucri fuiſſet (vt ille apud comicum loquitur) nos fallere? Eſto tamen, aliquos hiſtoriæ eius locos criminis illius ſuſpectos nobis eſſe: at quis eam ſaltem partem quæ non res geſtas, ſed varios hominum variorum mores ac ritus deſcribit, (quæ potiſſimùm calumniis obnoxia eſt) ſuſpicione huiuſmodi non liberet? Tertium argumentum (niſi quis coniecturam vocare malit) ex magna hominis circa ſuum numen ſuaq; ſacra obſeruantia peti poſſe dixerim, quam & paulò antè attigi. Multæ enim ſententiæ ſiue γνῶμαι tum quas aliis locis adhibuit, tum quas narrationibus vel præfixit, vel tanquam corollaria adiunxit, tanta illum pietate prædituum fuiſſe teſtantur, quanta in hominem Chriſtianæ religionis ignarum cadere poteſt: imò verò ea de diuina potentia prouidentiaq;

tiaque ſenſiſſe quæ Chriſtianum ſentire & deceat & oporteat. Huiuſmodi ſunt hæc in Thalia, SED profectò prouidentia Dei, pro ſua ſapientia, quæcunque animalia meticuloſa & eſculenta ſunt, valde fœcunda reddidit, ne aſſiduo eſu abſumpta deficerẽt: at quæcunque improba & pernitioſa, parum fœcunda. Atque hinc fit vt lepus &c. Conſideremus & hæc ex Polymnia, VIDEN' vt Deus animalia prægrandia fulmine feriat, eorum faſtum non tolerans: at puſilla ne videlicet quidem? Viden' vt in editiſſima quæque ædificia & in celſiſſimas quaſque arbores tela hæc ingruant? Gaudet enim Deus quæcunque eminent, deprimere. Vnde etiam contingit vt ingens exercitus ab exiguo profligetur: Deo videlicet illis quorum inſolentiam exoſam habet, terrorem aut fulmen immittente: ita vt ſuperiores eorum ſucceſſus exitus exitiales habeant. Magnificè enim de ſe ſentire nemine commune ſecum eſſe ſinit Deus. Quid, obſecro, de diuina potentia diuinius iſtis dici potuit? Heſiodeã illam γνώμην laudibus omnes efferunt,

Ῥέα μὲν γὰρ βεληϊ, ῥέα δὲ βεληϊ πάλιν πέλει,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει,
Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν, καὶ ἀγλώσσεα κάρφει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.

Quem imitatus Horatius dixit,

——— *Valet ima ſummis Mutare, & inſignem attenuat Deus,*
Obſcura promens.

Et meritò quidem certè illam veteris Poetæ ſententiam laudibus extollunt: ſed quanto tamen vlterius progreditur hic noſter hiſtoricus? Iam verò gnomen illam quæ Deo vindicem oculum tribuit, quot nobis exemplis confirmat? vel potius, quot locis eam tanquam in ſpeculo intuendam proponit? Primùm quæ de Pheretima narrat, & verba quibus narrationem ſuam claudit, audiamus: ac quoniam eſt valde memorabilis, eam à capite ipſo arceſſamus, diſperſa eius membra in vnum corpus colligentes. Erat hæc Pheretima Batti claudi Cyrenes regis vxor. hic Arceſilai filius erat; quem Cyrenes regnum tenentem, dum morbo laboraret, frater Aliarchus ſtrangulauerat: iſque viciſſim ab illius vxore cui nomen Eryxo, ex inſidiis interfectus fuerat. Batto hoc mortuo, Arceſilaus quem is è Phe-

rotima ſuſtulerat, regni hæres relinquitur: ſed quum orta inter hunc & populum ſeditione, factio populi ſuperior euaſiſſet, Arceſilaus Samum, Pheretima eius mater Salaminẽ profugit, & ab EVelthone, imperium eius obtinente, exercitum à quo vnà cum filio Cyrenen reducatur, petit. At EVelthon quiduis potius illi quàm exercitum dabat. Illa, quicquid dabatur accipiens, pulchrum quidem & id eſſe dicebat, ſed pulchrius futurum eſſe ſi ipſi quem petebat exercitum daret. Atque hoc reſponſo donum vnumquodque proſequebatur. Tandem verò EVelthon ei fuſum aureũ, & colum cui circumpoſitum ſtamen erat, dono miſit. Quum autem iisdem quibus prius verbis inter accipiendum hoc munus vſa eſſet, tunc EVelthon ſe talia fœminis non exercitum donare dixit. Arceſilaus autem interea Sami agens exercitum coegit, à quo quum Cyrenen reductus, & in antiquum ſtatum reſtitutus eſſet, magnam in ſuos ſæuitiam exercuit: ob quam ſibi metuens quum ad Alacerem Barcæorum regem ſocerum ſuum ſe contuliſſet, à Barcæis quibuſdam, quibus ſe nonnulli Cyrenæi exules adiunxerant, in foro interfectus fuit: eiuſque cædem mox Alazeris ſoceri cædes ſequuta eſt. At Pheretima, tantiſper quidem dum Arceſilaus filius Barcæ ageret, eius grãdum apud ſuos eum aliis in rebus, tum in præſidendo ſenatui tenebat: ſed vbi filium Barcæ interemptum audiuit, fuga ſe in Ægyptum proripuit: atque ibi Aryandem (quem Cambyſes Ægypto præfecerat) ſupplex rogauit vt vicem ſuam vlciſceretur, hoc prætextu vtens, quòd filium ſuum, quia Medorum partibus fauebat, interfectum diceret. Quum Barcen peruenissent quos exoratus Aryandes ex Ægypto miſerat, eamque vrbem vi capere fruſtra conati, fraude cepiſſent, Pheretima ex Barcæis eos qui perpetrandæ cædis principes fuerant, crucibus per ambitum murorum ſuffixit: eorum autem vxoribus mammas amputauit, quibus eoſdem muros tanquam notis quibuſdam interpunxit. Cæteros Barcæos Perſis diripiendos reliquit, præter eos qui Battiadæ & affines cædis non erant: his autem vrbis gubernacula tradidit. Hactenus de Pheretimæ facto. nunc animaduertere operæpretium fuerit, quòd huic narrationi (interiectis tamen nonnullis) corollarium, librũ claudens, attexat. At Pheretima (inquit) ne ipſa quidem mitem vitæ exitum habuit. quumprimum enim è Libya, Barcæos vlta, in Ægyptum rediit, miſerabilem mortem obiit. viua enim vermibus

mibus ſcatere cœpit, à quibus corroſa fuit. Nempe homines tam atrocibus vindictis inuidiam ſibi apud deos conflant. *Hactenus* de Pheretima. Ad Hermotimum eunuchum veniamus. ſcriptam enim de illo hiſtoriam religio mihi eſſet ſilentio prætereire. Hermotimo, inquit, amplior illatæ ſibi iniuriæ, quàm vlli vnquam mortali (quod ſciam) contigit vltio. Is ab hoſtibus captus & venalis à Panionio quodam Chio emptus fuerat, qui ex ſceleſtiſſimo facinore quæſtū faciebat. quoſcunque enim nanciſci poterat formoſos pueros, caſtrabat, moxque Sardis aut Epheſum abductos magna pecunia vendebat. Barbaris enim eunuchi in pretio ſunt, quòd ijs maiorem quàm alijs fidem in rebus omnibus habendam putent. Ex eorum autem numero quos caſtrauerat Panionius, erat Hermotimus: cui felici ſorte contigerat vt cum alijs donis Sardibus ad Xerxem mitteretur: temporis autem progreſſu primum inter eunuchos locum apud illum obtineret. Quum autem rex Perſicas copias in expeditionem aduerſus Athenas educens, Sardis peruenisſet, tum Hermotimus negotij cuiuſdam gratia quum in Myſiam regionem deſcendiſſet, quæ à Chiis incolitur, Atarneus dicta, hîc Panionium offendit. Quem agnitum quum blandè compellaſſet, & primùm quidem ei expoſuiſſet quanta bona eius opera conſequutus eſſet, deinde verò magnam ſe illius meriti gratiam relaturum promiſiſſet, ſi cum ſuis liberis illuc commigraret, ei vt id faceret perſuaſit. Poſtquam verò eum in poteſtate habuit, quippe qui cum liberis & vxore illuc commigraſſet, his eum affatus eſt verbis, O qui præ omnibus mortalibus è ſceleſtiſſimo facinore quæſtum feciſti, quid de te ego aut meorum maiorum quiſpiam, de te inquam vel aliquo tuorum commeruimus, propter quod me ex viro nihil eſſe feceris? Nempe deos tuas illas artes ignoraturos ſperabas: at te rem adeo iniuſtam auſum, iuſto ipſi contrà iudicio in manus meas compulerunt, vt tantas, quantis dignus es poenas mihi dares. Quæ dum Panionio exprobrantur, adductis in conſpectum quatuor filiis, eorum amputare genitalia coactus fuit: quod quum illis feciſſet, ad idem ei viciſſim faciendum adacti ipſi fuerunt. Ita Hermotimo aduerſus Panionium diuinæ vltionis vices adiutrices fuerunt. Quid queſo hîc legimus quod ore Chriſtiano ſonari non mereatur, ſi tantū

pluralem deorum numerum in singularem vertamus? Sed & in Euterpe quàm pulchrè ab eo dicitur magnorum scelerum magnas immitti à dijs vltiones? τὸ δαιμόνιον παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίη ἀχρὸ μένοι, καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωνται ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλας εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. Illis autem verbis quibus suum de Hermotimi vltione sermonem finit, consona sunt (si ipsum etiam loquendi genus spectemus) hæc quæ in Thalia habentur, χρόνῳ δὲ ὑπὸ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα πολυκράτεος τίσις μιτῆλθον. dixerat enim illic, πανιώνιον μὲν νυὼ ὕπω πώληθε ἥτε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Sed & τίνω δίκλω τινὶ interdum dicit, vt in Eratone, ὁ μὲν δὴ Λβυτυχίδης κατηγόρεε ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιῶδε τινὲ δημαρήτῳ ἐξέτισε. & in eodē libro de Cleomene, cuius insaniam vindictæ diuinæ imputat, ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης δημαρήτῳ ἐκτίσασθαι. In Calliope autē δίκλω τῷ φόνῳ τῷ Λεωνίδεω ἐκ Μαρδονίου dicit. Huc etiam pertinet vocabulum μοῖρις, vt quum scribit in Polymnia, τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοισι μοῖρις κατέσκηψε τάλαυβίῳ τῷ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. & paulo pòst, ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγέλας ἡ τάλαυβίη μοῖρις, &c. in quo etiā loco obseruatione dignissimum est quod tradit de scelere quod in filijs authorum eius Deus vindicauerit. Frequens est illi vsus & vocis, χρεὼν, siue ἐόν, (pro ἐόν, quod & ipsum apud eum extat) de eo quod vt à Deo decretum fuerit, ita fieri oportuerit & necesse fuerit: vt nō procul à Cliûs initio, χρεὼν γὰρ κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς. Et circa finem Calliopes, κακῶς γὰρ ἐόν τε πανοικίῃ γενέσθαι. Et in Terpsichore, ὁ γὰρ ἐὸν τούτῳ τῷ τρόπῳ Ναξίης ἀρχὴ ἔσεσθαι. In eadem, ἐόν δὲ ἐκ τοῦ Ἡετίωνος γόνου κεφίνεω κακὰ ἀναβλαστεῖν. Item in Eratone, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ ἐὸν. Nec verò mihi dubium est quin Liuius imitari Herodoteum istud loquendi genus volens, (vt antea dixi à veteribus historicis posteros multa mutuatos esse) non procul à primi libri initio ita loquutus sit, Sed debebatur, vt opinor, fatis tantæ origo vrbis, maximiq; secundum deorum opes imperij principium. Quòd si huius χρεὼ vel ἐόν explicationem quærimus, eam nobis eiusdem Herodoti Calliope suppeditabit, Hospes, inquit, quod à Deo contingere oportet, homo nulla ratione auertere à se potest. quoniam ne verisimilia quidem dicentibus quisquam auscultare vult. Sed narrationē à qua dictum illud pendet, audiamus. Dum autem, inquit, hac in re occupati sunt barbari, Attaginus

ginus Phrynonis filius, vir Thebanus, conuiuio magnificentissimè *instructo*, Mardonium ipsum, & quinquaginta eorum qui *cum illo* erant honoratissimos, excepit. Secundum cœnam Persa quidam Therſandrum Orchomenium cuias esset interrogauit: quem vbi Orchomenium esse accepit, Quoniam, inquit, te mihi mensæ & libaminum consortem esse contigit, tibi sententiæ meæ mnemosyna relinquere libet, vt & ipse eorum quę impendent præscius, tuis rebus consulere possis. Vides Persas qui *hîc* epulantur, & exercitum quem ad flumen castra habentem reliquimus? Ex hoc vniuerso numero non multo pòst perpaucos videbis superstites. Atq; his verbis multas lacrymas ille miscebat. Quæ quum admiratus Therſander dixisset, Nónne Mardonio hæc significanda sunt, & Persis qui secundum ab eo locum obtinent? tum ille subiecit, Hoſpes, quod à Deó contingere oportet, homo à se arte nulla depellere potest. siquidem ne verisimilia quidem dicentibus fidem quisquam adhibere vult. Atque adeo ex Persis multi quanuis hoc sciamus, sequimur necessitate constricti. Ex his, (sicut & ex alijs quæ antè attuli) quæ fuerit *nostri* historici pietas, patere satis arbitror. quanuis enim hæc postrema verba non in sua sed in Persæ cuiusdam persona proferat, (cui eum illa nequaquam affingere dixerim) illi tamẽ aliqua ex parte adscribi possunt: quòd sic ea commemoret vt illis se assentiri planum faciat. Reliquum est vt scrupulũ, quem animis aliquorum inijcere potuit vocabulum τύχη, eximam. Nam quomodo (dicent nonnulli) huic quam prædicas pietati consentanea sit illa τύχης appellatio, quæ quum apud vetustissimos scriptores rarò, apud Homerum autem nunquam reperiatur, *hic* contrà illi euentus rerum imputat? Qui fortunam constituit, nónne is prouidentiam tollit? Hoc ego sanè fateor: sed τύχῃ illis in locis vulgarem fortunæ significationem habere nego. Alioqui enim quomodo adderet θείη cum τύχῃ? vt in Melpomene, τὰς δὲ δὴ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεομένας ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. Et in Terpsichore, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ προσιγέλασε τὸ παιδίον. Hic enim θείῃ τύχῃ nihil aliud sonat quàm θείῃ μοίρᾳ, & quod vernaculo sermone dicimus, *Annsi que Dieu voulut*. Quod illa etiam verba Calliopes indicant, εἴτε κλῃδόνος εἵνεκε θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην, θεοῦ ποιεῦντος. Illæ porrò Gallicæ voces aliud loquendi genus in memoriam mihi reuocant, quod quam ineptum

alioqui iudicetur, magnam tamen cum iſto Herodoteo habet affinitatem, atque adeo tantam vt eius videri poſſit ἀπόγονος. Ita enim loquitur ſæpe apud nos vulgus, *C'eſt fortune: Dieu le veult.* Quàm multas autem alias habeat hic ſcriptor dicendi formulas ſibi magna ex parte inter Græcos ſcriptores peculiares, at quæ ſermoni noſtro cum eo ſint communes, alius erit aliquando dicendi locus. Ad θείλω τύχλω reuertor, & hoc addo, interdum etiam θεῖον πρῆγμα vocare Herodotum τὸ θείη τύχη συμβάν. vt quum in Eratone dicit, ὁρέων δέ μιν κατομυμένλω ὁ Ἀρίστων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. Et in Polymnia, δῆλον ὧν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μανίος. Dixerat autem paulo antè, τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. Sed & in Calliope legimus, δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισι ἔχει τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων. In quo etiam loco nobis obſeruandũ eſt quod & alibi dicit, nimirum diuinitus ſigna malorum futurorum hominibus ſolere dari. vt in Eratone, φιλέει δέ κως πρόσημαίνειν τῦτ' ἐν μέλλη μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνει ἔσεσθαι. Rurſus in eodem libro, καὶ τοῦτο μέν κω τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. Verũenimuero quas hactenus recenſui Herodoti pias ſententias dum mecum reputo (vt tandem huic ſermoni finem imponam) hic animum meum percellit metus, ne cum profana illa muliere regina Saba profanus Herodotus, & cum Herodoto cæteri profani ſcriptores quibuſcunq; adeo ſacra dicta eruperunt, nos in illo extremo iudicij die reos peragant. qui quum Chriſto vnico veræ religionis duci, nomen dederimus, & cognomen ab eo acceperimus, profanius plerunq; & ſentimus & loquimur & ſcribimus. Sed quoniam non hoc in præſentia quæritur, quàm pius, ſed quàm verax fuerit Herodotus, quod initio huius ſermonis dixi, iterum dico, tertium φιλαληθείας Herodoti argumentum ex hac eius pietate (meo iudicio) poſſe duci. Quis enim rationi conſentaneum eſſe dicat, vt qui tam pius, idem tam improbus etiam fuerit, vt ſciens prudensq;, nulla ſpe aut lucri aut alius commodi propoſita, lectoribus imponere planeq; eos ludificari voluerit? Niſi fortè eum aliquis, quantum eſſet inter hiſtorici & poetæ officium diſcriminis, & veritatis lucem eſſe hiſtoriam, neſciuiſſe arbitretur: vnde incomperta pro compertis, ficta pro factis, falſa pro veris commemorare, adeo religioni non habuerit, vt ſuum etiam nomen (ne poſteritas illorum mendaciorum authorem

igno-

ignoraret) operi suo præfixerit. Imò verò vel hinc, id est è præfixo operi nomine, quantum φιλαληθίας eius argumentum peti posse crediderim: quod tamen nō tanquam necessariū, sed potius tanquam ex abundanti cæteris additum existimari volo. Cæterùm cogitāti aliquando mihi quid fidem Herodoti & cæterorum prisci ſeculi ſcriptorū tantopere ſuſpectam mulcis reddat, ratio illa occurrit, quòd vt bonam eorū partem qui res à ſe longinquis in regionibus viſas aut auditas narrant, mentiri ſuſpicamur quaſi locorū longinquitas ad hoc audaciores reddat: ita etiā non paucis dubia ſit illorum hiſtoricorū fides, quaſi temporum longinquitate (quæ rerum memoriam propè obliterarit) freti, fabulas pro hiſtoriis obtrudere nobis non dubitent. Atqui eos quorum animis inſidet hæc ſuſpicio, quantum inter hæc duo ſit diſcrimen, animaduertere decebat. locorum enim longinquitas eadem ſemper manet, at temporum non item. atque adeo multæ res geſtæ quàm longè à noſtris temporibus abſunt, tam propè ab eorum temporibus qui eas memoriæ prodiderunt, abfuere. Et hactenus quidem iis qui Herodotum conſultò mentiri perſuaſum habent, reſponſum ſit.

At qui Herodoto propoſitum quidem non fuiſſe mentiri, ſed mentitum tamen eſſe arbitrantur, dum incomperta pro compertis (vt modò dixi) commemorat, & ſuam interdum fidem de ijs quæ audierit, non ſecus ac de ijs quæ viderit, obſtringit, reſpondeant velim ad hoc, Herodotum illa comperta non habuiſſe, id verò vnde ipſi compertum habeant. Si enim ſe hinc coniecturam facere dixerint quòd alijs quibuſdam repugnantia tradat, ecqua tandem ipſa certiore antiquitatis cognitione freti, Herodotum mendacem, cæteros veraces eſſe pronuntiare audebunt? & quam tandem ad normam eas quæ de rebus priſcis extāt ſcriptiones dirigendas cenſebunt? Quòd ſi fortè Herodotum fabuloſitatis reum agi poſſe exiſtiment hoc vno nomine quòd eorum fidem ſuperent quæ narrat: at non protinus quæ fidem apud illos excedunt, apud omnes fidem exceſſura putanda ſunt. Demus tamen ea eſſe eiuſmodi quæ fidem apud nullum mortalium impetrent, an quia eam non impetrant, eam non mereri dicemus? Quæ non eſt iſta dialectica, per quam nobis ita colligere liceat, vt quod veriſimile non eſt, ne verum quidem eſſe poſſit? Quæ porro eſt iſta in hiſtoricos tyrannis, vt ſi res ab illis

ſcriptas credere nolimus, eos noſtræ incredulitatis (liceat hoc vti verbo) præſtare culpam velimus? Quæ tamen ego, dum ſcribo, non ſum neſcius Ioſephum in hac altera opinione fuiſſe, nimirum vt diceret Herodotum in mendacio quidē ſibi non placuiſſe, ſed ſuam illi credulitatem, mentiendi occaſionem dediſſe. Sed ego quam modò ab alijs exegi normam, ad quam priſcæ hiſtoriæ dirigantur, ab eo quoq; exigere non dubitarim.

Ne tamen dum alios nimis incredulos eſſe queror, nimiùm ipſe credulus habear, quibus nitens aut argumentis aut exemplis, non temerè derogandam eſſe antiquis hiſtoriis fidem contendam, exponere decreui. Quæcunque leguntur apud hiſtoricos miracula, ea vel ipſius natura rerum, vel humanarum actionem eſſe, nemo (vt opinor) negauerit. Nam ſiquid hæc vel illa regio aut prorſus inauditum, aut inauditæ certè magnitudinis vel contrà paruitatis producit, id naturæ: ſiquid ab hominibus mirabile proficiſcitur, id humanæ actionis miraculum voco. Primùm igitur (vt terræ fruges omittam) quot animalium genera ſumma admiratione digna deſcribunt hiſtorici, quæ aut nō habemus omnino aut certè forma & magnitudine plurimùm ab illis differentia? Ne longè abeamus, ad homines, omnium animalium præſtantiſſimum nobiliſſimumq; genus, veniendum eſt. Quales nobis paſſim gigantes, quales viciſſim Pygmæi deſcribuntur? Quid? an quòd neutros viderimus, neutros eſſe aut fuiſſe dicemus? Atqui ad gigantes quidem quod attinet, qui fabuloſos eſſe illos dixerit, (vt omittam multa eorum extare paſſim oſſa) non profanos tantùm, ſed & ſacros libros fabuloſitatis inſimulauerit. Pygmæos autem ſi eſſe aut fuiſſe negabimus, non ſolùm magnæ externorum ſcriptorum turbæ, ſed & noſtris ipſorum oculis fidem derogabimus. quid enim aliud ſunt qui paſſim ſpectantur nani quàm Pygmæi, aut certè ex Pygmæis oriundi? Cur autem ſi naturam (id eſt naturæ opificem) omnipotentem eſſe credimus, homines à nobis & forma & magnitudine variè differentes creare olim potuiſſe & hodie quoq; poſſe non credemus? Iam verò & hoc circa hominem (antequam ab eo digrediatur oratio) diuerſum naturæ opus conſideremus. Ea nunc fœtum vtero mulieris per nouem duntaxat menſes includit: an igitur Herodoto, ex cuius hiſtoria quadam, fœtus vtero muliebri plerunq; decem menſium ſpatio includi ſolitos colligimus, fidem derogabimus? Atqui vt taceam,

ceam, ne verisimile quidem esse, longam eum historiam ad inferendum illi tale mendacium confinxisse, quicunq; vel Herodoto vel alij cuilibet hoc narranti fidem derogat, & fieri posse negat, nónne is eadem opera fidem diuinæ potentiæ derogare putandus est? Verùm vt ad diuinam vsq; potentiam non progrediamur, qui hîc mendacij Herodotum accusant, quàm multos in crimen trahant, ostendemus: si prius illam historiam paucis perstrinxerimus. hæc igitur sunt eius verba, de tertia vxore Aristonis regis Lacedæmoniorum loquentis, Nondum autem elapso decem mensium spatio mulier ista hunc Demaratum Aristoni parit. At is in solio suo cum ephoris sedens, nuntium de nato sibi filio simulatq; accepit, temporis quo vxorem duxerat, memor, subducto in digitos mensium numero, hunc, filium suum non esse, iureiurando affirmauit. Quod quum audiss. &c. Aliquanto pòst narrat istum huius mulieris ad filium suum sermonem, Quod autem præcipuè obijciunt tibi inimici, ipsum Aristonem, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus esse te suum negauisse, quippe quòd exacti nondum decem menses forent, nimirum vt talium rerum imperito hæc verba exciderunt. Mulieres siquidem nono etiam atq; adeo septimo mense pariunt: nec omnes decem mensium spatium implent. Ego verò te, fili, septimo mense peperi. Hactenus Herodotus: ex cuius narratione elici quod dixi, apertius est, quàm vt vllam dubitationem relinquat. Superest igitur vt illos proferam quos in crimen trahi necesse sit ab ijs qui Herodotum mendacij hîc insimulabunt. A Plauto sumam initium, in cuius Sticho leguntur hi lepidissimi versus,

Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui.
Sed quam ego matri meæ refero inuitissimus,
Ea mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam me illa in aluo menses gestauit decem,
At ego illam in aluo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestauit paruulum,
Quo minus laboris illam cepisse existimo:
At ego non pauxillulam in vtero gesto famem,
Verum hercle multo maximam & grauissimam.
Vteri dolores mihi oboriuntur quotidie.
Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.

Audiui ſæpe hoc vulgò à multis dicier,
Solere elephantum grauidam perpetuos decem
Eſſe annos: eius ex ſemine hac certò eſt fames.
Nam iam complures annos vtero hæret meo.

Idem poeta in Ciſtellaria,

——tum illa quam compreſſerat,
Decumo poſt menſe exacto hic peperit filiam.

Extant & Cæcilij ſuper hac re verſus, in Plotio,

Inſoletne mulier decimo menſe parere?
Pol nono etiam, ſeptimo atque octauo.

Quæ ſcripſiſſe fertur, hæc Menandri verba in eiuſdem nominis fabula ſequutus, γυνὴ κατὰ δεκάμηνον. Audiamus & Pomponiũ in Hirnea,

Pappi decimus menſis eſt quum factum eſt: ita fit, ita ſemper ſolet:
Decimo menſe demum turgens germinatur, parturit.

Ac ne ex vno poetarum genere teſtimonia proferamus, quis nõ illius Virgiliani verſus recordatur?

Matri longa decem tulerint faſtidia menſes.

quis non illorum Propertij?

Non non humani ſunt partus talia dona:
Iſta decem menſes non peperêre bona.

Sed quoniam dubiæ ſunt itidem fidei poetæ, (qui tamen in ijs quæ ad rerum naturam pertinent, veraces eſſe ſtuduerunt) ne videar τὸ ζητούμενον σωφρονίζειν, ad Hippocratem, Ariſtotelem, Plutarchum, lectorem remittam, qui nõ ſolùm decimo menſe, ſed vndecimo etiam, partus edi ſcripſerunt. Sed horum partuum exempla etiam ex Plinio, viro in huiuſmodi rerum indagatione diligẽtiſſimo, proferre libet. Veſtilia C. Herdicij (inquit) ac poſtea Pomponij atq; Orfiti clariſſimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium ſeptimo mẽſe genuit, Suillium Ruffum vndecimo, Corbulonem ſeptimo, vtrunq; Cõſulem: poſtea Cæſoniam Caij principis coniugem, octauo. Hactenus Plinius. His autem exemplis quin & alia ex hoc noſtro ſeculo petita poſſint addi nõ dubito. Ad me certè quod attinet, honeſtiſſimam matronam Pariſijs audiui, in frequenti cœtu, puerũ quem oſtendebat, vndecim menſes à ſe in vtero geſtatum affirmantem. ex certiſſimis enim ſignis (quæ mulieribus ſæpiùs enixis cognita ſunt) conceptus tempus compertũ ſe habuiſſe. Quæ

quum

quum ita *sint*, crudelem quorundam iurisconsultorũ incredulitatem(*hoc* vti verbo cogor)mirari subit,qui pueros post certũ & à *se* præscriptũ diem ex vtero materno prodeuntes legitima hæreditate fraudauerint.Scribit enim Vlpianus,Post decẽ menses mortis natus non admitterur ad legitimam hęreditatem.De eo autem qui centesimo octogesimosecundo die natus est,Hippocrates scripsit,& diuus Pius pontificibus rescripsit, iusto tempore *vi*deri natum.nec videri in seruitutẽ conceptum,quum mater *ipsius* ante centesimum octogesimumsecundum diem esset manumissa. Hæc Vlpianus. Iam verò & Iustinianus mulierem quandam, quæ vndecimo post mariti mortẽ mense pepererat, stupri damnat, quòd fœtum tanto tempore vtero includi, incredibile esse credat:& quam ipse forsan eius liberis sua incredulitate *iniuriã* facit,partui matris imputat.εἰκότως,inquit, οἱ παῖδες οἱ τῷ θαυμασῷ τῆς μητρὸς τοκετῷ πθυνθρισμένοι πῶς γὲν πρὸ γαμιαίαν τὸ πατρὸς ἠξίεν λαθεῖν δωρεάν. Imò verò tu fortasse Iustiniane eos πθυνθρίζεις, vel ὑβρίζεις potius τῆσῃ ἀπιστίᾳ, propter quam *indicta* causa illorum matrem damnas. Longè certè tuo *iudicio* dissimile L.Papyrij Prætoris iudicium fuit, qui secũ*do* hęrede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedit,quum mater partum se XIII mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus pariendi statutũ videretur. Enimuero postulare videtur hic locus vt miram quam tempus attulit circa rem hanc mutationẽ consideremus. Hunc enim Lacedæmoniorum regem Aristonem videmus, ob non elapsos decem menses,partum vxoris nolle agnoscere;quum hodie contrà elapsũ illi iustam maritis occasionem non agnoscendi vxorum partum,*atq*; adeo suspectam habendi illarum pudicitiam, præbere videantur. Atq;,vt generalem huic sermoni clausulam imponamus,quicunq;quid sit ratiocinari,nouerit,ex hac Herodoti nar ratione colligi fatebitur, quod hodie est ordinariũ vterum gestandi spatium, olim fuisse extraordinariũ: contrà, quod extraordinariũ nunc sit, id olim fuisse ordinariũ. Quantumuis enim Herodoti accusatores in sua pertinacia sibi hîc placeant, Herodotũ certè hîc absoluere quàm cum eo tot grauissimos scriptores damnare mallent. Ego verò huic ratiocinationi aliam quam *hinc* elicio,adiungã.ita enim colligo,quemadmodum si nusquã *alibi mẽtio* facta reperiretur partus decimo mẽse editi, historia *hæc,quũ vera sit*,falsa iudicaretur:ita multas alias esse quæ,quòd

exemplo careant, falsæ iudicentur, quum tamen verissimæ sint, & exèmplo fortasse non itidem apud reliquos omnes mortales vt apud nos careant.

Hoc autem cum aliâs, tum vel maximè vbi quarundam regionum fertilitatem describit, animo infixum habere debemus. Nam quum ea legimus quæ de Babylonici soli fertilitate scribit, si quidem ad nostros respiciamus agros, & coniecturam ex illis facere velimus, statim mendacij Herodotum accusabimus. At si hanc regulam teneamus, non esse nobis ex ijs quæ viderimus & audierimus ferendum de ijs quæ nec visa nobis nec audita sint, iudicium, & mentem ad omnipotentem Dei manum potius quàm oculos ad arua nostra conuerterimus, nulla tanta describetur nobis fertilitas, vt eam incredibilem iudicemus, sed vt antea potuisse, ita nunc quoq; posse alicubi esse credemus. Atenim (dicet aliquis) veteres historiæ locis quibusdam summam fertilitatem tribuunt quos hodie penuriæ tantùm fertiles esse videmus. Hoc ego vt concedam, non tamen mentiri earum historiarum authores in ea fertilitate narranda, protinus concedam. Nisi fortè & ipsa sacra biblia suspecta mendacij nobis esse debent, quòd ab illis celebratæ quorundam locorum fertilitatis nullum hodie vestigium in illis appareat. Quod absit vt nobis in mentem veniat: sed potius illud Dauidis animo nostro semper obuersetur,

Te magnam pandente manum, saturantur abundè
Omnia: te rursus vultum condente fatiscunt.

Quid? si Babylonis magnitudinem è nostrarum vrbium magnitudine metiamur, an credibile fuerit, expugnata iam vna vrbis parte, rumorem expugnationis ad alteram longo post tempore peruenisse? Aut, si expeditionem Xerxis è nostrorum regum aut etiam ipsius Turcarum imperatoris expeditionibus æstimemus, nónne quot flumina à Xerxis militibus epota legimus, tot impudentissima mendacia nos audire credemus? Sed nimirum qui Xerxis & cæterorum Persiæ regum potentiam ex ea qua præditi sunt nostri reges, & illius regionis ac temporis πολυανθρωπίαν ex ea quæ hodie cernitur, æstimare volet, hunc eadem opera & aquilæ vel struthiocameli magnitudinem ex regaliolo, & Oceani magnitudinem ex paruo Rubicone æstimare oportebit. Verùm vt ei qui Nilum vel Danubium viderit, multo credibilior Oceani vastitas fuerit quàm ei qui paruum

num Rubiconem duntaxat ſpectauerit: ita qui in regum noſtrorum factis nō inſiſtet, ſed paulo altius res bellicas repetens, ad Tamberlanem aut eiuſmodi quempiam aſcendet, non tam incredibilia eius ad aures accident quæ de Xerxis exercitu narrantur. Tamberlanes ex bubulco miles factus, eò tandem potentiæ euectus eſt vt quadringentis equitum, ſexcentis peditum millibus Paiazetem Turcarum regem adortus ſuperauerit: & cæſis eius militum ducentis millibus, ipſum aureis catenis vinctum & caueæ incluſum in omnibus quas poſtea ſuſcepit expeditionibus, ſecum duxerit. Hic ille eſt Tamberlanes qui quemcunq; locum oppugnatum venerat, prima die tentorio candido, ſecunda rubro, tertia nigro vtebatur: candore pacem pollicente, rubore, omnium puberum cædem, nigredine, loci illius excidium, omniumq; incolarum internecionem minitante. Sed hæc narratio huius loci non eſt. hoc vnum conſideremus, vt longo interuallo Tamberlanis copiæ à Xerxianis abſunt, ita quantum viciſſim noſtræ ætatis reges à Tamberlanis exercitu (qui centum duntaxat & ſexaginta octo annis illos præceſſit) ſuperantur. Quum autem de regibus noſtri temporis loquor, Turcarum regem ſiue imperatorem excipio, qui (ne longius abeamus) tantam vnus manum militum quantam omnes fere omnibus collatis viribus Chriſtiani principes, cogere poteſt: vt non immeritò magni domini appellationem obtinuerit. Tantam verò eſſe eius potentiam & mirabitur & vix credibile fortaſſe arbitrabitur qui Turcici imperij ſtatum cognitum non habuerit, & ex noſtrorum principum imperijs æſtimare voluerit: at qui illum cognouerit, mirari deſinet. Eiuſmodi enim is ſtatus eſt vt duos duorum Perſiæ regum titulos (de potentia non loquor) vnus Turcarum rex ſibi vendicare, & dominum, vt Cambyſes: inſtitorem, vt Darius, appellare ſe meritò poſſit. & quod in nos quidam iocatus eſt, quum regem Gallorum, regem aſinorum eſſe diceret, (quòd onera nulla ſibi ab illo impoſita detrectarent) de vniuerſis qui ſub ditione eius viuunt, nō ioco, ſed ſeriò dici queat. Verè enim illi, tanquam ὄνοι μεγάλοις ἀχθεσι τραφόμενοι (vt Tyrtæus de Meſſenijs cecinit) non bona tantùm omnia precaria poſſident, ſed ipſam etiā animam precariā trahunt. Atque vt in regum noſtrorum aulis inter multos de nobilitatis, ſic apud illos inter omnes de ſeruitutis gradibus certatur. Nec tamen hoc tantùm nomine, ſed & aliis multis, regno

Perſico maior eſt cum Turcico quàm cum aliis affinitas. Atque vt taceam huius ſplendorem multis in rebus Perſico ſi non parem, certè æmulum, vt magnam eunuchorum Turcæ, magnam pallacarum, magnam ſatraparum turbam omittam: multos etiam ritus, multas conſuetudines velut hæreditarias manſiſſe illius regno conſtat. Quinetiam quòd Turcæ portam pro Turcæ aula nominare audimus, id à Perſarum regibus manaſſe, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Plutarchus, Athenæus, nos docent. Sed & hoc ipſum quòd Turcam pro rege Turcarum vulgò dicimus, (quum tamen nec Gallum pro Gallorum rege, nec Hiſpanum pro Hiſpanorum rege, nec Anglum pro Anglorum rege, nec Polonum pro Poloniæ rege dicere ſoleamus) ab iiſdem regibus originem habere, ex illis ſcriptoribus diſcere poſſumus. Nec verò dubium eſt quin idem Turca morem illum rarò in publicum ac nonniſi cum magno & ſpeciem exercitus præbente ſatellitio prodeundi, (vt ita ſuis formidabiliorem ſe venerabilioremque reddat) à Perſarum itidem regibus mutuatus fuerit. Noſtri autem reges (vt hoc obiter dicam) quid à Perſarum regibus peculiariter mutuati ſint neſcio, reginæ certè noſtræ à Perſarum reginis zonas ſuas ſumpſiſſe videri poſſunt. Perſarum enim reges Antyllæ vrbis reditus ſuis vxoribus in zonas donare ſolitos, memoriæ proditum eſt. Cæterùm vt vnde digreſſa eſt eò reuertatur oratio, quàm abſurda ſit potentiæ alicuius noſtrorum regum cum Xerxis potentia comparatio, vel vnum eius quo Themiſtoclem donauit, munus abundè nos docebit. Ex multis enim hiſtoricis didicimus Xerxem Themiſtocli Lampſacum in vinum, Magneſiam in panem, Myuntem in opſonium donauiſſe. At ſicui noſtrorum regum quiſpiam non tres pagos, ſed vnicum donauerit, magna hæc liberalitas & rege digna cenſetur.

Sed iam ad alteram partem veniamus, & miracula quæ circa humanas actiones ſiue humana facta verſantur, examinemus. (quam ad partem ſiquis ea referre malit quæ modò de regibus dicta ſunt, non magnopere repugnabo.) Quæ ſunt illa igitur apud Herodotum quæ tantopere à fide abhorrere iudicanda ſint, vt illorum ergò præ quouis alio mendax iudicari debeat? An quæ de varijs variarum gentium ritibus moribusque ſcribit? Hanc nimirum partem reprehenſionibus patere, hanc potiſſimùm calumnijs obnoxiam, hanc ſannis multorum expoſitam eſſe

esse video. Quare? quòd non tam aqua igni quàm ritus moresq; illi nostris repugnent, atque adeo illorum rituum nonnulli huiusmodi etiam sint vt nihil magis fatuum illis, nihil magis ridiculum fieri ac ne fingi quidem posse videatur. Atqui nónne ipsimet in eo ridiculi comperiuntur, quòd eum quem in vicinis populis non inueniunt morum consensum, in iis quærendum putent quos maria tot montesque à nobis separant, & quibus longè diuersum cœlum longè diuersas animorum inclinationes tribuit? atque adeo quæ in vicinorum moribus excusant, ob eadē hyperboreos nescio quos accusandos censeant? Age enim cur quod Herodotus de Persis commemorat, eos nimirū nonnisi inter pocula de rebus grauioribus agitare consilia, incredibile cuiquam videbitur, quum apud quosdam ex vicinis populis hunc morem magna cura, velut inuiolabilem, seruari videamus, vt qui sunt de re quapiam magni momenti consultaturi, aut cum aliquo contracturi, ex caupona βυλβυτήριον faciant, atque ibi non prius vllum de suo negotio verbum facere incipiant, quàm pes & caput officium facere desinant? Apud hos κατηλεβυλβυτὰς si mulierem quampiam de marito interroges, illum edormiscere crapulam, nihil mutato vultu, nec dato vllo pudoris signo, respondebit. Nos hæc in illis populis quibuscum nobis quotidie commercium est, & qui nobiscum religione coniuncti sunt, non miramur: quæ de ebrietate illorum narrantur quibus nullus vnquam Christianæ religionis affulsit radius, non mirabilia solùm, sed planè incredibilia iudicabimus? Sed quid ego exemplum ex alia natione peto? Quæ non dicam natio, sed vrbs, sed domus, non habet aliquos sacris Bacchicis initiatos? nónne ex duobus communi tecto vtentibus sæpe contingit vt alter edere & bibere vt viuat; alter contrà, non alia de causa quàm vt edat bibatque, viuere velle videatur? Verùm eos qui cibo & potu abutuntur, missos faciamus: discrimen inter eos qui moderatè illis vtuntur, consideremus. Nónne quod huic palato sapit, illi insipidum est? quæ hoc palatum appetit, ea illud fastidit? nónne cibos nonnullos à quibus ipsi abhorremus, aliis quibusdam in deliciis esse videmus? nónne multos felibus, nonnullos & muribus vesci videmus? Interim tamen si gentis alicuius victus nobis à quopiam historico describatur à nostro discrepans, is statim nugatur, statim mendax, statim fabulosus audiet. Veruntamen susque deque ferri profanorum

ſcriptorum ſugillatio poſſit? quid quòd ne libris quidem ſacris incredulitas quorundam parcit? Ioannem Baptiſtam locuſtas ediſſe non veriſimile eſt: (aiebant nonnulli) qualis enim fuiſſet iſte cibus? Ad hoc Euangeliſta ſcribit. Non Euangeliſtæ (reſpondebant) ſed librario fidem derogamus, eumque ἀκρίδας pro ἀχράδας vel alia quapiam voce ſcripſiſſe dicimus. Quid tandem? non prius de illa deduci ſententia potuerunt, quàm varij ex variis authoribus externis prolati ſunt de locuſtarum eſu mentionem facientes loci. Labantem ſcilicet ſacrorum librorum hac in parte fidem, teſtimonio profanorum fulciri oportebat. Atqui nobis ex ea quam experimur paſſim circa ciborum delectum diſcrepantia, quod de locuſtarum eſu traditur, vel à quolibet profano ſcriptore (nedum ab Euangeliſta) ſcriptum, credibile videri poterat. Vtrum enim mirabilius? locuſtarum aut huiuſmodi animalium eſu delectari, an ab eſu panis abhorrere? Nónne hoc quàm illud maiori admiratione dignum quilibet fatebitur? At ego, qui locuſtis veſceretur, neminem: qui à panis eſu prorſus abhorreret, his oculis ſæpe vidi. Rurſum verò quàm mirabile nobis eſt videre quempiam qui panis eſu non delectetur, tam mirabile Æthiopibus macrobiis erat (Herodoto teſte) Perſas pane veſci audire. Vt autem à pane ad vinum veniamus, ſi nunquam abſtemios vllos vidiſſemus, nónne eos qui à vini potu abhorrentes aliquos ſe vidiſſe dicerent, fabulari crederemus? Et tamen illa ipſa regio quæ homines alioqui vino deditiſſimos gignit, quoſdam etiam hoſtes vini acerrimos habet. De hominibus φιλοινοτάτοις quum loquor, primum locum Flandris, ſecundum Germanis tribuo. nam qui Germanis potandi principatum deferunt, Flandris (meo quidem iudicio) magnam iniuriam faciunt. qua de re ego non ex iis quæ audiui, ſed ex iis quæ vidi, ſententiam pronuncio. Nam multa quidem Germanicis potoribus cum Flandricis fateor eſſe communia, atque illud in primis vt quot calices ſuper menſam, tot matulas ſub menſa habeant, aut omnia illis vicem matularum præſtent: (de ijs tantùm loquor qui apud vtroſque principem inter Bacchi ſatellites locum obtinent) ſed illos ab his ſuperari hac in re dico quod horum bona pars non prius legitimum Bacchum adoratur, quàm à ſpurio Baccho, id eſt zytho ſiue ceruiſia, domitam aut certè ſemidomitam ſe ſenſerit. Quod quum ſe more inſtituto-

tutóque maiorum facere dicant, eius tamen facti rationem assequi coniectura non potui, nisi fortè vt clauum clauo, ceruisiam vino se repulsuros, aut, vt vulgari prouerbio fertur, inter duos litigantes tertium gaudere, ita se, interea dum in stomacho vinum cum ceruisia pugnabit, pace fruituros, & à neutro illorum oppugnatum iri speraut. Et hactenus in illorum laudes digressus, ad sermonem de abstemiis redeo. si superiorum temporum historias excutiamus, non solùm natura abstemios abstemiasque, sed & lege, in illis inueniemus. Multis enim in locis vini potum mulieribus ignominiosum fuisse scimus: Romæ autem non solùm mulieri ingenuæ, sed & seruo vini vsus interdictus erat. atque adeo (si quibusdam credimus) ne ingenuo quidem, antequam tricesimum annum attigisset, eius vsus concedebatur. Romanas quidem certè mulieres à iudice non minus si vinum bibissent, quàm si adulterium admississent, multari solitas, M. Cato refert. Nunc autem apud nos nulli mulieri, cuiuscunq; conditionis sit, probro est vini vsus: & tamen morem illum osculandi obuios sibi propinquos nobiles fœminæ apud nos retinuerunt, (& auxerunt etiam) ob quem Romanis mulieribus vinum interdicebatur, ne videlicet cum osculo vinosum halitum olfaciendum præberent. Vel potius (si quibusdam credimus) non ob osculandi consuetudinẽ vini vsus lege vetabatur, sed ad deprehendendum an legem illam violassent, osculi vsus institutus erat. Quid quòd Zaleucus legislator Epizephiriis Locris merum bibere (præterquam ægrotis, ex medici consilio) capitale crimen esse voluerat? Sed & aliud circa vini potum consideremus. Aliis in vino nihil magis placere quàm vinum, id est vini saporem: ex Anglis contrà multos aut saccharum aut herbam quampiam ad eius saporem infuscandum miscere videmus. (& nos quoque, si Plauto credimus, vinum, dum diluimus, infuscamus.) Verùm id quidem quod de Anglis dixi, credibile visum iri, mihi persuadeo: at quod de Flandris addam, vt fidem imperrare possit vereor: & tamen vtriusq; peræq; oculatus sum testis. Quid illud est? Vinũ butyro (nauseo referens) diluere, & ita dilutum (si tam hoc diluere est) potare. Quod mihi narranti fidem non facilè adhiberi haud mirabor: ipse certè meis hac de re oculis credo, vix alienis creditur us. Nam in Flandrorum mensis butyrum inter omnia fercula atque adeo inter bellaria locum obtinere, mihi, antequam eorum regionem

adijſſem, credibile videbatur: at verò vllum vſquam mortalem eſſe qui vinum è butyro ſiue butyrum è vino potaret, tum demum quum vidi, credere potui. Quòd ſi inter vicinos populos tanta eſt in victu diſcrepantia, cur ea quæ narrantur de victu hominum qui longinquitate & temporis & loci procul à nobis abſunt, fabuloſa habebuntur? Aliud exemplum ab hoc de cibis ſermone non alienum proponam. Scribit Hermippus, Illyrij ſedentes edunt atque bibunt: & ad conuiuia ſuas vxores ducunt: quæ nihil indecens facere exiſtimantur, ſi ex ijs quſ in cœtu illo ſunt, cuicunque fors tulerit, propinauerint. Hæc ſcribit Hermippus, primùm quidem illud ceu nouum referens, ſedentes Illyrios edere ac bibere: at nos contrà miramur eos qui aliter quàm ſedentes ederint. Quod autem ſequitur de ijſdem qui ad conuiuia vxores ducerent, & eas cuilibet ſine diſcrimine propinare permitterent, quin, vt ipſe mirabatur, ita mirum alijs futurum putauerit, nemini dubium eſſe poteſt. Sed & Æmilius Probus (autis potius cui Æmilij Probi nomen tribuitur) poſtquam de ijs loquutus eſt qui nihil rectum niſi quod ipſorum moribus conueniat, putant, inter alia hoc diſcrepantiæ morum Romanorum à Græcis exemplum affert, Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? aut cuius materfamiliâs non primum locum tenet ædium, atque in celebritate verſatur? Quod multo fit aliter in Græcia. nam neque in conuiuium adhibetur, niſi propinquorum: neque ſedet niſi in interiore parte ædium, quæ γυναικωνῖτις appellatur. quò nemo accedit niſi propinqua cognatione coniunctus. Hactenus ille: cuius quum verba de maritis vxores ad conuiuia ducentibus cum verbis Hermippi confero, ita ego mecum, Quid ſi igitur maritos illos in Anglia tam lentos & patientes non multos abhinc annos vidiſſent, vt ignotis etiam viris ſuas ipſi vxores ad compotationes abducendas traderent, ijſdemque eas reducentibus Bacchi ſacris (& ijs quæ illa comitantur) operatas, gratias immortales agerent? Quod factum ſumma alioqui admiratione dignum, ſi tamen cum Candaulis aut Caij Caligulæ facto comparetur, minus admirabile iudicabitur: contrà verò, ſi cum Cotys regis zelotypia, de qua poſtea dicetur, aut cum Macedonum facto conferatur, hos, viros, illos autem, ne homines quidem eſſe dixeris. Cuius quidem facti hiſtoriam multi Galli ſi legiſſent, aut lectam memoriæ infixam

infixam habuiſſent, ipſis Neapolis & Mediolanum ſepulchra miſerè interfectis non fuiſſent: imò nec dominum fortaſſe vrbes illæ mutaſſent: ſed nimirum, vt illis, dum ſe in Macedonia non in Perſia eſſe, obliuiſcuntur, Macedonicarum mulierum, ita his, dum ſe in Italia non in Gallia eſſe non cogitant, Italarum mulierum attrectationes & oſculationes, atque adeo ſalutationes (quum ne ſalutari quidem ſuas vxores Itali velint) eo pretio quo nullum maius eſſe poteſt, emerunt. Sed quoniam iucunda non eſt harum rerum memoria, illum de mulieribus ſermonem perſequens, vt multa de illis ab Herodoto referri dico quibus noſtri ſeculi exempla fidem afferant, ita viciſſim nonnulla illum narrare quorum exempla deſint, fateor. Hoc enim ſeculum Pheretimarum, Ameſtridum, Atoſſarum, necnon (vt Cteſiæ hiſtoriam cum Herodotea connectam) Amytidum & Paryſatidum ferax, contrà Artemiſiarum & Argiarum ſterile eſſe dico. Quocunque enim quis oculos conuertat, mulieres multas nobili genere ortas, implacabilis iræ & nulla vltione ſatiabiles, cum Pheretima, Ameſtride & Paryſatide, non pauciores libidinoſas cum Amytide, multas etiam noui ſemper luxus auidas cum Atoſſa: nullas autem vel pauciſſimas ſtrenuas cum Artemiſia aut Argia, reperiet. Sed muliebris quidem in vindicta crudelitatis exempla vetera pariter & noua præ alijs regionibus Anglia ſuggerere poteſt: de mulierum autem inexhauſta libidine luxuque inſatiabili regiones omnes æquè conqueri poſſe exiſtimo. Nec verò ſi ſeculi illius mulieres conſideremus quod inter eas quas modò nominaui & noſtras interceſſit, pauciora nobis exempla ſuppetent. Nam ſi ad libidinem Romanarum mulierum reſpicere velimus, Claudius audi quæ tulerit. Audi inquam ex Iuuenale, adeo monſtrosè libidinoſam Meſſalinam Claudij Cæſaris vxorem fuiſſe, vt à latere viri quocum iacebat, furtim ſe ſubducens, ad lupanar ſe conferret, & inde laſſata viris nondum ſatiata rediret. Ad luxum autem quod attinet non mirum tantùm, ſed incredibile etiam videri poſſit quod de Atoſſa narrat Herodotus, illam ad bellum Græciæ inferendum Darium maritum ſolicitaſſe, Lacænarum, Argiuarum, Atticarum, Corinthiarum denique ancillarum cupiditate incenſam. Sed vt ad reginas vſque non aſcenda-

mus, nónne Romanas matronas pro ſuo luxu tanquam pro aris & focis apud T. Liuium certare videmus? Nónne & Naſonem querentem audimus?

Quis furor eſt cenſus corpore ferre ſuos?

& Propertium,

Matrona incedit cenſus indutа nepotum.

Nec tamen ſingularum ætatum luxum peculiare aliquid habuiſſe negauerim. Exempli gratia: eunuchos olim à regibus, præcipuè barbaris, ſtudiosè vndiq; conquiſitos fuiſſe ſcimus, quòd illos, vt ſcribit Herodotus, magis fidos in rebus omnibus quàm alios; eſſe putarent. (quid autem eos tales reddere videatur, docet Pædiæ lib. ſeptimo Xenophon) quinetiam vt eunuchos, ita & eunuchas Lydos reges habuiſſe, memoriæ proditum eſt. Verùm, vt veteres Romani eunuchorũ minus ſtudioſi erant, eosq; pauci barbaris inuidebant, ita nos hodie Turcæ alijsq; barbaris principibus eos non inuidemus. Porrò quin Romanorum viciſſim luxus peculiare aliquid habuerit, minimè dubium eſt, vt quum Tibullus de domina ſua dicit,

Illi ſint comites fuſci, quos India torret,
Solis & admotis inficit ignis equis.

quod & Italas quaſdam imitari videmus. Itidem verò & noſtri huius ſeculi luxum propria ſibi habere multa, controuerſum non eſt. Sed Gallicus (vtinam verum hoc non dicerem) eo cæteris omnibus qui vnquam fuerunt eſt damnoſior, quòd in dies atq; adeo in horas innouatur. Nam vt taceam, in regum noſtrorum aulis id veſtis genus quod manè geſtari cœperit, veſperi pro obſoleto haberi, id demum circa cultum corporis magnificum & ſplendidum ducitur quod diu magnificum ſplendidumq; eſſe non poteſt: ne videlicet nouæ ſemper ſumptuum occaſiones deſint. Hinc factum eſt vt armillæ & torques aureæ, quæ magno olim in pretio illis fuerunt (vt hodieq; ſunt Germanis) ſordere incipiant. Quem tamen ornatum iam inde à priſcis temporibus originem habere variæ nos hiſtoriæ docent. Ex tribus etiam rebus quas nunc in delicijs regum noſtrorum aulæ habent, duas cum ſuperioribus ſeculis communes eſſe illis conſtat, tertiam ſuo quodam iure, tanquam proprium inuentum, vendicare ſibi videntur. Nanos enim & catellos Melitæos Sybaritis quidem primùm, poſtea verò & alijs in delicijs fuiſſe (ſicut & ſimiolas) legimus. Refert enim Plutarchus Iulium Cæſarem,

quum

quum peregrinos quoſdã diuites vidiſſet qui catellos & ſimiolas in ſinu circum ferrent, interrogaſſe an apud eos fœminæ infantes non parerent. Itidem verò & Maſaniſſa Mauruſiorum rex iam antea quoſdam mercatores, qui ſimiarum coemendarum gratia illuc venerant, eadem de re interrogauerat, ſi Ptolemæo apud Athenæum credimus. Fuiſſe autem & Romanas mulieres catellorum huiuſmodi ſtudioſas, teſtatur apud Lucianum catella nomine Myrrhina quæ philoſophicam Theſmopolidis barbam (ſi bene memini) perminxit. Hanc enim catellam ei hera ſua mulier Romana nobilis (ludos miſerum philoſophum faciens) cuſtodiendam dederat. Ad illud tertium venio quod regum noſtrorum aulis peculiare eſſe, vel hinc conijcio, quòd vocem nec Græcam nec Latinam qua illud exprimam inuenio: ac certè vel nunquam vel rarò inuentam exiſtimo. ſed interim morionem fœminam petita à grammaticis venia nominare non dubitabo. Quam igitur nunc ex morionibus fœminis voluptatem reginæ aliæque principes capiunt, huic ſeculo peculiarem eſſe ſuſpicor: certè ſi non peculiarem, at longè vſitatiorem illi eſſe, affirmare audeo. Sed nec moriones viros tam crebros in veterum principum aulis fuiſſe (de ſcurris, id eſt γελωτοποιοῖς, non loquor) atque adeo poſteriotibus demum ſeculis illos haberi in pretio cœpiſſe, mihi perſuadeo. Nunc enim (quod fateri pudet) non naturales tantũ, ſed & artificiales Gallia moriones habet, qui nimirum ex ἠμιμώρων facti ſunt μωροί, aut certè in eum ſtatum redacti qui inter φρενήρη & μωρὸν medius eſt: ſi quid tamen inter hæc duo medium eſſe poteſt. Hoc autem, vti dixi, fateri pudet, quia qui barbarorum factum damnamus in amputandis virilibus, tanto grauius illis peccamus, quanto illi corporis parti mens antecellit, quæ alioqui & vniuerſo corpore longè præſtantior ſemper iudicata eſt. Atenim ex iis duntaxat fiũt moriones quibus parũ mentis ineſt, adeo vt iam aliquam naturæ inclinationem ad μωρίαν habere videantur. Tanto certè magis miſerari eorũ cõditionem, nõ deteriorẽ efficere, conari oportebat. Sed quoniã vereor ne in hac de morionibus quæſtione immorari, μωρολογεῖν eſſe iudicetur, alijs eam relinquam: & comparationem hanc claudens, hoc addam, principes noſtri ſeculi fœminas (ac præſertim Gallas) ſi non alia virtute à priſcis, φιλοσοφίᾳ ſaltem ſuperari. Quotacunq; enim princeps fœmina hodie infanti ex vtero ſuo prodeunti ſua vbera ſugenda præ-

bet? Atque huius rei ideo mentionem faciendam putaui, ne qui reginas ipſas apud noſtrum Herodotum aliosque hiſtoricos nutricum officio fungi leget, fidem illis derogandam putet. Sed quid ego φιλοστοργίας huius (à qua illæ degenerant) exempla à priſcis vſque ſeculis repeto? Carolum Marilliacum (clariſſimum virum, & qui multis pro rege legationibus functus, honorificentiſſimam ſui memoriam reliquit) hiſtoriam hanc ex Hiſpanicis chronicis aliquoties referentem audiui: reginam quandam Galliæ quæ ex Hiſpania oriunda erat, tanta cum zelotypia infantem ſuum lactaſſe, vt quum aliquando abſente ipſa lactatum ab alia reſciuiſſet (qui iam per aliquot menſes ſolius matris lac ſuxerat) nunquam conquieſcere potuerit donec infantem lac illud externum euomere coegiſſet. Hæc ille. Cæterùm vt Herodoto derogandam non eſſe fidem admonui vbi reginam aliquam nutricis officio fungentem nobis deſcribit, ita nec quod in Calliope de Ameſtri regina texente marito ſuo amiculum, nec quod in Vranie de alia quadam regina piſturam ſuæ familiæ exercente ſcribit, ſuſpectum eſſe debere, ſed vt in quibuſdam hiſtoriis luxum illius ſeculi, ſic in quibuſdam viciſſim ſimplicitatem contemplandā nobis eſſe dico. Sed vt à reginis ad reges transferatur oratio, nō minus certè quæ de regibus ſcribit Herodotus impetrare fidem debent: quanuis ſi ad regum noſtrorū mores inſtitutaq; exigantur, in dubiū meritò vocari poſſint. Si enim quod de Pſeudoſmerdi mago narrat, eum pro vero Smerdi rege per ſeptem menſes habitum fuiſſe, ad aulicos huius tempeſtatis ritus exigatur, quî fraus illa tandiu latere potuerit, & quî à nullo ſuorum tam longo tempore agnitus fuerit, valde mirandum videbitur: at ſi aditum ad reges illos non itidem vt nobis ad noſtros patuiſſe, ſed multo paucioribus & rarius ſe conſpiciendos exhibere ſolitos fuiſſe conſideremus, minorem huius facti animos noſtros ſubibit admiratio. Primus Deioces (inquit in Clione noſter Herodotus) hoc inſtituit, ne cui ad regē aditus pateret, ſed omnia per internuntios tranſigerentur; & ne quis regem conſpiceret. quinetiam inhoneſtum cuiuis coram rege ridere vel ſpuere, cenſeri voluit. Hæc ille, cauſam etiam ſubiungens. Vt autem eandem conſuetudinem à rege Turcarum ſeruari dixi, ita ſimilem impoſturam locum apud eos ſuperioribus annis, inueniſſe ſcimus, quodam Pſeudomuſtapha pro Muſtapha vero ad regnum graſſante.

Quæ

Quæ tamen quum dico, alibi quoq; vbi conſuetudo hæc recepta non erat, Pſeudariarathi, Pſeudantiocho, Pſeudoneroni, Pſeudalexandro viam arte diuerſa ad ſimilem dolum patuiſſe non ignoro. Quinetiam Valerius Maximus, Iuſtinus, Appianus, Ioſephus, aliorum præterea meminerunt qui hac ſimilitudinis formæ occaſione vſi, in principum itidem imperia aut in aliorum opes fortunasque graſſati ſunt. Atque adeo (vt omnes non temerè veteribus hiſtoriis fidem derogari debere, & noſtrum ſeculum multis in rebus non minus ſuperioribus miraculorum ferax eſſe intelligant) facta duo eiuſdem cum præcedentibus artificij, id eſt ſimiles illis duas impoſturas, (diuerſum tamen finem propoſitum habentes) recentem vnam, aut recenti proximam, alteram, recentiſſimam, commemorabo. Anno poſt natum Redemptorem noſtrum M. C C. X X V, cuidam Gallo cui nomen Bertrando Remenſi, inopi & vilibus miniſteriis operam locare ſolito, quòd Balduinum qui ex Flandrorum comite imperator Conſtantinopolitanus euaſerat, facie planè referret à proditoribus quibuſdã, vt nomen pariter & imperium Flandricum illius Balduini ſibi vendicet ſuadetur. Hoc quum illi non ſuaſiſſent ſolùm, ſed etiam perſuaſiſſent, (vt facilè ad amplectendos obuiis vlnis huiuſmodi honores eriguntur hominum animi) eum in eremo quadam commorari tantiſper voluerunt, dum fama percrebuiſſet Balduinum Imperatorem è captiuitate reducem, eremum quandam ad agendam peccatorum pœnitentiam, incolere. Quæ mox per Flandriam quum diſſipata eſſet fama, vndique illuc concurritur, magnaque cum pompa illinc hic Pſeudobalduinus per vniuerſas regionis vrbes deducitur, quæ vno omnes ore illum dominum ſuum gratulabundæ agnoſcunt & ſalutant. Hoc ſubreptitium imperium quum per menſes aliquot exercuiſſet, Ioanna veri Balduini filia, & paterni in Flandria imperij hęres (quę paulo antè, nihil niſi repentina fuga ſibi conſuluiſſet in illius Pſeudobalduini manus ventura fuerat) regem Galliæ Ludouicũ octauum, ſibi conſanguineũ, de hac quæ ſibi fiat iniuria certiorem facit. Rex Pſeudobalduinũ fide data ad ſe vocat. Ille vt adfuit, varijs interrogationibus à rege alijsq; qui regi à conſilijs erant, vrgeri cœpit. Aptè ad ſingula & vt ipſius impoſturæ conſentaneum erat, reſpondet: *quippe* qui nõ niſi ore præcompoſito illuc veniſſet. Sed enim quũ *multos* difficiles alioqui nodos expediſſet, vnum facillimum,

quem quidam Bellouacensis episcopus ei proposuerat, expedire non potuit. Interrogatus enim quo in loco vxorem duxisset, ad hanc quæstionem obmutuit: quo silentio certum impostoræ suæ testimonium dedit. Eum tamen rex ob datam à se fidem impunè à se abire permisit. Ille quum se inde in patriam protipuisset, aliquanto pòst ibi deprehensus, captus, & ad Ioannam missus fuit: quæ eum sibi non donatum sed magno pretio venditum, cruci affixit. Hæc fere sunt quæ Flandriæ annales de hoc Pseudobalduino referunt: aliis quibusdam historicis nonnihil circa facti ipsius circunstantias dissentientibus. Ad alteram illam quam recentissimam esse dixi impostoram venio, huic & superioribus simile, & eadem quidem via, sed aliò tamen tendentem. Alij enim sua fallacia in principum imperia aut in aliorum bona inuolarunt, aut certè inuolare conati sunt: at hic in alienæ vxoris possessionem inuolauit, & fabulosum Plauti Iouem non fabulosè imitatus est, vt testatur sententia quam aduersus eum curia Tolosona tulit, lite primùm apud eam intendi cœpta A N. M. D. L I X. vnde excerpta est quæ sequitur breuis facti illius narratio, (quæ tibi prima fronte Amphitruonem Alcmenam, Iouem repræsentare videbitur.) Quidam nomine Martinus Guerre relicta iuuene vxore in militiam proficiscitur. Elapso demum octauo post eius discessum anno, quidã Arnaudus Tillius (sed sibi illius Martini Guerre nomen asserens quòd ei omnibus oris lineamentis assimilis esset) ad illam quũ veniisset, ab ea pro marito recipitur. quippe quem esse Martinũ Guerre, non ipsa solùm, sed quatuor ipsius Martini sorores, alijque nonnullii propinqui, & cùm his amici vicinique omnes persuasissimum haberẽt. Nam præter illam oris similitudinem qua potissimùm fretus hoc facinus aggrediebatur, indicia omnia quæ à vero marito afferri poterant, afferebat: & varia superioris temporis facta dictaque illi in memoriam reuocans, ad arcanos vsque sermones ab illa & marito habitos dum prima in nuptiali thalamo vestigia ponerent, & ad alia quorum nox conscia sola est, progrediebatur. (Ea autem partim ex vero marito resciuisse, cum quo illi ex commilitio summa familiaritas intercesserat, partim magicæ artis auxilio diuinasse creditus fuit) Sed quum per tres annos cum illa consueuisset, duobus iam susceptis ex ea liberis, quarto tandem ineunte anno quum eius impostoræ suspicio mulieri oborta esset, actionem-

que

que in eum intendisset, in carcerem conijcitur. A iudice secundario damnatus quum ad curiam Tolosanam prouocasset, sic ad infinitas propemodum eius interrogationes respondit, totq; probabilibus argumentis innocentiã suam tueri visus est, (præterquam quòd tot eum testes, aut circiter, suo testimonio subleuabant, quot erant ij qui suo eundem testimonio premebant) vt vocatis ad calculum omnibus coniecturis, nec damnare illum nec absoluere curia Tolosana auderet. Hæsitantibus in re tam perplexa iudicibus, verus maritus Martinus Guerre aduenit: moxq; quam sibi factam videt iniuriam, iudicibus exponit, eorumq; opem implorat. Verùm ille alter supposititius maritus postquam eum hoc vero commissus fuit, tot eum obiectionibus oppugnare cœpit, vt aliquandiu suspensos sicut & antea iudices tenuerit: donec tandem ille paulo post reditum, ab vxore veniam poscente agnitus, necnon sororum aliorumq; multorum palinodiam canentium testimonijs comprobatus verus maritus, suæ vxori suæq; domui redditur; alteri autem suæ impositurae præmium, domicilium in patibulo datur. Hic mihi huius generis exemplis finem imponere volenti in mentem venit alia præ cæteris omnibus mirabilis Ioannis octaui Pontificis impostura: qui non tantùm Pseudopapa, verumetiam Ψευδοάνηρ fuit, id est sub muliere virum mentitus est: donec vir illa (non ille) suo se tanquam forex indicio prodidit, & media in via repentè enixa, fœminini non masculini generis se gessisse papatum fateri coacta est. At ne in posterum alius quàm masculinus gereretur, soletti patrum petasatorum cura prouisum est, qui neminem ad eum admittendum censuerunt nisi vir magnis testibus comprobatus esset. Quam tamen consuetudinem alij potiori sua ætate cessisse, docet Pasquillus: qui vbi illã & illius causam versibus octo descripsit, ita suum epigramma claudit,

Cur igitur nostro mos hic iam tempore cessat?
Ante probet quòd se quilibet esse marem.

Cæterùm huius facti longiore alioqui narratione digni refricandam duntaxat memoriam (quòd eius fama peruagata sit) existimaui. Est tamen hæc eo diuersa à præcedentibus impostura, quòd nõ alienũ, sed alterius sexus nomen mentita fuerit. At similis superioribus virorum imposturis muliebris fallaciæ exemplum Valerius (si parua magnis licet adiungere) nobis in quadam quæ se pro Rubria bonis nihil ad se pertinentibus inserebat, proponit.

Sed ad reges orationem referens, iterum dico, multa ad noſtrorum regum mores & inſtituta non debere exigi, eorum quæ ab illis dicta factáve commemorantur. alioqui enim cui perſuadebit Herodotus Xerxis ſatellites legatos Lacedæmoniorum in caput protruſiſſe, vt ad procumbendum pedibus Xerxis eumque adorandum adigerent? Sed & alia circa eos qui vltro citroque mittebantur legatos obſeruari poſſint quæ non ſatis cum nunc recepta conſuetudine conueniunt. Illud certè omnibus ſeculis commune fuiſſe videtur, vt legati ſæpe ſub legationis ſpecie ſpeculatorum exploratorumque officio fungerentur. Nam vt in Thalia audimus Æthiopum regem legatos Cambyſis ſic alloquentem, Neque Perſarum rex vos ad me cum donis ideo miſit quòd me ſibi hoſpitij neceſſitudine iungi, magni æſtimet, neque vos vera loquimini. venitis enim exploratores meæ ditionis futuri. Vt (inquam) hunc regem his legatos verbis compellantem audimus, (erat autem is non hæreditario iure regnum adeptus, ſed ex Æthiopum inſtituto, quòd cæteris ciuibus corporis proceritate & robore præſtaret, rex creatus) ſic apud Saluſtiũ in bello Iugurthino legimus, Ibi cum Boccho Numida quidã nomine Aſpar multùm & familiariter agebat, præmiſſus ab Iugurtha: qui poſtquam Syllam accitũ audierat, orator & ſubdolè ſpeculatũ Bocchi conſilia erat. Hactenus Saluſtius. Noſtri quoq; ſeculi principes non ignorare hunc legatorum vſum, quis ignorat? Verumenimuero ille Saluſtij locus Libyam mihi in memoriam reuocans, vnà etiam quandam Libyæ regum conſuetudinem ex Herodoti Melpomene in memoriam reuocauit, quam præ quauis alia exemplo carere, & tamen fabuloſam nequaquam eſſe credo. Siquidem eorum Libyum regi qui Adyrmachidæ vocantur, ſolenne fuiſſe ſcribit vt adductis in conſpectum virginibus quarum propinquæ nuptiæ eſſent, ei quę præ cęteris placuiſſet, virginitatem raperet. Sed quum & alia multa idem hiſtoricus regum facta commemoret, in quibus vel libido, vel ebrietas, vel crudelitas, vel fatuitas fide maior appareat, ex collatione cum aliorum regum factis qui longo pòſt tempore extiterunt, fidem priſcis illis viſum eſt conciliare. Primùm igitur illum deuirginatorem regem, vel Rhampſinitum filiam ſuam proſtituentem, cum Hieronymo Syracuſarum rege comparemus. Hunc quandam ex iis qui lupanari præerant, Pitho dictam, vxorem duxiſſe, & regi-

reginam constituisse, memoriæ proditum est. Quid Ptolemæus? Thaidem nobile illud scortum matrimonio sibi iunxit, & ex ea filios duos Leontiscum & Lagum, filiam vnam Irenen suscepit. Darius autem is quem Alexander imperio spoliauit, in eo ipso bello in quo de fortunis omnibus aduersus illum dimicabat, trecentis quinquaginta pallacis stipatus erat. Sardanapalum, Ninum, aliosque huiusmodi, necnon eorum æmulum Heliogabalum (quòd monstra iustius quàm homines appellari possint) omitto: & à Venere ad Bacchum, id est ab illius satellitibus ad huius satellites venio. Narrat Herodotus ebrietatem Cleomenis eò insaniæ illum perduxisse, vt arrepto gladio sibi tibias primùm, mox femora & coxas, tandem ventrem conscinderet. Cur (obsecro) id narranti Herodoto minus fidei adhibebitur quàm iis qui ab Alexandro magno Clitum intimum eius amicum inter pocula interfectum commemorant, & hanc cædem sensibus eius mero victis imputant? Hunc (si illis credimus) vt ebrietas ad cædem illius stimulauerat, ita & ipse ebrietatis pœnas, quum ex ea morbū contraxisset, morte tandem luit. Huic semper ad edormiscendam crapulam non breuiori quàm duorum dierum totidemque noctium spatio fuisse opus aiunt. Quid huius pater Philippus? Quid rex Antiochus, & qui eum sequuti sunt eiusdem nominis reges? Quid posterior Dionysius Siciliæ tyrannus, qui per totos nonaginta dies ebrius interdum erat? Quid prioris Dionysij filius Hipparinus? nónne sua illum crapula iugulasse fertur? Hactenus & de ebrietate. Nunc de crudelitate, quæ ebrietatis plerunque solet esse comes. Exempla crudelitatis apud Herodotum horrenda legi fateor, & quidem horrendum præ cæteris Astyagis facinus Atreum æmulantis existimari scio: sed Neronem vnum non ea solùm quæ ab Herodoto scribuntur, sed omnia omnium mortalium crudelia facinora crudelitate sua partim superasse, partim credibilia reddidisse dico. De qua tamen (quòd & satis peruulgata & omnibus exosa sit) dicere supersedeo. Hanc autem, missam faciens, vt de regum multorum fatuitate dicam, ordo postulat. Ad quam generatim probandā licet veteris illius prouerbij authoritate niti possim, Aut regem aut fatuum nasci oportet, à suis tamen singulos factis, tanquam locupletissimis & certissimis testibus, conuinci malo. Sed hîc mihi hærenti, & vnde incipiam cogitanti, illud Nasonis subit,

Vt ſtat, & incertus quæ ſit ſibi neſcit eundum
Quum videt ex omni parte viator iter.

Verè enim mihi ipſa exemplorum copia nocet. Sed commodùm illius regis facta in mentem veniunt, qui ſuo ipſius cognomine veteri illi prouerbio aſtipulatus eſt. Qui enim ab adulatoribus Antiochus Epiphanes, is ab ingenuè verum profitentibus Epimanes dictus eſt. Is ſubinde regali veſte depoſita, vilem togam induebat, eaq; indutus ad forum ſeſe conferebat, in quo obuium quenq; prehenſabat, vt ædilis aut tribunus plebis crearetur: & quem magiſtratum adeptus erat, eo tanquam plebeius fungebatur. Idem ſubinde à ſuis ſe ſubducens, aurifabrorũ aut aliorum artificum officinas adibat, vt cum illis confabularetur: aut certè qui primus è plebe atq; adeo è fæce plebis ei occurreret, illum congerronem habebat. Obuijs & nunquam antea ſibi viſis munera ſæpenumero dabat. Interdum per compita numos proijciens, Cui dat fortuna, capiat, inquiebat: moxq; ſe inde proripiebat. Interdum & fertis caput redimitus per vrbem incedebat, lapides occultè circumferens, quibus aulicos qui ipſum ſequebantur, petebat. Idem balneis publicis & ad quas plebs confluebat, vtebatur. vbi quum aliquando plebeius aliquis ei pretioſis vnguentis ſe perfricanti dixiſſet, Beati eſtis vos reges quibus harum rerum vſus ſuppetit, ex quibus tam bene oletis: At ego te iſtis (reſpondit) ad ſatietatem vſq;, & vltra etiam, explebo. Cuius promiſſi memor poſtridie ad locum in quo is lauabat accedit, & magnum vas vnguento pretioſiſſimo ſtacte appellato plenum in eius caput effundit. Quum autem multi è plebecula (qui non procul & ipſi lauabant) accurrentes, in vnguento illo in terram effuſo ſe volutarent, moxq; in loco illo, quia lubricus redditus erat, multi labentes riſum ſpectantibus mouerent, tandem & rex ipſe ex illis ſuo lapſu riſum excitantibus vnus eſſe voluit. Idem rex fontem quendam apud Antiochiam (Midæ factum imitatus) vino perfudit. Alia egregia eiuſdem regis eiuſdemq; generis facta ex hiſtorijs promenda lectori relinquo. Cæterùm hic quidem rex in vnam, alij potius in alteram ſtultitiæ peccarunt partem. quanto enim hic infra regiam dignitatem ſe demittebat, tanto alij multi ſupra illam ſe extollebant, & aliquam de ſeipſis diuinitatis opinionem concipiebant. Qua de re extant aurei Rhiani verſus: qui poſtquam oſtendit quàm miſera egenis conditio ſua videatur, cõtrà

trà de diuitibus & qui in magno imperio constituti sunt, ita canit,

Ὃς δέκεν εὐόχθησι, Διὸς δ' ὄπιν ὄλβον ὀπάζῃ
Καὶ πλυνοισανίλιν, ὅτ' ἀπὸ θυμὸν ἕνεκα γάμοιο
Ποιητὴν ὑπέτειβεν, ἀνητοὶ δέ οἱ εἰσὶ πόκοι·
Ἀλλ' ἐφράσατο Κλυμένοιο νόοιο
Ἴσα Διὶ βρομέων κεφαλὴν δ' ὑπὸ χεῖρας ἴαλλε,
Καίπερ ἐὼν ὀλίγος. μνᾶτο δ' εὐπήχυν Ἀθήνην,
Ἥ ῥ' ἀτραπιτὸν πεκμαίρεται ἄλμυρὸν δέ,
Ὥς κε μετ' ἀθανάτοισιν ἀρίθμιος εἰλαπινάζῃ.

Hic autem quorsum Poeta, non contentus dixisse, reges ita fastu turgere vt obliti videantur se terrã pedibus calcare, & mortalibus ortos parentibus esse, addat inter alia, eos Mineruæ nuptias ambire, quum à non paucis doctissimis viris quæsitum sciam, à nemine autem repertum audierim, si explicauero (quum præsertim explicationem proposito nostro congruentem habeat) maximam me à multis iniurum gratiam spero. Poetam igitur non hyperbole poetica hîc vti voluisse, nec Mineruam pro quauis alia dea nominasse, sed ad historiam respexisse dico à Theopompo sic relatam. Cotys qui luxum cæterorum Thraciæ regum supergressus est, nuptiale epulum aliquando apparauit, tanquam Mineruam in vxorem ducturus esset: adornatoq; thalamo, quum ebrius ipsius aduentum aliquandiu expectasset, tandem furore percitus, vnum ex satellitibus, num dea in thalamum venisset, visere iussit. Quem reuersum, & neminem in thalamo esse respondentem, sagitta transfixit: moxq; secundum à se missum, ob idem responsum itidem interfecit. Tandem missus tertius, re animaduersa, illum à dea iampridem in thalamo expectari retulit. Hactenus quæ ad germanam (vt ego quidem iudico) verborum Rhiani expositionem faciunt. Qualis verò hic bellus Mineruæ procus erga vxorem suam fuit? Ex zelotypia in tantam iram repentè aduersus illam exarsit, vt proprijs manibus eam, à vulua orsus, dissecuerit. Sed de Coty satis, Quid Alexander? nónne Ammonis siue Iouis filius haberi gaudebat? nónne modò Mercurij ritu talaria petasumque & caduceum, modò Herculis more leoninam pellem clauamque gestabat? Commodus autem nónne cum

Herculis insignibus nomen etiam eius sibi vendicabat? Vnde hæc? roget aliquis. Nimirum ex praua præbendi adulatoribus aures consuetudine. Quid enim aliud sunt adulatorum voces apud principes, (quibus ingenita iam cum opibus est superbia) quàm additum incendio oleum? Quum igitur illa de Alexandro & Commodo legimus quæ modò commemorata sunt, quum eundem Alexandrum statuæ dei alicuius cultum & ornatum sibi adhibitum admisisse, quum alterum quem debellaret orbem quæsiuisse audimus, vnà cum hac adeo stulta eorum arrogantia simul & assentatorum diram blandiloquentiam, à qua illa profecta sit, audire nobis videamur. Et tamen principibus multis amici, nullis adulatores defuerunt. Habuit & Philippus huius pater suum Clisophum, Antigonus cui cognomen fuit Epitropo, suum Apollophanem, Ptolemæus tertius suum Callicratem, Ptolemæus septimus suum Hieracem, Philopator suum Philonem, Attalus suum Simachum siue Theodorium, Mithridates suum Sosipatrum, Seuthes Thracum rex Heraclidem Maronitem, cuius à Xenophonte etiam fit mentio: habuerunt ambo Dionysij Syracusarum tyranni Satyrum, Chirisophum, Democlem: habuit earundem Syracusarum tyrannus Hieronymus Thrasonem & Osin. Nec verò his assentatoribus illos contentos fuisse, sed horum duntaxat & aliorum quorundam nomina, quòd cæteris antecelluerint, literis mandata esse credibile est. Ego certè ne ipsum quidem Alexandrum Hegesia, Agnone, Demetrio, Medio, Bagoa, Gergithio, Dioxippo, Anaxandro, aliisque quorum per historias sparsa extant nomina, contentum fuisse existimo. Quid quòd ipsos quoque philosophos assentationis artifices esse non puduit? Anaxandrum enim (quem hîc postremum nominaui, & cuius verba putidæ adulationis plena paulo pòst referam) philosophum fuisse constat. Sed & eum quem Attalo assentari solitum dixi, Simachum siue Theodorium, eius etiam præceptorem fuisse legimus: qui librum περὶ τῆς Ἀτταλικῆς παιδείας scribere (Xenophontis κύρου παιδείαν, vt opinor, æmulatus) & hoc suæ adulationis monimentum posteritati commendare non erubuit. Quinetiam huiusmodi homines à nonnullis principibus tanquam prouerbiale nomen traxisse, & ab Alexandro ἀλεξανδροκόλακας, à Dionysio διονυσιοκόλακας appellatos fuisse accepimus. Sunt porro assentatorum duo genera: vnum est eorum qui aperto (vt ita dicam

dicam) marte: alterum, eorum qui ex insidiis adulantur. Hos illis vt periculosiores, ita formidabiliores esse debere nemo ignorat: & tanto quidem quanto saxa sub aquis latentia scopulis conspicuis sunt formidabiliora. Rursum verò inter eos qui aperto marte grassantur, periculosiores sunt ij qui ad id quod præstant infame obsequium, verbo non tantùm ad demerendam principum gratiam, sed ad inflandos etiã eorum animos accommodata addunt. Vtriusque generis exempla proferam, sed minus periculosis priorem locum dabo. Chirisophus Dionysij prioris adulator, ridentem illum cum quibusdam familiaribus cernens, ridere & ipse cœpit. Interrogante Dionysio quæ illi causa risus esset, quum ea quæ dicerentur non audiret, Fidem, inquit, vobis adhibeo, quicquid illud sit quod dixeritis, esse risu dignum. Eius autem filius Dionysius eos circa se habuit qui διονυσιοκόλακες appellati fuerunt, qui spuente Dionysio faciem suam sæpenumero conspuendam præbebant, atque adeo sputum eius, interdum etiam (honor sit auribus) quod euomuerat, lambentes, melle dulcius esse aiebant. Iidem, quum Dionysius ex ebrietate cæcus aut certè cæco proximus euasisset, patinas & calices inter cœnandum deijciebant, tanquam & ipsi ita cæcutirent vt nequaquam illa vasa ac ne ipsos quidem cibos cernerent: expectabantque dum Dionysius præhensam eorum manum patinæ admoueret. Quod officium Hiero quoque quibusdam suis adulatoribus idem oculorum vitium simulantibus præstitisse scribitur. Iidem illi Dionysij assentatores, vt sibi in illa sua simulatione constarent, inter eundum alter in alterum sæpe impingebant, adeo vt eos ipse Dionysius manu perinde ac cæcos deduceret. Cum hoc autem eorum facto optimè quadrat quod Clisophus Philippi assentator facere solitus narratur. Quum enim exculptus Philippo fuisset oculus, eum comitabatur eundem & ipse oculum fasciis inuolutum habens. Rursus quum ex vulnere debilitatum crus Philippo esset, vnà cum Philippo claudicans incedebat. Sed hic tamen, sicut & illi διονυσοκόλακες, suam artem sine vllo suo damno exercebat: at Mithridates (en quò progrediatur assentationis furor) assentatores nactus est qui graues sibimetipsis assentationis suæ pœnas dabant. Quum enim ille rei medicæ studiosus esset, vt ostenderent quantam de illius peritia opinionẽ concepissent, fecãdos illi vrendosque (quũ alioqui nihil opus hoc remedio haberent) se præbe-

bant. Ad alterum illud adulatorum genus, quod periculoſius eſſe dixi, venio. Niceſias Alexandri aſſentator, quum eum ex epoto pharmaco torſionibus vexari cerneret, O rex, inquit, quid faciendum nobis eſt, quum vos dij talia patiamini? Dioxippus autem Athenienſis pancratiaſtes, fluente è vulnere quod Alexander acceperat, ſanguine, Homericum illum verſum protuliſſe fertur,

Ἰχὼρ οἷός τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Quid nebulo ille philoſophus, (cuius & antea meminimus) eandem & ipſe artem factitans? Quum aliquando Alexandro itineris comes eſſet, orto tam vehementi tonitru vt omnes trepidarent, At tu fortaſſe (inquit) Alexander fili Iouis, huius tonitrus es author. Eiuſdem farinæ eſt illud Democlis factum, qui poſterioris Dionyſij aſſentator erat. Is, quum moris in Sicilia eſſet ſingulos domi Nymphis ſacrificare, & circum earum ſimulachra tripudiare, Democles relictis Nymphis, ad Dionyſium, circa eum tripudiaturus, acceſſit: negans oportere ad inanima numina ſtudium conuertere. Quis verò nō multo etiam magis Athenienſiū planè ſimilem adulationē miretur? Traditur enim illos Demetrium cognomento Poliorceten, quum Athenas veniſſet, cum alijs diuinis honoribus proſequutos eſſe, tum canticis eum & domi & in publico celebraſſe, quibus inter cætera ſolum illum verum eſſe deum dicebant. Cæteri dij (inquiebant) aut procul à nobis abſunt, aut dormiunt, aut auribus carent, aut preces noſtras negligunt: fortaſſe etiam ne omnino quidem vlli ſunt: at te præſentem cernimus, non ligneum, non lapideum, ſed verum. Qui verò ſunt hi quos in tam horrendam adulationem prolapſos audimus? Illi ipſi (illorum certè poſteri) qui Euagoram, quòd regem Perſarum adoraſſet, morte mulctarunt. En quàm propenſa ſint ad aſſentationem hominum ingenia. An verò minus propenſos eſſe putamus ad eam recipiendam principum animos? Quis eorum tam bene ſe modulo ſuo metiri nouit, vt ei aſſiduæ illæ & quidem immodicæ laudationes recordationem menſuræ ſuæ non extorqueant? Si princeps aliquis vel minimam rei militaris ſcientiā habet, Themiſtoclem, Epaminondam, Scipiadas ambos ſuperat: ſi qua corporis firmitate præditus eſt, ſtatim audit Hercules: ſi non omnino indiſertus eſt, alter Demoſthenes vel Cicero alter appellatur: ſi vel vnū verſiculum ſcribere nouit, Homerus aut Virgilius eſt. Attalum quidem

quidem certè eodem & præceptore & aſſentatore vſum eſſe, hiſtoriæ perhibent, Simacho ſiue Theodorio, cuius & antea facta fuit à nobis mentio: idem verò alijs multis principibus & olim contigiſſe & hodie contingere veriſimile eſt. Quamobrem verè à Carneade dictum eſt, diuitum & regum filios ſolam equitandi artem rectè diſcere: quòd & in ludo literario præceptor, laudando, & qui colluctatur, ſponte ſuccumbendo, illis adulatur: at equus quum nec ſciat nec curet priuatúſne an magiſtratus, diues an pauper ſit is quem vehit, ceruicem cuilibet equitandi imperito frangit. Nec verò hac tantùm in parte exitiales ſunt ſuis dominis adulatores quòd illis falſam de ſeipſis perſuaſionẽ induant: verumetiam quòd calumnijs apud illos grauent quoſcunq; ſuarum partium eſſe non vident, id eſt quoſcunq; liberè & ingenuè loqui, & (vt habet vetus prouerbium) πλὴν σκάφῃ σκάφῃ appellare, quos deniq; ea quæ veros amicos decet, & loqui & facere animaduertunt. Vnde enim (obſecro) Alexandrum ad Calliſthenis, Parmenonis, Philotæ cædem, niſi ab illo ſuo adulatorum agmine impulſum fuiſſe arbitramur? Sed vt tandem aliquando ad priſcos illos Herodoti reges reuertamur, quorum miram & propè incredibilem amentiam commemorat, quin illi quoq; ſuos adulatores habuerint, minimè cuiquam dubium eſſe debet. Verùm cæteris omiſſis, de eo qui principem inter eos arrogantiæ pariter & dementiæ tenere locum videtur, dicam. Qui Helleſpontum compedibus vincit, qui Helleſponto minatur & contumeliam dicit, qui deniq; Helleſpontum flagellat, nónne Mardonio adulatori perniciosiſſimo potius quàm Artabano amico fideliſſimo auſcultat, ſicut & Dionyſius, Philippus, Ptolemæus, ſuis ſinguli adulatoribus, quàm Dioni, Samio, Cleomeni, amicis & probatæ fidei viris, auſcultare maluerunt? Iam verò & illis multo etiam antiquioribus regibus (qui quicquid delirant, plectuntur Achiui) ſunt qui ſuos apud Homerum adulatores aſſignent. Vt autem reges alios; principes aſſentatoribus comitatos, ita & reginas quaſdam aſſentatricibus comitatas fuiſſe, memoriæ traditum eſt: inter quas eæ quæ κλιμακίδες appellatæ ſunt, claruerunt: id nomen ab obſequio quod reginis præſtabant, adeptæ. harum enim dorſa ſcalarum vicem illis currum conſcendere volentibus præbebant. Quæ quum ita ſint (vt hunc tandem de regum fatuitate locum claudam) ſicut credibilem nobis cæterorum regum ſtul-

titiam reddit corrupta illorum ab aſſentatoribus natura, itidem Herodoto priſcorum quorundã regum amentiam deſcribenti credamus, ſi quidem aſſentatores hisitidem fuiſſe credimus. Simul verò & principum huius tempeſtatis conditionem conſideremus, qui quum à maioribus ſuis potentia circa res multas ſuperentur, ſola multitudine adulatorum illis potentiores manent. ſi modò qui ſuorum dominorum domos, vrbes, populos, regna, vt peſſundederunt olim, ita & hodie peſſundant, principum potentiam augere putandi ſunt. Cuius mali exempla ab hoc noſtro ſeculo petita odioſa eſſent, & ſatis multa veteres hiſtoriæ ſuppeditant. nam ſi principum mores ab adulatoribus corrumpuntur, quæ illam morum corruptelam ſequuntur clades, non dubium eſt quin adulationi acceptæ ferri debeant. Adde quòd adulatorum eſt imminentia ſuis dominis pericula diſſimulare, ſecuros illos eſſe iubere, ad quiduis ſibi de ſua potentia pollicendum incitare. Quod qui faciunt, nónne illos in pericula trudunt? nónne hoſtium telis inermes exponunt? nónne in illorum deniq; manus eos tradunt? Et hoc quidem modo exitij cauſa principibus iure dicantur eſſe adulatores, ſed non propinqua. At propinquam etiam exitij cauſam ſuis dominis eos ſæpenumero fuiſſe teſtantur cum alij multi, tum is Philippus quem Romani imperio euerterunt. eius enim iam antea regnum ab aſſentatore Proclide Tarentino labefactatum fuiſſe Polybius author eſt. Craſſi autem adulator Andromachus Parthis operam ſuam ad illum fortunis pariter & vita ſpoliandum locauit. Porrò vt adulatores ſuperiorum ſeculorum ab adulatoribus noſtræ ætatis, numero, ſic etiam peritia tanquam diſcipulos à magiſtris ſuperari ſciendum eſt. quò diligentius ab illorum inſidijs cauere ſibi principes debent. ſed ipſi viderint. Ad me quidem quod attinet, ſiquid vota hîc valere poſſent, vt Theſſali olim vrbem quæ Adulatio vocabatur, funditus euerterunt, ita præ quibuſuis alijs maleficis radicitus extirpatos adulatores aulicos optarim.

Nunc & luxus priſcorum regum ab Herodoto & alijs deſcripti collationem cum poſterorum quorundam partim regum partim aliorum luxu, aggrediòr. Inter cætera igitur quæ de luxu regum Perſarum monimentis literarum tradita ſunt, vix credibile nonnulli putarunt quod Herodotus narrat, quocunq; illi irent (nam quod de Cyrò dixit, de eius ſucceſſoribus etiam

iam intelligi voluit) Choaſpis fluuij aquam circumuehi ſolitam fuiſſe, & nullam illos aliam potare conſueuiſſe. Ego verò quenquam qui hoc mirabile, nedum incredibile, iudicet, eſſe demiror. Vtrum enim, quæſo, maiori admiratione dignum? aquæ plauſtris regem Perſarum comitatum ditionem ſuam peragrare, an Cardinalem è media Gallia Romam vſq; aliquot lagenarum millibus comitatum peruenire? Quod tamen ego tacuiſſem, niſi earum fama iam percrebuiſſet, atq; adeo earum ignominia in Gallos omnes (quippe quos inde *borsglioni* Itali vocant, quaſi lagenarios, Græcè λαγωϊώνας dicas) redundare cœpiſſet. Et illis quidem qui curioſas illas potus aquæ certæ delicias obijcient, hæc pauca reſpondiſſe, fuerit, meo quidem iudicio, ſatis. Illis autem qui cætera obijcient, multa habeo quæ reſpondeam. Ad luxum quidem certè quod attinet qui circa ciborum apparatum verſatur, nec plura nec luculentiora ex vllo quàm è noſtro ſeculo poſſe promi exempla exiſtimo, quo iam peruulgatum circa ferinam carnem eſſe cœpit, (de Gallia loquor) vt auulſi ex vtero viuarum matrum fœtus menſis apponantur. Quem tamen luxum menſa Galli cuiuſdam primarij in regis aula viri, vilem iam reddiderat: & verba propediem exprimendis alijs eius circa cibos & ciborum apparatum delicijs defutura erant, ſi ciuilis Galliæ noſtræ Mars illi parcere, & coquorum celebrium vota (quibus inſigne ſui deſiderium reliquit) exaudire voluiſſet. Verùm vt ad magnates vſq; non veniamus, virum quendam fide digniſſimum de quadã Auenionenſi muliere (quæ aulæ pontificiæ ibi tum ſedem Apoſtolicam habentis Lais fuerat) audiui narrantem, eam turdis & perdicibus alijsq; auibus veſci ſolitam, quæ fœniculi, anethi, coriannívе aut ſimilium ſemine ſaccharo condito paſtæ eſſent. Sed illud audiui: at lactucas aqua ſaccharata, quam vocant, à matronæ cuiuſdam ancillis (& quidem illius, vt aiebant, iuſſu) irrigari vidi. Quæ quũ ita ſint, quid aliunde quàm è noſtro ſeculo, huiuſmodi deliciarũ arceſſere exempla neceſſe eſt? At verò alterius luxus multa genera luxui noſtræ ætatis (de quo & antea dictũ eſt) poſſe accedere fateor. Alterũ luxum voco qui nõ circa cibos ſed circa reliqua verſatur. De hoc igitur quæcunq; ab Herodoto memorãtur, à Siciliæ tyrannis ſuperata eſſe dico. Quibus quum primũ in hac relocũ tribuo, ipſum etiã Herodotũ ſequor, qui de Polycrate loquens, ita ſcriptum reliquit, Nullus enim regum Græciæ

exceptis Syracuſanis, dignus eſt qui cum Polycrate, quod ad magnificentiam attinet, comparetur. Nec tamen ſolos Syracuſarum reges ſiue tyrannos, ſed & Alexandrũ aliosque illa prætergreſſos eſſe dico. Argumento autem vel vna Alciſthenis Sybaritæ veſtis eſſe poteſt, quæ centum viginti talentis vendita fuiſſe fertur. Quòd ſi ad vitem & platanum auream vel platanos aureas veniendũ eſt, earum cum aulæ Alexandri ſplendore & magnificentia comparationem ex Phylarcho audiamus. Aureæ platani, inquit, & aurea vitis, ſub qua ſedentes ſæpe Perſarum reges iura ſuis populis dabant, quotidianum regiæ Alexandri ſumptum æquare non videntur: quanuis alioqui vitem illam commendarent etiam vuæ quæ ſmaragdos & Indicos carbunculos aliasque pretioſiſſimas gemmas racemos imitantes haberent. His autem deſcriptionem opulentiæ & magnificentiæ illius adiungit: quæ ſi vera eſt, verè etiã platanos aureas Perſicorũ regum vitemque auream cedere illi dixit. Porro vt comparationem hanc perſequentes, ab ipſis dominis ad eorum famulos aut ſeruos veniamus, (nam quicunque ſub ditione regum Perſarum erant, ſerui eius vocabantur) narrat Cteſias quendam Annarum qui ſatrapa Babyloniæ à rege conſtitutus fuerat, centum quinquaginta pſallentes & canentes mulieres circa menſam ſuam habere ſolitũ. Audiamus viciſſim quæ de quibuſdã Alexandri ſine ſodalibus ſiue aſſentatoribus tradita ſunt. Phylarchus & Agatharchides memoriæ prodiderunt, eorũ aliũ clauos aureos crepidis ſuppactos geſtaſſe, aliũ, quoties de publicis negotiis cum aliquo tractaret, ſuper pauimento purpura ſtrato deambulare ſolitum fuiſſe: alios aulæis per quinque ſtadia locum in quo venarentur, cingere conſueuiſſe: alios puluerem ad palæſtræ vſum ſibi à iumentis multis, quocunque irent, portandum curauiſſe. His ego comparationibus (quanuis alioqui in exemplorum luxus commemoratione luxuriare oratio mea poſſit, præſertim ſi ad Romanos vſque progredi voluerit) vtpote mea ſententia aptiſſimis contentus eſſe ſtatui. At noſtri ſeculi principum luxus illo quidem artificioſior & (vt ita loquar) ingenioſior meritò dici poſſit: at opulentia tantum illi cedit quanto minores ſunt horum quàm illorum principum opes.

Vt autem ad varios variarum gentium mores atque ritus ab Herodoto deſcriptos aliquando tandem reuertamur, quis non ex Græcis multos in eo quod de Ægyptiorum ſcribendi more

à dextra

à dextra in ſiniſtram tendendo, commemorat, ſuſpectum mendacij habuiſſe credat? At nos quibus familiares ſunt Hebraicæ literæ, tantum abeſt vt hoc admiratione dignum cenſeamus, vt potius quenquam hoc mirari miremur. Multo certè minus fidem (& meritò quidem) apud lectores impetraſſet Herodotus ſi aliquos inter Ægyptios reperiri ſcripſiſſet qui ſiniſtra in ſcribendo, non dextra vterentur: quum tamen mihi duos qui id facerent, videre contigerit, Flandrum vnum, Sabaudum alterum. Quid ſi verò eſſe tradidiſſet qui oculis caſu aliquo orbati, nihilo tamen minus ſcriberent? rem aliis quidem fortaſſe incredibilem, at mihi certè credibilem narraret. Quare? quòd ſcribere abſque oculorum vſu (id eſt vel in tenebris, vel oculis aliò cõuerſis) neceſſitas rerum omnium magiſtra me docuerit. Atque hæc de iſto miraculorum genere hactenus. ad alia veniamus. Quidni viros Ægyptios lanificium exercuiſſe credemus, quum apud Seguſianos nobis vicinos vſitatum viris multis nendi morem cernamus? At quàm ineptum eſt viro, quàm ridiculũ, colum geſtare, & muliebri more fila deducere! Ineptum eſt (fateor) & ter quaterque ridiculum: ſed quid agas? an quia ridiculum, ideo verum non erit? Ridiculum eſt nobis eiuſdem Herodoti illud, Ægyptios viros (honor ſit auribus) ſubſidentes meiere. At Turcis ridiculum id nequaquam fuerit, quibus hanc meiendi rationem tanquam honeſtam in vſu eſſe, noſtram contrà velut turpiſſimam auerſari aiunt. Ac certè (ſi in re huiuſmodi philoſophari nefas non eſt) non de nihilo eſt quòd Heſiodus, ne ſtantes meieremus vetuit, quum μηδ' ὀρθὸς ὀμιχεῖν, dixit. Sed eſto (excipiet aliquis) veracem in hoc fuiſſe Herodotũ: quid quòd ãddit, mulieres contrà, ſtantes meiere? De hoc certè (vt ingenuè fatear) aliud quod reſpondeam non habeo quàm hoc: quemadmodum ſi quod de viris Ægyptiis tradit, Turcæ nobis exemplo ſuo non confirmarent, incredibile videretur, quum tamen verum eſſet: ita, quod de mulieribus addit, etiamſi nullo exemplo (quod quidem ad aures noſtras peruenerit) comprobetur, verum nihilominus eſſe poſſe. Hunc autem locum, Sophoclis poetæ & Nymphodori hiſtorici authoritate claudendum cenſeo, qui eãdem quam Herodotus morum Ægyptiacorum ab aliis diſcrepantiam teſtantur. Antequam tamen à ridiculis diſcedamus, addam & quod de vxoribus Libyum Adyrmachidarũ narrat in Melpomene, eas videlicet pediculos ſuos

(honor nunc quoq; ſit auribus) non antè abijcere quàm eos viciſſim momorderint. (eſt enim ἀντιδάκνειν viciſſim mordere, non præmordere, vt interpres verterat) Hoc quoq; ijs annumerari debere quæ non ridicula ſint ſolùm, ſed & fœditatem ſpurcitiemq; incredibilem habeant, confiteor: ſed cur alijs hiſtoricis quoſdam φθειροφαγεῖν nobis commemorantibus fidem adhibebimus, Herodoto narrāti has mulieres φθειροδακεῖν, (quod multo minus eſt) fidem derogabimus? Imò ne φθειροφάγος quidem fuiſſe vllos credo, reſpondebit fortaſſe aliquis. Cur, obſecro, minus credibile eſt τὸ φθειροφαγεῖν quàm τὸ ἀνθρωποφαγεῖν? licet hoc magis crudele, illud magis fœdum ſit? Anthropophagiæ autem exemplum, vt feritatis extra omnem controuerſiam poſitæ, profero: quum eius hac etiam tempeſtate multi oculatos ſe teſtes eſſe iactent. Quam feritatem nequis in barbaris hominibus miretur (ſimul autem & alia multa crudeliter ab ijſdem perpetrata, quæ ab Herodoto deſcribuntur) aut ne fide maiorem iudicet, audiat non barbarum, ſed Græcum hominem; non literarum rudem, ſed philoſophum, & quidem inter philoſophos celeberrimum, verba hæc vel ipſis Cyclopibus & Læſtrygonibus anthropophagię authoribus indigna proferentem: καὶ ἐν τοῖν μελῶν ἀσκοπῇ τι μέρος πρὸς πλὴν προφλὶν χρήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ, μήτε ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτὸ, ὅπως τοῖν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. Hæc Chryſippum in libro De iuſtitia, ſcripta reliquiſſe, de mortuis hominibus loquentem, teſtatur Sextus philoſophus. ſicut & iſta in libro De officio, διὸ καὶ χρησίμων μᾶλλον ὄντων τῶν κρεῶν, προφῆ χρήσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν· οἷον πρὸς ἀσκοπίντες ἐπέταξε χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. In quorum autem cadauera ita nos officio fungi iubet? Parentum. I nunc, & ab Herodoto vel alijs hiſtoricis deſcriptam ἀνθρωποφαγίαν aut ἀνθρωποθυσίαν fabuloſam eſſe clama.

Verùm vt ad illam morum Ægyptiacorum à Græcanicis diſcrepantiam redeam, ad inuenienda miræ & propè incredibilis morum diſſimilitudinis exempla, ab hoc noſtro ſeculo non diſcedamus. Quid ſimile Germanorū Flandrorumq; mores cum Gallorum aut Italorum moribus habent, ſiue victus rationem, ſiue cultum corporis, ſiue ſtudia & animorū inclinationes ſpectes? Si Gallus aut Italus ad menſam ducatur ea lege vt per ſex ſepémve horas illi accumbat, in carcerem trudi, non ad menſam

duci

duci ſibi videbitur: ſi verò accumbenti tale œnophorum quale illis ebibendum proponatur, ad ſuppliciũ malle ſe rapi clamabit. nam vt horum vtriq;, vino ſe ingurgitare, acerbiſſimà mors eſt, ita illis (de vulgo loquor) ſuauiſſima vita cenſetur. adeo vt nõ immeritò quis eos progeniem illius eſſe ſuſpicetur qui apud comicum Alexin, dicebat, O me beatũ, ἐχ ὅτι' ἐν τοῖς γάμοισιν ἄνδρες εὐωχήσόμαι, ἀ'λλ' ὅτι διαῤῥαγήσομαι, ἂν θεὸς θέλῃ. Ad veſtitum autẽ quod attinet, ſiue huic ſiue illi caligas Lantsknechthicas indueris, non homini caligas, ſed hominẽ caligis alligaueris, & ex quantumuis agili immobilẽ illa panni ſaburra reddideris. Eiſdem verò (Gallo dico & Italo, ac ijs quidẽ potiſſimùm qui in aliquo ſunt dignitatis gradu locati) nihilo magis vt in patria ſua cum viridi pallio quam vt nudi in publicũ prodeant perſuaſeris. non enim ſatis ſanæ mentis haberẽtur. At Germanis nulla huiuſmodi de eo quem ita vident amictũ, oboritur ſuſpicio. Sic & verſicolorẽ veſtem aut certè verſicoloribus fimbrijs prætextam geſtare fœminis permittunt: nos nequaquã. Permittunt ijſdẽ (ac præſertim virginibus) paſſo & per colla ſparſo capillo incedere: apud nos aũt virgo propter hũc habitũ mænadibus annumeraretur. Et hæc quidẽ pauca ſunt huius diſſimilitudinis exempla è multis quę hãc collationẽ perſequi volentibus ſuppetẽt. Viciſſim verò aliquod exemplũ rituũ in quibus nos ab Italis diſcrepamus, proferre libet. Vxores noſtræ ad illud exemplar inſtitutæ ſunt,

Illa regat cunctos, illi ſint omnia curæ,
Et nihil in tota me iuuet eſſe domo:

at illorum vxoribus dicas hos verſus ita inuerſos eſſe,

Illa regat nullos, ſint nulla negotia curæ,
Illamq; in tota nil iuuet eſſe domo.

Illi vxoribus ſuis fucare faciẽ permittunt, (quũ tamẽ hoc facinus in earũ ſenectutẽ redundaturũ ſciant) nos ſuſpectas fucatæ faciei, ſuſpectas adulterij eadẽ opera haberemus. (aulas principũ excipio, quæ miſcellaneos mores ritusq; vſurpãt.) Vt verò à perſonatis mulieribus abhorremus, ita nec grallatrices amamus: ſed eaſdẽ & in lecto & in menſa (.i. vtrobiq; vel proceras vel paruas) habere volumus. Inaures priſco more geſtare multi eorũ ſuis vxorib. permittũt: nos id in vxoribus noſtris meretriciũ iudicaremus. Nos obuias Gallas, ſiue matronas, ſiue virgines, quę nobis familiares ſunt, ſalutamus: ſi patriciæ ſint, etiã oculamur: Italas vix quiſquã voce, nedũ oſculo ſalutare auſit. Offendũtur Itali oſculationibus

huiuſmodi quas vxoribus noſtris concedimus: offendimur viciſſim papillarum nudationibus, quas ſuis illi(ac præſertim Veneti) permittunt. Cur enim quas pudicas eſſe volunt, cultu ſuſpicionem impudicitiæ præbere volunt? Niſi fortè obuiis quibuſque nudare papillas, retecta veſte & hac ratione (vt eſt in prouerbio) δ᾽ακνύην κυσὶν ὀρέξαι, pudicitiæ per occultam quandam antiperiſtaſin argumentum eſſe exiſtimant. Ad me certè quod attinet, coniectura nulla poſſum aſſequi quódnã eorum à quibus hoc inſtitutum profectum eſt, conſilium fuerit: ſicut nec quod fuerit apud eoſdem Venetos illius qui vt velare faciem commune meretricibus cum ingenuis virginibus eſſet, ſtatuit. Et quoniam à meretricibus ad lupanaria facilis tranſitus eſt, de his quoq; aliquid dicendum eſt. Nónne quæ ſit inter ipſas etiam Chriſtianas nationes de his controuerſia videmus? nónne de his varias in vtranque partem (excluſo interim, proh pudor, Dei mandato) diſputationes quotidie audimus? dum hi iuuenum corruptelam eſſe obijciunt, illi matronarum pudicitiæ præſidium eſſe reſpondent? At vulgus Italorum magis miretur vrbem quæ receptaculis huiuſmodi quàm quæ templis careat, & ſibi ἀξιώτερον illic eſſe potius quàm hîc fateri non dubitet. Sed quid de illo Patre ſacro dicemus, quem adeo grauem authorem πορνοβοσκειομάχοι ſequuntur? Ego certè quod de illo aliàs (& quidem in media vrbe Roma) dixi, nunc quoque liberè dico, pudendum quidem eius factum mihi in eo videri quòd lupæ matris Romuli ſtudioſius reuerentiusque quàm Petri Apoſtoli memoriam colat: quippe qui viuis luparũ imaginibus Romam circumuallarit, at Petrum Apoſtolum cum vnica (quæ quidem in pretio ſit) imagine, in angulum vrbis detruſerit: alioqui certè prudentis medici officio functum mihi videri, quòd, vt illi, vbi ægrotis huius vel illius cibi vſu interdixerunt, aliquem alium quo veſcantur, illis proponunt: ita ipſe quibus licitũ eſſe matrimonium noluit, licitam ſaltem eſſe ſcortationem voluerit. Sed quòd ſibi κοινὸν ἱερεῖον cum lupabus illis eſſe inſtituit, huic verò eius inſtituto qua ratione patrocinari quis poſſit, non video. nam ſi verè dixit ille,

Turpe tori reditu cenſus augere paternos,

quanto turpius tam profani reditus partem in ſacraria inferri, & illo Petrum Apoſtolum ditari? Verùm quum de his latius philoſophari, nec loci huius nec temporis ſit, hunc ſermonem ſimul-

ſimulque eam quæ in illum deduxit diſputationem finiendam cenſeo: ſi tamen prius hanc eſſe huius ſummam monuero, vt ex ea quam noſtris oculis credere cogimur in vicinis etiam regionibus morum diſcrepantia (cuius ſpecimen tantùm pauculis illis exemplis dare libuit) multa quantumuis ab iis quæ aut viderimus aut audierimus abhorrentia, à fide tamen abhorrere non putemus. Sed quid de vicinis populis loquor? nos à nobiſmetipſis, id eſt à maioribus noſtris, longè moribus diſſentire dico. Quis enim vel Gallus vel Italus vel Hiſpanus vel Germanus maiores ſuos valde diuerſo victu cultuque corporis vſos fuiſſe, & diuerſa etiam ſtudia habuiſſe neſcit? vt diuerſos ritus ceremoniasque, leges, inſtituta, iura omittam. Nam (vt de nobis loquar) quum formoſas noſtrorum Galliæ regum noſtrarumque reginarum imagines aſpicimus, nónne quid illis in mentem venerit vt eo veſtitu vterentur, mirari ſolemus? Quòd ſi priuatorum etiam hominum qui coæui illis fuerunt, imagines haberemus, nõ tantùm admiraremur fortaſſe, ſed etiam veſtitũ illum cum hodierno conferentes, obſtupeſceremus. Ad victum veniamus. Quàm multos cibos in deliciis olim fuiſſe putamus, qui nobis viles ſint: quàm multos contrà palato maiorum diſplicuiſſe, qui noſtro gratiſſimi ſint? Dignum ſcilicet hodie regia menſa fuerit ferculum anſer: at Cyrus regis Artoxerxis frater χλιῶας ἡμιθρώτας amicis è menſa ſua mittebat, vt participes eſſent voluptatis quam ex eorum eſu ceperat. Quidni etiam credibile ſit diuerſum à noſtris ſaporem maioremque teneritatem illas habuiſſe, vt gallinas Indicas duabus his aliisque rebus differre à noſtris videmus? Quinetiam anſerinum iecur in delicijs olim fuiſſe, & has delicias hodieque Iudæos qui Venetiis agunt, magno Chriſtianis vendere nouimus, quæ tamen vix alibi vſquam celebrentur. Sed & quum Martialem primam gloriam inter aues turdis dantem audimus, nónne aut diuerſos à noſtris turdos aut planè diuerſum à noſtro palatum habuiſſe, aut perdicem nunquam guſtaſſe putandus eſt? Quid quód Itali ab iis qui regis Galliæ apud Senatum Venetum legati erant, lepuſculos leporibus, perdicia perdicibus anteferre didicerunt? Sed ne latum æquor de diſſenſione in ciborum delectu, maius etiam de ea quæ eſt in ciborum apparatu, ingrediar, curſum hîc ſiſtens, hoc tantùm addo, homines moribus non ſolùm à maioribus ſuis, non ſolùm à finitimis populis, non ſolùm à ciuibus,

à vicinis, à domeſticis denique ſuis, ſed ipſos à ſeipſis ſæpiſſimè diſſentire. Quàm enim exiguus eſt eorum numerus qui ijdem eadem poſſunt horam durare probantes? Quæ ſi nobiſcum reputabimus, minus quæ de diuerſis moribus apud Herodotum aliosque hiſtoricos leguntur, & mirabimur, & ſuſpecta mendacij habebimus.

Ad ritus ceremoniasque cum aliarum gentium tum Ægyptiorum venio. In his quoque multa ridicula, multa non ſtultitiæ ſolùm, ſed & furoris plena narrari non nego: ſed eo nomine mendacij ſuſpecta eſſe debere pernego. Mirum fortaſſe tibi & fictum etiam videtur quod de Ægyptiis ab Herodoto narratur, illos ſolenni quodam ritu ſeipſos verberare: at ego nec mirum nec fictum puto, quippe qui & Venetiis & Romæ ſolennes huiuſmodi verberationes viderim. Sed quod potiſſimum hominum genus apud Ægyptios hunc ritum coleret, neſcio. quos Romæ & Venetiis ſeipſos verberantes videbam, eos, ex multis qui norant, verberones eſſe audiebam. Verùm quid ex Italia exemplum mutuamur quod noſtra ſuppeditare Prouincia poteſt? Commodùm tamen facta Romæ mentio in memoriam mihi Mariæ Lauretanæ templum ipſi vicinum reuocauit, vbi eorum ſpectator fui quæ multa tum ab Herodoto, tum ab aliis de variarum gentium ſuperſtitione relata, nõ credibilia ſolùm reddere, ſed & excuſare poſſunt. Verùm ea referre horret animus: ac nec eos quidem ipſos Athenienſes quorum ſuperſtitioſis ritibus tantopere commotus fuit Paulus Apoſtolus, ea fine horrore ſpectaturos fuiſſe exiſtimo. Receptam & alibi ſuperſtitionum farraginem omitto.

Hunc igitur ſermonem miſſum facientes, potius vt antea priſcum Bacchum & priſcam Venerem cum noſtro Baccho & noſtra Venere contulimus, Martẽ itidem hunc cum illo conferamus. Equidẽ noſtrũ illi aut furore aut crudelitate aut perfidia cedere, an meritò dici antea potuerit, neſcio: ne certè vnquam poſthac dici poſſit, ciuilia Galliæ noſtræ bella (vtinã vel nũc bene ſedata) prohibuiſſe ſcio. Quis adeo eſt ferus vt ſiccis oculis illud quorundam barbarorum facinus legat, qui pueros elementa prima diſcentes, media in ſchola trucidarunt? Priſcum eſt facinus illud: quod ſicui incredibile antea viſum eſt, ſimilis crudelitatis exemplo tempora noſtra credibile reddent. (ſi tamen ſimilis, quæ illam multis partibus ſuperat, dicenda eſt) Equis enim

enim adeo humanitatem omnem exuerit vt id factum quod primum incendiis illorum ciuilium bellorum fuscitabulum fuit, sine suspiriis ac gemitibus audiat? Viri, fœminæ, pueri, iuuenes, senes, dum ab ore sacri hypophetæ pendent, non à Turcarum aliorúmve barbarorum caterua, sed eorum qui & ipsi Christo nomen dederant, multis vulneribus inermes ab armatis repentè confodiuntur. Verùm vt à peculiari crudelitate ad communem transeam, in vtris, quæso, veteribúsne an nostri seculi bellis, Vulcanus Marti frequentius consociatus fuit? Puerile bellum hodie existimatur τὸ δεισιδαιμονεῖν, estq; in vsu potius τὸ πυροπολεῖν: incendiis passim res geritur. Quid quòd vnusquisq; iam miles, ex quo globi igniuomi reperti sunt, ferro pariter & igni armatus est? Quid quòd non multis abhinc mensibus, ad augendam ignis illius crudelitatẽ (quasi non satis ignis in igne esset) artes nouæ excogitatæ fuerunt? Quòd si & nostras expugnationes vrbium spectemus, frigebit illa descriptio Homerica Ἄνδρας μὲν κτείνυσι, &c.

IAM verò quædam etiam legi apud Herodotum aliosque historicos dico, quæ quamuis à fide abhorreant, nõ solùm exemplis similium factorũ quæ alij referunt, verisimilia redduntur, sed & eorũ authoritate qui nostro seculo eadem apud alios viderunt, confirmantur. Ex quorum numero est quod de Thressis quibusdam mulieribus tradit, eas excedentibus è vita maritis comites se certatim offerre. Hoc enim verisimile quidem reddidit eo ea historia quam Iul. Cæsar & Nicolaus Damascenus de quibusdam Aquitaniæ regibus referunt, sexcentos cum illis versari viros, qui vt cum viuentibus viuunt, & quidem regij dominatus regiæq; opulentiæ participes, ita etiam libenter cum morientibus moriuntur: sed (quod maius est, idem illud factum mulieribus Indicis non veteres tantùm scriptores, sed & oculati testes hodie adscribunt.

Quinetiam ex iis narrationibus quæ vt à veritate abhorrere videntur, ita etiam à fide abhorrent, fuerint nonnullæ fortasse quas posteri eorum de quibus scriptæ sunt, eorúmve annales, aliqua ex parte testimonio suo comprobare hodieque possint. In quam opinionem me adduxit ostensus mihi à quodam amico locus ex Sigismundi commentariis rerum Moscouiticarũ petitus, in quo historia Herodoti de Scythis seruis qui dominis absentibus in vxorum illorum possessionem inuola-

rant, tandemq; quum iusto prælio repelli à dominis non potuissent, flagellis repulsi fuerunt, annalibus posterorum testata exstat: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circunstantiis.

Ad Ctesiae autem Indica quod attinet, miranda illic naturæ opera describi fateor: sed vt de aue Indica psittaco illi simulque oculis nostris credere cogimur, (alioqui vix crediturі) ita & de aliis multo maiori admiratione dignis credere fortasse debemus, etiamsi non viderimus. Certè vt Horatio de exuenda prorsus admiratione non assentior, ita vicissim admirationem tantam vt ex ea incredduli reddamur, non probo: sæpeq; illa Iuuenalis mecum reputo, *Quid tumidum guttur miratur in Alpibus?* &c. Denique ne iis quæ vel de natura rerum vel de factis humanis memoriæ prodita sunt, fidem temerè derogemus,

Dei potentiam omnia miracula vincere, seculum nostrum superiora omnia miraculis superare dico.

Eiuſ-

Eiusdem Herodoti vita ex Suida.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se contulit, propter Lygdamidem, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Pisindelidis filius Lygdamis fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris IX scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyranno expulso, tandem inuisum ciuibus se esse cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebant, vltrò abijt: ibiq; defunctus & in foro sepultus est. Alij Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Musæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata, Quis ignorat Æthiopum sermonem de cibo apud nos optimi alimenti? Nam quum placentam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viueremus. siquis fidem Thurio scriptori habet. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostrã victus rationem vidisse tradunt ij qui orbem terrarum descripserunt. Quorum victum siquis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum ijs qui cicutam aut aconitum aut helleborum bibunt, ageretur.

Ex Cicerone lib. 2. de Orat.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à causis forensibus, cum ad cæteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Nanq; & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in causis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia vt me (quanti ego Græcè scripta intelligere possim) magnopere delectet.

Ex eodem in Orat.

Quo magis sunt Herodotus Thucydidesq; mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset, longissimè tamen ipsi à talibus delicijs vel potius ineptijs abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris quasi sedatus amnis fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum, primisq; ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quàm superiores & ornatius dicere.

Ἡροδότου εἴδη μὲ τὰ πάντα μιμήσασθαι δυνατὸν ἦν· ἢ πάντα φημὶ ὅσα τῷ σοφιστῇ αὐτῷ· μᾶλλον δὲ εὐχῆς τέτοιο γε· σχεδὸν καὶ ἓν ὁκ ἦν ἁπάντων, οὗ ἡ καλλος ἦν λόγου, ἢ ἁρμονίας αὐτῷ, ἢ τὸ οἰκεῖον τῆ Ἰωνία, & τῷ σοφιστῇ, ἢ τῆς γνώμης τὸ εὐσταλὲς, ἢ ὅσα μυρία καλὰ ὁμοῦ ἅμα συλλαβὼν ἔχοι, πρὸς τῆς εἰς μίμησιν ἐλπίδος· ἃ δὲ ἐποίησεν ὅτι τοῖς συγγράμμασι, & ὡς πολλαχοῦ τοῖς Ἕλλησιν ὁ βαρβαρικὸς κατίσχει, ἐγὼ, & σὺ, & ἄλλος ἂν μιμησαίμεθα. πλεύσας γὰρ οἶμαι δεῦρο ὁκ τῆς Καρίας εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος, ἐσκοπεῖτο πρὸς ἑαυτὸν, ὅπως ἂν τάχιστα & ἀσφαλεστάτη ὁδοίπορος & φιλόσοφος γένοιτο, & αὐτὸς, & τὰ συγγράμματα. τὸ μὲν οὖν φιλοσοφεῖσθαι, νοῦν μὲν Ἀθηναίοις, νοῦν δὲ Κορινθίοις ἀναγνώσκειν, ἢ Ἀργείοις, ἢ Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ μέρει, ἐργῶδες & μακρὸν ἂν εἴη τὸ εἰπεῖν, & βιβλίων ὀλίγων ἐν τῷ τοιούτῳ ἔσεσθαι. ἄκυρον ἦν ἐξισῶσαι τὸ σφέτερον, ὑδὲ χρὴ διαίρεσιν ὕστερον κατ' ὀλίγον ἀναίρειν & συλλέγειν ἐν γνώσει· ἐπεβούλευε δὲ εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόους τοὺς λαβεῖν τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. ἐνίστατο γὰρ ὁ ὀλυμπιακὸς τὰ μεγάλα· & ὁ Ἡρόδοτος, τοῦτ' ἐκεῖνο ἤκειν οἱ νομίσας τὸν καιρὸν, ὃ μάλιστα ἐγλίχετο, πλήθουσαν πρήσας τὴν πανήγυριν, ἅπαντα χόδον ἤδη τῶν ἀρίστων συνειλεγμένων, παρεχώρησε τὸν ἀπὸ δόμου, ὁ δὲ κατὰ τὴν, ἀλλ' αὐτὸς ἐνίστατο ὀλυμπίων παρέχειν ἑαυτὸν, ἄδων τὰς ἱστορίας, & κηλῶν τοὺς παρόντας, ἄχρι τῶν & μύσας κληθῆναι τὰς βίβλους αὐτῷ, ὀνείαρ & αὐτὰς ὕσας. ἤδη δὲ ἅπαντες αὐτὸν ἤδεσαν πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ὀλυμπιονίκας αὐτούς· & ὑκ ἔστιν ὅς τις αὐτῶν ἀκήκοεν ἐν τῷ Ἡροδότου ὀνόματος, οἱ μὲν, αὐτοὶ ἀκούσαντες ἐν Ὀλυμπίᾳ, οἱ δὲ, τῶν ὁκ τῆς πανηγύρεως ἡκόντων πυθανόμενοι· & εἴ πῆ φανείη μόνος, ἐδείκνυτο ἂν τῷ δακτύλῳ· ἔστ' ἐκεῖνος Ἡρόδοτος ὅδε, ὁ τὰς μάχας τὰς Περσικὰς ἆσας συγγεγραφώς· ὁ τὰς νίκας ἡμῶν ὑμήσας. τοιαῦτ' ἐκεῖνος ἀπέλαυσε τῶν ἐπῶν, ὧν μιᾷ σωφδῷ παιδιὰν ἅπαν κοινὸν ψῆφος τῆς Ἑλλάδος λαβὼν, & ἀνακηρυχθεὶς ὑχ ὑφ' ἑνὸς μὰ Δία κήρυκος, ἀλλ' ὑπὸ ἁπάσης πόλεως, ὅθεν ἔκαστος ἦν τῶν πανηγυριστῶν. ὅθεν ὕστερον καταιθήσαντες, ὀθνείαν μὲν τοῦτο ὁδὸν ἐς γνῶ-

γνῶσιν, Ἱππίας τε ὁ Ἠλεῖος αὖ τ' σοφιστὴς, & Πρόδικος ὁ Κεῖος, & Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, & Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, & ἀμφὶ συχνοὶ, λόγους ἔλεγον ἀεὶ & αὐτοὶ πρὸς τὸν παντὸς μᾶλλον ἐνβεβαχεῖ ἐγίγνοντο. & τί σοι τὰς παλαιὰς ἐκείνας λέγω σοφιστὰς, & συλλογοφέας, & λογογράφους, ὅπως & τὰ τελευταῖα ταῦτα & Ἀπόστατα φασὶ τὸν ζωγράφον, συλλέξαντα τὸν Ῥωξάνης & Ἀλεξάνδρου γάμον, εἰς Ὀλυμπίαν & αὐτὸν ἀγαγόντα πρὸ ἐκόνα δεῖξαι· ὥς τε Προξενίδαν Ἑλλανοδίκην τότε ὄντα, ἡδέως τῇ τέχνῃ, χαμερὸν ποιήσασθαι τὸν Ἀπόστατα. Et paulo post, Ἡρόδοτος μὲν ἦν, ἐπαίειμι γὰρ ἐπ' ἐκεῖνο, ἱκανῶς τὸ ὀλυμπίων πρὸ παντὸς μᾶλλον ἠγάπα, & συλλογοφέα θαυμαστὸν δεῖξαι τοῖς Ἕλλησι τὰς Ἑλληνικὰς διεξόδους, ὡς ὁμοίως διεξῆλθεν. ἐγὼ δὲ, & πρὸς φιλίαν, μή με κορυβαντιᾶν ἐπολάβητε, μηδὲ τὰ μὰ ἐικάζειν τοῖς ἐκείνου ἴλεως ὁ ἀνὴρ· ἀμφὰ τό γε ὅμοιος παθεῖν φημι ἀμπᾶ. ὅτε γὰρ τοσοῦτον ἐπεδήμησα τῇ Μακεδονίᾳ, πρὸς ἐμαυτὸν ἐσκοπούμην ὅ τι μοι χρὴ εἶδος προφέρεσθαι. & ὁ μὲν ἔρως ἐσᾶ· ἴσως, ἅπασι γνωσθῆναι, & ὅτι πλείστοις Μακεδόνων δεῖξαι τὰ μὰ· τὸ δ' αὐτὸ βελτίονα, τηνικαῦτα ἔτυχε ξυλλήγειν πόλει ἑκάστῃ, οὐκ εὐμαρὲς ἐφαίνετο. εἰ δὴ τηρήσαιμι τὸν δὲ ὑμᾶς τὸν συόδον, εἶτα παρελθὼν ἐς μέσον δεῖξαιμι τὸ λόγον, ἐς δέον ἔτυχε ἀποδεῖσθαί μοι τὰ τ' εὐχῆς· αὐτοὶ τ' ἔν ἦδη συνελκύσαντες, ὁ πᾶσ' ὄφελος ἐξ ἑκάστης πόλεως· αὐτὸ δὴ τὸ κεφάλαιον Μακεδόνων ἀπαίτων & ἐπόδεχεται πόλις ἡ ἀρίστη, ὅσα ὑ χ' Πίσαν μὰ Δί', ὑδὲ τὸν ὀλεῖθρον γενοχωρίαν, & σκιωλὰς, & καλύβας, & πῖλος. οἵτε αὖ παντὸς μᾶλλον ἐσαῦ, ὑ συρφετώδης ὄχλος, ἀθλητῆς τ' μᾶλλον φιλοθεάμονες, ὀν παρέργῳ οἱ πολλοὶ τ' Ἡρόδοτον πᾶσι μέσον· ἀλλὰ ῥητόρων τε, & συλλογοφέων, & σοφιστῶν οἱ δοκιμώτατοι, ὅσον ὑ μικρὸν ἦδη, μὴ τὸν μὲν & δεῖ πολὺ ὠδεύτερον φαίνηται τ' ὀλυμπίου. ἀλλ' ἴσως μὲ ὑμεῖς Πολυδάμαντι, ἢ Γλαύκῳ, ἢ Μίλωνι & δαπανηρῷ τῷ με, κομιδῇ ὑμῖν δόξω θρασὺς ἄνθρωπος εἶ). ἴσως δὲ πολὺ ὀκείνων ἀπαγαγόντες τὸν μὴ μίμον, ἐφ' αὐτῷ μόνον ἀποδύσαντες ἴδητε, τάχ' ἂν ὑ πάνυ μαστιγοσιμος ὑμῖν δόξαιμι, οἷς ἔν γε τελευτῶντα δίῳ ἱκανὸν ἔμοιγ' ὄν καὶ τῶτο.

Εἰς Ἡρόδοτον.

Οὐκ Ἀλικαρνασσοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολύϊδρις, ὃς Ὠγυγίων κλέα φωτῶν
Ὅσσά περ ἠπείρων δυσὶ ἤλασθμ, ὅσσά περ αἰὼν
Ἔδρακεν ἑρπύζων, σπάταις αἰεὶ θέλγετο μούσαις,
Μίξας εὐεπίῃσιν Ἰωνίδος αὖθι φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξεω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἰστορικῆς φρύτανιν,
Δωριέων πάτρης βλαστόντ' ἄπο. πᾶν γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκφεύγων, Θούριον ἔρχε πάτρῃ.

HERO.

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS inscripti,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [1] ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum verò [2] qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum [3] eximij memorant dissensionum authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrũ vocatur, in hoc nostrum [4] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Hæc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare veniſſe cum alias multas, tum verò

1 Temporis spatio, neq.

2 Quam ob causam isti int.

3 Igitur scriptores mem.

4 Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, &c.

regis filiam cui nomen esset idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque hæ fœminæ puppi nauis assistentes ea mercarentur quæ cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse: & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisque in nauem impositis Phœnices in Ægyptum vela fecisse. Hunc itaque in modum Io in Ægyptum
1 Phœnices. peruenisse memorant Persæ, non quemadmodum 1 Græci: & hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina non possunt dicere, Tyrum appulsos filiam regis rapuisse Europam: (fuerunt autem isti Cretenses) illisque par pari repensum. Verùm
2 Et ista quidem pari cõpensatione inter eos esse facta. postea Græcos secundæ iniuriæ authores extitisse. longa enim naue 2 in ora Colchidis & ad Phasim fluuium, quum cætera transegissent quorum gratia venerant, illinc rapuisse filiam regis Medeam. Ad quam reposcendam, pœnásque de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, vt illi de rapta Io Argiua
3 Æam Colchicam aduectos. pœnas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturos. Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, quũ ista audisset, cupidinem incessisse vxoris sibi per rapinam è Græcia comparandæ, certum habenti omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita quum is Helenam rapuisset, visum esse Græcis, primùm missis illuc nuntijs & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò 4 tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Me-
4 Medeę raptũ ipsis obiecisse, ista prætexendo, quũ nec ipsi pœnas, &c. deæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo vellent ab alijs sibi pœnas dari. Hactenus igitur inter eos mutuis solis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè authores extitisse, qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidem sentire iniuriorum virorum factum esse rapere fœminas: amentium verò raptis vlciscendis operam dare: prudentium autẽ, 5 pro 2
5 Raptas nihil curare. nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ, nisi voluissent, haud dubiè raptæ non fuissent. Eoq; suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant vllam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos,

ctos, imperium Priami euertisse: atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes quæ illam incolunt, putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europā verò & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & Ilij excidiū sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt. Cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Ægyptum abduxisse raptu vsos, sed eam apud Argos cum nauclero nauis ipsorum rem habuisse: & quum se grauidam esse comperisset, veritam parentes, sic voluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidē Persæ Phœniceſq; referunt: ego verò, vtrum sic gesta sint nécne, [1] non pluribus persequar. Cæterùm quem ipse noui primùm cœpisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens tam paruas vrbes ciuitatesq; commemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruę: rursus, quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, [2] vtriusque fortunæ mentionem habebo.

1 Dicere nō constitui.

2 De vtriſq; ment.

CRœsus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte: earum verò nationum tyrannus quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra ventum Aquilonem, in mare quod vocant Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus, primus, Græcorum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Æoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen vrbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Cæterùm principatus quum esset Heraclidarū, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: Candaules, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardiū fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules

Myrſi filius: quum ante Argonē qui in ea regione regnauerant, fuiſſent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus eſt Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his [1] ſuccedentes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti ſunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti, idque per quingentos & quinq; annos, duas & viginti virorum ætates, tenuerunt, filius patri deinceps ſuccedens, vſq; ad Candaulem Myrſi filium. Hic igitur Candaules vxorem adamabat, eamque præ amore arbitrabatur omnium fœminarum eſſe pulcherrimam. Hoc ita eſſe ſibi perſuadens, apud Gygem Daſcyli filium ex ſatellitibus ſuis (erat enim is maximè ipſi acceptus, eoque miniſtro in rebus magis [2] arduis vtebatur) ſpeciem vxoris ſupra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (neceſſe namque erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis ſpecie: (quòd magis incredulæ ſunt hominibus aures quàm oculi) fac illam conſpicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quemnam, inquit, here ſermonem profers haudquaquam ſanum, qui me iubes inſpicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus ſunt honeſta excogitata, vnde diſcere debemus: ex quibus hoc vnum eſt, Quæ ſua ſint, quemq; inſpicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, illam eſſe fœminarum omnium ſpecioſiſſimam, teq; oro ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimeſcens ne quid ſibi ex ea re mali contingeret. Cui viciſſim ille his verbis, Fidens, inquit, eſto Gyges: cave timeas aut me, tanquam hoc te ſermone tentantem, aut vxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim ſic ego machinabor, vt illa ne deprehendere quidem poſſit ſe abs te fuiſſe inſpectam. Te namq; ſecundum fores cubiculi in quo cubamus, quum apertæ fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingreſſus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitū ſella poſita eſt, ſuper quam veſtes illa (vtquamq; exuet) reponet. ſeſe per multū otium ſpectandam præbens: quæ quum à ſella cubitum perget, [3] oſtendens inuicem terga, curæ tibi ſit deinceps ne te per fores abeuntem conſpiciat. Gyges igitur vbi effugere nō potuit,

1 Autē eduſati Heracl.

2 Serijs.

3 Et ei fueris à tergo, curæ ti.

potuit, fuit paratus: quem Candaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit: statimq; pòst & vxor adfuit. quam introeuntem ac vestimenta deponentem Gyges intuitus, vbi auersa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abijt: & inter exeundum à mu-
3 liere conspectus est. Hæc, vt didicit à viro quid actum esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; visa est percepisse, habens in animo Candaulem vlcisci. Apud Lydos enim, & fere apud cæteros quoq; barbaros, magno probro est etiam virum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentium tenuit. Mox autem vbi dies illuxit, quos domesticorum maximè sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eum his verbis mulier inquit, Nunc duabus » tibi præsentibus vijs, Gyges, offero electionem in vtram » malis diuertere.* Aut enim me pariter ac regnũ Lydorum, » vbi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuò oc- » cumbere sic oportet; ne in omnibus Candauli obsequen- » do, posthac scias quæ te scire non decet: sed aut illum qui » ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me es cõ- » spicatus, & illicita fecisti. Ad hæc verba Gyges primùm obstupefactus, postea obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed vtique propositam sibi necessitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit vt ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit, » Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum, » age audiam quo pacto illum adoriemur? Excipiens illa, » Ex eo, inquit, loco adoriendus erit vnde ille me nudam » ostendit. in sopitum impetus dabitur. Posteaquam igitur insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges [r] nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulem perimere. mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione, subter eadem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, qui escentem Candaulem obtruncat, vxoréque eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui

* Aut enim Candaule interfecto, me tibi cum regno Lydorũ habe: aut t. S.

r Vt qui non dimitteretur. nec vllam effugiẽdi facultatem haberet, sed cui necesse esset aut per.

per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. Nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atq; in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorũ, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit. [1] Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis esse venturam. quod carmẽ neq; Lydi neq; ipsorum reges vllius momenti fecerunt, priusquam exitu comprobatum est. Hunc in modũ obtinuere tyrannidem Mermnadæ, sublatis Heraclidis. Gyges, tyrannide occupata, Delphos donaria misit non pauca, [2] vbi quæ ex argento donata visuntur, eorum pleraq; istius sunt. Et præter argentum, immensam vim auri dedicauit: posuitq; cum alia, tum verò (quod præcipua mentione dignum est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum, quæ in Corinthiorum thesauro collocata sunt. licet is thesaurus (si vera loqui volumus) non Corinthij populi sit, sed Cypseli Eetionis filii. Ita Gyges barbarorum quos ipsi nouimus primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat, rem spectaculo dignam: quod tribunal eodem [3] quo Gyges obtulit loco, vocatur à Delphis Gygadas, eius videlicet qui obtulit cognomine. Is igitur postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbemq; Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo gestum est, quum duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidem nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum facimus: Ardyis autẽ eius filii faciemus mentionem, qui post Gygem regnauit. Hic Prienenses expugnauit & Miletum inuasit: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerij à Scythis Nomadibus eiecti è sedibus suis, in Asiam transierũt, Sardisq; præter arcẽ ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes Ardyis filius, regnauitq; annis duodecim. Sadyattæ successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellauit & Medis, Cimmeriosque exegit ex Asia, Smyrnam etiam

1 Sed id demum tamen Pythia erat loquuta.

2 Sed cum alia plurima ex argento Delphis sunt ab eo posita, tum verò etiam præter arg.

3 Loco positum est quo Gygis pateræ: vocaturq; à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius videl.

etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. Vnde non (quemadmodum optabat) discessit, sed vehementer euentu frustratus. Alia quoque opera, quum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt. Bello quod gessit cum Milesijs, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc transgressus obsidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularum, fidiumque, ac tibiæ tam muliebris quàm virilis. Quumque in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere, arboribus modò fructibusque regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, vt opus non esset hosti illic considere. Ædificia autem idcirco Lydus non exide-
4 bat, vt[1] & Milesij habentes vnde procederent, humum fererent colerentque: & quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis, per quos duo ingentia vulnera accepere Milesij: vnum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre acceperat (vt à me superius commemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ionijs subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: reddentes vicem [2] quòd aliquando Milesij Chijs bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes vt erant incensæ, valido vigente vento, celerrimè peruaserunt Mineruæ templum cognomine Assesiæ: quo incendio templum deflagrauit. Neq; vllius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniusque ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine scisciratum, siue alieno siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nuncijs autem, quum Delphos

1 Vt postea prodeuntes Milesij possent terrã serere & colere: & quum, &c.

2 Quòd antea Milesij cũ Chijs bellum aduersus Erythræos gessissent.

peruenissent, se reddituram responsum Pythia negauit, priusquam templum Minervæ reparassent, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse ego Delphis accepi. Sed Milesij his illa addunt, Periandrum Cypseli filium, quum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasybulum tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum vt aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesij quidem ita id gestum memorant. Halyattes autem, vbi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit, ad ineundas cum Thrasybulo & Milesiis pactiones tantisper dum templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum venit, Thrasybulus (vt qui omnem sermonem planè perspexerat, norátq; quidnam Halyattes facere statuisset) huiuscemodi rem machinatur. Quod frumenti in vrbe erat vel suum ipsius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipítque Milesiis vt quum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comessationibus vterentur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepítque, vt caduceator Sardius cernens ingentem frumenti aceruum effusum, & homines oblectationibus vacantes, renunciaret Halyattæ. Quod & contigit. nam vt illa cõspexit caduceator, Thrasybulóq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis: & (vt ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Halyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum vsque malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est vt mutuò hospites essent ac socij: próque vno duo delubra apud Assesum ędificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum quidẽ Halyattis cum Milesiis atque Thrasybulo pertinent, ita habuere. Periander autem Cypseli filius fuit is qui Thrasybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbij assentiuntur. Arionem Methymnæũ delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharœdorum sui seculi nulli secundus: quíq; primus hominum quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum,

rambum. Hunc Arionem ferunt, quum permultum temporis triuiſſet apud Periandrum, concupiſſe in Italiam Siciliamq; nauigare: rurſuſque parta ingenti pecunia, voluiſſe Corinthum reuerti: & quum profecturus Tarento eſſet, quia nullis magis quàm Corinthiis fideret, nauigium virorum Corinthiorum conduxiſſe. Quum igitur altum tenerent, iſtos Arioni inſidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantùm fuiſſe deprecatum. Non perſuadenti nautas iuſſiſſe vt aut ſibi manus inferret, vt ſepulturam in terra nanciſceretur, aut illico in mare deſiliret. Arionē ad hanc difficultatem redactum, obſecraſſe vt quandoquidem ipſis ita placitum eſſet, paterentur ſe omni ſuo ornatu coopertum, ſtantemq; ſuper foros, cantare: & quum decantaſſet, pollicebatur ſe ſibi manus illaturum. Iſtos igitur (inuaſerat enim eos libido audiendi præſtantiſſimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem conceſſiſſe. Illū, induto ſibi omni ornatu, ac ſumpta cithara ſtantem ſuper foros, inchoaſſe carmen quod dicitur orthium: eoq; decantato, ſeſe, vt erat ornatus, in mare ieciſſe. Et hos quidem curſum tenuiſſe Corinthum: illum verò aiunt à delphino exceptum, Tænaron fuiſſe tranſuectū: & quum è delphino deſcendiſſet, Corinthum eodem habitu perrexiſſe: & vbi peruenit, quicquid contigerat enarraſſe. Periandrum autem, quia non crederet, tenuiſſe hominem in
5 cuſtodia, nequò prodiret: cæterū curauiſſe vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatum ſiquid de Arione memorarent: & referentibus illum ſoſpitem circa Italiam agere, fortunatumq; Tarenti ſe reliquiſſe, Arionem apparuiſſe eodem quo deſiliiſſet habitu: iſtos terrefactos, nihil amplius habuiſſe quod conuicti infitiarentur. Hæc Corinthij ac Leſbij aiunt: extatq; apud Tænarum ingens Arionis ex ære donarium, ſuper delphinum ſedens. Porrò Halyattes Lydus, confecto cum Mileſijs bello, poſtea, quum ſeptem & quinquaginta regnaſſet annos, vita exceſſit: qui ſecundus ex hac domo, quū è morbo conualuiſſet, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro paruulam, compactilem, ſpectatu dignam inter omnia quæ ſunt Delphis donaria:

opus Glauci Chij, qui ſolus omnium compactionem ferri excogitauit.

DEFVNCTO Halyatte, ſucceſſit in regno Crœſus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Epheſijs bellum intulit. Vnde Epheſij ab eo obſeſſi, vrbem Dianæ donarunt, funeex æde Dianæ ad murum alligato. Eſt autē inter veterem vrbem quæ tunc obſidebatur, & templum, ſeptem ſtadiorum interuallum. Hos primos Crœſus aggreſſus eſt, deinde verò carptim ſingulos Ionū Æolumq;, alias in alios cauſas prætendens, vt in quoſque maximas reperire poterat: in quoſdam etiam friuola cauſatus. Poſtea verò quàm Græcos in Aſia ſubegit ad tributum pendendum, tunc conſtituit ædificatis nauibus aggredi inſulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito eſſent, dicunt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæum, quum ſe Sardis contuliſſet interrogatum à Crœſo numquid apud Græciam noui eſſet: reſpondiſſe, quòd illum à compingenda claſſe inhibuit. Inquit enim, Inſulani, ô rex, decem millia equorum coemerunt, habentes in animo aduerſus Sardis atq; te exire in expeditionem. Et Crœſum vera loqui ratum, dixiſſe, Vtinam dent dij hanc inſulanis mentem Lydos inuadendi cum equis. Atq, hunc excipientem dixiſſe, Videris mihi, ô rex, cupidè vota facturus vt inſulanos in continente adipiſcaris equitantes, haud abſurda ſpe. Verùm quid aliud inſulanos optare cenſes quàm, ſimulac audierint cōſtituiſſe te aduerſus ſe claſſem ædificare, vt nacti Lydos in mari intercipiant, teq; pro his Græcis quos tu in continente [1] tibi adieciſti, vlciſcantur? Hoc ſermone delectatum admodum Crœſum, atque inductum (eſt enim viſus ille perquam ſcitè dixiſſe) ab ædificanda claſſe deſtitiſſe, atq; ita cum Ionibus qui inſulas incolerent, hoſpitium cōtraxiſſe. Interiecto autem tempore, ſubactis ferme omnibus qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios, cæteroſq; omnes Crœſus in ſuam poteſtatem redegit, qui ſunt, Lydi, Phryges, Myſi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thyniq; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Æoles, Pamphylij. His inquā ſubactis, & potentia Lydorum per Crœſum aucta, contulerunt ſe Sardis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia ſophiſtæ, qui ea

1 In ſeruitutē redegiſti.

qui ea tempestate erãt, pro se quisq; proficiscentes: tũ verò Solon vir Athenien sis, qui quũ leges iubentibus Athenien sibus tulisset, decẽ annos per causam contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legũ quas condiderat abrogare cogeretur. Nã hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per annos seruandas quas ipsis Solon condidisset. Harum itaq; legum ac contemplandi gratia Solon peregrè profectus, in Ægyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Crœsum. Eò quum peruenisset, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertioque aut quarto quàm venerat die, iussu Crœsi, ministri circumduxerunt hominem circa thesauros: omniaque quæ illic inerant magna ac beata, ostentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt sibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus est Crœsus,

» Hospes Athenien sis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuam sapientiam tuamque discursationem, qui
» philosophando [1] per multa videndi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido incessit scisciтãdi ex te ecquem vidisti omnium beatissimum. Sperans videlicet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solon autem nihil admodum assentatus, sed vt res erat respondens,
» Ego vero, inquit, ô rex, vidi beatissimum Tellum Athenien sem. Quod dictum admiratus Crœsus, instat interrogare. Qua de re Tellum iudicas esse beatissimum? Quia, inquit, Tello Republica bene instituta, filij fuerunt honesti & boni, [2] eorumque singulis liberi, hique omnes superstites: & quum hoc vitæ, quantum in nobis situm est, benè traduxisset, obitus splendidissimus ei obtigit. Siquidem prælio quod Athenienses cum finitimis gessere apud Eleusinem, quum auxilio venisset, hostemque in fugam vertisset, pulcherrimam oppetijt mortem. Quem Athenienses, quo loco occubuerat, eo ipso publicè humarunt, magnificeque honorarunt. Tum verò multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, interrogat
6 quémnam secundum ab illo vidisset, putans haud dubiè secundas se partes esse laturum. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argiuum erat, & victus suppeditabat: adhæc corporis robur tantum, vt & in

1 Per multas regiones.

2 Ex quibus singulis vidit natos liberos, eósque omn.

certaminibus ambo pariter victores extiterint: & de his etiam ista memorentur. Quum dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretque omnino matrem horum ad templum ferri bobus iunctis, eisque boues ex agro ad horam praestò non essent: tunc iuuenes excluſi tempore, iugum subeuntes plaustrum pertraxerunt quo mater vehebatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes ad templum peruenerunt. Quibus, quum hæc fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obtigit vitæ exitus: & per hæc Deus indicauit, satius homini esse mori quàm viuere. Nam quum circumstantes Argiui laudibus tollerent, viri quidem, consilium filiorum, fœminæ verò, matrem eorum, quòd talibus filiis prædita esset: mater gaudio perfusa cum liberorum facto tum fama; ante simulacrum stans, precata est eam vt Cleobi & Bitoni filijs suis daret id quod optimum esset homini contingere. Post hanc precationem, vbi sacrificarunt epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam virorum qui præstantissimi extitissent, Argiui factas, apud Delphos collocarũt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes attribuit.

Crœsus autem [1] conturbatus inquit, Hospes Athenienſis, adeóne à te deiicitur in nihilum nostra felicitas vt ne priuatis quidem viris nos æquiparandos ducas? Cui ille, Me Crœse gnarum omne numen inuidũ esse & turbulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tempore multa videntur quæ nemo velit videre, & tolerantur multa quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitæ ad septuaginta annos, qui anni constant ex vigintiquinque millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito. *Quòd si velis alternos istorum annorum addito mense prolixiores fieri, vt tempora opportunè incidentia congruant, menses quidẽ intercalares per annos septuaginta, fient trigintaquinque, dies autem ex his mensibus mille quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt in septuaginta annos, numero vigintisex millia ducenti quinquaginta, [2] nullus prorsus qualem alius rem affert. Ita igitur, Crœse, omnino calamitosius est homo.

1 Quũ *hoc responso* premeretur.

*Quòd si volet alterũ annũ esse quàm alterum vno mense maiorem, vt tempora eodem opportunè recurrãt, menses quidẽ intercalarii triginta quinq; fiunt per annos septuaginta: dies verò ex his mẽsibus mille & quinquaginta: *vt Perellius vertit apud Theodor. Gaz. in lib. De mensibus: teste Paulo Leopardo Emend. lib. 6, c. 21. S.*

2 Alter nihil affert quod alteri sit prorsus simile. Ita igitur, Crœse, omnis homo est ipsa calamitas.

Cæterùm tu quidem mihi videris & diuitiis valde pollere, & permultorum

» rum hominum rex esse: sed id de quo me interrogasti, nõ-
» dum te esse dixero priusquam te bene vita defunctum esse
» audiero. Neq; enim beatior est qui magnis opibus præ-
» ditus est, eo qui [1] diurnum victum habet: nisi eidem omni-
» bus bonis prædito, fortuna concesserit bene vita defungi.
» Etenim complures homines sunt perquam locupletes, mi-
» nimè tamen beati: complures item mediocria habentes
» patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitiis affluit, sed nõ
» beatus est, duabus tantum modo rebus antecellit fortuna-
» tum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, &
» ad grandem quæ incidat offensam superandam validior
» est: [2] hic, etsi illo inferior est in his duobus quæ bene illi à
» fortuna denegãtur, tamen excellit quòd illorum inexper-
» tus est, quòd prospera fruitur valetudine, quòd malorum
» expers, quòd bonorum liberorum parens, quòd formosus
» est. Quòd si præter hæc, diem quoque suum rectè obierit,
» is est (quem quæris) dignus qui vocetur beatus: prius tamẽ
» quàm ad obitum peruenerit, nequaquam beatus appellan-
» dus, sed fortunatus. Sed hæc omnia consequi hominem
» impossibile est: sicut nec vna regio cuncta sibiipsi suppedi-
» tat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamen habet pluri-
» ma, ea est optima: quemadmodum etiam hominis corpus
» vnum aliquod non est consummatum, quia aliud habet,
» alio caret. Sed quisquis horum plurima constanter habue-
» rit, & postea placido animo è vita excesserit, [3] hic apud me
» nomine hoc veluti rex donari meretur. Omnis autem rei
» oportet inspicere exitum, quò sit euasura: quoniam multos
» Deus quibus[4] fortunas suppeditauerat, radicitus euertit.
Hæc Solon, neque assentando Crœso, neque vllius eũ mo-
menti faciendo, loquutus dimittitur: saneque est visus esse
indoctus, qui bonis præsentibus prætermissis, iuberet o-
mnium rerum inspicere exitum. Post abitum Solonis in-
gens deorum indignatio Crœsum excepit, quòd (vt conii-
cere licet) seipsum omnium hominum beatissimum arbi-
traretur. Statim igitur ei quiescenti somnium oblatum est,
veritatem indicans malorum quę circa filium erant euen-
tura. Erant autem Crœso liberi duo: quorum alter [5] qui
mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longè
primus, nomine Atys. Hunc itaque Atym Crœso signifi-

1 Viuit in diem.

2 Hic verò ipsis illum superat, quòd damnũ quidem ferre & desiderium explere nõ ita potest vt ille: sed hæc ab eo arcet felicitas, expers est malorum, sanus, felix sobole, & formosus.

3 Is (meo quidem iudicio) dignus est, ô rex, qui nomen illud ferat.

4 Felicitatẽ ostentarat.

5 Vitio corporis laborabat. erat enim surdus.

cat ſomnium, fore vt ferrea cuſpis traiectum interimeret. Experrectus, & ſecum rem verſans, ſomnio territus, accipit filio vxorem: & quum ſolitus eſſet præeſſe copijs Lydorum, nuſquam eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & haſtas, omniaque huiuſcemodi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, nequid ſuſpenſum in filium decideret. Quum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in 7
calamitate poſitus, manibusque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœſi veniſſet, ex rituque domeſtico, vt ſibi expiari liceret, oraſſet, Crœſus expiauit. Modus autē expiandi propemodum is eſt apud Lydos qui apud Græcos. Vbi verò legitima peregit Crœſus, percontatus eſt vnde ille, quiſnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygiæ loco profectus, domeſticus mihi factus es? & quem virum aut quam fœminam interemiſti? Ad quem ille reſpondit, Midæ Gordio progenati ſum filius, nomine Adraſtus: quia fratrem meum ipſius imprudens interemi, adſum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœſus autem inuicem ad eum his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos veniſti: hîc in noſtris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Iſtam porro calamitatem quam leuiſſimè ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Crœſum domicilium habuit. Verùm per hoc idem tempus apud Olympum montem Myſiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progreſſus, Myſorum opera peruaſtabat: quemque ſæpenumero Myſi aggreſſi, nihil admodum mali ei fecerant, ſed ab eo acceperant. Ad extremum igitur miſſis ad Crœſum nunciis, ita dixere, Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, qui agreſtia corrumpit opera: quem ſtudioſiſſimè captantes, interimere tamen non valuimus. Nunc itaq; te obſecramus vt nobiſcum filium tuum ac delectos iuuenes canesque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Crœſus ſomnia memoria repetens, ita reſpondit, Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobis dimitterem. nam eſt nouus maritus, & iſta nunc ſunt ei cordi. Lydorum tamen delectos

» lectos & venatores omnes cum canibus vnà mittam, man-
» daboque euntibus vt promptissimè vobiscum belluam
» de regione summoueant. Hæc Crœsus respondit. Cuius
verbis quum contenti non essent Mysij, interuenit Crœ-
si filius, auditisque quæ Mysij precarentur, & Crœso ne-
gante cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum a-
» dolescens, [1] Pater, quæ nobis antehac aliquando hone-
» stissima ac magnificentissima erant, vel in bella vel in ve-
» nationes eundo specimen sui dare, horum vtroque nunc
» excluſum me tenes, nulla in me animaduersa neque i-
» gnauia neque socordia. Nunc ergo quibus me oculis
» conspici oportet euntem in forum, atque illinc redeun-
» tem? qualis ciuibus, qualis vxori recens nuptæ vide-
» bor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut si-
» nas venatum ire, aut mihi verbis persuadeas, potiora i-
» sta esse quæ facis. Cui respondens Crœsus, Fili, inquit, ne-
» que quòd ignauiam, neque quòd aliud quippiam iniu-
» cundum mihi animaduerterim in te, hæc facio: sed visum
» quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futu-
» rum: quippe ferrea periturum cuspide. Cuius visi gratia
» & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, di-
» mitto, obseruans si quo pacto queam te, dum viuo, à cla-
» de subtrahere. Filius enim mihi vnicus es. namque alte-
» rum auribus captum pro nullo existimo. Ad quem vicis-
» sim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agen-
» ti circa me custodiam, qui talem videris visionem: verùm
» tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æ-
» quum est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostendis-
» se, me ferrea periturum cuspide. At verò quænam ma-
» nus sunt, quæve cuspis ferrea quam tu pertimescas? Nam
» si dente dixisset aut aliquo huius simili periturum me,
» deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Qua-
» re, quum non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas. Et
» Crœsus, Euincis me, inquit, fili, ista loquens de somnio
» intelligendo. Quapropter, vt abs te victus, muto senten-
» tiam, & tibi veniam do eundi ad venationem. Hæc lo-
» quutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eique, vbi ad-
» fuit, talia inquit, Ego te Adraste [2] calamitate præditum (nõ
» ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi-

1 Antehac quidé, pater, nobis licebat ex rebus pulcherrimis, & in primis generosis, nẽpe bella & venationes frequẽtando, nominis celebritatẽ quærere. at tu nunc vtroque istorum excl. &c.

2 Calamitate perculsum (quod non dico vtquicquã ingratum tibi exprobrẽ)

habeo,omnem ſuppeditans ſumptum: nunc ergo de me
qui prior de te bene meritus ſum,debes inuicem bene me-
reri. Cuſtodem te opus eſt eſſe filij mei venatum profici-
ſcẽtis,ne qui inter viam occulti graſſatores in veſtram per-
niciem prodeant. Ad hęc,tua intereſt eò te ire vbi ſplendor
ex rebus geſtis paratur,quod tibi paternum eſt, & præter-
ea tibi robur adeſt. Cui Adraſtus,Ego,inquit,ô rex,in iſtud
certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate af-
fectum,nefas eſt ad æquales ſe conferre fortunatos,[1] aut
velle inter eos adeſſe.& frequenter meipſum continui:nũc
tamen quoniam tibi hoc in animo eſt, cui gratificari de-
beo & gratiam referre pro beneficiis, iſtud exequi para-
tus ſum:filiumque tuum,quem me cuſtodire iubes, expe-
ctata incolumem rediturum[2] cuſtodis cauſa. Poſteaquam
his verbis Adraſtus Croeſo reſpondit, mox inſtructi viris
delectis,iuuenibusque & canibus, diſcedunt. Qui vbi ad
montem Olympum peruenere, belluam indagant, & in-
uentam circumfuſi iaculis inceſſunt. Ibi hoſpes is qui à cæ-
de fuerat expiatus,& vocabatur Adraſtus, vibrato in aptũ
iaculo,non illum,ſed fruſtrato ictu filium Crœſi adeptus
eſt. Iſte, cuſpide ictus, vocem ſomni impleuit. Quod fa-
ctum quidam Crœſo nunciaturus cucurrit, peruenienſq;
Sardis,pugnam illi & filij necẽ indicauit. Crœſus autem
morte filij perturbatus,eo grauius eã ferebat quòd is eum
necaſſet quem expiaſſet à cæde. Et pergrauiter cladem ſu-
am lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, teſtificans
quæ ab hoſpite paſſus eſſet. [3] Inuocabat etiam hoſpitalem
& familiarem,hunc eundem nominãs Deum: hoſpitalem
quidem,quòd quum domum excepiſſet hoſpitem, percuſ-
ſorem filij ſui imprudens aluiſſet: familiarem verò, quòd
quem pro illius cuſtode miſiſſet, eum comperiſſet maxi-
mum hoſtem. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mor-
tuum adferebant: poſt ipſum interfector ſequebatur. Stans
autem hic ante cadauer,ſeſe Crœſo tradebat, manus pro-
tendens,iubensque vt ſe ſuper cadauer mactaret, referen-
do tum priorem calamitatem ſuam, tum, quoniam ſuum
etiam expiatorem interemiſſet,ſibi viuẽdum amplius non
eſſe. Hęc Crœſus audiens,etſi in tanto domeſtico luctu po-
ſitus,tamen Adraſtum miſeratus eſt,& ad eum inquit, Ha-
beo

1 Neque mihi ea eſt voluntas.

2 Quod ad cuſtodem attinet.

3 Hoſpitalem & ſodalitiũ, eũdem illum Deum appellans.

» beo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam tei-
» psum morte condemnas. Neque verò tu huius mihi cladis
» author es, nisi quatenus id feceris imprudens: sed deorum
» quispiam, qui iampridem mihi ventura significauit. Crœ-
sus ergo filium pro dignitate sepeliuit. Adrastus autem Mi-
dę filius, Gordij nepos, is qui tum fratris tum expiatoris in-
terfector extiterat, vbi silentium hominum fuit ad sepul-
chrum,[1] ignoscentibus ei hominibus ob quæ ipse grauissi-
mè afflictabatur, sese super bustũ transfodit. Porro Crœ-
sus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. [2] Quem
luctum postea finiuit Astyagis Cyaxaris filij dominatio à
Cyro Cambysis filio sublata, & res Persarum augescentes:
atq; in solicitudinem venit, siqua ratione posset, potẽtiam
Persicam, priusquam magna efficeretur, occupare. Sub hãc
ergo cogitationem, statim tentare statuit vaticinia, quæq;
apud Gręcos, quęq; in Affrica essent, aliis aliò dimissis, qui-
busdam Delphos, [3] quibusdam Dodonam: nonnulli etiam
ad Amphiaraum ac Trophonium, & alij quidam ierunt ad
Branchidas orę Milesiæ. Atq; hæc sunt Græca ad quæ con-
sulenda Crœsus misit oracula. In Affrica verò ad Ammo-
nem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit
exploratũ oracula quid sentirent: vt, si consentanea in vero
deprehenderentur ea, secundò per suos tentaret nunquid
in Persas expeditionem moliretur. Mittens itaq; ad oracu-
la tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, vt qua die pro-
ficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes, [4] quotidie oraculis vterentur, sciscitantes quidnam
faceret Lydorum rex Crœsus Halyattæ filius: & quod sin-
gula oracula responsum dedissent, id omne conscriptum ad se re-
ferrent. Quid porro cætera responderint oracula, à nemi-
ne commemoratur: apud Delphos autem, simulatque in-
gressi sunt Lydi domũ, consulturi deum, & sciscitaturi quod
sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

» *Æquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.*
» *Mutum percipio, fatis nihil audio vocem.*
» *Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,*
» *Quæ simul agnina coquitur cum carne lebete,*
» *Ære infrà strato, & stratum cui desuper est æs.*

His oraculis quæ Pythia reddidit, conscriptis, Lydi digressi

1 Sese eximias omnium hominũ quos vnquã vidisset, esse miserrimum, seipsum sup.

2 Postea verò Astyagis Cyaxaris filij principatus à Cyro Cambysæ filio sublatus, Crœsi lucti inhibuit, eumq; in solicitudinem cõiecit quomodo posset, priusquam Persæ magni facti essent, crescentem eorum potentiam subuertere.

3 Quibusdam ad Phocensium vrbem, Abas, quibusdam.

4 Singuli eodem die oraculum consulerent.

Sardis rediêre. Quumque alii quos circummiserat Crœsus, astitissent, tunc singula resignans, quod scriptum esset, inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicũ illud oraculum: quippe quòd comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die obseruato, tale quiddam est machinatus, commendando ea quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo impositos. Atque ita è Delphis Crœso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, quum in sacro illo rite sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quòd & hoc Crœsus verax vaticinium se nactũ esse existimauit. Post hæc autem ingentibus hostiis deum qui est apud Delphos exorandum statuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: prȩterea lectos aureos & argenteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, sperans sese aliquanto magis his rebus posse deum illum sibi adiungere: iussis etiam Lydis omnibus, vt sua ipsorum, quicquid tale haberet quisque, immolaret. Quo ex sacrificio quum immẽsa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres conflauit, lõgiores quidem, sex palmorum, breuiores trium, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singuli pondo duorum & dimidij talenti: cæteri verò, auri albidi, pondo binũm talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo: qui leo dum templum Delphicũ deflagrauit, à semilateribus decidit: (super illos enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorũ thesauro repositus est, pondo sex talentorum atq; dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœsus vbi perfecit, Delphos misit, cumque eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteamque: quarum aurea intrantibus templum ad dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ, quum templum incensum est, amotæ fuerũt, aureaque in Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorum octo & dimidij, prȩterea minarum duodecim: argentea

argentea ad fuggrundam anguli templi,ſexcentarum amphorarum capax: in quam miſcebatur vinum à Delphis Theophaniæ feſto:opus(vt Delphi aiunt)Theodori Samij, vt & ego arbitror.nõ enim mihi videtur opus vulgare. Miſit præterea dolia argentea quatuor,quę in Corinthiorum theſauro ſunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumque:quorum in aureo inſcriptum eſt, donarium eſſe Lacedæmoniorum:non rectè, quoniam & hoc Crœſi eſt.ſed quidam Delphorum gratificari Lacedæmonijs volens hoc inſcripſit :cuius nomen ego cognitum habens,non tamen promam. Verùm puer per cuius manus fluit aqua,Lacedæmoniorum eſt, ſed eorum neutrum aquiminare.Alia quoque cum his permulta Crœſus dona miſit non inſignia:item fuſilia ex argento orbiculata: necnon mulieris ſimulacrum tricubitale, quod Delphi narrãt eſſe effigiem piſtricis Crœſi.Super hoc donauit vxoris ſuæ monilia à collo pendentia,ac zonas, [1] quæ Delphos Crœſus tranſmiſit. Amphiarao inſuper, cuius & virtutem audierat & cladem,donauit clypeum ex auro totum, totámque ex auro ſolido haſtam,& [2] xyſtum cum ſuis iaculis aureum.quæ ambo ad meam vſque memoriam apud Thebas repoſita fuerunt in Iſmenij Apollinis templo. Hęc dona Lydis portaturis ad oracula Crœſus iniunxit vt interrogarent an aduerſus Perſas Crœſus ſumeret expeditionem, & aliquorum hominũ auxilia adſciſceret. Lydi vbi eò quò dimittebantur peruenerunt,donariis oblatis,oracula conſuluerunt his verbis, Crœſus Lydorũ aliarumq; nationum rex, [3] iſta in hominibus ſola eſſe vaticinia ſentiens, idcirco qualia debita ſunt dona dat,voſq; percontatur an aduerſus Perſas ſit profecturus in expeditionẽ, & ſocialem aliquem exercitum ſibi adiuncturus. Atque hi quidem hęc interrogarunt. Oraculi autem vtriuſq; in idem concurrebant ſententiæ,prædicentes Crœſo fore vt ſi arma Perſis inferret, magnum imperiũ euerteret. Conſulebant etiam vt potentiſſimos Græcorũ ad comparandos ſibi ſocios exquireret. His reſponſis relatis atque auditis, Crœſus ita elatus animo eſt vt omnino conciperet ſpem ſe euerſurum eſſe imperium Cyri:ac rurſus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in ſingulos viros,quos illic multos eſſe audiebat, binos au-

1 Et hęc quidem Delphos Crœſ.

2 Haſtile cũ ſuis ſpiculis.

3 Exiſtimãs ſola hæc eſſe inter homines oracula, mittit vobis dona veſtris inuentis conuenientia.

ri ſtateres. Ob quæ munera Delphi viciſſim Cræſo Lydíſque donarunt primas in conſulendo [1] oraculo partes, primumque in ſedendo locum, & ius perpetuum cuique volenti adſcribi in numerum Delphorum. Cæterùm donis Cræſus proſequutus Delphos, tertiò vaticinium conſuluit, [2] quòd videlicet illud verax ſibi eſſe cõperiſſet. Quærebat autem an diuturnum ſibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba reſpondit,

Regũ apud Medos mulo iam ſede potito, "
Lyde fugam mollis ſcrupoſum corripe ad Hermum, "
Néve mane: ignauus poſito ſis Lyde pudore. "

His ex verſibus, quum allati eſſent, multo magis quàm ex cæteris voluptatem Cræſus accepit, ſperans fore vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipſe nec poſteri ſui principatu abrogarentur. Poſt hæc putauit ſibi curandum vt potentiſſimos Græcorum ſibi conciliaret. Idque veſtigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienſes eos eſſe, quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. [3] Nam de his ita antea iudicabatur, quum ab initio altera gens foret Pelaſgica, altera Hellenica, *hoc eſt Græca:* quarum hæc nunquam ſolum mutauit, illa aſſiduè multumq; eſt peruagata. Etenim ſub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, ſub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Oſſam & Olympum iacet, nomine Iſtiæotim: vnde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem vocant Macednum. Inde rurſus in Dryopidem commigrauit, atque ita in Peloponneſum venit, Doricaque cognominata eſt. Cæterùm qua lingua Pelaſgi ſint vſi, pro certo affirmare non poſſum: [4] ſed coniectura ſignorum eius linguæ fuiſſe cuius ſunt hodie ij ex Pelaſgis qui ſupra Tyrrhenos Crotona ciuitatem incolunt. & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eam quam nunc appellant Theſſalicam regionem incolebant: & ij quoque Pelaſgi qui Placiam & Scylacen condiderunt, & Athenienſium contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelaſgos olim barbarè fuiſſe loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placieni lingua quidem diſſident à ſuis vicinis, inter ſe verò cõueniunt: & ſatis oſtendunt ſe eam ipſam linguæ formam conſeruaſſe quam habebant quum in eas regiones migrarent. Itaque ſi tota gens Pelaſgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelaſgi, & quæcunque aliæ Pelaſgicæ ciuitates nomen mutarunt, quú in Hellenas mutarentur, ſuam etiam linguam dedidicerunt. Gens autem Hellenica

1 Et renunciando orac. Valla legit ἀπαίλω, pro ἀγαίλω.

2 Poſtquam enim oraculum illud verax eſſe comperiſſet, eo ad ſatietatem vſque abutebatur.

3 Nam hæ duæ gentes antiquitus præcellere iudicabantur, vna videlicet Pelaſgica, altera verò Hellenica: quarũ iſta quidem nunquam aliò demigrauit, illa verò valde multumque ſit vagata.

4 *Totũ hunc locum ſic interpretor, qui in Græco etiam exemplari prior ſua eſſi perturbatus*, Sed ex cõiectura licet dicere,

rum licet dicere eandem qua nunc Pelasgi vtuntur qui supra Tyrrhenos vrbem * Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen: quum Pelasgi habitarent ad Hellespontum, qui conterminí Athenienſium erant: aliaque omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus ſignis coniectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & ſi tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam vtpote Pelasgicam, quum in Hellenes, *id est Græcos*, transijt, linguam ſimul iſtorum perdidiſſe. Etenim neque Creſtoniatarum loquela cum vllo circà populorum conſentit, & Placianorum ne ſecum quidem ipſa. Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant quum in hæc loca tranſierunt, eandem ſe nunc conſeruare. At natio Hellenica, *id est Græca*, ex quo exiſtit, eadem lingua ſemper eſt vſa, vt mihi videtur: ideo imbecillis, quòd ex Pelasgica fuit abſciſſa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augeſcens, tum aliarum, tum præcipuè barbararum frequentia ſe ad illam conferente. Quæ cauſa mihi videtur fuiſſe cur gens Pelasgica, quòd Græca eſſet, nequaquam magnos profectus fecerit.

Ex his igitur gentibus, Atticam Crœſus audiebat obtineri, [1] oppreſſamque eſſe à Piſiſtrato Hippocratis filio. Hic enim ea tempeſtate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, quum priuatus ſpectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quum hoſtiam immolaſſet, ahena (vt impoſita erant) plena & carne & aqua, abſque igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret. Quod portentum conſpicatus Chilon Lacedæmonius, qui fortè aderat, ſuaſit ei, primùm, ne vxorem fœcundam duceret domum: ſecundo loco, ſi vxorem haberet, eijceret: & ſiquidem ex ea filium ſuſtuliſſet, abdicaret. Huius conſilio non perſuaſus Hippocrates, hunc poſtea Piſiſtratum filium ſuſtulit, qui in ſeditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius, & campeſtrium, quibus præerat Lycurgus Ariſtolaidis filius, tertiam ſeditionem excitauit, tyrannidem affectans: contractiſque ſeditioſis, per cauſam turandi montanos, hmiuſcemodi rem machinatur: Seipſum ac mu-

lenica ſemper ex quo extitit, eadé linguavſa eſt, vt mihi videtur: quumq; à Pelasgis abſciſſa, imbecilla eſſet, à tenuibus quibuſdam principiis progreſſa, valde multis gentibus & frequé tibus etiam barbaris cum ea ſeſe cõiungentibus, *in* multitudiné excreuit. Et ſic quoq; mihi videtur Pelaſgica gens, quum barbara eſſet, magnopere non creuiſſe.

* *Dionyſius Halicarn. lib. 1, pag. 19.* Crotonem *vocat. S.*

1 Et dominari.

los quum vulneraſſet, agitauit vehiculum in forum, tanquam elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem illi prorſus interimere voluiſſent: & populum precatus eſt vt aliquid cuſtodiæ circa ſe obtineret, quum prius ſpecimen ſui edidiſſet in expeditione contra Megarenſes, cui præfuerat, capta Niſæa, alijsque præclaris operibus editis. Populus igitur Athenienſis, ita deceptus, dedit ei quoſdam è ciuibus delectos pro ſatellitibus, non qui haſtas ſed clauas ferrent, Piſiſtratum ſectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit: & inde Athenienſium imperio potitus, nullis qui tum erant magiſtratibus perturbatis, neque legibus mutatis, ſed in præſenti ſtatu manens, vrbem bene ac pulchrè exornauit. Sed non multo pòſt tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eum eiecerunt. Hunc igitur in modum Piſiſtratus primùm obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valde ſtabilitam amiſit: cuius eiectores rurſus inter ſe ſeditiones redintegrarunt. Hac autem ſeditione Megacles fatigatus, Piſiſtratum miſſo caduceatore inuitat nunquid velit filiam capere vxorem, addita tyrannidis conditione. Accipiente verò conditionem Piſiſtrato, machinati ſunt ad illum reſtituendum, rem (vt ego comperio) longè ſtultiſſimam: (quandoquidem iam olim diiudicatum eſt Græcam gentem dexteriorem eſſe quàm barbaram, & magis ab ineptiis abhorrentem) præſertim ſi iſti ex Athenienſium numero, qui inter Græcos feruntur ſapientia primi, talia ſunt machinati. Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus ſtatura quatuor cubitorum: alioqui formoſa. Hanc mulierem omni armatura quum inſtruxiſſent, in currumque ſuſtuliſſent, compoſitam in eum habitum quo venuſtiſſima videnda eſſet, in vrbem agunt, præmiſſis qui præcurrerent præconibus, quique quum in vrbem veniſſent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Athenienſes, bona mente excipite Piſiſtratum, quem Minerua ipſa præcipuo inter homines honore proſequuta, in ſuam reducit arcem. Iſti igitur paſſim euntes talia prædicarunt: & ſtatim rumor in tribus emanauit, Piſiſtratum à Minerua reduci. Qui verò in vrbe erant, perſuaſi hanc mulierem eſſe deam ipſam, fœminæ

fœminæ ſupplicarunt pariter,& Piſiſtratum acceperunt. Hunc in modum quem diximus, recuperata tyrannide, Piſiſtratus,ex pactione quam inierat cum Megacle,filiam eius duxit vxorem. Verùm quum & filij eſſent ei adoleſcentes,& Alcmæonidæ dicerentur obnoxij eſſe crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, [2] haud legitimè coibat cum vxore. Quam rem quum inter illicita occultaſſet, poſtea ad matrem retulit, enunciaret id nécne. Mater viro indicauit. Iſte verò iniquo animo ferens ſe à Piſiſtrato contumelia affici, vt erat iratus, [2] milites homini infenſos reddidit. Quæ fieri Piſiſtratus contrà ſe animaduertens,regione prorſus abſcedit: & vbi Eretriam peruenit,vnà cum filiis deliberat. Quum autem ſententia Hippiæ præualuiſſet, de tyrannide rurſus recu-
11 peranda, [3] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipſis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures contulerunt pecuniæ multum, tum verò Thebani plurimum. [4] Poſt hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneſo Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis,vltro aduenientes, multum alacritatis addidit,allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierunt, & primùm in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi caſtra habentes cum ſeditioſi ex vrbe ſe conferebant, tum alij ex tribubus confluebant,quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita congregabantur. Cæterùm Piſiſtratus quamdiu pecuniam cogebat, & poſtea Marathonem tenebat, Athenienſes qui intra vrbem degebant, rem nihili fecerunt:ſed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbem verſus mouere, ita domum ad ſe defendendos obuiam tendunt.Iſti igitur cum omnibus copiis infeſti in illos redeuntes tendebant.Quum autem qui cum Piſiſtrato erant è Marathone digreſſi,ſimul contra vrbem irent, & in eundem locum conueniſſent,perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [5] altrinſecusque arma poſuerunt. Hîc diuina pompa fungẽs Amphilytus Acarnan ariolus,[6] Piſiſtratum cui aſſiſtebat adiit,& hexametro carmine vaticinatus eſt,inquiens:

1 Nõ coibat cum vxore vt moris eſt. Et illa quidem initio hoc tegebat, poſtea verò matri, ſiue percontanti, ſiue minus, expoſuit:& iſta rurſus marito.

2 Poſitis inimicitiis in gratiã rediit cum ſeditioſis.[*vel,vt alij,* in gratiã rediit cum diuerſæ factionis hominib. S.]

3 Munera collegerunt ex vrbibus antea ſibi vtcunque cognitis.

4 Poſtea verò(vt paucis abſoluam)tẽpus emerſit, & omnia ad reditum fuerunt ipſis parata.

5 Peruenit, & arma ex aduerſo poſuit. Ibi verò diuino impulſu fretꝰ. Amph.

6 Piſiſtrato adfuit,& ad eum accedẽs, hex.

[1] *Est nummus prosectus, item sunt retia tentæ* "
Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ. "

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus verò, eo percepto, & se illud accipere affirmauit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tũc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant, eos in fugam vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, [2] vt Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros iussos conscendere equos præmisit, qui assequendo fugientes, mandata Pisistrati dicerent, iuberentque eos bono animo esse, & ad sua quemque abire. Ita audientibus dicto Athenensibus, Pisistratus tertiò potitus Athenis, tyrannidem stabiliuit tum auxiliariorum copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Athenienſium qui perstiterant, nec è vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamidique permiserat, quum antehac etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est, Athenienſium alijs in prælio cæsis, alijs vnà cum Alcmæonidis domo profugis. [3] Hunc ita Athenienſibus imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnantibus, Lacedæmonij quum cætera bella prosperè gessissent, aduersus solos Tegeates cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis pessimè morati fuerant, [4] tam circa se quàm circa hospites nullo consuetudinis conuersationisq; commercio. quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, simulatq; in ædem ingressus est, Pythia hæc inquit,

Ad mea venisti pinguia templa Lycurge, "
Grate Ioui & cunctis qui tecta tuentur olympi. "

Ambi-

1 Verriculum iactũ est, expansaq; retia, nocte Mox aderũt thynni cl. [*Camer. vertit*, Iacta rudens. *alij*, Iactus est iactus. S.]

2 Ne dispersi Athenienses amplius conglobarentur: [*vel. vt alij*, cõ uenirent. S.]

3 Crœsus igitur per id tẽpus Athenienses eò redactos esse intellexit: Lacedæmonios autem mag.

4 Nullo neq; inter se neq; cum peregrinis commercio. sed ad æquam & honestis legib. institutã gubernationem sic transierũt.

» *Ambigo Vaticiner ſis vtrum Virne deúſne:*
» *Sed multo magis eſſe deum te credo Lycurge.*

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei expoſuiſſe inſtituta quæ nunc à Spartiatis ſeruantur. Ipſi tamen Lacedæmonij volunt Lycurgum, quum eſſet tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum regis, è Creta hæc attuliſſe. Siquidem quum primum tutor factus eſt, omnia iura immutauit: deditq; operam nequis ea tranſgrederetur: deinde verò quæ ad bellum pertinent, [1] enomotias, triacadas, & ſyſſitia: ſuper hæc inſtituit *tribunoſplebis*, ephoros ac ſenatores. Ita illi ad rectum vitæ genus tranſlati ſunt à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt. [2] Ex quo, cum bonitate ſoli, tum non exigua hominum copia, diſcurrerunt ſtatim, ac benignè rem geſſerunt. Nec amplius contenti otio frui, quum ſe Arcadibus præſtantiores eſſe arbitrarentur, de omni illorũ terra occupanda oraculum Delphicum cõſuluerunt. Quibus Pythia reſpondit,

» *Me petis Arcadiã? multum petis: haud tibi tradã.*
» *Multi apud Arcadiam veſcentes glande viri ſunt,*
» *Qui te reiicient tibi ego haud inuidero quicquam,*
» *Saltandam Tegeam plantæ laudente daturus:*
» *Vtque queas campum metiri * fune feracem.*

Hæc reſponſa vbi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abſtinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes ſecum compedes: videlicet captioſo freti oraculo, tanquã eſſent ipſi reducturi Tegeatas in captiuitatem. Verùm cõgreſſi prælio ac fugati, quicunq; eorum viui ſunt capti, eiſdem quas ipſi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad noſtram vſq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Alææ *apud Tegeam* ſuſpenſæ. Atq; ſuperiore quidem bello Lacedæmonij aduerſus Tegeatas aſſiduè ſemper malè pugnauerant: Crœſi tamen ætate & Anaxandridæ Ariſtonisq;, regum ſuorum, longè ſuperiores contra eoſdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum ſemper in bello à Tegeatibus ſuperarentur, miſſis Delphos cõſultoribus, oraculũ ſunt ſciſcitati quémnam deorũ placarent vt Tegeatum victores exiſterent. His Pythia reſpondit, id fore ſi oſſa Oreſtis filij Agamemnonis

1 *Enomotiæ erant viginti quinq; virorũ collegia, & ſecundũ alios plurium: erat q; hic ſextus à rege magiſtratus. Triacades, triginta virorum collegia. Syſſitia, cœtus in quos diſtributi ciues, cibũ communiter capiebant.*

2 Quumq; in fertili & populoſa regione verſarentur, excurrerũt ſtatim, ac proſperè rem geſſ. [*vel*, Sed ſtatim, vt in bona & populoſa regione, ſuccreuerunt iterum & proſpera fortuna vſi ſunt: *vt Suid. quoq; ἀνέπτ ἔδαφος exponit* ηὐξήθησαν. S.]

* *Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 7, manuſc* ſchœno. S.

referrent. Cuius vrnam quum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum in quo situs Orestes esset. Hæc nuncijs interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quadam Arcadiæ Tegea, in regione patenti: «
Hic duo flant venti & permehemente coacti, «
[1] *Forma hostis forma, & plaga superindita plaga,* «
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur, «
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor. «

Vbi hæc audierunt Lacedæmonij, nihilo tamē minus [2] inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocantur, comperit. [3] Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij aliò mittuntur. Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atq; solertia vsus. [4] nam quum Tegeates à Lacedæmonijs hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinam venisset, intuebatur ferrum dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundum animaduertens faber ferrarius, intermisso opere, Quanto magis Lacon hospes, inquit, admirarere, si idem quod ego tu nosses, qui tantopere admiraris ferrariū opificium. In hac enim corte puteum facere quum vellem, incidi in loculum septem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuisse maiores quàm nūc sunt homines, aperui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo longitudine: quam vbi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ viderat, Liches considerans, coniectauit hunc ex oraculo esse Orestem, hac videlicet coniectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarij folles, totidem comperit esse ventos: incudem verò & malleum, [5] formam formæ hostem: ferrum verò quod procuderetur, [6] plagam superinditam plagæ: hac ratione id coniectans, quòd in plagam hominis ferrum inuentum sit. Hæc itaq; secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmonijs refert. Illi [7] ex composito hominem criminis cōuictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro

1 Hic typus antitypus, noxæ & superindita noxa. *Quid autē hoc sibi velit, paulo pōst exponetur.*

2 Ab inuentione aberāt.

3 Benemeriti autem isti, *seu beneficiarij*, sūt quini ciues ex equitibus ætate maximè prouecti, qui singulis annis exeūt. Quos oportet eo anno quo egrediūtur, cōmuni consilio ex equitibus Spartanis alios aliò dimissos, nusquam morari trahere.

4 Nam quū Lacedæmonijs Tegeatas adeūdi facultas hoc tempore esset.

5 Typum esse & antitypum. *Typum vocat malleum illū incudi impingentē: quem quum vicissim repellat incus, antitypus vocatur, quasi vicissim feriens.*

6 Noxam superindita noxæ: hac rat. id con. quòd in damnum hominis fer.

7 Per simulationem hominem crimine intentato, exil.

fabro ferrario, * conducit ab eo nolente vendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, vbi rem cognouit, effosso sepulcro ossa collegit, eaq; portans Spartam redijt. Quo ex tempore Lacedæmonij quoties cũ Tegeatibus congressi sunt, superiores extitêre: prçterea verò magna etiã pars Peloponnesi iã eis parebat. Hæc itaq; omnia Crœsus audiens, misit nuntios Spartã cum muneribus, ad rogandã belli societatẽ, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquã peruenerũt, »» Nos (aiunt) Crœsus misit, Lydorũ aliarumq; gentiũ rex, ita in- »» quiens, Lacedęmonij, quoniã deus oraculũ reddidit vt Grę- »» cam mihi societatẽ adsciscerem, & vos inter Græcos ante- »» cellere audio, statui vos mihi in societatẽ ex oraculo prouo- »» candos, ad ineundã mecum quam cupio amicitiã atq; so- »» cietatẽ, citra dolũ fraudemq;. Crœsus hæc per legatos nuntiauit. Quorũ aduentu Lacedæmonij, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cũ eis hospitij societatisq; inierũt. Erenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quũ illi misissent Sardis ad aurũ coemendũ, quo vsuri erant in id simulacrũ Apollinis quod nunc positũ est [1] apud Laconicã in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati. Qua de re Lacedæmonij, quodq; se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuntianti sese paratos exhibuerunt. Quod 13 vbi fecerunt, paterã ahenæam labiorũ tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, volentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ feruntur causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis, [2] quum Samum appulsi essent, à Samijs fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi verò Samij aiunt Lacedæmonios qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse vitis priuatis, qui eã Iunonis templo dedicauere: & illos qui vendidissent, Spartã reuersos, forsitã dixisse à Samijs sibi fuisse ereptã. De patera ita res se habet. Crœsus aũt elusus oraculo, aduersus Cappadociã exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiã Persicã euertendi. Cui in hac apparãda expeditione occupato, Lydus quidã nomine

* cõducit ab eo nolẽte locare: *Paul. Leop. lib. 7. c. 7. S.*

1 Apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tũ denũt. sese parexhibuerũt: tum etiã fabricati erat.

2 Quum circa Samum essent.

Sandanis, & antehac pro circumſpecto habitus, & ob hanc quam dixit ſententiam plus nominis apud Lydos conſequutus, hunc in modum Crœſo conſuluit, Aduerſus tales viros expeditionem paras, rex, qui coriacea ſubligacula, qui è corio reliquam veſtem ferunt: qui non quibus volunt cibis veſcuntur, ſed quos habent, vtpote regionem aſperam incolentes. Ad hæc potu non vini vtuntur, ſed aquæ, non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. quibus quum nihil ſit quod eripias, ſi vinceris: ſin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi guſtauerint illi noſtra bona, circumſiſtent nos, nec abigi poterunt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Perſis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus non tamen Crœſum flexit. Etenim Perſis, antequam Lydos ſubigerent, nihil erat neque lautum neq; opiparum. Porrò Cappadoces à Græcis Syri nominantur: & erant hi Syri, antequam Perſæ imperitarent, ditionis Medorum: tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum diſterminabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, dehinc Matienos qui ſunt ad dexteram, & Phrygas qui ſunt ad læuam: tum boream aduerſus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit: Cappadoces à dextera, Paphlagones à ſiniſtra perſtringens. Ita flumen Halys cuncta ferè ſuperiora Aſiæ, à mari quod Cypro obiectum eſt, ad Euxinum vſque Pontum dirimit. Eſt autem dorſum totius huius regionis, longitudine quinq; dierum itineris viri expediti. Itaque aduerſus Cappadociam Crœſus cum exercitu profectus eſt, cupidus cum hanc partem ſoli fœcundi ſuo adijciendi, tum vel magis, fiducia oraculorum, Cyrum vlciſcendi: propter Aſtyagem, Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem ſuum, quem Cyrus Cambyſis filius prælio victum ceperat. Erat autem Crœſo Aſtyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum eſſet ſeditio, caterua quædam eorum [1] ſeceſſit in terram Medicam, qua tempeſtate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote ſupplices, initio *benignè alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt pueros eius traderet imbuendos tum lingua Scythicâ, tum arti-

[1] Subduxit ſe.

* benignè tractabat. S.

ficio

tificio arcus vtendi. Interiecto deinde tempore, quum Scythæ venatum assiduè irent & semper aliquid afferrent, nõ nunquam tamen contingebat vt nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus [1] Cyaxares (erat enim, quũ ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi, vt se indignũ, à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt vt aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: apparatumq; vt feras apparare consuerant, Cyaxari offerrent, perinde atq; ferinam. idq; quum obtulissent, quamcelerrimè se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt. Quos postea reposcenti Cyaxari (quòd Halyattes reddere abnuerat) bellũ inter Lydos Medosq; quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi victores extiterunt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quum æquo marte certarent, [2] stante pugna contigit vt repente dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc ipsum annum præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi vbi diem noctescere viderunt, à pugnando destiterunt: eoq; propensius ad pacem inter se constituendam festinauerunt, autoribus conuentionis Syennesi Cilice & Labyneto Babylonio: qui vt iusiurandum intercederet & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam: quoniam sine vehementi necessitudine conuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cæteris ritu Græcorum, [3] tum feriendo brachia quâ illa humeris cõnectuntur, ac mutuum sanguinem delingendo. Hũc igitur Astyagem auum suum maternum Cyrus bello victum renebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula *consulenda* miserat. Et quum responsum reddidisset [4] haud syncerum, [5] secum facere interpretatus, in expeditionẽ profectus est [6] aduersus quandam Persarum partem. Atq; vbi ad Halym flumen perue-

1 Cyaxares (erat enim, vt re ipsa ostendit, iræ impos) asperè admodum & indigné tractauit.

2 Inter pugnandum.

3 Tum secando brachia vsquedum sanguis profluat, ac mutuò illum delingendo. *Vt legatur αἱμοῤῥοεῖλω, pro ξυμμοῤῥοεῖλω. Vide Tacitum, ib.*

14

4 Captiosum.

5 A se facere.

6 In Persarũ fines.

nit, tunc (vt ego quidem sentio) pontibus ibi sitis copias traduxit: vt autem Græci dictitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam quum incertus animi Crœsus foret qua parte fluminis traijceret exercitum (nullosdum enim ex illis pontibus ea tempestate fuisse) fertur Thales, qui in his castris aderat, fecisse vt fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ depressit, quæ castra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quam quum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum eum vbi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaq; quum celerrimè fluuius diuisus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruisse alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rursum redierunt, illum transiuissent? Crœsus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta vrbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statiua habens, prædia Syrorum vastat, & vrbem Pteriorum expugnat diripitq;. Cepit quoque cunctas circà vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in medio incolebãt, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos vt ad se à Crœso deficerent. Illis abnuentibus profectus castra contra Crœsum posuit: ibidemq; in regione Pteria pro se vterque alterum lacessere. Commissaque acri pugna, & multis vtrinq; cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri victores. Atq; hunc in modũ duo exercitus dimicauerunt. [1] Crœsus à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare Ægyptios ex fœdere: quorum cum Rege Amasi, ante quàm cum Lacedæmonijs societatẽ inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus) denunciare item Lacedæmonijs vt ad certam diem præsto essent: hisque & suis copijs coactis, vbi per hye-

1 Crœsus autem causatus sui exercitus paucitatem: (erant enim ipsius copiæ multo minores quàm Cyri) hoc inquã, causatus, quũ postero die Cyrus nõ descenderet in certamen, regress. &c.

hyemem quieuiſſet, initio ſtatim veris tendere aduerſus Perſas. Hæc deſtinans Crœſus, abijt Sardis, dimiſitq; caduceatores ad ſocios, edicens vti ad quintum menſem Sardis conuenirent. Exercitum verò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Perſis dimicaret, miſſum fecit ac diſſipauit: minimè ſperans vnquam fore vt Cyrus, qui ſic æquo marte pugnaſſet, Sardis copias promoueret. Hæc Crœſo ratiocinante, omnia ſuburbana colubris impleta ſunt: [1] quos, vt exiſtebant, equi inter ambulandum, quum ad paſcua irent, comedebant. Id Crœſo cernenti viſum eſt (vt erat) eſſe portentum: ideoque mittendum ad coniectores Telmiſſes. Qui miſſi ſunt ad conſulendos Telmiſſas, vbi accepere reſponſum, didicereque quid ſibi vellet ſignificaretque portentum, non contigit vt Crœſo renuntiarent. Nam priuſquam retro Sardis reuecterentur, Crœſus eſt captus. Telmiſſes ita cognouerant exercitum externum Crœſo illuc affuturum, qui quum afforet, indigenas ſubigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium eſſe: equum, hoſtem & aduenam. Hæc Telmiſſes Crœſo ſunt interpretati, ſed iam capto: nondum tamen gnari eorum quæ Sardibus ac Crœſo euenerant. Cyrus certior factus Crœſum, qui ſtatim poſt prælium apud Pteriam geſtum abſceſſerat, conſtituiſſe diſpergere copias, conſilio inito, comperiebat operæpretium eſſe quàm celerrimè poſſet promouere exercitum Sardis, vt hoſtem, priuſquam ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc vbi probauit, ſtatim exequutus eſt: propereque ducto in Lydiam exercitu, ipſemet nuncius Crœſo aduenit. Vnde Crœſus in magnam ſollicitudinem adductus, quòd præter opinionem præterque expectationem ſuam ſe res haberent, tamen Lydos in prælium produxit. Lydorum gente in Aſia nulla fuit ea tempeſtate nec fortior nec magis ſtrenua: ex equisque pugnabat, equitandi ſanè perita, haſtas perlongas geſtans. Campus in quo concurſum eſt, ante vrbem Sardenſem iacet, magnus & editus: quem cum [2] alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapſus infunditur

1 Quos prodeuntes equi relictis paſcuis, paſſim comedebant.

2 Cum alij amnes permeant, tum verò etiã Helius in omniũ maximũ influẽs, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ ſacro ortus, infunditur mari &c. [*Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 9. legit* Hylus, *ex Homero & Strabone. atq; adeo ſic habent etiam Græci codices nonnulli. S.*]

mari iuxta Phociam oppidum. Hic vbi vidit Lydos ad pugnandum inſtructos Cyrus, eorum equitatum reformidans, conſtituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipſius exercitum ſequebantur camelis, vel frumentum vel vaſa portantibus, ſarcinas detraxit, & viros impoſuit equeſtri ſtola indutos: quibus ornatis præcepit vt præirent cæteras copias aduerſus Crœſi equitatum: peditatui, vt hos ſubſequeretur. poſt hunc collocauit omnem equitatum. Poſtquam omnes conſtituit, imperat eis necui cæterorum Lydorum parcerent: ſed quemlibet occiderent obſiſtentem, præter ipſum Crœſum, ne ſi captus quidē repugnaret. Hæc imperans, camelos cōtra equitatum inſtruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeò quidem vt nec ſpeciem eius intueri, nec odorē ſentire ſuſtineat. Id ideo commentus eſt vt equitatum Crœſi, quo ille ſe præualiturum conſiderabat, inutilem redderet. Simulatq; igitur in pugnam itum eſt, equi, olfactis protinus conſpectisq; camelis, retro ſe auertunt. vndē ſpes Crœſi interijt. Verùm non protinus Lydi ob id exterriti ſunt, ſed cognita re, ab equis deſiliunt, ac pedites cum Perſis confligunt. & tandem, multis vtrinq; cadentibus, vertuntur in fugam: [1] ac muros ingreſſi, à Perſis obſideri cœperunt. Quam obſidionem in longius proceſſuram ratus Crœſus, alios nuncios è muris mittit ad ſocios. nam qui antea dimiſſi erant, hi conuentū Sardis ad quintum menſem indixerant. Ad hos dimittebat, oratū quamcelerrima auxilia mitti ſibi, vtiq; iam obſeſſo. & cum ad alios ſocios miſit, tum verò ad Lacedæmonios. Cæterùm per id tempus & ipſis Spartiatis inciderat cum Argiuis cōtentio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, etſi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonij [2] interciſum tenebant. Etenim Argiuorum eſt quicquid regionis Malea tenus ad occaſum vergit in continente: & inſulæ tum aliæ, tum verò Cythera. Quum ergo Argiui ſuo territorio [3] interciſo auxilium ferrent, ibi ab vtriſq; in colloquium ventum eſt vt triceni vtrinq; dimicarent: & vtri ſuperiores exſtitiſſent, eorum regio foret: atq; ambos exercitus in ſuam vterq; terram diſcederent, nec permanerent dum dimicaretur: ea ſcilicet cauſa, ne, ſi adeſſent, parti ſuccumbenti auxilium

1 Ac muris incluſi.

2 Interceptum.

3 Intercepto.

xilium sui ferrent. His conuentis, in diuersa digrediuntur. Ex vtrisq; delecti viri qui relicti sunt conflixerunt: atque illis quidem, vt æquo marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idq; noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquam victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmonijs vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die vtriq; re audita adfuerunt, sibique victoriam vendicabant: Argiui quidem, quòd suorum plures superfuisse dicerent: Lacedæmonij verò, quòd qui eorum superfuerant, fugissent: suus autem perstitisset, & hostium cæsos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac postquam permulti vtrinq; ceciderunt, Lacedæmonij vincunt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus, quum antea necessariò criniti essent, legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, néue mulieres aurum ferrent, quàm Thyreas recuperassent. His è diuerso legem tulere Lacedæmonij, vt in posterum comati essent, quum antea non fuissent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi, ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Quum hæc esset apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator Sardianus precatũ Crœso obsesso auxilia. Illi, caduceatore audito, statuerunt Crœso statim succurrendum. Quibus iam sẽ apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Crœsumq; viuum esse captum. Sic Lacedæmonij magno se affectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ: Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus suis copijs edicit se dona daturum ei qui primus muros conscendisset. Posteaquàm id conato exercitu res nõ processit, ibi, quiescentibus cæteris, Mardus quidam cui nomẽ erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc ne quando vrbs caperetur haud suspectum erat, vtpòte loco prærupto atq; inoppugnabili: quaq; vna parte Leonẽ Meles primus Sardium rex non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui

Leo quacunque parte murorum circunlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorum circunduxit, quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circunducere prætermisit, quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum, atque considerauit: dehinc ipse conscendit, & post eum alij Persæ subinde, atque alij frequentes. Ita vrbs Sardis capta est, atque omnis direpta. Ipsi autem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cuius supe- 16
rius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. [1] ad cuius vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atque ei Pythia talibus respondit,

1 Itaq; antea Crœsus, dum secundæ ipsius res essent, omnia pro viribus fecerat ipsius causa, cum alia excog. &c.

Lydegenus, rex multorum, valde insscie Crœse,
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ades vocem: sine qua potior tibi longè.
Ille dies quoniam primum infelice loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Persa in Crœsum sibi ignotum vt occisurus vadebat. Quem inuadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percussus oppeteret mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Crœsum. Atque hoc ille primùm effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Crœso viuo, quum regnasset annos quatuordecim, totidemque dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, vt ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus super ingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circaque eum bis septem Lydorum filios: siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue volens votum persoluere, siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Crœsum (quem religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus viuus concremaretur. hæc quidem Cyrum

rum feciſſe aiunt. Crœſo autem ſuper pyram ſtanti, etſi in tanta calamitate poſito, tamen veniſſe in mentem Solonis, quòd ab eo ſibi nutu dei fuiſſet dictum, ex viuentibus beatum eſſe neminem. Quod dictum vbi ſubijt Crœſo, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiſcentem, ter Solonem nominaſſe: & Cyrum, quum audiſſet, iuſſiſſe interpretes eum percontari quémnam inuocaret. Illoſq; accedentes fuiſſe percontatos, & hunc interrogatum ſilentium tenuiſſe. Deinde quum loqui cogeretur, dixiſſe, *Illum nominaui*, quem cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingentem pecuniam præoptaſſem. Eum non planè loquentem, rurſus interrogant quídnam eſſet quod dixiſſet. Efflagitantibus atque infeſtantibus, [1] inquit quemadmodum Solon, qui eſſet Athenienſis, ad ipſum à principio veniſſet, & intuitus omnes eius opes coràm, pro nihilo duxiſſet. Adeò quæ de ipſo dixerat, ea omnia eueniſſe, neq; hęc magis de ſeipſo quàm de omni hominũ genere, & de iis præſertim qui ſibiipſis beati viderentur. Hæc Crœſo referente, iam pyra incenſa ardere extrema cœpiſſe, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœſus dixiſſet, pœnituiſſe: quum ſe quoque hominem eſſe cognoſceret, qui alium hominem, qui ſe inferior non fuiſſet opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil eſſe in rebus humanis ſtabile, iuſſiſſe ignem celerrimè extingui iam incenſum, Crœſumque deponi & quæ cum eo erant. Verùm eos qui iuſſi fuerant, non potuiſſe amplius vim ignis ſuperare. Ibi ferunt Lydi Crœſum cognita Cyri ſententiæ mutatione, quum cerneret vnumquemque extinguendo deuoluendoque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocaſſe Apollinem vt ipſi adeſſet, ſiquod ab eo donum illi gratum fuiſſet oblatum, ipſumque præſenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœſo deum inuocante, nimbos repente, quum ſerenum ac tranquillum eſſet, [2] cõfractos eſſe, imbresq; erupiſſe, ac vehementiſſima aqua pluiſſe, & rogũ extinxiſſe. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum eſſe Crœſum, è pyra depoſuiſſe; atq; hunc in modum interrogaſſe, Crœſe, quiſnam tibi

1 Inquit Solonem Atheniẽſem olim ad ipſum veniſſe, & interitũ omnes eius opes, pro nihilo duxiſſe.

2 Concurriſſe, *vel* ingruiſſe.

hominum perſuaſit vt cum exercitu inuaderes fines meos, ex amico factus hoſtis? Cui Crœſus, Ego, inquit, rex, iſtud feci tuo proſpero, meo infauſto fato, Græcorum deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quiſpiam ita amens eſt vt bellum quàm pacem præoptet. nam in pace filij patres, in bello patres filios ſepeliunt. Sed vt iſta fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœſus loquutus eſt: quem Cyrus ſolutum iuxta ſe collocauit, ac in multa ſanè obſeruantia habebat: intuensque eum admirabatur, tam ipſe quàm omnis circa eum cœtus. Ille cogitabundus ſilentium tenebat. Mox conuerſus, ac cernens Perſas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod ſentio, an tacere hoc tempore? Cyrus verò eum, quæcumque liberet, audacter proloqui iuſſit. Tunc ille Cyrum percontatur, [1] Quídnam, inquiens, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit, vrbem diripit, tuasque opes * abſumit. Atqui (Crœſus excipit) neque vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cum iſtis rebus eſt: ſed tua ferunt aguntq;. His verbis iniecta cura, Cyrus Crœſum ſemotis arbitris interrogat quídnam in his quæ fierent, ſibi conſtituendum cenſeret. Ad quem Crœſus, Quoniam me dij ſeruum tibi tradiderunt, iure debeo, ſiquid amplius animàduertero, id tibi indicare. Perſæ, ait, natura proterua ſunt, & ijdem inopes. Quos ſi diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile eſt euenturum, vt quiſque iſtorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te rebellaturum, eſſe expectandum. Nunc igitur, ſi tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siſte ad ſingulas portas aliquot ex tuis ſatellitibus cuſtodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui neceſſariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipſi agnoſcentes ſe iuſta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauiſus eſt tali admonitu, eaque vehementer approbauit: & iuſſis ſatellitibus id exequi quod Crœſus ipſi ſubieciſſet, his verbis eum affatus eſt, [2] Crœſe, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis ſunt, pete quid muneris à me

1 Quídnã, inquiens, tanta iſta turba tãto ſtudio agit?

* *alij*, differt, diſſipat. S.

17

2 Crœſe, quũ ſis rex ad bene agendum & dicendum comparatus, pete, &c.

me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus, [1] Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis perconter nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quídnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaque sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando redijt rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud: [2] atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen templi vincula deposuissent, sciscitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. & sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas, esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia ferrur ita respondisse, Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quintæ retro ætatis crimen luit, [3] *hoc est abaui*: qui quum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verùm Apollo, quum studuerit vt hæc Sardium clades liberis Crœsi, non ipsi Crœso contingeret, tamen transferre fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiàm retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis serius quàm fata destinarant, se fuisse captum. Secundo loco, quòd ipsi ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud rectè Crœsus conqueritur: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere sciscitatum vtrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec consi-

1 Here, inquit, maximè gratum mihi feceris, si permiseris vt deum Gr. q. e. max. o. veneratus sum, missis, &c.

2 Et quicquid aliud tibi opus erit.

3 Tritaui. *l. Gygis, à quo quintus erat Crœsus.*

N.B. Cyrnia Apollinis in ch. Oraculi

derans, nec interrogans, ſibijpſi acceptum referat. Quod autem vltimo reſponſo ait Apollinem dixiſſe de mulo, ne hoc quidem diſcuſſit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuerſarum gentium parentibus ortus ſit, generoſiore matre quam patre. Nam illa quidem, Meda erat, Aſtyagis Medorum regis filia: hic autem, Perſa, & Medis ſubiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam ſuam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia reſpondit, quæ illi Sardis reuerſi Crœſo nunciarunt. Quibus auditis Crœſus ſuam ipſius agnouit culpam eſſe, non dei. De Crœſi igitur imperio & prima Ioniæ ſubactione ita res ſe habent. Porrò Crœſi non hæc ſolùm quæ iam diximus, ſed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus eſt aureus, quem illic Apollini nuncupauit Iſmenio: apud Epheſum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiam in veſtibulis templi apud Delphos clypeus viſitur aureus ingens. Atque hæc etiamnum ad noſtra vſque tempora ſupererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Mileſiorum à Crœſo dedicata fuerunt, pondere (quantum intelligo) æquali erant ijs quæ ſunt Delphis. Cæterùm ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai miſit templum, hæc ſibi, veluti domeſtica bona, paternarumque facultatum primitias, diuis conſecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduerſarij, qui Crœſo, priuſquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impensè ſtudebat, hunc in regni poteſtatem prouehere conatus: Pantaleon enim, & ipſe, Halyattis filius erat, Crœſi frater, at non germanus: *matres enim habebant diuerſas*. Nam Crœſus matre
1 Ionica. fuit Carica, Halyattis vxore: Pantaleon ex [1] Iade fuit ſuſceptus. Quum autem tradito à patre imperio Crœſus potiretur, hominem illum qui antè ſic pertinaciter 18
ſibi reſtitiſſet, in fullonis officinam pertractum interemit: bona autem eiuſdem iam antè diuis deſtinata, tunc vti diximus ijs locis conſecrauit. Atque de donarijs hactenus dictum ſit. Porrò Lydia quod ſcribatur nihil ſanè

nè mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorum & & Babylonicorum opera. Ibi enim est Halyattis Crœsi parentis sepulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus: reliqua sepulchri pars, [1] aggestio est terræ. Quod sepulchrum constructum esse feruntur homines [2] emptitij atque operatij, & vnà cum his adiuuantes ancillæ. Cæterùm ad nostram vsque ætatem in summo tumulo quinque termini stabant, quibus literæ insculptæ indicant quæ singuli elaborauerint: apparebatque ex mensura, ancillarum opus esse maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu tantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæmet locant. Sepulchri huius ambitus, stadiorum est sex, & duorum [3] iugerum: latitudo, [4] iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt esse perennem. vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem sic habet: Lydi legibus propemodum vtuntur Græcorum similibus, nisi quòd Lydi filias suas prostituunt. Hi primi eorum quos nouimus, numum aureum argenteumque ad vtendum percusserunt, & primi caupones institoresque extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autem hæc inuenisse, & in Tyrrheniam, *hoc est* [5] *Thusciam*, colonos deduxisse. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filij, annonæ difficultatem per vniuersam Lydiam valde grassatam esse, & initio quidem Lydos vitam assiduis laboribus toleraſſe, postea verò, quum non cessaret *malum*, remedia quæsiuisse, & alium aliud excogitasse. Tum igitur inuentum ab ijsdem [6] aleæ tesserarumque ludum, & pilæ, cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam [7] talorum. horum enim inuentionem sibi non vendicant Lydi. Porrò ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupatos fuisse, ne videlicet cibum quærendo-

1 Terræ aggestæ moles est.

2 Circunforanei.

3 Plethrorum.

4 Plethrorum.

5 Hetruriã.

6 Tesserarũ & talorum.

7 Calculorum.

rum ſolicitudine diſtorquerẽtur: altera verò à luſibus abſtinentes, veſci conſueuiſſe. Atq; hoc modo vixiſſe annis duodeuiginti. Vbi autem malum non remitteret, ſed magis etiam ſæuiret, tum regem vniuerſos Lydos bifariam diuiſiſſe, [1] & hos quidem in ſedibus ſuis permiſiſſe, illos verò aliquò ablegaſſe colonos. Ac verò ijs qui in ſedibus ſuis permanerent, regem ipſum perrexiſſe imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ deſtinati erant, filium ſuum præfeciſſe, cui nomen Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primùm diuertiſſe Smyrnam, & mox fabricatis nauigijs, nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda videbantur, imponerent, ad victum ſedeſq; quærendas oram ſoluiſſe: donec varias nationes præteruecti, ad Vmbros peruenijſſent: vbi ciuitatibus conſtructis, ad hunc vſque diem habitauerint. Atq; pro Lydis, propter regij filij qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata nominatos fuiſſe Tyrrhenos. Lydi itaq; à Perſis in ſeruitutem redacti fuerunt. Hinc iam nobis exequetur oratio, tum quiſnam fuerit Cyrus ille qui Cræſi euertit imperium, tum quomodo Perſæ Aſiæ imperio potiti ſint. [2] Igitur quemadmodum quidam memorant Perſarum, non qui res Cyri illuſtrare, ſed prout illa ſe habent, referre ſtudent, ita ego conſcribam: gnarus trifarias alias eſſe de Cyro narrandi vias. Quum Aſſyrij annis quingentis viginti ſuperiorem Aſiam obtinuiſſent, primi Medi ab ipſis deficere cœperunt: qui cum Aſſyrijs pro libertate prœliati, ſtrenuè ſe geſſerunt: excuſſoq; ſeruitutis iugo, in libertatem ſeſe aſſeruerunt. Poſt quos & aliæ nationes idem fecerunt quod & Medi. Cæterùm quum iam per continentem in vniuerſum proprijs vterentur legibus, hac demum occaſione rurſus tyrannidi ſubiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir ſapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aſpiraret, huiuſmodi quædam excogitauit. Quum Medi per vicos paſſim habitarent, Deioces [3] cum antè apud ſuos probatus, tum magis ſtudioſiusq; æquitatem affectitabat venditabatq;, quòd videret apud Medos vni-

1 Et ſorte legiſſe, alteram quidem partẽ ad manendum, alteram verò ad exeũdum è regione. Et parti quidé illi cui ſortitò obtigiſſet vt maneret, ſeipſũ regẽ, migráti autẽ, ſuũ filiũ prẽfeciſſe, cui nomen Tyrrheno. Alteros porrò quibus ſorte obtigerat vt emigrarent, Smyrnã deſcendiſſe. Hic mox, &c.

2 Ita autẽ de his ſcribã vt Perſæ quidã narrant, qui res Cyri geſtas verbis auguſtiores reddere nolunt, ſed id quod res eſt dicere: gnarus tripli cem aliam eſſe de Cyro narrandi viã.

3 Ipſe quum iã antè apud ſuos celebris eſſet, tum verò magis etiã quàm antea iuſtitiam ſectari aggreſſus

eſt: quòd videret apud Medos vniuerſos mag. q. licentiam, & ſatis ſciret iuri iniuriam aduerſari.

vniuersos magnam quandam licentiam: sat sciens æquitati iniquitatem esse inuisam. Medi verò qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic, vt qui principatum ambiret, rectum se æquumq; præbuit. Quæ quum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam: [1] adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocem solum esse qui incorruptè iudicaret, læti vndiq; affluerent quotquot prius iniquis sententijs fuerant superati, ad Deiocem, & ipsi lites finiendas transferrent: postremò nulli alij hanc prouinciam per-
19 mitterent. Quum verò numerus accurrentium cresceret, vtpote qui intelligerent sententias iustè terminari, Deioces, animaduertens vniuersa in se vnum incumbere, neq; amplius illic considere vbi prius ius dicere consueuerat, volebat, neq; omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquiebat si totos dies, rebus suis domi neglectis, dirimendis aliorum litibus operam impenderet. Quum igitur rapinæ sceleraq; passim per vicos multo etiam magis quàm prius patrarentur, Medi habito cõcilio, de communi rerum statu colloqui cœperunt. [2] Et quantum mihi videtur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiam loquebantur: Nequaquam, inquientes, hisce modis vsuri, hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobisipsis regem, vt videlicet ditio nostra bonis legibus administretur, [3] & nos, ad sua quisque opera diuertentes, nusquam impunitate sceleratorum violemur. Quæ quum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subijciunt. Continuò consultatum est quemnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus, productusq; in medium vt omnium suffragio rex comprobaretur. At ille iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatoresq; ad custodiam corporis sui adiungi. [4] Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; ædificia ingentia probeq; munita extruxerunt in ea quam designauerat regio-

1 Adeò vt quum in alijs pagis intellexissent Deiocem solum esse qui incorrupte iudicaret, qui prius iniqua iudicia erant experti, ad Deiocem discepturi vltro accurrerent: postremò nulli alij arbitrium deferrent. Quum autem in dies ventitarét plures, vtpote q.

2 Hîc (vt ego quidé existimo) Deiocis amici bellissimum sermonem sunt exorsi. Enimuero (inquiebãt) si pergamus his moribus viuere, hãc nostram regioné diu non poterimus incolere.

3 Et nos res nostras agamus, neq; malè agendi licétia nostris sedibus pellamur. His verbis persuasi Medi regio imperio se subijcere, statim cõsultant quemnam regem creent. Tum Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem suffragio rex approbaretur.

4 Hæc in eius gratiam Medi fecerunt, eiq;, &c.

ne: permiſerunt quoque ſatellites ex vniuerſis Medis quos vellet ſibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidum condere: vt hoc vno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obſequentibus quoque hac in re Medis, mœnia conſtruit ampla ſimul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: ſic nimirum conſtitutis mœnibus, [1] vt ambitus ſinguli alteris gradatim eſſent ſublimiores, ſolisque pinnis prominerent. [2] Adiuuabat huc loci ipſius commoditas, vt qui collis inſtar eſſet eleuatus. Sed acceſſit etiam maius quiddam data opera factum. ſiquidem ambitus iſti numero erant ſeptem contigui, in quorum poſtremo regia eſt & theſauri. Hæc mœnia quum ampliſſima ſint magnitudine, prorſus illum Athenienſium æquant ambitum. *Atque ſingula quidem pinna ſuis atq; hunc in modum diſtinctis fulgent coloribus. Nempe* primi ambitus pinnæ colore ſunt albicanti, ſecundi nigro, tertij purpureo, quarti cæſio, quinti ſandaracino: poſtremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas. Et his quidem munimentis Deioces ſe ſuamque regiam circunſepſit, ac reliquum populum ſeorſum circunquaque habitare iuſſit. Cæterùm vniuerſis hoc ornatu conſtructis, primus Deioces cauit necui ad regem ingredi liceret, ſed per internuntios cuncta tranſigerentur: adeò vt nec conſpici regem à quoquam fas eſſet. [3] ad hæc, nec ridere, nec expuere (propterea quod omnibus factu deformia eſſent) coràm liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati ſtrenui & fortes, indoleant atq; infidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuerſum ipſis eſſe videatur, ſi coràm ipſum non intueantur. Quibus quum ſeſe Deioces iam adornaſſet, atq; in imperio confirmaſſet, in exercenda iuſtitia valde ſeuerum ſe præbuit. Etenim litigantes cauſas ſuas conſcriptas intro per internuntios mittebant, quas ille deciſas remittebat. Et hæc quidem in iudicijs factitabat. Cæteris autem in rebus hunc ordinem inſtituerat: Si quem intelleXiſſet iniuriam cuipiam facere, hunc ad ſe aſcitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vſum exploratores

1 Ita vt ambitus alter alterum ample ctatur.

2 Adiuuante ipſo loci ſitu, vt qui collis eſſet. Sed acceſſit maior etiam ars & induſtria, factis ſeptem ambitibus inter ſe contigui, in quorũ poſtr. regia eſt & theſauri. Eorum autẽ amplissimus magnitudine plus minus circuitum Athenarũ exæquat. Suntq; primi ambitus pinnæ albæ: ſecundi, nigræ: tertij, puniceę: quarti, cæruleæ: quinti, ſandaracenæ.

3 Præterea ne ridere coràm vel excreare in quoquam honeſtum haberetur. Et hæc à Medis apud regem obſeruantur, ne videlicet, &c.

tores auſcultatoresque per vniuerſam ſuam ditionem diſpoſuerat. Deioces igitur ſolã Medicam ſubegit nationem, eiq; ſoli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes ſunt, Buſæ, Paretaceni, Struchates, Arizãti, Budij, Magi. Tot ſunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes ſuſcepit imperium. Qui ſolo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Perſis, eosque primos in poteſtatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraque, mox Aſiam ſubegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem: donec ad Aſſyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Aſſyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, ſed tunc à ſociis per defectionem deſertos: alioqui per ſe bene habentes. Aduerſus hos expeditione ſuſcepta Phraortes, ſecundo ac viceſimo quàm regno potitus eſt anno, cum pleraque exercitus parte periit.

Poſt obitum eius, Cyaxares filius Deiocis nepos ſucceſſit: qui dicitur multo maioribus ſuis fortior fuiſſe, & primus Aſiaticos populos [1] in prouincias diſtinxiſſe, primúſque in ſuum quoſque ordinem diſtribuiſſe, haſtatos, equites, ſagittarios: quum prius omnia [2] promiſcua fuiſſent atque implicita. Hic eſt qui cum Lydis bellum geſſit: quo tempore in ipſa pugna dies in noctem eſt conuerſus: quique tota ſupra Halyn flumen Aſia ſibi conciliata, collectis ſuis omnibus, copias duxit aduerſus Ninum, ſimul & patrem vlturus, & ciuitatem ipſe euerſurus. Ipſi porro, Aſſyriis prælio ſuperatis, Ninum obſidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio: qui Cimmeriis ex Europa eiectis in Aſiam eruperunt: & dum illos fugientes perſequuntur, ita in Mediam penetrarunt. Eſt autem à lacu Mæotide ad Phaſim vſque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis verò non ita longo itinere perueniri poteſt in Mediam: ſed vna duntaxat natio interiecta eſt, Saſpires: quos vbi tranſieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hac non irruperunt, ſed alia via ſuperiore & multo longiore deflectentes, Caucaſo monte ad dextram relicto. Hic Medi cum Scythis congreſſi, prælioque fuſi, Aſiæ imperium amiſerunt. Porrò

1 In turmas decuriaſſe.
2 Promiſcuè fuiſſent confuſa.

Scythæ vniuerſa Aſia potiti, hinc rectà in Ægyptum contendunt. Quibus iam Syriam Palæſtinam ingreſſis Pſammitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusque effecit ne vlterius progrederentur. [1] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe eſſent Palæſtinæ Aſcalone, bonaque parte Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanū depeculantur, inter cætera (quantum equidem ſcio) huius deæ fana vetuſtiſſimum. Siquidem quæ in Cypro eſt *eiuſdem deæ* ædes, ex hac prodijt: id quod ipſi etiam Cyprij referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipſa tēpli ſpoliatoribus eorumq; poſteris ſemper immiſit morbum fœmineum: quemadmodum & ipſi fatentur Scythæ, ſe videlicet illo morbo ob id laborare. [2] & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos enareas appellant Scythæ. Poſtquam verò iā vigintiocto annis Aſiæ imperium Scythæ obtinuiſſent, omniaq; iam penè ex negligentia licentiaque depopulata eſſent (nam præter tributum exactionesque, diripiebant, extorquebantque à quibuſlibet quæcunque poſſidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hoſpitio acceptam inebriatamque interemerunt. Et ſic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis ijs quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerūt. Vt autem ceperint, in aliis mox ſcriptis indicabo. Aſſyriosque, excepta Babylonica quapiam portione, ſubegerunt. Poſt hęc Cyaxares, vbi quadraginta annis [3] vnà cum Scythis imperaſſet, vita functus eſt. Cuius regnum ſuſcepit Aſtyages filius. Hic filiam ſuſtulit, appellauitque eam Mandanen. Quæ viſa eſt ei per quietem tantum vrinæ fundere vt omnem ipſius vrbem oppleret, atque vniuerſam Aſiam inundaret. Quod ſomnium quum magis ſomniorum interpretibus expoſuiſſet, conterritus eſt, ſingula quæque ab illis edoctus. Ideoque viſum hoc reformidans, Mandanen iam

[1] Scythę verò regredientes, quum in vrbem Syriæ Aſcalonem peruenirent, pleriſq; nullo illato damno prętergreſſis, paùci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanū ſpoliarunt, omnium) quātum quidem intelligo) huius deæ templorum vetuſtiſſimum.

[2] Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos cōſpici: quos Scythæ ipſi enareas, *id eſt, execrabiles, ſeu execrationi obnoxios,* appellāt. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperiū Aſiæ tenuerunt. quo tempore omnia iniuriosè & ſuperbè imperitando vaſtarunt. Siquidē præter tributa, tantum à ſingulis exigebant quantum ijs impoſuiſſent: & tributis non contenti, ſingulorū etiam bona paſſim prædabantur. Pleroſq; igitur ipſorū Cyaxares & Medi hoſpitio acceptos & inebriatos interemerunt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant ſunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autē ceperint, & Aſſyrios (excepta Babylonia) ſibi ſubiecerint, alibi declarabo.

[3] Comprehenſo Scytharum impetio, regnaſſet.

iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus eſſet, tradendam ſtatuit, ſed Perſæ cuidam nomine Cambyſi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterùm ingenio ſedato, [1] gerentemque ſe multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambyſi collocauerat filiam anno, viſionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enaſci quæ omnem occuparet Aſiam. Quod viſum quum retuliſſet ad interpretes ſomniorum, filiam iam prægnantem & partui vicinam ex Perſis accerſit, eique, quum veniſſet, cuſtodiam apponit, volens quod illa peperiſſet interimere. Etenim Magi ſomniorum interpretes viſionem illam portendere dicebant Aſtyagi, prolem filiæ pro ipſo regnaturam. Hoc igitur obſeruans Aſtyages, vbi genitus eſt Cyrus, adſcito Harpago familiari ſuo, & inter Medos fidiſſimo, atque omnium rerum ſuarum procuratori, hæc inquit, Harpage, negocium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi ſuperſedeas: [2] néve committas vt alios præponendo, poſtea tibiipſi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferto, atque occidito: poſtmodum quoquo modo voles ipſe ſepelito. Cui reſpondit ille, * Neque aliâs vnquam rex huic viro rem iniunxiſti ingratam, & in poſterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quòd ſi tibi cordi eſt hoc ita fieri, [3] mea intereſt id induſtriè exequi. Hæc quum reſpondiſſet Harpagus, eique [4] puer traditus eſſet ornatus ad necem, contulit ſe domum flens: adienſque vxorem, refert omnem habitum ſecum ab Aſtyage ſermonem. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo eſt? Ego verò (reſpondet vir) quanquam Aſtyages mandauit, etiamſi deſipiet, peiúſque inſanier quàm nunc inſanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obſequar: idque multis de cauſis, tum quòd puer ipſi mihi cognatus eſt, tum quòd Aſtyages grandis natu eſt, & virili prole orbus: quo defuncto, ſi tyrannis ad eius peruentura eſt filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud reſtat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimuero ſecuritatis meæ cauſa 21 expedit hũc puerum interire, ſed per aliquem ipſius Aſtyagis, non per aliquem meorum. Hæc loquutus, eueſtigio

1 Et quem ipſe infra mediocris conditionis Medos duceret.

* Neq; aliâs vnquam nactaſti (ſeu deprehendiſti) in hoc viro illepidũ quidquam. *eſt enim hic raptim: idẽ quod ireſidus: vt ex Thomæ Magiſtro docet Tan. Leopard. Emend. l. 7. c. 11.*

2 Neque me decipito, & *ne aliis ad hoc agendum* delectis, tãdem tibi ipſe malum crees.

3 Meum eſt.

4 Puerulus cum ornatu traditus eſſet ad necem.

nuncium mittit ad bubulcum Aſtyagis, quem norat [1] paſcuorum maximè idoneorum, & montium feris frequentiſſimorum eſſe gnariſſimum, cui nomen erat Mitradates: cuius contubernalis & eadem conſerua erat, nomine Cyno Græca lingua, *id eſt canis*, Medica, Spaco. nam canem Medi ſpaca appellant. Locus vbi boum paſcua ille habebat, montium radices erãt, ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saſpires vergente, Media valde montoſa eſt & edita, ac nemoribus frequens, reliqua verò tota admodum plana. Hic itaque accerſitus, properè quum veniſſet, inquit ad eum Harpagus, Iubet te Aſtyages hunc capere infantem, quem in deſertiſſimo montium exponas, vt celerrimè pereat. & hæc vt tibi dicerem mihi iniunxit: & niſi hunc interemeris, ſed aliquo pacto ſeruaueris, [2] peſſimo exitio te occubiturum. cui expoſitioni infantis inſpector ego præpoſitus ſum. Hæc vbi audiuit bubulcus, ſumpto infante, rediit quà venerat [3] ad bouile ſuum. Ei, dum in vrbem abiit, vxor ſua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, è voluntate dæmonis enixa eſt filium. Abſente marito vtrique mutua tenebantur ſollicitudine: hic quidem vxori parturienti metuens, illa viciſſim marito timens, propterea quòd præter conſuetudinem ab Harpago accerſitus eſſet. Vbi autem reuerſus affuit, eum vxor, vtpote ex improuiſo cernens, prior interrogauit quid ita ſtudioſè ipſum Harpagus accerſiſſet. Cui ille, Vxor, inquit, vbi in vrbem veni, & vidi & audiui [4] quod nec viſum oportuit nec agi circa dominos noſtros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus ſimulatq; introii, video puerulum in medio poſitum, palpitantem vagientemq;, auro ac veſticolori veſte ornatum. Eum Harpagus, vbi me vidit, iuſſit celerrimè ſumere, atq; exponendum aſportare in montẽ quammaximè feris abundantem: dicens Aſtyagem eſſe qui hæc mihi iniungeret: magnopere minatus, niſi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domeſticorũ eſſe, [5] non autem illius generis. Admirabar tamen quòd viderem aurea veſtibusque ornatum: præterea quòd planctus manifeſtus fiebat in Harpagi domo. [6] Atqui inter viam, ex omni ora-

1 Paſcua & montes feris oppletos quã opportunitiſſimè incolere.

2 Fore vt peſſimo ſupplicio te interficiat. Expoſitũ autem intueri ſum iuſſus.

3 Ad caſam ſuam. Huic porro etiam vxor quæ per totum diem parturierat, tunc fortè numinis voluntate filiũ pepererat, dum ipſe in vrbem proficiſceretur: erantque alter de altero ſolliciti.

4 Quod vtinam neq; vidiſſem, neq; vnquam dominis noſtris eueniat.

5 Nunquam enim cogitaſſem ex eo genere eſſe.

6 Cæterùm in via rem totam ex miniſtro intellexi, qui mihi extra vrbem deducto puerulũ in manus tradidit: filiũ eſſe videlicet Mandanes Aſtyagis filiæ, & Cambyſis Cyri filij: & Aſtyagem iubere illum interfici. Nunc igitur hic eſt.

oratione famuli qui me extra vrbem deduxit, mihiq́ue infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici. atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua viri cũ lachrymis amplexa, obsecrat nequa ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuẽturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandã: seq́ue, nisi id exequatur, miserrimè periturum. Mulier vbi id viro non persuadet, [1] Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundũ est facito, si modò necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoque peperi, peperi autem mortuum: ablatum hũc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nãciscetur, & iste qui supereſt, animam non amitteret. Sanequam commodè visa est bubulco mulier loqui pro præsenti conditione: atque ita continuò fecit. Igitur quem necaturus attulerat, eum vxori tradidit: suum autem, qui mortuus erat, acceptum, collocauit in eo vase in quo alterum portauerat. Omniq́ue alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit. [2] Ideoq́ue post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in vrbem se contulit, & ad domum Harpagi: aitq́ue sese paratum illi ostendere pueri cadauer. Harpagus, missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum verò qui postea Cyrus appellatus est, vxor bubulci sibi sumptum, educauit, impositio illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui posteaquam decennis fuit, eum res ista quæ illi contigit, palàm fecit: Ludebat in pago vbi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludendum cæteri pueri quum pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium, [3] ipse eos muniis distinguebat: vt alij domorum structores essent: aliis, vt satellites: alij, vt oculus regis esset: alij, vt mandatorum renunciator, tanquam suum singulis munus assignans. Horum puerorum

1 Secundò hæc dixit, Quandoquidem igitur tibi nõ possum persuadere vt exponas, tu saltem hoc facito: si quidẽ omnino necesse est expositum cerni.

2 Tertio verò die quàm puer expositus fuerat.

3 Ipse quibusdã eorum præcipiebat vt domorum str.

quidam colluſor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quòd imperata non feciſſet, iuſſit ab alijs pueris comprehendi: & quum illi paruiſſent, * multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam ſe indigna paſſus, iniquiſſimo animo ferens, vbi primùm dimiſſus eſt, in vrbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertuliſſet deplorauit: non tamen Cyrum nominans (nondum enim eius hoc erat nomen) ſed filium bubulci Aſtyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Aſtyagem, ducens filium ſecũ, contendit: & rem intolerandam paſſum eſſe inquiens, eiusque humeros oſtendens, Siccine indignè, ait, accipimur, rex, [1] à filio bubulci ſerui tui? Audiens hæc atque cernens Aſtyages, volens Artembaris honoris gratia vlciſci puerum, iuſſit accerſi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuiſſent, intuens in Cyrum Aſtyages, Tũne, inquit, hoc tali patre genitus, auſus es huius filium, viri apud me primarij, * tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Iſtud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem ſuum ludentes conſtituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maxime eſſe idoneus. At iſte, quum cæteri pueri iuſſis obtemperarent, audiens dicto eſſe nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quòd ſi ego propterea vllo malo ſum dignus, hîc tibi præſto ſum. Hæc loquente puero, ſubiit Aſtyagi agnitio eius, viſaque eſt figura oris referre ac repræſentare ipſum, & geſtus eſſe liberalior, & tempus expoſitionis cũ pueri ætate congruere. His perculſus Aſtyages, aliquandiu ſine voce manſit, vixque tandem ad ſe reuerſus, volens à ſe Artembarem dimittere, [2] vt bubulcum ſubmotis arbitris rimaretur, Ego, inquit, Artembares, efficiam vt filius quoque tuus ob hoc nihil conqueri poſſit. Dimiſſo igitur Artembare, & eius iuſſu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui ſolus erat relictus) percontatur vnde puerum accepiſſet, quiſve ei tradidiſſet. Ille ex ſe genitũ reſpondere, & genitricem eius apud ſe eſſe. Aſtyages dicere, non bene ſibi illum conſulere qui [3] cuperet ad ingentes deuenire neceſſitates. Simulque hæc dicens, ſatellitibus innuit vt caperent ipſum. Hic autem ad neceſſitates redactus, ita demum rem patefecit: ab initioque exorſus, vera referendo, deſcendit ad preces & ad petendam

* *alii*, verberibus eum ad modum aſpe rè tractauit. S.

1 A ſerui tui, & quidé bubulci, filio?

* *alii*, tam indignè tractare? S.

2 Vt de bubulco ſeorſum accepto quæſtionem haberet, Ego. &c.

3 Ac ſi vltro vellet in maximas anguſtias ſeſe dare.

petendam ſibi veniam. [1] Bubulco veritatem eloquuto, Aſtyages pauciora iam verba fecit: ſed Harpagum, cui valdè ſuccenſebat, vocari à ſatellitibus iuſſit. Quem, vbi adfuit, percõtatur Aſtyages, Harpage, qua nece interemiſti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit paſtorem intereſſe) noluit tergiuerſari mendacio, ne argumentis conuinceretur: ſed ita reſpondit, Ego, poſteaquam infantem accepi, rex, cogitaui quo pacto ex animi tui ſententia facerem: & [2] tamen, quum apud te innoxius extitiſſem, ne forem aut filiæ tuæ aut tibiipſi carnifex. eóque ita ſtatui agendum: Accerſito huic bubulco infantem tradidi, inquiens te eſſe qui iuberes illum interfici. In quo dicendo mentitus non ſum. tu enim ita præceperas. [3] Atque huic, dum puerum trado ex tuo præcepto, iuſſi exponeret in deſerto monte, perſtaretq; in eo obſeruando tantiſper dum expiraſſet: comminatus iſti extrema quæq; niſi hæc effecta reddidiſſet. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, miſſis eunuchorum fidiſſimis, rem cognoui, & per eoſdem mortuum ſepeliui. Ita res habet, rex: atq; hac morte defunctus eſt puer. Et Harpagus quidem [4] directam habuit orationem. Aſtyages autem diſſimulata qua illi infenſus erat cauſa, ob id quod cõtigerat, primùm rem ei enarrat quemadmodum ipſe ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim, inquit, quod in hũc puerum factum erat, valde laborabam, & à filia mea inſimulatus, haud leuiter ferebam. Igitur in bonum conuerſa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum verò ad cœnam mihi adeſto. ſiquidem conſtitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, ſacrificare. Harpagus, quũ hæc audiſſet, adorato rege, ac ſibi maiorem in modum gratulatus quòd peccatum ſuum cõmodè ceſſiſſet, & propter ſortem proſperam ad conuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingreſſus, properanter filium qui ipſi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Aſtyagis, iubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipſe geſtiens, quid ſibi ſucceſſiſſet vxori exponit. Eius porro filium, vbi aduenit, Aſtyages iugulatum & in fruſta conciſum partim torruit, partim elixauit, & probè conditum,

1 Aſtyages bubulci veritatẽ eloquuti non magnam rationem habuit: ſed Harp.

2 Et tamen, quum in te nihil peccaſſem, neq; filię tuæ, neq; tibiipſi eſſem carnifex.

3 Tradidi igitur iſti hoc modo: addito mandato vt eum expon.

4 Simplicem.

paratum habuit. Dehinc ſub horam cœnæ, poſtquam adfuerunt cum cæteri conuiuæ, tum verò Harpagus, conuiuis quidem aliis atque ipſi Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & manus extremas ac pedes, reliquis filij ſui partibus. nam illa in caniſtro operta, ſeparatim repoſita erant. Eum autem, poſtquam ſatis depaſtum illo cibo putauit Aſtyages, interrogat nunquid ſit illis oblectatus epulis? Se verò valde oblectatum, dicenti Harpago, ij quibus negocium erat datum, adferunt caput filij cum extremis manibus ac pedibus tectum: & adſtantes iubent detegere, ac ſumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit, cernit reliquias filij. non tamen eo ſpectaculo conſternatus eſt, [1] ſed apud ſeipſum manſit. Et percontanti Aſtyagi nunquid agnoſceret cuius feræ carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere reſpondit: ſibiq́ue quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito reſponſo, receptisq́ue reliquiis carnium, domum abiit, eas (vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagum quidem hac vltione Aſtyages proſequutus eſt. De Cyro autem deliberans, eoſdem ex Magis accerſiuit qui fuerant ipſius ſomnium ſic interpretati. Poſtquam venerunt, ſciſcitatur eos [2] quid cenſeant de viſione ſibi agendum. Illi neceſſariò fore inquiunt vt puer, ſi ſuperſtes eſſet, nec hactenus periiſſet, regnaret. Atqui puer & viuit & incolumis eſt, (Aſtyages excipit) & quum ipſum ruri agentem pueri eius pagi, regem delegiſſent, quæ faciunt qui reuera ſunt reges, ea omnia hic fecit. Nam ſatellitibus, ianitoribus, internunciis, ac cæteris muniis inſtitutis, imperium exercuit: quę vobis quónam videntur ſpectare? Si ſupereſt puer (Magi reſpondent) atque regnauit [3] nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bono ſis animo, iam non eum regnaturum iterum. Nam quædam vaticinationes noſtræ in exigua reciderunt, [4] & velut inſomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ ſunt. Ego (inquit Aſtyages reſpondens) iſtius veſtræ, Magi, ferè ſum ſententiæ, [5] me ſomnio eſſe defunctum, puero iam rege nominato, nihilq́ue mihi amplius eum eſſe reformidandum. Vos tamen probè conſiderantes, quænam futura ſint & meæ domui & vobis tutiſſima conſulite. Ad hæc Magi, Noſtra etiam, rex, (inquiunt) magni

1 Sed mētis compos fuit.

2 Quomodo ſibi viſum illud eſſent interpretati. Illi idem reſponſum reddiderunt, *quod antea*, oportere puerū regnare, ſi ſuperſtes eſſet, nec prius obiiſſet. Atqui, &c.

3 Non de induſtria & abſque vllo conſilio, confid..

4 Et quæ ex inſomniis pēdent, prorſus adleue quidpiā deueniūt.

5 Hunc eſſe ſomnij exitū, puero. &c.

23

» gni intereſt, tuum ſtare principatum: [1] qui ſi immutetur,
» & ad hunc puerum qui Perſa eſt tranſeat, nos quoque qui
» Medi ſumus, in ſeruitutem redigemur apud Perſas, & ex-
» tranei nullius erimus pretii: te verò regnante, cuius popu-
» lares ſumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud
» te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno
» tuo proſpiciendum eſt: & nunc, ſiquid cerneremus quod
» timendum eſſet, tibi aperiremus: verùm quum in rem fri-
» uolam nunc euaſerit ſomnium, & ipſi confidimus, & te iti-
» dem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab ocu-
» lis tuis in Perſidem ad parentes. His auditis Aſtyages ga-
» uiſus eſt: accitoque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego pro-
» pter quandam haud ſanam ſomnij viſionem in te fuiſſem
» iniurius, tuo tamen ipſius fato ſuperſtes es. Nunc itaque
» lætus ad Perſas ito cum ijs quos ad te deducendum mit-
tam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, non qualis eſt Mitradates bubulcus, & matrem, non qualis eſt vxor eius. Hæc loquutus Aſtyages Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambyſis reuerſum, acceperunt ſui parentes, & audita re vehementer amplexati ſunt, vt quem ſtatim mortem obiiſſe crediderãt. Sciſcitabantur igitur quónam modo ſuperſtes eſſet. Hic ſe verò ait eos antea non nouiſſe, [2] & ob id maximè erraſſe. Inter viam tamen omne ſuum infortunium audiſſe. credidiſſe enim ſe bubulci Aſtyagis eſſe filium: verùm in illo itinere omnem rem geſtam, ab ijs qui ipſum deduxerant accepiſſe. Commemorabat autem ſe ab vxore bubulci fuiſſe educatum, ſemper eam laudibus proſequens, ita vt in omni eius ſermone eſſet Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, vt magis diuinitus videretur Perſis filius ſuus fuiſſe ſeruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, quum eſſet expoſitus, fuiſſe educatum. vnde hæc fabula emanauit. Vbi Cyrus in virilem adoleuit ætatem, & inter æquales viriliſſimus euaſit & idem dilectiſſimus, [3] conſtituit Harpagus ad eum dona mittere, Aſtyagis vlciſcendi cupidus. Nam per ſeſe, qui priuatus eſſet, non videbat futuram de Aſtyage vindictam: ſed Cyrum cernens adultum, cuius caſus ſuis aſſimilabat, ſibi ſocium comparabat. Præterea verò hæc ab eo facta erant. Quum eſſet acerbus Aſtyages in Medos, Har-

1 Alioqui enim alienatus, ad hunc puerum qui Perſa eſt, deueniret: at tũ nos qui Medi ſumus, in ſeruitutem redigemur, nullius que pretij eſſemus apud Perſas, vtpote extranei. At permanente rege, cuius pop.

2 Et in maximo errore verſatum fuiſſe.

3 Ei inſtabat Harpagus. dona mittendo. *Vel, Eius ſtudioſus erat.*

pagus ſingulis quibuſque eorum ſe inſinuans primoribus, perſuadebat oportere Aſtyagem à regno ſummoueri, Cyro delecto. Harpagus, his tranſactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Perſas agenti ſuam aperire ſententiam, quum aliter non poſſet, vtpote itineribus cuſtoditis, huiuſmodi rem comminiſcitur. [1]Exenterato quem ſolerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino reſcinderetur, indidit libellum in quo quæ libuit conſcripſerat: reſutoq; ventre, leporem vnà cum retibus tradidit venatori cuidam ſuorum domeſticorum fidiſſimo: miſitque ad Perſas, [2]præcipiens ſuo ore, quum daret leporẽ, Cyro diceret vt ipſe ſuis manibus aperiret, idq; ſine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hęc verba: Fili Cambyſis, quem dij reſpiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisſes) vlciſcere nunc Aſtyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem ſtudio perieras, deorum tamen beneficio & meo ſuperſtes es. Quæ omnia quemadmodũ circa te geſta ſunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: & item, qualia ego ab Aſtyage paſſus ſim quòd te non occidiſſem, ſed bubulco tradidiſſem. Nunc, ſi mihi auſcultare vis, omni tu cui Aſtyages imperat regioni imperabis. Quum enim Perſis vt deficiant perſuaſeris, expeditionem aduerſus Medos ſuſcipe: vtpote ad votum tibi re ſucceſſura, ſiue ego dux ab Aſtyage ad tibi occurrendum creatus fuero, ſiue alius quiſpiam Medorum illuſtrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Aſtyagem conabuntur euertere. Tanquam igitur cuncta tibi ſint hîc in expedito, iſta exequere ſine mora. Cyrus, his auditis, conſiderabat quónam ſolertiſſimo modo Perſas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc eſſe appoſitum, vt ita faceret: Scripto libello de ijs quæ volebat, concilium Perſarum coegit. Deinde reſignato libello atque lecto, ducem ſe inquit Perſarum ab Aſtyage eſſe deſignatum. Et nunc Perſæ, ait, edico vobis vt præſtò mihi ſitis cum ſingulis falcibus. Hoc Cyrus Perſis præcepit: quorum complura ſunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, [3]ſub quibus alia omnia. Ea autem hæc ſunt, Arteatæ, Perſæ, Paſargadæ, Meraphij, Maſij.

1 Quum leporem arte compoſuiſſet, eiuſque vẽtrem reſcidiſſet, nihil lacerando, indidit libel.

2 *Vel*, Præcipiens vt quũ leporem Cyro daret, ſuo ore diceret vt, &c. *Vel, Cyrum admoneret etiã ut, &c.*

3 Sunt autem hæc, à quibus alij omnes *dependent.*

Sed

Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & & Achæmenidarum [1] cognatio est, vnde reges Persidæ sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusiæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alij verò, pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem vt lauti adsint. Interim coactos in vnum caprarum, ouium, boum greges patris sui mactat atque apparat, tanquam Persarum exercitum accepturus vinoque ac cibariis quamlautissimis. Postero die vbi conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo [2] interualli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine vllo seruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi. nam & diuina quadam sorte ipse genitus hæc bona video in manus vestras esse allaturus, & vos non arbitror inferiores esse Medis cum in aliis, tum verò in bellicis rebus. Quæ quum ita sint, rebellate quamprimum ab Astyage. Persæ, vt qui iampridem [3] dedignarentur parere Medis, nacti [4] præsidem, libenter se in libertatem vindicarunt. Hæc moliti Cyrum Astyages quum accepisset, misso nuncio accersiit. Iste nuncium iubet renunciare, se prius illuc venturum quàm Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cunctos armat, hisque [5] aduerso numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi feciisset. Comparato exercitu, vbi Medorum copiæ [6] cum Persicis prælium conseruerunt, quicunque eorum, [7] sermonis Harpagi erant expertes, præliabantur: qui verò participes, ad Persas transibant, plerique de industria ignauiter agebant, fugamque faciebant. Dilapso turpiter Medico

1 Tribus.

2 *discriminis.*

3 Grauiter ferrent.

4 Ducem.

5 Tanquam diuinitus mente captus, Harp.

6 Cum Persicis iunctæ fuerunt. *Vel,* Persicis occurrerunt.

7 Propositũ Harpagi ignorabant, præliabantur: cæt. ad Pers.

exercitu, Astyages vtprimum rem cognouit, minitans Cyro, inquit, Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes qui suasissent ipsi Cyrum dimittendum, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in vrbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur: viuusque capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo astans Harpagus insultauit, eumque dicteriis lacessiuit, cum alia quæ homini dolerent, dicens, tum verò percontando eum de cœna sua in qua ille ipsum carnibus filij pauisset: [1] quoniam regnum eius ad seruitutem decidisset. Eum intuens Astyages vicissim interrogat nunquid [2] ipsius foret Cyri opus. Harpagus suum verò esse dicere; idque meritò, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. [3] Tum Astyages eum improuidissimum atque iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quòd, si facultas ei aderat vt rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimum verò, quòd cœnæ causa Medos in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quàm Persarum. Nunc Medos qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt.

Iidem sequentibus temporibus, quum horum factorum pœniteret, à Dario defecerunt: sed prælio victi, iterum subacti sunt, Persæque qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerũt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educatusque, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est. Porro ritus quibus vtuntur Persæ,

1 Quòd esset illius seruitus pro regno. *Id est, Quod propter illud ex rege seruus factus esset.*

2 Sibi vendi caret Cy.

3 Tũ Astyages demonstrare cœpit illum omniũ hominum & stultissimum esse & iniquissimum. Stultissimum quidem, quòd quum ipsi liceret regem esse (si modò per ipsum res ea gesta esset) alteri imperium tribuisset: iniquissimum, &c.

Persæ, tales esse comperi. Neque statuas, neque templa, neque aras extruere consuetudo est, quinimo hoc facientibus insaniæ tribuere. ob id (vt mea fert opinio) quòd nō, quemadmodum Græci, sentiunt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis montibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrum cœli Iouem appellantes. Soli lunæque sacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hisque solis sacra faciunt iam inde ab initio. [1] Vraniæ quoque sacrificant, sic nimirum ab Assyriis Arabibusque edocti. Vocant autem Assyrij Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittam appellant, Persæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondam instituerunt: Persæ quippe sacrificaturi, nec aras erigunt, neque ignem incendunt prorsus: sed neque libamentis vtuntur, aut tibiis, infulisve, aut molis: verùm, vt quisque diuis hisce sacra facere statuit, in locum mundum victimam sistens, deum illum implorat, myrto maximè cinctam gestans tiaram. [2] Sacrificans autem, non pro se solo priuatimque vota nuncupat, sed communiter vniuersis Persis bene precatur. in primis quidem regi: quoniam [3] inter Persas omnes idem quoque comprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas membratimque hostiam conscidit, carnibus elixis herbam susternit quāmollissimam, maximè trifolium. Huic impositis carnibus, Magus astans theogoniam accinit. siquidem hāc illi dicunt esse incantationem efficacissimam. Citraque Magum nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus vtitur in quencunque vsum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum censent suum quique natalem: minimum hoc die plus aliis æquum censentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, asinos, eosque in fornacibus tostos, isto die in mensam apponunt: pauperes natalem minoribus pecoribus honorant. Cibis autem vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodum bonis. Hinc est quòd Persæ dicunt, [4] Græcos pastos iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis à cœna cibi apponuntur pretij nullius, & siquid apponatur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec

1 Postea verò didicerunt Vraniæ etiam sacrificare, & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

2 Illi autem qui sacrificat, non licet sibi priuatim precari bona, sed commun.

3 Inter cunctos Persas ipse etiam *qui sacrificat* comprehend.

4 Græcos finem edendi facere dum adhuc esuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod sit alicuius pretij: quòd si quid tale apponeretur, non esse finem factu ros quoad satiati essent. Vini valde appetētes sunt.

vomere coram, nec vrinam facere licet: quæ etiam nunc ita obſeruantur. Poti, de rebus maximè ſerijs conſultare conſueuerunt. [1] Nam ſiquando ipſis conſultandum videtur, tum poſtera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis in quibus fortè conſultatur præſit: &, ſi placuerit, atq; ieiunauerint, vtuntur ipſo: ſin minus comprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eiſdem poti pronunciant. Quum in via inuicem ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares ſint: nam ſalutationis loco ſe mutuo oſculantur. quòd ſi alter fuerit inferior paulo, malas oſculantur duntaxat: ſin autem alter fuerit multo ignobilior, proſtratus adorat honoratiorem. In primis autē illos obſeruant reuerenter qui proximè habitant: ſecundas tribuūt ijs qui à primis proximi: atq; ſic deinceps progredientes, quo viciniores, hoc arctiori neceſſitudine iunctos exiſtimant: ſe nimirum omnium longe optimos arbitrantes: [2] alios verò, quo remotius diſſiti ſunt, hoc à virtute magis eſſe alienos. atq; illos demum ſecundum dictam proportionem peſſimos eſſe colligentes qui à Perſis abſint quam remotiſſimè. Sub Medis imperium obtinentibus, pleræq; nationes quoq; imperitabant: ſed quibus omnibus præerant Medi. Iidem & affines perinde atq, Perſæ colunt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progreſſa fuit. Externorum autem morum Perſæ maximè omnium hominum ſunt ſtudioſi. Nam & Medicam veſtem propria elegantiorem arbitrantes, geſtant: & in pugnis thorace vtuntur Ægyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas ſemel reſcire potuerunt, frui ſtudent. A Græcis edocti, puerorum quoq; indulgent amoribus. Virgines multas ducunt vxorum loco, ſed multo plures pallacas habent. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numeroſæ ſobolis procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit, [1] huic

1 Quod aūt ipſis placuerit deliberantibus *inter pocula*, id poſtri die proponit dominus illius domus in qua delibe rauerint: & ſi quidem placuerit ſobrijs etiā, eo vtuntur: ſin minus, relinquūt. De quibuſcunq; autē ſobrij conſultauerint, inebriati ea in diſquiſitionem reuocant. Si in vita, &c.

2 Minimè autē eos qui ſedes à ſe remotiſſimas incolunt, honore afficiūt: ſeipſos omnium hominū longè præſtātiſſimos eſſe arbitrātes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius inco lunt, (vt dictum eſt) virtutem amplecti. At qui longiſſimè ab ipſis habitent deterrimos eſſe. Porrò Medis imperium obtinentibus, quædam etiam gentes mutuò imperabant, *id eſt, imperium in quaſdam obtinebant, & vicißim aliarum imperio ſuberant.* Medi enim vniuerſis imperabant, & maximè ſibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: iſti verò, ijs qui maximè vicini erant. Eadem autem ratione & Perſæ vicinos ſuos colunt. Latè enim progrediebatur illa gens imperans & præfecturas obtinens. Externorum aut.

[1] huic rex, tanquam ſtrenuum quippiam præſtiterit, ſingulis annis munera mittit. Liberos ſuos, à quinto anno incipientes vſq; ad viceſimum, tribus duntaxat inſtituũt, equitare, arcu ſagittas excutere, vera loqui. Ante quinquenniũ filius in conſpectum patris non venit, ſed apud fœminas degit. Quod ea gratia ſic fit vt ſi inter educationem deceſſerit, nullam hæc prolis iactura patri afferat moleſtiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob vnam tantùm culpam liceat vel ipſi regi occidere quempiam, neq; alicui aliorum Perſarum atrocius aliquid in familiam ſuam exercere ob vnum ſolum delictum: [2] ſed expendere iubetur quiſq;, ſi plura ac magna patrarit, atque
26 tum demum iuſta vtatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem vnquam occidiſſe: verùm quotquot horum fortè acciderunt, omni neceſſitate excuſſa, hos tandem deprehenſos tradunt aut ſubdititios, aut ſpurios. Quippe veriſimile nequaquam videri aiunt vt is qui verus parens ſit, à proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non eſt facere, ea nec dicere. Turpiſſimum apud eos ducitur, mentiri: ſecundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas cauſas, tum quòd neceſſum ſit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium eſſe. Siquis è ciuibus lepra aut vitiligine infectus ſit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum alijs Perſis conſuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immiſſos quòd in ſolem peccauerint. Externum verò qui ijſdem correptus fuerit, [3] è regione ſua exigunt: atque ob eandem cauſam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inſpuunt, nec manus abluunt, nec denique ſimile quippiam faciunt, ſed flumina inter omnia religioſiſſimè colunt. Hoc quoque Perſis accidit peculiare, quod quamquam illos lateat, nobis minimè eſt obſcurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificentiæ ſunt ſimilia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores ſan appellent, Iones ſigma. Et, ſi animaduertas attentius, deprehendes nomina Perſarum non quædam, ſed omnia ſimiliter claudi. Equidem hæc probè ſciens de Perſis poſſum indubitatò affirmare. at iſta quæ de mortuis pro-

1 Huic rex munera quot annis mittit. In multitudine autem poſitum eſſe robur exiſtimant. Lib.

2 Sed vbi cõ ſiderauerit, ſi peccata commiſſa plura maioraq; eſſe comperiat quã obſequia præſtita, tum demum iram ſuã exercet. Suum autem patr. aut m. aiunt nem. vnq. occidiſſe: ſed quicũque tales fuerint *filij* neceſſe eſſe vt ſi de illis, inquiratur, aut ſuppoſititij aut ſpurij compertatur. Quippe veriſ.

3 Multi è regione ſua expellunt; necnõ columbas albas, *ſ. expellunt*, eandem cauſam prætendentes. In flum.

duntur, obſcuriora, neque perinde certò: cadaueta videlicet defunctorum Perſarum non prius humari quàm vt aut ab alite aut cane trahantur. [1] Magos tamen ſat ſcio hæc factitare: quandoquidem aperte faciunt. Perſæ igitur mortuum [2] cera inuoluentes in terram condunt. Magi verò cum ab alijs hominibus, tum à ſacerdotibus Ægyptijs differunt. Siquidem hi nullius animantis occiſione ſe polluunt, præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi ſuis ipſorum manibus, excepto homine atque cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducunt ſi formicas ſerpentesque, & breuiter reptilia atque volatilia plurima necauerint. Atque de horum ritibus hunc in modum dictum ſit: nos ad inſtitutam narrationem recurrimus. Porro Ionesatque Æoles, vbi audierunt Lydos citra negocium à Perſis victos, legatos Sardis miſerunt ad Cyrum, [3] vltrò poſtulantes vt ijsdem conditionibus eos admitteret quibus Crœſi ſubiectos in ditionem accepiſſet. Verùm Cyrus ad eorum poſtulata per huiuſmodi *ſimilitudinem atque* apologum reſpondit, Tibicen, inquiens, quidam vbi piſces in mari conſpexiſſet, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus ſuauitatem* in terram progreſſuros: at ſpe ſua fruſtratus, miſſo in mare verriculo, ingentem piſcium vim complexus eſt traxitque. Et quum palpitantes cerneret in ſicco dixit ad piſces, Temperate, inquit, nunc mihi quæſo à ſaltationibus: quando nõ libuit vobis me canẽte ſaliẽdo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusq; ideo dixit, quòd Iones prius ipſo Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Crœſo rebellarent, conſtanter recuſauerant: ac tum demũ, [4] rebus non ex ſententia ſuccedentibus, parati eſſent Cyri imperata facere. Hac occaſione ira commotus, dicto reſponſo eos dimiſit. Iones, hic auditis, ad ſuas quique ciuitates reuertuntur, mœniaque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, præter Mileſios. quippe cum his ſolis fœdus inierat Cyrus, ijsdem conditionibus quibus & [5] Lydos receperat. Porrò reliquis Ionibus communi ſententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *ſimul & præſentem rerum ſtatum nuntiarent &* auxiliũ rogarent. Iones verò illi ad quos Panionium quoq; perti-

1 Magos quidem certè ſat ſc.

2 *Vel, Cera circumlinẽtes, aut integentes,*

3 Volentes ijſdem conditionibus ſtare quibus & Crœſo fuerant ſubiecti. Verùm Cyr.

4 Rebus cõfectis.

5 *Legit hic interpres* λυδὸς, *non* λυδῆς.

C. 141.

C. 142

pertinet, ciuitates habent cum cœli bonitate, tũ montium cõmoditate omniũ optimè ſitas quas nos nouerimus: adeo vt neq; ſuperior regio, neq; inferior, neq; ea quæ orientem nec quę occidentẽ ſpectat plaga, Ioniã hac in parte æmulari poſſit. Siquidẽ hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rurſus calore ac ſitu ſqalet. Lingua vtuntur non eadẽ,[1] ſed eius quatuor proprietates ducũt. Miletus, prima apud ipſos ciuitas, ad meridiẽ vergens. Poſt hanc Myus & Priene: hæ in Caria ſitæ ſunt, eadẽ lingua vtentes. Illæ verò in Lydia, Epheſus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum iam dictis ciuitatibus, quantũ ad linguã attinet, nõ conueniunt, inter ſe tamen eadẽ ſonant lingua. Reliquæ ſunt tres ciuitates Ionicæ, quarũ duæ inſulas habitant, Samũ videlicet & Chium: tertia in cõtinenti ſita, Erythræ. Ex his Chij & Erythræi eandem ſermonis proprietatem ſibi vendicant: Samij verò ab his diſcrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atq; hunc in modum quatuor omnino linguarum ſiunt proprietates. Ac verò ex ijsdem Ionibus Mileſij erant qui cum Cyro metus pertextu fœdus pepigerant. Inſularibus autem nihil dum grauius fuit metuendum, quòd Perſis Phœnices nondum eſſent ſubiecti, & ipſi Perſæ nauigijs non vterentur. Porrò hi non aliam ob cauſam ab Ionibus defecerunt quàm quòd imbecilles eſſent omnes alij Græci, tum Iones oppido quam infirmiſſimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs alia inſignis erat.[2] Iam enim alij Iones atque ipſi Athenienſes, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc pleroſque ex illis videas quos nominis iſtius pudeat. Cæterùm duodecim iſtæ ciuitates nomine ipſo gloriabantur: & *quum ſemel nomẽ ſibi Panionios indidiſſent*, fanum quoque de ſuo nomine conſtruxerunt Panionium. Cuius nullos participes facere in animum ſibi induxere: nec erant qui magnopere poſtularent eiuſdem participes fieri, exceptis tãtùm Smyrnæis. Tale quippiã Dorienſibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ antè Hexapolis vocabatur. nã & hi cauent ne quẽ è finitimis Dorienſibus ad Triopium[3] ſacrũ admittant: adeo vt etiam ex populariibus ſuis, qui ſacri legem tranſgreſſi eſſent à ludorum

1 *Ad verbũ*, Sed quatuor modos dedu ctionum vſur pant. 1. *Ea vtun tur in quatuor modos & proprietates dedu cta.*

2 Adeo quidem vt cum alij Iones, tũ ipſi Athenienſes hoc nomen refugerent, Ionesq; appellari nol lent. Sed etiamnum multi eorum nomen ſibi pudendum ducere videntur. At hę duodecim ciuit.

3 Templũ.

communicatione excluſerint. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes victoribus cõſtituebantur ærei: quos acceptos non è [1] ſacro efferre, ſed deo ipſi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnaſſeus, nomine Agaſicles, in eodem certamine victoria potitus, auſus eſt legem hanc violare, tripodemq; domum ferens [2] ſibi aſſeruare. Propter quod commiſſum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialyſſus, Camirus, Cos atque Cnidus, ſextam ciuitatem Halicarnaſſum à ſacrorum participatione remouerunt, hac videlicet pœna Halicarnaſſeos multantes. Atq; mihi ſanè videntur Iones duodecim feciſſe ciuitates, nec voluiſſe plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponneſum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è ſedibus ſuis exegerunt, duodecim ſunt partes. Nempe prima * ante Sicyonem eſt Pellena, deinde Ægiræ & Ægæ, ad quam Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus eſt. Poſt Ægas Bura eſt & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Poſt hanc Ægion eſt, & Rhypes, & Patrenſes, & Pharenſes, atq; Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Poſtea Dyma & Tritæenſes, qui ſoli mediterranea colunt. Hæ ſunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque cauſa fuiſſe videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates conſtituere placuerit. Nam iſtos præcipuè magisque alijs Iones eſſe, aut præſtantius quippiam geſſiſſe, magna inſania eſſet aſſeuerare: quum ex his Abantes ſint, Euboeæ haud quaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomenijs ſint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, [3] Phocenſes, Moloſſi, Arcades, Pelaſgi, Dores, Epidaurij, atque aliæ pleræq; nationes inter ſe commixtæ ſint, [4] Quorum alij ex Athenienſium Prytaneo progreſſi, nobiliſſimos ſe Ionum exiſtimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam ante parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter ſe firmauerant, tradiderúntque ſuis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum ſumerent, neque proprijs nominibus compellarent

1 Templo.

2 Ad clauũ ſuſpendere. Propt.

* *Pauſan. 211. 16: & 234. 37. habet* πρὸς Σικυῶνος. *quod ſignificat*, ex ea parte qua Sicyoné attingit *Achaia*. S.

3 Omittit ἀποδάσασθαι.

4 Ex quorũ numero, illi qui ex Prytaneo Athenienſium profecti ſunt, & ſe Ionum nobiliſſimos exiſtimarunt, hi vxores ſecũ non adduxerunt quum in coloniam migrarent, ſed Caricas habuerũt, quarum, &c.

pellarent: propterea quòd eorum patres, maritos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autem creauerant partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atq; genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ communicant quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturijs arcentur, idq; ob cædis patratæ causam. Porrò Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sanè non Ionum sacris duntaxat, verum communiter omnibus Græcorum festiuitatibus, vt in eandem literam finiant, perinde atq; Persarum nomina. Et hæ quidem Ionicæ sunt ciuitates. Æolicæ autem ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Ægiroessa, Pitana, [1] Ægæa, Myrina, Grynea. Atque hæ x I Æolicæ fuerunt priscæ ciuitates. Vna autem Smyrna (Æolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus [2] diruta fuit. Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantiorem, at quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accede-
28 ret. Smyrnam verò hac occasione amiserunt Æoles, quòd Colophonios per seditionem è sedibus submotos recepissent: qui postea Smyrnæos obseruantes, dum extra vrbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis vrbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolibus vniuersis, sic inter eos transigebatur, vt si Iones vtensilia bonaq; mobilia Æolibus redderent, Æoles Smyrna cederent. Hanc conditionem quum Smyrnæi accepissent, [3] distributæ sunt vndecim hæc ciuitates, suos quæque constituens ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idam

1 Ægææ, αἰγαῖαι.

2 Direpta fuit.

3 Distribuerunt, vel inter se partitæ sunt ipsos illæ vndecim, &c.

habitabant: nã illæ ad has non referuntur. Insulares verò quinque ciuitates Lesbum colebant. sextam enim in Lesbo Arisbam Methymnæi iam sibi subiecerant, tanquam consanguinitate iunctam. In Tenedo autem vna habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Iam verò Lesbijs Tenedijsque [1] nihil grauius, perinde atque cæteris Ionibus insulas tenentibus, erat metuendum: at reliquis ciuitatibus communiter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent. Porrò vbi Ionum Æolumque legati Spartam appulissent (id quod fiebat properanter) ex omnibus delegarunt Phocensem quendam, cui nomen Pytermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, [2] in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatusque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. [3] Illi, quanuis Ionum legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego conijcio, hominibus instructum qui rerum Cyri Ionumque successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnum inferret: vtpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinam homines essent Lacedæmonij & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatam dixisse, Equidem non extimui vnquam homines illos qui- « bus locus est in media vrbe vacuus, in quem collecti mu « tuis ipsi sibi iuramentis imponunt. Atque his, (si modò « superi me seruauerint incolumem) non Ionum, sed propria sua incommoda erunt deploranda. Hæc in vniuer- « sos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberent in quibus negotiationes exercerent. nã Persæ ipsi horum nullo distinentur, neque illis vllum est forum. Post hæc Sardis Tabulo homini Persæ commisit: Crœsi autem cæterorumq; Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferendũ. Ipse versus Ecbatana cõtendit, Crœsum vnà secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, [4] etiamsi primi adoriendi fuissent. quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item

1 Nihil periculi, per.

2 Vt plurimi ex Spartiatis, quum hoc audirent, accurrerent, processit, hort.

3 *Adde ex vet. cod: Græcis*, Lacedæmonij verò illis autem præbere noluerũt, imò non ferendum esse auxiliũ Ionibus statuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, &c.

4 *Hic mendosum esse videtur Græcum exemplar.*

item Sacæ atque Ægyptij, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere. [1] At verò vbi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro desciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, conscensis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimisque omnibus persuasit vt communem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalumque in arce vndique conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœsum hunc in modum alloquutus est, Quisnam, inquit, Crœse, finis erit eorum quæ nunc mihi accidunt? [2] quando non cessabunt Lydi (vt videntur) tantisper & sibi & mihi negocium facessere, dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem perinde feciſſe atque is qui occiso patre, filijs pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quàm Lydorum pater eras, ipsis autem vrbem suam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me deficere. Quum hanc suam sententiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu rectéque dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæ cum superiorum, tum eorum quæ nunc accidunt, rea non est. nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. Lydis autem veniam dans, hæc illis impera, ne *videlicet aliquando terribus auctis*, vel defectionem meditari ausint, vel molesti esse possint. Interdicito illis ne arma bellica possideant, iubetoque supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera vt liberos citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex, viros in mulieres degenerasse, nihilque metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideo Crœsus suggessit, quòd optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quàm semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum comminiscerentur, non persuasurum illi vt institutum detrectaret. Adde etiam quòd formidabat ne in posterum

1 Verùm simulatq; Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur.

2 Non videtur Lydi facessendi mihi & sibi negotiũ finem facturi. Cogito nunquid maximè expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videor nũc perinde feciſſe, &c.

aliquando Lydi, ſi imminentem calamitatem effugiſſent, rebellantes à Perſis funditus extinguerentur. Cyrus hac Crœſi admonitione gauiſus, remiſſaq; iracundia, reſpondit ei ſe pariturum. Accerſitoq; continuò Mazare homine 29
Medo, eadem illi præcepit quæ Crœſus ſuggeſſerat Lydis imperanda. Atq; præter hæc mandauit, illos omnes ſub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnaſſent: Pactyam autem viuum ad ſe perduci. Et iſta quidem ex itinere quum præcepiſſet, [1] Lydos compulit ad Perſarum mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abeſſe, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem quam ſecum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cum ſuis commilitonibus Sardis abiiſſe cognouit, primùm Lydos adegit Cyri mandatis obſecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuntios Cumam miſit qui Pactyam repoſcerēt. Cumæi verò conſilio inito ſtatuerunt ad deum apud Branchidas referendum quid facto opus eſſet. Erat enim illic oracului peruetuſtum quo Æoles Ioneſq; communiter vti conſueuerant. Oraculum hoc in Mileſiorum agro eſt ſitum ſupra Panormum portum. Miſſis igitur ad Branchidas conſultoribus rogabant quidnam facientes hac in re deo gratificaturi eſſent. Conſulentibus reſpondebatur Pactyam Perſis eſſe permittendum. Quæ quum relata audirent [2] Cumæi, putauerunt oraculo acquieſcendum Pactyamq; reddendum. Cæterùm quum huc bona pars propenſa eſſet, Ariſtodicus Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, ſeu oraculo parum fidens, ſiue ipſos conſultores oraculi reſponſum non rectè perferre exiſtimans, conſtanter obſtabat quominus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum eſt vt iterum de Pactya interrogaturi alij mitterentur ſacerdotes conſultores, inter quos ipſe quoque Ariſtodicus erat. Hi quum ad Branchidas peruenirent vnus ex omnibus Ariſtodicus conſulebat oraculum, ſciſcitans in hæc verba, O rex, venit ad nos ſupplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Perſæ eundem repoſcentes iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Perſarum potentiam formidantes, tamen ſupplicem nondum reddere

1 In Perſiam ad ſedes ſuas perrexit. Pact.

2 Cumæi, Pactyam tradere decreuerant. *Vel, in animo habebat.* Quum autē vulgus hoc decreuiſſet, Ariſtod.

» reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubi-
» tatò quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico idem rursus respondebatur quod priores retulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiens, passeres aliasque auiculas quæ fortè in templo istic nidulabãtur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad
» Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret,
» Hominum scelestissime, quæ'nam libido te incessit vt au-
» deres meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitas-
» se ad hunc modum respondere, Túne rex sic auxilium fers
» supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere
» Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt im-
» pij malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de red-
» dendis vestris supplicibus lacessatis. Porrò vbi responsum hoc postremum relatum audiuerunt Cumæi, neque volentes Pactyam Persis tradere interimendum, neque eundem penes se detinendo, Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationem excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, quum Mazares subinde per nuntios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: [1] quod tamen nolim indubitatò asseuerare, quandoquidem non fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea qu circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem verò ex Mineruæ tutelaris deæ templo violenter raptus à Chijs redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, eregione Lesbi situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyam, vt Cyro quum primùm liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [2] neque secundæ mensæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à sacrorum vsu remouebantur quæ ex agro illo prouenirent. Postquam verò Pactyas iam à Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit qui vnà cum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campum incursauit, [3] frumentationem militibus faciens: Ma-

1 Haud enim posiũ id certò dicere, quæ res ad exitum perducta non fuerit.

2 Neq; bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia, &c.

3 Illo in prædam suis militibus exposito: Magnes.

gneſiam etiam pari modo. Poſtremò Mazares morbo correptus, vita defungitur. In defuncti verò locum ſuffectus Harpagus, & ipſe Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Aſtyages indignis epulis exceperat, quique [1] Cyrum in regni poteſtatem inuexerat. Hic, inquam, à Cyro inſtitutus dux, ſimulatque in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit. [2] Nam vbi mœnia ciuesque vndique exercitu, clauſiſſet, aggere ad murũ obiecto *certa negocium* expugnabat: atque hic [3] Phocæa prima Ionum ciuitate potitus eſt. Hi Phocenſes, primi Græcorum [4] longis nauibus vſi feruntur: Adriamque ſimul & Tyrrheniam, Iberiam atque Tarteſſum [5] occupauerunt. Nauigijs autem vtebantur non roſtratis, ſed penteconteris, *hoc eſt lembis quinquagenũm remorum*. Hi quum primum Tarteſſum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Arganthonio, quique iam octoginta annis Tarteſſiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque [6] Phocẽſes Arganthonio iſta occaſione redditi ſunt amici, quòd videlicet Phocenſes Ioniam relinquentes, iuſſit in ſua ditione ſedes deligere vbicunque illis liberet. Verùm quum hoc non perſuaſiſſet Phocenſibus, intelligeretque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipſius muri ambitus non pauſorum eſt ſtadiorum, totusque è maiuſculis lapidibus, ijſq; affabrè concinnatis. Et murus quidem ille à Phocenſibus hoc pacto fuit conſtructus. Porrò Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quum [7] poſtulaſſet prius ſibi ſat eſſe, ſi vellent Phocenſes vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationẽ extrueret, *cætera illis ſe permiſſurum intacta*. Phocenſes ſeruitutem auerſantes, reſponderũt diem vnum ſe ad conſultandum ſumpturos: ſed interim dum conſultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem quanquam ſe ſcire diceret quid facturi eſſent, tamen ſe illis vt conſultarent permittere. Simulatque igitur ille exercitum abduxit, Phocenſes continuò lembos inſtruxerunt, quibus liberos vnà cum vxoribus atque ſupellectile vniuerſa imponerent: ad hæc ſtatuas quoque templorum & cętera donaria, niſi quæ vel ferrea vel lapidea aut deniq; picta eſſent, & reliqua

1 Cyrum ad regnum obtinendum adiuuerat. Hic, &c.

2 Poſtquam .n. ciues intra mœnia compulerat, aggere, &c.

3 Phocæam primam Ionũ ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc.

4 Longinquis nauigationibus vſi ſunt: Adr.

5 Oſtenderunt, *uel, Teſefecerunt.*

6 Phocenſes huic viro adeo fuerũt accepti, vt primum quidẽ ipſos relicta Ionia quam vellent ſuæ regionis partem incolere iuſſerit: deinde verò quum id non perſuaderet, & ex illis audiret Medi vires creſcere, pecuniam illis ad vrbem muro circũuallandã dedit: & quidẽ largè. Siquidem, &c.

7 Propoſuiſſet *illis.*

quæ omnia imposuerunt. quas & ipsi conscendentes, solu-
erunt traieceruntq; in Chium. Phocæam autem iam de-
sertam hominibus occupauerunt Persæ, Phocenses autem
quum ipsis Chij insulas quæ OEnusæ vocantur, licitanti-
bus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium trans-
ferretur, obque hanc causam hæc eorum insula excluderetur, concesserunt in Cyrnum. Hîc enim iam ante viginti annos ciuitatem ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis concesserat. Porrò Cyrnum traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæam, præsidiaque illic Persarum quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, [1] quotquot ex classica sodalitate supererãt, communi consilio sese mutuis execrationibus dirisque deuotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentoque confirmant non prius se de repetenda patria cogitaturos, quàm saxum vadis imis leuatum renarit. [2] Commodum verò, profectionẽ molientibus, plusquam medietatem desiderium cepit ingens paterni sõli morumque Phocensium: & plerique etiam violato iuramento remigrarunt in Phocęam. Alij autem iuramento satisfacientes, soluentesque ex OEnusis Cyrnum rectà petierunt. Quò quum appulissent, communiter habitarunt vnà cum superioris temporis colonis, annis quinque, sacraq; erexerũt. Cæterum quũ iam vicinos circunquaq; hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenses, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso sexaginta & ipsi naues milite implent, obuiamque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commissa nauali pugna, Phocensibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi igitur Alaliam, sumptis liberis vxoribusque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno demigrarunt Rhegium. Verùm è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginensium Tyrrhenorumque manus peruenerunt (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcunq;

1 Diras atroces imprecati sunt omnib. suæ classis qui illic remanerent. Ad hæc ferri massam candentem in mare proiecerunt, seque nõ prius Phocæã reuesuros iurarunt quã hæc massa emergeret. Cõmod. &c. *Hæc autem verba, Saxum vadis imis leuatũ renarit, sumpsit Valla ex Horatio.*

2 At quum Corsicam nauigarent, maiorem, illorũ parte desiderium ac commiseratio cepit ipsius vrbis, ac sedium suæ regionis. Quare violato iureiurando Phũcæam remearũt. Alij autem ius

ex Agyllenſium vel pecoribus vel iumentis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenſes lapidati fuerant, continuò [1] morbida fiebant, ſtupore atque igne corripiebantur ſacro. Quare Agyllenſes Delphos miſerunt, volentes commiſſum illud expiare. Pythia hæc iuſſit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obſeruantur. nam & iuſta illis perſoluunt magnificè, & gymnicum celebrant certamen. Et Phocenſes quidem huiuſmodi fato vſi ſunt. Illi autem qui hinc progreſſi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur [2] Hyela. Atq; Phocenſium in Ionia res ſic habent. Simile quiddam accidit Teijs, quos ſimulatque aggerum beneficio cepiſſet Harpagus, omnes conſcenſis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; vrbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecerat Temeſius Clazomenius: ſed nihil pro hac ſua opera fructus reportans, à Thracibus expulſus fuerat: nunc tamen à Teijs apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum ſoli ſeruitutem non ferentes, patrium ſolum reliquêre. [3] Verùm alij Iones, præter Mileſios, præſio ſuperati tandem, acceſſerunt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, virosque ſe ſtrenuos declararunt, pro ſuis quiſque fortiter pugnans. Superati autem & capti in ſua quiſque patria remanſerunt, eaque quæ imperabantur ſubibant. Mileſij qui iam Cyro fœdere adſtricti erant, (quemadmodum ſuperius à me commemoratum eſt) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia ſecundò in ſeruitutem fuit redacta. Porrò quũ Ioni-
bus ijs potitus eſſet Harpagus qui continentẽ habitabant, inſulani horum exemplo conterriti, vltrò ſeſe dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, etiamſi afflictis, nihilominus ſeſe ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum ſaluberrimum dediſſe conſilium: cui ſi obtemperaſſent, liquiſſet Græcorum omnium feliciſſimos viuere. Siquidem ille ſuadebat vt communi claſſe ſoluentes, Sardiniam poterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum conſtruerent. Hoc enim pacto eos ſeruitute liberatos feliciter eſſe victuros, omnium inſularum maximam incolentes, & cæterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit ſibi apparere libertatis ſpem. Hæc Biantis ſenten-

1 Mente alienabantur.

2 Hyela. Eã autem cõdiderũt, à quodam Poſidoniate edocti, Pythiæ oraculo iuſſos fuiſſe Cyrnũ condere, qui heros eſſet, non ipſam inſulam. Atque Phoc.

3 At cæteri Iones (exceptis Mileſijs) prælium quidem & ipſi cũ Harpago cõmiſerunt, ſicut & qui *ſolũ patrium* reliquerunt: ſeq; fortiter geſſerunt, pro ſua quiſq; patria pugnãtes: ſed ſuperati captiq;, in ſuis ſedibus remãſerunt, imperata faciẽtes. Mileſij autẽ, qui, &c. *Fortaſſe tamen poſſit & aliter expoſui ἰδίων κατὰ χώρλν.*

ſententia ipſis Ionibus ſubactis prodita fuit. Verùm Thaletis quoq; ſanum illud conſilium, iam ante ſubactam Ioniam datũ, nempe qui iuſſerit Ionas vnam quandã communẽ curiam habere, eamq; eſſe in Teo: propterea quòd Teos in media eſſet Ionia: cæteras autem ciuitates habitatas, [1] nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiuſmodi conſilia dederunt. Harpagus, ſubacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vnà ducens Ionas atque Æoles. [2] Nam Cares ab his oriundi ex inſulis progreſſi ſunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabanturque Leleges, & inſulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem poſſum ſuperiora repetendo è longiſſimo auditu coniectare: ſed [3] quũ Minos flagitabat, naues ei implebant. [4] Ille felici vſus belli ſucceſſu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingeniosiſſimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis criſtas imponendas primi oſtenderunt Cares, clypeis [5] ſigna adiunxere, poſtremò lora [6] quoque ſcutorũ excogitauerunt. antea nanque citra habenas geſtabant quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo ſiniſtroq; humero ſuſtinebant. Poſt Caras verò tempore longo ſuccedente, Dores atque Iones ex inſulis egredientes, in continenti ſedes poſuerunt. Hunc in modum Cretenſes de Caribus referunt. Quanquam his non aſſentiuntur Cares, qui ſe aborigines atq; indigenas eſſe memorãt, eodemq; nomine vſque vſos. atque apud Mylaſſos Iouis Carij delubrum oſtentant vetuſtiſſimum, quo communiter quoque Myſi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus ſint germani. Quippe Lydum & Myſum Caris fratres eſſe dicunt. atque ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius ſunt gentis, etiamſi, Carum lingua vtantur, non tamen facto participant. Caunij verò, quantum mihi videtur indigenæ ſunt, etſi ipſi ſe è Creta oriundos affirmant. Linguam ſanè aut ipſi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [7] id quod ægrè diiudicari poſſet. At lẽ

1 Nihilominus eodem loco haberi quo tribus. *Sed τωὐτὸν aliam etiã interpretationem admittit.*

2 Inter hos autem Cares ex inſulis in continentem venerunt. Olim, &c.

3 *Vel*, Quum Minoi opus erat, naues, &c.

4 Quum autẽ Minos magnã ditione potitus eſſet, proſperaq; in bello fortuna vteretur, longè Carica gẽs ſupra omnes alias celebris erat. Tribuſq; rebus quas illi excogitarant, vſi ſunt Græci. Quippe gal.

5 *Vel* inſignia, *picta videlicet.*

6 Anſas quoque ſcut. excog. Antea nanq; abſque anſis geſtab. clypeos quicunq; illis vti ſoliti erant: colloque & dextro humero circumpo-

e iij

ſitos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Poſt Caras, &c.

7 Haud enim certò dijudicare poſſum.

gibus vtuntur cum ab alijs gentibus, tum à Carum moribus multùm diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, [1] iuuentutē frequenter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam viros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertæsi, quum patrijs duntaxat vterentur dijs, Caunij [2] omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsq; montes persequebantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi vtebantur. Lycij autē è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primùm vniuersam barbari incolebant: deinde contendentibus de imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonem [3] eiusq; cōspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycij incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dū igitur ipsis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerant nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum verò Lycus, Pandionis filius à fratre Ægeo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abijsset, factū est temporis progressu vt de Lyci nomine Lycij vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretensium, partim Carum. [4] Quanquam hoc vnum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quòd à matribus nomina sibijpsis indunt. Et siquis obuium percontetur quisnam sit, quáve familia ortus, à matribus auijsq; protinus genus suum repetet. Adde quòd siqua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui existimabuntur: sin autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut pallacam, susceptiex his liberi repurabuntur [5] minimè ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec 32
Cares tantùm nullum ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Byblesiæ ex peninsula auspicetur, sintq; Cnidij propemodum circumfluii: (eam enim partem qua boream spectat, Ceraunius

1 Prout ferūt gradus ętatū, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.

2 Sumptis armis petulanter aetem feriētes haltis, ad Calynd. vsque montes peruenerunt, se expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel vitijs*, huiusmodi vtūtur. At Lycij, &c.

3 Et quos habebat suæ cōspirationis, *vel factionis*, socios.

4 Sed hunc morem peculiarem habēt, & cum alijs nullis cōuenientē, *uel cōmunē*, quòd se de nominibus matrū appellent, nō patrū. Adeo vt si quis vicinū suum roget quis sit, recenseat seipsum. *i. genus suū, uel gentem suam*, à matre: matris q; suæ matres enumeret. Adde quòd, &c.

5 Infames. *Vel Honoribus indigni.*

nius claudit sinus, australem verò Symanum Rhodium q; mare) reliquum quod perquam exiguũ est, nempe quinq; stadiorũ, Cnidij tentauerũt perfodere interea dum Harpagus Ioniã euerteret, volentes suã ditionem in insulæ formã redigere.[1] Eratq; hic isthmus quem perfodere statuerãt, ea parte qua continentẽ spectat Cnidia. Id ergo multa manu conantibus diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirũ omnes qui manũ admouerent lederet, cum alias corporis partes, tum præcipuè oculos infestante petra, Cnidij, missis nuncijs Delphos, rogant quidnã istuc esset quod tantopere conatibus eorũ aduersaretur. Pythia, vt ipsi referunt Cnidij, senario versu respondit in hanc sententiam,

Isthmum neque aggerate, neque fodite.
Iupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset Insulam.

Quum respondisset hunc in modũ Pythia, Cnidij à perfodiendo isthmo destiterunt, & inuadenti cum exercitu Harpago, vltrò sese nõ cõmisso prælio dediderunt.[2] Pedasij qui mediterraneã supra Halicarnassum colunt, alijq; vicini maximã diligentiã adhibere feruntur vt eorũ sacerdos Palladis sacrã barbã habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sũt, multũq; negocij exhibuerũt,[3] montẽ extruendo cui nomẽ Lyda. Tandem tamẽ & ipsi expugnati fuerunt. Cæterùm vbi in Xanthium campũ exercitũ produxisset Harpagus, Lycij contrà procedentes, pauciq; cum multis confligentes, strenuè sese gesserunt. Superati aũt prælio fugatiq;, in vrbẽ sese receperunt, vxores, liberos atq; pecunias vnà cum familia tota in arcẽ cogentes: admotoq; igne arcẽ vnà cum cæteris rebus incenderunt. Quæ vbi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuò astringentes, eoq; horrendo, cũ hostibus iterũ congressi sunt, fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs aũt, qui Xanthij dicuntur esse. hi omnes,[4] præter octoginta quosdã, Istiæorum sunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthum igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum.

1 Erat autem intra *ipsum isthmũ* tota ipsorũ ditio. Nã qua parte in continentẽ definit, isthmus est, quẽ perfodere statuerant. Id ergo multa manu conãtibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & diuinius quàm vt commune quiddã id videri posset, tum alijs corporis partibus, tũ præcipuè circa oculos, dũ rupes feriretur, vulnerari videbantur, Cnid.

2 Porro Pedasei, *vel Pedasenses*. supra Halic. medit. incolebãt: apud quos illi quę Mineruę sacerdos est, prolixa barba nascitur, quo ties ipsis aut ipsorum vicinis aliquid mali imminet. Quod ter illis vsu venit. Hi soli, &c. [*Infra, 216, hoc ipsum repetitur, & a Strabone lib. 13: ab Aristotele quoq. Histor. animal. lib. 3, cap. 11: vt annotauit Paul. Leop. Emend. lib. 7, cap. 11. S.*]

3 Munito operibus monte.

4 Sunt aduenæ, præter octoginta familias: quæ tum in vrbe non erant, atq; ita superstites fuerunt. Xan. &c. *Decepit autem Vallam ἰχνίων. quod pro ἰχνίων perperam scriptum fuisse, manifestissimum est ex his proximè sequentibus, ut ἰχνίων.*

Nam Caunij Lycios inſequuti ſunt magna ex parte. Tum igitur inferiorem Aſiam Harpagus euertebat, ſuperiorem ipſe Cyrus, vniuerſam gentẽ ſubigens nihilq; relinquens. At ego in præſentia illorum geſtorum pleraque prudens omittam, ea duntaxat proditurus quæ illi quamplurimo conſtiterunt labore, ſuntque memoria digniſſima. Quum igitur Cyrus continentem vniuerſam ſuæ ditionis feciſſet, Aſſyrijs bellum intulit. Aſſyriæ autem cum alia multa ſunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validiſſimum eſt Babylon, vbi poſt euerſam ab ipſis Ninum, regia erat. quod oppidum ſitum eſt in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouerſus cẽtenûm vicenûm ſtadiorũ, in ſumma quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta eſt Babylonici oppidi magnitudo, quod ita exornatum eſt vt aliud nullum eorum quæ nos nouimus. Iam primûm foſſa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum craſſitudine, ducentorum celſitudine. Eſt autem regius cubitus, quàm is quo pro menſura vtimur, tribus digitis maior. Operæpretium eſt me præter hæc diſſerere in quem vſum ſit conſumpta terra ex foſſa egeſta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidque terræ in deprimenda foſſa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum poſtquam magnam vim duxiſſent, eos in fornacibus coquebant. Poſtea cœno vtentes, aſphalto feruenti per triceſimum quenque laterum ordinem ſummitates arundinum inſtipatas conglutinabant. & primùm labra foſſæ, deinde ipſum murum ad eundem modum ædificarunt ſuper quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter ſe obuerſas: inter quas tantum intercapedinis relinquebatur vt quadriga interagi poſſet. Eius per ambitum centum portæ ſtabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem poſtibuſque. Babylone octo dierum itinere abeſt alia vrbs nomine Is, vbi fluuius eſt haud magnus eiuſdem nominis, qui ſe deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is vnà cum aqua per multos reddit aſphalti bituminis grumos: quæ aſphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Huncautem in modum Babylon extructa eſt. Eius duæ ſunt plagæ, quas interfluit

fluuius

fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex
33 Armenijs in rubrũ mare decurrit. In hunc vterq; murus lacertos exporrigit, eiusque incuruæ vtrinque ripæ coctilibus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa vrbs plena domibus est ternarum quaternarumque contignationum secta in vias cum rectas, tum verò transuersas, quæ ad flumen pertingunt: ad quarum singulas pro numero vicorum portulæ factæ sunt in maceria quæ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alius verò intus non multo quàm hic debilior, sed exilior, inque vtriusque ciuitatis plagæ medio murus est erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero verò Iouis Beli templum ęreis portis, id quod mea etiãnunc ætate existit, duorum vndecunque stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui alia rursus superimposita turris, & huic subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sunt in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur turres. In medijs gradibus ductus, sellæque in hoc factæ, in quibus ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendidè stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant enim illi (tametsi mihi parum credibilia referre videntur) deum ipsum ingredientem templum, in hoc cubili conquiescere, perinde atque Thebis Ægyptiacis, vt ferũt Ægyptij. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: quæ vtraque mulier cum viris putatur non habere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Pataris Lyciæ ciuitate, quando ita accidit. Neque enim oraculum ibi celebratur perpetuò: vbi autem id futurum est, antistita noctu in templum concluditur. Porrò in Babylonis templo aliud etiam est sacellum inferius, quod magnam habet Iouis statuam, eamque auream, pone mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella, omniaq; aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorum auri

opus eſtiment. Extra ſacellum altare eſt, & ipſum aureum, atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis hoſtiæ immolantur: quandoquidem ſupra aureum illud non licet hoſtias mactare præterquam lactentes. Inſuper in hoc maiuſculo altari Chaldæi quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quando huic ſuo deo ſacra faciunt. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore ſtatua duodecim cubitorum è ſolido auro: quãquam ego hanc non viderim, ſed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hanc ſtatuam Darius Hyſtaſpis filius inſidioſè captans, non auſus tamen fuit diripere: ſed quam poſtea Xerxes Darij filius abſtulit, ſacrificio, qui prohibuerat ſtatuam loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto conſtructum fuit ornamentis: etiamſi alia ſint peculiaria pleraque eiuſdem donaria. Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extitêre, (quorum in exponendis rebus Aſſyrijs mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harũ prior, quæ quinque ætatibus ante poſteriorem regnauit, vocata eſt Semiramis. Hæc per planitiem aggeres extruxit ſpectaculo dignos, quum antehac flumẽ eam omnem reſtagnare ſolitus eſſet. Poſterior regina, Nitocris nomine, extitit ſuperiore ſolertior. cuius cum alia monumenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum verò hoc, quòd animaduertens imperium Medorum ingens ac pacatum, ſubactaque ab his multa oppida. & inter hæc Ninum, præmuniuit ſe omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, qui prius mediam ipſorum vrbem interfluens, rectus erat, tortuoſum reddidit, foſſis ſuperius depreſſis, adeo vt quendam Aſſyriæ pagum, nomine Arteticam, ter influat, & qui nunc è mari per Ephratem Babylonem verſus ſubuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroque fluminis labro aggeſſit viſu mirandum, tantæ eſt & magnitudinis & ſublimitatis. Multo ſupra Babylonem, aliquantulum ſeorſum à flumine, effodit [1] paludis eluuiem, profunditate quidem [2] ad aquam vſque ſemper ducta: latitudine verò eius quoquouerſus trecentorum viginti ſtadiorum. Hęc foſſuria humus ad ſta-

1 Paludis receptaculum.
2 *Id eſt, Quo ad aqua fodiendo munniretur.*

ad fluminis ripas aggesta est. Quem locum vbi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, vt flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit, vt fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & nauigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur.

[1] Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via hanc intersepsit, ne Medi commercio Assyriorum ipsius negocia cognoscerent.

[2] Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterùm ex eis
34 talem fecit cõmunitionem: Quum sit vrbs in duas diremptа regiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (vt reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. siquidem vbi effodit [3] effluuium paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapides prægrandes incidit, qui vbi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnẽ fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra vrbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferũt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam fermè vrbem põtem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc subliciis quadratis, per quæ Babylonij transirent, interdiu committebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne per noctem transeuntes mutua furta exercerent. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus põtis exornatũ, tunc fluuium Euphratem ex palude in pristinum alueum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, [4] visa est necessariò facta, & põs in vsum ciuium extructus. Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atq; cõspicuo, sepulchrum sibi extruxit, atque his literis inscripsit, SIQVI REGVM BABYLONIS POST ME FVTVRORVM AVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCHRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIAE. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVI APERITO. NON ENIM IN REM

1 Hęc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia quę ex Medis ducit: ne Medi. &c.

2 Et his quidem munitionibus ab imo vsque vrbem circundedit. Sed & has munitiones obiter ad hũc vsum accommodauit: Quũ sit, &c.

3 Receptaculum.

4 Comperta fuit, opportunè facta: & pons, &c.

RIVS FVERIT. Hoc ſepulchrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum eſſe ratus ſe neque vti quippiam his portis, (ideo autem non vtebatur, [1] quòd ſupra caput ipſius tranſeuntis mortuus ſitus eſſet) neque ſumere pecunias repoſitas, & eas quidem ipſum prouocantes, reſeruauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, [2] ſed literas ita dicentes, NISI PECVNIAE ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI CVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCHRA NON APERVISSES. Talis extitiſſe hæc regina memoratur. Aduerſus cuius filium Labynitum, patris nomen & Aſſyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. [3] Ducit autem rex magnus exercitum, probè domi cõparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaſpe, Suſa præterfluente, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaſpis aquam decoctam, & in argentea vaſa diffuſam, ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarum, mulis trahentibus, aſſiduè comitantur quocunque ille proficiſcitur. Cyrus igitur Babylonem tendens, vbi venit ad Gyndem amnem (qui in Mãtienis ortus montibus, [4] per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc traijcere, quum non poſſet niſi nauibus traiici. Interim ei quidam è ſacris equis candidis perulanter ingreſſus fluuium, tranſire conabatur. Hunc fluuius vertícibus contorquens, ſubmerſum abripuit. Cyrus autem perquam ægrè ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus eſt, ſe ſic redditurum eum tenuem vt in poſterum facilè vel à mulieribus trãſiri poſſet, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermiſſa, copias ſuas bifariam diuiſit. Dehinc alueos ad funiculum deſignauit centenos & octogenos, vtrinque ad Gyndis labra omnino conuerſos: quos diſtributis copiis effodi iuſſit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam ætatem triuerunt. Cyrus etgo quum Gyndem mulctaſſet in trecentos & ſexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxiſſet, ita porrò ire Babylonem pergit, Babyloniis eum producto exercitu præſtolantibus. Qui, vbi propius vrbem ille promouit,

1 Quòd trãſiens habituras eſſet cadauer ſupra caput ſuum ſitum.

2 Sed cadauer, & literas quibus hoc dicebatur.

3 *Hæc verba,* Ducit autem rex, &c. *vſque ad,* Cyrus igitur, &c. *paulo inferius videntur collocanda.*

4 Per Dardaneos. *Darnã enim numerat Ptolemæus inter Aſſyria vrbes mediterraneas.*

motit,cum eo conflixerunt,prælioque fugati,in oppidum compulsi fuerunt.Ij tamen, quia Cyrum iampridem animaduerterant inquietũ esse, viderãtq; omnes pariter gentes aggredientẽ, comportauerãt permultorum annorum commeatus:ideoque tunc obsidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit quid in rem esset,sic statuit faciendum:Instructis vniuersis copiis partim quâ fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur,præcipit vt, quum cernerent alueum posse transiri,illac vrbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem.Eò vbi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem,eadem & ipse fecit. [1] Nam reuocato flumine,alueum eius pristinum vado trãsibilem reddidit. Quod quum ita factum esset, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant,per alueum vnde fluuius Euphrates abscesserat, [2] mediorum ferè femorum tenus fortiter Babylonem introierũt.Quos Babylonij, si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent,haud dubiè [3] contempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent.Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis,conscensisq; septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos veluti in cauea excepissent. [4] Nunc exinopinato eis Persæ astiterũt: & quum capti essent qui media vrbis incolebant Babylonij,propter eius tamen magnitudinem non sentiebatur(vt fertur) ab ijs qui circa extrema habitabant. Sed quòd fortè dies festus eis esset,exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec planè hoc resciuerunt.Atque ita primò capta est Babylon.Cuius ciuitatis quanta sit potentia, cum ex aliis multis declarabo,tũ verò ex hoc.Quum regi magno omnis plaga cui imperat,sit [5] distributa in ipsius atque exercitus eius alimentum,præter tributa,ex duodecim quibus annus constat mẽsibus,quatuor regio Babylonica, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & eius principatus,(quem satrapiam Persæ vocant)omnium prouinciarum longè est optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio ([6] qui pro rege tribu-

1 Nam fluuio in paludem, *siue stagnum*, ducta fossa immisso, pristinum eius alueum,fluuio subsidente, *vel abscedente*, peruium reddidit.

2 Mediorum femorum tenus,ad summum,fortit.

3 Ingredi nõ permisissent, sed pessi.

4 Nunc ex inopinato illis Persæ superuenerunt. Tantaque vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodum narrant accolæ) quũ capti essent qui extremas vrbis partes incolebant,ij qui mediam vrbẽ incolerent,id nescirent. Sed quòd, &c.

5 *Intelligit, singulis regionibus indici solutum quid alendo regi & eius copiis persolueret.*

6 (Quem rex huic tractui præfecerat.

tam hoc exigebat) ſingulis diebus ſingulæ argenti plenæ artabę penderentur. Eſt autem artaba menſura Perſica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus choenicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello deſtinatos, admiſſarij octingenti, cum equarum à quibus admittebantur, ſexdecim millibus. nam ſinguli à vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi eſſent, aliorum tributorum immunes.[1] Atque hæc præſidis Babylonis peculiaria erant.

[2] Porro in Aſſyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum eſt quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem ſeges prouenitq; frumentum, non quemadmodum in Ægypto, flumine ſua ſponte in arua aſcendente, ſed manibus atque *ſcrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum Ægyptiaca, diſſecta eſt in foſſas, quarum maxima nauibus tranſiri poteſt, [3] ad ſolem hybernum vergens:[4] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus ſita erat. Hęc regio omnium quas nos vidimus,[5] longè optima eſt, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax eſt vt nuſquam non ad ducena reddat: vbi autem bonitate ſeſe ipſa vincit, etiam ad tricena. Quaternûm autem digitorum maximorum latitudo eſt tritici atq; hordei foliis.[6] Milij verò ac ſeſami proceritatem inſtar arborum, etſi mihi compertam, tamen memorare ſuperſedeo, probè ſciens, ijs qui nunquam Babylonicam regionem adierũt, quæ de frugiferis dicta ſunt, perquam incredibilia viſum iri. Oleo autem non vtuntur niſi quod ex ſeſamis faciunt. Sunt eis paſſim per omnem regionem palmæ ſua ſponte naſcentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos, & vinum, & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci maſculas vocant, quarum fructum ijs quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat matureſcere, alioqui occaſuras. Maſculæ enim in fructu culices[7] ferunt, quẽ admodũ caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ ſunt in ea regione, ſecundum ipſam vrbem, mihi

1 Atque hęc ad eum qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro, &c.

2 Porro in Aſſyriorũ regione parum pluit: & hoc ipſum eſt q frumenti radicẽ alit: ſeges tamẽ fluuio rigata fit lętior, prouenitque, &c.

* Celoniis, *ſiue* tolenonibus S.

3 *Id eſt, Ad ſolſtitium hybernũ.*

4 Pertingit autem ab Euphrate.

5 Longè præſtãtiſſima eſt ferendo quidẽ certè frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidẽ ferre poteſt: veluti ficum, vitem, oleam, Ceteris, &c.

6 In quam aũ tẽ altitudinẽ milium & ſeſamum arboreſcant, etſi probè norim, tamen id non referam: quũ ſciã, iis qui n.

7 Producunt.

mihi ſummo miraculo eſt diſſerendum. [1]Nauigia illorum quæ per flumen commeant Babylonem: omnia ſunt orbiculata atq; coriacea, quæ pecuarij Armenij, qui ſupra Aſſyrios incolunt, ex cæſis ſalicib[9] faciunt, inſtruuntq; pellibus, nudo illarum extrinſecus poſito in modū ſoli: neq; puppe diſcreta, neq; prora acuminata, ſed in ſpeciē clypei magis orbiculata. Tale nauigium ſtramentis ſtipatum fluuio deferendum permittunt, cum aliis rebus, tum verò doliis è palmularum vino onuſtū, dirigentibus illuc duobus, cum totidem paliſ: quorū alter introrſum palum trahit, alter exterius pellit. Fiūt autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorū maxima quæq; ferunt pondus quinque millium talentorū, ſingula ſingulos aſinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Poſtquam igitur nauigantes Babylonē peruenerunt, onuſq; expoſuerunt, lignis nauigij atq; omnibus ſtramentis venundatis, pelles aſinis imponunt, eoſq; in Armeniā agitant. aduerſo enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto poteſt. Propterea enim non ex lignis, ſed ex pellibus nauigia fiunt. Iidem, vbi aſinos agitando in Armeniā redierunt, alia ad eūdem modum nauigia comparant. Et naues quidē eorum tales ſunt. Amictu autē tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vſq; ad pedes demiſſa, cui alteram laneam ſuperinduunt: poſtremò candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, ſoleis Thebanis penè ſimiles. Capita
36 habentes comata, mitris redimiunt, vnguētis toto corpore delibuti. Anulum ſignatorium ſinguli geſtant, & ſceptrum affabrefactum, cui ſuperſtat aut malū, aut roſa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam abſque inſigni geſtare ſceptrum ipſis nefas eſt. Atque hic eorum corporis eſt cultus. Leges verò quæ conſtitutæ ab ipſis, hæ ſunt: Vna quidem, prudentiſſima, alteta autem (quantum ego ſentio) qua Enetos qui ſunt ex Illyriis, audio vti per ſingulos pagos. Semel enim quotannis iſta fiebant. Vbi virgines effectæ eſſent nubiles, eas quum congregaſſent, vniuer-

[1] *Hunc locum ita uertit Bayſ. in lib. De re Nauali.* Nauigia illis ſunt quæ ſecundo flumine deferūtur Babylonē verſus omnia circulari forma, eaque ex aluta. Vbi enim Armenij qui ſupra Aſſyrios habitant, ligna circularia è ſalice coaptarūt, obtendūt extrorſus tegumenta è pellibus, quibus ſoli vice vtūtur carinæq; loco, nulla neq; puppis neque proræ forma diſcreta, verūm ſcuti inſtar, in orbem compoſita: deinde ſtipula referciunt, illudq; nauigium flumini permittunt, merçib[9] onuſtū: præcipuè autem bicos è palmarū foliis comportant vino refertos. Regūtur autem gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui ſtant: quorū alter introrſum trahit, alter extrinſecus propellit. Fiuntq; hæc nauigia valde magna, nōnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorum quinq; millium. Ineſt & in vnoquoq; nauigio aſinus viuus, in maioribus etiam plures.

Pro Bicos i palmarum foliis, alij Dolia palmea interpretantur.

fas vnum in locũ recipiebant, quas circunſiſtente virorum frequentia, ſurgens præco ſigillatim vendebat: ſed primùm pulcherrimam omnium, [1] ſecundum hanc (vt quamplurimo venditur auro) aliam euocabat quę poſt illam eſſet ſpecioſiſſima. Vendebatur autem in contubernium. Babylonij igitur qui locupletes, & iidem cœlibes erant, pulcherrimas quaſque mercabantur, vt quiſque licitando alterum ſuperauerat. At iis ex plebe qui eſſent cœlibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines ſimulque pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum ſpecioſiſſimarum peregiſſet venditionẽ, [2] excitabat deformiſſimam, ſiquis illorum mercari volens exiſteret: edicebatque quiſquis vellet quamminimo auri ſumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus eſſet, fœmina addiceretur. Ita aurum ex ſpecioſis virginibus conficiebatur, & ſic ſpecioſæ deformes ac [3] debiles collocabant. [4] Quarum nullam cuique emptori fas erat ſine fideiuſſoribus abducere, ſed datis fideiuſſoribus de ducenda illa in vxorem, ita demum licebat abducere. ſi de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago venientibus licebat vxorem mercari ſi vellent. [5] Hæc apud eos honeſtiſſima lex erat, quæ tamen non perſeuerauit. Sed nouiſſimè aliud quiddam excogitauerunt, nequis fœminas iniuria afficiat, néve quis aliam in vrbem abducat. Nam poſteaquam expugnati malè accepti ſunt, remque domeſticam abſumpſerunt, vnuſquiſque plebeius qui victus inopia premitur, filiàs ſuas adigit ad quæſtum corpore faciendum. Alteram item ſapienter condiderũt legem, ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtuntur) vt de eorum languore conſulant [6] qui eos adeunt, ſiquis & ipſe eundem paſſus eſt morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt conſulunt, hortanturque ad ea quæ ipſi faciendo effugerint ſimilem morbum, aut alium nouerint effugiſſe. Nec fas eſt cuiquam ægrotantes præterire ſilentio, nec antequam explorauerit quónam

1 Vbi autem hęc auro multo vendita erat, aliam addicebat, quæ ſecundum illã eſſet ſpec. Vendebantur autem ea conditione vt vxores eſſent *emptoribus*. Babylonij igitur qui.

2 Surgere iubebat.

3 Debilitas aliqua parte corporis. *Vel*, Quæ aliquo vitio corporis laborarent.

4 Nec verò cuiq; ſuã filiã collocare licebat cui vellet, neq; emptori ſine fid.

5 *Videntur in Gr. exemplaribus præpoſterè collocata eſſe quadam verba, & eſſe hic ſenſus*, Et hęc qui dem apud illos honeſtiſſima conſuetudo erat, ne iniuria illas afficeret, neq; in aliam vrbẽ abducerent. Verùm ad

hęc vſque tempora non permanſit: ſed nouiſſ. aliud q. excogitauerunt. Nam poſteaquã in *ſuæ vrbis* expugnatione vexati fuerũt & bonis euerſi. vnuſquiſ.

6 Accedentes igitur ad ægrotum ſiqui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo conſilium dant, hortant.

nam ille morbo laboret. Sepulchra eiſdem in melle ſunt: luctus funebres Ægyptiacis perſimiles. Quoties autẽ cum vxore miſcetur vir Babylonius, adhibito thymiamati aſſidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam ſub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priuſquam ſe abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iiſdem Babyloniis lex eſt omnibus modis fœda. nempe omnibus mulieribus indigenis commune eſt, ſemel in vita ad Veneris templum deſidentibus, cum externis viris conſuetudinem habere. Cæterùm quum pleræque ſint diuitiis tumentes, [1] quæ ſui copiam facere recuſent, hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo conſiſtunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleræque etiam hunc in modum faciunt. Ad templum Veneris ſedent nodis corrollisque tempora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ diſcedunt. Nam diuerticula vndecunque ſic funiculis diſtincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porrò quum ſemel illic conſederint, non prius domum regrediuntur quàm hoſpitum aliquis pecuniam mulieri in ſinum iniecerit, & eum eadem à fano ſeorſum abducta rem habuerit. Hoſpitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittam enim Aſſyrij Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunque ſit, non fas eſt reijcere, [2] ſiquidem in ſacrum conuertitur vſum. Neque mulieri etiam permittitur hoſpitem aliquem repudiare: ſed quicunque is eſt qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa ſequitur citra delectum. Poſtremò vbi iam congreſſa fuerit cum externo mulier, [3] dea expiata, domum reuertitur. At deinceps [4] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma ſunt elegantiori, citius diſcedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur deſidere pro templo antequam legi faciant ſatis. Fitque interdum vt vno atque altero anno aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miſeras: [5] Alicubi, nempe in Cypro, ſimilis quædam lex eſt. Hæc ſunt Babyloniorum inſtituta, quorum tres ſunt [6] familiæ, quæ nullo alio niſi piſcibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad ſolem, hoc faciunt: *In pilam coniiciunt, ac piſtillis pinſunt: deinde linteis con-

1 Quæ ſe aliis immiſcere dignãtur, hæ veh.

2 Siquidem illa ſit ſacra.

3 Rite factis deæ ſacris.

4 Nihil tam magnum eſt quo dato potiri illis poſſis.

5 Sed & in aliqua Cypri parte ſimil.

6 Tribus.

* In pilam coniectos, & piſtillis comminutos incernunt per linteum, *vt vertit Taul. Leopard. Emend. lib. 7. cap. 11. eſt enim* ὠθεῖν cribrare. per cribrum ſeu incernículum tranſmittere. S.

ſeruant, vnde quiſquis vult conſpergit, offamq; facit quam in modum panis torreat.

Cyro, poſt hanc gentem ab eo ſubactam, inceſſit cupi- 73
do Maſſagetas in ſuam poteſtatem redigendi. Quæ gens fertur & magna eſſe & ſtrenua, ad auroram ſoliſq; ortum ſita, trans Araxem fluuium eregione Iſſedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis eſſe dicant. Araxes Iſtro maior & idem minor eſſe memoratur: & in eo frequentes inſulæ Leſbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æſtate veſci radicibus quibuſlibet quas ipſi euellunt; arborum autem fructus quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem veſcantur. Ab illis inuentas etiam eſſe arbores talem fructum ferentes, qui iactus ab illis in ignem quem turmatim collecti accenderint, odore ſuo eos circunquaque conſidentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehementius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiandum cantandúmque conſurgant. Atque hęc fertur eorum eſſe viuendi conſuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac ſexaginta diduxit riuos) fluit, ſed per ſexaginta ora prorumpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuiesque euoluuntur. vbi ferunt homines habitare qui crudis victitent piſcibus, & pro veſtibus vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caſpium, quod mare per ſeſe eſt, nec vllo cum alio commiſcetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas eſt, Atlanticum dictum & rubrum, idem eſt mare. Caſpium verò eſt alterum, ac per ſeipſum, longitudinis quindecim dierum, curſui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi ſpatioſiſſimum eſt, octo dierum. Eſt autem, qua ex parte ad veſperum vergit, Caucaſo prætentum monte, cuius cum maxima vaſtitas, tum ſumma eſt altitudo, multaſque atque omnifarias gentes habet, ac pleraſque omnes agreſti materia victitantes: vbi arborum frondes [1] iis quæ ſunt apud nos ſimiles feruntur eſſe: quibus contuſis & aqua dilutis illi animalia in ſuis veſtibus pingere dicuntur: eaque animalia nunquam elui, ſed perinde ac ſi ab initio eſſent intexta, ſic cum reliqua lana vetera-

1 Græca verba ſuſpecta hic ſunt.

veterascere. Horum quoque hominum concubitus, sicuti pecorum, in propatulo esse. Et huius quidem maris quod Caspium vocatur, partem quæ ad vesperam vergit, Caucasus disterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientemque solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis solicitatus incitatusque causis. Primùm sua genitura, quòd videbatur maius quiddam homine esse secundo loco, felicitate qua fuerat vsus aduersus hostes. quamcunque enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto poterat euadere. Erat autem Massagetarum regina defuncto viro, Tomyris nomine, [1] ad quam in coniugium petendam Cyrus misit verbo duntaxat, volens eam habere vxorem. at illa animaduertens non se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. Postea Cyrus, quum dolus non procederet, progressus vsque ad Araxem, apertè infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factisque nauibus turres desuper ædificat. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem misit, qui diceret, Rex Medorum desine incumbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes, esse. Verùm tu admonitionibus his vti noles, & omnia males quàm quietem. [2] Quòd si tantopere affectas lacessere Massagetas, fer quam sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuium: à quo nobis tridui itinere digressis, traiicito in nostram regionem: aut, si mauis, nos excipere in vestram, tu hoc idem facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisq;, in medium rem proponit, consulens vtrum sibi agendum constituerent. Illorum in idem conuenere sententiæ, iubentium recipi in ipsorum regionem cum suo exercitu Tomyrin. Quam sententiam Crœsus Lydus quum adesset, improbat, in contrarium disserens his verbis, Equidem tibi, rex, etiam antea dixi, quandoquidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errati in tua domo,

1 Hanc Cyrus per quosdam quos miserat, simulatis verbis ambire bat, vxorem sibi habere volęs. At Tomyris vbi nō se, sed Massagetarum regnum abillo ambiti animaduertit, access. &c.

2 Quid? admonitionibus his vti noles? & omnia quieti anteponeS? Atqui, si tāto lacessendi Massagetas desiderio teneris, agedū omitte quem fers in cōsternendo pōtib⁹ fluuio laborem: & nobis trid.

id omne me pro viribus auersurum. nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamen extitere disciplinæ. Si tibi esse videris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt meam tibi dicam sententiam: sin verò te quoque agnoscis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac quam proposuisti re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in hanc terram volemus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubiè victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multum vincis quàm multum si traiiciens in terram illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [1] Hoc enim pro illo substituito consilium, vt victo hoste, rectà pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Turpe est enim atq; intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copiis procedere eousque dum illi in occursum prodeant: atque dehinc [2] ita faciendo, dare operam vt illos superemus. Nanque, vt ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum commodorum expertes. his ergo viris propone in nostris castris magnam instructarum epularum copiam, magna vi pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi fecerimus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent: vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque hæ quidem [3] in discussionem venere sententiæ. Cyrus autem priore repudiata, Croesique probata sententia, indixit Tomyridi vt retrocederet, vtpote se aduersus illam traiecturo. Illa, quemadmodum à principio spoponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filij sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Crœsum, ac maiorem in modum vt hominem honore beneficiisque prosequeretur, præcepit, si sua aduersus Massagetas traiectio non rectè cederet. Hæc vbi præcepit, eosque remisit in Persidem,

1 Hoc enim ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si vicerint, adoriturus tuas prouincias*, fore vt victo h.

2 Ita *vt dicam* fac.

3 Propositæ fuerunt sent.

dem, ipſe cum copiis ſuis flumen traiecit. Tranſmiſſo Araxe vbi nox aduenit, vidit per quietem talem viſionem: Videbatur Cyrus in ſomnis cernere maximum natu filiorum Hyſtaſpis, habentem in humeris alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Hyſtaſpi (qui Achæmenides erat,[1] Arſamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè viceſimum ætatis annum agens, in Perſide relictus quòd non maturus militiæ eſſet. Experrectus Cyrus viſum ſuum[2] intra ſe retractabat: quod quum ei magni momenti videretur, vocato Hyſtaſpi remotis arbitris, inquit, Filius tuus, Hyſtaſpes, mihi atque regno meo inſidiari deprehenſus eſt: hoc[3] vnde proculdubio nouerim, per me noſcas licet. Dij mihi, quòd mei curam gerunt, quæcunque euentura ſunt, oſtendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viſo [4] nulla tergiuerſatio eſt quin ab illo mihi tendantur inſidiæ. Quapropter tu quamprimum in Perſidem reuerteres facitoque vt quum ego ſubactis Maſſagetis illuc rediero, filium tuum mihi ſiſtas ad cauſam dicendam. Et Cyrus quidē hæc loquutus eſt, ſcilicet quòd ſibi inſidiari Darium ſuſpicabatur. At dæmon ei portendebat ipſum ibi mortem oppetiturum, & eius regnum ad Darium eſſe peruenturum. Reſpondens illi Hyſtaſpes, Abſit, inquit, rex, vt quiſpiam vir genere Perſes, tibi moliatur inſidias: quòd ſiquis ſit, is primo quoque tempore morte mulctetur. tu enim Perſas ex ſeruis liberos, ex ſubditis, aliorum hominum dominos effeciſti. Quòd ſiqua tibi viſio filium meum indicat rebus nouis contra te ſtudere, ego tibi eum[5] exhibeo pro tuo arbitratu tractandum. Hoc reddito reſponſo, Hyſtaſpes traiecto Araxe in Perſidem contendit, Cyro filium ſuum Darium cuſtoditurus. Cyrus autem Araxe traiecto progreſſus vnius diei iter, quæ Croeſus admonuerat exequitur: relictaque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Maſſagetani exercitus pars, ſeſe defenſantes interimit. Eadem, conſpecto epularum apparatu, poſt aduerſariorum cædem, ad epulandum

1 Arſacis. *Mā & vet. cod. pro ἀρσάμους habent ἀχαίους.*
2 Apud ſe examinabat. *Vel in diſquiſitionē vocabat. Ad verbum ſibi ipſi rationem illius ſui reddebat.*
3 Vnde certò compererim.
4 Nulla ratione negari poteſt quin. &c.
5 *Id eſt, Offero. Vel, exhibere paratus ſum.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SECVNDus, qui inscribitur EVTERPE.

CYRO vita functo, regnū susceptit Cambyses, eius & Cassandanæ Pharnaspo genitæ filius: quam ante virum defunctam Cyrus ingenti luctu & ipse prosequutus est, & cęteris quibus imperabat, eam ingenti luctu prosequi præcepit. His parentibus ortus Cambyses, quum Iones & Æoles pro hæreditarijs suis seruis haberet, aduersus Ægyptios fecit expeditionem, comparato cum ex alijs, tum verò è Græcis quibus dominabatur, exercitu. Ægyptij autē priusquam apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum se primos extitisse arbitrabantur: verùm Psammeticho regnum adepto, quum incessisset cupido noscendi quinam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se verò quàm cæteros. Enimuero Psammetichus, quum scisci-
1 Nullam rationem inire posset. tando quinam primi hominum extitissent, [1] nullum exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos hunc in modum: iubens *videlicet* neminem coram eis vocem vllam edere, sed in deserta casa ambos seorsum collocari, eisdemq; in tempore capras adduci: vbi aūt lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; Psammetichus, quòd quæ vox prima ex his pueris erumperet, vbi inarticulatè vagire desissent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus exacto tempore, pastori qui hæc administrabat, aperienti ianuam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus occurrentes, beccos clamabant. Quod primò audiens pastor obticuit: quum verò crebrius adeunti & obseruanti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata,

cata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. [1] Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Ægyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cum alia multa inepta memorant, tum verò Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant.

Alia quoq; apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis vrbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent ijs quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Ægyptiorum esse solertissimi. [2] Atque ex ijs narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. [3] Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Ægyptios annum comperisse, [4] distinguentes eum in duodecim temporum menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [5] hoc agunt quàm Græci, quòd Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt, temporum gratia: Ægyptij verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adiiciunt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Ægyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vsu habuisse. & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos diis & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: [6] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Ægyptum præter Thebaicam prouinciam, palustrem fuisse: ex eaque nihil eorum quæ nunc sunt supra stagnum Myrios, extitisse: in quod stagnum

1 Ex hac re coniecturam faciétes, Phr. *Vel*, Quum hanc rem examinassent.

2 Verũ quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare nõ libet. præter illorũ nomina: q̃ idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autem præterea de his cõmem.

3 Quæ autẽ ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebãt. Omn.

4 Atq; illi duodecim tẽpora distribuisse. Et hæc comp.

5 Annuum spatium exigunt ita distinctum.

6 Quæ ita se habuisse re ipsa comprobant, magna ex parte. Præt.

à mari per flumen ſeptem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifeſtum enim eſt ei qui, ſi antea non audierit, tamen inſpexerit, (modò ſit ſolertia præditus) Ægyptum in quam Græci nauigant, acceſſionem eſſe terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca quæ ſupra ſtagnum hoc ſunt, ad trium vſque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabant. Eſt autem & aliud tale: Ægyptiacæ regionis huiuſcemodi natura eſt: Iam primùm quum Ægyptũ verſus in alto curſum tenens, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis ſpacio [1] patieris ſenſum cœni, etiam in aqua vndecim alta [2] paſſus: quæ res declarat eatenus eſſe humum aggeſtam. Ipſius autem Ægypti longitudo ſecundum mare, ſexaginta eſt ſchœnorum, *id eſt ſtadiorum*: quemadmodum nos Ægyptum diſtinguimus à ſinu Plinthinete, *id eſt lateritio*, vſque ad ſtagnum Selbonidis, ad quod mons Caſſius vſque pertingit. Itaque ab hac parte ſexaginta ſchœni ſunt. Etenim qui modicum terræ poſſident, metiuntur illam [3] paſſibus: qui minus inopes terræ ſunt, metiuntur ſtadijs: qui multum poſſident paraſangis, qui plurimum, ſchœnis. Conſtat autem paraſanga tricenis, ſchœnus, (qui menſura eſt Ægyptiaca) ſexagenis ſtadiis. Ita erat Ægyptus ſecundum mare ſtadiorum trium millium ſexcentorum. Hinc ad Heliopolin mediterranea verſus Ægyptus ſpatioſa eſt, [4] ſupina omnis & aquarum inops ſimul ac limoſa. A mari ad Heliopolin eundo per ſuperiora, iter eſt eiuſdem ſpatij cuius id quod ab Athenis ab ara duodecim deorum fert Piſam & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera ſi quis computet, inueniet parum quiddam differre quominus paria ſint, ac non amplius quindecim ſtadijs. Nam viæ quæ ex Athenis Piſam fert, quindecim ſtadia deſunt quominus ſit mille & quingentorũ ſtadiorũ: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc ſtadiorum numerum complet. Ab Heliopoli autem per ſuperiora eundo Ægyptus anguſta, eſt. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque ad auſtrum, ſemper ſurſum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi inſunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ ſunt apud Memphin, excisæ. Ab hac quidem parte deſinens

1 Demiſſa bolide, *id eſt nautico perpẽdiculo, quod explorandæ profunditatis gratia demittitur in aquam*, cœnũ erues, (*ſeu* cœnum refectes.)

2 Vlnas. *Gr. orgyas.*

3 Vlnis. *Gr. orgyis.*

4 Depreſſa *i. campeſtris, non monteſa.*

finens mons, [1] declinat in quæ dictum est. Qua verò parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema quæ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Ægyptus spe-
41 ctat, alius mons saxeus extenditur, in quo pyramides sunt, sabulo obsitus, eodem modo quo Arabici montis tractus qui ad meridiem fert. Itaque ab Heliopoli non ita multorum spatiorum est iter quod modò Ægypti sit, sed angusta est, & quatuor duntaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campestris est terra, stadiorum ferme (vt mihi videtur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Libycus. Illinc rursus Ægyptus laxa est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas nouem diebus nauigatur, spatio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadiorum, hoc est vnius & octoginta schœnorum: quæ Ægyptia stadia collecta, secundum quidem mare sunt, (prout à me superius indicatum est) tria millia sexcenta: quantum verò à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. sunt enim sex millia ac centum viginti stadia: à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Huius igitur regionis quæ à me dicta est, pleraque pars (vt & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse videbatur) acquisitia Ægyptijs est. Siquidem quod inter prædictos montes, supra Memphim vrbem positos, medium est, videtur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem: vt hæc parua magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari vni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequaquam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cum aliorum, tum verò Acheloi, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem. Est autem Arabicæ regionis, non procul ab Ægypto, sinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita lon-

[1] Reflectitur versus ea quę dixi *loca*.

gus atque arctus vt differendo oſtendam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem [1] ex Inacho in amplum æquor, conſumit quatuor dies remigationis. latitudo verò vbi ſinus ampliſſimus eſt, dimidiatum diem nauigationis. in quo ſinu quotidie reciprocatio aquarum & vadoſum æſtuarium eſt. Porro alium huiuſmodi arbitror ſinum extitiſſe qui in Ægyptum ferretur, à mari ſeptentrionali Æthiopiam verſus tendens: ſicut Arabicus (de quo à me ſermo inſtitutus eſt) ab auſtrino Syriam verſus tendit: qui prope inter ſe ſuos receſſus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd ſi in hunc Arabicum ſinum Nilus velit alueum ſuum conuertere, quid prohibebit aſſiduè fluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? [2] Ego enim credo, intra decem millia annorum qui ante me natũ tranſierunt, ſicubi ſiccanea facta ſunt, nimirum & ſinum ſiccaneum fieri poſſe, etiam multo quàm hic eſt maiorem, à tanto flumine atque ita operoſo. Itaq; quæ de Ægypto à referentibus audiui, ea & ipſe ita habere exiſtimo. quippe quum videam & Ægyptum eſſe exporrectam à terra contigua, & conchylia exiſtere in montibus, ac ſalſuginem exudare, quæ etiã pyramides corrumpat: & ſolum hunc montẽ qui in Ægypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionẽ hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Lybiæ, aut Syriæ aſſimilem eſſe: (etenim Arabiæ maritimam oram Syrij incolunt) ſed nigram terrã & [3] fragilẽ habere, vtpote limo ex alluuionibus ab Æthiopia flumine deuecto. Nam Libyam humũ ſcimus magis rubrã eſſe, & magis [4] ſubarenaceam: Arabicã verò atq; Syriacam, argilloſiorem ac ſuppetroſam. Quinetiam hoc magnum huius regionis documentum aiebant ſacerdotes, ſub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis, dum minimum, influebat, irrigaſſe Ægyptum quæ infra Memphim eſt. necdum ab obitu Myris nongenti erant anni ad tempus quo hæc ego à ſacerdotibus audiebã. At nũc, niſi ad ſedecim aut ad quindecim ſaltẽ cubitos aſcẽdat fluuius, in regionẽ non tranſcendit. Quæ regio, ſi proportione in altum ſurgat, & tantundem ad incrementũ tendat, nõ reſtagnante eam Nilo, videntur mihi Ægyptij vtique qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca, tum verò eum qui

1 Ab eius receſſu vſq; ad latum mare. *Legendum eſt enim ex vet. cod.* μυχοῦ, *non* ἰσθμοῦ, *vt legit Valla: nec* μυχοῦ, *vt in vulg. edit. habetur.*

2 *Hic Græca exempl. mendoſa eſſe videntur.*

3 In rimas fiſſam.

4 *Subarenaceam vocat cui arena ſubeſt: ſuppetroſam (vel potius ſubpetroſam) cui petræ ſubſunt. i. lapides. q. d. petricoſam. i. lapidoſam. Sic exprimere voluit* ὑποψαμμαθῆ *& ὑποπετρον.*

qui vocatur Delta, idem paſſuri omni futuro tempore, quod aiebant ipſi paſſuros aliquando Græcos. Nam quum audirent omnem Græcorum terram pluuia perfundi, non fluminibus, vt ſuam, dicebant fore vt decepti aliquando magna ſpe, malè [1] eſurirent. Qui ſermo hoc dicere vult, Græcos, ſi nolit eis deus pluere, ſed ſiccitatem immittat, fame extinctum iri, vtpote quibus nihil aquæ niſi tantùm à Ioue, ſuppetat. Atque hæc quæ ab Ægyptijs in Græcos dicuntur, recte ſe habent: age, nunc viciſſim dicam quomodo res ipſis Ægyptijs ſe habeant. Si, vt ſuperius dicebam, quæ infra Memphim eſt regio (hæc enim eſt quæ augeſcit) velit in altum augeſcere proportione præteriti temporis, [2] quid aliud Ægyptios, qui illic incolunt, quàm
42 eſurituros? ſi neque guſtare ea quæ ab Ioue ſunt, neque à flumine reſtagnari queant rura ipſorum. Iſti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus AEgyptijs, maximè illaborarum percipiunt fructum, qui neque proſcindendis aratro ſulcis, neque ſubigendo ſolo, neque aliud quicquam exercendo eorum quæ in aruis colendis cæteri mortales laborem tolerant: ſed poſtquam fluuius ſua ſponte ſuperueniens irriganit rura, irrigataque reliquit rurſus, tunc in ſuum quiſque rus iacto ſemine ſues immittit, conculcatoque ſuibus ſemine, meſſem deinde expectat: atque vbi [3] ſuibus ſemen verſauerit, ita demum frumentum percipit. Quod ſi vellemus de Ægypto Ionum vti ſententijs, qui ſolum Delta Ægyptum eſſe aiunt, à Perſei ſpecula appellata, dicentes illam ſecundum mare, ad Peluſiacas vſque taricheas, quadraginta ſchœnorum eſſe: à mari autem mediterranea verſus, pertingere ad Cercaſorum vrbem, iuxta quam ſcinditur Nilus in Peluſium fluens & in Canobum: cætera verò Ægypti, partim eſſe Africæ, partim Arabiæ: oſtenderemus hac ratione vtentes, nullam Ægypti primitus fuiſſe regionem. Nam Delta eis (vt ipſi dicunt, & mihi viderur) [4] defluxa humus eſt, & quæ nuper (vt ſic dicam) extitit. Itaque ſi nulla eis terra erat, quid curioſi ſunt, putantes ſe primos homines

1 *Recti legunt Valla nauarro (vt habent vet. cod.) non male.*

2 Nónne Ægyptios qui hanc partem incolunt, eſurire neceſſe fuerit, ſi neq; Iupiter illorũ regioni pluet, neq; fluuius in aruas illorum tranſcendere poſſit? Nũc enim iſti minore labore quàm omnes alij homines, atque adeo quã cæteri Ægyptij, fructum è terra percipiũt: qui neq; ſe fatigant proſcindendis aratro ſulcis, neq; ſarriendo ſolo, neq; aliud q. *Lego autem ἀνευπονώτατα pro χαλεπώτατα.*

3 Suum ope frumentum è ſpicis excuſſerit, tũ demum colligit. Quòd ſi, &c. *Sunt enim qui ἐπὰν ἀποτρίψωσι ad ſignificare hic putent, vt id loco ſit tritturationis.*

4 Humus eſt alluuie fluuij deuecta.

extitisse?[1] qui ne in puerorũ quidem experimentũ, qui primam linguã proderent, ire debebant. Ego certè Ægyptios opinor neq; cum loco quẽ Delta Iones vocãt, pariter exstitisse, sed semper fuisse ex quo genus humanũ extitit[2] progressúq; terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoq; olim Thebæ Ægyptus vocabatur, cuius ambitus est stadiorum sex millium ac centũ viginti. Itaque nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de Ægypto: sin rectè Iones sentiunt, ostendo neque Græcos neque Iones scienter computare: qui aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam. quarum enim membrum annumerare debent Delta Ægypti, si non sit neque Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiam ab Africa disterminat: qui quum[3] diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio est, Asiæ & Africæ esset. Sed nos Ionum sententiam missam facientes, ita de his dicimus: Ægyptum quidem, eam omnem esse quæ ab Ægyptijs incolitur: quemadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Assyriam, quæ ab Assyrijs. Sed Asiæ & Africæ scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos Ægyptiorum. Si verò quod Græcis persuasum est sequemur, sentiemus omnem Ægyptum quæ à catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariam diuidi, & vtrumque cognomen obtinere. aliam enim eius partem, esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à catadupis incipiens, mediam interfluens Ægyptum in mare influit: vno quidem alueo vsque ad Cercasorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Pelusium ostium: alter ad vesperam tendens, Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo recta à Nilus meat, talis est: Delatus per superiora, ad acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta scindens, in mare exit, non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennytico item duo alia diuiduntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mendesium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non sunt natiua ostia, sed effossa. Huic meæ opinioni, tantam esse

Ægy-

1 Nil sanè necesse fuit eos in infantibus experiri quam primã vocem emitterent. Ego certè Ægypt. &c. *Huius antè facti meminit libro primo.*

2 Terraque *fluuij decursu* accrescente ex eis remansisse, multos item in inferiorem regionem descendisse.

3 *Plinius scissuram vocat.*

Ægyptum quantam ratione demonstraui, testimonium etiam dat oraculum quod ab Hammone est redditum: quod ego posterius quàm ita in animum induxeram, circa Ægyptum audiui. Nam qui sunt ex vrbe Marea & Apia incolentes Ægypti fines Libyam versus, quòd sibi Libyes non Ægyptij viderentur, quodque perosi sacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miserunt ad Hammonem, negantes quicquam cum AEgyptijs sibi esse commune. Habitare enim se extra Delta [1] nullumque sibi cum illis linguæ esse commercium, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permisit, inquiens AEgyptum esse eam quam Nilus supergressus irrigaret: quique infra vrbem Elephantinam incolentes ex hoc flumine potarent, eos esse Ægyptios. Hæc illis ita oraculo responsa sunt. Porrò Nilus vbi inflatus est, non modò Delta inundat, verumetiam plagam quæ dicitur Libyca esse aliquoties & Arabicam: idque vtroque versus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æstiuo solstitio, ad centum vsque dies, & propè totidem diebus retrocedat; relinquens flumen tam tenue vt per omnem hyemem tenuis esse perseueret ad solstitium rursus æstiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Ægyptijs sciscitando, num aliquam vim Nilus 143
haberet natura diuersam cæteris fluuijs. Hæc ego noscendi cupidus, eos interrogabam & cur solus omnium amnium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quum insignes vellent effici sapientia, trifariam diffuerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eatenus vt illas tantùm significem, Earum vna ait, ventos etesias esse in causa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam etesię nondum spirauerunt quum Nilus id agit. At hæc, si etesiæ in causa forent, oportéret alia quoq; flumina quæcunque etesijs obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in

[1] Nec se cũ illis consentire, ac velle, &c.

Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nilus. Altera opinio est [1] incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictu tamẽ admirabilior, quæ ait illum, quod ab Oceano fluat istud efficere: Ipsum vero Oceanum orbem terrarum circumfluere. Tertia opinio, vt multo modestissima ita longè falsissima est: quippe quæ & ipsa nihil dicit, inquiens è niuibus liquescentibus manare Nilũ qui quũ ex Africa per medios Æthiopes fluens in Ægyptũ euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex niuibus flueret? De qua re multa sanè sunt quæ quis coniectare possit, nõ esse credibile, eũ qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbribus & sine glacie perpetuò est. (super niuem autem quæ cecidit necesse omnino est intra quinque dies pluere: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret) tertium, hominibus qui ab æstu solis nigri sunt & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennant. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcunque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego vllum noui fluuium qui sit Oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorũ poetarum, quum inuenisset, in poeticam intulisse. Quod si opiniones quas proposui, improbantem me oportet de occultis ferre sententiã, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate, Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. [2] Totum, vt quidem breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deum hunc, vt cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quũ omne veris tempus sit serenũ in his regionibus & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cœlo means æstate facere consue-

[1] ludo&tior.

[2] .i. Ac rem certè totam (vt maxima breuitate vtar) hisce verbis comprehendi.

consueuit. ad se enim trahit aquam, attractamque in superna abijcit loca, quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme, rursus in mediũ cœli regreditur, atq; illinc iam itidẽ ex cunctis fluminibus trahit humorẽ: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, tertam madefaciente vtique [1] lacunosam, magna decurrunt: at æstate, quum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autẽ qui imbribus caret, quum attrahitur à sole, meritò solus fluuiorum eo tempore fluit multo exilior quàm solet per æstatem. Tunc enim peræque attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem verò solus attrahitur. Ita solem censui huius rei esse causam. Idem, mea sententia, autor est aereæ siccitatis in ea regione, [2] dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quòd si [3] finium ac cœli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profectò sol [4] amotus è medio cœlo, sub hyemem & aquilonem maret supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam, pertransiliensque nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura aũt quę nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneũ esse è locis valde feruidis nihil respirare aurę: quippe quę ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verùm hæc ita sint quemadmodũ & sunt, & ab initio fuere. Nili tamẽ fontes nemo neq; Ægyptiorũ, neq; Græcorum, neq; Afrorũ, cũ quibus in colloquiũ veni, se nosse professus est, præter scribam sacrarũ Mineruæ pecuniarum apud Ægyptum, in vrbe Sai, qui mihi iocari videbatur, affirmans
44 se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos vrbem Thebaidis & Elephantinam: quorum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos *hoc est immensæ altitudinis*, emanare. cuius aquæ dimidiũ Ægyptum versus & ventum aqui-

1 Torrentibus abundãtem.

2 *Videtur Herodotus legisse προσκόπτειν. Græca sonant*, dũ transitum ei perurit. *id est*, dum eũ permeantem vrit. S.

3 *Gr. ὁρίων. sunt autẽ ὅρια stata anni tempora. Sed videtur alia lectionem sequutus esse.*

4 Expulsus è medio cœlo ab hyeme & aquilone.

lonem flueret, reliquum dimidium AEthiopiam versus atque austrum. Quod autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum AEgypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquę, vnde nequeat funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab vllo quoquam audire non potui, [1] nisi (quum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam vsque vrbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi, eum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, vbi necesse sit, nauigio vtrinque alligato, tanquam boue, pergere: & si funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum nauigatione: essęque ibi Nilum tortuosum veluti Mæandrum, & duodecim schœnorum, per quos hunc in modum nauigare oportet, & postea [2] peruenire planum in locum, vbi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam AEthiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere AEgyptios. [3] Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus circùm AEthiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierum pergas propter flumen. nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium, duodecim diebus subueheris, dum venias in oppidum magnum nomine Meroen, quæ fertur aliarum vrbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosque magnopere venerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis, posteaquam iubentur, & quocunque iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac vrbe, intra tantundem temporis intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando peruenies ad Automolos, *id est transfugas*, quibus nomen est Asmach: quod verbum

1 Sed quicquid præterea audiui, *vel accepi*, (ad Elephantinam quidem vsq; vrbẽ spectatũ ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habens) id est huiusmodi, penitissimè *indagatũ*. Ab Elephantina vrbe in superiora tendenti accliuis est locus, adeo vt necesse, &c.

2 Peruenies. *Sic & sequentia per indicativum, non infinitivum.*

3 Insulæ cõtiguũ est ingens stagnũ. *Potest hîc etiam palus vel lacus exponi.*

bum Græca in lingua idem pollet quod Siniſtræ regiæ aſſiſtentes. Iſti quum eſſent AEgyptij bellatores, ducenta & octo millia, ad hos AEthiopes tranſiere hac de cauſa: Sub rege Pſammeticho fuerant in præſidijs collocati, * alij ad vrbem Elephantinam & ad Daphnas Peluſias aduerſus AEthiopes, alij aduerſus Arabes & Syros, alij ad Maream aduerſus Libyam (Quibus in locis, quemadmodum ſub rege Pſammeticho erant, ita mea ætate Perſarum præſidia excubabant. nam & apud Elephantinam & apud Daphnas Perſæ excubias agunt.) Quum igitur trienpium in præſidio fuiſſent AEgyptij, neque illinc ab aliquo dimitterentur, communi vſi conſilio, à Pſammeticho ad AEthiopiam ſibi tranſeundum putauerunt. Quos, re audita, Pſammetichus inſequutus, vbi eſt aſſequutus, multis verbis obſecrabat, vetabatque patrios deos ac liberos vxoresque deſerere. Ibi quidam illorum fertur oſtenſo veretro dixiſſe, vbicunque id eſſet, ſibi & vxores & liberos fore. Hi poſteaquam in AEthiopiam profecti ſunt, ſeſe AEthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus eſt. Erant ei nonnulli AEthiopum aduerſarij, quorum terram eripientes iſtos iuſſit incolere. AEthiopes, his colonis inter ſe collocatis, facti ſunt manſuetiores, moribus AEgyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur menſium partim nauigationem, partim iter, cognoſcitur Nilus: præter id quo fluit per AEgyptum. Tot enim menſes in ſumma reperientur impendi ab ijs qui ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem ab heſpero & occaſu: dehinc quid ſit, nemo poteſt pro comperto narrare. eſt enim deſerta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibuſdam Cyrenæis, qui ſe ad Ammonis oraculum iſſe commemorarent, colloquutosque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex alijs ſermonibus deueniſſe in confabulationem de Nilo, cuius nemo noſceret fontes: Etearchumque narraſſe, aliquando quoſdam ad ſe veniſſe Naſamonas, quæ gens ſit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad auroram, [1] non multum ſupra Syrtim. Eos, quum veniſſent, interrogarenturque nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ deſertis, retuliſſe, apud ſe fuiſ-

* *Franc. Iun. in Eſaiam*, p. 68, *Græca ſic diſtinguit, ἐν τῇ Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθίοπων ἐν ἐφόρῃ σι τῶν Παλαιστίνων ἄλλα πρὸς Ἀραβίους τε καὶ Ἀσσυρίους. id eſt*, alij ad vrbem Elephantinã, Æthiopibus oppoſiti: alij ad Daphnas Peluſias, oppoſiti Arabibus & Aſſyrijs. S.

1 Non longè penetrando, *vel progrediendo*. Eos, q.

se quosdam virorum præpotentium filios petulantes: eos quum in virilem ætatem adoleuissent, cum alia superuacua fuisse machinatos, tum verò ex sese quinque sortitos ad inspiciundas Libyæ solitudines, & si quid amplius cernerent quàm ij qui longissima inspexissent. Oram enim 45
maritimam Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Libyum permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obtinere vsque ad promontorium Soloentem, quod Libyam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac supra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora sunt parte à feris habitata, arenosa esse, vehementerque arida, ac prorsus vasta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atque cibarijs probè instructos, primùm per regionē hominibus habitatam perrexisse: hanc permensos, in illam à feris habitatam peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse ad ventum zephyrum: peragratoq; multo spatio fabulosi loci pluribus sanè diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadā enatas, ad easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpsisse, eisq; inter decerpendum superuenisse quosdā infra mediocrem virorum staturā pusillos: quorū linguam Nasamones nō intelligerent, vt nec ipsi Nasamonū. Et ab his deprehensos ductosq; fuisse per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in vrbē in qua vniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam vrbem præterlabi grande flumē, ab hespero ad orientē solem fluens, in quo cōspicerentur crocodili. Hactenus à me sermo Ammonij Etearchi cōmemoratus sit: nisi quòd is aiebat Nasamones (vt Cyrenæi referebāt) reuertisse, & eos homines ad quos illi peruenissent, omnes esse [1] fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse & ratio sic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eamque mediam secat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister namque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesijs finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium vltimi) mediam Europam scindit: totamque permensus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur.

[1] Impostores, *uel præstigiatores.*

[1] Et Ister

[1] Et Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, vtpote Libya per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissimè repetendo narrari, dictum est. exit autem in Ægyptum. Porro Ægyptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Sinopen in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus istro. Hactenus de Nilo dictum sit.

1 Verū Ister à multis cognoscitur, quippe qui per terram habitatā fluat.

Venio ad plura de Ægypto referenda: quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Ægyptij, quemadmodum & cœlo eorum & flumine diuersam ab alijs naturam ostendente, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura. Apud hos fœminæ quidem negociantur cauponanturque, & institorijs operis vacant: viri autem intra domos texunt. Alij villum subtegminis desuper tramant, Ægyptij subter. Onera viri capitibus, fœminæ humeris baiulant. Fœminæ, stantes mingunt: viri, sedentes. Domi ventrem exonerant, foris in vijs comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palàm verò, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ vlla sacerdos est, sed viri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filijs nulla nolentibus filiabus, etiamsi nolint, summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Ægypto derasi. [2] Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare: Ægyptij in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales victus à ferarum secretus est consortio, Ægyptij cum feris vescuntur. Alij frumento atque hordeo victitant, Ægyptijs [3] victitare ijs quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibis è farre confectis, quod quidam siliginem appellant. [4] Conspersionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, alij talia relinquunt qualia natura sunt, præter eos qui ab istis didicerunt: Ægyptij circuncidunt. Viri binas vestes habent, fœminæ sin-

2 Apud alios homines more receptū est vt in luctu statim capita tondeantur ab ijs quos potissimum is attingit: at Ægyptij, in morte suorū, sinunt capitis barbęq; pilos crescere, quū alioqui antea tonsi fuerint. Apud cæt.

3 Victitare his, maximè probrosum est. sed ex olyris cibaria conficiunt, quas alij zeas appellant.

4 Farinā aqua maceratā subigunt pedibus, lutum autem manibus. *Fortasse autem intelligit lutum ex quo intritum conficitur. quod Gall. mortier.*

gulas. Alij velorum anſulas & funes extrinſecus aſſyunt, AEgyptij intrinſecus. Græci literas ſcribunt & calculis computant à ſiniſtro in dextrum manum ferentes, AEgyptij à dextro in ſiniſtrum: & hoc facientes aiunt ſe in dextrum, Græcos facere in ſiniſtrum. Literis bifarijs vtuntur quarum vnas, ſacras vocant, populares alteras. In deos ſupramodum ſupraque omnes homines religioſi ſunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: ſed vniuerſi. Linea ferunt veſtimenta ſemper recèns abluta, huic rei præcipuè vacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia pluris facientes ſe mundos eſſe quàm decoros. Sacerdotes tertio quoq; die totum corpus eradunt, nequis pediculus deos colentibus aut alia ſordes creetur. 46

1 Byblinos. Iidem veſtem tantummodo lineam, calceos [1] papyraceos geſtant: nec aliam veſtem aut alios calceos induere eis fas

2 Bis. Ter, nõ nefs. eſt. Lauantur quotidie frigida, interdiu [2] ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. nam neque è re domeſtica aliquid conterunt, neq; impendunt,

3 *Sunt qui ſacrificia exponant, alij panes ſacros.* ſed eorum ſingulis quotidie [3] cibi ſacri cocti præſto ſunt, & carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundeque. Vinum quoque vineale illis datur. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas AEgyptij in ſua terra nec ſeminant modum ſerunt, neq; eas quæ prouenerint, aut[4] crudas aut in aqua coctas edunt.

4 *Videtur aliud legiſſe quã habeant vulgata.* Sacerdotes verò ne aſpicere quidem eas ſuſtinent, arbitrantes haud mundum illud legumen eſſe. Initiantur non ſigillatim cuique deorum ſed gregatim: quorum vnus eſt pontifex, vbi quis defunctus eſt, filius eius ſubrogatur. Boues mares, Epaphi eſſe cenſent: eaque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaquam mundum cenſent: Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis ad id conſtitutus, pecude cum ſtante & erecta, tum etiam reſupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura ſit ijs ſignis quæ ego alio referam in libro. Inſpicit & caude pilos, nunquid eos habeat ſecundum naturam procreatos. Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa abducitur. Nam immolanti eo ſigillo non notatam,

tatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem in modum pecus exploratur. Sacrificandi autem is eis eſt ritus: Pecude quæ obſignata eſt, ad aram vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde [1] ſupra pecudem libato *contra templum* vino, ac deo inuocato, eam mactant: [2] mactatæ caput aſportant in forum, ſi nundinæ ſint, & eis Græci negotiatores adfuerint, atque illis vendunt: qui ſi non adfuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hęc verba, vt ſiquid mali aut ipſis immolantibus aut vniuerſæ AEgypto futurum ſit, id in caput hoc conuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolandarum, & vini libamina, omnes pariter AEgyptij in omnibus templis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit vt nemo AEgyptiorum de capite vllius animantis deguſtet. Eſt tamen ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deam maximam eſſe cenſeant, & cui maximum feſtum celebrent, iam nunc dicam. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti, [3] atque obdormierunt, bouem immolant, eumque corio exuunt, & aluo tota vacuant. Inteſtina intra ventrem adipemq; linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armoſque, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atque alijs odoribus. Vbi hæc infarſerunt, adolent, multum vini oleique infundentes: ieiuni tamen priuſquam ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes [4] verberantur. Poſteaquam vapulauerunt, dapes ex ſacrificij reliquijs proponuntur. Boues mares eoſdemque mundos, ac vitulos vniuerſi AEgyptij immolant: at fœminas eis immolare non licet, vtpote Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci deſcribunt. Bouesque fœminas omnes itidem AEgyptij venerantur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eoque nemo AEgyptius AEgyptiáve Græci viri aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boues qui demortui ſunt, hunc in modum ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abijciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, vno aut altero cor-

1 Supra hoſtiam.

2 Mactatæ caput amputant, & reliquũ corpus excoriant. Caput autem illius multa imprecati aſportant. Aſportant, inquam, in forũ quidem, illi quibus forũ eſt, & apud quos mercatores Græci diuerſantur, ibiq; illis vendũt: illi verò quibus non adfuerint Græci, in flum.

3 Et precati ſunt. *καταῤῥησάμενοι, pro quo alibi legit.*

4 Omnes ſeipſos verberant. Poſtquã autem verberare deſierũt, dapes, &c. *In vulg. edit. huius interpret. Valle* epulauerũt *legitur pro* vapulauerũt, *ſeu* epulati ſunt.

nu extante, signi gratia. Vbi computruerũt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas vrbes nauis ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, habetque nouem schœnorum ambitum. In qua cum aliæ sunt frequentes vrbes, tum ea vnde proficiscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructum est. ex qua vrbe alij permulti vagantur in alias vrbes. Vbi autem effoderunt ossa, asportant, eaq; vno in loco cuncti sepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. nam ne hæc quidem interimunt. Cæterùm qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ[1] prouinciæ sunt, ij omnes ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos similiter colunt vniuersi Ægyptij, præter Isidem & Osirin, quem Bacchum esse aiunt, hos peræquè vniuersi colunt: Qui verò Mendetis templum obtinent, siue Mendesiæ prouinciã sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaque Thebani, & quicunque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quòd Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, vt amputato arietis capite, pelleque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Iouis simulacrum façere arietina facie: & ab Ægyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Ægyptiorum atque Æthiopium coloni, & [2] linguam inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quòd Ægyptij Iouem [3] Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantùm die quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacro induũt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt. De Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quòd sit vnus ex dijs duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norunt, nulla in parte Ægypti quippiam potui audire: cuius nomen non Ægyptij à Græcis acceperunt, sed Græci po-

47

1 *Vel, præfectura. & sic sta tum possit. Valla utrobiq;. vtrus. sed est vicus, non νομῦ.*

2 *Id est, Lingua utrãq; aliquid cum utrorumq; linguis commune habet.*

3 Ammun.

ci potius ab Ægyptijs, & ij quidem Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum verò istud, quòd huius Herculis vterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Ægypto oriundi: & quòd Ægyptij negant se aut Neptuni aut [1] Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter cæteros admiserunt. Quòd si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, non minus, imò vel magis istorum mentionem fuissent habituri: si etiam tunc nauicu-lariam exercebant, & vlli Græcorum nauicularij erant, vt credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Herculis nomen Ægyptij percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud Ægyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasin regem, ex quo Herculem [2] ex octo dijs, qui duodecim erant, vnum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri [3] cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *vrbem* nauigaui, quòd ibi templum Herculis esse audirem: quòd & vidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensque in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasij. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandã Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorũ ætatibus prius fuit quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarant Herculem vetustum deum esse. eoque videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colendaque censuerunt. vni quidem vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, vt heroi, parentantes. Alia quoque multa inconsideratè Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de

1 Dioscurorum.

2 Ex quo è dijs octo facti fuerunt duodecim, quorum vnũ Herculé censent.

3 Studens pro virtibus, Tyr.

Hercule ferunt, eum, quum in AEgyptum peruenisſet, ab AEgyptiis redimitum tanquam Ioui immolandum, cum pompa fuisſe eductum, ac tantisper [1] quietem tenuisſe dum illi ante aram eum ſtetissent. [2] ibi ad vim conuersum, omnes interemisſe. Quæ cum dicunt Græci, videntur mihi ſe & naturæ AEgyptiorum & morum ignaros prorſus oſtendere. Quibus enim nullam pecudem fas eſt immolare, præter ſues, præterque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & aſineres, ij qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus eſſet, & adhuc (vt aiunt) homo tot millia virorum interemisſet. Hæctamẽ tot quæ de his rebus diximus, ſint & à dijs & ab heroibus in bonam partem accepta. Porro capras & hircos ea de cauſa ij quos diximus AEgyptiorum non mactant, quòd Pana inter octo deos Mendeſij numerant, quos octo aiunt priores duodecim dijs extitiſſe. Panos autem ſimulacrum & pictores pingunt & ſtatuarij ſcalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisque cruribus, haudquaquam exiſtimantes eum eſſe talẽ, ſed ſimilem cæteris dijs. Qua tamen eum cauſa talem pingant, non eſt mihi relatu iucundum. Verùm hi omnes cum capras, tum verè maxime capros venerantur. Et inter Mendeſios caprarij præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maximè: qui quum deceſſit, ingens toti Mendeſiæ prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Ægyptiacè Mendes. In hoc regione cõtigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coijt propalam, quod in [3] oſtentationem hominum peruenit. Suem autem AEgyptij ſpurcã beluam arbitrantur: quam ſiquis vel tranſeundo contigerit, abit [4] lotum ſeſe cum ipſis veſtimentis ad flumen. Eoque ſoli omnium ſubulci, AEgyptij 48
indigenæ, nullum ingrediuntur in templum? nemoq; aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuſpiam eorum filiam in matrimonium ducere: ſed ipſi inter ſe ſubulci dant accipiuntque filias. Alijs dijs immolare ſues ius AEgyptijs non eſt, præterquam Lunæ & Libero: quibus quum per tempus plenilunij ſues immolarunt, eorum carne veſcuntur. Cur autem alijs diebus feſtis ſues oderint, at in iſto mactent, huius rei ab AEgyptijs ratio redditur:

ſed

1 Se continuisſe.

2 Ibi viribus vti cœpiſſe, omnesq; interim. *Ad verbum, Ibi ad vires ſe conuertiſſe.* [*Alij ſic totum locum vertunt*, atq; interim quietum manſiſſe. at cùm ei ad arã admoto molam inſpergerent, (*vel, vt Bud. ſentit*, capillũ vellerent) ad vires *exercendas* verſum, omnes illos interemisſe. S.]

3 *Sunt qui* ἐπίδειξιν *pro oſtento hic accipiant.*

4 Immerſum ſe flumini cum ipſis veſt.

sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ hunc in modũ fit, Immolata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omentum simul componũt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunij die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent. Qui sunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, [1] assimilatos quosdam sues coquunt, quos immolent. Baccho quoque in eius festo singuli in cœnam porcam pro foribus mactant, redduntque subulco qui illam vendiderat. [2] Quin & alium diem festum Baccho Ægyptij agunt sine porcis, ferè per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum veretrorum à collo pendentium*, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales [3] è neruis compactæ, quas fœminę circunferunt per pagos, mentula nutante, quæ propemodum instar est reliqui corporis, & tibia præeunte, quam fœminæ, Bacchum canẽtes, sequuntur. Cur autẽ mentulam habeat iusto maiorem *statua* & vnum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra. adeo vt iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius sacri sed penitus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Liberi patris vel Bacchi* nomen & sacrificium, & pompã phalli [4] enarrauit, non tamen omnem planè rationem complexus. Verùm ij qui post hunc extiterunt [5] sophistæ, rem in maius explicauerunt. [6] Itaque phallum Dionyso missum narrandi Melãpus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem virum fuisse sapientem aio, [7] diuinationemq; sibiipsi comparasse: eũdemq; cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarrasse, tum verò nonnulla de Dionyso, tamen commutata. [8] Neque enim dixerim quæ in Ægypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. Nam consentanea essent

1 Sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant. *Vt legatur συπας pro σπατας.*

2 Reliquum autem festũ Baccho celebrant Ægyptij, exceptis porcis, pariter ferè cæteris in rebus ac Græci.

3 Quæ fidiculis tractę mouentur tanquam viuæ. *Sunt qui putẽt esse nostras marionnettes, vel mariottes.*

4 *Videtur potius significare* ὁ ἐξηγησάμενος *qui autor illis fuit. Vel, Qui introduxit. Alii, Qui inuexit. Sic statim post* ὁ ἀπηγησάμενος & ἀπηγήσασθαι, *i. d. Qui illis præiuit & viam ostendit. Id est, Qui magister illis fuit.*

5 Philosophi.

6 Phallum certè qui Baccho circunfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr.

7 Artemque diuinandi sibi comparasse: & cum alia multa, quæ ex Ægyptiis audiuerat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysum pertinent, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en.

8 *Sunt qui hunc locum ita interpretentur.* Neque enim dixerim casu contigisse, vt eadem tum in Ægypto tum in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neque recens introducta.

Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam Ægyptios à Græcis fuisse mutuatos [1] aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quæ ad Dionysum pertinent audisse ex Cadmo, aliisque Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerũt. [2] Idq; ego ex barbaris scisciatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipuè venisse: [3] & idcirco illic non esse vsquã nomina neque Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Iunonis, neque Vestæ, neque Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi dicunt Ægyptij, qui se negant deorum illorũ *Neptuni & Dioscurorum*, agnoscere nomina. Videntur autem mihi isti à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli vsurpauerunt, nisi Libyes, qui semper hunc deum in honore habent. [4] Eum Ægyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hos itaque ritus & alios præterea quos ego referam, Græci sunt ab Ægyptiis mutuati: sed vt Mercurij statuam facerent porrecto cum veretro, non ab Ægyptiis, sed à Pelasgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienses acceperunt, & ab his deinceps alij. [5] Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirorum sacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Athenienses vnà habitauerunt, à quibus orgia Samothraces acceperunt. Itaque primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samothraciæ mysteriis declaratus est. Iidem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe

1 Aut hunc aut alium ritum, Vid.

2 Nam à barbaris profecta esse audiens, ita r.

3 Nam præterquam Neptuni & Dioscurorum, (quemad. à me s. dict. est) & Iunonis & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. & aliorũ deorum nomina Ægyptij sem per olim in sua regione habuerũt. Dico autẽ, &c.

4 *Quidasic*, Ægyptijverò heroas nullis sacris dignantur. *Vel. Prodits non habẽt.*

5 Athenienſium enim, qui tũc inter Hellenas censebantur, Pelasgi contubernales fuere in ea regione: vnde etiã cœp. pro Gr. haberi. Quisquis autem Cabirorum sacris fuit initiatus (quæ Samothraces peragunt à Pelasgis sumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothraciam

quippe quod nondum audiſſent. [1] Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quòd omnes res atque omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progreſſu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Ægypto allata: poſt quos diu nomen Dionyſi acceperunt. Itemque aliquanto pòſt de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Nanque hoc oraculum omnium quæ apud Græcos ſunt oraculorum veruſtiſſimum eſſe exiſtimatur, atque adeo ſolum erat ea tempeſtate. Conſulentibus igitur Pelaſgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris aduenti ſſent aſciſcerent, oraculum redditum eſt vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore ſacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelaſgis Græci acceperunt. Vnde autem ſinguli deorum extiterint, an cuncti ſemper fuerint, aut qua ſpecie, hactenus ignoratum eſt, niſi nuper atque heri, vt ſic dicam. Nam Heſiodus atque Homerus (quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitiſſe) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt, eisque & [2] cognomina & honores, & diuerſa artificia & figuras attribuerunt. [3] Quibus & poſteriores videntur extitiſſe hi poetæ, qui fuiſſe priores feruntur. Et prima quidem illa Dodoneæ ſacerdotes meminerunt: poſteriora autem ad Heſiodum vſque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Libya eſt, talia Ægyptij commemorant. Narrabant ſacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ eſſent ſacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuiſſe abductas: & harum vnam in Libya fuiſſe venundatam, ſe audiſſe, alteram in Græcia: atque has fœminas eſſe quæ primæ apud dictas gentes oracula conſtituiſſent. Percontátique mihi vnde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc reſponderunt, maiorem in modum ſe inſtitiſſe veſtigare de his mulieribus, nec tamen vnquam inuenire potuiſſe: ſed poſtea hæc quæ dicebant de eis audiſſe. Hæc igitur Thebis è ſacerdotibus audiui. Antiſtites autem Dodonæorum, hæc aiunt: Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras aduolauiſſe, vtranque nigram, vnam quidem in Libyam, alteram ad ipſos: quæ fago inſidens, humana voce eloquuta ſit, eò loci Iouis oraculum condi

[1] Θεοὺς autem eos vocarũt, *id eſt, deos*, & res omnes omneſque regiones, *vel pronuncias*, διέτα τὶ χρήματα, *id eſt diſpoſuerant, ſiue collocarant ordine.*

[2] Cognomina dederunt, honoresq; & artificia diſtribuerunt, *id eſt ſingulis aſſignarunt*, ac eorũ figuras etiam effinxerunt, *vel ſimulacris repræſentarũt. Vel ſimplicius, figuras eorum indicarunt.*

[3] Qui verò iſtis priores poetæ fuiſſe dicuntur, poſteriores (vt mihi quidem videtur, fuerũt. Et prima q. illa Dod. ſacerdotes dicunt: ea verò quæ ad Heſiodũ & Homerum ſpectãt, ego is ſum qui dico. At de orac.

1 In fatis esse.
2 Qui templi curam gerūt. *Vel, Quibus templi cura demandata est.*

[1] debere: & se interpretatos esse, quod ipsis annuntiaretur id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Libyas abisset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculum conderent: quod & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes cum assensu cæterorum Dodonæorum [2] templo vicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ: proximæ, Timaretæ: minimæ natu, Nicandræ. de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alterum in Libya, alteram in Græcia vendiderunt: [3] hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, veniit, eā esse quæ apud Thesprotos veniit: atque deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit vt hîc memoria eius haberetur: atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiūt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum quia barbaræ essent, quòd videlicet simile quiddam auibus sonare ipsis viderentur. Interiecto deinde tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquam quæ ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tamdiu volucris modo sonare visa quamdiu barbarè loquebatur. nam calumba quonam modo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, AEgyptiam fœminam significāt. Súntque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas AEgyptias, & hoc apud Dodonam. est q; diuinandi in templis ratio ab AEgypto ascita. Ipsi igitur AEgyptij extiterunt principes conuentus & pompas & [4] conciliabula faciendi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentū est, quòd illa constet priscis temporibus, Græcanica verò recens fuisse instituta. Nec verò semel quotannis conuentum agunt AEgyptij, sed frequenter, cum alibi, tum præcipuè ac studiosissimè in vrbe Bubasti in honorem Dianæ. Secundo loco in vrbe Busiri in honorem Isidis. In qua vrbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta AEgypti sita. Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, *id est Ceres*. Tertio gradu in vrbe Sai, in honorem

3 Videtur mihi hęc mulier venundata apud Thesprotos in ea regione quæ nunc Hellas est, quæ eadē pti⁹ Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem, sub fago quæ *ibi* nata esset constituisse Ioui sacrum, *id est fagū quæ ibi erat, Ioui consecrasse*. sicut par erat eā quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quem peruenerat, monimētum ipsius habere. Atq; hinc orac.
4 Collocutiones cum diis per sequestrem & interpretem.

tem Mineruæ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorem Martis. Cæterùm quum se cõferunt in vrbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnaq; est in singulis nauibus vtrorunq; multitudo. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibijs canunt: cæteri cæteræq; modulantur manusq; complodunt. Atque vt ad quanque vrbem peruenium nauigando, talia agũt: Appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis fœminas ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes[1] retrahunt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad vrbem Bubastin peruentum est, diem festum celebrant magnis hostiis offerendis. quo *in festo* plus vini vinealis absumitur quàm in reliquo anni tempore. Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atq; hæc quidem in ea vrbe fiunt. At in vrbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sanè hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere.[2] Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares qui AEgyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoque frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non AEgyptios. Vbi verò in Sain vrbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequentes *lucernas* accendunt, imbutas sale & oleo plenas [3] cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomẽ impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicunq; AEgyptiorum non ierint, obseruantes sacrificij noctem & ipsi vniuersi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernæ non in Sai modò, sed etiam per vniuersam AEgyptum. Qua verò gratia nox hęc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tãtum sacrificasse contenti sunt. In Papremi verò, quemadmodum alibi, & sacrificia & res diuinas peragunt,[4] sed quoad sol circunfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: quum plures eorum tenentes ligneas clauas stant pro foribus

1 Pudenda reuelant.

2 Quotquot autem Cares Ægyptũ incolunt, in eo plus etiã faciunt istis, & feriant fronte gladiis.

3 Quibus superstians incũbit ipsum ellychnium. [*alu.* supernè autem inest ipsum ellychnium. S.]

4 Sole autẽ iam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorũ, *vel, maior autẽ pars*, tenentes ligu. cl. st. pro templi. Alii verò qui vota exequũtur, plures quàm mille homines, cum singul.

templi,alij eregione, plus mille virorum qui vota exequuntur,cum singulis fustibus frequentes alia ex parte consistunt.Porro simulacrum ligneum ex ligneo sacello deauratо in alias sacras ædes pridie exportant, paucis illis qui ministerio simulacri relicti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo vehitur sacellum cum simulacro quod intus est. Hos ingredi prohibent ij qui in vestibulo stant. At ij qui vota exequuntur,opitulantes deo,percutiunt hos, sese ipsi defensantes. Hic vehemens existit fustuaria pugna mutuò capita ferientium, multiq; ex vulneribus(vt ego opinor)pereunt,etsi Ægyptij quenquam mori negãt. Aiunt autem indigenæ conuentum hunc ideo institutum: Templum id incoluisse matrem Martis, & ad eam Martem iam adultum ac virilis ætatis venisse gratia coeundi cum matre:quem matet nos ministros,[2] vt qui eum à principio non agnoscerent,eum ingredi ad matrem non sinerent. Hunc,ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malè mulctasse,& ad matrem fuisse introgressum.[2] Et ob hanc rem aiunt solennem esse Marti die festo hanc rixam,& institutum ne in templo cum fœminis coiretur,néve à venere nisi ablutis templa adirentur. Hi sunt qui primi ceremoniis vacauerunt.nam cæteri ferè mortales, præter AEgyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à venere surgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem esse vt cęteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & voluctum greges coire in deorum templis atque in fanis:quod si non esset deo gratum, ne pecudes quidem id esse facturas *dicunt*.Mihi autem ista facientes nõ probantur. AEgyptij porro cum in aliis ad sacra pertinentibus, tum verò in his superstitiosè agunt.AEgyptus,quum sit Libyæ finitima,non tamen admodum bestiis abundat: quæ verò illic sunt,eæ omnes pro sacris habẽtur,[3] partim mansuetæ, partim immansuetæ. Qua autem causa pro sacris habentur, si dixero, ad res diuinas oratio mea descendet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumque quicquid dixi,id necessitate coactus delibando dixi. Consuetudo quę de bestiis est,ita habet: Eas seorsum singulas educandi curam AEgyptij atque AEgyptiæ suscipiunt: in quo honore filius patri succedit. His bestiis omnes qui in vrbibus sunt, vota

1 Vt qui antea ipsum nõ vidissent, nõ fuisse ingredi. sed abegisse.

2 Et ob hãc rẽ Marti hanc verberationẽ die festo solẽnem se instituisse aiunt. Sed & ne in templo cum fœminis congrederentur, néve à congressu, *ad verbum, à fœminis*, nisi abl.tem adir. hi primi religiosè cauerunt. *Vel,Sed in templo congredi,&c. hi primis religio fuit.*

3 Quarũ alię inter ipsos homines alũtur, aliæ nõ item. Cur autẽ abstineatur ab his quæ sacra sunt, si dix.

vota perſoluunt, ſupplicantes illi deo cuius illa beſtia eſt, hunc in modum: Deraſis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argenti: quę pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici beſtiarum. Illa pro hoc conciſos piſces præbet beſtiis eſcam.[1] tales enim cibus illis præbetur. Quarum ſiquam quis necauerit, ſi volens, morte mulctatur: ſin nolens, plectitur ea multa quam ſacerdotes ſtatuerint. Quiſquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, ſiue volēs ſiue nolens, neceſſariò morte afficitur. Quū autem multæ ſint beſtiæ quæ vnà cum hominibus victitāt, multo tamen plures eſſent [2] niſi res hæc officeret felibus. Feles poſtquā ſunt enixæ, nō amplius adeunt maſculos: eas iſti coeundi gratia indagātes, tamen potiri nequeūt: [3] ergo contra illas talia comminiſcuntur: Ereptos & ſubreptos earum fœtus occidunt, non tamen occiſos edunt. Illæ fœtibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantiſſima enim fœtuum beſtia eſt) ita demum ad mares ſe conferunt.[4] Felem incenſa ſtrue diuina res occupat. nam quoties ignem exſtinguere neglexerunt Ægyptij, cuſtodias felium diſpoſiti agunt. At illæ aut intrudendo ſeſe hominibus, aut tranſiliendo in ignem inſiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Ægyptij. Quibuſcunq; autem in domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti ſola ſupercilia eradunt: totū autem corpus & caput, in quorum domibus *moritur* canis. Efferuntur autem feles mortuę ad ſacra tecta, vbi ſalitę ſepeliuntur in vrbe Bubaſti. Canes fœminas in ſua quiſq; vrbe tumulant, ſacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ, [5] ichneutæ ſepeliuntur. Nam mygalas, *id eſt mures araneos*, & accipitres in vrbem Barum aſportant. Vrſos autem, qui ſacri ſunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci ſepeliunt vbi iacētes inueniunt. Ac crocodilo talis ineſt natura: Quatuor mēſibus maximè hybernis nihil omnino edit: & quum ſit *animal* quadrupes, tamen terreſtre & aquatile eſt. Nam ouā parit humi, excluditque: & plerunque diei in ſicco agit, ſed totam noctem in flumine, quippe caliđiore aqua quam nocturno ſereno & ruſcido. Ex omnibus quæ nouimus [6] *animalibus*, hoc maximum exiſtit ex minimo. ſiquidem

51

1 Et huiuſcemodi quidē educatio ipſis eſt conſtituta. Quarum, &c.

2 Niſi tale quiddam felibus accideret.

3 Ergo aduerſus hoc *malū* tali vtuntur perfutia.

4 Orto autē incēdio diuinum quiddā felibus accidit. Ægyptij enim recedētes & ignem extinguere negligentes, feles obſeruāt: feles autē ſubeuntes & ſuperſilientes homines, in ignem inſiliunt. *Vel, ſaltentes ſuper homines.*

5 Id eſt, Canes maſculi ferarū indagatores. Gall. Chiens de chaſſe. Limiers.

6 *Ad verbū, mortalibus.*

oua gignit haud multo maiora anſerinis, & proportione oui fœtus excluditur: at excreſcens, ad decem & ſeptem & amplius cubitos peruenit. Oculos habet ſuillos, dẽtes magnos proportione corporis, & prominentes atque ſerratos: cui ex omnibus beſtiis ſoli lingua innata non eſt. Idem inferiorem maxillam ſolum non mouet, ſed ſuperiorem inferiori admouet. Vngues quoque robuſtos habet, pellemque ſquamatam circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, ſub dio perſpicaciſſimus. Itaque quòd in aqua vitam degat, os fert introrſum hirudinibus refertũ. Quúmque eum cæteræ volucres ac beſtiæ fugiant, [1] ſolus ipſũ trochilus pacatus eſt, quòd videlicet ei eſt vtilis. Etenim poſteaquam crocodilus ex aqua in terram egreſſus eſt, ac deinde hiauit (ſemper enim ferè hoc ad zephyrum facere ſolet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat illas ſanguiſugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibuſdam AEgyptiorum crocodili ſacroſancti ſunt: quibuſdam non ſunt, ſed * veluti hoſtes exagitant. Sacros admodum eſſe eos exiſtimant qui circa Thebas & Mœrios ſtagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctũ manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fuſiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoque [2] accommodata ac ſacra præbentes, [3] conſectantur tanquam pulcherrimè viuentem. At vbi mortem obiit, ſale conditum ſacris in vrnis ſepeliunt. At qui circa Elephantinam vrbem incolunt, quòd ſacros eſſe non cenſeant, etiam comedunt. Neque verò crocodili vocantur, ſed champſæ: verùm Iones appellauere crocodilos, illi genere crocodilorum quod apud eos in ſepibus gignitur, ipſorum formam comparantes. Hos capiendi quum ſint complura & multiplicia genera, vnum tantum hoc mihi, quod maximè dignum relatu videtur, puto ſcribendum. Vbi tergum ſuillum hamo circundatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipſe ad oram fluminis porcellum, quẽ vnum tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, ſecundum illam tendit, nactuſq; tergum deuorat. Et poſteaquam attractus eſt, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc acto, cæ-

1 Cum ſolo trochilo pacẽ habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim p.

*Alii. tractãt vt hoſtes. S-

2 Conſtituta. *vel decreta.*

3 Et vtuum honeſtiſſimè tractantes.

cto, cętera facilè sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus. Iā verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera AEgypto non sacri: talem speciem naturamque habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus, vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, [1] eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri, tā crasso corio vt ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignuntur præterea in fluuio [2] aquatilia quædam quæ Ægyptij sacrata esse arbitrantur. Arbitrantur item sacrū esse genus piscium quod vocatur squamosum, atq; etiam anguillā. Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucribus verò vulpāseres. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquā vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos cōmeat, quingentesimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demū quum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusque est: Pennæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cū habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eū aiunt (quod mihi non fit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscētem in tēplum Solis, gestare patrē myrrha obuolutum, & in eo tēplo humare. sic autem gestare: primùm ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demū ouum exenterare, atq; in illud patrem inferre: & qua parte ouū exinaniuit, patremq; intulit, eam partē alia myrrha inducere: & quum tantundem ponderis impositio parente effectū sit, obstructo tursus foramine, bainlare illud in AEgyptum in tēplum Solis. Hæc facere hanc auem cōmemorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxij, pusillo corpore, binis prædīti cornibus, è summo vertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem ferè positus: ad quem locum ego me contuli, quòd auditem volucres esse serpentes. Eò quum peruenī, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erant magni, & his alij atque alij minores, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinæ proiectæ iacebant, huiusce modi: Ex arctis montibus exporrigitur in vastam planitiem AEgyptiæ contiguam. Fer-

1 Exertos dentes ostentantes, cauda & voce equina.

2 Lutræ, *siue lutrīæ*, quas Æg. sacras esse arbitr.

tur ex Arabia ſerpentes alatos ineunte ſtatim vere in AEgyptum volare, ſed eis ad ingreſſum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, ſed ipſos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab AEgyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipſis AEgyptiis idcirco ſe his auibus honorem exhibere. Eius auis ſpecies talis eſt: Nigra tota vehementer eſt, cruribus gruinis, roſtro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem ſpecies eſt nigrarum quæ cum ſerpentibus pugnant. [1] At earum quæ pedes humanis ſimiles habent (nam bifariæ ibides ſunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi ſunt vehementer nigra, crura & roſtrum alteri conſentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, ſed *glabras* & alis veſpertilionis valde ſimiles. Hactenus de ſacris beſtiis dictum ſit.

1 Earum verò quæ hominibus magis obuerſantur.

Ipſorum autem AEgyptiorum, ij qui circa partem AEgypti frumentariam habitant, [2] memoriam omnium hominum commentantes, ſunt ferè eorum in quorum ego veni experimentum, longè excellentiſſimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis menſibus triduo purgant ſe, vomendo atque inteſtina diluendo, gratia ſanitatis conſeruandæ: exiſtimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam ſunt alioqui AEgyptij omnium hominum, ſecundum Libyas, maximè ſalubri corpore, [3] aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur: ex cuius mutationibus præcipuè exiſtunt in hominibus morbi. Pane veſcuntur quem [4] ex farre conficiunt, quem *panem* colleſtem nominant. Vino vtuntur facto ex hordeo: deſunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum piſcibus (partim crudis ad ſolem arefactis, partim ſalſugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen ſale conditis, coturnicibus anatibuſque atque auiculis. [5] cæteris autem vel volucribus vel piſcibus qui ipſis in proximo ſunt, (præter illos qui ab eis ſunt recepti pro ſacris) partim aſſis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quum multi conuenerunt, & à cœna diſceſſum eſt, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, ſed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino,

2 In prodendis memoriæ factis omnium hominum ſe exercentes.

3 Tempeſtatum. *Gall. La diſpoſition des temps.*

4 Ex olyris. *Zea.*

5 Cæteris autem quæ cum auibus aut piſcibus affinitatem aliquã habent.

omnino, aut bicubitali, oſtendensque ſingulis conuiuatorum, ait, In hunc intuens pota & oblectare, talis poſt mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contentique moribus patriis: nullum alium aſciſcunt. Quibus cum alia ſunt egregia inſtituta, [1] tum verò illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen congruit eum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cum alia multa quæ ſunt apud AEgyptum, tum verò vnde id nomen Lini acceperint, quem ſemper quodammodo decantare cognoſcuntur. Vocatur autem Linus AEgyptiacè Maneros: quem AEgyptij tradiderunt, quum filius vnicus extitiſſet primi ipſorum regis, præmaturaque morte deceſſiſſet, his lamentis ab AEgyptiis fuiſſe decoratum, & cantilenam hanc eamque ſolam ipſis inſtitutam. Congruunt præterea in hoc cum ſolis Græcorum Lacedæmoniis AEgyptij, quòd minores maioribus natu obuij cedunt via, ac deflectunt, aduenientibusque è ſedili aſſurgunt: quæ in re cum nullis aliis Græcorum conueniũt. [2] Inuicem compellandi ſe mutuò in viis adorant, genu tenus demiſſa manu. Veſtibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calaſiris appellant, ſuper quas candida ferunt amicula linea ſuperiecta. Laneæ tamen veſtes neque in ędes ſacras geſtantur, neque vnà cum cadauere ſepeliuntur. profanum enim eſt. Conſentanea verò hæc ſunt iis quę Orphica & Bacchica appellantur, ſunt autem AEgyptia & Pithagorea. Nam his quoque ceremoniis participantem, laneis indutum veſtibus humari religioſum eſt, de quibus ſacra redditur ratio. Alia inſuper ſunt ab AEgyptiis excogitata, quis menſis diésve cuius deorum ſit, & quo quis die genitus, qualia ſortietur, & quam mortem obibit, & quales exiſtet. Quibus rebus qui in poeſi verſati ſunt, vſi fuerunt. Plura quinetiam ab eis prodigia comperta ſunt quàm à cæteris omnibus hominibus. nam quum prodigium extitit, ſcribunt id, obſeruantes quomodo euenerit: & ſiquando poſtmodum huius ſimile extiterit, exemplo *prioris putant* euenturum. Diuinatio apud eos ita eſt conſtituta *vt eius* artificium nulli mortalium vendicetur, ſed *certis diis. Si*quidem Herculis illic oraculum eſt, & Apolli-

1 Tum verò etiam Linus cátio in Phœnice & Cypro & aliis locis decãtata: quæ varium quidẽ pro ſingularũ gentium differentia nomẽ habet: ſed vt inter omnes conueniat) eadẽ illa eſt quã Græci canunt, & Linũ appellant. vt cũ alia multa quę ſunt in Ægypto, tum etiam illud admirer, vnde Lini illius quem videntur iam inde ab omni æuo ceciniſſe, nomen ſit exortum. Vocatur porro Linus, &c.

2 In viis pro mutua ſaluta tione. ador.

nis,& Minervæ,Dianæq; ac Martis,& Iouis. sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in 55
vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo sunt omnia instituta,sed differenter. Iam verò medicina apud eos hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum sint medici,non plurium. itaque omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt oculorum, alij capitis, alij dentium, alij
1 Alui & vicinarum partium.
[1] alui partium,*alij morborum occultorum. Luctus eorundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex
*Hier. Mercurialis Var. lect. lib.2,c.3.putat pro alij legi posse siue: ut hæc sequentia exponant præcedentia.S.
domesticis decessit homo alicuius momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt luto.
2 Inter cognatos, uel necessarios. nisi alterius deprauatum est,aut pro alijs quos positis.
deinde relicto [2] domi cadauere, ipsæ per vrbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis
3 Affines omnes.
[3] proximæ quæque. Altera ex parte viri,& ipsi [4] expectorati se verberant. His actis,ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium factitãt: qui,quum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt iis qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea,pingendo assimilata. Et eorum vnum accuratissimè fabrefactum esse aiunt,(cuius ego [5] nomen si nuncupauero, haud faciam sanctè)alterum illo inferius,ac vilioris pretij: tertium,vilissimi. Quibus expositis sciscitantur ab iis ad quod exemplum velint effingi mortuum suum. Isti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus,hunc in modum diligentissimè condiunt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt,
4 Succincti.
5 Nomen nuncupare nefas esse duco.
[6] vt quanque partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide AEthiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt,ac vino palmeo eluerunt, rursus odoribus contusis proluunt: tum aluum complentes contusa myrrha pura, & casia, & aliis) excepto thure) odoribus, iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliunt nitro abditum septuaginta dies. nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerunt, sindone byssina totum incisis loris inuoluunt, gummi illinentes: quo AEgyptij glutinis loco plerunque vtuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inferunt mortuum, inclusumque
6 Ipsum quidem sic educentes, pharmaca verò infundentes.

simque ita,[1] reponunt. Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes sumptum, ita apparant. Clysterem vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc alnum mortui, ipsam neque scindentes neque extrahentes, sed per secessum, prehenso viæ posterioris hiatu, infer-ciunt: & tot quot dixi diebus sale condiunt. quorum dierum vltimo cedrinum vnguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vnà secum alnum atque intestina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuiq; tantùm cutis & ossa relinquuntur. Vbi ista fecere,[2] ex quo sic tradidere mortuum, nihil amplius negocij suscipiunt. Tertia conditura hæc est qua adornantur eorum mortui: Qui tenuiori sunt fortuna, ablutionibus ventrem abstergunt, arefaciuntque sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium virorum, non statim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas quæ formosæ valde & [3] maioris momenti fuerint, sed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de causa facientes, ne cum fœminis isti salinarij concumbant. Deprehensum enim quendam aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumque ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem vel ipsorum AEgyptiorum vel externorum compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati ad quam electus est, condire, & quamhonestissimo funere sepelire, in sacris monumentis. quem ne contingere quidem fas est alteri aut proximorum aut amicorum,[4] nisi ipsis Nili sacerdotibus, vtpote maius quiddam quàm hominem mortuum tractantibus ad sepeliendum. Græcanicis institutis vti recusant, & (vt semel dicam) nullorum hominum aliorum institutis vti volunt. Et hoc quidem cæteri AEgyptij obseruant. Est autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem, quo in oppido est templum Perſei, Danaæ filij, quadratum ac palmeto circundatum, ingenti sanè è saxis vestibulo, stantibus desuper duabus grandibus è lapide statuis. In hoc ambitu est templum, & in eo simulacrum Perſei: quem Chemmitæ memorant sibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter

1 Reponunt in loculo, *uel potius in loco sepulchrorũ loculis dicato*, & rectum statuunt ad parietem. Siquidé mortuos sum ptuosissimè apparant, *uel adornant*. Eos autem, &c.

2 Sic mortui *propinqui* ted dunt, nulla re alia facta. Tert.

3 In pretio habitæ f.

4 Sed eum sacerdotes ipsi Nili, veluti maius quid dam quàm humanum ca dauer, manibus contrectantes sepeliunt.

intra templum. Eiusque sandalium quod gestabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exhuberare omnem Ægyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis præmijs tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Perconantique mihi cur eis solis consueuisset apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Ægyptijs discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent Chemmitæ, naufgasse in Græciam: 54

1 Quorum genealogiam describentes, deuen.

[1] à quibus originem gradatim ducendo, deueniebant ad Perseum. Hunc in Ægyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse. quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Ægyptum venisse, [2] & gymnicum certamen celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur Ægyptij qui supra paludes incolunt. Qui verò in paludibus, vtuntur eisdem quibus cæteri Ægyptij moribus, cum in aliis, tum in habendis singulis vxoribus, quemadmodum Græci. Cæterum ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quum fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ loton Ægyptij vocant, ea vbi demessuerunt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstanti orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio [3] calyce germinans è terra, simillimus specie est fauo vesparum. In eo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comedûtur & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerpserunt, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant. Eo siqui admodum suaui vti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solùm piscibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisque deinde

2 Se igitur certamen gymnicum ipsius iussu peragere. Et hi quidem sunt ritus Ægyptiorũ qui sup.

3 Calyce adnascente è radice, simil.

deinde veſcuntur. In fluminibus non ferè gignuntur piſces gregales: ſed nutriuntur in ſtagnis: qui hæc faciunt. Simulac inceſſit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus maſculis genituram ſpargentibus, quam fœminæ [1] conſectantes, recuruando ſe ex ea concipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari ſunt effectæ, remeant omnes rurſus ad loca ſibi conſueta, non amplius eorundem ductu, ſed fœminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum fecerant mares, oua fundentes inſtar milii paruæ, quæ mares venientes deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana, piſces: quum ex illorum granorum reliquis non deuoratis, ſed nutritis, piſces fiant. Ex his piſcibus qui capiuntur, dum in mare meant, [2] his detrita dextra: quod ea de cauſa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à ſiniſtra terram legunt: rurſus eadem via reuertentes, incurſant atque offenſant contingendo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decurſum. Nilo incipiente augeſcere, in primis depreſſa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confeſtimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuò cuncta piſciculis minutis opplentur. Vnde autem veriſimile ſit eos gigni, hoc mihi videor cauſæ intelligere, quòd ſuperiore anno poſtquam Nilus abſceſſit, piſces qui oua in cœno pepererant, vnà cum poſtremis abeunt aquis: circumacto rurſus anno, vbi aqua reſtagnauit, protinus ex his ouis gignuntur piſces. Et ad piſces quidem quod attinet ita ſe res habet. Porro AEgyptij qui paluſtria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu ſillicypriorum, quod appellant AEgyptij, [3] kiki, hunc in modum conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltrò naſcuntur, ad oras fluminum ſtagnorumq; ſerunt, multum quidē fructum ferentia, ſed graueolentem. Hunc vbi collegerūt, alij contuſum, ad ignem, alij in ſartagine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quàm oleum, ſed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduerſus culices, quorum magna vis eſt, hæc ab eis excogitata, illos quidem qui ſupra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri aſcendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habi-

1 Conſectantes, abſorbent, & ex ea conc. *Legendum enim ἀναπάμπλωσι ex vet. cod. non ἀναπάμπλωσι, cum Valla, nec ἀναλάμπλωσι, cum vulg. edit.*

2 His capita ſiniſtrā verſus attrita apparēt: qui verò capiuntur dum remeāt, dextram habēt attritam. idq; ob eam cauſam pat.

3 *Vulgò ricinus eſſe exiſtimatur.*

tant, alia turrium vice sunt machinati, hæc videlicet: Singuli sua habent retia, quibus per diem pisces capiunt, [1] eisdem noctu vtuntur cubili in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operti somnum capiunt. qui si in vestimento inuoluti aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent: per retia verò ne tantulum quidem mordere conantur. [2] Naues eorum onerariæ sunt factæ è spina, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali [3] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum densos ac longos stipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extendunt. [4] Commissuris nequaquam vtitur, sed introrsum compages byblo innectunt. Gubernaculum [5] scitè faciunt, & hoc per carinam transit. Malo quoq; spinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat ventus, verùm à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc pacto feruntur: Est [6] ianua ex myrica facta, [7] putaminibus arundinaceis strata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo: huiusmodi [8] ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis sinunt deferri: lapidé verò retrorsum alio fune. [9] Ita ianua, impetu aquæ insidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est cōpia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem supergressus est Nilus, solæ vrbes apparent, eatenus extantes vt insulis Ægæi maris ferè assimiles esse videantur. Nam cæteta Ægypti, pelagus efficiuntur: ipsæq; vrbes, solæ extant, *quæ flatuones maxime sustinent*. Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis, sed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem [10] Memphin versus, non iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & vrbem Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucratem versus per campum ad Anthyllam vrbem venies, & ad vrbem

1 Nocte verò sic vtuntur, Cubile in quo quiescūt, reti circundant, deinde op. *Vt legatur ἕτω, non αὖτῳ.*

2 Nauigia eorum onerariæ sunt factæ è sp.

3 In formam lateris comp. hunc in m. compingentes, Cuneis frequentibus & longis circunnectunt bicubitalia ligna. Vbi hūc in m.

4 Curuatis autem in gyrum lignis non vt.

5 Vnum fac. ῦ, *pro quo hic legit οῦ.*

6 Cratis.

7 Ex arundinum resegminibus cō sūta, *vel contexta*, & lapis perforatus, duorum f. &c.

8 Cratem.

9 Cratis itaque imp.

10 Memphin versus nauigāti, iuxta ipsas pyramidas est cursus, *id est tenetur, vel dirigitur.* at ne hic quidem est *rectum*, sed *est alueo iuxta ac.*

quæ

quæ vocatur Archandri. Harum vrbium Anthylla, quæ eſt inſignis, datur peculiaris in calceamenta vxori ſemper eius qui in Ægypto regnat. quod factum eſt ex quo Ægyptus fuit ditionis Perſarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthij Achæi filio. Archandri enim vrbs nominatur. [1] Quòd ſi alius quiſquam Archander eſſet, nequaquam Ægyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogaui, dicta ſunt: hic pergam diſſerere de Ægypto quæ audiui, addens & aliquid quod ipſe viderim. Menem, qui primus apud Ægyptum regnauit, aiebant ſacerdotes [2] iunxiſſe pontibus Nilum ad Memphin. nam eum, Libyam verſus, totum præterlabi montem Pſammium: & ſupra Memphin centum circiter ſtadia meridiem verſus aggeſta humo ad anfractum fluminis arefeciſſe priſtinum alueum. ita flumen facto alueo per medium montium fluere. Adeo nunc quoq; ſub Perſis iſte anfractus Nili qui coercitus fluit, magnis præſidijs cuſtoditur, quotannis obſeptus aggeribus. Quos ſi refringens flumen velit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, [3] id vnde fluit amnis effectum terreſtre, ibiq; ab eodem vrbem hanc conditam quæ nunc Memphis appellatur (eſt enim Memphis in anguſtijs Ægypti ſita) & exterius aquilonem verſus & veſperum, ex flumine effoſſum eſſe ſtagnum, (nam ab aurora ipſe Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templum Vulcani tũ magnum, tum memoratu digniſſimum. Poſt hunc recenſebant è libro ſacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuiſſent Æthiopes & vna mulier alienigena: cæteri, viri Ægyptij. Mulieri quæ regnauit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, Nitocris: quam dicebant vltam fuiſſe fratrem ab Ægyptijs, apud quos regnabat, interemptum: quum eo interempto, regnum ad hanc deuoliſſent. Vltam autem fratrem, multis Ægyptiorum dolo abſumptis. [4] Nam extruxiſſe eam permagnum ædificium ſubterraneum, per cauſam quidem noui operis, animo autem aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat frater-

1 Sed fieri poteſt vt aliquis alius Archander fuerit: non tamẽ Ægyptiũ eſt hoc nomen.

2 Aggeſſiſſe Memphin. fluuiũ enim totum præterlabi ſoſtitũ monté labuloſum Libyã verſus: Menẽ autem ſupra ſtadia circiter centũ à Memphi, ſinu qui meridiẽ verſus ferebatur obſtructo, aref. pr.

3 Quum ea pars à qua fluuium accuerat, cõtinens facta eſſet, *vel terreſtrus*, ibi ab e.

4 Nam quũ domum conderet, ſpecum ſubterraneũ & eum quidẽ valde longũ excauaſſe, vt ipſa quidem dicebat, mente autẽ aliud machinatam eſſe. & conuoc. *Vt legatur xarũt, non* ὃ τότε.

næ cædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hęc demum de illa referebant, præterquam quòd, vbi hoc fecisset, [1] conspersisse eam multo cinere ædificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, nisi vnius, qui postremus horum extitit, Mœris. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad ventum aquilonem vergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea exstruxisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu mentionem faciam. Hunc itaq; tantum operum edidisse: alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine Sesostris, mentionem habebo. Istum dicebant sacerdotes, [2] primum longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressumq; longius, venisse in mare iam vadosum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro se ad Ægyptum recepisset, secundum sacerdotum commemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnesq; gentes, vt in quamq; incidebat, subegisse. Et quascunq; earum nanciscebatur feroces & vehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ, & quæ referrent ipsum illos vi subegisse: quarum verò vrbes nullo prælio nulloq; negotio cepisset, his cippis inscripsit tum easdem literas quas scripserat eis gentibus quæ viriles extiterant, tum muliebria genitalia: planum facere volens, illos haudquaquam viriles extitisse. Hæc faciendo peragrabat continentem, donec ex Asia in Europam transgressus, Scythas subegit & Thraces: ad quos vsq; & non vlterius mihi videtur Ægyptius exercitus peruenisse, quoniam in istorum terra tituli, non vltra, positi apparent. Hinc digressus retro abijt, & posteaquam ad Phasin subsedit, [3] quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipse rex Sesostris, diuiso

56

1 Sese conlecisset in domum cinere plenam, quò imp.

2 *Hunc locũ Budæus ita vertit*, Primum omnium regum longis nauibus Arabicum sinum præteruectũ, & populos rubri maris accolas in potestatem suã redegisse: indeq; retro isdem vestigijs reuersum, & coactis ingẽtibus copijs transgressum in continentẽ infesto exercitu obuias vbiq; gentes subegisse: Quascunque autẽ erat nactus gentes strenuas, & pro libertate tuẽda acriter ac percupidè dimicantes, per horum ille regiones stelas, *id est cippos lapideos* statuebat, literis significantes ipsius regis nomen & patriam, & vt copijs eos proprijs ac viribus subegerat. Quorum verò vrbes nullo negotio aut incruento certamine cepisset, apud hos itidem vt apud illos qui strenuitatis speçimen ediderant, cippos quoq; statuebat, atq; eo amplius muliebria genitalia adsculpebat, significare volens eos ignauos esse. Bud.

3 Deinceps pro comperto dicere non possum an ipse r.

suo

ſuo exercitu, aliquantulum copiarũ reliquerit ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæſi peregrinationis, circa fluuium Phaſin ſubſtiterint. Nam Colchi videntur Ægyptij eſſe, quod ipſe prius notum quàm ex alijs auditum refero. Cuius rei quum mihi cupido inceſſiſſet vtrosq; percontarer, magis Colchi reminiſcebantur Ægyptiorum, quàm Ægyptij Colchorum. Dicebant autem Ægyptij ſe opinari Colchos è Seſoſtris eſſe exercitu. [1] Ipſe autem ex hoc coniecturam capiebam, quòd atro colore ſunt & criſpo capillo (tametſi hoc pro nihilo putari poſſet, quũ & alij ſint huiuſcemodi) [2] ſed quòd iſti præcipuè. Præterea quòd ſoli omnium hominũ Colchi & Ægyptij & Æthiopes ab initio ſtatim pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices & Syrij, qui ſunt in Palæſtina, didiciſſe id ab Ægyptijs & ipſi confitentur. Syrij verò qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis ſe nuper didiciſſe aiunt. Hi enim ex hominibus ſoli ſunt qui circunciduntur: [3] & in hoc faciendo, agnoſcũtur Ægyptij eſſe. Ægyptij verò atq; AEthiopes, nõ queo dicere vtri ab vtris didicerint. nam videtur eſſe perantiquũ. Sed quòd ex AEgypto, quum illic commercium haberent, didicerint, magnum mihi fit hoc teſtimonium: quòd hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitantur AEgyptios, nec eorum qui naſcuntur, virilia circuncidunt. Agedum & aliud de Colchis dicam, in quo ſint ſimiles AEgyptiorum. Hi ſoli atq; AEgyptij linum eadem ratione [4] operantur: omnisque vtrorumq; vita pariter & lingua ſimilis eſt. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod ab AEgypto venit, appelletur AEgyptiacum. Titulorum quos Seſoſtris rex AEgypti [5] regionatim erexit, plerique iam incolumes non extant. quoſdam in Syria Palæſtina ipſe vidi inſcriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoq; duæ huius viri figuræ viſuntur in petris inciſæ: vna quidem quâ ex Epheſo in Phocæam itur, altera verò, quâ è Sardibus Smyrnam verſus. In quarum vtraq; inſulptus eſt vir magnitudine quinũm palmorum, dextra ſpiculum tenens: ſiniſtra arcus, cæteramq; item armaturam & AEgyptiacam & AEthiopicã geſtans:

1 Ipſe partim ex hoc.

2 Sed ex iſtis magis, quòd ſoli, &c.

3 Et in eo iſtos Ægyptiorum cõſuetudinem ſequutos conſtat.

4 Elaborãt. *Vel, Apparant. Gall. accomſtrent.*

5 Per ſingulas regiones.

& ex altero ad alterum humerum euntes sacræ literæ Ægyptiacæ sunt insculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamẽ aut cuias fuerit, [1] ab hac parte non indicant, sed ab alteta. Ea quidam conspicati, Memnonis imaginem esse coniectant, multùm à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin Ægyptium sacerdotes dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum quas subegerat, reportantem, eundem, [2] posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem Ægypto præfecerat, vnà cum liberis inuitatum: & quum ille domum exterius materia circunstipasset, struemque incendisset, re hunc intellecta extemplo cum vxore deliberasse, (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadente vt duos è sex liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transeuntes euaderent, ita feciſſe: & duobus filijs ita incensis, cæteros vnà cum patre fuisse seruatos. Sesostrin in Ægyptum reuersum, vltione de fratre sumpsisse: quam verò multitudinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea vsum in hæc fuisse: Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quique ad diuortia aquarum, quæ nunc in Ægypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, [3] quia inuiti faciebant vt Ægyptum, prius equis & plaustris agendis vbique idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Ægyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas [4] vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas putauit vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Ægypti essent, refluente flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa AEgyptus intercisa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes AEgyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ contigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium inspiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum esset, vt ex

1 Hic quidẽ non declaratur, sed alibi declaratum est.

2 Quum in reditu Daphnas Pelusias veniſſet.

3 Et per imprudentiã fecerunt vt Ægyptus pt. ō, & pl. agendis vbiq; idonea, commoditatẽ ista careret. Nam, &c.

4 Et varias formas. *uel varia diuerticula* habentes. Regionem autẽ idcirco rex incidit vt ciuitat. *Hic pro τέρνας legit ornus.*

vt ex reſiduo proportione taxatum vectigal penderetur: atq; hinc geometria orta videtur in Græciá tranſcendiſſe.

57 Nam polum & gnomonem, *id eſt normam*, & duodecim diei partes à Babylonijs Græci didicerunt. Solus hic Ægyptius rex imperio potitus eſt Æthiopię: monumentũ quoque ſui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas ſtatuas, duas quidem tricenûm, vnam ſuam, alterá vxoris: quatuor autẽ, vicenûm cubitorum, totidem filiorum. Huic ſtatuæ longo pòſt tempore quum Darij Perſæ ſtatua anteponeretur, nõ tulit id ſacerdos Vulcani, negans Darium tales res geſſiſſe quales geſſiſſet Seſoſtris Ægyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quàm Darius, tum verò Scythas ſubegiſſet: eoq; iniquum eſſe huius ante illius ſiſti donaria, qui rebus geſtis non eſſet illum ſupergreſſus. Hæc loquuto ſacerdoti tamẽ ignouiſſe Dariũ ferunt. Defuncto Seſoſtre, regnũ ſuſcepiſſe Pheronem eius filiũ aiebant, & hunc nullã ſumpſiſſe expeditionẽ, ſed ei contigiſſe vt luminibus caperẽtur. idq; hac de cauſa: Quum flumẽ eo tempore copioſiſſimũ manaret, ita vt ſupra decẽ & octo cubitos rura tranſcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem [2] facinus admiſiſſe, quòd ſumptum ſpiculũ in medios fluminis vortices contorſerit: ſtatimq; laboraſſe ex oculis, ac viſum amiſiſſe, decennioq; cæcum fuiſſe. Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum aduenîſſe, iam exactum eſſe tempus [3] calamitatis: viſumq; ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris quæ ad ſuum ſolius virum acceſſiſſet, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia vrinã vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps vrinã expertum, tandem vidiſſe. Tumq; omnes mulieres quas fuiſſet expertus (præter eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet) vnam in vrbem coegiſſe, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, *id eſt rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipſa vrbe omnes concremaſſe: & eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet, vxorẽ duxiſſe. Ergo ea clade liberatus cũ alia in alijs templis donaria poſuit, omnia memoratu digna, tũ maximè memorabilia ac ſpectaculo digna in tẽplo Solis, gemina ſaxa, quos obelos vocãt, *à figura ſic*, centenûm cubitorũ longitudinis, octonûm latitudinis. Huic *in regno* ſucceſſiſſe aiebãt virũ Memphiten cui nomẽ eſſet

[2] *Hæc adde poſt Subegiſſet.* Darium autẽ Scythas vincere non potuiſſe. ideoq; in.

[2] Proteruitate quadam ſumpt.

[3] Pœnæ qua mulctaretur.

lingua Græca Proteus. cuius nunc apud Memphin visitur fanum, decorum sanè ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circunquaq; Phœnicibus Tyrijs habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ: quam conijcio esse Helenæ Tyndari filiæ: tum quia apud Proteum fuisse diuersatam audiui, tum etiam quòd cognomine Veneris hospitæ appellatum est. Nam quæcunq; sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domum, in mari AEgæo ventis cursu excussum in AEgyptiacum pelagus: atq; illinc, non remittentibus flatibus appulsum, in AEgyptum ad ostium Nili quod vocatur Canobicum, atque ad Taricheas. Erat in eo litore, Herculis templū, quod nunc quoque est: ad quod si quis cuiuscunque hominis seruus confugiens capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexandri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentesque deo supplices, Alexandrū insimulabant, eum destructum volentes, remque omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao iniuriam. Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quamraptissimè Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem « nefariam in Græcia perpetrauit: quippe seduxit hospitis « vxorem, quam secum ducens cum multis admodum opi- « bus, in tuam terram ventis appulsus est: vtrúmne finemus « eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? « Ad hæc remisit Proteus qui diceret, Virum istum, vndecunque is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, comprehensum ad me deducite, vt quídnam dicturus sit sciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam [1] seruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexandrum

[1] Supplices, ἱκέτας, *pro quo hoc legit* ἱκέτας.

drum quisnam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantem in loquẽdo ac [1] tergiuersantem coarguebant ij qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tãdem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens, Ego, nisi magni inter esse arbitrarer de nullo peregrino sup-
58 plicium capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. [2] omnium hospitum deterrime, sceleratissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta vxore: [3] neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momenti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuisque conuectoribus, vt è mea terra in aliam triduo transfreteris præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexandrum abducentem Helenam, cum alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis, ita versibus inquiens,

Picturata sinerant ibi pallia, opus mulierum Iliad. 5.
Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab vrbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Meminit quoque in Odyssea his versibus,

Hoc habuit Ioue nata probum præsensque venenum, Odyss. 4.
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat vxor:
AEgypti quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa venena.

[1] *Ad verbũ.* Non dicentem veritatem.

[2] Qui (ὃ omnium hominum deterrime) hospitio exceptus, sceleratiss. *At hic pro ξυνὼν legit ξυὸν, ingens cum ἀσεβῶν, & omittens τυχόν.*

[3] Neq; verò tibi satis fuit cum illa rẽ habuisse, sed etiam sublata illa abijsti. Ac ne his quidẽ contentus, direpta hosp. *Toteſt & aliter exponi ἁπαξάπασι.*

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit,

Odyss. δ. *Hæc etiam Ægypto dis me tenuere reuerti*
Conantem, quibus haud tuleram solemnia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse errationem Alexandri in Ægyptum. Est enim Syria Ægypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cum hi versus, tum verò hic locus, nõ minimũ, imò maximè probant Cyprios versus non Homeri, sed cuiúspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterùm, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorarent nécne, percontanti mihi, sacerdotes respondebant, se cognouisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio venisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locoq; communito, miserunt Ilium legatos, cumque eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenam [1] opesque quas Alexander furto asportasset, reposcisse, tum iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenam atque opes de quibus arguerentur, sed ea in Ægypto esse omnia, neq; se iure reatum sustinere earum rerum quas Proteus Ægyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic vbi ad AEgyptum peruenit, & Memphin appulit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissimè hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes [2] pecunias suas. Et quum hæc assequutus esset Menelaus, tamen iniurius in AEgyptos extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset, idque iam diu, rem nefariam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectisque, haruspicinam fecit. Quod vbi eum fecisse rescitum est inuisus & exagitatus [3] fuga in insulas Africæ obiacentes. Eò postea-

1 *Vel*, Resq;.

2 *Vel*, Res suas.

3 Nauibus in Libyã profugit. Inde quónam iter cõuerterit, ui hil ampl. *Hic interpr. pro ruui legit reuerti.*

quam

quam se contulit, nihil amplius quod referrent AEgyptij habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebant, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant AEgyptiorum sacerdotes. Ego verò [1] ad ea quæ de Helena, cõmemorata sunt, & ipse adijcio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiam vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quòd si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam cum multi aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo trésue aut plures perierant cum Græcis præliantes, siquid referentibus credi versificatoribus debet: hæc inquã, omnia quum contigissent, ego crediderim Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent, seniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo susceperturus: quem haudquaquam decuisset fratri iniustè agenti indulgere, quum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod sentio dicam) disponente, vt funditus euersi planum facerent hominibus magnarum iniuriarum magnas à diis esse vltiones. Et hæc quidem, [2] vt mihi videntur dicta sunt. Protei autem regnum dicebant susceptisse Rhampsinitum qui [3] memoriam sui reliquit vestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione vestibulorum statuit duo simulacra quinũm & vicinũm cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, [4] id AEstatem: quod austrum, id Hyemem AEgyptij vocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapi-

1 Et ipse assentior ijs quæ de Hel. &c. his adiectis, Si, &c.

2 Ex opinione mea d.

3 Monimẽta.

4 Id Æstatẽ vocant, & eũ quidem adorant atq; beneficijs prosequuntur: ei autem qui ad notum est, & Hyems vocatur, contraria istis faciunt.

deum, cuius parietum vnus in exteriorem ædium partem pertingebat. sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum: Is vnum è lapidibus ita struxit vt è pariete facilè tolli à duobus viris atque adeo ab vno posset. Ædificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse: interiecto tempore, structorem illum, quum esset vita excessurus, vocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisque narrasse, se illis prospicientē, vt affluenter vitam degerent, astutè ædificasse regis ærarium: ' denique omnia illis exposuisse planè, mensurasque ad lapidem amouendum docuisse, ac dixisse, illos hæc obseruantes, regij ærarij quæstores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem distulisse. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouisse, multūq; pecunię expilasse. Quum autem rex fortè fuisset ædificium ingressus, videretque vasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, quum & signa salua & ædificium obseratum esset. Vbi autem iterum ac tertiò aperienti minor assiduè pecunia ' apparebat, hoc fecisse, ne fures cum cum furto abirent: Laqueos faciendos curasse, & eos circa vasa in quibus pecuniæ inerant collocasse: fures, quemadmodum superiori tempore, quum venissent, & alter eorum penetrans ad vas recta perrexisset, eum fuisse laqueo retentum: & vbi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem vocasse, & præsentis conditionis suæ certiorem fecisse: iussisseque vt quamcelerrimè introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusque quis esset, etiam illum vita perderet. Qui quum visus esset probè dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificiū incorruptū, nullūq; neq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendū statuisse vt furis cadauer è muro suspenderet: custodesque illic appositos, iussos vt siquem plorantem aut miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadauere, matrem indignè tulisse, alloquutámque filium qui supererat, imperasse vt quacumque ratione machinari posset, corpus fratris resolueret asportaretque:

1 Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, aperte exposuisset, eius mensurā dedisse, ac fore dixisse vt si hæc obseruarent, regij ær.

2 Apparebat (ná fures non desinere diripere) ipsum hæc fecisse. Laqueos, &c. *Vel (vtpote furibus assiduè diripientibus.)*

retque: id si negligeret, minatam se regem esse adituram ad eum indicandum quòd pecunias regias haberet. Aduersus hanc quum filius multa verba faceret, nec persuaderet, quòd illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis vtres vino plenos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, [1] reuulsis ligaculis, duos tresque pedes resoluisse: & quum vinum profluueret, tum caput cædentem, vehementer vociferatum esse, tanquam nescientem ad quem prius asinorum se conuerteret. Custodes quum multum vini profluere viderent, concurrisse cum vasis in viam: & id quod profluueret, lucrifacientes comportasse. Istum simulata iracundia omnibus maledixisse, aliquandoque pòst illis consolantibus, finxisse se mitigatum, & ab iracendo desisse. Tandem seduxisse è via asinos atque instruxisse: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem lacesseret, vt risum eliceret, donasse illis vnum ex vtribus. Atque eos illic, vt erant discumbentes, potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes vt secum ad compotandũ maneret, atq; istum obsequutum remansisse: & quum inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum vtrem. Ita se vino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos somnoque oppressos, ibidem vbi potauerant obdormisse. Istum, vbi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodum malas dextras in contumeliam derasisse, & asinos impositio cadauere domum versus agitasse, exequutumque imperia matris. Regem, vb ei renuntiatum est furem cadauer surripuisse, acerbè tulisse: & quum vellet quoquomodo inuenire quisnam esset ista machinatus, hoc feciisse, quod apud me caret fide: Filiam suã domi prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum quidnam in vita esset actum à se solertissimum ac sceleſtissimum: & qui narraret quæ circa furem acta essent, eum comprehenderet, neque exire permitteret. Quum itaque filia patris imperia faceret, furem, [2] quòd audisset quamobrem ista fierent, cupientem euadere versutiá regis, hoc egisse: Recentis mortui amputatam ex humero manũ sub pallio feren-

1 Detractis vtrium duobus aut tribus peronibus *seu fasciculis*, resoluisse illos laxatis vinculis. [*Leopard. Emend. lib. 7, c. 12, vertit*, duos aut tres vtriũ petiolos pendulos retortũ esse. *Infra sanè in oraculo ὑπὸ τὴν ἀχαϊὸν πόδα dicitur penis, qui è ventre velut ex vtre petiolus prominet.* S.]

2 *Vel*, Qui intelligeret.

tem isse, atque ingressum ad filiam regis, quum interrogatus esset eadem quæ cæteri, enarrasse, hoc se scelestissimum perpetrasse, quòd fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset: solertissimum autem, quòd cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebrijs factis. Illam, quum hæc audisset, manum in hunc iniecisse, eique furem in tenebris manum mortui porrexisse. Quam mulier quum apprehendisset, manum se huius tenere rata, istum per fores se propipuisse muliere delusa. Postquã & hæc renuntiata sunt regi, stuporem incussisse tum astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum dimissis per omnes vrbes nuntijs, regem edixisse, non modò veniam sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius veniret: ita furem, fide habita, ad eum venisse: eiq; Rhampsinitum, magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tanquã ex omnibus mortalibus plurima sciẽti. Nam AEgyptios quidem cæteris, hunc autem AEgyptijs antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse viuum sub terram, eò vbi Græci opinantur sedes infernas esse, & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando victorem, aliquando victum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud AEgyptios. Idque ego ad meam memoriam scio obseruatum. Verùm [1] an ob id sic feriati sint AEgyptij, asserere non possum: sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. [2] Quæ ab AEgyptijs referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem in omni sermone constitutum est ea scribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum AEgyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur,

1 An ob id, an ob aliud quippiam sic ferientur AEgyptii, asserere non possum. Sacerdotes autem palliũ quoddam eo ipso die cõtextum vni ex suis induũt, & oculos mitra obducũt: quem gest. pall. vbi in v. dedux. q. s. ad C. templum. ipsi redeunt illo relicto.

2 Et hæc quidem tum ab Ægyptiis relata sunt, quę cuic. cr. vid. is eis vtatur. Mihi autem toto hoc opere, *vel tota hac narratione*, constitut.

retur, immigraret. Atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucria, rursus in aliquod hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt è Græcis qui vsurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. quorum ego nomina sciens, non duco scribenda, Ad Rhampsinitum vsque regem aiebant in AEgypto viguisse sanè [1] ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit Cheopē in omne flagitiū fuisse prolapsum. Omnibus nanque eum templis obseratis, ante omnia AEgyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse vt in suis ipsius operibus exercerentur: alijs, vt ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum vsque protraherent: alijs, vt transmisso flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decem hominum myriades, *id est centum millia*, ternis semper mensibus singulæ. In ea via populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quàm pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum. [2] altitudo (vbi maxima est) octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verùm in pyramide hac annos viginti absumptos: cuius singulæ frōtes (nam est formæ quadratæ) sunt [3] octogenûm iugerum pari altitudine, saxis dolaris decentissimeque coagmentatis quorum nullum est minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam scalas, quidam arulas vocant. Posteaquam eam principio talem fecissent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem graduum leuantes. [4] Vbi super hunc gradum lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. *Nam quot ordines* graduum, totidem machinæ erant, *siue eandem* machinam, quæ vna & facilis ad ferendum

1 Omnē legum æquitatem, &c.

2 Altitudo autē, qua parte est altior se ipsa. *Sic ad verbum. Intelligit autem fastigium ipsius pyramidis, Gall. La pointe, vel, l'eguille.*

3 Octogenûm pedum.

61

4 Atq; prout in eū lapis attollebatur.

esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. [1] Dictum sit à nobis de vtroq;, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæq; ex pyramide, quæ erat altissima: deinde gradatim sequentia: nouissimè verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide literæ Ægyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatum in operarios pro [2] apio, cæpis, & allijs: quod interpres earum literarum (vt probè reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel [3] in vestiarium operariorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (vt ego opinor) lapides exciderũt atq; portarunt, & alio non exiguo subterraneã fossam effecerũt. Propter quod eo flagitij deueniisse Cheopem, vt pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quantumcunque faceret quæstum. (non enim dicebatur quantum) eamque cum patris iussa fecisse, tum verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. itaque singulos ad se intrantes orasse vt sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem quæ stat in medio trium, in conspectu pyramidis magnæ, cuius vnumquodque latus [4] sesquijugerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem Ægyptij dicebant, eoq; defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem instituto vsum cum in alijs, tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos fumus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neq; per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodum in alteram) influit, sed extructo aquæductu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. [5] Fulsisse tum ex AEthiopico lapide versicolore primùm domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ędificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum ferè pedum celsitudinis. Porrò quinquaginta sex annos regnasse Chephrenem aiebant. ita centum & sex anni supputantur quibus AEgyptij in omni calamitate vexati sunt, nec templa

1 Dictum enim sit à nobis quod aiũt in vtrãq; partem.

2 Raphano.

3 Vestẽ, *id est vestitum*, operarorum, dum per id quod dixi tẽpus opera extruerent.

4 Sesquiplethri spatium habet. *Ad verbum, Sesquiplethrum est, id est, 150 patet pedes.*

5 Primo autem ædificio ex lapide AEthiopico versicolore ædificato, quadraginta pedibus infra, alteram ædificauit eadem magnitudine, magnę cõtiguam. *vt legatur οἰκοδόμησεν pro οἰκοδομῆσαι.*

templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges AEgyptii præ odio ne nominare quidem volũt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in AEgypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eumque paterna perosum facta, & templa reserasse, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc Ægyptij maximè prædicabant, tum ob alia quæ bene iudicabat, tum verò quòd conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, vt indignationi hominis satisfaceret. Quum autem esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque [1] ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiæ, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supramodum dum doleret, velletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quàm cæteri, fecisse ligneam bouem cauam, quam quum inauarasset, in ea filiam sepelisse defunctam. neque humo bos hæc condita est, sed ad meam vsque memoriam in propatulo [2] fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnisarij odores [3] inferuntur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est grandia simulachra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulachra eius mali quod viuæ passæ fuissent. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatem ad
62 pedes eorum stratæ visebantur. Bos quoque cum cæterum *corpus* operta est Phœniceo pallio, tum verò ceruicem & *caput* crasso admodum auro: cuius inter media cornua

1 Ita se gereret.

2 Extabat in vrbe, &c. *vel, visebatur.*

3 Adolentur.

[1] circulus annexus ineſt, ſoli aſſimilatus. Neque ſtans eſt bos, ſed in genua cubans, magnitudine quanta eſt grandis vacca viua. Effertur autem èconclaui quotannis. & poſtquam Ægyptij verberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eam oraſſe patrem Mycerinum, vt defuncta quotannis ſemel ſolem intueretur. Huic regi, poſt calamitatem filiæ, ſecundo loco hæc accidiſſe: Ex vrbe Buti veniſſe oraculum, fore vt ſex omnino annos viueret, ſeptimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, viciſſim miſiſſe ad oraculum contumelioſas querimonias: quòd, quum pater ſuus & patruus qui deorum immemores templa clauſerant, hominesque perdiderant, tandiu vixiſſent, ipſe piè faciens tam citò foret vita defuncturus. Rurſus ei veniſſe dicuntur ex oraculo reſponſa, eapropter ipſum properè vitam finiturum quòd non id faceret [2] quod deberet. Oportuiſſe enim Ægyptum centum quinquaginta annis affligi: idque duos qui ante eum fuiſſent reges didiciſſe, ipſum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Mycerinus, ſe iam à numinibus damnatum, lucernas feciſſe permultas, quibus quum noctesceret accenſis, potaret, ac ſe oblectaret: neque diu neque noctu intermittentem quin per paludes perque nemora vagaretur, [3] vtque audiretur iuuenilibus in rebus ſtudioſiſſimè verſari. Hæc autem idcirco excogitarat, quò vellet oraculum conuincere mendacij, vt duodecim pro ſex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem paterna, vicenis pedibus ex omni parte (nam eſt quadrangularis) breuiorem, [4] quæ eſt trium iugerum, Æthiopico ex lapide ad medium vſque. Hanc quidam Græcorum volunt eſſe Rhodopis mulieris proſtantis, non rectè ſentientes: qui ne noſſe quidem videntur quænam fuerit Rhodopis de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illa ſibi facere deſtinaſſet, in qua talentorum infinita (vt ſic dicam) millia conſumpta ſunt. Ad hæc, non iſtius ſed Amaſis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim poſt hos reges annis qui iſtas Pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex vrbe Vulcani, cõſerua Æſopi fabularũ ſcriptoris ([5] nam & hic Iadmonis fuit

1 Orbis eſt ſolis aureus aſſimilatus.

2 Quod in fatis eſſet vt faceret.

3 Et vbi intelligeret cœnacula eſſe cõmodiſſima.

4 Trium plethrorum, *id eſt pedũ* 300.

5 Nam & hic Iadmonis fuit, vt hinc maximè oſtendit.

fuit postquã is huic mulieri non minimũ cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronuntiarent, si quis sumere pœnas vellet [1] animæ Æsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & Æsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in AEgyptum abiit, à Xantho Samio trãsportata. Et quum eò ad quæstum faciendum veniſſet, magna pecunia fuit redempta à Charaxo viro Mitylenço, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in AEgypto remansit: gratioſaque vehementer effecta ingentes opes [2] comparauit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. [3] Ex quarum opum decima parte cuicunque etiam hoc volenti cognoscere licet, nõ magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non est neque donatum, idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nũc quoque posita sunt e regione templi, post aram quam Chij donauerunt. Gaudẽt autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratioſa. nam hæc de qua mentio habetur, adeò nobilitata est fama, vt nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm prioris; [4] cuius amore Charaxus insaniens Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuitiis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus. Post Mycerinum autem AEgypti regem fuisse dicebant sacerdotes Asychin, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcherrimam longeque maximam. [5] Habere enim vbique cum figuras insculptas,

1 Id est vita, vel pro vita.

2 Comparauit, pro Rhodopes quidẽ conditione, neq; tamẽ ad potentiã tantam peruenit. *Vel ad tantum regnũ... at Valla pro τυραννίδα legit πυραμίδα. Quam lectionẽ sequendo (quæ & in aliquot vet. quibuſdam cod. habetur) ita verte.* Sed non quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.

3 Nam quum ipsius opum decimam partẽ quiuis etiã nunc cernere possit, non est cur magnas ipsi opes tribuamus.

4 Charaxus autem quum liberata Rhodope Mitylenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

5 Habere enim cum alias porticus, figurasque bene sculptas, & alias infinitas ædificiorum species, tum verò ista longè plura. Hoc regnante quum non sine magna difficultate pecunias alij cum aliis communicarent. legem hanc Ægyptiis fuisse dicebant, vt ita demum, &c. *Vt distinguatur post μνήματα tamen vt hæc verba ad sequentia referri possint. q. d. ista quæ sequuntur: quanquã sit insuper non tumultuant tãdẽ.*

rum aliam infinitam ædificiorum ſpeciem. Illud verò maximum ab hoc rege fuiſſe factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc AEgyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniam mutuò acciperet, ſi cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adieciſſe, vt penes creditorem eſſet poteſtas omnis ſepulchri debitoris, vtque hęc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, ſi diſſoluere æs alienum recuſaret, fas non eſſet ſepeliri aut in paterno aut vllo in alio ſepulchro: ac ne alium quidem ex ſeipſo progenitorum ſepulturæ mandare. Hunc præterea regem ſuperiores antecellẽdi cupidum, reliquiſſe memoriam ſui pyramidem lateritiam, inciſis la- 63
pidi literis in hæc verba, NE MB LAPIDEIS PYRAMIDIBVS [1]COMPARES, QVAE TANTVM ILLIS PRAECELLO QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, [11]ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT, atque id demum operis hunc regem edidiſſe. Poſt hunc regnaſſe cæcum quendam ex vrbe Anyſi, nomine Anyſin: atque eo regnante, excurriſſe in AEgyptum magna cum manu AEthiopum Sabacum regem: & quum cæcus hic fuga ſe in paluſtria proripuiſſet, illum regnaſſe in AEgypto quinquaginta annos: idque intra tempus iſta edidiſſe. Quoties AEgyptiorum quiſquam aliquid deliquiſſet: neminem voluiſſe morte afficere: ſed pro ſui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendam certã menſuram aggerum intra vrbem vnde quiſque [2]incolentium erat. Atque ita vrbes ſunt etiam ſublimiores effectæ. nam primùm humus aggeſta fuerat ab ijs qui ſub rege Seſoſtre riuos effoderant: iterum ſub rege AEthiope valde ſunt vrbes factæ excelſæ, cum cæteræ quæ in AEgypto ſunt, tum verò (vt mihi videtur) Bubaſtis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata. In qua vrbe templum eſt Bubaſtis, [3]quæ noſtra lingua dicitur Diana, omniũ maximè memorabile. Quo etſi alia ſunt tum grandiora, tum ſumptuoſiora, nullum tamen eſt aſpectu iucundius. id ita ſe habet: Cætera præter acceſſum inſula eſt: cuius ad ingreſſum vſque duo è Nilo fluenta

1 *Videtur aliud legiſſe quam nos habemus.*

11 Lateres duxerunt, & me in talem formã redeg.

2 Nocentiũ.

3 Eſt autem Bubaſtis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. i. *Diana. Sed hæc verba habẽtur in cod. Gr. poſt iſta, Nullum tamen eſt aſpectu iucundius.*

fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc prę-
terfluentia, centum vtrunque pedum latitudinis, arbo-
ribus inumbrata. Eius vestibulum decem passibus sublime
est figuris senûm cubitorum adornatum. Id templum in
media vrbe situm, vndique circumeuntium oculis subiici-
citur. nam quum vrbs sit aggestu terræ sublimis, templum
quemadmodum à principio conditum, nec loco motum,
pro speculo est. illud [1] materia figuris exculpta ambit. In-
terius delubrum, ingenti procerissimarum arborum ma-
nu consitarum luco ambiente, in quo delubro statua est.
[2] Longitudo templi quoquouersus vnius est stadij. Ab eius
ingressu via per forum orientem versus, quæ fert ad Mer-
curij templum, tria circiter stadia longitudinis & [3] quatuor
iugerum latitudinis, strata lapide est, vtrinque arboribus
manu consitis in cœlum euntibus. Atque hunc quidem in
modum templum habet. Verùm se ita ad extremum libe-
ratos AEthiope referebant, quòd ille per quietem oblata
sibi visione, fugæ se mandauerit. Visus est sibi videre quen-
dam astantem, qui suaderet ipsi vt congregatos cunctos
AEgypti sacerdotes incideret medios. Hac eũ visione con-
specta dixisse, videri sibi deos demonstrare hanc occasio-
nem, vt piaculo in sacra commisso, aliquid cladis aut à diis
aut ab hominibus acciperet: se verò nequaquam ista factu-
rum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tempus quod
ipsi à diis vaticinatum esset, quousque foret in AEgypto
regnaturus. Etenim quum in AEthiopia ageret, oraculis
quibus vtuntur AEthiopes, respondérat deus, fore vt is in
AEgypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum
excessisset, & viso insomnij perturbatus esset Sabacus, vl-
trò ex AEgypto concessit. Eo profecto ex AEgypto, rursus
cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: vbi
quinquaginta annos habitasse insulam, cinere atque hu-
mo aggesta. Nam vt quisque AEgyptiorum iussus illuc ibat
portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad se
dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante A-
myrtæum inuenire potuit, sed septingentis & amplius an-
nis superiores Amyrtæo reges nequierũt eam inuenire:
cui insulæ nomen est Elbo, decem omnium aliorum ma-
gnitudinis. Post hunc regnasse sacerdotem Ptahi, no-

1 Septem figuris exculptum.
2 Latitudo autem & longitudo t.
3 Quatuor plethrorum, *id est 400 pedum.*

mine Sethon: eumque bellatoribus AEgyptiis abusum fuisse, contemptui habens tanquam sibi non opportunos, & cum aliis ignominiis affeciſſe, tum verò [1] agris exuisse quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est vt, quum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumq; rex cum magnis copiis inuasisset AEgyptum, [2] noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem, in cœnaculum se contulisse: ibique apud simulachrum comploraſſe quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepsisse somnum: & inter quietem visum astare deum, exhortantem nihil eum molesti passurum, si copiis Arabum obuiam iret: se enim auxiliarios ei missurum. His insomniis fretum sacerdotem, sumptis AEgyptiorum iis qui sequi vellent, castra in Peluſio posuisse. (hac enim AEgyptus inuaditur) nec eum fuisse quempiam bellatorum sequutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Eò quum peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita vt postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis 64
amissis. Eoque nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicens, IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc vsque narrationis locum & AEgyptij & sacerdotes referebant, demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc qui postremus regnauit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta vnam, & totidem interea pontifices totidemque reges. Trecentæ autem progenies decem millia annorum valent. (nam tres virorum progenies, centum anni sunt.) vna & quadraginta, quæ reliquæ sunt vltra trecentas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentosque & quadraginta annos, negabant vllum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidem AEgypti qui aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse ortum. bis quidem illinc exortum, vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in AEgypto esse immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nec

quæ

1 Aruris exuisse. *Quæ mensura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.*

2 Noluerint ei milites Ægyptij opitulari. *Vel, Bellatores Ægypti. Videtur significare eos qui rei militaris scientiam profiterentur. Ipse Valla bellatores paulo antè interpretatur, & alibi pugnatores.*

quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [1] Atque ante Hecatæum sermonum scriptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vitæ qua quisque vixerat. enumerantes itaque sacerdotes ostendebant mihi vnumquenque eorum esse filium proximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim perceusendo, donec omnes exposuerant. Atque Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerati è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent vnicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadragintaquinque [2] commemorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum καλὸς κἀγαθὸς, *id est honestus & bonus*. Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multùm à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in AEgypto principes, [3] vnà cum hominibus habitantes, & eorum semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hùc, postquam extinxit Typhonem, regnasse in AEgypto postremum. Osiris autem Græca lingua est Dionysus, *id est Liber*. Atqui apud Græcos nouissimi deorum esse cẽsentur Hercules, Dionysus & Pan: at apud AEgyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur. Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertij vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amasin regem esse ipsi AEgyptij aiunt, superius à me patefactum est. A Pane verò plus annorum esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem

1 Iam prius autẽ Hecatæo historiographo apud Thebas originem generis sui recensenti, ac progen. fam. suæ ad sextũdecimum vsque deum repetenti, sacerdotes Iouis tale quiddam fec. quod mihi recens. originem fam. meę. Introducto in q. gr. cœn. en. demonst. tot è ligno colossos quot dixi. Illic enim singuli põtifices adhuc viui imaginẽ suam collocãt. Enumer. itaque, &c.

2 Cõmemorarent Piromidas cognominatos, neque tamẽ refer. *Legendo* πίρωμις ὑπομαζομένους.

3 Minimè cũ hominibus versantes.

quindecim millia annorum ſupputantur. Et hæc AEgyptij pro compertis aſſeuerant, ſeque ſcire aſſiduè ſupputando, ſemperque annos deſcribendo. A Dionyſo quidem certè, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem ſunt anni ferme mille ſexcenti: ab Hercule verò Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum eſt quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius ſibi videtur, eo quiſque vtatur licet: [1] mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam ſi & iſti in Græcia cũ celebres fuiſſent, tum ſenuiſſent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionyſus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixiſſet aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionyſum, ſtatim editum, ab Ioue inſutum in femore, portatumque in Nyſſam quæ eſt ſupra AEgyptum in AEthiopia. De Pane ne habẽt quidem quod dicant, vbinam à partu ſit educatus. ex quo fit mihi manifeſtum, Græcos audiuiſſe poſterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recenſuiſſe quo primum de iis audierant. atque hæc quidem AEgyptij aiunt. Quæ verò cæteri homines cum AEgyptiis conſentientes memorant in hac regione fuiſſe geſta, hæc iam explicabo, [2] aliquid etiam his quæ ego vidi conferentibus. Poſt Vulcani ſacerdotem regem ſuum AEgyptij libertatem adepti, duodecim ſibi reges (nullo enim temporis momento poterant ſine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni AEgypto diſtincta. Iſti iunctis inter ſe affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuò 65 auferre imperium conarentur, néve quis plus alio quippiam obtinere quæreret, ſed vt eſſent inter ſe quamamiciſſimi. Atque ea de cauſa has pactiones arctas accuratáſque inierunt, quòd eis inter initia, ſimulatque tyrannides inuaſerunt, reſponſum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libaſſet, eum totius AEgypti regno potiturum. [3] Vbi omnia ſacra exequuti ſunt, placitum eſt eis aliquod relinquere ſui commune monumentum: ex eoque placito fecerunt labyrinthum, paulo ſupra ſtagnum Mœrios, maximè vrbem verſus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aſpexi

1 A me verò quę ſit de illis ſententia cõmemoratum eſt. Quòd ſi & iſti, videlicet Dionyſus ex Semele, & Pã ex Penelope genitus in Græcia celebres fuiſſent ac conſenuiſſent, quemadmodũ Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam poſſet aliquis & hos alios, &c.

2 Quibus aliquid etiam adiicietur ex iis quæ ipſe cõſpexi. Poſt Vulc.

3 Nam in omnibus templis conuenire ſolebant. viſum autem eſt eis, &c.

aſperi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis ſpeciem [1] ratiocinetur, minus concipiet quàm pro labore & ſumptu huius labyrinthi. Tametſi enim Epheſi templum eſt memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant narratione maiores, quarum ſingulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ ſunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ ſunt tecto opertæ, portis oppoſitis altrinſecus: ſex ad aquilonem contiguę, totidem ad auſtrum vergentes, eodem extrinſecus muro præcluſæ. Bifaria in eo ſunt domicilia, vna ſubterranea, altera ſuperiora [2] illis impoſita, vtraque numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ ſuperiora ſunt, ipſi vidimus, & quæ aſpeximus enarramus: ſubterranea verò auditu didicimus. [3] Nam præpoſiti AEgyptiorum nolebant vllo pacto illa monſtrari, quòd dicerent illic ſepulchra eſſe tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum ſacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipſi aſperimus humanis operibus maiora. nam egreſſus per tecta, & [4] regreſſus per aulas diuerſiſſimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia tranſitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in ſolaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum eſt, ſculptilibus paſſim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digeſto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta paſſuũ, in qua grandia ſunt inſculpta animalia, ad quam iter ſub terra fit. Et quum talis ſit labyrinthus, tamẽ ſtagnum Mœtios, ad quam labyrinthus ædificatus eſt, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu menſura trium millium & ſexcentorum ſtadiorum eſt, ſchœnorum ſexaginta, quanta videlicet ipſius AEgypti ad mare menſura eſt. Iacet autem ſtagnum longo ſitu aquilonem verſus auſtrum que: altitudine, vbi eius profundiſſimum eſt, quinquaginta paſſuum. Quòd autem manu facta ſit ac depreſſa, indicat, quòd in eius fermè medio ſtant duæ pyramides, quinquaginta paſſus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus eſt coloſſus in ſolio

1 Æſtimet. *Vel, colligat.*

2 Illis *aulis* impoſita numero tria millia, ſingula *videlicet* mille quingenta.

3 Nam qui ex Ægyptiis præfecti erant *labyrintho.*

4 Anfractus, *vel, implicitæ ſuæ*, per aulas diuerſiſſimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in cõclauia tranſeuntibus, ex conclauibus in cub.

sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem [1] iusti passus sunt stadium vnum [2] sex iugerum. Passus, inquam, mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti verò, sex palmorum. A qua stagni natiua non est, vtpote solo illo admodum arido, sed è Nilo derivata, sex mensibus in stagnum fluens; totidem retro in Nilum refluens. Illisque sex mensibus quibus effluit, [3] augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium, quum influit, viginti minis. Hoc stagnum dicebant etiam indigenę euadere in Syrtin Africæ, perforato sub terram meatu in mediterranea [4] Hesperiam versus, secundum montem Memphi imminentem. Verùm quum humum è lacu egestam nusquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum vbinam esset humus illinc defossa. [5] Illi dicere fuisse deportatam, facilè id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum vrbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare quum constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi viam sub terra ad regias ædes, eamque humum è cuniculis effossam, vbi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant perfecere. Eodem modo audiui in AEgypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præter quam quòd non noctu hęc, sed interdiu est facta. AEgyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extuliisse, quam ille acceptam dissiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuisse depressus. Duodecim autem reges quum iustè degerét, ac statо tempore in templo Vulcani sacrificassent, & vltimo die festo libaturi essent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare consueuerant: aberrans numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorum stabat, quum non haberet phialam, detractam sibi æream galeam tenuit, libauitq;. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec tum quidem dolo malo Psammitichus galeam tenuit. [6] Cæteri tamen id consultò factum esse à Psammitticho existimantes, & in memo-

1 *Videtur respondere hæc Græca Phrasis Gallicæ.*

2 Sex Plethrorum. *Id est 100 pedum.*

3 In regium fiscum talenta argenti singula singulis diebus ex prouentu piscium persoluit: quū influit, viginti minas.

4 Occidentē versus.

5 At illi quónam esset deportata, mihi exposuerunt.

6 At illi mēte comprehēso facto Psammitichi, atq; oraculo ipsis reddito. *Vel, Quum Psammitichi factum & sibi redditū oraculum apud se considerassent.*

memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum solum regem Ægypti futurum, non censuerunt quidem æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam [1] rimando compererunt non id illum fecisse inductria: sed maxima potentiæ suæ parte exutum in paludtria relegandum, ne illinc egressus, cæteræ AEgypto se immisceret. Hunc Psammitichum, [2] quum Sabacum AEthiopem, qui patrem eius Necon interemerat, fugisset in Syriam, postquam Æthiops, ex insomnij visione abiit, reduxerunt ij Ægyptij qui sunt [3] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret vnà cum vndecim regibus, contigit ei vt fugeret iterum propter illam galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominiosè tractatus ab illis esset, statuit vltum ire qui ipsum persequuti essent. Itaque ex oraculo Latonæ, quod in vrbe Buti apud Ægyptios veracissimum est, ad quod ipse miserat, redditū est responsum, affuturam vltionem ei è mari viris æreis [4] existentibus. Quod respōsum ei magnam incredulitatem offudit, viros æreos ipsi in auxilium venturos. Non longo tempore interiecto, Iones quosdam & Cares prædandi gratia nauigãtes, necessitas compulit applicare ad AEgyptū. Hi quum in terram exissent ære armati, Ægyptiorum quidam nuncium ferit Psammitichо ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos viros campestria popũlari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum vnà cum iis AEgyptiis qui secum sentiebant, cumq; auxiliariis, reges sustulit. Omni potitus AEgypto, fecit in Memphi tum Vulcano vestibula ad ventum austrum vergentia, tum eregione vestibulorum aulam Apι, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula stant loco columnarum colossi duodenûm cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusq;, quibus fuerat vsus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita alrrin secus prædia Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tũ verò cætera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pue-

1 Quæstione habita comper.

2 Quum Sabacum Æthiopem fugiens, qui patrẽ eius volens interemerat, in Syriam venisset, post. &c. *Valla ex ἑκὼν. (i. volens, non per imprudentiam) fecit nomen proprium Necon.*

3 E præfectura.

4 Repentè apparẽtibus. *Vel, In conspectum venientibus.*

ros quinetiam Ægyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in AEgypto interprétes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca [1] contra mare, aliquantulum supra vrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in sui tutelam aduersus AEgyptios. Post sedes ab istis in AEgypto collocatas Græci cum illis ita commercium habuerũt, & nos res in AEgypto gestas, à Psammitticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi AEgyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc, [2] & vestigia naualium, & domorum rudera, ad meam vsque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus AEgypto potitus est. De oraculo autem quod est in AEgypto, cum feci multa verba, tum faciam, vtpote de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in AEgypto, sacrum Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (vt superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe templa sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenũm cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaq; eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buti est: quæ insula ab AEgyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se mouentem: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifariè extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc AEgyptij rationem reddunt: quòd Latona (quæ ex octo numini-

1 Propemodum ad mare, infra vrbẽ Bub.

2 Et canales quibus deducebantur naues.

numinibus quæ prima extiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam
67 Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam verò, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem AEgyptiacè Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana verò Bubastis. Atque hinc solùm non aliunde AEschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus [1] omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, ideoque insulam redditam esse natantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus verò in AEgypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ vrbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*duntaxat* quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius qui regnum AEgypti suscepit, extitit Necus, qui fossam ad rubrum mare ferètem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin vrbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie AEgypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt [11] continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad huius montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert, in sinum Arabicum. Quâ igitur breuissimus tractus & maximè compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui AEgyptum Syriamque disterminat, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est: verùm fossa multo longior, scilicet quanto est [2] confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centũ viginti millia AEgyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus destitit, hoc [3] interpellatus oracuło, eum id

1 Omnium superioris ætatis poetarum.

11 Cõtiguus.

2 Obliquior.
3 Impeditus. *Vel*, Reuocatus.

opus barbaro præmunire. AEgyptij autem barbaros omnes vocant qui non ipſorum lingua loquuntur. Superſedens itaque à facienda foſſa Necus, [1] ad militum copias ſe conuertit, atque ad claſſes quæ partim in mari ſeptentrionali, partim in ſinu Arabico ad rubrum mare ſunt ædificatæ: quarum adhuc [2] veſtigia naualium oſtendunt. Et claſſibus quidem Necus, dum opus fuit, eſt vſus. Terreſtri autem acie congreſſus cum Syris in Magdolo, victoria potitus eſt, & poſt prælium, Cadyti magna Syriæ vrbe. [3] In veſtitu autem curioſus quum fuiſſet, illum Apollini dicatum ad Brachidas Mileſiorum miſit. Hic perfectis decem & ſeptem imperij ſui annis deceſſit, tradito imperio Pſammi filio ſuo. Eo apud AEgyptum regnante, nuncij Eleorum aduenerunt, iactantes à ſe in Olympia iuſtiſſimum [4] ac maximum inter mortales propoſitum eſſe certamen, rati ne AEgyptios quidem hominum ſapientiſſimos aliquid vltra hęc eſſe inuenturos. Iſti vbi in AEgyptum peruenerunt, eáque expoſuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit ex AEgyptiis eos qui ſapientiſſimi haberentur. Qui quum conueniſſent, & Eleos audiſſent omnia commemorantes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & ſe veniſſe dicentes ſciſcitatum num quid poſſent AEgyptij reperire iuſtius, habito inter ſe conſilio, interrogarunt Eleos nunquid apud eos certarent ciues. Et illis reſpondentibus, ſine diſcrimine & ſuorum & cæterorum Græcorum, cuicunq; volenti certare fas eſſe. At qui, inquiunt illos quum tale certamen proponerent, ab omni iure [5] excedere. Nullo etenim pacto poſſe fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hoſpiti. Sed ſi vellent iuſtum proponere certamen, & ſi eius gratia veniſſent in AEgyptum, iuſſerunt hoſpitibus ponere certamen, nullo Eleorum certare permiſſo. Hæc AEgyptij Eleis ſubiecerunt. Pſammis autem, quum ſex tantùm regnaſſet annos in AEgypto, facta in AEthiopiam expeditione, mox vita defunctus eſt. Cuius regnum Apries filius accepit, qui ſecundum Pſammitichum auum ſuum, fortunatiſſimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed quum calamitas eum maneret,

1 Ad bellicas copias & triremes partim in m. ſept.

2 Canales quibus deducebantur naues, *ut paulo ante. Alii naualia interpr.*

3 Enim autem veſtitum quo vſus erat quū iſta cōficeretur, miſſum ad Brachidas Mileſiorum Apollini dicauit. Poſteaverò decem & ſeptem omnino annosquū imperaſſet, deceſſit, trad.

4 Ac optima ratione præter omnes mortales.

5 Aberraſſe.

xet, contigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Libycas exequar, exponam, paucis contentus impræsentiarum. Quū aduersus Cyrenæos Apries exercitu misso magnam cladem accepisset, id ei imputantes AEgyptij rebellauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: vt his internecione deletis, ipse cæteris AEgyptiis imperitaret securius. Hæc perquam grauiter ferentes tum ij qui redierunt, tum eorum qui interierant amici, ingenuè desciuerunt. Id vbi resciuit Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasin. Qui quum peruenisset, reprehendensque dissuaderet ne talia facerent. quidam AEgyptiorum ei a tergo stans galeam circundat: eaque circundata, inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc eo inuito factum fuit, vt ostendit. nam simulatque ab ijs qui desciuerant AEgyptiis declaratus est rex, sese apparabat tanquam aduersus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amasin ex iis qui secum erant AEgyptiis, spectatum quendam hominem nomine Patarbemin, iussum vt ad se viuum Amasin perduceret. Hic vbi peruenit, Amasin ad se vocat. [1] Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) stolidè iubet hunc ad se adducere Aprien, & quum Patarbemis eum rogaret vt regem adiret accitus, respondit se iamdudum dare operam vt id ageret: nec de seipso Aprien esse questurum. se enim illi præstò futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem videbat, statuit suæ diligentiæ esse quamcelerrimè regem rerum quæ agerentur facere certiorem. Huic redeunti, quòd Amasin non adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus præcidi aures nasumque iussit. Id intuentes cæteri AEgyptij qui cum eo hactenus senserant, virum inter eos probatissimum ita fœdè indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad cæteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliariis (habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta millia) in AEgyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingens ac spectatu digna. [2] Itaque vtrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi vrbe constiterunt, tentaturi pugnæ

1 At Amasis (sedebat enim fortè in equo) crure sublato pepedit, & illud Apriæ affecti iussit. *Ita Camerar. Affertur. & tertia interpretatio: sed (camerario assentior.* [*Plutarch. pro eodē alibi dicit ἀπεχθόμενον, id est,* crepitum *ventris* emisit. S.]

2 Apries igitur in Ægyptios, Amasis in externos tendebat. Quumq; Méphin vtrique peruenissent, tétare pugnæ discrimen parabant. Cæterùm sunt & in. *Ad verbū, Mutuo alter alterum experturus erat, vel, experiri parabat. Potest etiā verti non malè fortasse, cum Valla, Apriani & Amasiani.*

discrimen. Sunt autē in Ægypto septem hominum genera, quorū alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatores appellantur, alij bubulci, alij subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt Ægyptiorum genera, à suo quodque artificio appellata: sed pugnatores vocantur Calasiries, & Hermotybies, qui [1] harum regionum sunt: (nam in regiones distincta est omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ sunt plagæ, Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies, quum plurimi, centum ac sexaginta millia sunt, quorum nemo quippiam opificij quæstuarij didicit, sed omnes rei militari vacant. Calasirium hæ aliæ plagæ sunt, Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebennytana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [2] Anysia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis vrbis. Hæ tribus Calasirium, qui dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta millia virorum sunt, quibus nec ipsis licet vlli artificio operā dare, sed solùm rei militari, filio discenti à patre. Hoc ab Ægyptiis ne mutuati sint Græci non possum pro certo dijudicare, quum videam & apud Scythas Persasq; & Lydos, deniq; apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos qui artificia discunt, eorūq; liberos: generosiores autem eos qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui [3] cessent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. [4] Corinthij quoque minimi faciunt opifices. His solis Aegyptiorum præter sacerdotes, hoc eximij honoris habebatur, vt singulis duodecim aruræ essent exemptæ & immunes. est autem arura centum cubitorum Aegyptiorum quoquouersus. A Egyptius verò cubitus Samio par est. Hæc tamen vniuersis exempta erant: istis verò per vices in orbem fruebantur, & nunquam ijdem. Calasirium milleni & Hermothybium, alij totidem circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panis tosti pondo quinæ minæ, carnis bubulæ binæ, vini [5] sextarij, quaterni. Hæc assidue satellitibus præbebantur. Vbi igitur ediuerso venientes,

1 Harū præfecturarum sunt. (nam in præfecturas distincta est omnis Ægyptus) Hermotybiorū quidem hæ sunt præfecturæ. *Et paulo post*, Ex his præfecturis, pro *Ex his tractibus. Item, paulo post Præfectura pro Plaga, & pro Tribus. nisi quis malit vocē Græcam nomos vbiq; retinere.*

2 Anytia.

3 Qui rei militari vacant.

4 At Corinthij minimè contemptui habent opifices. *Intellige autem Minimè vel pro Non. vel comparatiuè pro Minimi omnium.*

5 Ἑξεστὴς. *ab aliis cyathi: ab aliis notatione vocabulo sequitibus Haustus, vel Haustra.*

tes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cum vniuersis AEgyptijs, in vrbem Memphin peruenere, cõgressi sunt. Et peregrini quidem egregiè pugnauerunt, tamen quòd erant multo inferiores numero, victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, [1] vt nullus neque deorum neque hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc congressus, prælio fugatus est, viuusque captus ad vrbem Sain ductus est in ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibique [2] quamdiu in regia pascebatur, eum Amasis honestè asseruauit. Tandem incusantibus AEgyptiis non iustè agere qui suum & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum ipsi vbi strangulauere, paternis in monumentis sepelierunt, quæ sunt in tẽplo Mineruæ proximè [3] cœnaculum ad læuam manum intranti. Nam Saitani [4] cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum [5] ex altera parte cœnaculi est, quàm illud Apriæ eiusque progenitorum. In eiusdẽ templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant in quibus vna est. Sunt etiam sepulchra, (cuius nomen si nun cupauero hac in re, haud sanctè fecero) apud Sain in templo Mineruæ post totum delubrum prope parietem; atq; in fano stant ingentes obeli, lacusque contiguus lapidea
69 crepidine adornatus, & circumquaque probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trocho4des. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciunt, quæ vocant AEgyptij mysteria: de quibus quum permulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoq; initiatione, quam Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctũ est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex AEgypto attulerunt, eoque Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus ejecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non ejecti sunt, sed relicti) conseruatus. Aprie sublato, regnauit Amasis è [6] tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum

1 Ne deum quidem vllũ posse sibi adimere reg.

2 Aliquandiu quidem in regia nutritus fuit, & eum Amasis honestè obseruauit: *vel*, honesta obseruãtia prosequutus est: tandem autẽ incusant. *Vel, antea quidem in regia nutriebatur: & eum Am. honestè obseruabat: & postquam incusarãt Ægyptij, &c.*

3 Palatium.

4 Cunctos ex ea præfectura reges.

5 Longius quidem abest à palatio quã illud Apriæ eiusq; progenitorum: est tamẽ in septo templi hoc quoq;, porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu geminæ stant fores, intra quas est conditoriũ. Sunt etiam sep.

6 Præfectura. *Vel, prouincia.*

inter initia Ægyptij contemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertia, nō [1] asperitate, perdu xit. Erant ei cum alia bona infinita, tū verò peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaq; [2] dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: Ægyptij simulachrū adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à populari bus edoctus, conuocatis Ægyptijs aperit, ex illa peluī in qua primò AEgyptij euomere immingereque, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulachrum quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atq; peluim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarum tamen esse ipsorum regem, eoque iubere vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit AEgyptios, ita vt æquuum censerent ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: ab aurora vsquedum refertum esset forum, accuratè negotia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morionem agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum verbis [3] castigabant, Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes [4] augusto in solio sedens, augustè interdiu res administrare. ita & AEgyptij cognoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille respondit, [5] arcus ab ijs quorum sunt, quum est opus, intendi: eos, si semper intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos, quum indigeant, vti: ita & hominis institutū esse: si assiduo laborare studio, nec vllam partem ad lusum sibi indulgere velit, fore vt pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, vtrique rei tempus impertio. Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, quum priuatus foret, fuisse potandi iocandique cum dicacitate studiosus, & vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent, solitum circumeundo furari, & quum reposceretur ab ijs qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum ad oraculum quodcunque eo in loco erat: & fre-

1 *Nō legit* ἀυ-ηνμοσυνη (*vt in vulg. edit.*) *sed* ἀσηνμοσυνη, *vt in mst. cod.*

2 Numinis statuam.

3 Admonebant. Non te ipsum pudè regis, o rex, qui, &c.

4 Augustus augusto in solio sedés per totum diem res administr.

5 Qui arcū possidēt, quū illo opus habent, intendūt: postquā autē vsi sunt, remittūt. Nā si perpetuò intentus esset, frangeretur, vt, quum opus esset, vti iam illo nō possent. Talé & hominis conditionē esse: si assiduè seria tractare, nec vll.

& frequenter ab oraculis conuictum, frequenter abſolutum. Poſtquam verò etiam aſſequutus eſt regnum, iſta egit: quicunque dij eum furti abſoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque vlla re ad ornamentum donauit, neque adiens ſacrificauit, tanquam nihil meterentur, quòd redderent falſa reſponſa: qui autem eum [1] pronunciauerant furem, hos tanquam verè deos, nec mendacia reddẽtes oracula, maximè coluit. Præterea in Sai veſtibulum Mineruæ fecit, opus admirandum, & longè ſuperans cætera tum ſublimitate, tum magnitudine. tanta eſt vaſtitas lapidum atque ſubſtructionum. Quinetiam ingentes coloſſos, & immanes androſphingas ibidem poſuit. Alia quoque ſaxa prægrandia in apparatum comportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Memphin ſunt, partim vtique quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, quæ Sai diſtat viginti dierum nauigatione. Adhæc, quod non minimè ſed maximè omnium admiror, attulit ædificium ex ſolido ſaxo ab vrbe Elephantina, in quo afferendo triennium conſumpſerunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autem domus extrinſecus eſt vnius & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, ſublimitas. Hæc eſt dimenſio exterior tecti ex vno lapide. Introrſum autem [2] duodeuiginti & amplius cubitorum eſt longitudo: quinque, ſublimitas. Domus hæc ad ingreſſum templi collocata eſt. nam ob id aiunt in templum non fuiſſe pertractam, quòd quum ſuſpiraſſet architectus dum illa adueheretur, vtpote pertæſus diutini temporis operæ, [3] ea de re ſtomachatus Amaſis, non permiſerit hominem vlteriùs trahere. Non nulli aiunt quendam ex ijs qui vectibus lapidem agebant, ab illo fuiſſe oppreſſum, ideoque lapidem non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem ſpectaculo dignis cum alia templa inſignia, tum in Memphi templum Vulcani, coloſſo ſupino ante illud poſito, longitudinis quinq; & ſeptuaginta pedũ. Superq; idem pauimentũ gemini coloſſi ſtant [4] ex Aethiopico lapide, vicenũm pedũ magnitudinis, hinc & hinc magno illi aſſiſtentes: cuius inſtar eſt alter in Sai lapis, eodẽ habitu iacẽs. Illud etiã quod in Memphi eſt templũ Iſidis ingens & ſpectatu digniſſimũ,

1 *Ad verbũ*, Conſtrinxerant. *id eſt, Cõuicerant.*

2 Duodeuiginti cubitorum, & digitorum xx eſt lõgitudo: latitudo verò, cubitorum duodecim: quinq;, ſubl.

3 Hoc in religionẽ vertens Amaſ.

4 Ex eodem lapide.

Amasis ædificauit. Sub Amasi rege dicitur AEgyptus fuisse maximè beata, in ijs quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proueniunt, & vrbes quæ incolerentur tunc fuisse numero illic mille & viginti. [1] Amasis quoque extitit qui legem hanc apud AEgyptios condidit, vt singulis annis apud prouinciarum præsides AEgyptij omnes demonstrarent vnde viuerent: & qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret se legitimè viuere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab AEgyptijs mutuatus, Athenienſibus tulit, quam illi, quòd sit caſtiſſima, aſſiduè vſurpant. Amasis porro, quoniam Græcorum erat ſtudioſus, cum alia in quoſdam Græcos officia contulit, tum ijs qui in AEgyptum concederent, dedit facultatem Naucratin vrbem incolendi. Qui verò eorum nollent illic habitare, ſed nauigando negotiari, fecit poteſtatem certis in locis aras & fana extruendi. Et maximum quidem eorum fanum atque [2] celeberrimum vocatur Græcum: ciuitates autem quæ communiter illud extruxeruot, ſunt, Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnaſſus, Phaſelis: AEolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc ſanum eſt, & ab his præfecti emporij præbentur. Cæteræ ciuitates quæ conſortes huius rei ſunt, rei ad ipſos minimè pertinentis conſortes ſunt. Separatim tamen ædificauerunt AEginetæ quidē, Iouis, Samij autem, Iunonis, Mileſij verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat ſola Naucratis: præter hoc in AEgypto aliud nullum. Quòd ſiquis in aliud aliquod Nili oſtium applicuiſſet, is neceſſe habebat deierare ſe veniſſe inuitum, datoque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, ſi id minus per contrarios ventos poſſet, onera fluuialibus nauigijs circumagere luſtrando Delta, donec perueniret Naucratin, ita Naucratis in honore erat. Iam verò quum Amphictyones templum quod nunc Delphis eſt, (quia illud prius ſua ſponte deflagrauerat) trecentis talentis conſtruendum locaſſent, Delphi, quos quarta pars ſumptus contingebat, circa ciuitates vagi cum aliunde, tum verò non minimum ex AEgypto retulerunt. nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui AEgyptum incolebant, vicenas minas

1 Hic eſt autē Amasis qui legē hanc tulit, demōſtrare vnumquēque apud præſidem cuiuſque loci, vnde viuat: quod qui nō fecerit, aut demonſtrare vitæ ſuæ rationem iuſtā nō potuerit, hunc morte mulctandū. Solon autem Athenienſis ſumptam hāc legē ex Ægypto Atheniēſibus promulgauit, qua illi ſemper vſi ſunt, lege ſanè inculpata. *Ita hunc locum vertit Budæus.*

2 Maximè frequentatū. *Vel, Quo maximè vtuntur.*

minas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amasis amicitiam societatemque iniit, ita vt illinc vxorem etiam putaret sibi esse ducendam, siue fœminæ Græcæ amore captus, siue aliàs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alij volunt filiam fuisse Batti, alij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares viri spectati, nomine Ladicen: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen alijs mulieribus vteretur. Idquum diu fieret, ad eam Amasis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læsisti: ideoque nullo machinamento vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum aduersus illud *malum*) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persoluit, facta statua Cyrenasque missa, quæ ad meam vsque memoriam incolumis erat, extra vrbẽ Cyrenensem posita. Hanc Ladicen Cambyses, posteaquam AEgypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit. Donauit item Amasis *do*na quæ misit in Græciam: Cyrenas quidem, statuam Mineruæ inauratã, & sui imaginem pictura [1] adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Mineruæ simulachra, & thoracem lineum spectaculo dignum: Samum vero, Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam vsque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem AEacis filium: Lindum autem, nullius hospitij gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danai filiæ, [2] postquam agnitæ sunt quum filios AEgypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amasis, primusque mortalium Cyprum cepit, tributariamque fecit prouinciam.

1 Ad viuum expressam.

2 Eò appulsæ quum f.

HERODOTI HALI- 71
CARNASSEI HISTORIA-
RVM LIBER TER-
tius, qui inſcribitur
THALIA.

ADVERSVS hunc Amaſin Cambyſes Cyri filius, comparato cũ ex alijs quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Æolibusq;, exercitu, bellum mouit ob hanc cauſam: Miſſo in Ægyptum legato, Cambyſes petijt ab Amaſi filiã, & petijt conſilio cuiuſdam Ægyptij, qui Amaſi erat infenſus, quòd ſe potiſſimùm ex omnibus Ægypti medicis Amaſis ab vxore & liberis abſtraxiſſet, amandando in Perſas, quo tempore Cyrus ad Amaſin miſerat petitũ ocularium medicum, omnium qui in Ægypto eſſent præſtantiſſimũ. Ob id infenſus Amaſi ille Ægyptius, inſtitit ſuadere Cambyſi vt ab Amaſi filiam peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut non data, Cambyſi redderetur inuiſus. Amaſis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambyſem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, ſed pellicis: & Perſarum potentiam grauabatur horrebatq;. Hæc reputans, ita ſibi faciendum ſtatuit: Erat Apriæ ſuperioris regis filia, nomine [1] Nitetis, vnica domi relicta, grãdis atq; ſpecioſa. Hanc puellã Amaſis veſtitu pariter & auro exornatam, pro ſua in Perſas dimittit. Quam quum poſt aliquantum tempus Cambyſes ſalutaſſet, filiã Amaſis appellans, ipſa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amaſi elu ſus, qui me ornatu comptã tranſmiſit, tradens tibi pro ſua, quum reuera ſim Apriæ filia, quem ille dominũ ſuum cum Ægyptijs rebellans interemit. [2] Hic ſermo extitit cauſa quæ Cambyſem Cyri filium vehementer indignatum induceret aduerſus Ægyptum. Atq; ita quidẽ memorant Perſæ. Ægyptij autem Cambyſem ſuum vendicant, aſſerentes ex hac Apriæ filia illum eſſe genitum. Cyrum enim fuiſſe qui ad Amaſin miſerit ſuper filia, non Cambyſem. Quod

quum

1 Nitetis, valde procera & formoſa, ſola ex ea familia relicta.

2 Hic ſermo & hæc cauſa *vel occaſio* interueniens Camb. Cyri fil. veh. ſtomachatũ aduerſus Ægyptũ impulit.

quum dicunt, non rectè dicunt: etsi eos hoc non latet. nam siqui alij, profectò & Ægyptij rectè norunt mores Persarũ: [1] apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris Ægyptiæ. sed Ægyptij [2] rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem ita se habent. Cæterùm ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Persidem advxores Cyri introgressam, quũ liberos Cassandanes assistẽtes forma ac statura egregia conspicaretur, supramodum admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandanẽ (quæ Cyri esset vxor) ita dixisse, Me, quæ talium filiorũ sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandã ex Ægypto ancillã. Videlicet infensam Nitoti ista dixisse: & ei maximum natu filiorũ Cambysem subiecisse, Ego verò tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, summa Ægypti reddã ima, & ima summa. idq; dixisse circiter decem natũ annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatẽ, & regnum obtinuisset, huius rei memorẽ, Ægypto bellũ intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendã expeditionem. Erat quidã auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir cõsilio præstans, & in re bellica strenuus. hic Phanes nescio quid Amasi succensens, nauigio profugit ex Ægypto, volens in colloquutionem venire Cambysis. Eum Amasis (quòd inter auxiliares non parui momenti esset, quodq; de rebus Ægypti nonnihil compertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hominẽ insequendũ mittit cum triremi eunuchorum fidissimũ, qui Phanem assequutus in Lycia cepit, sed nõ reduxit in Ægyptum, [3] ab illo prudentia superatus. Nam Phanes inebriatis custodibus abijt in Persas, Cambysemq; molientẽ aduersus AEgyptum expeditionẽ, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adijt. Eiq; eum alias Amasis res exposuit, tum verò quę ad transmittendũ pertinebant, suadens, ad regẽ Arabum mitteret oratũ vt sibi tutũ præberet transitũ. Hac. n. duntaxat patet ingressus in AEgyptũ. Nã à Phœnice [4] vsq; ad mõtes Cadytis, quæ est vrbs eorũ Assy-

1 Primùm quidé per legem non licere vt illegitimus regnum obtineat, quũ legitimus adest: deinde, Cassand. filiũ fuisse Cambysem, Phar.

2 Rem ita narrant vt inuertant.

3 Phanes enim eum astutia circumuenit. Nam inebriat. custod.

4 Vsq; ad fines Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui Palæst.

riorum qui nunc Palæſtini vocantur: ab vrbe Cadyti non minore (vt mea fert opinio) quàm Sardis, emporia ſecundum mare vſq; ad vrbem Ienyſum, Arabicæ ditionis ſunt. Ab vrbe Ienyſo rurſus, Syriacæ, vſq; ad lacum Serbonidis, iuxta quem Caſius mons pertingit ad mare. A Serbonidis 72 lacu in quo Typhon fertur occultatus, deinceps iam Ægyptus eſt. Hoc tamen intercapedinis quod eſt inter vrbem Ienyſum & montem Caſium & lacum Serbonidis, non exiguus tractus eſt, ſed itineris inſtar trium dierum, vehementer aridus. Verùm quod pauci eorum qui in Ægyptum nauigant, notũ habent, hoc dicere inſtitui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portantur in Ægyptum bis quotannis [1] vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (vt ſic dicam) vas vinarium fictile aſpici [2] vacuum poteſt. Vbinam (dicat aliquis) hæc vaſa conſumuntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti prouinciarum neceſſe habent ex ſua quiſq; vrbe colligere vaſa teſtacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alij aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca. [3] ita hydriæ ſuperuenientes in Ægypto ſumptæ, ad veteres, in Syriam portantur. Atque hunc in modum quem dixi aqua contracta, Perſæ vſi fuerunt, qui hoc ingreſſu apparato quamcelerrimè Ægypto potiti ſunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non eſſet, Cambyſes, audito hoſpitis Halicarnaſſei conſilio, miſſis ad regem Arabum nuntijs tutum iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicem fide. Seruant autem fidem Arabes inter homines vt qui maximè, quam hũc in modum dant: Quoties fœdus inire volunt, alius quidam medius inter vtroſq; ſtans, acuto lapide ferit volam, iuxta maiores digitos eorum qui fœdus ineunt. Deinde ſumpto flocco ex vtriuſq; veſtimento, inungit eo ſanguine ſeptem lapides in medio poſitos, inter inungendum inuocans Dionyſum & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit ſequeſter fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hoſpitem, aut fortè ciuem, ſi cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipſi qui amicitiam contraxerunt, ſeruare iuſtum cenſent. Dionyſum quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, ſolos deos eſſe arbitrantur. [4] Et quemadmodum Dionyſum, ita puellarum capillum tondere aiunt. tondentur autem in rotun-

1 *Vel, Amphora vini plena. ſic & in ſequentibus. Vel potius, Amphora vini plena, ut ſit poſitus ſingul. pro pluralis.*

2 *Vox reſpondens huic in textu Gr. non habetur: ſed ex κείμενον, quod ibi legitur, factum fuit κενὸν, id eſt vacuum.*

3 Ita amphoræ quæ inuehuntur, ſumptæ in Ægypto, vltra veteres in Syriã portantur. Et quidem Perſęij ſunt qui hunc in Ægyptum tranſitum apparauerunt, contracta, vt modò dixi, aqua, ſimulatq; occuparunt Ægyptum. *Intellige autem Vltra veteres, pro eo quod eſt, Vltra eas quæ iam antea ibi erant.*

4 Eodemq; modo quo tonſus eſt Dionyſus, tonderi ſe aiunt.

tundum, tempora ſubradentes. Igitur poſtquam fœdus cum nuntijs iniit Arabs, talem rem commentus eſt: Camelos omnes, poſteaquam vtribus camelinis aqua completis oneravit, egitque ad loca humore carentia, ibi Cambyſis exercitum præſtolabatur. Ex ijs quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidem eſt, tamen id quoque quod minus credibile eſt, quandoquidem refertur, commemorare debeo. Eſt magnum in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare quod dicitur rubrum: ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis aliisque crudis corijs conſutum, tanta longitudine produxiſſe, vt ad loca atida per illum aquam produceret: inque ipſo atido ſolo ingentes ciſternas fodiſſe, qua recepta aqua potum ſuppeditarent. Et quum ſit à flumine ad terram aridam duodecim dietum via, per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxiſſe. Cæterum apud Nili oſtium quod dicitur Peluſium, habebat caſtra Pſammenitus Amaſis filius, Cambyſem opperiens. Nam Amaſin Cambyſes in Ægyptum progreſſus non viuum nactus eſt, ſed defunctum, quum quatuor & quadraginta annis regnaſſet: per quos nihil admodum calamitatis eſt expertus. defunctusq; & ſale conditus eſt, & in ſepulchris quæ ipſe ædificaverat, ſitus in templum. Sub eius autem filio Pſammenito maximum extitit Ægyptijs portentum: Apud Thebas Ægyptias (quod neque prius vnquam neque poſtea ad meam vſque ætatem contigit, vt ipſi Thebani aiunt) pluit.[1] Thebis tamen tunc pluit guttis. Perſæ porrò vbi ſiccania peragrauerunt, ſubſedere, vicini Ægyptijs, tanquam iam[2] congreſſuri. Ibi Ægyptiorum auxiliarij Græci & Cares, Phani qui externum exercitum in Ægyptum abduxiſſet, infenſi, hoc tei in illũ ſunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in Ægypto in caſtra peduxerunt atque in conſpectum patris, poſitoque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos ſingulos puerorum ſuper craterem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in cratere intulerunt: quo ſanguine epoto, auxiliares ita conſixerunt. Acri prælio commiſſo, perquam multis vtrinque cadentibus, in fugam vertuntur Ægyptij. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Oſſa eorum qui

1 Nam in ſuperiore Ægypto penitus nõ pluit. Thebis tamen, &c.

2 *Legit συμβαλόντας vt & vet. noſtri cod. habent.*

in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distir
cta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum AEgypt
orum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si vel
ferire, vel solo calculo perforare possis: Ægyptiorum at
1 Perfrin- tem ita firma, vt ea vix ictu lapidis [1] elidas. Cuius rei cat
gas. sam hanc illi reddebant, (facilè mihi persuadentes) quò
AEgyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os c:
pitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa e
non calueſcendi: nam ex omnibus hominibus pauciſ
mos quis AEgyptios caluos videat. His igitur hoc cauſ
est cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia fir
capita, id in causa est, quòd à principio assuefiunt operis
2 Et hęc qui capita, gestantes pilea tiarasque. [2] Hæc ego huiuscemo
dem ita se ha- ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum q
bent. vnà cum Achæmene filio Darij ab Inaro Libye sunt cæ
AEgyptij quoque postquam ex acie terga dederunt, null
ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepisset
Memphin, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mity
lenæam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditic
nem hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphin v
dent, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrumpunt, viro:
que frustratim dilaniatos in oppidum afferunt. Et AEgy
3 Obsessi tã- ptij quidem [3] post hæc obsessi aliquandiu restiterunt. L
dem ad dedi- byes verò in animaduertentes, eadem sibi quæ AEgypt
tionẽ vene- contigissent veriti, sese citra pugnam dediderunt, tribi
rũt. At Liby- tumque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque
es vicini ea- Barcæi itidẽ vt Libyes timentes, similia & ipsi fecere. Can
dem, &c. byses munera quæ à Libybus venere, perbenignè accep
quæ autem à Cyrenæis, succensens, vt opinor, quòd exigu
erant. quingentas enim minas argenti miserant, quas si
manu prehensas, dispersit in milites. Decimo autem d
quàm muros Memphis cepisset Cambyses, Psammeni
4 Menses. AEgyptiorum rege, qui sex omnino regnarat [4] annos, ce
nam μῆνας & in uulg. edit. & in sect. cod. legitur. locato in suburbanis, ignominiæ gratia, cum AEgypt
aliis, hoc fecit vt eius animum experiretur: Filiam illi
vestitu seruili circumdatam, cum hydria ad aquam emi
& cum ea similiter indutas alias quas delegerat, primoru
virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerũ
cum eiulatu ploratuque, cæteri quidem patres conspe
filiab

filiabus tam malè acceptis, viciſſim vociferati ſunt atq; fleuerũt: Pſammenitus autem intuens atq; intelligens, humi vultum demiſit. Prætergreſſis puellis aquam ferentibus, ſecundo loco Cambyſes ante oculos Pſammeniti miſit filiũ eius cum duobus millibus AEgyptiorũ æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frænata ora habentibus. Ducebantur autẽ luituri pœnas his Mitylenæis qui cum naui fuerant ad Memphin obtruncati. Ita enim cenſuerant regij iudices, pro ſingulis ſuorũ interfectis denos primorũ AEgyptiorũ interficiendos. Pſammenitus prætereuntes intuens, & filiũ animaduertens duci ad mortẽ, alijs AEgyptijs qui circunſedebant complorantibus, *ac indignè ferentibus*, ipſe idẽ quod erga filiã fecit. His quoq; prætergreſſis accidit vt quidam [1] compotorũ eius natu grandior, priſtinis bonis delapſus, ac nihil habens niſi quæ inops mendicabat, obiret exercitũ, necnon Pſammenitũ aliosq; AEgyptios in ſuburbanis conſidentes. Quem vt conſpexit Pſammenitus erumpente ingente fletu, compellans nomine amicũ, caput ſuũ cædebat. Aderant autẽ ei tres obſeruatores, qui vt quicquid ab illo fiebat, ex omni viarũ exitu Cambyſi renuntiarent. [2] Ea quę fiebant admiratus Cambyſes, miſſo nuntio Pſammenitum percontatus eſt, inquiens, Pſammenite, herus te Cambyſes interrogat quamobrẽ tu, qui viſa filia indignè affecta, viſo etiã filio ad mortẽ eunte, neq; eiulaſti neq; fleuiſti, pauperẽ tanti feceris, tibi (vt ab alijs audiuit) non propinquũ. Et Cambyſes quidẽ ita interrogauit: Pſammenitus aũt his verbis reſpondit, Fili Cyri, domeſtica mala erãt maiora quàm vt poſſem ea deflere: at lamentatio amici digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiã recidit, in extremo limine ſenectutis. [3] Hæc vbi reſponſa ab hoc renuntiata ſunt, viſus eſt illis Pſammenitus, vt ab AEgyptijs fertur, rectè reſpondiſſe. Crœſusq; dicitur illacrymaſſe, item qui aderant Perſæ, ipſiq; Cambyſi commiſeratione ſubijſſe, vt protinus iuſſerit & filiũ ex his qui mortis addicti eſſent liberari, & patrẽ è ſuburbanis excitatũ ad ſe perduci. Sed filiũ quidẽ qui adierũt, nõ iã ſuperſtitẽ inuenerũt, ſed primo loco truncatũ: ipſũ verò Pſammenitũ excitatũ ad Cambyſem perduxerũt: vbi reliquũ vitæ vixit, nihil violentũ paſſus. Qui ſi cõpertus fuiſſet nõ affectaſſe res no-

1 Conuictorum.

2 Quod factum admir.

3 Hæc quũ ab iſto renũtiata eſſent, viſus eſt Pſammenitus rectè reſpondiſſe. ferũtq; Ægyptij Crœſum (nam hic quoq; à Cambyſe in Ægyptũ adductus fuerat) eosq; qui aderant Perſas illacrymaſſe.

uas, accepiſſet Ægyptum vt eam procuraret. Nam conſt
uerunt Perſæ in honore habere filios regum, & etiamſi c
ab eis defecerint, tamen illorum filijs reſtituere princip
tum. Quod eos ita facere conſueſſe, cum alijs permul
poteſt probari documentis, tum verò hoc, quòd Thann
ra Inari Libys filius recepit quem pater obtinuerat, prin
patum: quodq; Pauſiris Amyrtæi filius & ipſe paternu
recuperauit imperium. * Nec ipſis Inaro & Amyrta
quicquam amplius à Perſis irrogatum eſt.[1] Nunc Pſam
menitus malè cogitans mercedem accepit. nam quum
defectionem Ægyptios induxiſſet, captus eſt: ac deinde
Cambyſe conuictus, epoto cruore taurino, ſtatim expir
uit. Atq; hunc in modum iſte deceſſit. Cambyſes autem
Memphi vrbem Sain abijt, animo faciendi quæ fecit. E
enim ſimularq; in ædes Amaſis ingreſſus eſt, imperauit c
dauer Amaſis è conditorio afferri: deinde prolatum verb
ribus cædi ac vellicari, & ſtimulis pungi, [2] omni deniq
contumelia infeſtari. Quod facientes poſtquam defatig
ti erant, (nam cadauer vtpote ſalitum reſiſtebat, nec qui
quam omnino elidebatur) iuſſit cremari: haudquaquam
ſancta iubens: quia Perſæ deum ignem eſſe arbitrantur, é
apud neutros moris eſt cremare cadauera: apud Perſas qu
dem, propter id quod dictum eſt, quia nefas eſſe aiunt de
depaſci cadauere hominis: apud Ægyptios autē quia pe
ſuaſum habent ignem animatam belluam eſſe, & omn
quæ naſcuntur deuorare. & poſtquam deuorando fuer
expleta, vnà cum ipſa re deuorata emori. Non eſſe ver
apud eos conſuetudinem mortuum belluis tradendi, ſe
ſaliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à verm
bus. Ita neutris conſuetam rem iuſſit agi Cambyſes. Qua
quam (vt ipſi aiunt Ægyptij) non Amaſis fuit qui iſta pa
ſus eſt, ſed alius quidam Ægyptius eadem quàm Amaſ
ætate: quem Perſæ Amaſin arbitrantes vexauerunt. M
morant enim Amaſin, quum ex oracuło audiſſet quæ ei
ea ſe defunctum futura eſſent, hoc modo rei venturæ m
dendum putaſſe, vt hunc hominem qui flagellatus era
mortuum [3] ad poſtes ſepeliret extra conditorium ſuum
ſe autem in conditorij quam intimo receſſu collocari fili
mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Ama
ſis fuiſſ

* tametſi quàm Inarus & Amyrtæus nullus dum Perſis plus damni dedit: *vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7, c. 14.* S.

1 Verùm Pſammenitus quū fraudem molitus eſſet, mercedem accepit. Deprehenſus enim Ægyptios ad defectionem ſollicitare, ac deinde à Cambyſe conuictus, &c.

2 *Vel. Omnibus denig, modis vexari.*

3 Ad fores intra conditorium ſuū.

sis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed aliàs ab Ægyptijs adornata. Secundum hæc Cambyses cõstituit [1] tertium mouere bellum, aduersus Carthaginienses, aduersus Ammonios, aduersus Æthiopes macrobios, *id est longæuos*, qui Africam ad australe mare incolunt. & aduersus quidem Carthaginienses, nauticas copias: aduersus autem Ammonios, peditatum: aduersus verò Æthiopes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferendi illorum regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid reuera esset: tumulq; res Æthiopicas exploratum. Solis autem mensa talis esse memoratur: est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum assa refertum carne, quam per noctem singuli ciuium magistratus properant ponere: ad eamq;, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipsa à terra reddi assiduè indigenæ aiunt. Et mensa quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyses autem vbi statuit exploratores dimittere, continuò ab vrbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, *id est pisce vescentibus*, maximè gnaros Æthiopicæ linguæ. [2] Vsquedum isti veniunt, interea nauales copias Carthaginem versus nauigare iubet. verùm hæc exequuturos se Phœnices negauerunt. esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos: præterea non facturos sanctè si aduersus liberos suos militarent. nam ceteri Phœnicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginienses quominus in seruitutem Persarum redigerentur euaserunt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Sed & Cyprij qui aduersus AEgyptum in militia erant, sese & ipsi dediderãt. Porro Cambyses postea quã ex vrbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad AEthiopes misit, iussis cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre, amiculum purpureum, aureumq; torquem tortilem, & armillas, ac vnguenti alabastrum, cadumq; vini [3] Phœnicei. AEthiopes autem ij ad quos missi Cambyses, ferũtur esse maximi omnium hominum atq; pulcherrimi; diuersisq; vti à cæterorum hominum ritibus, cum alijs, tum verò hoc circa regnum: quòd quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iu-

1 Triplex.

2 Et interim dum istos accerseret, nauales cop.

3 Palmei.

dicant, hunc regem deligendum cenſent. Ad hos itaq; viros Ichthyophagi venerunt, offerentesq; regi munera, ita loquuti ſunt, Cambyſes Perſarum rex cupiens amicus tibi fieri atq; hoſpes, nos miſit, iubens vt in colloquium tuum veniremus, tibiq́ue hæc dona daremus; quorum ipſe vſu maximè delectatur. Ad hos Æthiops, gnarus ad explorandum veniſſe, talia reſpondit, Neque rex Perſarum vos ideo cum donis miſit quòd magni faciat hoſpitium meum, neq; vos vera loquimini, quippe qui ad explorandum noſtrum imperium veniſtis: neq; iuſtus ille vir eſt. ſi enim iuſtus foret, non alienam regionem affectaret, ſed eſſet ſua contentus, nec homines à quibus nihil laceſſitus eſt in ſeruitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date, ita dicentes, Rex Æthiopum regi Perſarum conſilium dat, [1] quando Perſæ tam facilè trahent in tanta magnitudine arcus, tunc aduerſus macrobios Æthiopes cum maioribus copijs moueat bellum: interim dijs gratias habeat, qui non inducunt [2] filijs Æthiopum vt præter ſuam velint aliam comparare regionem. Hæc loquutus, arcum laxauit, eisq; qui venerant dedit. Tum ſumpto purpureo amiculo rogauit quidnam eſſet & quomodo confectum. & quum Ichthyophagi veritatem de purpura deque tinctura dixiſſent: Doloſi, inquit, homines, doloſa ſunt veſtimenta. Secundo loco de auro ſciſcitatus, de tortili monili atque armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis, riſit, atq; exiſtimans vincula eſſe, inquit robuſtiora apud ſe vincula eſſe. Tertiò ſciſcitatus de vnguento, quum illi de confectura vngendiq́ue ratione dixiſſent, idem dixit quod de veſtimento. Vbi [3] ad vinum peruenit, eiusq́ue conficiendi rationem audiuit, maiorem in modum delectatus potu, percontatus eſt quibuſnam rebus veſceretur rex, & quod longiſſimum tempus à viro Perſa viueretur. Iſti dixerunt veſci regem pane, (expoſita tritici natura) perfectiſſimumq́ue diu viuendi ſpatium homini Perſæ proponi octogínta annos. Ad hæc Æthiops, nihil ſe mirari inquit ſi ſtercore veſcentes, paucis viuerent annis: nam ne tot quidem annis victuros [4] niſi hoc potui acceptũ refer-

1 Quũ Perſæ tam facilè tendent tantæ magnitudinis arcus, *quã facilè hunc a me tendi videtis*, tunc copijs ſupramodum magnis inſtructus macrobijs Æthiopibus bellũ inferat.

2 *Id eſt, Æthiopibus.*

3 *Id eſt, Ad fermonem de vino.*

4 *Legit* ἀνίσχεσθαι, *ex qua lectione videtur & hic ſenſus elici poſſe.* Niſi potu illo viresq; refocillarent: Ichthyophagis vinũ innuens. *in hoc enim ſe à Perſis vinci.* Quum autẽ viciſſim regẽ interrogarẽt Ichthyophagi de vita, &c. *At legendo* ἀνίσχεσθαι, *perinde fuerit ac ſi Gallicè dicas, S'ils ne detrempoyent leur viande d'un tel breuuage.* [*Eã lectionem ſecutus Paulus Leopard. Emend. lib. 7. cap. 14. ſic uertit*, neq; enim tot eos victuros fuiſſe *annos*, niſi potu conſpergerent atq; miſcerent: de vino hoc dicens Ichthyophagis. hac enim re ſe Perſis eſſe inferiores. S.]

referunt. affirmãtibus Ichthyophagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse) Interrogatus vicissim rex ab
77 Ichthyophagis de vita & victu, plerosq; è suis ait ad centũ viginti annos peruenire, nonnullos etiã hos transcenderet dixit cibum eis esse carnẽ coctã, & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorũ mirarentur, ad fontẽ quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atq; oleo inuncti, violã olentes. Eam aquam aiebãt exploratores adeò inualidã vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidẽ, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundũ. Hæc aqua si verè apud illos est qualis cõmemoratur, ideo macrobij, *id est longæui*, existunt, quod ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerẽ deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos AEthiopes omniũ rarissimum ac preciosissimũ æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur solis. Post hanc ad extremum inspexere eorũ sepulchra quę dicuntur è vitro esse constructa hunc in modũ: Posteaquã mortuũ siue AEgyptiorum siue aliorum more arefecerũt, totum gypso inducunt, picturaq; exornantes repræsentant quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & facilè effoditur, circundant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis vllius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum qui maximè sunt propinqui intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias, hostiasque: anno exacto efferunt circaque vrbem statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus AEthiopes exijt in expeditionẽ, neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neq; secum ipso, ratione inita quòd in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis cõpos, simulatq; Ichthyophagos audiit, profectus est cũ omni peditatu, Græcis qui aderãt illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventũ, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incẽderent: ipse cũ reliquis copijs aduersus Æthiopes cõtendit. Sed antequam quintam itineris partẽ confeciſ-

sent, exercitum eius protinus commeatus omnis quem secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si respuisset ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assiduè processit vlterius. Milites, quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at vbi ad sabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. nam sortiti ex seipsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus AEthiopes expeditione, retro rediit, Thebasque peruenit, multis de exercitu amissis. [1] Et quum è Thebis descēdisset Memphin, Græcos misfos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus AEthiopes ita se gessit. Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes itineris duces sequebantur: [2] ac nisi sunt vsquedum ad vrbem Oasin perueneruntque, quam incolunt Samij ij qui feruntur è tribu AEschrionia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis, quæ regio vocatur lingua Græca μακάρων νῆσος *id est beatorum insula*, in hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alij habent quicquam dicere. Nam neq; ad Ammonios peruenerunt, neq; retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammonijs demum fertur, quum illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iamq; medio ferè spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos, ita actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse autem Memphin regresso, Apis (quem Græci vocant Ἔπαφον) apparuit. AEgyptij, quum Apis extitisset, vestimenta quampulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes AEgyptios Cambyses intuens, [3] ratusq; ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudijs, præpositos accersit Memphis, quos, vbi præsto fuerunt, interrogabat, quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte copia-

1 Thebis autē iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendisset.

2 Ac peruenisse quidem eos ad vsq; ad vrbem Oasin constat, quā incolunt &c.

3 *Vel*, Valde *aut omnino* hoc eorum factū improbans, quòd in eius rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersiuit: quos, vbi in conspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quum, &c.

copiarum amiſſa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere ſolitum) tunc omnes AEgyptios ſolennem celebrare lætitiam. Hæc vbi audijt Cambyſes, mentiri eos reſpondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iuſſit ſacerdotes in conſpectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus manſuetus ad AEgyptios veniret, fore vt ſe non lateret. [1] Hactenus loquutus iuſſit ſacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Eſt autem hic Apis, idemque Epaphus, è vacca genitus quæ nullum-
76 dum alium poteſt concipere fœtum: quam AEgyptij aiunt fulgure ictam concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc ſigna: Toto corpore eſt niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [2] cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Poſteaquam Apin ſacerdotes adduxere, Cambyſes veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percuſſit, cachinnansq; ad ſacerdotes inquit, O capita nequam, huiuſcemodi dij exiſtunt, ſanguine atque carne præditi & ferrum ſentientes? dignus nimirum AEgyptijs hic deus. nos certè ludibrio habuiſſe non inuabit. Hæc loquutus imperauit ijs quorum hoc munus erat, vt ſacerdotes quidem flagris cæderent: cæteros autem AEgyptios, vt quenque feriantem adipiſcerentur, occiderent. Ita feſtum ſolutum eſt, ſacerdotes mulctati: Apis ſauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è vulnere extinctum tumulauere ſacerdotes clam Cambyſe. Ob hoc ſcelus, (vt AEgyptij aiunt) continuò Cambyſes inſanit: [3] quum ne compos mentis quidem fuiſſet, exorſus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eiſdem ſibi parentibus fratrem, quem ex AEgypto remiſerat in Perſas liuore commotus quòd ſolus ille Perſarum arcum quem Ichthyophagi ab AEthiope attulerât, [4] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Perſis poterat. Smerdin in Perſidem profecto hanc vidit in ſomnis Cambyſes viſionem: Nuntius quidam è Perſis veniens, ei nuntiare eſt viſus, Smerdin in regio ſedentem ſolio cœlum contingere vertice. Ob id Cambyſes ſibi metuens, ne ſe necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Perſas ad illum interi-

1 Nec plura loquutus.

2 In lingua ſcarabeum.

3 Quum ne prius quidé compos mẽtis fuiſſet. *Quæ verba nõ iam ſunt AEgyptiorum, ſed ipſius authoris. q. d. Dicitis illum AEgyptij hinc furore correptum. at qui ne antea quidem mentis compos erat.* exorſus, &c.

4 Οσον ἐπὶ δύο δακτύλους. *quod Gallicè dicitur, A deux doigts pres. Pro Traheret autẽ vertendum potius Adduceret, aut Tenderet ſiue Intenderet. hæc enim de arcu potius dicũt. vt & ipſe Herodotus in ſequentibus dicit* διαντείνων τὸ τόξον.

mendum Prexaſpem, ſibi ex omnibus Perſis virum fideliſſimum. Hic vbi Suſa conſcendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum eum eduxiſſet venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrum produxiſſet, ibi eum demerſiſſe. Et hoc quidem initium ſcelerum Cambyſis extitiſſe ferunt: ſecundum autem ſcelus, ſororis necationem, in AEgyptum eum ſequutæ: quæ ex eiſdem parentibus erat ſoror, atq; eadem vxor: quam hunc in modum acceperat vxorem. Quum antehac Perſæ ſorores in matrimonium accipere nequaquam conſueuiſſent, Cambyſes vnius ſororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam vxorem, [1] quum propter rei inſolentiam laboraret efficere, accerſit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Perſis viri, ſuntq; [2] perpetui, niſi delicti alicuius comperti fuerint. Iſti apud Perſas ius dicunt, & legum patriarum ſunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percontatur, num qua lex ſit quæ ſinat vo- « lentem cum ſorore contrahere matrimonium. Iudices & « iuſtè & [3] ingenuè reſpondentes, negant vllam ſe inuenire « legem quæ ſinat fratri nubere ſororem: quandam tamen « inuenire legem, qua liceat regi Perſarum facere quicquid « libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambyſis: & « ne legem tuentes ipſi perirent, aliam inuenerunt adiutricem eius qui ſororem in matrimonium ducere vellet. Tunc itaq; Cambyſes [4] eam quam dixi accepit vxorem, aliquantoque pòſt & alteram. Harum iuniorem quæ ipſum in AEgyptum comitata eſt, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidem aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterum leonis alterum canis committit, hanc interfuiſſe ſpectaculo: & quum à leunculo catulus ſuperaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro ſuperueniſſe: & quum duo eſſent, ita ſuperiores leunculo extitiſſe. Et Cambyſe, dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei aſſidentem illacrymaſſe. Ea re animaduerſa, Cambyſem interrogaſſe quidnam lacrymaretur: & mulierem dixiſſe, ſe viſo catulo ſuppetias fratri ferente, ideo flere quòd ſubierit memoria Smerdis, cuius ſciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyſe fuiſſe interemptam

1 Quum tē nouam facere in animo haberet.
2 Donec mo riantur.
3 Et cautè reſpond.
4 Eam quam diligebat. vel, Amicam illā.

emptam memorant: AEgyptij verò ob id quòd quum ad menſam diſcumberetur, mulier lactucam ſumpſit, eiusque decerptis foliis, virum interrogauit vtrum diſcerpta lactuca an denſa pulchrior foret: quum hic reſpondiſſet, Denſa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudaſti. Ibi Cambyſem indignatione percitum, infiliiſſe calcibus in prægnantem, eamque abortu edito deceſſiſſe.[1] Ita Cambyſes in præcipuos domeſticorum inſaniit, ſiue id propter Apin, ſiue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere conſueuerunt. Etenim fertur Cambyſes ab ipſis natalibus grandi laboraſſe morbo, quem quidem ſacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius *corpus* magna ægritudine inualidum eſſet, eius nementem quidem ſanam fuiſſe.[2] Atque in alios quoque Perſas inſaniſſe, veluti in Prexaſpem, quem præcipuo honore proſequebatur, & qui ad eum nuntios perferebat: & [3] cuius filius Cambyſis vina miſcebat, qui honos & ipſe non paruus eſt: ad hunc (*inquam*) fertur dixiſſe Cambyſes, Quémnam virum Perſæ me eſſe cenſent, aut qualem de me ſermonem habent? Et iſte ei reſpondiſſe, Here, cætera *quidem* omnia in te magnis laudibus ferunt, ſed nimis te[4] vino deditum aiunt eſſe: Hæc Prexaſpes de Perſis *reſpondit*. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Perſæ me aiunt vino dedituin deſipere, nec mentis eſſe compotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuere. Nam ſenatum Perſarum (cui intererat Croeſus) aliquando interrogarat Cambyſes qualis ipſe videretur eſſe vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi reſponderant, eum patre eſſe præſtantiorem, qui & omnia illius haberet, & AEgypti ac maris acceſſionem adieciſſet. hæc quidem Perſæ dicebant. Sed Croeſus qui aderat, diſplicente ei quæ dicebatur ſententia, ad Cambyſem inquit, Mihi tu quidem Cyro genite, non videris adæquandus eſſe patri: nondum enim tibi eſt filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyſes delectatus, Croeſi ſententiam approbauit. Quorum nunc reminiſcens, ad Prexaſpem iratus inquit, Intellige nunc ipſe per te nunquid Perſæ vera dicant, an hæc dicentes ipſi deſipiant. Nam ſi filij tui qui in veſtibulo ſtat, medium cor non fruſtrato ictu perculſero, conſtabit[5] nihil eſſe

1 *Id eſt, Talia per inſaniam fecit præcipuis, &c.*

2 Hæc autem aduerſus alios Perſas inſaniit. *Id eſt, Per inſaniam egit.* Fertur enim ad Prexaſpem dixiſſe, quę præcip.

3 Cuius filius à poculis ei erat.

4 *Non legit φιλοινίην, ſed φιλοινίῃ, quam lectionē ſequentia comprobare videntur.*

5 Id eſt, Vanum eſſe, *vel, friuolum.*

quod Perſæ dicunt: ſin aberrauero, conſtabit Perſas vera loqui,[1] & me eſſe intemperantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerumque percuſſit: atque eum collapſum iuſſit diſcindi, & inſpici ictum. quumque in corde ſagitta eſſet inuenta, ob id lętabundus atque cachinnans, ad patrem pueri inquit, Prexaſpes, facta eſt tibi fides non me inſanire, ſed Perſas. Verùm nũc mihi dicito quémnam ex omnibus hominibus iam noris ita ad deſtinatum emittere ſagittas. [2] Prexaſpes hominem aduertens eſſe veſanum, & in ipſum quoq; inſanientem, Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probè iaculari. Et tunc quidem hoc perpetrauit. Altero die, duodecim Perſas primoribus [3] pares,[4] ob nullius momenti cauſam necauit, viuos in caput defodiens. Hæc eum facientem Crœſus Lydus cenſuit his verbis admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ indulgere: ſed cohibe & compeſce teipſum. Conducit tibi te prouidum eſſe: & ſapientis eſt proſpicere: tu verò viros interficis tuos populares ob nullius momenti cauſam, interficis etiam pueros: qualia ſi multa facies, cõſidera ne abs te deficiant Perſæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq; etiam mandans, mihi præcepit vt te commonefacerem, ſubiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœſus beneuolentiam præ ſe ferens conſulebat. Ad quem Cambyſes reſpondens, Etiam mihi tu, inquit, dare conſilium audes, tanquam bene aut tuam ipſius patriam adminiſtraris, aut patri meo conſulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduerſus Maſſagetas, quum illi vellent tranſire in terram noſtram. Imò & teipſum malè præſidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidiſti. ſed ob id nequaquam gauiſurus: quia olim iam debebam captare in te occaſionem. [5] Arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. at Crœſus curſu ſe foras proripuit. [6] Hic vbi non habet in quem telum dirigat, mandat miniſtris vt illum comprehenſum interimant. Miniſtri, qui mores eius noſſent, Crœſum abdiderunt: hac ratione, vt ſi Cambyſes facti pœnitens requireret Crœſum, eo producto donis afficerentur quòd illum ſeruaſſent: ſi non pœniteret, nec deſideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo pòſt quum Cambyſes deſideraret Cræſum,

1 Et me non ſapere.

2 At Prexaſpé quum animaduerteret hominẽ mente eſſe captũ, & ſibi timeret, dixiſſe, Here, ego, &c.

3 *Non legit ὁμοίους. ſed ἰσοίους: vt ὁ in uet. cod.*

4 Ob nullũ morte dignũ crimen. *Vel, Nullo crimine mortem cõmeritos. Sic & ſtatim pòſt.*

5 Hęc quum dixiſſet, arcũ corripiebat, &c.

6 At hic quũ illum configere non poſſet, *vtpote qui ſe foras proripuiſſet.*

Crœſum, miniſtri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem ſupereſſe. Cambyſes, ſe quidem inquit Crœſo ſuperſtite gaudere, ſed iis qui illum ſeruaſſent, veniam non daturum, ſed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiuſmodi tam in Perſas quàm in ſocios, quum Memphi moratus eſt, Cambyſes faciebat [1] inſania. Adeoque vetuſta reludens ſepulchra, mortuos inſpiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo deriſu ſimulachrum illius cauillatus eſt. ſiquidem ſtatua Vulcani ſimillima eſt iis diis quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium proris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego ſic ei indicabo, eſſe illos Pygmæi viri imagine. In templum quoq; Cabirorum, inacceſſum alteri quàm ſacerdoti, ingreſſus eſt: & quæ illic erant ſimulachra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani ſimilia, à quo ſe hi homines aiunt eſſe oriundos. Cum multa igitur apud me documento ſunt, Cambyſem vehementer inſaniſſe, tum verò illud quòd alioqui non tentaſſet templa [2] legéſque habere ludibrio. Nam ſiquis vniuerſis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnuſquiſque rimatus, ſuas eligeret. Non igitur credibile eſt alium quàm dementem, talia ludibrio habere. At ita de ſuis quenque legibus ſentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in ſua ditione erant Græcos percontatus eſt quanta pecunia vellent defunctis parentibus veſci: illis negantibus vlla ſe pecunia hoc eſſe facturos. Darius dehinc Græcis præſenti-
78 bus, & quæ dicebantur per interpretem diſcentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui veſcuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant. Atque ita moribus comparatum eſt: rectéque mihi videtur [3] Pindarus feciſſe vt diceret morem omnium eſſe regē. Cæterùm dum Cambyſes in AEgyptum contendit, Lacedæmonij quoque mouere bellum Samo & Polycrati AEacis filio, qui Samum vi occupauerat, eamque inter initia trifariam partitus erat cum fratribus Pantagnoto & Syloſonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior ejecto, totam

1 *Vel, Per inſaniam.*

2 Ritusque

3 Pindarus ceciniſſe, morem, &c. *nam minus de poetis dicitur, vt Lat. canere.*

ſolus obtinebat, inito fœdere cum Amaſi rege AEgypti, cum quo hoſpitium habebat, mittens munera viciſſimq; accipiens. Breuiq́ue ſtatim tempore res eius adeò proceſſerunt vt per Ioniam cæteramque Græciam celebrarentur. Quocunque enim [1] bellum intulerat, cuncta ei proſperè cedebant, quum haberet centum [2] biremes, mille ſagittarios, inuadens omnes ſine vllo ciuiſquam diſcrimine: quòd diceret ſe magis gratificari amico ſi ei quæ abſtuliſſet redderet, quàm ſi [3] nihil adhuc auferret. Multas itaque hic inſulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Leſbios enim cum omnibus copiis opem Mileſiis ferentes, nauali prælio vicit cepitque, qui omnem foſſam mœnia Sami ambientem vincti foderunt. Atque res Polycratis tantopere ſecundas eſſe non latuit Amaſin, cui hoc curæ erat. Sed quum aſſiduè forent multo ſecundiores, Amaſis libellum Samum miſit in hæc verba ſcriptum, AMASIS POLYCRATI ITA INQVIT, Mihi quidem, feliciter agi cum viro amico meo & hoſpite, audire voluptati eſt: tamen tuæ magnæ proſperitates mihi non placent, qui intelligo quàm inuidum numen ſit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipſius, tum eorum qui mihi curæ ſunt [4] res nunc proſperè ire, & ita *per varias fortunæ vices ætatem* traducere, quàm in omnibus mihi proſperè cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduerſus proſperitates agito: diſpice quid tibi ſit quod plurimi facias, quódque amiſſum tibi maximè doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nunquam [5] ad homines veniat. Quòd ſi proſpera tua deinceps non variabuntur aduerſis, medeare tu tibi ſubinde eo modo quem tibi ſubieci. Hæc quum legiſſet Polycrates, & in animum demiſiſſet, tanquam bene ſibi ab Amaſi præcepta, diſquirebat quódnam ſuorum ornamentorum eſſet quo amiſſo maxima ipſe moleſtia afficeretur: atque hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemma ſignatoria ſmaragdus, quam geſtabat auro incluſam, opus Theodori Samij Telecleogeniti. hanc vbi abiiciendam ſtatuit, ita abiicere libuit: [6] Biremem conſcendit: eam dehinc viros quibus illam inſtruxerat, in pelagus educere iubet. Et poſtquam ab inſula procul aberat, detractum ſibi ſigillum, iis qui vnà nauigabant inſpectantibus abiecit in pelagus: hoc

1 Bellum inferre cogitaret.

2 Centũ naues quinquaginta remorum.

3 Nihil ab initio abſtuliſſet.

4 Res nunc proſperè ire, nunc infeliciter cedere. *Vel potius, Ex rebus aliis feliciter, aliis infeliciter cedere: Poſt* cedere, *adde*, Nec enim adhuc de quoquam audiſſe me puto, qui quum in omnibus felix fuiſſet, non tandem malè perierit funditus.

5 *Id eſt, In hominum conſpectum.*

6 Quinquaginta remorũ nauem.

gus: hoc acto renauigauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextóve quàm hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret, eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire velle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in forum, sed te tuaque potentia dignum. Eum itaque affero tibi, donoque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu verò probè, nec facto solo, sed etiam oratione apud me institi gratiam: ad cœnamque te vocatum volo. Hæc magni faciens piscator domum abiit. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod vbi viderunt sumpseruntque, ad Polycratem lætabundi quamcelerrimè pertulerunt. Eóque illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum. [1] Polycrates, quem admodum res diuinitus contigit, singula quæque à se gesta retulit in libellum: & qua ratione quod amiserat recepisset. Hæc vbi scripsit, in Ægyptum misit. Quibus tabellis Amasis perlectis quæ à Polycrate venerant, [2] intellexit non posse præstare hominem vt alterum hominem fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam semper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abiecisset. Misso itaque Samum caduceatore, dixit se ius cum illo hospitij soluere. Quod ideo fecit ne in tristem aliquem grauemque casum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hospite ipse contraheret. Aduersus hunc igitur Polycratem in omnibus bene agentem, Lacedæmonij sumpsere expeditionem, accitis ab iis Samiis qui post hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, misso clanculum caduceatore ad Cambysem Cyri filium, aduersus Ægyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarũ. Quod audiens Cambyses, libẽter in Samum misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secum iste mitteret in Ægyptum. Polycrates, delectis quos maxi-
79 mè suspicabatur è popularibus suis ad rebellionẽ spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans ne retro

1 Polycrates, quum eum subiisset diuinum quiddã id esse, scribit quæ fecisset, & quæ post illa à se facta sibi contigissent. *Vel. Quid quid sibi post eã rem factam accidisset.*

2 Didicit fieri non posse vt homo hominem à re quę euentura est retrahat: & Polycrati non felicem fore tandem rerum exitũ, qui per omnia prospera fortunam experiretur: adeò vt ea etiam repet.

eos dimitteret. Et alij quidem negant Samios à Polycrate miſſos, in AEgyptum peruenisse: ſed quum in Carpathio mari curſum tenerent, inter ſe colloquutos decreuiſſe ne porrò tenderent. Alij verò aiunt peruenisse in AEgyptum, ac retentos inde fugam feciſſe: & in Samum redeuntes, Polycratem cum claſſe occurrentem ſuperaſſe, atque in in ſulam exiſſe: ſed pugna pedeſtri commiſſa repulſos, ita Lacedæmonem nauigaſſe. Sunt qui dicant penes eoſdem, ab AEgypto redeuntes aduerſus Polycratem, extitiſſe victoriam: non rectè dicētes mea opinione. Neque enim oportuiſſet illos aſciſcere Lacedæmonios, ſi per ſe ad reſiſtendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat vt cui permulti aderant, cum auxiliarij mercede conducti, tum domeſtici ſagittarij, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit ſuperatus: quum præſertim liberi ciuium atque vxores ſub Polycrate eſſent, quos iſte inter naualia coactos tenebat, ideo paratos vt ſi ij qui ſecum erant, eum redeuntibus aliis prodidiſſent, vnà cum ipſis naualibus combureret. Poſteaquam verò Samij qui à Polycrate exacti erant, Spartam venerunt, adeuntes principes multa ſanè (qualia ſupplices) commemorabant. Quibus illi primo congreſſu reſponderunt, eorum quæ iſti dixiſſent, priorum quidem oblitos eſſe ſe, poſteriora verò non intelligere. Secundo deinde congreſſu nihil aliud iſti dixerunt, niſi allato panario, illud panem indigere. Quibus iidem reſponderuut [1] panario ſuperfuturum. [2] Itaque opem ferendam eis cenſuerunt. Atq; vbi rem apparauere, cum exercitu in Samum ſe contulere, referendæ gratiæ cauſa, vt Samij aiunt, quia illis aliquando Samij aduerſus Meſſenios auxilio fuiſſent: vt verò Lacedæmonij aiunt, non tã quia tutari deberent Samios, q̃ vt eoſdẽ vlciſcerẽtur ob interuerſum craterem, quẽ Cræſo portabant, & ob thoracẽ ab Amaſi rege AEgypti ipſis miſſum. Interceperãt enim Samij priore quàm crateré anno, thoracem lineũ quidem, ſed frequẽtibus animalium figuris ex auro lanaque verſicolore, [3] è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inſcriptæ eius venationes eſſent exiles, tamen ſingulæ in ſe habebant tricenas ac ſexagenas beſtiolas, ſingulasque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter eſt quem in Lindo Mineruæ

1 Illos panario ſuperuacaneam orationem curiosè addidiſſe. 2. *d. Debuiſſe illos contẽtos eſſe panarium ſeu facultatem oſtendere. Videtur hæc verba eſſe huius loci ſenſus, cui tamen fortaſſe vox aliqua deeſt.*

2 Ferendam tamen illis opem cenſ.

3 Ex xylo intertextũ, quẽ admiratione dignum reddebant ſingula eius fila, quæ quũ exilia eſſent, tamen ſingula in ſe tricena ac ſexagena fila, & quidẽ euidentia ſingula habebãt: Talis & alter eſt quem in Lindo Min. idem Am. dedicauit. Ad hanc verò in Samum expeditionem adiuuerunt etiã Corinthij lubenter.

beriæ idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaque Lacedæmonij exercitum aduersus Samum, vt Corinthios quoque solicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta quo crater interuersus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Halyattem castrandos mitteret trecentos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiique qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samij causa cur Sardis pueri ducerentur, primùm edocuere pueros vt [1] puluinar Dianę contingerent: deinde non sinentes [2] abstrahi eosdem è puluinari, quum prohiberent Corinthij præbere illis alimenta, ipsi diem solennem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrant. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabantur, tamdiu exercebant choros virginum atque adolescentium. Tunc autem choros exercentes, esculenta fecerunt ex sesamo ac melle, quæ distribuenda ferrentur: vt ea Corcyræorum filij rapiętes. alimenta haberent. idq; eousque factum est dum Corinthij pueris quos asseruabant omissis abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reduxerunt. Quòd si defuncto Periandro Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthij [3] aduersus Samios expeditionem sumpsissent: nunc ab ipsa vrbe Corcyrensi à se condita, Corinthij semper cum Corcyræis discordes mutuò fuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exbulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, vlciscendi facinoris gratia quod Corcyręi priores in eum admiserant. nam posteaquam vxorem suam Melissam necauit Periander, accidit vt ad superiorem calamitatem hæc quoque accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, vnus decem & septem, & alter duodeviginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus ad se accitos ea psequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittędos statuit, priusquam dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quisnam mattem vestram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuersus Corinthum, patrem neque prior affatus sit, neque af-

1 Templum.
2 Abstrahi supplices è téplo, quum prohib.
3 Ad sumendam in Samios expeditionem operas contulissent.

fantem reaffari, ac ne interroganti quidem reſponſum reddere voluerit. Eum Periander tandem ſanè indignatus è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus eſſet colloquutus. Ille narrare vt ſe auus amantiſſimè accepiſſet: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixiſſet,

1 Quippe qui eius non meminiſſet, & animum ad id non aduertiſſet.

[1] quippe quòd in mentem non admiſerat. Periander dicere, nulla ratione fieri poſſe quin aliquid illis ab auo ſit ſuggeſtum: itaque percontando inſtare. Tunc adoleſcens in memoriam rediens, id quoque dictum fuiſſe narrauit.

2 Ad quod Per. animum aduertens.

[2] Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos apud quos filius ab ipſo expulſus degebat, prohibitum ne adoleſcentem in domum excipiant. Iſte illinc eiectus, in alteram ſe domum conferebat: ſed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulſus hinc in aliam ſodalium domum ſe contulit. Ille etſi formidantes, tamen quòd eſſet Periandri filius, hominem excipiebant. Ad poſtremum Periander edictum propoſuit, quiſquis hunc in domum reciperet, aut

3 Mulctam.

alloqueretur, eum ſacram [3] pœnam Apollini debiturum, quantam ipſe nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipſe quidem putauit rem deſperatam eſſe tentandam: ſed intra porticus ſe tenens, aſſiduè verſabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, miſertus eſt, depoſitaque ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum eſt optabilius, iſtúdne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum ſis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptaſti mendicam vitam, obſiſtendo atque iraſcendo illi cui minimè debebas. Nam ſiquid calamitatis illinc accidit vnde ſuſpicionem in me habes, id mihi accidit, eiuſque ego particeps eo magis ſum quòd ipſe id perpetraui. Tu verò, edoctus quanto ſatius ſit [4] inuidioſum quàm miſerabilem eſſe, & ſimul quid ſit in parentes & in meliores ſe iraſci, abi domum. Periander quidem his verbis filium [5] caſtigabat: ille autem nihil patri reſpondit, niſi ipſum ſacram [6] pœnam deo debere, quòd in ipſius colloquium veniſſet.

4 Inuidiam quàm commiſerationem mouere.

5 Corripiebat.

6 Mulctam.

Ibi

ibi Periander animaduertens malum filij [1] vehementius esse quàm vt corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. nam Corcyræ quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam prætipuo harum rerum autori. Expugnataque Epidauro, Proclem cepit, quem tamen viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum senuisset Periander, sibique esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorque esse ei videbatur. Lycophron ne [2] responsione quidem est dignatus cum qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore vt ille huic præcipuè auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad penates, desine tibimet officere. [3] Læua possessio est peruicacia: noli malum medicari malo. Multi mansuetiora [4] iustionibus præponunt, multi materna sectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est prouectæque ætatis: tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appositis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se iturum Corinthum quoad patrem superesse audiret. Hoc quum mulier renuntiasset, tertiò Periander caduceatorem mittit, qui dicat se quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe vbi peruenere, Samum obsederunt, succedentesque muro, turrem mari imminentem iuxta suburbana transcenderũt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Sed quum à superiore turri (quæ tergo montis prominebat)

1 Eiusmodi esse cuius sanandi ratio nulla iniri posset. *Vel, Nulla via esse sanabile. Magis ad verbũ, Nullum exitum habere.*

2 Interrogatione. *Vel, compellatione.*

3 Sinistra. *Vel, infausta.*

4 Iustis æquitatem anteponunt. *i. Æquum & bonum summo iuri præferunt.*

erupiſſent tum auxiliarij, tum ipſorum Samiorum permu
ti, & aliquantiſper Lacedæmonios ſuſtinuiſſent ipſi, retr
fugam fecerunt, inſequentiq; ab hoſte cædebantur. Quò
ſi Lacedæmonij qui aderant, Archiæ & Lycopæ ſimiles ex
ſtitiſſent, eo die capta Samus fuiſſet. Siquidem Archias &
Lycopes ſoli cum Samiis ad murum refugientibus irrum
pentes, intercluſa ad redeundum via, intra vrbem Samic
rum occubuerunt. Equidem ipſe cum alio Archia Samij fi
lio, eodemque tertio ab hoc Archia, congreſſus ſum [1] a
pud Pitanen (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hc
ſpitibus maximè Samios honorabat) ſibi dicente Sami
nomẽ à patre fuiſſe inditum, quòd eius pater Archias ſtre
nuè pugnans, Sami mortem oppetiſſet: ſe verò ideo Sa
miis honorem habere quòd auus ſuus fuiſſet à Samiis pu
blicè affectus egregia ſepultura. Lacedæmonij, quadragin
ta diebus in obſidendo abſumptis, quum in ſuſcepta re ni
hil admodum proficerent, in Peloponneſum redierun
Fertur Polycratem, (vt rumor quidam temerarius ema
nauit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo per
cuſſiſſe, eamque auro induxiſſe, ac Lacedæmoniis dediſſ
atque ea accepta illos receſſiſſe. Hanc primã expeditionen
Dores aduerſus Aſiam per Lacedæmonios ſuſcepetunt. Sa
mij qui Polycrati bellum intulerant, poſteaquam à Lace
dæmoniis ſe relictum iri vident, & ipſi tranſmiſerunt i
Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. Vigebant autem e
tempeſtate Siphniorum res, eratque hæc inſularum locu
pletiſſima, vt in qua auraria & argentaria metalla eſſen
vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte repc
neretur apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuiq; pa
Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, diſtribu
entibus. Qui vbi theſaurum confecerunt, nũquid diu per
manere poſſent ioſis præſentia bona, cõſuluere oraculum
Eis ita Pythia reſpondit,

[2] *Quum tamen in Siphno fuerint prytanea cana,*
Cana fori facies, tunc vir ſafer adſit oportet,
Qui notet è ligno agmen, legatumque rubentem.

Erant eo tempore Siphniis [3] prytaneium forumque Pari
lapide exculta: hoc autem oraculum Siphnij neque tun
ſtatim, neque poſt aduentum Samiorum intelligere po
tuerunt

1 Apud Pitanen (huius enim tribus erat) qui ex omn. hoſp. Samios potiſſimùm honorabat, ſuoq; patri impoſitũ Samij nomen dicebat, quòd ſuus pater Archias ſtr. &c.

Valla autem ita vertit quaſi ſit, quod eſt ante ſtirpem, referat ſignum, quum referat Aeginæ.

2 *Hæc explicantur ſtatim poſt.*

3 *Id eſt domus publica.*

tuerunt. Nam Samij [1] quum velociſſimè ad Siphnum applicuiſſent, miſerunt ad vrbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem inſtituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, vt obſeruarent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nuncij igitur vbi peruenere, decem ſibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphniis ſe mutuaturos, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuò occurrentes, commiſſa pugna fugati ſunt: eorumque multi ab vrbe intercluſi, quos poſtea centum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoque Samij pecuniarum loco inſulam Thyream acceperunt, Peloponeſo adiacentem, quam Troezeniis commendauerunt: ipſi Cydoniam in Creta condiderunt, quum illuc non ea de cauſa nauigaſſent, ſed vt Zacynthios ex inſula ſummouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem bene geſſerunt vt templa quæ nunc in Cydonia viſuntur, iſti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno Aeginetæ nauali prælio victos cum Cretenſibus diripuerunt, ac roſtratas naues mutilauerunt, eaque roſtra apud Mineruæ templum in Aegina affixerunt. Hæc Aeginetæ Samiis fecere, infenſi quòd illi antea ſub Amphicrate rege, bello Aeginæ illato, magnis cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuiſſent. & hæc quidem fuit cauſa. Protraxi autem ſermonem de Samiis ob hoc magis, quòd tria ſunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta paſſus editi, à cuius imo foſſa incipiens ad contrarium os deducta eſt, longitudinis ſeptem ſtadiorum: celſitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonûm pedum. Item per eam totam altera foſſa depreſſa eſt [2] viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fiſtulis in vrbem deducitur. Huius foſſæ architectus extitit Megarenſis Eupalinus Nauſtrophi filius. Alterum è tribus operibus eſt agger circa portum in mari, ad viginti paſſus altitudinis, duobus amplius ſtadiis longitudinis. Tertium opus eſt templum omnium quæ nos vidimus ampliſſimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia ſermonem aliquanto magis ex-

1 Quumprimũ Siph. applicuerunt.

2 Viginti cubitorum altitudinis. *i. profunditatis*, triũ autẽ pedum latitudinis. *Valla autem pro πήχεων legit πηλῶν.*

tendimus. Cambyſe Cyri circa AEgyptum immorante, ac deſipiſcente, duo magi iidemque fratres [1] coniurauerunt: quorum alterum Cambyſes reliquerat rei domeſticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisque Perſarum erat nota, pleriſque eum viuere arbitrantibus, [2] rebellandum ſibi putauit, atque ita rem eſſe aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem diximus vnà coniuraſſe, corporis habitu quamſimillimus Smerdi Cyri filio, quem Cambyſes fratrem ſuum interemerat: nempe ſpecie tantùm corporis Smerdi aſſimilis, ſed etiam cognomine. Hunc virum magus Patizithes inſtructum quemadmodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perduxit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca tum verò in AEgyptum dimittit ad exercitum, qui edicerent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Cambyſi. Hæc caduceatores alij alibi edixere. Is quoque qui ad AEgyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambyſem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) ſtans in medio præcepta magi expoſuit. Hæc audiens Cambyſes, vera loqui caduceatorem ratus, ſeque à Prexaſpe eſſe proditum quòd miſſus ad occidendum Smerdin, rem non peregiſſet, intuens in eum, Prexaſpes, inquit, rem mihi non exquutus es quam iniunxeram. Ad quem ille, Iſta here, audaquaquam vera ſunt, vt aut frater tuus aliquando rebellet in te, [4] aut quippiam ex illo viro certaminis exiſtat magni exiguíve. quippe quum ego ſim exequutus quæ mihi imperaſti, quíq; hominem meis ipſius humarim manibus. [5] Quòd ſi defuncti rebellant, expecta vt etiam Aſtyages Medus in te rebellet: ſin autem ita habet vt antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui aſſequantur caduceatorem, qui percontando indagent [6] nũquid à quo Smerdi rege nobis denuntiatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaſpen Cambyſes audiens, quum ei placuiſſent, confeſtim ad aſſequendum caduceatorem miſit. Eum, vbi rediit, Prexaſpes his verbis interrogauit, O homo, quandoquidem te ais Smerdi Cyri filio venire nuntium, dicito veritatem: quæ dicta, abito ſoſpes. Vtrum Smerdis ipſe in conſpectum datus tibi iſta mandauit, an quiſpiam eius miniſtrorum

Tum

1 Rebellauerunt. *Vel, Inſurrexerunt.*

2 Inuadendũ regnum.

3 Rebellaſſe. *Vel, Inſurreziſſe.*

4 Aut vlla contentio. *vel diſceptatio,* magna aut parua ex illo aduerſus te oriatur.

5 Si fortè tamen mortui reſurrexerũt, puta fore vt etiam Aſtyages Medus rebellet: ſin res ita ſe habent vt antea. *i. ſi mortui nihilo magis nunc reſurgunt quam antea,* fieri nõ poteſt vt nouum aliquod malum ab illo tibi repullulet.

6 A quo veniens. *i. miſſus,* nos Smerdi dicto audientes eſſe iubeat.

» Tum ille, Equidem, inquit, ego Smerdin Cyri filium, ex
» quo Cambyſes aduerſus Ægyptum fecit expeditionem,
» nunquam conſpexi: ſed magus quem Cambyſes rerum
» ſuarum familiarium procuratorem conſtituit, is mihi iſta
» mandauit, dicens Smerdin Cyri filium [1] optare hæc apud
» vos dici. Hæc ille loquens, nihil ementitus eſt. Tum Cam-
» byſes, Prexaſpes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus im-
» perata feciſti, culpam effugiſti: verum quiſnam fuerit è
» Perſis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomi-
» ne? Ad quem Prexaſpes, Ego, inquit, hoc quod actum eſt
» mihi videor intelligere. Magi ſunt qui aduerſus te inſurre-
» xerunt, Patizithes quem tu rerum familiarium curatorem
» reliquiſti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambyſem, quum
Smerdis audiſſet nomen, [2] percuſſit veritas ſermonis, ac
ſomnij, per quod ei quidam viſus fuerat nuntiare Smerdin
regio inſidentem ſolio, ad cœlum vſque pertingere verti-
ce. Agnoſcens itaque ſine cauſa fratris interemptorem ſe
fuiſſe, deflebat Smerdin. Quem vbi [3] defleuit (vt erat omni
clade afflictus) in equum inſiliit, habens in animo [4] quam-
raptiſſimè Suſa verſus exercitum ducere in magum. Inſi-
lienti in equum [5] vagina gladij excidit, vnde nudatus gla-
dius perſtrinxit eius femur, in ea ſcilicet parte in qua prius
ipſe tanquam opportuna ad feriendum (vt ſibi videba-
tur) percuſſerat Apin AEgyptiorum deum. Vulneratus
Cambyſes, quódnam illi oppido nomen eſſet interroga-
uit. illi aiunt Ecbatana. Sed quum fuiſſet iam antea Cam-
byſi redditum ex vrbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis
deceſſurum, ipſe interpretabatur ſe in Ecbatanis Mediæ
(vbi res eius omnis erat) ſenem vita functurum: at oracu-
lum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [6] poſtquam ſci-
ſcitatur, reſipuit, oppidi nomen audiens, tum magi iniu-
ria perculſus, tum vulnere: verbaque oraculi expendens,
Hoc in loco, inquit, fatale eſt Cambyſem Cyri decedere.
Hactenus tunc loquutus. Viceſimo dehinc die accitis Per-
ſarum qui aderant præſtantiſſimis quibuſque, ita inquit,
» Quod maximè occultum volebam Perſæ, [7] id cogor a-
» pud vos efferre. ego enim quum apud AEgyptum age-
» rem, inter quietem viſum vidi, [8] quod quidem minimè
viſum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam domo

1 Iniunxiſſe. *Vel, mandaſſe.*

2 *Videtur hæc phraſis reſpondere noſtræ, Il fut touché en ſon cueur.*

3 Defleuit. & de tota calamitate queſt⁹ eſt, in equum inſ.

4 Quamprimum. *Vel, Tri me quoque tempore.*

5 Gladius vagina excidit.

6 Poſtquam ſciſcitatus, oppidi nomen reſciuit, tum magi iniuria perculſus, tũ ex vulnere, reſipuit, *vel, ad ſe redut*, & intellecto oraculo, *vel, & quum mente complexus eſſet oraculum*, dixit, Hoc in loco fatale eſt Camb.

7 Eò redactus ſum vt id apud vos efferam.

8 Quod vtinam minimè vidiſſem.

aduenies, nuntiare Smerdin in regio ſedentem ſolio, cœlum capite contingere. Ex quo ventus ne à fratre exueret principatu, properantius quàm prudentius feci. neq; enim in hominis natura ſitum eſt auertere quod euenturum eſt. Itaq; demens ego Prexaſpem Suſa ad Smerdin interimendum miſi. Quo tanto ſcelere perpetrato ſecurius degebam, nequaquam coniectans fore vt Smerdi ſublato, alius quiſpiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorſus euentu rerum fruſtratus, & parricida fratris incaſſum exſtiti, & nihilominus regno exutus ſum. nam Smerdis magus erat is quem dæmon mihi per quietem demonſtrauit in me arma ſumpturum. Hoc opus quum ego perpetrarim, iam vobis Smerdin Cyri non ſupereſſe exiſtimetis, ſed magos vobis regnum occupaſſe: quorum alterum rerum domeſticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater eſt Smerdis. Quem igitur decebat præcipuè vicem meam vlciſci, indigna à magis paſſi, is [1] immerita morte à proximis ſuis affectus eſt. [2] Secundo loco (quod reliquum eſt Perſæ) neceſſarij ſſimum mihi demandare vobis quod è vita exiens effici mihi cupio atq; opto, per regios deos obteſtans cum omnes vos, tum maximè Achæmenidas qui adeſtis, ne per ſocordiam permittatis vt imperium rurſus redeat ad Medos. Sed ſi dolo occupatũ eſt, illud dolo ſurripiatis: ſin vi præreptum, [3] vi recuperetis. Hęc vobis facientibus, & tellus fructum proferat, vxoresq; & pecua pariant in omne tempus libertate fruentibus: ſecus facientibus, contraria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuiq; Perſarum eum finem qualis mihi contigit. Simul hæc loquutus Cambyſes, [4] defleuit omnem ſuam conditionem. Perſæ vt regem lamentantem conſpexere, vniuerſi tum veſtimenta reſcindere, tum effuſo ploratu vti. Poſt hæc vbi femoris os [5] vitiatum eſt, femurq; celerrimè contabuit, Cambyſi vita erepta eſt Cyri filio, quum regnaſſet ſeptem omnino annos & menſes quinq;, nulla vnquam prole ſuſcepta virili fœmineáve. At Perſis qui aderant magna offuſa eſt incredulitas, rerum potiri magos, interpretantibus potius, Cambyſem quæ de nece Smerdis dixiſſet, ea dixiſſe vt illi omne nomen Perſicum redderetur hoſtile. Itaque pro certo habebant Smerdin Cyri per rebellionem regnare, vtpote

1 Impia.

2 Quum verò iſte ſuperſtes non ſit, hoc mihi ſecũdo loco relinquitur imprimis neceſſarium, vt vobis mandata dem de ijs quæ mihi vita excedenti præſtari volo. Hęc igitur à vobis extremùm peto, per regios deos obt.

3 Vi recuperetis pro virili. *Vel, Prouiribus.*

4 Omne illud factum ſuũ defleuit.

5 *Alij, Cariẽ exeſum fuit. Alij etiam aliter.*

pote Prexaſpe vſque pernegante à ſe fuiſſe Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat poſt Cambyſis obitum fateri, ipſius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyſe, ſimulando ſe Smerdin eſſe Cyri filium, qui ipſi fuerat cognominis, ſecurus regnauit menſes ſeptem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambyſis: per quos menſes omne genus liberalitatis in ſubditos munificentiæque exhibuit, adeo vt eius defuncti magnum ceperit deſiderium omnes Aſiã incolentes, ipſis Perſis exceptis. Nam miſſis ad ſingulas quibus imperabat nationes edictis magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem ſtatim adeptus imperium edixit. Octauo autem menſe, quiſnam eſſet compertus eſt hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaſpis filius, ſed genere atque opibus primo cuique Perſarum par. Hic Otanes magum non eſſe Smerdin filium Cyri primus ſuſpicatus eſt, ſed eum qui erat, hac coniectura, quòd neque ex arce progrediebatur, neque Perſarum procerum quempiam ad conſpectum ſuum vocabat. Itaque [1] eum ſuſpicatus eſſe, hoc ſibi ſtatuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædymam, quam Cambyſes tenuerat, cuiusque *tunc* magus contubernio vtebatur, vt aliarum omnium Cambyſis vxorum: miſit ad eam quendam ſciſcitatum quocum homine cubaret, cum Smerdi Cyri, [2] an cum altero. Illa remiſſo nuntio, negauit ſe id ſcire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidiſſet vnquam, nec eum cum quo cubaret noſſet quiſnam eſſet. Ad hanc rurſus mittit „ Otanes, inquiens, Si ipſa Smerdin Cyri non habes cogni- „ tum, ſaltem ſciſcitare ab Atoſſa quocum viro tu atque il- „ la cubitatis. non enim illa ſuum ipſius ignorat fratrem. „ Filia ad hoc reſpondit, Ne in Atoſſæ quidem colloquium „ venire poſſum, aut vllam aliam cernere mulierum cum „ illo cubantium. Namque hic vir, quiſquis eſt, quumpri- „ mum adeptus eſt regnum, nos diſperſit, aliam alibi col- „ locans. Audienti hæc Otani res eſt viſa manifeſtior. ita- „ que tertiò nuntium ad eandem mittit in hæc verba, Fi- „ lia, decet te bonis ortam natalibus, ſuſcipere periculum „ quod te ſubire pater hortatur. Si enim iſte Smerdis filius

1 Quum eũ ſuſpectũ *impoſtura* haberet, ita egit. Quum hab.

2 An cum alio quopiam.

Cyri non eſt, ſed is quem ego ſuſpicor, non debet neq; tu frui contubernio, neq; quòd potentiam Perſarum obtinet, impune lætari, ſed pœnas luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecum cubabit, animaduertesque ſoporatum palpa eius auriculas: quas ſi habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cubare exiſtima: ſin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma reſpondet, ſe, ſi id faciat, magnum adire diſcrimen, quoniam probè ſcit, ſi illi careat auribus, & ipſa in palpando deprehendatur, fore vt ipſa ab illo trucidetur: tamen ſe id facturam. Et Phædyma quidem recipit ſe patri hoc eſſe perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat non exigua de cauſa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia quæcunque receperat patri exequuta eſt. nam vbi vices eius fuerunt adeundi magum, (etenim vxores Perſarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens magum, vnà cubuit, eiusque, dum vehementer ſoporatus eſſet, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, ſed facilè ſanè deprehendit. Vbi illuxit, celerrimè patrem certiorem rei geſtæ facit. Iſte, ſumptis Aſpathine & Gobrya Perſarum primoribus, & ad fidem ſibi ſeruandam accommodatiſſimis, rem omnem exponit, qui & ipſi ſua ſponte rem ita ſe habere ſuſpicabantur. eoque verba quæ Otanes attulerat, admiſerunt: conſtitueruntque vt ſinguli ſibi ſingulos in ſocietatem deligerent è Perſis quibus maximè confiderent. Aſciuit itaque ſibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aſpathines Hydarnem, hi quum ſex forent, Darius à Perſis (nam his pater eius Hyſtaſpes præerat) Suſa aduenit. qui quum aduenisſet, placuit ſex Perſis hunc in ſocietatem adſciſcere, qui quum ſeptem eſſent, congreſſi colloquutique, fidem mutuò dederunt. Quumque ad Darium ordo dicendæ ſententiæ veniſſet, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbar ego ſolus noſſe magum regnare, & Smerdin filium Cyri mortem oppetiiſſe: atque ob id ipſum dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. Verùm quandoquidem contigit vt vos quoq; rem ſciaris & non ſolùm ego, videtur mihi confeſtim eſſe tranſigendum neq; differendum. differre enim ſatius non eſt. Ad hæc Otanes, Fi-

li, in-

li, inquit, Hyſtaſpis, & patre egregio ortus es, & te nihilo in-
» feriorem eſſe patre tuo, indolem præfers: noli tamen ita
» properare ad rem aggrediendam inconſultò, ſed conſide-
» rantius illam capeſſe: quam ita demum aggredi debemus
» quum plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui ad-
» eſtis, ſi eo quem Otanes dixit vtemini modo, ſciatis vos
» deterrimè perituros. aliquis enim priuati lucri ratione ha-
» bita rem ad magum deferet. Et vos quidem debebatis po-
» tius per voſmet qui cœperatis, iſta exequi: ſed quoniam
» ſtamiſtis ad plures referendum & me adhibendum, aut ho-
» die tranſigamus, aut ſcitote, ſi nobis hodiernus elabatur
» dies, non alium occupaturum vt me apud magum accu-
» ſet, ſed me vt vos accuſem. Ad hæc Otanes, quum cerneret
» Darium properare, Quoniam, inquit, nos maturare com-
» pellis, nec finis differre, age, expone nobis ipſe quónam
» pacto regiam introire poſſimus, & illos aggredi. excubias
» nanq; diſpoſitas eſſe, ipſe quoq;, etſi non viſu, certè auditu
» noſti: quas qua ratione penetrabimus? Cui reſpondens
» Darius, Multa ſunt, inquit, Otanes, quæ nequeunt oratio-
» ne declarari, ſed facto: alia, quæ oratione declarari poſ-
» ſunt, ſed vnde nihil clari operis exiſtit. Vos verò noſtis, ex-
» cubias quæ diſpoſitæ ſunt, haudquaquam difficiles eſſe ad
» penetrandum. nam quum nos tales ſimus, nemo non,
» quiſquis ille ſit, cedet nobis, partim ob reuerentiam, par-
» tim ob timorem. Adde quòd habeo prætextum accom-
» modatiſſimum cui innitamur. ſiquidem è Perſis veniſſe
» me dicam, ac velle quædam à patre mandata regi nuntia-
» re. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur. nam
» idem optamus quiſque mendacium dicimus quiſque veri-
» tatem: quippe quum ij qui mentiuntur, tunc mentiantur
» quum perſuadendo ſunt quippiam lucri facturi: & qui ve-
» rum dicunt, ideo dicant vt verum dicendo aliquod lucrum
» conſequantur. Et alius huc, alius illuc magis propenſus eſt.
» ita non idem factitando, idem tamen obtinemus. quòd ſi
» nihil lucri faciendum eſſet, peræquè & verax foret men-
» dax, & mendax verax. Quod autem ad ianitores attinet, ſi-
» quis eorum libenter cedet nobis, vtilius ei ſuo tempore e-
» rit: ſiquis reſiſtere conabitur, vt erit hoſtis, ita tũc pro hoſte
» habeatur: deinde intro irrumpentes, rem tranſigamus. Poſt

hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recu- cc
perare imperium: aut, ſi recuperare non poterimus, mor- cc
tem oppetere, quàm, quum ſimus Perſæ, viro Medo pare- cc
re, & quidem aures non habenti. Quum præſertim qui cc
cunque veſtrûm Cambyſi ægrotanti adfuiſtis, memoria cc
teneatis quæ ille dum vita excederet, Perſis imprecatus eſt, cc
niſi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non cc
admittebamus, [1] inuidioſè dici à Cambyſe exiſtimantes. cc
Nunc igitur calculum pono in Darij ſententiam: [2] neque cc
hunc cœtum diſſoluendum cenſeo, ſed ſtatim aduerſus cc
magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri compro- cc
barunt. Interea verò dum ab iſtis conſultatur, fortè hoc
contigit, vt magi inito inter ſe conſilio ſtatuerent conci-
liandum ſibi amicum Prexaſpem, quòd indigna paſſus à
Cambyſe eſſet, occiſo eius filio ictu ſagittæ, & ſolus mor-
tem Smerdis Cyro geniti noſſet, quem ipſe ſuapte manu
interemiſſet: quòd [3] præterea *ob id* apud Perſas maxima fla-
grabat inuidia. His de cauſis accitum hominem, ſibi ami-
cum comparabant: accipientes fidem ac iuſiurandum, fal-
laciam quæ ab ipſis in Perſas facta eſſet, intra ſe habiturum
neque cuiquam mortalium patefacturum, [4] pollicitantes
innumerabilia ſe ei daturos. Recipiente Prexaſpe factu-
rum ſe quæ magi ſuaſerant, iterum illi dicere, in animo ſe
habere omnes Perſas ſub murum arcis conuocare: ideoq;
iubere hunc conſcenſa turri prædicare, à Smerdi Cyri Per-
ſis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, vo-
luti homini ſummæ apud Perſas authoritatis, & qui ſæpe-
numero aſſeueraſſet eum eſſe Smerdin Cyri, ac cædem à
ſe factam pernegaſſet. Hæc quoque Prexaſpe ſe paratum
exequi dicente magi conuocatis Perſis hominem in tur-
rim perductum iubent habere orationem. Prexaſpes, ea
quæ ab iſtis oratus fuerat ſponte obliuiſcitur: exorſuſque
ab Achæmene, ſeriem familiæ Cyri recenſet: & vbi tan-
dem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Perſas
beneficia. His expoſitis, prompſit veritatem, cauſatus i-
deo ſe hactenus occultaſſe quòd ſibi tutum non fuiſſet
proferre rem geſtam, ſed impræſentiarum neceſſitate
coactum proferre: dixitque ſe à Cambyſe adactum Smer-
din Cyri occidiſſe, & magos eſſe qui regnent. Multis quo-
que ver-

1 Calumnioſè.

2 Neq; hoc cœtu diſſoluto, eundum aliò cenſeo quàm rectà ad magum.

3 Præterea apud Perſas in maxima exiſtimatione eſſet.

4 Pollicitãtes ſe decies millies ipſius bona multiplicaturos.

que verbis Perſas deuouit niſi rurſus imperium recuperarent, ac magos vlciſcerentur. Hæc loquutus, ſeſe in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaſpes, vir per omne tempus vitæ ſpectatus, occubuit. At ſeptem Perſæ, vbi conſtituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaſpem acta eſſent: ſed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoque à via ſecedentes

85 [1] iterum colloquuti ſunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorſus differri, videbant negantes tunc eſſe adoriendam: qui verò cum Dario, confeſtim eundum, & quod decretum eſſet peragendum. Eis concertantibus apparuerunt ſeptem accipitrum paria, inſectantium duo patria vulturum, eoſque vellicantium atque infeſtantium. Quod intuentes ſeptem Perſæ, ſententiam Darij comprobarunt: & mox freti auibus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius ſenſerat, ita euenit. nam cuſtodes reueriti Perſarum primarios, nec aliquid huiuſmodi ſuſpicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgreſſi ſunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntijs: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simulque inter percontandum ianitoribus minitabantur quòd homines ingredi pemiſiſſent: atque vlterius pergere volentes eoſdem prohibebant. Iſti ſe mutuò cohortati, eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: ijdemque curſu in conclaue contendunt, intra quod tunc fortè ambo magi agebant, & de ijs quæ à Prexaſpe erant acta conſultabant. Qui quum vidiſſent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterq;: & quod fiebat animaduertentes, [2] ad vires conuerſi ſunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam ſumit. atque inde [3] miſcentur inuicem. Verùm arcus ei qui illum ſumpſerat, quum hoſtes iuxta eſſent, nulli vſui fuit: alter qui ſe lancea tuebatur, tum Aſpathmis femur percuſſit, tum oculum Intraphernis: oculoque ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus eſt. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter verò, quando arcus ei nulli vſui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, ſe proripuit; fores occluſurus.

1 Rem iterũ in diſquiſitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrẽt, neque, rebus flagrãtibus, incœptum capeſſerent: (*ne legatur, vidiérunt*) at Darius confeſt.

2 Vires ſuas aduerſus illos experiri cœperũt. *Vel, Tro viribus illis obſiſtere cœperunt.*

3 Manus conſerebant.

Sed illuc duo de ſeptem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: [1] quum autem Gobryas eſſet implicitus cum mago, Darius adhuc ſtans atque hærens, conſiderabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas otioſum ſtantem, interrogauit cur non vteretur manu. Reſpondenti Dario, Diſpicio ne te feriam, Tu verò, inquit, vel per vtrumque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magum caſu percuſſit. Interfectis magis capita demunt, eaque geſtantes quinque eorum, duobus reliquis qui ſaucij erant illic relictis, tum quòd inualidi eſſent, tum arcis tuendæ cauſa, foras procurrunt cum vociferatione ac tumultu: cæterosque Perſas compellando, rem geſtam exponebant, capita oſtentantes: & ſimul quicunque magorum ipſis occurrebat mactabant. Perſæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipſi facienda ſibi eadem cenſuerunt: eductisque gladijs, vt quemque reperiebant magum, interficiebant: &, niſi noctis interuentu cohibiti fuiſſent, neminem magorum reliquiſſent. Hunc diem Perſæ maximè ſolennem publicè obſeruant, & in eo ingens celebrant feſtum, vocantes id μαγοφονίαν, *id eſt magorum cædem*. quo die nulli magorum fas eſt prodire in lucem, ſed cuncti ſe intra domum continent. Vbi reſedit tumultus, diesque quinque exceſſere, ij qui magos inuaſerant, de omni rerum ſtatu conſultabant. Quorum orationes etſi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiuſmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Perſicam in medium conſtituerent, ita inquiens, [2] Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non videtur: neque enim id aut iucundum eſt, aut bonum. [3] Nam & quò licentiæ Cambyſes proceſſerit, noſtis, & quò magus. [4] Quid igitur nobis opus eſt monarchia, quam ſuſtulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quæ virum, etiamſi optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea poſitus eſt, extra conſuetos abiecerit ſenſus? Quippe quum præter inuidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præſentibus bonis inſolentia. [5] Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem malitiam

1 Quum autē pedem cōferret cū m. *Vel, Quum autem manū conſereret. Vel, Quum adortus eſſet Gobryas magum.*

2 Ego certè, vt poſthac nō ſtrūm vnus rerum ſolus potiatur, *vel, vt totum imperium vni noſtrūm poſthac deferatur*, autor non fuerim. *Q. d. Non cēſeo poſthac de hoc cogitādum vt imperiū vni deferatur. Neque enim dicit, Poſthac deferatur, quaſi tā antea delatum fuerit. Sic intelligendum paulo poſt μετάστασις ἰμέας μιᾶς χείλω.*

3 Nam quo progreſſa ſit Cambyſis inſolentia vidiſtis, & magi inſolentiam experti eſtis.

4 Quomodo autem monarchiaſit res bene ordinata, in qua licet pro lib. &c. *Vel, Quomodo autem in monarchia res bene compoſitæ eſſe poſſint?*

5 Hæc autem duo habens, omne vitium habet.

» malitiam habet, tum per inſolentiam, quòd expletus o-
» mnibus rebus eſt, tum per inuidiã multa facinora admit-
» tens. Atenim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat,
» debebat ſine liuore eſſe: verùm ita natura comparatum eſt
» [1] vt is ſit aduerſarius popularibus ſuis. ſiquidem eorũ opti-
» mis quibuſq; qui ſuperſtites ſunt atq; viuunt, inuidet, [2] de-
» terrimis delectatur: &, quod indecentiſſimum eſt, crimi-
» nationes admittere optimum putat. Nam ſiue admireris
» eum modeſtè, offenditur quòd non effusè hoc facias: ſiue
» effusè facias, offenditur, quaſi ſibi aſſenteris. Et vt exequar
» dicendo quæ maxima ſunt, iura patriæ labefactat, fœmi-
» nis vim affert, indemnatos interimit. At quum domina-
» tur multitudo, primùm quidem nomen obtinet omnium
» pulcherrimum, iſonomian, *id eſt iuris aquabilitatem*:
» deinde verò nihil eorum agit quę monarchus: *hoc eſt vni-
» cus princeps*. nam magiſtratus tum ſorte deliguntur, tum
» adminiſtratorum rationem reddunt: omnia deniq; conſi-
» lia in commune referuntur. [3] Itaq; (vt meam dicam ſenten-
» tiam) cenſeo nobis monarchiæ deiectoribus ſtatum mul-
86 titudinis eſſe optandum. in multitudine enim omnia in-
ſunt. Otanes quidem hanc ſententiam dixit. Megabyzus
autem ad oligarchiam, *id eſt ad ſtatum paucorum*, rem
» traducens, ad eam ſocios hortabatur, his verbis, Quæ Ota-
» nes dixit de abolenda tyrannide, ea ſint pro dictis à me
» quoq;: ſed quatenus hortabatur ſummam rerum deferri
» ad multitudinem, in hoc ab optima errauit ſententia. Ete-
» nim populari multitudine nihil eſt neq; inſipientius, neq;
» inſolentius. Itaq; eos [4] qui tyranni fæuitiam fugiunt, ad in-
» temperantis plebis fecidere fæuitiam, nequaquam tole-
» randũ eſt. Nam tyrannus: ſiquid facit, intelligens facit: [5] at
» plebi ſuum eſt nihil intelligere. quo.n. pacto ſciat, qui neq;
» edoctus eſt, neq: honeſtũ nouit, ne domeſticum quidem?
» & qui ad res agendas ſine conſilio præceps ruit torrenti

1 Vt contrario modo ſe in populares ſuos gerat. *Vel, Contrarijs moribus erga ſuos populares præditus ſit. Vel breuius, Sed cõtra comparatus eſt in ciues. vt ὑπεναντίως ſumatur aduerbialiter.*

2 De terrimis delectatur: criminationibus etiam, *vel calumnijs*, locum dare optimũ *putat*. Et (quod eſt quiddam minimè omniũ ſecũ conſentiens) ſi quidé eum mediocri, *vel modica*, admiratione proſequaris, inſenſus eſt quòd non impenſè colatur: ſin impenſè quis eum colat, eo cultu, tanquã aſſentatione, offenditur.

3 Nobis igitur cenſeo, miſſam facientibus tyrannidem, euehendam, *vel, prouehendam*, eſſe multitudinẽ in multitud. &c. *i. miſſam facientibus, de tyrannide deliberationem.*

4 Qui tyranni inſolentiam fugiunt, in plebis effrænæ inſolentiam incidere, neq.

5 At plebi nulla intelligentia ineſt, quomodo enim intelligat, *vel, vnde enim intelligentia ei adſit*, qui nec edoctus eſt nec nouit honeſtum quicquam, ne in ſua quidem familia: & qui ad res ag. &c. *Sed aliunde poteſt & alter expone.*

flumini ſimilis? Quare ſiqui malè conſultum Perſis cupiunt, ij ſtatu populari vtantur: nos verò cœtu virorum optimorum delecto, ad eos imperium deferamus. nam inter eos & ipſi erimus, & ex optimis viris credibile eſt optima exiſtere conſilia. Hanc Megabyzus ſententiam dixit. Tertio loco ſuam Darius, inquiens, Quæ Magabyzus dixit, quatenus ad ſtatum popularem pertinent, rectè mihi videtur dixiſſe: quatenus autem ad ſtatum paucorum, non rectè. propoſitis enim tribus ſtatibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperet populus, optimè pauci, optimè vnus, inter hæc multo antecellere vnius imperium ſentio. imperio enim vnius viri qui optimus ſit, nihil melius eſſe conſtat. [1] Quod qui ſentit, non immeritò ſtatum popularem miſſum faciat. vt taceam ſic præcipuè conſilia in aduerſarios trahi ſolere. At in ſtatu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari conſueuerunt. quum enim quiſque princeps eſſe optet, & in dicenda ſententia vincere, ad ingentia inter ſe odia euadunt. Ex quibus ſeditiones exiſtunt, è ſeditionibus cædes, è cædibus ad vnius imperium deuenitur. vnde intelligi datur quanto ſit hoc illo præſtantius. Iam verò, plebe imperante, fieri non poteſt quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, ſed amicitiæ validæ. qui enim aduerſus rempublicam facinoroſi ſunt, mutuò ſe occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpoſitus tales homines compeſcat, is videlicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quum admirationi eſt, tunc verè [2] monarchus oſtenditur, declarans in hoc monarchiam eſſe rem omnium præſtantiſſimam. Atque vt in ſummam omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? à populóne, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego igitur [3] ſentio, quum ſitis per vnũ virum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui leges patrias diſſoluatis bene conditas: quod nequaquam ſatius eſt. Hæ tres dictæ fuerunt ſententiæ, quarum vltimæ quatuor reliqui aſſenſerunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Perſis ſtudebat, vbi ipſius ſententia reiecta eſt apud alios, ita in medium loquutus eſt, [4] Viri ſeditioſi, quoniam conſtat neceſſe eſſe vnum aliquem è nobis regẽ fieri, ſiue

1 Nam qui hoc animo præditus ſit, ſine vlla reprehenſione multitudinẽ gubernauerit: vt tac. &c. *qui ſequens locus in Græc. edit. mendoſus eſſe videtur, & deeſſe infinitiuus.*

2 Monarchus euadit.

3 Sẽtio, quũ per vnum *nobis imperantẽ* ſimus liberati. hoc *vnius imperium* nobis eſſe tuendum. ac præterea, leges patrias nõ eſſe ſoluendas, quæ rectæ ſunt. *vel, bene.* non enim cõſultũ *nobis hoc fuerit.* Hæ tres dict.

4 Conſpirationis ſocij, *vel, factionis.*

» ri ſiue per ſortem, ſiue permiſſu Perſarum per multitudinis
» electionem ſiue qua alia ratione, equidem ego [1] vobis non
» refragor: quippe qui neque præeſſe volo, neque ſubeſſe. Et
» hac lege cedo vobis ius meum imperij, vt nulli veſtrûm aut
» ipſe ego, aut vllus vnquam meorum ſubſit. Otane hæc
loquuto, cæteri ſex eius poſtulatis aſſenſerunt. Ita hic
alijs non refragatus, è medio abijt aliò ſeſſum. [2] Cæteris
autem ſeptem de rege iuſtiſſimè deligendo conſultanti-
bus, viſum eſt, ſi ad aliquem ex ipſorũ numero regnũ per-
ueniret, Otanẽ donari debere peculiariter eiusq; deinceps
poſteros cum omni alio magnificẽtiæ genere apud Perſas
honorificentiſſimo, tum Medica quotannis veſte. Quæ
ideo decreuerunt ei donanda quòd primus rem agitaue-
rat, & ipſos in cœtum coegerat. Et hæc quidem peculiari-
ter Otani decreuerunt: illa verò in commune, vt regiam in
troire vnicuique è ſeptem ſine internuntio liceret, niſi for-
tè cum vxore cubaret rex: néue regi fas eſſet aliunde quàm
è familia coniuratorum vxorem ducere. De regno autem
hunc in modum: vt ſub ortum ſolis conſcenſis equis, dum
in ſuburbanis vectarentur, cuius equus vocem primus
ediditſſet, is regnum Cambyſis obtineret. Erat autem Da-
rio quidam equiſo, vir ſolers, nomine OEbares: ad quem
Darius, poſtquam è cœtu digreſſi ſunt, ita inquit, OEbares
de regni negocio ſic inter nos conuenit: ſub ipſum ſtatim
ſolis ortum equis conſcenſis, vt cuius equus vocem primus
ediderit, is regno potiatur. quare ſiquid ſolertiæ habes nũc
comminiſcere, vt nos obtineamus hoc decus, & nemo a-
» lius. Ad eum reſpondens OEbares, Here, inquit, ſi in hoc
» verſaris vt rex ſis vel non, [3] huius rei cauſa confidere te iu-
» beo, & bonum habere animum, ante te fore regem nemi-
» nem. eiuſmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Da-
» rius, habes iſtiuſmodi commentum, adeſt tempus cõmi-
» niſcendi, nec differendi rem, vtpote craſtino die nobis
» futuro certamine. Hæc vt audiuit OEbares, ità facit. Vbi
nox aduenit, vnam equarum quã equus Darij maximè ad-
amabat, in ſuburbana adducit, ibique alligat: tum equum
Darij eodẽ ducit: eumque circumagens, identidem equæ
admouet, ac tandem admittit. Poſtero die, ſimulatque
illuxit, ſex Perſæ ex conuento adfuerunt equis inſidentes.

1 Vobiſcum non contendam. *i. Me cõpetitorẽ non habebitis. Sic & paulo pòſt* ἀντιστάτην.

2 *Ante* Cæteris *adde*, Atque ad hunc vſq; diem ſola hæc familia inter Perſas libertatẽ retinet, nec imperio *regis* niſi quantum ei viſum fuerit, paret, leges Perſarum nõ tranſgrediens.

3 De hac re ſecurum eſſe te velim.

& quum in ſuburbanis vltro citroque vectarentur, vbi ad locum peruenerunt vbi ſuperiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur ſereno cœlo tonitruque extitit. Hæc quum Dario tanquam ex compoſito accidiſſent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis deſilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuiſſe machinatum, ſunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Perſis. Volunt nanque OEbarem attrectatis manu huius equę genitalibus, ipſam manum intra ſubligaculum tenuiſſe abditam: & ſub ipſum ſtatim ſolis ortū, quum equi digreſſuri eſſent, eam naribus equi Dariani admouiſſe, equumque ad odoris ſenſum infremuiſſe atque hinniſſe. Darius itaque Hyſtaſpis filius declaratus eſt rex, eiq; omnes Aſiani audientes dicto fuerunt, prætet Arabes, qui à Cyro & rurſus à Cambyſe ſubacti, nunquam tamen in ſeruitutem redacti ſunt, ſed hoſpites extiterunt. [1] Hi Cambyſi aduerſus Ægyptum præſto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuiſſent ingreſſi Perſæ Ægyptum. Darius matrimonia ex Perſis auſpicatus eſt, ductis duabus Cyri filiabus, Atoſſa, quæ Cambyſi fratri & rurſus mago nupſerat, & Artyſtona virgine. Præterea alteram Smerdis filij Cyri filiam, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte ſtabilitis, ante omnia ſimulachrum è lapide factum ſtatuit hominis equo inſidentis, inſcriptis in hæc verba literis, DARIVS HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cuius nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Perſas actis, viginti prouincias (quas ipſi ſatrapeias vocant) conſtituit: earumque ſingulis præfides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, [2] alijs finitimos tranſcribens, aliis transferens, alijs remotiores gentes attribuens. diſtributo prouincijs hunc in modum tributo quod exigebatur cum hoc edicto, vt qui argentum, ij Babylonici talenti pondere: qui aurum, ii Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum ſeptuaginta minas Euboicas. Etenim ſub Cyro atque deinde ſub Cambyſe nihildum fuerat circa tributa inſtitutum, ſed munera

1 Quū Cambyſi aditū in Ægyptū permiſiſſent.

2 *Sunt qui ita hunc locum exponant*, Adiunctis ad nationes, *uel, gentes*, vicinarū regionū incolis, atq; etiam tranſgreſſus vicinos, ijs qui longius erant diſſiti, alijs alias gentes tribuens. Diſtribuit igitur prouincijs hunc in modū tributū, quod quidem exigebatur, &c. *Vt legatur* ἄλλοις ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἐρχῶς δὴ, &c.

munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorē: Cambysem autem, dominum: Cyrum verò, patrem. quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolunt, & Æolibus & Caribus & Lycijs & Melyensibus & Pamphylijs (vnum enim erat idemque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysonijs & Cabalijs & Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellespontijs, qui ad dexteram illuc nauigantiū siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & sexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnō talenta argenti quingenta: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quæ equos producebat: trecena autem & sexagena Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Posideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit [1] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Ægyptum vsq;, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum. Quinta portio hæc. [2] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Ægypto & Libybus Ægypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanq; Ægypti istæ ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniā è piscario prouentu facus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationē habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum. Sexta portio hæc. Sattagydę & Gandarij & Dadicę & Apparitę, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Susis & cætera Cissiorū regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone verò cæteraq; Assyria millena talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hęc. Ab Ecbatanis &

1 In montibus. *Valla legit ἐν ὄρεσι pro ἐν ὄρεσι.*

2 Est autem in hac portione omnis Phœnicia. *Nā Valla in præced. τοῦτον portionem uertit.*

ab reliqua regione Medica & Parycanijs & Orthocorybantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caſpij & Pauſicæ & Pantimathi & Daritæ ſimul conferentes, ducena talenta afferebant. Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad Æglos vſq;, trecentorum & ſexagenorum talentorum erat tributum: Portio duodecima hæc. A Pactyica & Armenijs, eorumq; contermi-88
nis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta: Tertiadecima hæc. A Sagartijs & Sarangæis & Thamanæis & Vtijs & Mecis, & ijs qui rubri maris inſulas incolunt, vbi rex eos qui relegati vocantur collocat: ab his omnibus ſexcentorum talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caſpij ducena & quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Choraſmijq; & Sogdi & Arij, trecena talenta: Sextadecima portio hæc. Paricanij & qui ex Aſia ſunt Æthiopes, quadraginta talenta: Decimaſeptima portio hæc. Mantienis & Saſpiribus & Alarodijs ducena iniuncta talenta erant: Duodeuiceſima portio hæc. Moſchis & Tibarenis & Macronibus & Moſynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erant: Vndeuiceſima hæc portio. Indi, vt ſunt multitudine multo numeroſiſſimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum ſuper cæteros omnes afferebant tricena ſexagena talenta aureorum ramentorum: Viceſima portio hæc. Quòd ſi Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena quingenaque & quadraginta talenta argenti. Aurum verò ſi terdecies tanto ramentorum taxetur, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe ſex millia talentorum, ſexcentaque & octoginta. Quibus in vnum contractis ad Euboicum computum, exigebantur in ſummam annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta & ſexaginta. Minorem his ſummam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Aſia obueniebat, & aliquantulum ex Libya: cæterùm pro-

cedente

1 Aurum autem ramentitium inuenitur eſſe talentûm Euboicorum quatuor milliũ ſexcentorũ & octoginta, ſi ita ratio ineatur vt pſegma. *i. rametu*, terdecies tanto argẽti repẽdatur. His igitur omnibus in vnum coagmẽtatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta ſexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budæus hunc locum interpretatur libr. 4. De aſſe, admonens legẽdũ τεσσαρακοντάκις. quã lectionem & in vet. cod. reperimus. Idem alijs verbis hunc locum ita reddit circa initium eiuſdẽ libri*, Aurum verò ramentitium ſi terdecies expendatur ad argentum, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe quatuor millia talentorum, ſexcentaque & octoginta. Quibus in vnum coactis, fit ſumma eorum quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & ſexagena talenta Euboica.

cedente tempore & ab insulis obuenit aliud tributum, & abijs qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, *hoc est reponit*. Liquefactum aurum argentumque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias subinde frangit: ex eoque auro argentoue, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum vsus postulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes. Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est; [1] quòd eam minimè Persæ colunt. Isti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, sed munera portabant: AEthiopes AEgypto contermini, quos Cambyses in expeditione contra macrobios AEthiopes sumpta subegit, quique sacram Nisam incolunt, & Dionyso dies festos agunt. Isti AEthiopes eorumque finitimi, eodem quo Indi Calandiæ semine vtuntur, subterraneasque habent domos. horum vtrique tertio quoque anno munera portabant, portantque ad meam vsque memoriam, [2] binos semodios auri rudis, & ducenos fasces ebeni, & quinos AEthiopes pueros, & vicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repositi erant, eorumque finitimi ad montem vsque Caucasum. Ad hunc enim montem imperitatur à Persis. nam qui ad aquilonem Caucasi habitant, eorum iam nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam vsque ætatem, quinto quoque anno afferebant centenos pueros, totidemque virgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quæ dixi, regi affernnt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad solem vergit, fabulosum est. nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum autem tractus qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atque eæ lingua inter se dissonæ: & eorum alij sunt dediti rei pecuariæ, alij non: item alij in paluſtribus fluminis habitant, crudis victitantes piscibus, quos aggressi ex arundineis nauigijs exceptant. Singula autem

1 Quòd Persæ immunes agros colant. Isti porro adfer.

2 Binos chœnices auri ignem non experti.

nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt vestem è tegete: quam vbi è flumine messuerunt incideruntq;, plectentes in modum stoteæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarij, carnibus crudis vescentes, nomine Padæi, qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [1] aliquis aliquáve ægrotat, virum quidem sui maximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corrupturum: & licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturque. Mulieri verò, suæ maximè necessariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoque cum hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi sanè eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtq; nihil serant, nec domos parandas existimẽt, atq; herba victitent. Estq; eis semen quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquunt, eduntque. Eorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibique decumbit, eius vel decumbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum: color similis ac proximus Æthiopico. genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, sed atra, vt color corporis: qualem Æthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, [2] & vento Austro obnoxij: eoque Dario neutiquam obtemperabant. [3] Cæteri Indi Caspatyro vrbi & Pactyicæ regioni contermini sunt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex alijs Indis ij qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnaciſſimi sunt, & qui [4] ad aurum præcipuè mittunt. Circa hanc enim plagam vasta sunt propter arenam loca. in ea solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarum visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domicilijs egerunt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa

1 Seu vir seu fœmina, ægr.

89

2 Et versus Austrũ ventum.

3 Alij ex Indis Caspatyro vrb.

4 Ad aurũ *colligendũ* præcipuè mittũtur. *In alijs edit. interpret. Vallæ legitur, Qui ad Austrum mittunt. pro, Qui ad aurum mittũtur. vel, proficiscũtur.*

ipſa ſpecie corporis ſimillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea eſt: [1] pro qua in deſertum mittentes Indi, ternos ſinguli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frænatos trahunt, fœminam in medio, in quam ipſi aſcendunt: data opera vt à recentiſſimis fœtibus abſtractas iungant. Etenim apud eos cameli cum nihilo ſunt minori pernicitate quàm equi, tum verò ad ferenda onera multo valentiores. Qualem autem habeat camelus ſpeciem, Græcis, vtpote ſcientibus, non puto ſcribendum: ſed quod de eo animali neſcitur. Camelus in poſterioribus crutibus gerit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter poſteriora crura caudam verſus ſpectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt, [2] vt quum feruentiſſimus fuerit æſtus, ſint in rapina. ſiquidem præ æſtu formicæ ſub terra ſe occultas tenent. Eſt autem illis hominibus ſol ardentiſſimus matutinus, non quemadmodum alijs meridie, eouſque efferueſcens dũ tempus eſt à foro diſcedendi: per quod ſpatium multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua ſe abluere. Meridies verò ferè Indos vrit peræquè atque alios homines: declinante meridie, talis eſt illic ſol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigeſcens, dum ad occaſum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culeis quos attulere, arena completis, [3] raptiſſimè retrò ſe recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Perſis fertur) olfactu perceptos inſequuntur tanta pernicitate quanta in alio eſt nullo: ita vt niſi viam [4] ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo ſit ipſorum inde euaſurus. Ideoque camelos mares, quòd impares fœminis ſunt in currendo, [5] ne trahantur, diſſoluunt: ſed non vtrunque pariter. fœmina verò, pulli quem reliquit memor, nihil ſibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciſcuntur, vt Perſæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius eſt. Et ſanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars ſortita eſt, quemadmodum [6] Græcia (quod præſtantiſſimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo antè dixi, vltima plagatũ quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica

1 Ad quam *colligenda* qui in deſertum mittũtur Indi, &c.

2 Sic inita *itineris* ratione vt quũ ferueu. &c. *Vel, Hoc prudenter præuiſo ut quũ, &c.*

3 Quamprimum. *Vel, primo quoq; tempore.*

4 Interim dum formicę congregantur.

5 Diſſoluũt, ſi vnà nõ trahãtur vtriq;. *Id eſt, Si utriq; aſſequi pari gradu non poſſint. Ita quidã homo locũ interpretantur, qui & aliam interpretationem admittere uidetur.*

6 Græcia lõgè temperatiſſimas nacta eſt anni tempeſtates. *Gal. Les ſaiſons de l'annee.*

eſt: in qua & animantes tam quadrupedes quàm volucres, multo ſunt grandiores quàm cæteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Niſæi vocantur) & infinita vis auri, partim effoſſi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui ſurrepti. præterea agreſtes arbores pro fructu lanã ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in veſtiarium Indi vtuntur. Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitantur, Arabia eſt: in qua ſola omnium naſcuntur thus, myrrha, caſia, cinnamomum, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciſcendum, præter myrrham. Nam thus Arabes ſtyrace ſuffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac ſuffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obſeruant colubri ſubalati, exiguo corpore, [1] diſcolori ſpecie, permagno numero circa ſingulas arbores, ijdem videlicet qui aduerſus AEgyptum facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quàm ſtyracis fumo ſubmouentur, vniuerſam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, niſi (vt ijdem narrabant) ſimile quiddam iſtis contingeret, ei quod nouimus contingere viperis, idque ([2] vt credere debemus) ſolerti diuinitatis prudentia. nam quæ & timido animo ſunt & eſculenta, ea omnia fœtuoſa fecit, ne aſſiduo eſu deperirent: contra, quæ ſæua & maligna ſunt, ea voluit parum eſſe fœtuoſa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax ſit: ſolaque ex omnibus beſtijs, quum 90 grauida eſt, etiam [3] impleatur, & alium fœtum in vtero geſtet pilis veſtitum, alium nudum, alium tantumnon formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis eſt. At leæna validiſſimum ferociſſimumque animal, ſemel in vita vnum parit. nam vnà cum fœtu vterum emittit. Cuius rei cauſa eſt hæc, quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat vngues longè acutiſſimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augeſcensque magis ac magis, vngues imprimendo exhulcerat: ita vt ad poſtremum, quum partus inſtat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoq; ſi viperæ & alati Arabiæ ſerpentes gignerentur vt ipſorum natura fert, non eſſet hominibus viuendi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit,

1 Verſicolori.

2 Vt rationi conſentaneũ eſt.

3 Superfœtet.

hendit, [1] [1] ſorbensq; non prius dimittit quàm deuorauerit. & mas quidem hoc modo perit. Fœmina verò talem luit maſculo pœnam: quòd filij dum adhuc intra vterum ſunt, patrem vleiſcentes matricem ambedunt: eiusq; aluo ambeſa ita partum faciunt. Cæteri ſerpentes qui non ſunt hominibus pernitioſi, oua pariunt & magnam vim fœtuum excludunt. Portò viperæ per vniuerſum orbem terrarum viſuntur: alati verò ſerpentes nuſquam alibi niſi in Arabia, aut certè nõ adeo frequentes. Hunc in modũ Arabes thus comparant. Caſiam autem ſic: Poſtquam ſibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt coriis aliisque pellibus, ad caſiam pergunt. Eã naſcitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, veſpertilionibus ſimillimæ, ſtridore diro & viribus prædalentibus: quas ab oculis arcentes Arabes, ſic caſiam metunt. Cinnamomum etiam quàm ſuperiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: niſi quòd probabili ratione vtuntur, quòd quidam volunt id gigni in ijs regionibus vbi Dionyſus educatus eſt: & ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grãdibus quibuſdam alitibus ad nidos è luto conſtructos in præruptis montium & homini inacceſſis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: boum [2] aſinorumque defectorum & aliorum iumentorum membra minutatim conciſa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos poſuere, procul abſcedunt. Ad hæc fruſta delapſæ voluctes, ad nidos ſuos carnem comportant: cui ſuſtinendæ impares nidi ad terram diſciſi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomũ ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vocãt) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graueolentiſſimo loco naſcens, tamen fragrantiſſimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuè ad ſuffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictum ſit. Redolet Arabiea regio mirificè iucundo quodam odore. ſuntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nuſquam alibi viſuntur, quorum vnum caudas habet tam longas

[1] Et arctè amplexa. *vel, Et arctè cõſtrin gens. vel, Et inhærens.*

[2] Aſinorumque mortuorum & al. iumẽtorũ mẽbra in quam maxima fruſta conciſa, in ea loca por.

vt non ſint tribus breuiores cubitis: [1] ſiquis trahi ſinat, hulcera contracturæ dum per terram atteruntur: nunc vnuſquiſque paſtorum hactenus eſt doctus arte fabrili, vt ploſtella faciant quę ſingularũ ouium caudis ſubligent, ſuperque ploſtella caudas ipſas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad ſolem occidentem vergit, contermina eſt Æthiopia terrarum habitatarum vltima. Hæc & auri multũ fert & vaſtos elephantes, prominentibus vtrinque dentibus: & cum agreſtes omnes arbores, tum verò ebenum, necnon, viros maximos puchertimoſque & æui longiſſimi. Atque hæc quidem extrema ſunt Aſiæ Libyæque. De extremitatibus autem Europæ quod pro comperto referam non habeo neque enim aſſentior fluuium quendam eſſe, Eridanum à barbaris vocitatum, qui ſubit mare ad Septentrionem ſpectans, vnde electrum venire narratur. Ne Caſſiteridas quidẽ noui inſulas, *hoc eſt ſtannarias*, vnde ad nos venit caſſiteros, *id eſt ſtannum*. nam vel ipſum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum eſt, non barbarũ ab aliquo poetarum fictum. Sed etſi hoc ſtudiosè quæſiui, à nemine qui ipſe viderit accipere potui, quomodo ſe habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit ſtannum electrumque. Cæterum ad ſeptentrionem Europæ quamplurimam auri vim eſſe conſtat: ſed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo, Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaſpi, viri vnoculi. quod nec ipſum crediderim, vt viri naſcantur vnoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem. Porrò extrema terrarum concludunt aliam regionem, intruſque cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisque rariſſima. Eſt in Aſia planities quædam vndique cincta monte quinque in locis interciſo quæ aliquãdo fuit [2] Choraſmiorum cum ipſorum finibus & Hyrcanorum, & Parthorum & Sarangæorum & Thomaniorum: ſed poſteaquam Perſæ rerum potiti ſunt, facta eſt regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per ſingũlas vndique interciſiones ductus ac diſtributus totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi verò in poteſtatem regis Perſæ venerunt, hoc ab illo

[1] Quas ſi permittantur tra here, *id eſt demittere ad terram, vel demiſſa affricare terræ*, hulcera cõ tracturæ ſint dũ illę ad terram atterentur: verùm vnuſq.

[2] Choraſmiorum montes incolentium, Choraſmiorum *inquam* & Hyrc.

91

illo sunt passę, quòd anfractibus montium ab rege obstructis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu intercluſa est: interfluenteque introrsum amne, planities quę intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ vsu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit: sed æstate quum serunt [1] pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres: stantesque [2] pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maximè indigebant portas reserari iussit. vtique eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorum terra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps alias, vt quique cæterorum populorum maximè aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem ita se habent. Cæterùm rex vnum è septem viris qui aduersus magum conspirauerunt, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes, statim post oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad colloquium regis. etenim hac lege conuentum erat inter magi oppressores vt eis ad regem foret aditus sine internuntio, nisi cubantem cum vxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuntium censens Intaphernes, quia foret vnus è septem, introire vtique volebat. sed quum ianitor & qui à responsis erat introire non sinerent, quòd regem dicerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures vtriq; naresque præcidit, ac lora fræni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui quum sese regi exhibuissent & cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim quenque Persarum accersiuit, veritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, exploraritque nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit eiusque liberos atque omnem familiam: multis de causis credens illum cum suis propinquis rebellionem fuisse moliturum: hos comprehensos ad necem vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad

[1] Panicum.

[2] Id est, In aula regis sic in sequent. loco.

regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. id assiduè faciendo ad sui misericordiam Darium quum adduxisset, misso ad eam nuncio rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domesticis tuis quem velis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit, Si vnius *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuncio, inquit, Percontatur te rex qua de causa, viro filijsq; prætermissis, fratrem delegisti vt superesset, qui & remotiore abs te est gradu quàm filij, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa respondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atq; alij liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione potest esse. [1] Hanc sequuta causam, ita loquuta est. visaque est Dario probè dixisse. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita vnus è septẽ Persis statim initio occubuit. Enimuero illud ferè circa Cambysis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, nomine Orœtes, Persa, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunque læsus esset, quemq; ne vidisset quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) causam: Quum aliquando pro foribus regis considerent Orœtes & alter quidam Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates obiiciens Orœti inquit, [2] Túne in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Orœti adeo doluisse quidam aiunt, [3] vt affectauerit non de obiurgante vindictam, sed Polycratem prorsus occidere, propter quem malè audisset. Alij (sed pauciores) inquiunt caduceatorem in Samum ab Orœte missum cuiusdam rei rogandæ causa: (cuius autem, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, siue id consultò,

1 Hanc rationem in ista electione sequuta sum.

2 Itáne tu vir cẽsendus es qui inf.

3 Vt non tam eum qui hæc dixisset vlcisci affectauerit quàm Polycr.

consultò, quòd res Orœtis contemptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum. ad quem quum accedens Orœ-
92 tis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem versus) neque quicquam respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest. Itaque Orœtes in *Vrbe* Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, *duntaxat* eorum quos nouimus (secũdum Minoem, & siquis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animũ induxerit vt mari potiretur. Primus, inquam, extitit[1] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certiot Orœtes factus, misit nuntium in hæc verba, o ROETES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quòd si ita feceris vt suadeo, prosperis & tibi & saluti meæ. Nam rex Cambyses (vt mihi pro comperto renuntiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipsum recipito, atque pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidissimum,[2] cui ego fidem faciam. Quo audito Polycrates gauisus est, atq; obsequi volebat. maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis [3] Mæandrum Mæandrij filium, scribam suum: qui non longo pòst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo Iunonis omnem dicauit.[4] Hunc Orœtes quum cognouisset speculatorem esse circunspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eaque scrinia alligata in expedito habet. Quæ aduenienti Mæandrus quum inspexisset, Polycrati renuntiauit.[5] Enimuero ne illuc sese conferret, magnopere dehortabantur tum oracula

1 *Id est, Primus inter homines. Hoc addit quòd Minos haberetur Iouis filius.*

2 Cui ego ostendam. *Vel, repræsentabo.*

3 Mæandrum Mæandri fil.

4 At Orœtes quum exploratoré aduentare audisset, ita egit. *Ad verbum, Expectari audisset.*

5 At ille, tum oraculis tum amicis multũ dehortantibus, illuc profectus est. quũ etiam *eius* filia somnium hoc vidisset. Cernere sibi videbatur, &c.

& amici, tum præcipuè somnium hoc, quod eius filia viderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc visionem conspicata, [1] instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Orœtem: quinetiam [2] ad biremem eunti malè ominabatur. Cui quum ille minitaretur, si sospes rediret, fore vt hæc perdiu maneret virgo: ipsa vt ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Orœtem nauigauit, cum alios secum ducens, tum verò Democedē Calliphontis filium Crotonienſem medicum, qui eam artem apud suos [3] præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaque sua persona [4] & suis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neq; aliorum Græciæ tyrannorum vllus est magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Orœtes (quod indignum relatu est) cruci suffixit: ex illis verò qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubēs eos gratiam sibi habere quòd liberi essent: peregrinos autem atque seruos iure captiuitatis sibi vendicās, retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiæ visionem exoluit. nam ab Ioue quidem, quum plueret, lauabatur: à sole autem, [5] exudante è membris abdomine, vngebatur. Hunc exitum habuerūt tot prosperæ res Polycratis, quem vaticinatus ei fuerat Amasis rex AEgypti. Verùm non multo pòst tempore Polycratis vltio Orœtem excipit. quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno, Orœtes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis imperio fraudati erant, bene meritus est: sed in ea perturbatione Mitrobatem Dascylij præfectum ([6] qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranapem, spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omniaria flagitia commisit, tum quendam è nuntiis qui ad ipsum à Dario venerat, quòd parum iucunda nuntiasset, trucidandum curauit, summissis quibusdam qui redeuntem aggrederentur, quique trucidatum cum ipso equo occultarent. Darius, vbi principatu potitus est, Orœtem vlcisci cum ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatem filium-

1 Omnibus modis, *uel, omni arte* dissuadebat.

2 Ad nauem quinquaginta remorum. *Sunt qui uertant, ad nauem actuariam.*

3 Optimè omnium suæ ætatis exerc.

4 Et suo ingenti animo, *uel excelso.* Nā præter Syrac. nullus est Gr. tyr. magnif.

5 Quum ipse humorem è corpore emitteret.

6 Qui ei illa ad Polycratē pertinentia exprobrauerat.

filiumque, cupiebat: sed aduersus eum [1] è professo mittere copias consilij non erat, [2] vtique rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto: quum præsertim audiret Orœtem multa vi nixum, quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationem iniuit: accitis Persarum summis quibusque proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrûm mihi repromittat, & exequuturus & prudentia duntaxat, nulla vi, nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi vi aggere nihil attinet. Ergo [3] quis vestrûm mihi Orœtem
93 vel adducat viuum, vel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed cum alia multa scelera admisit, tũ hæc duo: vnum, quòd duos è nobis, Mitrobatem eiusque filium interemit: alterum, quòd à me missos ad se accersendum, [4] necandos curat, facinus profectò non tolerandum. ideoque priusquam maiora in Persas scelera admittat, [5] comprehendẽdus est ad necem. Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt qui repromitterent, singuli volentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. id quum fecissent, sors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione vsus est: Complures literas variis de rebus vbi scripsit sigilloque Darij impressit, cum his profectus est Satdis. eas, postea quam in conspectum Orœtis venit, dedit separatim recitandas regio scribæ. (regios autem scribas cuncti præfides habent.) Reddebat autem separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandũ ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiam vehementius, reddidit aliam epistolam in hæc verba, Persæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtẽ fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerũt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ vltimum libellum in hæc verba scriptum, Rex Darius mandat Persis qui in Sardibus sunt vt Orœtem interimant. Id vbi audiere doryphori, *id est, hastati satellites*, eductis acinacib. sine mora Orœtẽ interemerunt. Ita vindicta Polycratis

1 Apertè. Gr. *in τῆς ἰδίης. q. d. recta via.*

2 Vtpote rebus adhuc tutibus adhuc turbulentis. *Vel, Rebus nondum compositis. Ad Verbum, Rebus adhuc tumentibus. q. d. Quum nondum tumor rerum resedisset, id est turbulentus status.*

3 Aliquis vestrum. *Potest & interrogatiuè legi.*

4 Necat, insolentiam, intolerabilem exhibens.

5 Morte nobis est occupandus.

Samij Orœtem perſequuta eſt. Traductis atque comportatis Suſa bonis Orœtis, contigit non diu poſt vt in venatu ferarum Darius rex, dum ab equo deſilit, pedem intorſerit vehementerque luxauerit. nam talus è iuncturis amotus eſt. Se itaque exiſtimans, vt etiam prius, habere ex AEgyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. At iſti retorquendo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebant: adeo quidem vt ſeptem dies totidemque noctes Darius præ moleſtia qua afficiebatur tranſegerit inſomnes. Octauo die eidem malè habenti quidam Democedis Crotonienſis mētionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audiſſet. Darius hominem quamcelerrimè accerſi ad ſe iubet. Ille, vt inter captiuos Orœtis fuit inuentus, vbi pro neglecto habebatur, in medium adductus eſt, ſicut erat pannoſus ac compedes trahens. In medio poſitum Darius interrogauit nunquid eam noſſet artē. Democedes, veritus ne, ſi ſe proderet, vſquequaque Græcia priuaretur, diſſimulare: ſed quū videretur notitiam artis præ ſe ferre, Darius iuſſit eos qui hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille diſſimulatione miſſa, ſe planè ſcire artem illam negauit, ſed aliquantulum, ob eam conſuetudinem quam cum medico habuiſſet. Factaq; ei poteſtate curandi, Græcis medicamentis vtens,* & lenia poſt acria admouēs, Darium compotem ſomni fecit, & breui tempore incolumem reddidit, quum iam ſe poſthac validum fore ad incedendum deſperaſſet. Ob quam curationem poſtea quum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donaſſet, interrogauit Democedes nunquid ideo ſe duplici malo remunerandum putaret, quòd ab eo ſoſpes ipſe foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad ſuas vxores hominem miſit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad fœminas, dicebant hunc eſſe qui reſtituiſſet animam regi. tunc earum ſingulæ auream phialæ thecam ſuffringentes, Democedem donauerunt tam amplo munere, vt famulus nomine Sciton qui ſequebatur, excidentes ex percuſſione phialarum ſtateres colligens, non paruam auri ſummam coegerit.[1] Hic Democedes hunc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate conſuetudinem habuit: quum à patre ſanè

* *alij in Græco legunt* ἐπάμυ-ναι ἰσχυρὰ προσ-άγειν· id eſt, fomenta efficacia & vehementia admouens: *ut vertit Pan. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14. S.*

1 Hic autem Democedes ita Crotone *Samum* venerat. Cum Polycrate patre verſatus, quū aſperam eius itacundiam ferre non poſſet, illo relicto ab. &c.

sanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in AEginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est vt insequenti anno AEginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno centum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samum profectus est. A quo viro non minimùm [1]medici Crotonienses primi numerabantur, secundi, Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc vnam quòd in Græciam redire nō poterat. Quineriam AEgyptios medicos regem curare solitos, quum essent patibulis suffigendi quòd à Græco medico superati forent, impetrata ab rege venia liberauit: item vaticinum quendam Eleum, qui Polycratem sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [2]maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit vt Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darij vxor) in mamilla vlcus exoriretur, deinde resciſſum porro grassaretur. quod ista, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: sed vbi malè iam se habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam vt sibi vicissim ipsa inseruiat in eo quod orauerit. oraturum autem nihil vnde dedecus redundaret. A quo, posteaquam curata est, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta est, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. atqui par est virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quò etiam Persæ cognoscant sibi virum præesse. Quod vt facias, duabus de causis interest, vt Persæ & eum qui ipsis præest, virum esse intelligant, & bello atterantur: ne otium agentes tibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nam augescente corpore ingenium pariter augescit, & consenescente consenescit, & ad res omnes elanguescit. Hæc Atossa

1 Crotonienses inclaruerunt. hinc enim tempus fuit quum primi quidē medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi verò, Cyrenæi.

2 In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

ex admonitu Democedis. ad quã Darius reſpondens, Quæ, inquit, vxor, ipſe facere deſtinaueram, ea omnia dixiſti. ego enim conſtitueram Scythis bellum inferre, iuncto mari è noſtra continente in alteram ponte: & hæc breui tempore perficientur. Ad eum Atoſſa, Animaduerte, inquit, nunc: omitte primùm Scythis bellum inferre, qui, quandocunque voles, tui erunt: aduerſus Græciam mihi tu eas in expeditionem. concupiſco enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias, fando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc virum habes ex omnibus maximè idoneum [1] ad demonſtrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum ſanauit. Cui Darius, Quandoquidem, inquit, vxor, tibi videtur nos primùm Græciam tentare debere, mihi videtur ſatius ante omnia mittere illuc exploratores Perſas, vnà cum iſto quem dicis, qui percepta omnia illic & viſa renuntient: & mox ego ab illis edoctus, aduerſus Græcos tendam. Hæc loquutus Darius, & quod eſt loquutus, re quoque aggreſſus eſt. nanque vbi primùm illuxit, accitis quindecim viris Perſarum ſpectatis, præcepit vt ſequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca colluſtrarent, néve committerent vt Democedes ab illis aufugeret, ſed rurſus eum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit, ſecundo loco Democedem ipſum ad ſe accerſitum orat vt [2] expoſita atque demõſtrata Perſis omni Græcia, rurſus redeat: iubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia ſua vtenſilia, affirmans ſe alia multo plura [3] illi inuicem donaturum. [4] ac præter dona miſſurum ait, quæ vnà iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis refertam. Quæ Darius nullo doloſo conſilio (vt mea fert opinio) [5] mandabat: ille tamen veritus ne ſe Darius tentaret, tanquam fugitiuum, ſi cuncta ſibi oblata caperet: reſpondit ſe quidem ſua illic velle relinquere, vt ea reuerſus ſibi haberet: verùm nauim onerariam quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius poſtquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimiſit. Iſti, quum in Phœnicem deſcendiſſent, & ex Phœnice in vrbẽ Sidonem, confeſtim duas triremes inſtruxerunt, & ſimul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatiſq; omnibus, in Græciam traiiciunt. & adeuntes maritima eius

1 Ad oſtendenda ſingula Græciæ *loca* & ad deducendum.

2 Vt quum Perſis oſtẽderit vniuerſam Græciã & per eã deduxerit, reuertatur.

3 Pro illis donaturum.

4 Præterea verò ad dona *portanda* nauẽ onerariã ei ſe ſuppeditaturũ dixit, eãq; ſe bonis omnifariis impleturum, quæ cum ipſo nauigaret.

5 Pollicebatur: ille tamẽ veritus ne Darius eius animũ tentaret, nequaquã omnia quæ dabãtur percurrit, *i. recenſuit*, & accepit: ſed ſua quidẽ ſito in loco relicturũ ſe dixit, vt ea reuerſ.

&c. vt legatur ταῦτα ex vet. cod. pro ταῦτα. et ἐπὶ ἑωυτὸν ad illud ſumatur. q. d. non percurriſſe numerum, tanquam nihil omittere voluiſſẽ. Fortaſſe ta-

eius loca intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex,[1] & ipse Crotonienſis, gubernacula Medicarum nauium resoluit, pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc Democedes Crotonem abiit ad domum suam.[2] Quo abeunte Aristophilides Persas missos fecit, restitutis iis quæ de nauibus abstuliſſet. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt: nactique in foro Democedem prehendunt. Eum Crotonienſium quidam, res Persicas reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, fustibus cædebant Persas,[3] qui his verbis cõmonefaciebant, Viri Crotonienſes conſiderate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex vsu erit vobis hanc iniuriam regi Dario intuliſſe, ac vobis bene cedet ista feciſſe,[4] si nos dimiſeritis? Cui enim prius quàm huic vrbi bellum inferemus? aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotonienſibus perſuaſerunt. quinimo non modò Democede, ſed etiam oneraria naui quam vnà duxerant, priuati sunt: atque in Asiam reuerſi, omiſſo iam studio diſcendi vlteriora Græciæ, quòd duce eſſent fraudati. Quibus tamen in digreſſu Democedes mandauit vt Dario dicerent, Democedem ducere vxorem Milonis filiam. erat enim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tẽpore properaſſe magna erogata pecunia vt ipsum etiam in patria sua ſpectatum eſſe Dario appareret. Profecti Crotone Perſæ, ad Iapygiam in quaſdam naues inciderunt: à quibus in ſeruitutem redactos Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regem Darium reportauit. Ob quod meritum quum rex paratus eſſet donare ei quicquid vellet, optauit ſe in patriam reduci, expoſita prius ſua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, ſi claſſis ingens ipſius cauſa in Italiam mitteretur, contentum ſe eſſe vt per ſolos Cnidios reduceretur: exiſtimans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cũ Tarentinis, ſe præcipuè reductum iri. Id Darius pollicitus effecit. nam miſſo Cnidum nuntio iuſſit vt Gillum Tarentum reducerent. Cnidij Dario obſe-

mẽ & aliter exponi poſſit in ἀξιώμ.

1 *Nõ ſequitur lectionem edit. vulg. quæ tamẽ & ipſa ſuſpecta eſt.*

2 Interim verò dum iſte domũ reuertitur, Ariſtoph.

3 Qui hæc verba obtendebant. *Vel, Hæc illis allegabant, vel proponebant.*

4 Si nobis *hunc* eripueritis?

quentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerunt: nam ad vim inferendam inualidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. hique Persæ primi extitere qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob hanc rem. Samum verò post hæc rex Darius, omnium vrbium tam Græcarum quàm barbararum primam euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus AEgyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (vt credibile est) negotiandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Æacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. huic Syloſonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circundato, apud forum Mempheos spatiabatur. quem quum vidisset Darius Cambysis satelles, [1] nullius admodum conditionis vir, captus amore amiculi, adit hominem vt mercetur amiculum. Syloſon, animaduertens Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadam fortuna vsus, Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [2] sed tibi largior, si modò tuum perpetuò debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloſon, qui putarat sibi illud stultè periisse, interiecto tempore, quum Cambyses decessisset, & septem illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in AEgypto illud amiculum, Susa ascendit, sedensque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nuntiauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerentiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: [3] nec vllo Græcorum quicquam (vt sic dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloſon, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseque illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, tu ne ille es qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti

1 Nullius adhuc admodũ magnę authoritatis vir. amiculi desiderio captus.

2 Sed alioqui dono (si hoc quidem vt fiat necesse est) certè tibi. *Q. d. Sed quod ego uendere nolim, id alioqui dono, tibi quidã certè libentius quàm cuiquam alij. quandoquidem donare non uendere statui. Nõ immerito tamẽ suspectus alicui fuerit hic locus.*

3 Nec vlli Græcorũ vllo sum beneficio obstrict⁹. *uel deuinctus.*

» tasti ea, quanuis parua, tamen perinde grata acsi nunc ali-
» quid magnum acciperem? Qua de re immenso te auro ar-
» gentoque remunerabor, vt nunquam pœniteat te libera-
» lem in Darium Hystaspis filium extitisse. Cui Syloson, Mi-
» hi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed
» patriam meam Samum, vbi eam liberaueris, quam nunc
» post necem fratris mei Polycratis ab Orœte interfecti,
» occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem at-
» que direptionem. His Darius auditis, misit exercitum
duce Otane vno è septem viris, iusso vt quæ Syloson roga-
sset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens,
contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat
Mæandrius Mæandrij filius, acceptum à Polycrate, vt il-
lud procuraret. Cui, iustissimo virorum volenti esse, non
licuit. nam vbi de Polycratis interitu allatus est nuntius, an-
te omnia Ioui liberatori statuit aram, eique fanum in cir-
cuitu designauit, quod nunc quoque in suburbanis ex-
stat. Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium
» concione, ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis po-
» tentia Polycratis (vt vos etiam nostis) demandata fuit: in
» meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod
» [1] in vicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam. 1 In alio rep.
» Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros sibiipsi
» pares dominatum habens, neque alius quispiam talia fa-
» ciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: egò
» autem, deposito in medium dominatu, iuris æquabilita-
» tem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris
» tantum modo vt è pecunia Polycratis sex demum talen-
» ta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris
» (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in per-
» petuum liberis, quàm mihi qui libertatem vobis restitui.
» Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum qui-
» dam surgens, Tu verò, inquit, indignus es qui nobis impe-
» res, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius qui
» pecuniarum quas interuertisti, rationem reddas. Hæc Te-
lesarchus (ita enim vocabatur) dixit, quòd inter ciues [2] e- 2 Erat spe-
» tat expertæ virtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiés, ctatus.
reputansq; fore vt si dominatum ipse deponeret, alius quis-
piam in eius locum tyrannus constitueretur, nō deponen-

dum ſibi dominatum ſtatuit: ſed in arcem regreſſus, acci-
tum vnumquenque eorum, tanquam rationem pecunia-
rum redditurus, comprehendit, alligauitque. Poſt hæc,
dum hi in vinculis ſunt, Mæandrius morbo corripitur:
quem deceſſurum credens frater ſuus, nomine Lycaretus,
quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit. neque enim videbantur velle liberi eſſe. Igitur vbi Samum tenuere Perſæ, Syſolontem reducentes, nemo [2]aduerſus eos manum leuauit. [2] Atque ij qui contrariæ Mæandrio factionis erant, conditionem ſe facere velle dixerunt: quin & ipſe Mæandrius ex inſula diſcedere. Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentiſſimi quique Perſarum poſitis ſellis e regione arcis ſedebant. Erat autem Mæandrio germanus vecordiuſculus, nomine Charileus, [3] qui quòd delinquere ſolebat, in ſubterraneo loco erat alligatus. Hic quum audiſſet quæ agebantur, & per ſpecum ſuſpiciens vidiſſet Perſas quietè ſedentes, vociferando dicebat velle ſe in colloquium venire Mæandrij. Eum audiens Mæandrius, iuſſit ſolutum ad ſe adduci. vbi adductus eſt, confeſtim conuitiando maledicendoque illi ſuadebat vt impetum daret in Perſas: hæc inquiens, Me tu, ô deterrime virorum, qui ſum tuus frater, quique nihil vinculis dignum peccaui, in ſubterraneo carcere alligandum putaſti: Perſas autem, quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, vlciſci non audes, tam faciles tibi ad capiendum? Quos ſi tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, vt iſtos ob ſuum huc aductum vlciſcar: paratus etiam ipſe ex inſula eijcere. Hæc Charileus. Quem ſermonem Mæandrius admiſit, quantum ego ſentio, non quia eò inſipientiæ veniſſet vt putaret ſuas vires regiis ſuperiores eſſe: ſed quia inuidens Syloſonti ſi ciuitatē & integram & ſine labore eſſet acceptur us, maluerit res Samias debilitari Perſis irritatis, atque ita tradi: probè intelligens, Perſas prius iniuria laceſſitos, fœuituros eſſe in Samios, & ſibi tutum ex inſula exceſſum eſſe quandocunque vellet. foderat enim ſibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. itaque ipſe quidem Mæandrius è Samo profectus eſt. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactisq; portis, egreditur in Perſas nihil tale expectantes, ſed [4] omnia pacata

1 *Id eſt, Illis ſe oppoſuit.*

2 Quinetiam & Mæandrij milites & ipſe Mæandrius, ſe paratos eſſe data ſibi fide inſula excede re dixerunt.

Quum autem hanc cōditionem admiſiſſet Otanes, fidemq; dediſſet, ſpectatiſſimi quiq; Perſarum, &c. *Lego autem σφαπῶτα ex vet. cod. pro σωπῶτα.*

3 Qui ob neſcio quod delictum in ſub terranea foſſa vinctus detinebatur. *Sic paulo poſt*, Et ex illa ſubterranea foſſa ſuſpiciens, &c. *Nec tamen σπήλαιον eſt ſimpliciter ſubterranea foſſa, ſed cœnoſa etiam, ſine lumine.*

4 De omnibus conueniſſe exiſt.

pacata exiſtimantes.[1] In hos Perſas qui ſellas attulerant,& plurimi momenti erant,dato impetu auxiliarij graſſabantur. Dum hæc iſti agunt, cæteræ Perſarum copiæ auxilio veniunt:à quibus repulſi auxiliarij, rurſus in arcem ſe recipiunt. Otanes imperator, cernens tantam cladem accepiſſe Perſas,etſi memor erat præceptorum Darij, dum ipſum mittebat,nequem Samiorũ aut occideret aut caperet,ſed inſulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus eſt, iuſſitq; milites vt quenq; Samium adipiſcerentur,occidere, virum pariter & puerum.Tunc pars copiarum arcem obſidebat, pars obuium quenq; ſine diſcrimine trucidabat, tam in delubris quàm extra delubra.Męandrius è Samo profugiens,Lacedæmonem nauigauit.eò vbi peruenit, habens quæ in diſceſſu exportauerat,[2] dat negotiũ famulis vt pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipſe Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem,colloquendo deducit ad ædes ſuas.Cleomenes vbi pocula inſpexit,præ admiratione attonitus erat.Mæandrius eum iubere,quęcunque liberet,illinc aſportaret:[3]idque quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum iuſtiſſimus extitit,qui ea quæ ſibi donabantur, recipienda non putauit.[4] Sed quum ſenſit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc eſt tribunis plebis*, dixit,ſatius eſſe Spartæ hoſpitem Samium è Peloponneſo ablegari, necui Spartanorum aut ipſi aut alij cuipiam perſuaderet fieri malum. Illi,Cleomeni obſequentes,Mæandrium ablegarunt. Perſæ vbi diripuere Samum, Syloſonti tradiderunt viris deſolatam.Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit,[5] è viſione per quietem morbo correptus,quo laborauit circa pudenda.

Cæterùm, interim dum Samum nauticus proficiſcitur exercitus,interea Babylonij rebellauerunt,rebus probè admodum comparatis. nam quandiu magus imperauit, & ſeptem coniurati rem aggrediũtur,per hoc omne tempus & per occaſionem rerum turbatarum, ſe ad ferendam obſidionem inſtruxerunt, & in his apparandis vſque latuerunt: verùm vbi è profeſſo deſciuerunt, hæc ſibi facienda

1 Irruentesq; auxiliarij.Perſas eos qui ſellis inſidebãt, & maximæ authoritatis erant,interfecerunt.

2 Ita egit: Quum argentea pariter & aurea pocula proponſiſſet, *uel, protuliſſet*, ea famuli extergebãt. interea autem ipſe cũ Cleomene Anax. filio Spartæ rege colloquęs, eum ad ædes ſuas deducit.

3 Quum bis atq; adeò ter dixiſſet.

4 Sed quum intellexit eũ hęc aliquibus aliis ciuiũ daturum,& inde mulctatum iri,aditis ephoris dixit,&c.

5 Ex inſomnij viſione & morbo quo illũ circa pudenda labore contigit. *i. Quod facere in mentem illi venit quũ ſomnio quoddam vidiſſet,& in morbum incidiſſet.*

ſtatuerunt:[1] Matres expellunt:mulierum vnam, quam ſibi quiſque voluit, è domeſticis deligit, itemque vnam ad panem ſibi faciendum: cæteras in vnum contractas ſtrangu- 97
lant.hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipſorum illæ abſumerent. His rebus cognitis Darius, aduerſus eos contractis omnibus copijs contendit: & poſtquam peruenit,vrbem odſidione cingit.Sed illi nihili pendere obſidionem.nam conſcenſis propugnaculis, tripudiare probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum quidam ita inquit, Quid iſtic deſidetis Perſæ? quin potius abſceditis, quippe qui tunc expugnaturi nos eſtis quum pepererint mulæ? Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac ſeptem menſibus in obſidione conſumptis, iam Dariũ atq; vniuerſum exercitum tædere quod Babylonios expugnare non poſſet:etſi aduerſus illos omnia machinamẽta atque omnes inſidias expertus, cum alias, tum illas quibus eoſdẽ Cyrus expugnauerat. Omnia hæc fruſtra fuerunt, quia Babylonij vehementer excubiis incumbebant. Sed quum ne ſic quidem capi poſſent,vicesimo quàm circumuallati ſunt menſe, Zopyro Megabyzi filio, vnius è ſeptem qui magum ſuſtulerunt, hoc contigit portentum, vt quædã mularum eius quæ frumentũ ſubuectabant, pareret. Quod vbi ei renuntiatum fuit, non credens, fœtum ipſe inſpicere voluit. eo viſo, vetuit ſeruos cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonij verba, qui inter initia dixiſſet, poſtquam mulæ peperiſſent, fore vt muri expugnarentur.[2] Ex hac fama Zopyro viſa eſt expugnabilis Babylon.diuino enim numine & illum loquutum & ſuam mulam eſſe enixam.Igitur vbi viſum eſt fatale eſſe iam Babylonem capi, adiens Darium ſciſcitatus eſt nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonem. Audiens perquam magni ab illo fieri,aliud conſultat,quomodo ipſe foret vrbis expugnator, & ſuum hoc eſſet opus.[3] beneficia enim apud Perſas permultum ad incrementa honorum conſequenda valent.[4] Eoque nemini expromens, ſe ſuffecturum rei faciendæ ſi ſeipſum quum mutilaſſet, ad hoſtes transfugeret, ſeſe deformiſſima mutilatione affecit, prorſus quum id minimi faceret. quippe nares ſibi præcidit auriculasque, comamque deformiter circumton-

1 Matribus ſuis exemptis. *vel, Quũ matres ſecreuiſſent aut ſegregaſſent.*

2 Ex hoc omine.

3 Fortia enim facta. *vel, Res enim fortiter geſtæ.*

4 Alio enim nullo facto illam ſe ſubiugaturũ cogitabat quàm ſi à ſeipſo mutilatus ad illos transfugeret. Tum igitur *id* parui pendens ſeipſum atrociſſima mutilatione afficit: *vel,ſeipſum modis atrociſſimis mutilat.*

eumtondit, [1] plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, virũ videlicet spectatissimũ sic mutilatum, adeò grauiter tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. » Ad eum respondens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter » te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque » alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quòd indignè » animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum » miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen » imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, temet- » ipsum indignè laceraſſe. Nunquid ô demens, te mutilato » hostes citius deditionem facient? quid in teipsum laniando » sensus amisisti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum com- » municassem quæ eram facturus, tu me non permisisses: » nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam » Babylonem capiemus, [2] nisi tu tuis parces. ego enim ita vti » sum ad muros vt transfuga fugiam: dicamque ad illos me » hæc abs te esse passum: &, [3] vt opinor, ex hoc corporis ha- » bitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturam. » At tu decimo die quàm muros fuero ingressus, mille mili- » tes ex eo genere cuius amissione nihil admodum damni » fiat, colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rursus » interiectis septem diebus, colloca mihi duo millia ad por- » tas quæ dicuntur Niniorum: atque tertiò, viginti diebus » interiectis, eregione portarũ quæ dicuntur [4] Chaldæorũ, » alios statue numero quatuor millia: dum neq; priores neq; » posteriores habeant quò se defendant, præter gladios: hoc » tantùm sinas eos habere. Post diem vicesimum reliquas » copias iube rectà muros vndique subire. Verùm ad por- » tas quæ Belides ac Cissiæ vocantur, Persas mihi statuito. » etenim (vt ego arbitror) Babylonij mihi, qui magna ope- » ra ediderim, committent cum alia, tum verò portarum » claues. illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam verè perfuga. Eo conspecto qui in turribus ad id dispositi erant, deorsum occurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quisnam esset, & cuius rei indigens veniret. Quumque hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum [5] ad Baby-

1 Et se flagris cecidit.

2 Nisi per tuos steterit.

3 Vt opinor, fide eis facta hæc ita se habere, militũ copias impetrabo.

4 *Recte legit* Χαλδαίων, *vt & m vet. cod. non* Χαλλαίων.

5 Ad publicas ædes Bab. eum deduxerunt. *a la maison de la ville.* Quò quũ venisset, conditionem suam miserè deplorabat, ref. &c.

loniorum magistratus deduxerunt. Ante quos vbi stetit Zopyrus, conditionem suam miserebatur, referens à Dario se passum quæ à semetipso passus erat, idque ob eam causam quòd suasisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla via ostenderetur vrbis expugnandæ. At nunc « inquit, ad vos venio Babylonij, futurus vobis maximo bo- « no, Dario autem & copijs eius maximo malo. Neq; enim « quòd ita me mutilauit, feret impunè quum habeam ex- « ploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus « commemorabat. Quem Babylonij virum vtiq; apud Per- sas spectatissimum cernentes natibus atq; auribus priua- 98 tum, vibicibus ac sanguine conspersum, sperantes, omni- no vera loqui, & ad ipsos venire [1] socium, inducti sunt [2] ad permittenda ei quæcunque postulasset. Iste postulauit co- pias militum: quas vt accepit, perfecit [3] ea quæ cum Dario composuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorũ copijs, mille Darianos quos collocari primos mãdarat, cir- cumuentos trucidauit. Eũ Babylonij animaduertentes cõ- sentanea verbis facta præstare, maiorẽ in modum lętabantur, parati omni in re homini parẽte. Iste rursus interiectis diebus de quibus erat conuentũ, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorum militum interfecit.

1 Auxiliatorem ei.

2 Ad ea illi committenda parati erãt quæ ab ipsis postulasset. Il le mil. cop. postulauit.

3 Ea de quibus cum Dario conuenerat.

Babylonij cernentes hoc alterũ opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus supersedens ad prædictum locum copias educit, circunuentaque quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo vt & dux exercitus & murorum custos declararetur. Vbi verò è composito Darius copias vndique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolem patefecit. nam quum Babylonij conscensis muris copias Darij adorientes arcerent, ipse apertis Cissijs ac Belidibus portis, Persas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [4] paluinar Iouis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. qua potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à se captæ. Babyloniorum quoque procerum

4 Templũ.

tria

tria millia patibulis affixit, data cæteris venia vrbem incolendi. Atque vt ijdem vxores haberent vnde succresceret soboles, prouidit. nam fœminas Babylonij (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangulauerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt fœminas Babylone repræsentarent, pro iiuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarum conuenerunt. ex quibus qui sunt Babylonij originem duxerunt. Zopyri autem præstantia facta nemo Persarum Darij iudicio supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius extiterunt, præter vnum Cyrum, cui comparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Feruróque Darius hoc dictum sæpenumero vsurpasse, præoptaturum se, Zopyrum nihil esse cladis passum, quàm viginti sibi Babylones vltra illam quam haberet acquiri. Egregiè verò eum remuneratus est, cum dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in Ægypto aduersus Athenienses & socios: atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenienses transfugit à Persis.

HERODOTI HALI-
CARNASSEI HISTORIA-
RVM LIBER QVAR-
tus, qui inſcribitur
MELPOMENE.

POST Babylonis expugnationem, Darius aduerſus Scythas expeditionem fecit. Nam quum floreret viris Aſia & magno pecuniæ prouentu, cupido inceſſit ei Scythas vlciſcendi: quippe qui priores iniuriam intuliſſent, quum Mediam ingreſſi eſſent, & eos qui occurrerant prælio viciſſent. Etenim Scythæ (quemadmodum ſuperius à me dictum eſt) duodetriginta annos ſuperiori Aſiæ imperitauerunt. ſiquidem perſequentes gentem Cimmeriam, ingreſſi Aſiam, abrogarunt imperiò Medos, qui ante ipſorum aduentum Aſiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregrè abfuiſſent, in patriam reuertentes, excepit non minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum ſibi occurrentem. Vxores nanque eorum, in diuturna virorum abſentia [1] ad ſeruos acceſſerant viſu orbatos. Orbant autem Scythæ ſeruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria oſſea fiſtulis ſimillima ſumuntur, eáque genitalibus equarum impoſita ore inflantur. hoc alijs facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo ſe facere aiunt, quòd venæ equarum ſufflatæ implentur & mammæ deſcendunt. Poſteaquam emulxere lac, in concaua vaſa lignea diffundunt. His circumpoſiti cæci lac agitant. cuius quod ſummum eſt delibatur, pretioſiusq; habetur: vilius autem, quòd ſubſidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, viſu orbant. non enim agricolatores ſunt, ſed [2] paſtores. Ex his igitur ſeruis & vxoribus Scytharum progenita eſt iuuentus: quæ ſuorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit ijs qui reuertebantur à Medis. Et primùm quidem regionem interſepſit ducta lata foſſa, quæ

1 Cum ſeruis rem habuerant.

2 Nomades.

quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: [1] deinde in his conſiſtens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commiſſa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit, Quídnam rei facimus viri Scythę, cum noſtris ipſorum ſeruis dimicantes? qui & quum interficimur, ipſi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur haſtis arcubuſque omiſſis ſumenda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrantur ſe ſimiles nobis, atque è ſimilibus eſſe: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc ſe noſtros ſeruos eſſe intelligentes, atque id agnoſcentes, non perſtabunt. Hoc Scythæ quum audiſſent, ita ſibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculſi illi, pugnæ immemores, fugam capeſſerunt. Ita Scythæ imperio ſunt Aſiæ potiti: & rurſus à Medis eiecti, ad terram ſuam hunc in modum reuerſi. Hac de cauſa Darius vlciſcendi cupidus, comparauit exercitum.

1 Deinde verò conātibus irrumpere Scythis ſe prælio opponebat.

Scythæ gentem ſuam omnium nouiſſimam eſſe aiunt, idque hoc modo extitiſſe. Virum quendam in hac terra, quum deſerta eſſet, primum fuiſſe, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi [2] non probatur) Iouem, Boryſthenisq. fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum: eiusque tres liberos fuiſſe, Lipoxain, Arpoxain, & [3] nouiſſimum Colaxain. His regnantibus, demiſſa cœlitus in Scythicam regionem ex auro facta, aratrum, iugum, ſecurim, phialam. Quæ quum primus omnium inſpexiſſet natu maximus, acceſſiſſe animo illa ſumendi: ſed eo accedente, aurum arſiſſe: hoc digreſſo, ſecundum acceſſiſſe, & itidem aurum arſiſſe. Ambobus ab ardenti auro ſummotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuiſſe extinctū, & ab illo aſportatum eaq; re maiores fratres animaduerſa, totum regnum ad minimum detuliſſe. Et à Lipoxai quidem progenitos eſſe Scythas, quorum genus Auchatæ appellatur: ab Arpoxai verò, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traſpies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autē nomen eſſe Scolotis, regis cognomen. ſed Scythas Græci appellauere. Hūc in modum ſe extitiſſe Scythæ memorant, & ex quo extite-

2 Nō ſit veriſimile.

3 Natu minimum.

runt, à primo rege Targitao, vſq; ad Darij aduerſus ipſos tranſitum, annos omnino mille non amplius fuiſſe. Aurũ verò illud ſacrum [1] in primis cuſtoditur à regibus, placaturque maioribus hoſtijs, & aditur quotannis ſolenniter. & qui aurum ſacrum habens, die feſto dormierit ſub dio, is nunquam perennare fertur: & ob id dari ipſi tantum ſoli quantum vno die vectus equo peragrare poteſt. Quum autem regio ſit ingens, Colaxain conſtituiſſe trifarium filijs ſuis regnum: eorumq; vnum & quidem maximum, vbi aurum aſſeruatur. [2] Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, vltra quam regionem nulli incolere poſſint, neque proſpicere neq; tranſire, propter interfuſas pennas. Pennis enim tum terram, tum aerem oppletum eſſe: & has præpedire viſum. Hæc Scythæ de ſeipſis pariter ac de regione ſuperiore narrant. At Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis vaccas agentem, in hanc peruenisſe terram, quæ deſerta eſſet, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitaſſe extra Pontum in terra quam Græci inſulam Erythiam vocant, contra Gades, quæ ſunt extra columnas Herculis in oceano. (oceanum verò, ab ortu ſolis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, ſed re tamen non demonſtrant.) Herculem, quum illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur veniſſet, ſubſtrata ſibi pelle leonis obdormiſſe (deprehenderat enim eum vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru paſcentes, diuina quadam ſorte amotas, non comparuiſſe. Eas experrectus quum indagaret, omnem regionem colluſtrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deueniſſe: ibiq; in antro quandam inueniſſe virginem ancipitis naturæ, humanæ ac ſerpentinæ: ſupernè quidem, [3] femorum tenus, fœminam: inferius autem, viperam. Eam conſpicatum Herculem atque admiratum, interrogaſſe nuncubi ſuas equas errabundas vidiſſet. Illamq; reſpondiſſe, ſe quidem illas habere: ſed non prius reddituram ei quàm cum ipſa coiiſſet. Herculem pro ea mercede cum fœmina concubuiſſe. Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutiſſimè cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad poſtremum illis redditis mulierem dixiſſe,

Has

1 Studioſiſſimè.

2 Quæ verò ſunt boream verſus, vltra eos qui ſupremã regionis partem incolũt ea nec proſpici nec trãſiri poſſe propter interſ. &c.

3 Natium.

» Has ego tibi equas, quæ huc venerant, ſeruaui: tu earum
» ſeruatarum pretium mihi perſoluiſti. Concepi enim ex te
» filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid facere debe-
» am: nunquid hîc [1] habere domicilium, (nam ipſa huius re- 1 Dare illis
» gionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ domic.
» reſpondiſſe, Poſteaquam eos in virilem ætatem adoleuiſſe
» videris, ſi ita facies non deliques: quem animaduerteris
» eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præ-
» cinctum, eum tu huius regionis incolam effice: qui autem
» his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablega-
» bis. Hæc exequendo & ipſa lætaberis, & præceptis meis
obtemperabis. Atque ita loquutum Herculem tetendiſſe
alterum arcum, (duos enim geſtabat) & balteum præ-
monſtraſſe, atque vtrunque mulieri tradidiſſe, arcum &
balteum, qui balteus in extrema commiſſura haberet au-
ream phialam: & his donatis abijſſe. Illam pueris natis no-
mina impoſuiſſe, vni, Agathyrſo: [2] ſequenti, Gelono: [3] no- 2 Id eſt, Al-
uiſſimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, tate proxim.
eandem mandatorum memorem illa peregiſſe: & duos 3 Natu mi-
quidem filiorum, Agathyrſum ac Gelonum, qui propoſi- nimo.
to certamini non ſufficiſſent, à matre ablegatos è regione
exceſſiſſe: Scytham verò, qui rem compleſſet, ibidem re-
manſiſſe: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui
deinceps fuerint reges Scytharũ: ab illa autem phiala, Scy-
thas ad hanc vſq; ætatem phialas in balteis ferre: & id ſolũ
Scythæ matrem excogitaſſe. Hæc Græci qui habitant in
Ponto referunt. Fertur & alius ſermo ita habens, cui ipſe
præcipuè aſſentior: Scythas [4] pecuarios, qui Aſiam incolũt, 4 Nomadas.
quum à Maſſagetis bello vexarentur, Araxe tranſmiſſo, in
Cimmeriã abijſſe. nam regio quam nunc Scythæ incolũt,
ea fertur olim fuiſſe Cimmeriorũ. Sed inuadentibus Scy-
this Cimmerios, quum deliberarẽt, tanquam qui à magno
inuaderentur exercitu, in ſententia diſcrepaſſe, hinc reges,
inde plebem: vtraq; quidẽ valida, ſed regum meliore. nam
populus ſentiebat abſtinendum bello, nec oportere aduer-
ſus multos *pugnando* adire periculum: at reges, pro regione
cum inuaſoribus dimicandũ. Ita quum neutris alteri obtẽ-
perare vellent, & populus cẽſeret ſine prælio demigrandũ,
tradita inuaſoribus regione: reges verò, in ſua potius patria

occumbendum, nec vnà cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugi, reputantes. Hæc illos sentientes, inter se decertasse, vtrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorũ sepultos ad flumen Tyrem: (& eorũ adhuc sepulchrũ extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertã superuenientes Scythas occupauisse. Extantque adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosporus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios [1] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonesum condidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas, in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerij quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebantur, donec ingressi sunt Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, verificator, Castrobij filius, memorauit se Phœbo instinctum venisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse Grypas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, *id est supra aquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis authoribus assiduè finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem vexatos Cimmerios, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythis de ea regione consensit. qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeum aiunt, quum nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam deceſsisse: fullonemque, occlusa officina, abisse denuntiatum rem propinquis defuncti. Dissipatoque iam per vrbem rumore Aristeum esse vita functum, [2] superuenisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo apud

101

1 *Id est, In Asiã venisse quũ fugerent Scythæ.*

2 Cyzicenũ quendam, ex Artace vrbe venientẽ, altercatum fuisse cũ illis qui *id* dicerent: affirmãtẽ se Aristeo occurrisse eunti Cyzicũ, & cum eo colloquutum esse. Quã de re dũ pertinaciter contẽderet, propinquos mort.

apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iſte contendendo aſſeueraret, propinquos mortui ad fullonicam præſtò fuiſſe, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: ſed aperta domo, Ariſteum nec viuum compariuiſſe nec mortuum. ſeptimoque deinde anno, quum in Proconneſo comparuiſſet, eos verſus feciſſe qui nunc à Græcis Arimaſpei vocantur: quibus conditis, rurſus euanuiſſe. Hoc iſtæ ciuitates commemorant: [1] quod ſcio congruiſſe cũ Metapontinis qui ſunt in Italia, trecentis & quadraginta annis, poſtquam iterũ euanuit Ariſteus, quemadmodũ conijciens & in Proconneſo & apud Metapontinos inueni. Metapontini enim aiunt Ariſteũ, quũ apud ipſos apparuiſſet, iuſſiſſe arã Apollini extrui, & iuxta eã erigi ſtatuã quæ cognomẽ Ariſtei Proconneſij haberet: quòd diceret Apollinem ad eos [2] ſolos ex Italiotis in ipſorũ terram veniſſe. ſe illum aſſectante, & qui nunc Ariſteus eſſet, tum fuiſſe eorum quum deum aſſectaretur. Et hæc loquutum euanuiſſe. Eoque aiunt Metapontini ſe Delphos ad deum miſiſſe ſciſcitatum quódnam illud hominis eſſet [3] proloquium, ſibique iuſſiſſe Pythiam vt dicto audientes eſſent. melius enim cum ipſis actum iri, ſi parerent. Se igitur hæc admittentes [4] perfeciſſe. Et nunc ſtatua extat cognomine Ariſtei, iuxta aram ipſam Apollinis, in foro extructam: circunſtantibus vtrinque lauris. Hæc de Ariſteo hactenus. Regione autem de qua nos dicere inſtituerámus, quænam ſint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui ſe diceret noſſe quod ipſe vidiſſet. Ac ne Ariſteus quidem ipſe (cuius paulo antè feci mentionem) in ijs quos fecit verſibus, ait ſe vltra Iſſedones proceſſiſſe: ſed vlteriora fando ſibi eſſe cognita, quòd Iſſedones diceret iſta commemorare. Verùm nos, quoad [5] longiſſimè rem inueſtigare potuimus, omnẽ referemus: Ab emporio Boryſthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ eſt maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græcoſcythæ, *id eſt è Græcis facti Scythæ:* ſuper hos aliud genus eorum qui vocantur Halizones. Horum vtrique cum [6] in cæteris ſeruant ritum Scytharum, tum in ſerendo, atque veſcendo cæpe, allio, lente, milio. Supra Halizones autem incolunt Scythæ

1 At iſta Metapontinis qui ſunt in Italia contigiſſe ſcio trecent.

2 Solos ex Italiotis eſſe in quorũ terram Apollo veniſſet.

3 Viſum.

4 Præſtitiſſe. *Vel, effecta reddidiſſe.*

5 Penitiſſimè.

6 In cæteris quidem ritũ Scytharũ ſeruant, ſed frumentũ ſerunt & edunt, necnon cæpe, & allium, & lẽtẽ, & miliũ.

aratores, [1] qui non ad panem conficiendum ſerunt triticum, ſed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantum nos ſcimus, deſertus eſt. Atque hæ quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalem partem Boryſthenis. Verùm tranſmiſſo Boryſthene, à mari prima eſt Hylæa: dehinc habitãt Scythæ agricolæ, quos Græci qui [2] ſub Hypane incolunt, Boryſthenitas appellant, ipſi verò ſe Olbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ [3] colunt eum quidem tractum qui vergit ad auroram, trium dierum itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem: [4] eum verò qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Boryſthenem verſus, tractus autem qui vlterior eſt, in multum ſanè ſpatij deſertus eſt. Vltra quam ſolitudinem habitant Androphagi, *ad eſt virorum carne veſcentes*, ſeparata natio, ac nequaquam Scythica. At ſupra hos deſerta iam proculdubio omnia, nec vlla gens, quantum nos ſcimus. At horum Scytharum qui agricolæ ſunt, plagam quæ ad auroram vergit, tranſmiſſo flumine Panticape, Scythæ nomades, *id eſt pecuarij*, incolunt, neq; ſerẽtes quicquã neq; arantes. Nuda autem arboribus eſt omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem iſti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram verſus, ad Gerrhum vſque flumen. Trans Gerrhum autem ſunt [5] ea quæ 101
vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui ſuos ſeruos eſſe cæteros Scythas arbitrãtur: à meridie quidem ad Thauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad foſſam [6] quam dixerunt illi qui è cæcis geniti fuerunt Oryxam, & ad emporium paludis Mæotidis quod vocatur Cremni *id eſt præruptæ*. quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ ſuperiora ſunt, ad ventum aquilonem, Scythis regijs, eà incolunt Melanchlæni, alia gens nõ Scythica. Et ſupra Melanchlænos paludes ſunt, & deſerta hominibus regio, quantum nos ſcimus. Trans flumen autem Tanain non eſt regio Scythica, [7] ſed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à receſſu Mæotidis paludis incipientes, incolunt tractum qui ſpectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorſus arboribus tam agreſtibus quàm fructiferis. Supra hos habitant (quæ ſecunda portio

1 Qui frumentum non ad veſcẽdum ſerunt, ſed ad vendendum. Sup.

2 Ad Hypanin fluuium incol.

3 Colunt, orientem quidem verſus, trium dierũ iter.

4 Boreã autem verſus, dierum vndecim, ſecundo flumine Boryſthene.

5 *Vel, Ea quæ vocãtur regia, ſub. domus.*

6 Quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerunt. *& cæcis illis quorũ videlicet facta fuit ſupra mentio.*

7 Sed prima quidem portio eſt Sauromat. *vel ſors.*

portio est) Budini, terram colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & [1] propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis, ij quibus nomen inditum est Iyreæ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. singulis autem adest canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humilius subsidendi gratia. Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, sagittaque percusserit, conscenso equo illam persequitur, comitante cane. Super hos, auroram versus, incolunt alij Scythæ, qui à regijs Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos vsque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli: reliqua dehinc lapidosa atque salebrosa. Cuius regionis magno transmisso spatio, incolunt sub excelsorum montium radicibus homines qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares paritet & fœminæ, simis quoque naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabæ instar nucleum habens. Id vbi maturuerit, vestibus [2] exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id & lingunt, & lacte commixtum potant. ex ipsius quoque crassitudinis fece massas ad esum componunt. Neque enim multum est eis pecorum, vtpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisq; cubat, per hyemem quidem, vbi arborem pileo albo firmoque contexerint: per æstatem verò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. sacri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possident. Iidem & finitimorum controuersias diriműt, & quisquis ad eos cõfugit, is à nemine læditur. Nomẽ eis est Argippæi. Ad hos vsq; caluos ingens quoquouersus prospectus est regionis & gentiũ, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atq; ex alijs Ponticis emporijs. Scythæ qui ad eos commeant, per septem interpretes totidemq; linguas perueniunt. Horum tenus notitia rerum habetur. at quod

1 Ther. *quod supra versit separata.*

2 Excolant.

ſupra illos caluos eſt, nemo pro comperto referre poteſt. nam montes editi atque prærupti tranſitum interdicunt, quos nemo tranſcendit. Iſti tamen calui referunt, (quæ apud me fidem non habent) incoli montes ab hominibus capripedibus: quos vbi tranſieris, eſſe alios qui ſenos menſes dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis eſt, ab Iſſedonibus habitari ſine ambiguitate compertum eſt. Ille verò ſuperior qui vergit ad aquilonem, [4] tam Iſſedonibus quàm caluis ignotus eſt, niſi quatenus iſti ipſi dicunt. Iſſedones porro talibus moribus vti feruntur: Quoties pater alicui deceſſit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerunt conciderunt que, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtis q; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput autem defuncti [2] denudatum purgatum q; inaurant, eo q; pro ſimulachro vtuntur, agentes illi quotannis maiores hoſtias ceremonias q;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & iſti iuſti eſſe, & ipſorum vxores peræque ſortes ac viri. Hi & ipſi cognoſcuntur. quod ſupra hos eſt, ibi aiunt Iſſedones eſſe homines vnoculos, & grypes auri cuſtodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaſpos.* nam arima Scythæ vnum vocant, ſpu verò oculum. Omnis autem quam dixi regio, adeò infeſtatur hyberna ſæuitia vt octo menſibus tolerari non poſſit: tale illic gelu eſt. [3] ſicubi aquam effundas, modò facias ibi lutum, facies autem ſi illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Boſporus: ſuper quam glaciem omnes qui intra foſſam incolunt Scythæ exercitus ducunt, & plauſtra agunt trans mare vſque ad Indos. Ita vis hyberna octo menſibus perſtat, quatuor tamen menſibus reliquis frigora illic ſunt. V- 103
bi etiam aliam quàm in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. nam quū tempus pluendi eſt, nihil ibi quod ſit vllius momenti, pluit: æſtate pluere non ceſſat. [4] Quinetiam tonitrua quum alibi, tum ibi nulla exiſtunt, æſtas nubila eſt. hyeme ſi fiant tonitrua, pro oſtento habentur. Terræmotus in Scythia ſi exiſtat ſeu æſtate ſeu hyeme, tanquā prodi-

1 Neq; ab illis caluis neque ab Iſſedonibus *habitari* comperitur.

2 Pilis nudatum.

* *Sincerior videtur hac Graeci contextus lectio apud Euſtath. Commēt. in Dionyſij Periegeſin, pag. 16, ἄλλοι μὲν γὰρ τὸν ἓν Σκυθικῇ, μιμανὸς δὲ ὁ ἀφθαλμός. ad eſt,* nam A R I Scythicè V-N V M dicitur, M A-S P V S verò O C V-L V S. vt Hartung. annotauit Decuriæ 1, cap. 2. S.

3 Quibus ſi aquam eff. lutum non facies: facies au.

4 Tonitrua quo tempore ſunt alibi, ibi non ſunt, at æſtate frequētia exiſtunt. Quòd ſi hyeme, &c.

prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli asiniq; neq; incipientem quidem ferunt: quum tamē alibi stantes in gelido equi tabescant, asini verò ac muli durent. Et hæc mihi videtur esse causa cur omnino cornua bouino generi non succrescant: astipulante sententiæ meę Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet,

Et Libyen, vbi sunt cornuta protinus agni.

Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, quum neq; locus sit frigidus, neq; vlla alia causa appareat. Aiunt Eleenses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse: quumq; tempus aduenerat conceptus equarum, se in loca finitima illas educere: ibi postquam admiserint asinos, [1] dumq; conceperint, tunc rursus eas reducere. De pennis autem quibus aiunt Scythæ oppletum esse aerem, & idcirco non posse prospici longius continentem, nec vlterius transiri, hæc est mea sententia: [2] Quod vltra eam regionem, assiduè ningit, & (vt credibile est) minus æstate quàm hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copiosam liquet quod dico) nix pennis assimilis est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca quæ ad aquilonem spectant. Eoq; opinor, pennas niuem esse interpretantes Scythas ac circumiectas gentes, ita loquui. Verùm [3] ea quæ reperiuntur, longissimè dicta sunt. De Hyperboreis autem hominibus neq; Scythæ quippiam, neq; alij vlli illic incolentium memorant, præter Issedones: ne ipsi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re vera fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata venisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimq; per singulos ad [4] occasum vsque: atque illinc Meridiem versus dimissa, à pri-

1 Et grauidę fuerint, tunc rursus.

2 Quæ sunt vltra hanc regionem loca, semper niuosa sunt, minus tamē (vt rationi consentaneū est) est. quàm hyeme. Iam verò quisquis cadē tē copiosam niuem intuitus est cōminus, intelligit quod dico. nix enim pennis similis est.

3 Quæ commemorantur *ab aliis*, latissimè exposita sunt.

4 Occasum versus longissimè Adriam vsque.

mis Græcorum Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Melienſem ſinum, peruaſiſſéque in Euboeam, & oppidatim vſque ad Caryſtum: ab hac verò reliquiſſe Andrum (Caryſtios enim eſſe qui in Tenum portarint) Tenios verò in Delum: atque ita hæc ſacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primùm Hyperboreos miſiſſe duas puellas quæ ferrent hæc ſacra, quas Delij aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è ſuis popularibus, qui eas deducerent: nunc Peripheretes vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum iſti ab Hyperboreis miſſi, rurſus non redirent, indignè ipſos Hyperboreos tuliſſe, ſi eos quos aſſiduè mitterent nō reciperent. Ita miſiſſe qui ferrent ad confines ſuos ſacra in ſtipula tritici ligata, iuberentque illos conſideratè mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim miſſa, aiunt deueniſſe in Delum. His ego ſacris ſimile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thracijs atque Pæonijs, quæ in ſacrificando regiæ Dianæ, non ſine ſtipula triticia id faciunt: atque ipſe vidi eas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonſis vtrique crinibus: quos [1] puellæ quidem fuſo inuolutos ſupra monumentum deponunt: pueri aut ad quandā herbam applicantes, & ipſi ſepulchro imponunt. Eſt autem monumentum intra Artemiſium ad ſiniſtram intrantibus, oleaque ſupra ipſum eſt nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò ijdem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis eorundem hominum ætate in Delum veniſſe, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem veniſſe ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando inſtituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipſis deis aduenisse, hosque illis alios honores donaſſe. Ad eas enim [2] congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos inſulanos & Iones, cœtus agere inſtituiſſe, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque veſtutos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [3] dum cinis qui ſupra ſepulchrum eſt Argis & Opis, diſperginr ſuper inſinitam

ægro-

1 Puellę quidem ante nuptias, fuſo inuolut.

2 *Videtur potius ἀγείρειν ita ſumi vt quum de matre deorū dicitur, vnde μητραγύρτης. Sic & ſtatim poſt.*

3 Et dum femora ad aram adolentur, cinerem hunc conſumi in conſpergendo Opidis & Argidis ſepulchro. Eſt autē ſep. [*Tauſanias hanc* Argin *vocat* Hecaergen, *41, 32: & 154, 13.* S.]

ægrotorum turbam qui ad aram ſunt. Eſt autem ſepul-
104 chrum earum poſt Artemiſium, ad auroram ſpectans, proximè Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum ſit. Nam de fabula Abaris, qui fertur eſſe Hyperboreus, nihil dico: qui ſagittam dicitur per vniuerſam terram circumtuliſſe, nihil comedens. Quòd ſiqui ſunt Hyperborei, *id eſt ſuper aquilonares*, erunt & alij hypernotij, *id eſt ſuper auſtrales*. Nempe rideo quum multos video iam deſcripſiſſe ambitum terræ, nullum habentes in exponendo ſenſum, qui Oceanum ſcribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam eſſe orbiculatam, & Aſiam faciunt Europæ parem. Nam ego ſingularum magnitudinem breui patefaciam, [1] & quanta ſint ſingula ad deſcribendũ. Vbi Perſæ incolunt, id ad auſtrale protenditur mare quod dicitur rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, ſuper Medos Sapires, ſuper Sapires Colchi, ad ſeptentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phaſis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc veſperam verſus ab ea duæ oræ terrarũ ad mare protenduntur, quas ego exponã. Hinc aquilonem verſus, ora vna à Phaſi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Helleſpontum, vſque ad Sigeum Troicum: auſtrum autem verſus, eadem ora à ſinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur ſecundum mare ad promontorium vſque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta. talis eſt vna ora. Altera verò, à Perſis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Perſicum vocatur: deinde gradatim Aſſyria, atque inde Arabia: deſinitque in ſinu Arabico. etſi non deſineret, niſi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illum ſinum induxit. A Perſis ad Phœnicen tractus amplus eſt ac multus. A Phœnice hæc ora tendit ſecundum hoc mare per Syriam, Palæſtinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres ſunt duntaxat nationes. Atque hæc ſunt quæ à Perſis occaſum verſus in Aſia continentur. Quæ ſupra Perſas ſunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram verſus & ſolem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem verſus, à mari Caſpio, & flumine Araxe, qui contra ſolem orientem fluit. Porro India

[1] Et quales ſint ſingulæ, quantum ad deſcriptionẽ attinet.

tenus habitatur Asia. Illinc iam auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quisquam potest. Et Asia quidem talis & tanta est. Libya autem in altera ora est: ab Ægypto enim iam excipitur. Hæc ora circa Ægyptum iam angusta est. nam ab hoc mari ad rubrum interçapedo est centum millium vlnarum, quæ efficiunt mille stadia. Ab his deinceps angustijs spatiosa sanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaque admiror eos qui disterminarunt atque distinxerunt Libyam, Asiam, Europam: inter quas non parum est differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna: nam Libya seipsam monstrat circumfluã mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ contermina est, Neco Ægyptiorũ rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonstrãdo. Is postquã destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicũ sinum, misit nauibus quosdã Phœnices, præcipiens vt trãsuecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale vsq; mare, atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierunt in mare australe: qui, quum autumnus aduenisset, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: vt assidue Libyes legerent, ac messem expectarent. deinde messo frumento nauigabant. Ita biennio consumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in Ægyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, sed forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, virum [2] Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum esset ad hoc ipsum missus; sed cum nauigationis longitudine tum terræ solitudine deterritus retrò redijt, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiam virginem Zopyri filij Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendũ cruci mater sua, quæ erat Darij soror, liberauit: quòd diceret se maius illi suppliciũ irrogaturam quàm rex pararet. quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Ægyptum abijt, sum-

1 In quamcunq; Libyæ partem nauigantes perue nissent: messemq; expectabant. Quũ autem messuissent, orã soluerunt. Ita bienn.

2 Achæmenidẽ Libyam non circũnauigasse, *id est, nauigando abisse: quasi legeretur* λείποντος ὁ-π. *Vel* λείποντος *separandum à sequentibus. Deinde, Deterritum retro redisse.*

ſumptaque illinc naue ac ſociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus tranſmiſſis, circumuectus Africæ promontorium nomine Syloes, in meridiem curſum tenebat. Emenſuſque permultum maris intra complures menſes, quum aſſidue pluri tempore opus eſſet, conuerſo curſu in Ægyptum redijt. Et illinc ad regẽ Xerxem regreſſus, aiebat ſe in pernauiganda remotiſſima ad quam iſſet ora, vidiſſe homines puſillos Phœnicea vtentes veſte, qui, quum ipſi terræ nauim applicarent, ad montes ſe fuga proriperent relictis vrbibus. Ipſe autem ingreſſos nihil illis iniuriæ intuliſſe, pecora tantùm illinc accepiſſe. Quòd autem to-
105 tam Africam non pernauigaſſent, hanc cauſam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non poſſet, ſed retineretur. Hunc Xerxes negans loquutum vera, [1] quòd certamen ſibi propoſitum non exoluiſſet, in crucem ſuſtulit, interrogata quam deſtinauerat pœna. Huius Sataſpis eunuchus, audita domini nece, Samum cũ magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomẽ quum ſciam, tamẽ volens [2] obliuiſcor. Cæterùm Aſiæ bona pars à Dario perueſtigata eſt. Is cupidus cognoſcendi vbinam Indus (qui ſecundus omnium fluminum crocodilos præſtat) mare influat, miſit nauibus cum alios quosdam, quos vera renunciaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Iſti è Caſpatyro vrbe è terra Pactyica ſoluentes, ſecundo flumine auroram verſus atque ſolem orientem nauigantes in mare, dehinc per ipſum mare occaſum verſus atque ſolem orientem nauigantes in mare dehinc per ipſum mare occaſum verſus, tricesimo demum menſe tenuerunt eum locum vnde rex Ægyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miſerat ad Libyam circumnauigandã. Poſt horum circumnauigationẽ Darius Indos ſubegit, & eo mari potitus eſt. Ita Aſiam (præter eam quæ orientẽ ſolẽ ſpectat (compertũ parem Libyæ eſſe. At Europa à nemine inueſtigata eſt, neq; quà ad orientem neq; quà Aquilonem vergit, an mari [3] claudatur. Longitudine tamen cognoſcitur ad vtranque accedere. Neq; poſſum coniectura colligere vnde, quum vna ſit terra, trifaria ſint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiusque fines ponantur Nilus fluuius Ægyptiacus & Phaſis Colchus. Alij aiunt eſ-

1 Quòd labore ſibi propoſito nõ defunctus eſſet.

2 *Id eſt, ſilentio præterco.*

3 Mari alluatur.

nix, quæ ſub hyemem decidit permulta, vndique in Iſtrum liquefacta dilabitur, eumque implet: nec ipſa ſolùm, ſed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æſtatem pluit, quo tempore quanto plus aquæ ſol ad ſe attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Iſtro miſcetur æſtate quàm hyeme. Ita quum paria faciat Iſter datis aquis & acceptis, fit vt ſemper videatur ſibi eſſe ſimilis. Ex fluuiis ergo qui apud Scythas ſunt, vnus eſt Iſter. Poſt hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride ſeparat. ad oſtium huius incolunt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumen eſt Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam paſcuntur equi ſylueſtres candidi: rectéque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, anguſtus, & adhuc dulcis, ſed mox quatuor à mari dierum nauigatione ſanequam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quum ſit exiguus magnitudine, tamè inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Eſt autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua* Amaxampeus, Græca autem lingua, ἱρὰ ὁδὸς, id eſt ſacra via. Apud Alizonas autem contrahunt terminos ſuos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuerſum abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius eſt Boryſthenes, ſecundum Iſtrum omnium maximus, & noſtra ſententia, non modò Scythicorum fluuiorum longè huberrimus, ſed etiam cæteris huberior, præter AEgyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Cæterorum autem huberrimus eſt Boryſthenes, paſcua præbens amœniſſima & accommodatiſſima pecoribus, necnon optimorum ac ſingularium piſcium affatim: idem ad potandum ſuauiſſimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem ſementis optima fit,[1] & herba non ſatiua, etiam altiſſima. In huius quoque oſtio ingens vis ſalis ſua ſponte concreſcit. Præbet idem ingentia cete ad ſalſuram, ſpinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præſtat admiratione digna. Porro quadragintaquidem dierum nauigatione vſque ad locum nomine Ger-

* *Infra* 110. Exampæus *ſcribitur, etiam in Græco: itidẽ apud Solinum cap. 24. & apud Pomp. Melam. lib. 2. cap. 1. S.*

1 Et gramen, qua parte nõ ſeritur regio, altiſſimum. *Ad verbum, profundiſſimũ.*

ne Gerrhum, cognoſcitur ab aquilone fluere: at ſuperiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui poteſt: videtur tamen fluere per ſolitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantùm ac Nili fontes nec ipſe poſſum, nec vllum Græcorum reor poſſe dicere. Idem quum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miſcetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis eſt, [1] Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructum eſt. Vltra quod delubrum ſub Hypani incolunt Boryſthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Poſt hos alius, qui quintus eſt, nomine Panticapes, & ipſe ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Boryſthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua tranſmiſſa, Boryſtheni immiſcetur. Sextus eſt Hypacaris, qui è palude manans, mediosque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & curſum qui dicitur Achillis. Septimus eſt Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Boryſthene dirimitur circa ea loca apud quæ Boryſthenes cognoſcitur: cui loco nomen eſt Gerrho, diſterminatque regionem Scytharum nomadum ac regiorum, & *dum in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octauus eſt Tanais, qui ſuperius è vaſta palude profluens, in aliam vaſtiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ diſcludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti ſunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum [2] aridiſſimum eſt, quod ita ſe habere diſſectis pecoribus li-
107 cet diſcernere. Et ea quidem vt quam maxima ſunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria ſunt. Atq; hunc in modum [3] res ſunt eis inſtitutæ [4] Deorum hos ſolos propitiantur: Veſtam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: exiſtimantes Tellurem Iouis coniugem eſſe. Poſt hos Apollinem, & cœleſtem Venerem, & Martem & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrãtur. Sed qui regij Scythæ vocantur, etiam Neptuno ſacrificant, appellantes Veſtam lingua ſua Tabiti, Iouem, Papæum, mea ſententia

1 Hipoleon.

2 *Videtur aliud legiſſe quã* ἱπχλωτότατον.

3 Ritus ſunt eis inſtituti.

4 His ſolis diis litant, *uel, ſacrificant.*

1 Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc non gustant, sed, &c.

teri, de quo 1 Scythæ omnes hostiũ homicidæ bibunt, at nõ gustãt qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsum sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui verò cõplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habent calicibus potant. Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui pluribus virgis salignis diuinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerunt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singulas, vaticinantur. 2 ad hęc dicendo, viceuersa virgas prehendunt, ac rursus figillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries, 3 qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atque in hunc modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc aut illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquuntur) peieraſſe, iurantem per regium 4 solium: (est autem Scythis mos plerunque iurandi per regium solium, quum maximum volunt interponere iusiurandum) protinusque is quem dixerint peieraſſe, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquam compertus falsò deieraſſe per regium solium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficians se negat peieraſſe, 5 atque rem grauiter fert, rex duplum vaticinorum accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominem periurij conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin verò illi qui superuenerunt vaticini homines absoluerint, alij atque alij præstò sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis illis vaticinis esse pereundum: eosque hunc in modum necant: Plaustrum concameratum vbi sarmentis referserunt, bobusque iunxerunt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergum reuinctis, atque ore obstructo, extendunt in medium sarmentorum: incensisque sarmentis territando agitant boues. quorum boum multi cum vaticinis concremantur, multi ambusti, cremato vtique plaustri temone, aufugiunt. Hoc quẽ dixi modo comburunt μάντιας, *id est* Vatscinos, etiam ob alias causas, appellantque ψευδομάντιας, *id est falsos Vatscinos*: Sed quos morte

108

2 Simulque dum hæc dicunt, virgas rursum conuoluunt, *quas videlicet euoluerant*, & in vnum componunt.

3 *Legit* οἱ δὲ ἀνδρόγυνοι, *pro* καὶ οἱ ἀνδρ. *Trouãeus supra fuit locutus, p. 20, quod sonat execrationis obnoxios. Corinthus, qui de dialectis scripsit, Ἰόνεσσι ita interpretatur Ionibus. nonnulli tradunt, Ἰόνεσι Scythas esse vates euiratos, quos Hippocrates alicubi ἀνανδρίας appellauerit: vt annot. Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 10. S. 4. Ant. Iaremski Ἀνανδρίαν, quod dicitur Gall. Et dis qu'on luy fait tort.*

morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, ſed
uniuerſos mares interficit, fœminis nihil læſis. Fœdera
cum quibuſcunq; ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuſo
in grandem calicem fictilem vino, commiſcent eorum
ſanguinem qui feriunt fœdus, percutientes [1] cultello aut
incidentes gladio aliquantulum corporis. deinde in calice
tingunt acinacem, ſagittas, ſecurim, [2] gladium. Hæc vbi fe-
cerunt, ſeſe multis verbis deuouent: poſtea vinum eporant
non modò ij qui fœdus fecerunt, ſed etiam comites ij qui
ſunt maximæ dignitatis. Regum autem ſepulchra apud
Gerrhos ſunt. Vbi Boryſthenes iã nauigabilis eſt, ibi, quum
rex eorum deceſſit, ingentem ſcrobem effodiunt forma
quadrata. hoc vbi præparârunt, accipiũt mortuum corpore
incerato, aluo euulſa atque expurgata, quam ſilere contu-
ſo & chymiamate apiiq́ue ſemine & aniſi quum expleue-
runt, reſuunt rurſus, impoſitumq́ue plauſtro cadauer ad a-
liam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt
quæ regij Scythæ: [3] aurem decidunt, crinem circumton-
dent, brachia circuncidunt, frontem naſumq́ue conſauci-
ant, ſiniſtram manum ſagittis traiiciunt. Poſtmodum re-
gis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperi-
tant, quæ ipſos comitatur ad eos vnde primùm venerant.
Vbi iam mortuum circumferentes, luſtrauerunt ſingulas
gentes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extre-
mis Gerrhis habitant, & in ſepulchris. Quem poſtquam ſu-
per torum in loculo poſuerunt, haſtis hinc atque hinc defi-
xis, deſuper ligna diſponunt, deinde pallio contegunt. In
reliqua loculi ſpatioſitate aliquam eius pallacam ſtrangu-
latam ſepeliunt, & eum qui vinum miſcebat, & cocum &
equiſonem & miniſtrum & eum qui erat à nuntiis, necnon
equos & aliarum rerum omnium primitias, quinetiã phia-
las aureas. nam argentum aut æs nihil in vſu habent. His a-
ctis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tu-
mulum quam maximum efficere. Circumacto anno, rur-
ſus hoc agunt: E famulis regis intimos ſumũt. (ſunt autem
famuli regum, [4] ingenui Scythæ, & quos ipſe rex iuſſerit.
nam nullus venalitius ei miniſtrat.) Horum miniſtrorum
quinquaginta quum ſtrangulauerunt, ac totidem præſtan-
tiſſimos equos, [5] eductis inteſtinis & expurgatis, paleis

1 *Sunt qui vo cem Græcam vtrum ſuſpectã habeant.*
2 Iaculum.
3 Auris *partem amputant.*
4 Sũt autem Scythæ indigenæ. nam famuli ſunt quos rex iuſſerit: nec vllus venal. *Legiſſe autẽ videtur hic interpr. ἰωσῆ ἐις pro ἐγγε νέσ.*
5 Vacuata & purgata aluo.

implent,ac conſuunt: & vbi dimidium fornicis ſuper duo ligna reſupinatum ſtatuerint, alterumq; dimidium ſuper altera duo ligna,& itē alia multa huiuſcemodi defixerint, tum ſuper ea equos imponunt,craſſis tignis in longum ad ceruicem vſq; traiectos, ita vt priores fornices ſuſtineant armos equorum,poſteriores verò iuxta femora ſuſcipiant veteros,vtriſq; cruribus ſupernè pendentibus.Equos autem infrænant,eorumque habenas ad palos extentas alligant: dehinc ſuper eorum ſingulos ſtatuunt ſingulos quinqua- 109
ginta iuuenum ſtrangulatorum,hunc in modum, Vnicuique eorum rectum ſtipitem per ſpinam ad ceruicem vſque transfigunt:quod inferius ſtipitis extat vltimum, infigunt tigno illi quo equus traiectus eſt. His equitibus ſepulchro circumpoſitis abeunt. Hunc in modum reges ſepeliunt.Alios autem Scythas,quum deceſſerunt, proximi quique in plauſtris collocatos ad amicos circumferunt. eos ſinguli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent,tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur:dehinc [1]humātur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt,ablueruntque,circa corpus ita agunt: Tria ligna ſtatuunt mutuò inclinata,circa hæc prætendunt lanea pilea, quammaximè poſſunt conſtipantes, & in [2] ſcapham in medio lignorum pileorumque poſitam lapides coniiciunt ex igne [3] perſpicuos. Naſcitur autem apud eos cannabis lino ſimillima,præterquam craſſitudine ac magnitudine: ſed multo quàm noſtra eſt præſtantior, vel ſua ſponte naſcens, vel ſata: ex qua Thraces veſtimenta conficiunt lineis ſimillima: quæ [4] niſi quis admodum rerat, linea ſint an cannabea, non queat dignoſcere: & qui non viderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe veſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt,ſupra lapides ígne [5] perſpicuos: vnde fit thymiama,tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit.Hoc odore ſtupentes Scythæ eiulant: quod apud ipſos loco lauacri eſt. [6] neque enim lauant omnino corpus, ſed vxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum conterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno: deinde per frictum corpus

1 Humātur. Poſtquam autem humarūt Scythæ, ita ſe purgant. Vbi caput abſterſerunt & laeunt. hæc circa corpus faciunt.

2 Alueum.

3 Fulgentes. *Vel, candentes.*

4 Niſi quis ſit valde exercitatus. lin,

5 Fulgentes. *Vel, candentes.*

6 Corpus enim nullo pacto lauant. At vxores eorū effundunt aquam, deinde cupreſſi & cedri & thuris lignum ad ſcabrum aliquē lapidem atterūt: eo autem quod ita fuerit contrendo abraſum (eſt autē craſſum) corpus totū faciemq; oblinunt.

pus quum intumuerit, illud faciemque mendicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, [1] medicamentis amotis mundas ac splendidas. Externis hi ritibus vti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipuè, [2] vtique posteaquam deprehenderunt Anacharsin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis quum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, vouit Matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificantes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam veniisset, [3] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, [4] extutisque simulachris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eò, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necauit. Et nunc siquis de Anacharsi interroget, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id quòd in Græciam peregrinatus externosque sit mores sectatus. [5] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum, & quum rediisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occuparos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir ([6] quemadmodum antea

1 Ramentis quibus se obleuerant.

2 Vt ostēdit Anacharsis, & deinde iterum Scyles. Anacharsis enim, quū multo orbis terrarum spatio perlustrato, magnaq; sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes peteret, per Hellesp. nauigās, Cyzicum appulit, vbi vouit Matri d.

3 Clā ingressus est Hylcā. *Vel, in Hylæam se abdidit.*

4 *Legit Valla* ἐκδυσάμενος, *pro* ἐκλυσάμενος, *pro quo perperam legitur in mulg. edi.* ἐκδυμασάμενος.

5 Vt autē ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuisse eū Indathyrsi regis Scytharū patruum, filium autem Gn. n. L. pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptum fuisse sciat. Indathyrsus, &c. *Est autem aliqua ἀνακολουθία in verbis Græcis, quam expressimus.* 6 *Vel,* Eò quo dictum est modo, interemptus fuit.

dictum est) mortem oppetiit.[1] & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem: multis autem sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literásque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum susceptt, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideoque multo magis ad hunc exercendum se cõuertebat. Vtique quum ad vrbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat: depositaque Scythica stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit.[2] Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarum paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totaque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro[3] dant bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigãtur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens,

1 Et huic quidem propter externos ritus & propter cõsuetudinem quæ illi cum Græcis fuerat, talia contigerũt. Mult. &c. *Q. d. Vt autem huic ita damno sa fuit rituum externorum cognitio, &c. ita Scyli multis postea annis.*

2 Ei Dionysi bacchici sacris initiari cupienti, & iã iam initiationis ritum aggressuro, obl.

3 Agendi bacchanalia cõsuetudinem, negantes rationi consentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniã adigat.

» quiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchana-
» lia agamus, quodque nos deus occupet: at nunc demum
» hic vestrum quoque regem occupauit. nam bacchanalia
» exercet à deo in dementiam actus. Quòd si mihi non ha-
» betis fidem, sequimini me, rem vobis ostensurum. Primo-
res Scytharum hominem sequuti sunt: quos Borysthenita
ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi adfuit Scy-
les cum thiaso, Scythæ eum bacchabundum conspicati,
rem ingentis calamitatis esse duxerunt: digressique, ea quæ
viderant omni exercitui indicarunt. Post hæc vbi ad lares
suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre
eius Octamasade, ex filia Teris genito. [1] Scyles cognito
quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraci-
am. Id quum audisset Octamasades, cum exercitu aduer-
sus Thraciam contendit: cui ad Istrum progresso Thraces
occurrerunt. Et quum conflicturi essent, Sitalces ad Octa-
» masadem misit caduceatorem, cum his mandatis, Quid
» opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis
» meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi
» reddideris, ego vicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu,
» neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octama-
sadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce obla-
tam conditionem Octamasades accepit, redditoque Si-
talci fratre, eodemque auunculo suo, Scylem recepit fra-
trem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum:
Octamasades autem eodem die caput Scyli dempsit. Ad-
eo sua instituta Scythæ obseruant: & iis qui externos ritus
asciscunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem autem Scy-
tharum non potui exactè indagare, quum de eius nume-
ro varia referentes audiam, & permultos illos, & rursus
paucos esse vtiq; Scythas. Quantum autem sub aspectum
meum venit, est inter Borysthenem & Hypanin flumina
locus nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea ha-
buimus mentionem, quum dicebam fontem in eo esse a-
quæ amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem reddentis.
Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum quantus cra-
ter qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio de-
dicatus. Quòd si quis illum non inspexit, hunc ei in mo-
dum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facilè ca-

1 Scyles quũ ita se tractari videret, & causam sciret. *Vel. Quum videret ita in se consuli.*

mis Græcorum Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Melienſem ſinum, peruaſiſſeque in Eubœam, & oppidatim vſque ad Caryſtum: ab hac verò reliquiſſe Andrum (Caryſtios enim eſſe qui in Tenum portarint) Tenios verò in Delum: atque ita hæc ſacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primùm Hyperboreos miſiſſe duas puellas quæ ferrent hæc ſacra, quas Delij aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è ſuis popularibus, qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum iſti ab Hyperboreis miſſi, rurſus non redirent, indignè ipſos Hyperboreos tuliſſe, ſi eos quos aſſiduè mitterent nō reciperent. Ita miſiſſe qui ferrent ad confines ſuos ſacra in ſtipula tritici ligata, iuberentque illos conſideratè mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim miſſa, aiunt deueniſſe in Delum. His ego ſacris ſimile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thracijs atque Pæonijs, quæ in ſacrificando regiæ Dianæ, non ſine ſtipula triticia id faciunt: atque ipſe vidi eas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonſis vtrique crinibus: quos [1] puellæ quidem fuſo inuolutos ſupra monumentum deponunt: pueri aut ad quandā herbam applicantes, & ipſi ſepulchro imponunt. Eſt autem monumentum intra Artemiſium ad ſiniſtram intrantibus, oleaque ſupra ipſum eſt nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò ijdem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis eorundem hominum ætate in Delum veniſſe, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem veniſſe ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando inſtituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipſis deis aduenisse, hosque illis alios honores donaſſe. Ad eas enim [2] congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos inſulanos & Iones, cœtus agere inſtituiſſe, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque veſtutos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [3] dum cinis qui ſupra ſepulchrum eſt Argis & Opis, diſpergitur ſuper infinitam

ægro-

1 Puellę qui dem ante nuptias, fuſo inuolut.

2 *Videtur potius ἀγείρειν ita ſumi vt quum de matre deorū dicitur, vnde μητραγύρτης. Sic & ſtatim poſt.*

3 Et dum femora ad arā adolentur, cinerem hunc conſumi in conſpergendo Opidis & Argidis ſepulchro. Eſt autē ſep. [*Pauſanias hanc* Argin *vocat* Hecaergen, *41, 32: & 154, 13. S.*]

ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Est autem sepul-
104 chrum eorum post Artemisium, ad auroram spectans, proximè Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittam dicitur per vniuersam terram circumtulisse, nihil comedens. Quòd siqui sunt Hyperborei, *ad est superaquilonares*, erunt & alij hyperborij, *id est superaustrales*. Nempe rideo quum multos video iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere, & tertam, tanquam tornum, factam esse orbiculatam, & Asiam faciunt Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, [1] & quanta sint singula ad describendū. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare quod dicitur rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi, ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc versus ab ea duæ oræ terrarū ad mare protenduntur, quas ego exponā. Hinc aquilonem versus, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, vsque ad Sigeum Troicum: austrum autem versus, eadem ora à sinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur secundum mare ad promontorium vsque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta. talis est vna ora. Altera verò, à Persis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Persicum vocatur: deinde gradatim Assyria, atque inde Arabia: desinitque in sinu Arabico. etsi non desineret, nisi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illum sinum induxit. A Persis ad Phœnicen tractus amplus est ac multus. A Phœnice hæc ora tendit secundum hoc mare per Syriam, Palæstinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt duntaxat nationes. Atque hæc sunt quæ à Persis occasum versus in Asia continentur. Quæ supra Persas sunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram versus & solem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem versus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui contra solem orientem fluit. Porro India

1 Et quales sint singulæ, quantum ad descriptionē attinet.

tenus habitatur Asia. Illinc iam auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quisquam potest. Et Asia quidem talis & tanta est. Libya autem in altera ora est: ab Ægypto enim iam excipitur. Hæc ora circa AEgyptum iam angusta est. nam ab hoc mari ad mbrum intercapedo est centum millium vlnarum, quæ efficiunt mille stadia. Ab his deinceps angustijs spatiosa sanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaque admiror eos qui disterminarunt atque distinxerunt Libyam, Asiam, Europam: inter quas non parum est differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna: nam Libya seipsam monstrat circumfluã mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ contermina est, Neco Ægyptiorũ rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonstrãdo. Is postquã destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicũ sinum, misit nauibus quosdã Phœnices, præcipiens vt trãsuecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale vsq; mare, atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierunt in mare australe: qui, quum autumnus aduenisset, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: vt assiduè Libyes legerent, ac messem expectarent. deinde messo frumento nauigabant. Ita biennio consumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in Ægyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, sed forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, virum Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum esset ad hoc ipsum missus; sed cum nauigationis longitudine tum terræ solitudine deterritus retrò redijt, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiam virginem Zopyri filij Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendũ cruci mater sua, quæ erat Darij soror, liberauit: quòd diceret se maius illi supplicium irrogaturam quàm rex pararet. quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Ægyptum abijt, sum-

1 In quamcunq; Libyæ partem nauigantes perueniſſent: meſſemq; expectabant. Quũ autem meſſuiſſent, orã ſolueruntita bienn.

2 Achæmenidẽ Libyam non circumnauigaſſe, *id eſt, nauigando abiſſe: quaſi legeretur* λείποντες ὁ. *Vel* λείποντες *ſeparandum à ſequentibus. Deinde, Deterritum retro redijſſe.*

ſumptaque illinc naue ac ſociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus tranſmiſſis, circumuectus Africæ promontorium nomine Syloes, in meridiem curſum tenebat. Emenſuſque permultum maris intra complures menſes, quum aſſiduè pluri tempore opus eſſet, conuerſo curſu in Ægyptum redijt. Et illinc ad regẽ Xerxem regreſſus, aiebat ſe in pernauiganda remotiſſima ad quam iſſet ora, vidiſſe homines puſillos Phœnicea vtentes veſte, qui, quum ipſi terræ nauim applicarent, ad montes ſe fuga proriperent relictis vrbibus. Ipſe autem ingreſſos nihil illis iniuriæ intuliſſe, pecora tantùm illinc accepiſſe. Quòd autem to-
105 tam Africam non pernauigaſſent, hanc cauſam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non poſſet, ſed retineretur. Hunc Xerxes negans loquutum vera, [1] quòd certamen ſibi propoſitum non exoluiſſet, in crucem ſuſtulit, irrogata quam deſtinauerat pœna. Huius Sataſpis eunuchus, audita domini nece, Samum cũ magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomẽ quum ſciam, tamẽ volens [2] obliuiſcor. Cæterùm Aſiæ bona pars à Dario peruaſtigata eſt. Is cupidus cognoſcendi vbinam Indus (qui ſecundus omnium fluminum crocodilos præſtat) mare influat, miſit nauibus cum alios quosdam, quos vera renuntiaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Iſti è Caſpatyro vrbe è terra Pactyica ſoluentes, ſecundo flumine auroram verſus atque ſolem orientem nauigantes in mare, dehinc per ipſum mare occaſum verſus atque ſolem orientem nauigantes in mare dehinc per ipſum mare occaſum verſus, tricesimo demum menſe tenuerunt eum locum vnde rex Ægyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miſerat ad Libyam circumnauigandã. Poſt horum circumnauigationẽ Darius Indos ſubegit, & eo mari potitus eſt. Ita Aſiam (præter eam quæ orientẽ ſolẽ ſpectat (compertũ parem Libyæ eſſe. At Europa à nemine inueſtigata eſt, neq; quà ad orientem neq; quà Aquilonem vergit, an mari [3] claudatur. Longitudine tamen cognoſcitur ad vtranque accedere. Neq; poſſum coniectura colligere vnde, quum vna ſit terra, trifaria ſint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiusque fines ponantur Nilus flumius Ægyptiacus & Phaſis Colchus. Alij aiunt eſ-

1 Quòd labore ſibi propoſito nõ defunctus eſſet.

2 *Id eſt, ſilentio prætereo.*

3 *Mari aluatur.*

se fines Tanain &[1] Mæotidem, fretumque Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerunt, & vnde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomen à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filij Manei, Asiam appellatam, non ab vxore Promethei. vnde & Sardibus[2] familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa[3] Tyria nomen accepisse regionem: [4] nec antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantùm in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hactenus de his dicta sint. [5] nam quæ sentimus de his, ea dicimus. Pontus autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica[6] ex omnibus humanis negotijs vnum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. at cætera non admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, vt neque quispiam qui ad eos se conferat, aufugere,[7] neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidem, si nolint, atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis vrbes, nulla mœnia extructa. domos secum ferunt singuli: equestresque sunt sagittarij, non pane victitantes, sed ex pectoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cum opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte vliginosa est & humida, eamq; interfluunt flumina non multo pauciora numero quam in

1 *Diuersam videtur sequutus lectionē ab eq quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur.*

2 Tribum.

3 *Non aueint legit Valla, sed tueint: cui lecti oni assentiuntur nonnulli etiam vet. cod.*

4 Antea verò nomine carebat, sicut & cæteræ.

5 Vtemur enim opinionibus quæ de his receptæ sunt. *Potest tamen & aliter esse sensus.*

6 Vna rerū humanarum maxima, omnium quas quidē nouerimus, solertissimè excogitata est.

7 Neq; possit eos quisquam nancisci, si inuenire nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portent, sintque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe, sed ex pecoribus victum habeant, ac in plaustris habitent, qui non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c.

Ægy-

Ægypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister, quinque hostia habens: post hunc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibiipsi par tam æstate quàm hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus quòd alij in eum influunt, qui ipsum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapsi, numero quinque. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus, tertius Ararus, quartus Naparis, quintus Ordissus. Horum primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluens, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarantus, ad occasum magis vergens. [1] Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens vnus, Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi verò iugis tres alij ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam verò & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindens Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilo-
106 nem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluens, Brongum intrat, Brongus iste Istrum. ita vtrunque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpis, in Istrum exeunt. Omnem enim Europam Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt, post Cynetas (totamque permensus Europam, ex transuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nam si alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrediens, ad incrementum aquæ confert. Quòd autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quàm hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quòd hyeme est quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed vbique ningit. A Estate verò

[1] Per quorũ medium cæt. fl. *vel quos cæteri interfl.*

nix, quæ ſub hyemem decidit permulta, vndique in Iſtrum liquefacta dilabitur, eumque implet: nec ipſa ſolùm, ſed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æſtatem pluit, quo tempore quanto plus aquæ ſol ad ſe attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Iſtro miſcetur æſtate quàm hyeme. Ita quum paria faciat Iſter datis aquis & acceptis, fit vt ſemper videatur ſibi eſſe ſimilis. Ex fluuiis ergo qui apud Scythas ſunt, vnus eſt Iſter. Poſt hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride ſeparat. ad oſtium huius incolunt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumen eſt Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam paſcuntur equi ſylueſtres candidi: rectéque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, anguſtus, & adhuc dulcis, ſed mox quatuor à mari dierum nauigatione ſanequam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quum ſit exiguus magnitudine, tamẽ inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Eſt autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua* Amaxampeus, Græca autem lingua, ἐρὰι ὁδὸι, id eſt ſacræ viæ. Apud Alizonas autem contrahunt terminos ſuos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuerſum abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius eſt Boryſthenes, ſecundum Iſtrum omnium maximus, & noſtra ſententia, non modò Scythicorum fluuiorum longè huberrimus, ſed etiam cæteris huberior, præter AEgyptium Nilum, cum quo non licet aliùm comparare. Cæterorum autem huberrimus eſt Boryſthenes, paſcua præbens amœniſſima & accommodatiſſima pecoribus, necnon optimorum ac ſingularium piſcium affatim: idem ad potandum ſuauiſſimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem ſementis optima fit,[1] & herba non ſatiua, etiam altiſſima. In huius quoque oſtio ingens vis ſalis ſua ſponte concreſcit. Præbet idem ingentia cete ad ſalſuram, ſpinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præſtat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum nauigatione vſque ad locum nomine Ger-

* *Infra* 110. Exampæus *ſcribitur, etiam in Græcorum ritu, apud Solinum cap. 24. & apud Pomp. Melam. lib. 2. cap. 1. S.*

[1] Et gramen, qua parte nõ ferit ur regio, altiſſimum. *Ad verbum, profundiſſimũ.*

ne Gerrhum, cognoſcitur ab aquilone fluere: at ſuperiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui poteſt: videtur tamen fluere per ſolitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantùm ac Nili fontes nec ipſe poſſum, nec vllum Græcorum reor poſſe dicere. Idem quum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miſcetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis eſt, [1] Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructum eſt. Vltra quod delubrum ſub Hypani incolunt Boryſthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Poſt hos alius, qui quintus eſt, nomine Panticapes, & ipſe ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Boryſthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua tranſmiſſa, Boryſtheni immiſcetur. Sextus eſt Hypacaris, qui è palude manans, mediosque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & curſum qui dicitur Achillis. Septimus eſt Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Boryſthene ditimitur circa ea loca apud quæ Boryſthenes cognoſcitur: cui loco nomen eſt Gerrho, diſterminatque regionem Scytharum nomadum ac regiorum, & *dum in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octauus eſt Tanais, qui ſuperius è vaſta palude profluens, in aliam vaſtiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ diſcludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti ſunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum [2] ariditſimum eſt, quod ita ſe habere diſſectis pecoribus li-
107 cet diſcernere. Et ea quidem vt quam maxima ſunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria ſunt. Arq; hunc in modum [3] res ſunt eis inſtitutæ [4] Deorum hos ſolos propitiantur: Veſtam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: exiſtimantes Tellurem Iouis coniugem eſſe. Poſt hos Apollinem, & cœleſtem Venerem, & Martem & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regij Scythæ vocantur, etiam Neptuno ſacrificant, appellantes Veſtam lingua ſua Tabiti, Iouem, Papæum, mea ſententia

1 Hipoleon.

2 *Videtur aliud legiſſe quã* ἱπποληϊότατα.

3 Ritus ſunt eis inſtituti.

4 His ſolis diis litant, *nec ſacrificant.*

rectissimè: Tellurem Apiam, Apollinem Oetosyrum, cœlestem Venerem, Artimpasam, Neptunum Thamimasadem. Simulachra & aras & delubra [1] facienda non putant, præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri eodem modo est institutum, qui talis est: Victima ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amota in primis insula, pecudem ferit, eaque concidente deum inuocat cui illam mactat: deinde circũdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiámque strangulat non incenso igni, [2] non votis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed vbi pecudem strangulauit, eique pellem detraxit, ad coquendum se conuertit. Verùm quum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quoque ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gẽtis (Lesbiis crateribus assimiles, nisi qnòd sunt multo capaciores) iniiciunt. subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in aluos illarum & cum aqua commiscent, atque ossa succendunt. Quibus pulcherrimè ardentibus, & aluis facilè capientibus carnes ossibus separatas, ita fit vt bos seipse coquat: & itẽ cętera pecora immolata, per semetipsum quodque elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earũ atq; intestinorum [3] libamenta ante se porricit. Immolãt autem cum alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti verò sic prisco ritu apud quosq; tale extruitur templum: Sarmentorum fasces aggeruntur trium in lõgum latúmq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis. desuper quadrata planities efficitur: tria latera prærupta sunt, quartum accliue, per quod ascendatur. Eò quotannis comportant centum quinquaginta plaustra farmẽtorum. nam semper propter cœli tempestatem illa marcescunt. Sub hac cõgerie ferreus acinacis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idq; est Martis simulachrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus [4] huic acinaci quàm cæteris diis. Ex captiuis centesimum quenque immolant, non eodem quo pecora modo, sed diuerso, nam vbi eorum capitibus

1 Facere non est illis vsu receptum.

2 Non oblatis primitiis.

3 Primitias.

4 His. *Intelligit fortasse Martem & acinacis.*

tibus vinum libauerunt, ipſos intra quoddam vas iugulãt: dehinc eiſdem in congeriem ſarmentorum ſublatis, acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem ſupra conferunt. inferius autem in templo iſta faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnà cum manibus in aerem iaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, ſeorſum autem mortuus. [1] Cæteris deinde ſolennibus confectis abeunt. Et ſacrificia quidem hæc ab eis ſunt inſtituta. [2] Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in ſua regione volunt. Quæ verò ad bellum attinent, hunc in modum ſunt ab eis comparata. Quem-primum virum ceperit vir Scytha, eius ſanguinem potat: quoſcunque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, fit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbem illud amputat circa aures, verticeq; ſumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi ſicut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile poſſidet, eaque & habenis equi ſui appenſa gloriatur: qualia mantilia vt quiſque plurima habet, ita vir iudicatur præſtantiſſimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum cõſuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæſorum hoſtium manus dextras cum vnguibus excoriant, [3] eisque opercula pharetrarum indegunt. Eſt autem inter omnia coria humanum ferè & craſſum maximè & cãdore ſplendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & ſuper ligna extentos, ſupra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores ſunt recepta. Non tamen de omnium, ſed de inimiciſſimorum capitibus hoc faciunt, vt quiſque illud quod eſt infra ſupercilia, reciſum prorſus excutiat: & crudo tantùm bouis corio, ſi pauper ſit, ſin diues, non modò exterius inducat bouino corio, verumetiam interius inauret, & ſic vtetur pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, ſi inter eos extiterint diſcordiæ, & apud regem victoria, ſint potiti. Hæc capita hoſpitibus qui ad eos veniunt viri alicuius exiſtimationis, exhibent: referuntque, illos, quum eſſent domeſtici, & ad pugnam laceſſiſſent, ab ipſis eſſe ſuperatos: id ſtrenuitatis loco ponentes. Semel autem quotannis [5] ſinguli regionũ principes miſcent vinum cra-

1 *Videtur aut diuerſam à noſtra lectionem ſequutus eſſe, aut noſtram nõ intellexiſſe.*

Quæ tamen à-πίξωτος habet pro eo quod uet. cod. ἀνάξωτος.

2 Suum nullus eſt illis vſus.

3 Eisq; pharetras indegunt. *Vel, Et ex eis opercula pharetrarum conficiunt.*

4 At capitibus non quidem omniũ, ſed inimiciſſimorum, hoc faciunt.

5 Vnuſquiſque prouinciæ præfectus in ſua prouincia crateremvini téperat, de quo &c.

teri, de quo Scythæ omnes hostiũ homicidæ bibunt, at nõ gustãt qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsum sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui verò cõplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habent calicibus potant. Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui pluribus virgis salignis diuinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerunt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singulas, vaticinantur.[2] ad hęc dicendo, viceuersa virgas prehendunt, ac rursus figillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries,[3] qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atque in hunc modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc aut illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquuntur) peieraſſe, iurantem per regium[4] solium: (est autem Scythis mos plerunque iurandi per regium solium, quum maximum volunt interponere iusiurandum) protinusque is quem dixerint peieraſſe, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquam compertus falsò deieraſſe per regium solium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficians se negat peieraſſe,[5] atque rem grauiter fert, rex duplum vaticinorum accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominem periurij conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin verò illi qui superuenerunt vaticini homines absoluerint, alij atque alij præstò sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis illis vaticinis esse pereundum: eosque hunc in modum necant: Plaustrum concameratum vbi sarmentis referserunt, bobusque iunxerunt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergum reuinctis, atque ore obstructo, extendunt in medium sarmentorum: incensisque sarmentis territando agitant boues. quorum boum multi cum vaticinis concremantur, multi ambusti, cremato vtique plaustri temone, aufugiunt. Hoc quẽ dixi modo comburunt *μάντιας, id est Vaticinos*, etiam ob alias causas, appellantque *ψευδομάντιας, id est falsos Vaticinos*. Sed quos morte

108

1 Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc non gustant, sed, &c.

2 Simulque dum hæc dicunt, virgas rursum conuoluunt, *quas videlicet euoluerant*, & in vnum componunt.

3 *Legit ol ἢ ἀνδρόγυνοι, pro καὶ οἱ ἀνδρ. Proἐνάεσιν supra fuit ἐναρέας, p. 20. quod sonat execrationi obnoxios. Corinthus, qui de dialectis scripsit, ἐνάεσιν interpretatur ἐνδιάτους. nonnulli tradunt, ἐνάεσιν Scythas esse vates eximios, quos Hippocrates alicubi ἐνδεήτους appellauerit: vt annot. Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 10. S. 4. Aut. Iarem. Ἐνάεσιν Ἀπολλωνιάτας quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fait tort.*

morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, fœminis nihil læsis. Fœdera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscent eorum sanguinem qui feriunt fœdus, percutientes [1] cultello aut incidentes gladio aliquantulum corporis. deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, [2] gladium. Hæc vbi fecerunt, seſe multis verbis deuouent: postea vinum epotant non modò ij qui fœdus fecerunt, sed etiam comites ij qui sunt maximæ dignitatis. Regum autem sepulchra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iã nauigabilis est, ibi, quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præparatum, accipiũt mortuum corpore incerato, aluo euulsa atque expurgata, [3] quam silere contuso & chymiamate apiique semine & anisi quum expleuerunt, resuunt rursus, impositumque plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regij Scythæ: [3] aurem decidunt, crinem circumtondent, brachia circuncidunt, frontem nasumque consauciant, sinistram manum sagittis traiiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vnde primùm venerant. Vbi iam mortuum circumferentes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extremis Gerrhis habitant, & in sepulchris. Quem postquam supertorum in loculo posuerunt, hastis hinc atque hinc defixis, desuper ligna disponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pallacam strangulatam sepeliunt, & eum qui vinum miscebat, & cocum & equisonem & ministrum & eum qui erat à nuntiis, necnon equos & aliarum rerum omnium primitias, quinetiã phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vsu habent. His actis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tumulum quam maximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumũt. (sunt autem famuli regum, [4] ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. nam nullus venalitius ei ministrat.) Horum ministrorum quinquaginta quum strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, [5] eductis intestinis & expurgatis, paleis

1 *Sunt qui vocem Græcam vsuum suspectã habeant.*

2 Iaculum.

3 Auris *partem amputant.*

4 Sũt autem Scythæ indigenæ. nam famuli sunt quos rex iusserit: nec vllus venal. *Legisse autẽ videtur his interpr.* ἰωσῳ ἐις *pro* ἐνοσῳ ἐις.

5 Vacuata & purgata aluo.

implent,ac conſuunt: & vbi dimidium fornicis ſuper duo ligna reſupinatum ſtatuerint, alterumq; dimidium ſuper altera duo ligna,& itē alia multa huiuſcemodi defixerint, tum ſuper ea equos imponunt,craſſis tignis in longum ad ceruicem vſq; traiectos, ita vt priores fornices ſuſtineant armos equorum,poſteriores verò iuxta femora ſuſcipiant veteros,vtriſq; cruribus ſupernè pendentibus. Equos autem infrænant,eorumque habenas ad palos extentas alligant: dehinc ſuper eorum ſingulos ſtatuunt ſingulos quinqua- 109
ginta iuuenum ſtrangulatorum,hunc in modum,Vnicuique eorum rectum ſtipitem per ſpinam ad ceruicem vſque transfigunt:quod inferius ſtipitis extat vltimum, infigunt tigno illi quo equus traiectus eſt. His equitibus ſepulchro circumpoſitis abeunt. Hunc in modum reges ſepeliunt.Alios autem Scythas,quum deceſſerunt, proximi quique in plauſtris collocatos ad amicos circumferunt. eos ſinguli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent,tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur:dehinc [1]humātur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt,abluerunt́que,circa corpus ita agunt: Tria ligna ſtatuunt mutuò inclinata,circa hæc prætendunt lanea pilea, quammaximè poſſunt conſtipantes, & in [2]ſcapham in medio lignorum pileorumque poſitam lapides coniiciunt ex igne [3]perſpicuos. Naſcitur autem apud eos cannabis lino ſimillima,præterquam craſſitudine ac magnitudine: ſed multo quàm noſtra eſt præſtantior, vel ſua ſponte naſcens, vel ſata: ex qua Thraces veſtimenta conficiunt lineis ſimillima: quæ [4]niſi quis admodum teraṭ, linea ſint an cannabea, non queat dignoſcere: & qui non viderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe veſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt,ſupra lapides igne [5]perſpicuos: vnde fit thymiama,tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit.Hoc odore ſtupefactes Scythæ eiulant: quod apud ipſos loco lauacri eſt. [6] neque enim lauant omnino corpus, ſed vxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum conterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno: deinde per frictum corpus

1 Humātur. Poſtquam autem humarūt Scythæ, ita ſe purgant. Vbi caput abſterſerunt & lauerunt, hæc circā corpus faciunt.

2 Alueum.

3 Fulgentes. *Vel, candentes.*

4 Niſi quis ſit valde exercitatus. lin,

5 Fulgentes. *Vel, candentes.*

6 Corpus enim nullo pacto lauant. At vxores eorū effundunt aquam, deinde cupreſſi & cedri & thuris lignum ad ſcabrum aliquē lapidem atterūt: eo autem quod ita fuerit triterendo abraſum (eſt autē craſſum) corpus totū faciemq; oblinunt.

pus quum intumuerit, illud faciemque mendicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, [1] medicamentis amotis mundas ac splendidas. Externis hi ritibus vti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipuè, [2] vtique posteaquam deprehenderunt Anacharsin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis quum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, vouit Matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificantes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam venisset, [3] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, [4] exutisque simulachris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eò, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necauit. Et nunc siquis de Anacharsi interroget, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id quòd in Græciam peregrinatus externosque sit mores sectatus. [5] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum, & quum redisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir ([6] quemadmodum antea

1 Ramentis quibus se obleuerant.

2 Vt ostēdit Anacharsis, & deinde iterum Scyles. Anacharsis enim, quū multo orbis terrarum spatio perlustrato, magnaq; sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes repeteret, per Hellesp. nauigās, Cyzicum appulit, vbi vouit Matri d.

3 Clā ingressus est Hylcā. *Vel, in Hylæam se abdidit.*

4 *Legit Valla* ἐκδυσάμενος, *pro* ἐκδημοσάμενος, *pro quo perperam legitur in uulg. edi.* ἐκδυμοσάμενος.

5 Vt autē ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuisse eū Indathyrsi regis Scytharū patruum, filium autem Gn. n. L. pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptum fuisse sciat. Indathyrsus, &c. *Est autem aliqua ἀνακολουθία in uerbis Græcis, quam expressimus.*

6 *Vel.* Eò quo dictum est modo, interemptus fuit.

dictum est) mortem oppetiit.[1] & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem: multis autem sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literásque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum susceptt, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideoque multo magis ad hunc exercendum se cõuertebat. Vtique quum ad vrbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat: depositaque Scythica stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit.[2] Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarum paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totaque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro[3] dant bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigãtur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens,

1 Et huic qui dictum est) mortem oppetiit. & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem: multis autem sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literásque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum susceptt, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideoque multo magis ad hunc exercendum se cõuertebat. Vtique quum ad vrbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat: depositaque Scythica stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit. Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarum paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totaque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro dant bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigãtur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens,

Q. d. Vt autem huic ita damnosa fuit vtuum externorum cognitio, &c. ita Scyli multis posteà annis.

2 Ei Dionysi bacchici sacris initiari cupienti, & iã iam initiationis ritum aggressuro, obl.

3 Agendi bacchanalia cõsuetudinem, negantes rationi consentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniã adigat.

» quiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchana-
» lia agamus, quodque nos deus occupet: at nunc demum
» hic veſtrum quoque regem occupauit. nam bacchanalia
» exercet à deo in dementiam actus. Quòd ſi mihi non ha-
» betis fidem, ſequimini me, rem vobis oſtenſurum. Primo-
res Scytharum hominem ſequuti ſunt: quos Boryſthenita
ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi adfuit Scy-
les cum thiaſo, Scythæ eum bacchabundum conſpicati,
rem ingentis calamitatis eſſe duxerunt: digreſſique, ea quæ
viderant omni exercitui indicarunt. Poſt hæc vbi ad lares
ſuos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre
eius Octamaſade, ex filia Teris genito. [1] Scyles cognito
quid de ſe fieret, & quam ob cauſam, profugit in Thraci-
am. Id quum audiſſet Octamaſades, cum exercitu aduer-
ſus Thraciam contendit: cui ad Iſtrum progreſſo Thraces
occurrerunt. Et quum conflicturi eſſent, Sitalces ad Octa-
» maſadem miſit caduceatorem, cum his mandatis, Quid
» opus eſt inter nos tentare fortunam? Tu quidem ſororis
» meæ es filius, ſed habes germanum meum, quem ſi mihi
» reddideris, ego viciſſim Scylem tradam tibi. Ita neque tu,
» neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octama-
ſadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem Octamaſades accepit, redditoque Sitalci fratre, eodemque auunculo ſuo, Scylem recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum: Octamaſades autem eodem die caput Scyli dempſit. Adeo ſua inſtituta Scythæ obſeruant: & iis qui externos ritus aſciſcunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem autem Scytharum non potui exactè indagare, quum de eius numero varia referentes audiam, & permultos illos, & rurſus paucos eſſe vtiq; Scythas. Quantum autem ſub aſpectum meum venit, eſt inter Boryſthenem & Hypanin flumina locus nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea habuimus mentionem, quum dicebam fontem in eo eſſe aquæ amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco iacet ahenum ſexies tantum quantus crater qui eſt in oſtio Ponti, à Pauſania Cleombroti filio dedicatus. Quòd ſi quis illum non inſpexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum eſt amphorarum facilè ca-

1 Scyles quũ ita ſe tractari videret, & cauſam ſciret. *Vel, Quum videret ita in ſe conſuli.*

pax, craſſitudine digitorum ſex. id aiunt indigenæ ex aculeis ſagittarum eſſe factum. regem enim ſuum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum ſcire vellet, iuſſiſſe ſingulos Scythas conferre ſingulos ſagittarum aculeos, propoſita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam eſſe aculeorum: & ex his confectum ahenum illud placuiſſe ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Siquid tamen, præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Veſtigium Herculis oſtendunt petræ impreſſum, virili veſtigio ſimile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita ſe habet.

Redeo ad eam quam ab initio inſtitueram orationem: Dario aduerſus Scythas exercitum comparanti, dimiſſis nuntiis ad imperandum, aliis vt peditatum, aliis vt claſſem præſtarent, aliis vt Boſporum Thracium [1] iungerent: Artabanus Hyſtaſpis filius, Darij frater, nolebat illum vllo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, vtilia ſuadens: quum tamen non perſuaderet illi, deſtitit à diſſuadendo. Darius, vbi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex vrbe Suſis. Ibi eum OEobazus quidam Perſa, cui tres filij erant omnes in militiam euntes, obſecrabat vt vnum ſibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquam amico [2] & modeſta obſecranti, reſpondit ſe omnes eius liberos relicturum. Eo reſponſo OEobazus magnopere lætabatur, ſperans liberos ſuos miſſionem habere militiæ. At ille [3] præpoſitos filiis OEobazi iuſſit vt omnes eos interimerent. Ita filij OEobazi obtruncati, illic ſunt relicti. Darius Suſis mouens, peruenit ad Boſporum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conſcenſa naui, tranſmiſit in inſulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuiſſe aiunt. Ibi ſedens in templo ſubiiciebat oculis Pontum, rem ſpectaculo dignam. nam inter omnia maria eſt maximè admirabile. Cuius longitudo eſt vndecim millium ac centum ſtadiorum: latitudo (qua latiſſimum eſt) trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis eſt quatuor ſtadiorum: longitudo oris (quod eſt collum)

1 *Id eſt, Pontibus conſternerent.*

2 Et non nimia petenti. *Vel, Rem non nimis magnã.*

3 *Vel,* Eos potius, quorum id officium erat iuſſ.

collum) quæ Bosporus dicitur, vbi pons connectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem vsque pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, vbi angustissimus, stadiis septem quadringentis longus, intrans pelagi vastitatem quod Ægæum vocatur. Hæc autem ita, dimensa sunt. Nauis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte verò sexaginta millia. Itaque è faucibus Ponti ad Phasin (hoc est enim Ponti longissimum) nouem dierum est nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia passuum, hoc est stadiorum vndecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hîc nanque Ponti latissimum est) trium dierum duarumque noctium est nauigatio, quæ fiunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum verò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosporus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in se, non multo quàm ipse est minorem, quæ [1] Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus est, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Bosporum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incisis in vnum quidem Assyriis, in alterum verò Græcis, [2] omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è nauibus sexcentis. His postea cippis Byzantij in vrbem suam translatis vsi sunt ad aram Dianæ Orthosiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem vrbe relictus est literis Assyriis oppletus. Cæterùm Bospori locus quem rex Darius ponte commisit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, authorem eius Mandroclem Samium donauit [3] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commissionem Bospori & regem Darium in Medico solio

1 Mæetis.

2 *Indicantibus* omnes g. *Hoc aut aliud huiusmodi participium subaudiendum videtur.*

3 *Hic mendosus est Græcus textus.*

ſedentem, ac ſuas copias traducentem, effinxit, eamq; picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inſcriptione,

Qui rate piſcoſum coniunxit Boſporon, implens
Darii regis vota, iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
Eſſet honor Samiis vnde, corona ſibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compegit: quem vbi remuneratus eſt Darius, tranſmiſit in Europam, iuſſis Ionibus nauigare in Pontum vſq; ad Iſtrum, atq; vbi eò peruenisſent, ſe illic præſtolari, fluuiũ ponte iungentes. Ducebant enim claſſem Iones & Æoles & Helleſpontij. Hi præterecti Cyaneas, rectà ad Iſtrum nauigarunt, ſubuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuerſa ſcinditur, illud ponte iungunt. Darius, tranſmiſſo per ratem Boſporo, faciebat per Thraciam iter, & quum ad fontes Teari amnis peruentum eſſet, triduo hîc habuit ſtatiua. Tearus fertur ab accolis omnium amnium eſſe optimus cum ad alios morbos, tum ad ſcabiem curandam vel hominum vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta ſunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viæ eſt à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum eſt, & Apolloniæ quæ eſt in Ponto Euxino, duorum dierum vtraq;. Fluit autem Tearus hic in flumen Contadeſdum, Contadeſdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbem Ænum. Ad hunc igitur amnem quum peruenisſet Darius, caſtraq; poſuiſſet, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inſcriptum, TEARI AMNIS [1] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [2] CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS [2] ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTARVMQVE CONTINENTIS REX. Hæc ſunt illic inſcripta. Darius hinc mouens venit ad aliũ amnem nomine Artiſcum, qui per Odryſas fluit: quò vbi peruenit, ita agendũ ſibi putauit: Oſtenſo certo loco copijs ſuis, iuſſit illic ſingulos quoſq; prætereuntes ponere ſingulos lapides. Id quum omnis exerci-

1 *Sic vocare videtur eius fontes quos eſſe dixit duodequadraginta.*
2 PRÆBENT.

ercitus feciſſet, grandes acerui lapidũ effecti ſunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priuſquam ad Iſtrũ peruenire, primos ſubegit Getas,[1] qui immortales agunt. Nam Thraces qui Salmydeſſũ, quiq; ſupra Apolloniã & Meſambriam vrbẽ incolunt, & qui Cyrmianæ & Mypſæi vocãtur, ſine pugna ſeſe Dario dediderunt. Getæ verò per imperitiã reſiſtentes, in ſeruitutem redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracũ atq; iuſtiſſimi. Immortales autẽ agunt hoc modo: Mori ſe nõ putant, ſed eũ qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin *damonem*, quem nonnulli eorũ opinãtur eundẽ eſſe Gebeleizin.[2] Ad hũc mittunt aſſiduè cum naui quinq; remigum nuntium quempiam, ex ſeipſis ſorte delectum præcipientes ea quibus ſemper indigent. eumq; ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium vt tria iacula teneant: alijs, vt comprehenſis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusq;, hominem agitantes in ſublime iactent ad iacula. Qui ſi impræſentiarum extinguitur, propitium ſibi deũ arbitrantur: ſin minus, ipſum nuntium inſimulant, aſſeuerantes malum illum eſſe virum. Hoc inſimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuendi mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulguratq;, in cœlum ſagittas excutiunt, deo minitantes quòd nullum alium præter ſuum eſſe arbitrantur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Helleſpontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samique ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam redijt. qui quum animaduerteret Thraces malè viuentes & inſcitè, ipſe edoctus Ionicum viuendi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuerſatus eſſet cum Græcis,[3] cumq; Pythagora non infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium exſtruxit in quod primos quoſq; popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandum docebat, neque ſe neque ſuos conuiuas,[4] neque illos qui illic aſſiduè gignerentur, interire: ſed in eum locum ire vbi ſuperſtites omnium bonorũ compotes eſſent. Dum ea quæ commemorata ſunt ageret atque diceret, interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubduxit, deſcendens in illud ſubterraneum ædificium. V-

1 Ἀθανατίζοντας. *i. ad verbum, Immortalizantes, quod ſtatim poſt ab ipſo authore exponitur.*

2 Semper autẽ ſolẽt quinto quoq; anno quempiã è ſuorum numero ſorte delectũ, nuntium illi mittere, mandata ei dãtes de ijs quę ſibi opus ſint.

3 Et quidem cum Pythagora philoſophorum non infimo.

4 Nec eos qui ex ipſis in omne tẽpus naſcerentur, interituros, ſed in eum locum venturos vbi, &c.

bi circiter trienniũ egit, desiderantibus eum Thracibus, ac deflentibus tanquam mortuum: quarto anno se eisdem in conspectũ dedit. atq; ita credibilia sunt effecta quæ illis exposuerat. Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Cuius subterraneo ædificio neq; fidem detraho, neq; valde credo, sed multis eum ante Pythagoram annis extitisse arbitror. Verùm siue Zamolxis fuerit homo quispiã, siue sit dæmon Getarũ indigena, valeat. Getæ hoc ritu vtentes, vbi à Persis subacti fuerunt, cæterum sunt exercitũ sequuti. Darius vbi ad Istrũ peruenit, & vnà pedestres copiæ cunctiq; flumẽ transmiserũt, tunc verò iussit Iones, postquam ratẽ soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis copijs. Qui quum [1] ratẽ soluturi essent & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorum dux ita apud Darium verba facit, sciscitatus antea nunquid ei gratum foret [2] audire sententiam dicere volentis: Quum aduersus eam terrã rex facias expeditionem, in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito nunc pontem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rem geremus, Scythis inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neq; enim vereor ne prælio commisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuentis aliquid patiamur errabundi. At enim credat me quispiã meæ ipsius causa hæc dicere, vt hîc subsistam: ego verò, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi volo, neq; hîc relinqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respondit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes domum rediero, [3] præstò mihi sis, vt te ob egregium consilium egregijs factis remunerẽ. Hæc loquutus, vbi sexaginta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita loquutus est, Viri Iones, quam prius habueram de ponte sententiã, eam missam facio. vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: [4] quo ex tempore videritis me ratissimè iter intendentẽ in Scythas, ex eo tempore incipiẽtes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tempus nisi adfuero, sed dies nodorũ exierit, vela facite in patriam vestrã. interea, quoniam consiliũ mutaui, agite custodiam ratis, & omne studiũ illi & cõseruandæ & custodiendæ adhibete: quod facientes, maiorẽ in modum mihi gratifica-

1 *Tentem vocat statim post.*

2 Admittere sententiã, *vel consiliũ*, ab eo qui proponere vellet. *Id est, Aurem præbere consilio.*

3 Des te mihi in conspectum.

4 Simulatque videritis me in Scyth. proficisci, ex eo temp.

tificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum.
Thracia tellus in mare tendens, Scythicæ prætenditur, qua
113 sinũ faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio
in ventum eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est id metiendo, indicare aggrediar:
Ab Istro hæc iam vetus Scythia est, meridiem versus & austrum posita, vsq; ad vrbem Carcinitidem. eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica vsq; ad Chersonesum dictam tracheam, *id est asperam*. Hæc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis. quòd sic partem Scythiæ Tauri incolunt vt si Atticæ iugum Suniacum alia gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica vsq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis comparem) Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem præteruectus, huic alio modo planum faciam: vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperans, diuisa terra à Brunduſio vsq; Tarentum, promontorium incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt, & quæ Bosspori Cimmerij sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis [1] Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis
1 Mæetidis. *Illa tamen altera appellatio frequentior est.*
fœceſſum. Itaq; ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlænis. Itaq; Scythæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quę ad mare pertingunt, altera ad mediterranea ferens, altera ad maritima, vsquequaq; sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad [2] Mæotidem paludem. A mari mediterranea versus, vsq; Melanchlænos qui supra Scythas habitant, viginti dierum iter. Supputantur autem à me singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erũt quatuor millium stadiorum: recta quæ ad mediterranea ferũt, totidẽ stadiorũ. Tantę est hęc terra magnitudinis: [3] Scythæ

2 Mæetin.
3 Porro Scythæ, quũ inita apud se ratione se solos impares esse animaduertiſſent copijs Dar.

inter se colloquuti, quum soli impares essent copijs Darij prælio repellendis, nuntios ad finitimos misere. Eorum reges vbi conuenere, consultabant vt ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges, Taurorum & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deijci negant sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes autem quos ceperint, hoc aiunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, & fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunque supra fumarium: ideo in sublimi locantes quòd dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. [1] At Agathyrsi excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odij mutuò exercentes: in cæteris ad Thracum consuetudinem accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtuntur moribus qui vna ante Darij expeditionem ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpentum cum magna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruerat: quibus vsqueadeo infestati fuerũt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. [2] Iidem periculũ faciunt se homines esse maleficos, quod dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamen dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudiciis, non legibus vtentes, [3] pecuariam exercentes: vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt,

1 *Vel.* Luxui deditissimi sunt.

2 Videntur autem hi incantatores esse quòd dic.

3 Sunt autẽ Nomades.

gerunt, vnde & cognomen habent, qui ſoli ex his humana carne veſcũtur, inſtitutis Scythicis vtẽtes. Budini, ingens natio atque numeroſa, vehementer cæſijs oculis omnis ac rufa: quorum vrbs nomine Gelonus è materia conſtructa eſt, muro alto è materia toto: cuius ſingula latera tricenorũ ſtadiorum ſunt magnitudinis. AEdes quoq; cum priuatæ tum ſacræ ſunt è materia. Nam viſuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanicè extructa, ſimulachris, aris, delubris ligneis. Dionyſo trieterica, *id eſt triennalia*, agũt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondam Græci
114 fuere, ſed ſummoti inter Budinos habitauerũt, lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu ſunt diſpares. nam quũ indigenæ ſint, [1] pecuariæ operã dant, ſoliq́ue eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, & hortos poſſident, nihil illis neque aſpectu neque colore ſimiles. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiam Budini iſti, non rectè vocantibus. Horum regio omnis eſt arboribus frequens, & vbiq́ue plurimùm conſita, vbi eſt lacus ingens & multus, & palus, ac multũ circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & caſtores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos conſuuntur, & teſticuli [2] ad curanda poſteriora ſunt. De Sauromatis verò ita memoratur: Quũ Græci præliati ſunt cum Amazonibus (quas Scythæ Æorpata vocant, quod nomen poteſt transferri Viricidæ: æor enim virum dicunt, pata autem, occidere) feruntur poſt victoriam prælij ad Thermodontem facti, abijſſe, portantes tribus in nauibus quaſcunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illæ in pelago inſidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti ſcirent, interfectis viris, ferebantur ſecundum tempeſtatem & ventum. Delatæque ſunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris ſunt. Ibi è nauibus egreſſi Amazones, ad loca habitata iter facientes, quod primum nactæ ſunt equorum armentum, diripiunt, conſcenduntq́ue: & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei eſſet conijcere nequibant, quum neq; vocem, neq; veſtem, neq; gentem agnoſcerẽt: admirabun-

1 Nomades ſunt.

2 Morbis matricis auxiliantur. *Ad verbũ, Ad medelam matricũ conferunt.*

di vnde venirent, & rati cunctos esse viros eiusdem ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti quibusdam illarum, ita demum fœminas esse cognouerũt. Itaq; consilio habito visum est eis, nullo pacto posthac quampiã illarum esse occidendã: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittẽdos, eodẽ numero quo illas esse coniectabãt, qui sua prope earũ castra haberent, & eadẽ quæ illæ facerent. [1] Si inuaderentur, pugnarent, neu subterfugerent: vbi subsistẽrent illæ, ipsi etiã proximè accedentes castra ponerẽt. Hoc Scythæ idcirco decreuerũt quòd prolẽ ex illis susciperẽ cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mãdata peregerunt. quos vbi Amazones intellexerũt neutiquã ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamẽ castra castris propius admouebãtur. Cæterùm ne ipsi quidẽ adolescentes quicquam habebant, quemadmodũ Amazones, præter arma & equos: & eandem vitã quam illæ viuebant, venando atq; prædando. Circa meridiẽ Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrẽ leuandum longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. [2] quorum cuidam vna illarũ, quæ soliuaga erat propinqua quum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocum nõ esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eundem locũ postridie rediret adducto secum altero, vt duo essent: se quoq; alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat cæteris: posteroq; die socium secum ducens, ad locum præstò fuit, ac reperit [3] Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi [4] seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quisque vxorem cum qua primùm coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quum vtrique inter se conuenissent, viri ad Amazones ita dixerunt, Nobis patentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi in hominum frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt, Nos verò non possumus vestris cum fœminis habitare. quibus non ijdem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera

1 *Si illæ* ipsos inuaderẽt, ne pugnarẽt, sed subterfugerent.

2 Quum autem quidã vni Amazoni seorsim à cæteris vaganti corpus iunge ret. illa minimè repulit, sed copiã sui fecit. manuq; significauit, quũ voce nõ posset (neque enim se mutuò intelligebant) vt ad eund.

3 Amazonẽ alterã ipsum expectantẽ.

4 In matrimonium sibi cæteras conciliarunt.

» opera non edoctæ: veſtræ fœminæ nihil eorum quæ re-
» cenſuimus, ſed opera muliebria factitant, deſidentes in
» plauſtris, non ad venationem atque alia huiuſmodi prode-
» untes. [1] proinde non poſſumus illis eſſe ſimiles. Quòd ſi
» vobis cordi eſt habere nos coniuges, & iuſti videri vultis
» ite ad parentes veſtros, & facultatum ſortiti partem, rurſus
» redite, vt deinde ſemoti ab illis habitemus. Id approbantes
» adoleſcentes ita fecere, acceptaque facultatum quæ ipſis
» contingebat portione, rurſus ad Amazones redierunt.
» Ad quos illæ, [2] Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his
» locis habitãdi: vnus, quòd nos parentibus veſtris vos priua-
» uimus: alter, quòd terram veſtram magnopere vaſtaui-
» mus. Sed quoniam dignamini nos habere vxores, hoc vnà
» nobiſcum agatis, Agedum proficiſcamur è regione hac, &
» Tanai tranſmiſſo illic habitemus. Huic quoq; rei obtem-
perauere adoleſcentes. Traiectoq; Tanai & à Tanai trium
dierum orientem verſus, totidemque à Mæotide palude &
aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum
quem nunc incolunt, ibique ſubſederunt. Ideoque priſca
» conſuetudine viuendi fœminæ Sauromatarum vtuntur.
nam ad venationem vnà cum viris ac ſine viris, equis inſi-
dentes, & ad prælium proficiſcuntur, eandemque quam
viri ſtolam gerunt. [3] Sauromatæ putantur lingua Scy-
thica ſolœcizare, *id eſt corrupte Scythicè*, quòd eam ab initio
non probè didicerint Amazones. Quod ad coniugia per-
tinet ita ab eis eſt inſtitutum: Nulla virgo nubit priuſ-
quam aliquem hoſtium interemerit: ideoque nonnullæ
earum decedunt iam vetulæ, antequam nubant, quòd le-
gi ſatisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentiũ
coactos reges nuntij Scytharum quum peruenisſent, cer-
tiores eos fecerunt, Perſam, vbi omnia quæ ſunt in interi-
ore continente in ſuam ditionem redegit, faucibus Boſ-
pori ponte iunctis, in citeriorem traiecille continentem:
ſubactisque illic Thracibus, fluuium Iſtrum ponte iunxiſ-
ſe, animo hæc omnia in ſuam redigendi poteſtatem. Pro-
inde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere,
ſinentes ad perniciem nos deuenire, ſed idem ſentien-
tes, obuiam eamus inuadendi: quod niſi facitis, nos in vl-
timum diſcrimen adducti, aut regionem deſeremus,

1 Proinde nobis conuenire non poteſt cum illis.

2 Duo ſunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrent: vnum, quod, &c. alterum, quòd terr.

3 Voce portro Scythica vtuntur Sauromatæ, iam inde à priſco tempore ea ſolœciſſantes, quod, &c. *Vel, Vſitata eſt autẽ Sauromatis nox Scythica, ea ſolœciſſantibus iam inde à prima origine, quòd eam, &c.*

aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladem
subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? Quanquã
non commodius agetur vobiscum, aduersus quos non mi-
nus venit Persa, quàm aduersus nos: neq;, nos subegisse cõ-
tentus, à vobis abstinebit. Cuius rei magnum hinc accipi-
te documentum, quòd si nobis solis inferret ille bellum, a-
nimo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat à cæteris
hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionem,
ostendens omnibus se aduersum alios ire: at nunc, vbi pri-
mùm traiecit in hanc continentem, vt quisq; sibi occurrit,
pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo
subiectos imperio habet. Hæc quum Scythæ denuntiaſ-
sent, ij qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed
discordes eorum erant sententiæ. [1] Nam Geloni quidem
& Budini & Sauromatæ concordi animo receperunt se
Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus &
Androphagus & Taurorum Melanchlænorumq; reges ita
Scythis responderunt: Si vos in iniuria facienda ac bello
inferendo priores non fuissetis, rectè videremini precari
quæ precamini: & nos vestris precibus morem gerentes,
idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum ter-
ram ingressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit:
illi itidem, quandoquidem eos idem deus in vos excitat, vi-
cem vobis reddunt. At nos neq; tunc quicquam intulimus
iniuriæ his viris, neq: nunc quicquam conabimur priores
inferre. Quòd si hic nostram regionem inuaserit, & prior
iniuriam fecerit, nos haudquaquam toleràbimus. id donec
cernamus, apud nosmetipsos manebimus. neq; enim in
nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerunt authores
iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullam
sibi pugnam rectà atq; ex aperto conferendam, quando i-
psis isti ad societatem nõ accedebant. [2] Itaq; digressi clam,
ac longius progressi, puteos quos ipsi offendunt ac fontes
obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et
ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauro-
matas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret,
fugientes rectà ad flumen Tanain, secundum Mæotidem:
ijdem Persam abscedentem inuadendo persequerentur.
Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemad-
modum

1 Nam Gelonus quidem *rex* & Budinus & Sauromata conc.

2 Sed se subducendò obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderet, gramęq; è terra exteredum, *veleradendum*, & ex duabus partibus in quas seipsos diuisissent, ad vnam, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas conferre se debere: sed subducere se, si illuc se conuerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. f. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi.

modum dictum est. Reliquarum duarum vnam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, iubent hos vno die prægressos exercitum Persarum [1] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volentes bellum aduersus Persas susciperent, certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terram reflectere, & tentare, siquid ipsis tentandum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filij vxoresq; omnes degunt, vnà cum pecoribus, [2] præterquam ad victum suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quum [3] præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquam comperierunt Persas ab Istro trium ferè dierum & ante se vnius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastant. Persæ, vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à via sese semper subducentem: & quum ad vnam partium ventum est, auroram versus & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traijciunt: eò & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinicam. Cæterùm quandiu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, vtpote vastæ: vbi vero Budinicam ingressi sunt, ibi nacti ligneam mœnia à Budinis desetta, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati, in vastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine: vltra quam Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, & in paludem nomine Mæotin se insinuant, quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc, octo vrbes easque ingentes condidit, pari

1 Subducere se. *Vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo post repone pro Seducere.*

2 Præterquã ijs quæ ad victum satis esse possent.

3 Præmisissent.

inter se spatio distantes, sexagenorum ferè stadiorum, quarum ad meam vsque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ (quos ille insequebatur) circumitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è cõspectu omnino remotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequebatur vnius diei spatio, nũquam intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum qui societatem ipsorum respuerant, & primùm in Melanchlænorum. Quos quum perturbassent tam Persæ quàm Scythæ, eorum terram ingressi Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Sed Agathyrsi cernentes fugari finitimos è Scythis ac perturbari, priusquam à Scythis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythis ingressum suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrũ suum, cum eis primùm se prælium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo accendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, inuadẽtibus Persis vnà cũ Scythis, neque virium neque minarum memores, sed timore perculsi, fugam capesserunt aquilonem versus ac solitudinem. [1] Scythæ partim ad Agathyrsos, iam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuride regione in suam Persis præibant. Id quum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit, [2] Virorum dæmonie, *id est bene* « *are*, quid assiduè fugam facis, quum liceat tibi horum fa- « cere alterutrum? si tibi videris idoneus ad resistendum ne- « gotiis meis, siste cursum, ac perstans, mecum fac prelium: « sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursum, & he- « ro tuo munera offerens terram atque aquam, in colloqui- « um veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit, « Sic res meæ habent, ô Persa, vt neque vllum mortalium « ego

1 At Scythæ nõ iam ad Agathyrsos (quippe qui *ingressu suæ regionis* interdixissent) tendebãt, sed ex Neuride regione in suam Persis præibant. *Valla putauit ἀναπαυσιν* esse pro *ἀπαναμβῶσι συμμιγχίλιοι* (*vt paulo antè loquutus erat Herodotus*) *quum referatur ad ἀπαρξίτιον præcedens paulo antè.*

2 *Budeus vertit*, O miserrime hominũ.

» ego metuens antè fugerim, neq; nunc fugiã te, neq; quic-
» quam faciã diuersum nunc atq; in pace facere consueuerã.
» [1] Quòd autem non protinus tecum ineo prælium, huius rei
» te certiorem faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri cul-
» ti, quos inuadi aut vastari metuentes, properemus vobiscũ
» conferre pugnam. ad quam si opus est continuò deuenire,
» sunt paterna sepulchra, quæ vos quum nacti fueritis, age-
» dum tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi vo-
» biscum simus pro sepulchris, nécne: prius autem (nisi nos
» ratio traxerit) tecum prælium nõ conseremus. Hactenus,
» quod ad pacem pertinet, dictum sit. quod autem ad cæte-
» ra, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem
» meum, [2] & solium Scytharum regium. Tibi autem pro ter-
» ra & aqua, quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te venire
» dona: pro eo quòd herum te meum esse dixisti, iubeo te fle-
» re. Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus
Dario renuntiauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis indignatione perfusi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus qui Istrum ponte iunctum asseruabant. [3] At Persæ non amplius sibi vagandum esse statuerunt, vt hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum semper in fugam vertebat equitatum Persarũ, sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensabãtur. Ita Scythæ summoto equitatu hostili, tamen metu peditum abscedebãt, & nihilominus noctibus quoq; tales incursiones faciebant. [4] Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, asinorũ vox ac multorũ species. Nam (vt superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica neq; asinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur, propter frigora. Itaq; rudentes asini perturbabant Scytharũ equos, & quum Scythę sæpenumero Persas adoriretur, eorum equi exaudita asinorũ voce, cõsternati auertebantur, arrectis auribus stupefacti, vtpote in-
117 lentia tum vocis, quam prius nõ audissent, tum formæ quã nunquam inspexissent. Atq; hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Cæterùm Scythæ vbi

1 Cur autem nõ pr. tecum ineam prælũ, hoc quoque tibi declarabo.

2 Et Vestam Scytharũ reginam.

3 At Scythę qui ibi relinquebãtur, *vel remanebãt*, nõ amplius censuerunt Persas cogendos esse vagari, sed adoriendos esse quoties cibum sumerẽt. Obseruantes igitur tempus quo ab illis cibus sumebatur, faciebant quod statuerant. Enimuero, &c.

4 Verùm quod Persis auxiliabatur, Scythis verò aduersabatur, Darij exercitum inuadentibus, id referam, maximum miraculum. *Nimirum id facit* et asinorũ vox & mulorum species.

animaduerterunt Persas tumultuantes, quò diutius in Scythia illi commorarentur, [1] & commorantes ad omnium necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, vt pecoribus suis vnà cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. quo facto quum sæpius idem tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque sagittis. Persæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum nisi vt quum illa tradidisset, celerrimè rediret. iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona vellent. Hoc quum audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autem in aquis nascatur, auis verò sit equo assimilis: at sagittis dandis, quòd [2] seipsos tradere viderentur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è septem qui magos sustulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Persæ, nisi effecti vt aues, subuoletis in cœ- « lum, aut effecti vt mures, subeatis terram, aut effecti vt ra- « næ insiliatis in paludes, non remeabitis vnde venistis, his « sagittis confecti. Et Persę quidem illa munera sic interpre- « tabantur. At vna pars Scytharum cui datum ante erat negotium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem cum Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi, vbi ad pontem venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatem vobis afferentes « venimus, si modò nos exaudire volueritis. Accepimus e- « nim Darium vobis præcepisse vt ad sexaginta duntaxat « dies custodiam pontis ageretis, &, si intra id tempus ipse « non afforet, domum abiretis. Itaque si [3] id feceritis, & apud « illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad « præstitutam diem permanseritis, iam abscedite. Hæc se fa- « cturos recipientibus Ionibus, Scythæ [4] raptim retrò abiere. At cæteri Scythæ, post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterũt tanquam conflicturi. Quum interim lepus in mediũ prosilijt, quem vt quis-

1 Et commorantes angerentur ob rerũ omnium penuriam.

2 Suam potentiam.

3 Itaq; si hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vacabitis: *nimirũ vt* quum ad pr. diem permanseritis, iam abscedatis.

4 Primo quoq; tẽpore redierunt.

vt quisq; vidit insequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, sciscitabatur Darius vnde hostium tumultus existeret, & quum audisset illos leporem insectari, inquit ad
» eos Persas cum quibus cætera colloqui consueuerat, Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc
» Gobryas rectè dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quũ
» mihi quoq; ipsi res ita se habere videantur, bono consilio
» est opus, vt tutus nobis eò vnde venimus sit receptus. Ad
» hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horum ego virorum
» inopiam videbar mihi ferè fama habere cognitam, sed vbi
» aduenì, euidentius intellexi, animaduertẽs eos habere nos
» ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primùm nox aduenerit, [1] incensis è more ignibus, & alijs quæ consueuerunt
» fieri, actis, imbecillissimis quibusq; militum ad hostem fallendum relictis, asinisq; omnibus alligatis, abeundum, priusquam ad Istrum rectà pergant Scythæ ad pontẽ soluendum, [2] aut Ionibus soluere iubeat: quod nobis factu facile
» erit. Hoc Gobryas consilium dabat. Cui assentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in castris [3] viros languore præditos, & eos quorum amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos *alligatos*: asinos quidem, vt vocem ederent: [4] infirmos autem homines, hoc titulo, vt dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens ijs qui relinquebantur Darius, accensis ignibus quam maturrimè ad Istrum contendit. [5] Asini, quòd multitudine destituti essent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris. verùm vbi illuxit, ij qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, [6] manus extendere ad Scythas, & quę contigerant referre. His illi auditis, repentè retractis duabus Scytharum partibus, & vnà Sauromatarum cum Budinisq; ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequũtur, vtpote pleroſq; pedites & itinera nescientes, ea præser-

1 Accensis ignibus, vt & aliàs facere cõsueuimus, & imbecill.

2 Aut Ionesaliquid in nos moliantur quod efficere illis non difficile futurum sit.

3 *Eadem est vox pro qua reddidit paulo antè* Imbecillissimis quibusque: *nisi quod hic est positivus gradus, quum ibi esset superlativus.*

4 Homines verò propter imbecillitatẽ quidem relin quebantur, sed hoc tamẽ prætextu, vt dum ipse cũ fl. cop.

5 Asini à cœtu segregati.

6 Manus ad Scythas tendere, & ijs quibus decebat verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in vnum agmen conglobatæ tum illæ duæ Scytharum partes, tum illa Sauromatũm vna, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istr. via persequuntur. Sed quum Persarum exercitus magna ex parte pedites haberet, viasque ignoraret, vtpote *in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia* non sectas, at Scythicus equitibus constaret, & ijs quidem itinerum compendia scientibus, quum vtrique ab alt. aberr.

tim quæ diuortia habebant, ipſi equites & compendia viarum ſcientes. Sed quum vtriq; ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Perſæ. Ibi cognito ſe præuertiſſe Perſas, ita ad Ionas qui in nauibus erant verba fecerunt, Viri Iones, quum dierum numerus iam pertranſierit, iniurij eſtis qui adhuc permaneatis: ſed quoniam hactenus præ timore permanſiſtis, nunc ſoluite quamcelerrimè traiectum, atq; abite ſoſpites liberiq;, dijs pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus veſter erat, ita tractabimus vt aduerſus nullum mortalium ſit facturus expeditionem. De hac re conſultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Athenienſium ducis & Cherſonenſium (qui ſunt in Helleſponto) tyranni ſententiam erat, Scythis obtemperandum eſſe, & Ioniam ſeruitute liberandam. At Hiſtiæi Mileſij diuerſa, quòd diceret nunc quidem eos ſuæ quenq; vrbis tyrannos eſſe ob Darium: potentia verò Darij ſublata, neq; ſe Mileſijs, neq; alium quenquam vſquam præeſſe poſſe. Fore enim vt ſingulæ ciuitates popularem ſtatum quàm tyrannicũ mallent. Hanc ſententiam quum dixiſſet Hiſtiæus, omnes confeſtim qui Miltiadi aſſenſi fuerant, in eam tranſierunt. Fuere autem qui diſceptauerunt, duntaxat alicuius apud regem exiſtimationis, Helleſpontinorum quidem tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampſacenus, & Erophantus Parrienus, & Metrodorus Proconneſius, & Ariſtagoras Cyzicenus, & Ariſton Byzantius: & iſti quidẽ ex Helleſponto. Ab Ionia autem, Stratias Chius, & Æacides Samius, & Laodamas Phocenſis, & Hiſtiæus Mileſius: cuius ſententia prælata eſt ſententiæ Miltiadis. Æolum verò vnus affuit qui eſſet alicuius authoritatis, Ariſtagoras Cymæus. Hi, poſteaquam Hiſtiæi probauere ſententiã, hoc ſibi præterea agendum dicendumq; cenſuerunt, vt pontem [1] quidem ab vlteriore ripa eatenus ſoluerent vt extra ſagittæ iactum eſſent, ne nihil facere viderentur, quum tamen nihil facerent, neve Scythæ vim afferre tentarent, & Iſtrum ponte tranſire, [2] ſed ſoluentes illinc pontem, quaſi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc ſententiæ Hiſtiæi addendum quũ decreuiſſent, ita pro vniuerſis ad Scythas Hiſtiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundã nobis rẽ attuliſtis, et

1 Partis pontem ſoluerẽt quæ verſus Scythas ſpectaret: ſoluerent autẽ nõ amplius quã ad iactus teli ſpatium, ne nihil fac.

2 Sed ſoluẽtes illã põtis partem quæ Scythiam verſus ſpectabat, omnia pro arbitrio Scytharum ſe facturos dicerent.

&op-

» & opportunè inſtatis: atq; vt vos nobis probè viam oſten-
» diſtis, ita nos vobis obſequenter obtemperabimus. Vt e-
» nim cernitis, traiectum reſcindimus, adhibituri omnem
» diligentiam, cupiditate aſſequendæ libertatis. Cæterùm
» dū nos hæc diſſoluimus, interea vos illos inquirere tempus
» admonet, & inuentos, tam veſtro quàm noſtro nomine
» ita vlciſci vt merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidem ha-
bentes tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Perſas re-
uerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarunt, [1] ipſi
ſibi huius rei cauſa, quòd pabula equorum illis in locis cor-
ruperant, fontesque obſtruxerant. quod niſi feciſſent, faci-
lè ſi voluiſſent Perſas inueniſſent: nunc ita faciendo, viſi ſi-
bi fuerant optimè conſuluiſſe, ob quæ tamen eos res fru-
ſtrata eſt. Quippe eam ſuæ regionis partem conſectantes
in qua cibaria equis atque aquæ forent, hoſtem indaga-
bant, rati illum eadem parte fugam intendiſſe: at ille ob-
ſeruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quo-
que egrè traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenis-
ſet, nactus pontem ſolutum, animo prorſus concidit, veri-
tus ne ſe relicto Iones abiſſent. Erat autem apud Darium
Ægyptius quidam, omnium hominum vocaliſſimus: hunc
Darius ſupra ripam Iſtri poſitum iubet inclamare Hiſtiæū
Mileſium: Hiſtiæus *eum ſæpius inclamantem, tamen* ad
primam inclamationem exaudiens, omnes naues admo-
uit, & ad traijciendum exercitum pontem iunxit. Atque
hunc in modum Perſæ effugerunt, quos indagantes Scy-
thæ iterum aberrauerunt. [2] & ob id Iones tanquam non
liberos, ſed peſſimos & ignauiſſimos omnium hominum
iudicant, deque eis tanquam de ſeruis loquentes, mancipia
dominos amantia eſſe aiunt, & inſectatione dignisſimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciūt. Darius per Thra-
ciam iter faciens, Seſtum Cherſoneſi peruenit, atque illinc
in Aſiam nauibus ipſe tranſiuit, relicto in Europa exerci-
tus duce [3] Megabyzo, viro Perſa, cui Darius aliquando hūc
honorem habuit, vt hoc verbū inter Perſas diceret: quum
eſſet eſurus mala punica, ſimulac primum malum aperuit,
interrogatus à fratre Artabano [4] nunquid tantum homi-
num ſibi optaret quantum illic eſſet acinorum, reſpondit,
ſe prēoptare tot ſibi eſſe Megabyzos quàm Greciā ſubditā.
cantam multitudinem ſibi optaret.

1 Cuius *mali* ſibi authores fuerant.

2 Et *propterea* modo Iones, vt qui liberi ſint peſſ. & ignauiſſ. omn. hom. iudicant: modò de illis tāquā de ſeruis loquētes, mancipia domino rum amantia & minimè fugitiua eſſe aiūt. *Vel, Et propterea aliàs Iones, &c. Sic & in altera parte. Aliàs verò de illis, &c. Solet tamē τῶν μὲν, τῶν δὲ potius exponi, Partim quidē, Partim, verò. ſed hic nō ſatis conuenire videtur Partim, ſenſus eſt enim, Iones (Scytharū iudicio) ſi vt liberi conſiderentur, ſe in illa re ignauiſſimos oſtendiſſe: ſin vt ſerui, officio mancipiorū dominos amantium functos fuiſſe.*

3 Megabazo. *in vulg. edit. Gr. & in noſtris vet. cod. Sic in ſequētib. locis.*

4 Cuius rei

His verbis apud Persas hominem honorauit: quem tunc prætorem reliquit cum octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Hellespontios reliquit, hoc dicto, quod quum apud Byzantium agens audisset Chalcedonios decem & septem annis ante Byzantios vrbem condidisse, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui, quum pulchrior adesset locus ad vrbem condendam, nequaquam turpiorem elegissent nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Hellespontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum à Medis partium erant, subigebat. & iste quidē talia agebat. Per idem autem tempus alia ingens aduersus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, his prius expositis: Argonautarum posteri quum à Pelasgis qui fœminas Athenienſium ex Braurone prædati sunt essent electi à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, considentesque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij quum aspexissent, nuntium misere sciscitatum quinam & vnde essent. Illi, nuntio sciscitanti responderunt se Minyas esse, ab ijs heroibus oriundos qui in Argo nauigassent, quique quum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc mentionem stirpis Minyarum quum audissent Lacedæmonij, misso iterum nuntio sciscitantur 119
quid sibi velit ipsorum aduentus, atque ignis accensio. Illi verò se respondent à Pelasgis electos, redire ad parentes, (æquissimum enim id factu esse) oraréque vt sibi liceat vnà cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere [1] in ea quæ ipsi vellent, Lacedæmonijs placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipuè quòd Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confestim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tempore, statim elati superbia, cū alia flagitiosa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonij morte mulctandos quum censuissent, comprehensos in carcerem coniecerunt. Quoscunq; autem Lacedæmonij morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Quum igitur essent in illos ani-

[1] Quibus ipsi conditionibus vellēt.

animaduerſuri, exorati ſunt ab eorum vxoribus (quæ ciues erant & primorum Spartanorum filiæ) veniam ingrediendi carcerem, & cum ſuo cuiuſque viro colloquendi, nullum in illis dolum eſſe ſuſpicantes. Horum permiſſu, Minyarum vxores ingreſſæ carcerem, omni [11] veſte quam geſtabant viris tradita, illorum veſtem illæ ſumpſerunt. Ita Minyæ muliebri veſte amicti, veluti mulieres è carcere prodierunt, rurſuſque apud Taygetum conſederunt. Hac eadem tempeſtate Theres Auteſionis filius, Tiſameni nepos, Therſandri pronepos, Polynicis abnepos, miſſus eſt in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Ariſtodemi filiorum, Euryſthenis & Proclis: quorum, quum pupilli eſſent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit ſibi ab aliis imperari, quoniam imperium deguſtaſſet, vt negaret ſe Lacedæmone moraturū, ſed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in inſula quæ nunc Thera vocatur, quondam Calliſta, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in inſulā quæ nunc Thera vocatur quum appulſus eſſet, ſiue regionis amore captus, ſiue qua alia voluntate, reliquit illic cum alios quoſdam Phœnices, tum Membliarem conſanguineum ſuum. Iſti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone veniſſet, inſulam quæ Calliſta, *id eſt pulcherrima*, vocabatur, incoluerūt. Ad quos Theras cum multitudine tribulium miſſus eſt, nequaquam ad illos eijciendos, ſed ad vnà habitandū, & ad inſulam valde frequētandā. Poſtea verò quàm Minyas è carcere elapſos & apud Taygetum conſidentes, Lacedæmonij tamen necare ſtatuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens ſe illos ex ea regione abducturum. Et huic poſtulato Lacedæmonijs aſſentientibus, cum tribus biremibus ad poſteros Membliaris nauigauit, ducens ſecū non vniuerſos Minyas (pleriq; enim ex ipſis ad Paroreatas Cauconasq; diuerterunt) ſed paucos, [2] quos in ſex partes diſtribuerunt, & totidem illic oppida condiderunt, Lepreum, Magiſtum, Thrixas, Pyrgum, Epium, Nudium. quorū pleraq; Elei memoria mea deleuerunt. Inſulæ autē à conditore Thera nomen eſt inditum. [3] Hic filio, quòd negaret ſe nauigaturum cum

11 Veſtitu quem geſt. v. trad. illorum veſtitum ſumpſ.

2 Quum autem hos expuliſſent, ſeipſos in ſex partes diſtrib.

3 At filius, quum ei ſe vnà nauigaturum, neganti, dixiſſet pater ſe itaq; eum relicturū τὸν ἰὸν λίπωσιν, *id eſt euem inter lupos*, ex hoc dicto vocatus fuit οἰόλυκος. atq; adeo nomen hoc inualuit.

eo, relinquam ergo, inquit, ouem lupis. ex quo dicto nomen adoleſcenti impoſitum eſt Oiolycus, *id eſt Ouislupus*, & id nomen alteri prævaluit. Oiolyco natus eſt filius Ægeus, à quo vocantur Ægidæ, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum ſibi non permanerent filij, ex Erinnyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod poſtea apud eos Theræos manſit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum Theræis conſentiunt: quod deinceps extitit, ſoli Theræi factum hoc modo eſſe memorant: Grinus Æſanij filius ab hoc Thera oriundus, quum eſſet Theræ inſulæ rex, cõtulit ſe Delphos,

1 Afferens ex vrbe Hecatomben comit.

[1] ducens ex vrbe ſolennes hoſtias, comitantibus eum cum

2 Qui filius erat Polymneſti, Euthymides genere ex Minyis.

alijs ciuibus, tum verò Batto [2] qui erat de genere Polymneſti, apud Minyas gratioſus. Conſulenti autem Grino Theræorum regi de alijs rebus, Pythia reſpondit vt vrbem in Libya conderet. Cui viciſſim iſte, Equidem (inquit) ego, ô princeps, ſenior ſum & grauis ad moliendum: tu verò quempiam horum iube iſta facere. Simul hæc dicens, Battum oſtendebat: Hæc hactenus. Tunc vbi reuerſi ſunt, pro nihilo habuere reſponſum: neq; vbi terrarum Libya eſſet gnari, neq; ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem poſt hæc annos quum in Thera non pluiſſet, & omnes, præter vnã, arbores exaruiſſent, conſulentibus Theræis Pythiam,

3 Obiecit illam coloniæ deductionẽ in Libyam.

[3] reſpondit, mittendam in Libyam eſſe coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittũt in Cretam nuntios inueſtigatum ſiquis aut indigenarũ aut aduenarum illic eſſet qui in Libyam nauigaſſent. Nuntij, quum Cretam pererraſſent, & ad vrbem Itanum peruenifſent, in ea contraxerunt cum purpurario quodã cui nomẽ erat Corobio. is aiebat ſe ventis abreptũ in Libyã applicuiſſe, & ad Plateæ inſulã Libyæ. Hunc nuntij mercede inductũ in Therã duxerunt. Verùm nõ multi ad rem explorandã ex 120
Thera initio profecti ſunt, duce ipſo Corobio: quo in ea inſula relicto cũ aliquot menſiũ cibarijs, ipſi quam celerrimè reuerterunt ad cæteris de inſula renuntiandũ. Quibus vltra præſtitutũ tempus redire differẽtibus, omnia Corobio deficiebãt: ſed appulſa eò naui Samia quę ab Ægypto redibat, (cuius gubernator erat Colæus) Samij, omni re geſta à Corobio audita, in annũ hominũ cibaria reliquerũt. Ipſi ex hac

inſula

insula quũ soluissent, Ægyptũ optantes, vento subsolano abrepti ferebãtur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas, peruenerũt in Tartessum, [1] pompã ferentes ad rem diuinã. Erat ea tempestate id emporium intemeratum, adeo vt inde reuertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, [2] inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat post Sostratem Laodamantis filium Æginetam, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samij decima (id est sex talentis) selecta fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, *id est humanis simulachris*, septenũm cubitorum, genu nixis: & hoc primũm facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisq; cum Samiis contracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio ad Theram reuersi renuntiarunt esse illis insulam eregione Libyæ sitam, placuit Theræis vt è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterentur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorũ rege Batto. Ita duas biremes in Platæam miserunt. Hæc Theræi memorãt. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis consentiunt. sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa vxore, induxit filię nomine Phronimæ nouercam, quæ domum ingressa, vt erat, ita re ipsa se nouercam præstitit, cum lædendo atq; omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum [3] impudicitiam impingendo: atque ita rem habere viro persuasit. Iste ab vxore deceptus rem de filia nefariam commẽtus est. Erat in Oaxo negotiator quidam Theræus, nomine Themison: [4] hunc in familiaritatem acceptũ Etearchus adiurat vt quã rem oraretur, in ea se ministrum præberet. Vbi hominem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam suam: iubens vt eam abductam in mare demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitij perfidiam, ita sibi faciẽdum putauit: accepta puella mare ingressus, quum in alto fuit, [5] vt iureiurãdo Etearchi satisfaceret, reuinctam funibus puellã demisit in pelagus: ea deinde retracta, Theram peruenit. Ibi Polymnestus vir inter Thereos spectatus in

1 Deducente eos numine. Erat, &c.

2 Inter omnes Græcos de quibus certò nobis compertum est.

3 Impudicitiæ crimẽ impingendo. *Vel, Impudicitiam obiiciẽdo.*

4 Hospitio exceptum adigit iureiurando, ipsum operam suam ei præstiturũ quamcunque ad rem illi opus ea esset.

5 Defungi iurisiurandi religione vŏlés, demissam in mare puellam funiculis alligatam, sta tim extraxit, vt promisso satisfaceret. *Ita Budæus hũc locum vertit.*

concubinatum Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius,* sono vocis exili ac balbutienti, cui nomen impositum est Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego sentio, aliud aliquod. sed eum cognominatum Battum postquam in Libyam abiit, cum propter oraculum apud Delphos sibi redditum, tum propter honorem quem assequutus est. Battum enim Libyes regem appellant, & ob id reor [1] Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocasse Battum, quòd futurus rex esset in Libya. Hic, vbi in virilem adoleuit ætatem, Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui consulenti Pythia respondit,

Battè venis vocis causa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

[2] Ad hæc Battus sic vicissim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia consulendi de voce: tu de aliis mihi respondes quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Libyam. qua copia? [3] quáve manu? Hæc loquens non persuasit illi vt alia responderet, sed eadem quæ prius respondente Pythia, illinc digressus abiit in Theram. [4] Mox deinde quum & huic ipsi & cæteris Thereis malè contingeret, nec mali causa deprehenderetur, ob hæc mittunt Delphos scisciatum. Quibus quum respondisset Pythia, melius cum ipsis actum iri si Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miserunt Theræi Battum cum duabus biremibus. Isti Libyam profecti (quandoquidem non aliud habebant quod agerent (retrò ad Theram se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessu Theræ repellebãt, ac rursus reuerti iubebant. ita necessitate adacti, remenso iterum mari, condiderunt oppidum in insula Libyæ adiacenti, nomine vt prius dictũ est, Platæa, quæ fertur Cyrenæorum vrbi quæ nunc est, par esse magnitudine. Hanc biennio incolentibus, quum nihilo melius secum ageretur, vno è suis relicto, cæteri Delphos nauigarũt ad oraculum consulendum. Eò postquam venerunt, sciscitantibus quid ita secum in Libyam profectis nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his verbis,

Lanigere Libyes scis quam nec adiueris vrbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ij qui cum Batto erant, rursus redierunt. neque enim 121

* *Budæus ex antiquo exemplari legit ἰσόφωνος, id est* hęsitans lingua, *vt annotauit Pan. Leopard. Emend. lib. 3, cap. 11. Ex tervore id vocis vitiũ emendatum refert Pausan. 331, l. 6. S.*

1 Pythiam in suo vaticinio lingua Libyca eum ita vocasse, quoniã eum Libyę regem futurum nouerat.

2 *Ante hæc verba adde,* Perinde acsi lingua Græca oraculum reddens dixisset, O rex, vocis causa venisti. *Ad verbum, Ad vocem.*

3 Qua potentia? *Vel, Quibus copiis?*

4 Ab eo tempore autem quum *illa* tũ in hũc ipsum tũ in cæteros Theræos irã exerceret, hi calamitates suas ignorantes, *id est, calamitatiũ suarum causam,* Delphos miserũt, *quo* de malis illis *sciscitarẽtur.*

enim ſinebat eos deus aliò migrare priuſquam in Libyam conceſſiſſent. Reuerſi ad inſulam, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Libya, regione inſulæ, nomine Aziriſtum, amœniſſimis collibus vtrinque concluſum, & vtrinque flumine prætetlabente. Hunc locum ſex annis quum incoluiſſent, ſeptimo deſerendum putauerunt, admonitu Libyum, vt in meliorem tranſirent. Ita illinc eos Libyes veſperum verſus & ad locorum ſpecioſiſſimum abduxerunt, & quidem noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnum ſpatium metiendo animaduerterent. Eſt autem huic loco nomen Iraſa. Eos, vbi ad fontem qui Apollinis eſſe fertur, duxerunt, inquiunt, Viri Græci, hic vobis incolere commodum eſt vbi cœlum [1] vocaliter ſonat. Sub Batto igitur, qui condidit [2] Zoam, & annos quadraginta regnauit, & ſub eius filio Arceſilao, qui regnauit annos ſexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omnino quot in coloniam initio miſſi fuerant. Sub tertio autem Batto, qui felix eſt appellatus, cunctos Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatũ induxit ſuo oraculo Pythia. Nam accerſebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem hæc verba reſpondens,

» *Serior in Libyen quiſquis peruenerit almam,*
» *Diſcernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.*

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam ſe contuliſſet, finitimorum Libyum agros vaſtabant, atque inter ſe partiebantur. At illi eorumque rex nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, miſſis in AEgyptum quibuſdam, ſeſe dediderunt Apriæ AEgyptiorum regi. Iſte comparatum grandem AEgyptiorum exercitum miſit aduerſus Cyrenas. Cyrenæi, inſtructa apud Iraſa locum & ad fontem Theſtin acie, cum AEgyptiis conflixerunt, eosque ſuperauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum, adeoq; profligarunt vt pauci ex eis in AEgyptum redirent. Qua de re AEgyptij ſuccenſentes Apriæ, ab eo deſciuerunt. Huius autem Batti filius extitit Arceſilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus ſuis ſeditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi contracti vrbem hanc condiderunt quæ, vt tunc, Barce nũc appellatur. Et inter condendum Libyas [3] ſolicitabant ad

1 Cœlũ perforatum eſt.
2 *Suſpecta hic ſunt Græca exempl. quorum alia ζῆτα, alia ζῶτα habent.*
3 Impulerũt ad defc.

deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus vsque institit insequendo, dum ad Leuconem Libyæ peruenirent, [1] & Libybus videretur opportunus ad inuadendum. Itaque congressi cum eo Libyes, adeò superauere Cyrenæos, vt ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit: sed hunc dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt per quosdam interrogatum, quam rationem ineuntes præclarissimè habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuens illos, ita digessit vt vnam quidem partem faceret Theræorum, atque confinium: alteram autem, Peloponnensium atque Cretensium: tertiam verò, cunctorum insulanorum. Qui etiam [2] huic Batto regi cum alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate instituit. Quæ instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt: verùm sub eius filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum. Hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium EVelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur vt se filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse, sed melius facturum eum si ei petenti daret exercitum. Quumque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret,

1 Et inuadédum esse eũ Libyes censerent.

2 Quum Batto regi peculiaria fana & ceremonias secreuisset, cætera omnia quæ antea regum erãt, populo in commune dedit. Quæ instit.

ret,tandem misit ad eam EVelthon dono fusum aureum, atque colum penso circundatam [1] dicentique quæ consueuerat verba Pheretimæ,inquit talibus rebus donari fœminas,non exercitu.Arcesilaus interea Sami agens,vnumquenque solicitabat ad spem rei agrariæ:coactoque ingenti exercitu,missus est Delphos ad consulendum de reditu
122 in patriam.Cui Pythia ita respondit, Ad quatuor Battos,ac totidem Arcesilaos, octo hominum ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare:viterius vos conari dehortatur.Tibi verò suadet vt ingressus in domum tuam, quietem agas. Quòd si fornacem inueneris plenam amphorarum,ne eas excoquas,sed ad auram emittas.Sin fornacem incenderis, ne committas vt circumfluam introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optimè opus faciens. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis quos contraxerat è Samo, rediit Cyrenen:recuperatoque rerum statu, immemor oraculi factus,vocatis ad dicendam causam iis qui contra ipsum in partibus fuerant,obiecit culpam fugæ suæ.At illorum alij exilio solum vertebant,alij ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur: quos Cnidij ad suam terram appulsos liberauerũt,ad Theramq; dimiserunt.Quosdam,qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant,circundata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum quo Pythia non sinebat eum inuẽtas in fornace amphoras excoquere,excessit vltrò ex vrbe Cyrene, extimescens necem oraculo prædictam, [2] & quòd Cyrenen existimaret circumfluam.[3] Contulitque se ad regem Barcæorum nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tum exules Cyrenæi quum in foro agentem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerin. Ita Arcesilaus, siue volens siue inuitus oraculo non obsequutus,fatum suum impleuit. Mater eius Pheretimæ, dum filius suus mali sui sibi author Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrenæ fungebatur,ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidendo. Vbi autem cognouit filium in vrbe Barca oppetisse mortem,fuga se proripuit in AEgyptum. nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritus: quòd Bat.

1 Eadem autem verba ad *hoc munus* dicenti, *id est, inter accipiendum hoc munus*, se talibus muneribus, non autem exercit. fœminas donare respondit.

2 Et quòd existimaret circumfluam esse Cyrenen. *Id est, appellatione circumfluæ Cyrenen significasse.*

3 Vxor autem ei erat genere propinqua, Barcæorum regis filia,qui Alazer vocabatur: ad hũc se contulit. At quidam

is extitiſſet qui Cyrenen Cambyſi tradiderat, ac tributum inſtituerat. Hæc in AEgyptum quum peruenisſet, ſupplex Aryandi aſſedit: hortansque eum ad ſe vlciſcendam, & prætendens titulum quòd ideo filius ſuus, quia cum Medis ſentiret, interemptus eſſet. Erat hic Aryandes AEgypti prætor à Cambyſe conſtitutus, qui aliquanto pòſt tempore quum æmulari Darium veller, ab eo eſt interfectus. Siquidem audiens atque animaduertens Dario cordi eſſe memoriam ſui relinquere opere quod à nullo alio regum factum eſſet, id ſibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatiſſimo monetam percuſſit: Aryandes autem AEgypti prætor idem ex argento fecit, & nunc quoque extat puriſſimum argentum Aryandicum. Ea re comperta Darius inſimulatum quaſi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic miſertus Pheretimæ, omnes ei copias AEgypti tradidit, pedeſtres ſimul & nauticas, præpoſito quidem pedeſtribus Amaſi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Paſargades erat. Sed priuſquam copias mitteret, caduceatore Barcam miſſo percontabatur quiſnam percuſſor Arceſilai extitiſſet: Barcæi ſe omnes extitiſſe reſpondent: multa enim ſe ab illo mala eſſe perpeſſos. His auditis Aryandes ita exercitum vnà cum Pheretima mittit. Atque hic quidem [1] titulus inferendi belli extitit. Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas ſubigendos. Libyũ enim multæ ſunt & variæ nationes, quarum paucæ regi obtemperabant, pleræque Darium cõtemnebant. Colunt autem Ægyptum verſus (vt hinc incipiamus.) Libyum primi Adyrmachidæ, qui eiſdem fere quibus Ægyptij moribus vtuntur. Veſtem geſtant qualem & alij Libyes, vxores eorum in vtroque crure armillam æream. Eædem capitis cõmam alunt: quarum quæque ſuos quos capit pedunculos [2] præmordet, atque ita abiicit. Hoc iſti ex omnibus Libybus ſoli factitant, ſoliq́ue virgines nupturas regi exhibent, & quæ illi placuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab Ægypto ad portum vſque nomine [3] Plynum. His confines ſunt Gigamæ, locum qui occaſum ſpectat incolentes, Aphrodiſiade tenus inſula. In huius loci medio eſt inſula Plataea, vbi vrbem condidere Cyrenæi.

1 Prætextus.

2 Viciſſim mordet.

3 Sic in vet. cod. Gr. πλωὰς legitur, nõ πλίνης.

Atque

atque in continente est portus Menelaius & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens vsque ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nam maritima Cyrenæi incolunt. Iidem non postremi sed præcipui Libyum sunt qui quadrigis vehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum versus confines AVschisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare pertingunt ad EVesperidas. Circa mediam AVschisarum plagam habitãt Cãbales, exigua natio, ad mare pertingentes, ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ij qui supra Cyrenen sunt, moribus vtentes. AVschisarum quod ad oc-
123 casum vergit, contingunt Nasamones, grandis natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, conscendunt ad locum AEgilen, decerpturi palmulas. nam palmæ illic & permultæ sunt, & spatiosæ, & fructiferæ omnes. ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cum eis in propatulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ modo, prius scipione prætento. Nasamonibus mos est, quum quis primùm ducit vxorem, prima nocte vt sponsa singulos conuiuas obeat concubitus gratia, & vt quisque cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur: Per eos viros qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant, illorum sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, & illis, vbi preces peregerunt, indormiunt: vbi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius vterque sumpto inuicem poculo bibit. quòd si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem fecere aduersus au-

ſtrum. (quæ Libyes memorant refero) hos, quum ad arenas veniſſent, auſter ſpirans illic obruit. Pſyllis extinctis, eorum terram Naſamones obtinent. Super hos auſtrum verſus, in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium aſpectumque refugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem ſeſe audentes. hi ſupra Naſamones incolunt. Circa maritima verò, occaſum verſus, confines ſunt Macæ, qui ſummum capitis verticem radunt, in medio capillos creſcere ſinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles ſubterraneorum ſtruthionum ferunt pro tegumento. Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gratiarum fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens eſt, quum cætera cuius memini Libya ſit arboribus nuda. ducentorum ab eo ad mare ſtadiorum eſt intercapedo. Horum Macarum finitimi ſunt Gindanes, quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas ſingulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem paſſa eſt, fimbriam nodat, & vt quæque plurimas habet, ita præclariſſima cenſetur, tãquam à pluribus viris adamata.

Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è ſolo loti fructu victitant: qui fructus eſt inſtar fructus lentiſci, ſuauitate aſſimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lotophagis ſecundum mare vicini ſunt Machlyes, loto & ipſi veſcentes, ſed minus quàm ſuperiores. Pertingunt autem vſque ad ingentem amnem nomine Tritonẽ, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua eſt inſula quæ dicitur Phla. Hanc inſulam aiunt dici à Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt autem & hæc: Iaſonem, poſteaquam ſub Pelio Argo exædificauit, impoſitis in ea cum aliis ſolennibus hoſtiis, tum verò tripode æreo, circuiſſe Peloponneſum, animo Delphos eundi, eumque, quum teneret curſum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priuſquam tellurem cerneret, in aſpretis paludis Tritonidis aſtitiſſe: eiq; hæſitanti de egreſſu apparuiſſe Tritonem, ac iuſſiſſe dari ſibi tripodem, quòd diceret oſtenſurum ſe illis exitum, atque incolumes remiſſurum. Aſſentiente Iaſone, ita demum Tritonem oſtẽdiſſe qua

1 Aiunt autẽ editum eſſe Lacedæmoniis oraculũ de deducẽda in hanc inſulam coloniã.

2 Cum reliqua hecatombe, tum, &c.

3 *Satim poſt eandem vocem vertit Bremia. Lego autẽ βρέφος & ζωχεῖον cum vet. cod.*

qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim vt quum quis tripodem accepisset [1] ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessariò centum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. Hęc quum audissent Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes, habitant AVses: & circum paludem Tritonidem vtrique habitant, ita vt medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, AVses verò sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, præliantur lapidibus fustibusque, dicentes se [2] morem patrium seruare ei quam Mineruam nominauimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant. hoc faciunt: Quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi consensu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum cristà Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari suetas armis AEgyptiis. nam ab AEgypto affirmarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Neptuni esse filiam ac paludis Tritonidis, eamque [3] nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiũt. Idem promiscuè cum mulieribus, non vnà habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus. apud quem virum habitare sustinet, (nam tertio quoque mense viri conueniunt) eius filius censetur. Isti quidem maritimi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *sed est ferss abundans*. Supra hanc theriodem supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis Ægyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere [4] sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quã ho-

1 *Ex posteris eorum qui, &c. Fortasse Valla scripserat ex nepotibus.*

2 Ritus patrios ei peragere.

3 Nescio quid de patre conquestam.

4 Sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorũ tumulorum verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis erũpit.

mines habitant vltimi, ſolitudinem verſus. & ſupra *plagam* therioden *diſtãs*, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem, etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum eſt) aſpectu arietino Iouis ſimulachrum eſt. Apud hos eſt alia quoque aqua fontana, quæ ſub matutinum quidem tepet, ſub horam autem qua forum frequentiſſimum eſt, frigeſcit: ſub meridiem multo frigidior eſt, eaque hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec ſol occidit: tunc tepeſcit, magis ac magis caleſcens, ad mediam vſque noctem, quo tempore feruens exæſtuat: præterita nocte media, ad auroram vſque refrigeſcit. cognominatur autem fons iſte, ſolis. Poſt Ammonios autem per ſupercilium ſabuli, decem rurſus dierum itinere eſt collis ſalis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circumhabitantibus, cui loco nomen eſt AEgila, ad quem locum Naſamones veniunt palmulas decerptum. Rurſus decem dierum ſpatio ab AEgilæis alius [1] collis eſt ſalis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quẽadmodum apud alios: incolentibus illic hominibus quibus nomen eſt Garamantibus, natione ſanè magna, qui inducta ſuper ſalem humo, ita ſerunt. Ab his ad Lotophagos breuiſſimum iter. A quibus triginta dierum ſpatium eſt ad eos apud quos gignuntur boues præpoſterè paſcentes. Ideo autem præpoſterè paſcuntur, quòd cornua inflexa anterius habent, & ob id ceſſim euntes paſcuntur. nam offenſantibus in terra cornibus, progrediendo paſci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter craſſitudinem pellis atque duritiam. Garamantes hi Troglodytas Æthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytæ Æthiopes, omnium quos fando cognouimus, perniciſſimis pedibus ſunt, ſerpẽtibus, lacertisque & aliis id genus reptilibus veſcentes, lingua nulli alteri ſimili vtentes, ſed veſpertilionum more ſtridentes.

A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis eſt ſalis, & aqua: accolẽtibus hominibus quibus nomen eſt Atlantibus, ſolis omnium hominum, quos ipſi nouimus, innominatis. [2] nam ſales quidem apud eos vocantur Atlantes, ſingulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi ſolem tranſcendentem execrantur, eique præterea omnia

1 Agger. *Paulo poſt ipſe tumulum vertit.*

2 Nam omnibus quidem ſimul nomen eſt Atlantes. *Id eſt, commune quidem vniuerſæ genti nomen eſt Atl.*

omnia conuitia ingerunt, quòd torridus & ipſos & regionem perdat. Poſt totidem dierum iter alius tumulus ſalis eſt, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis eſt mons nomine Atlas, anguſtus, & vndiq; teres: & (vt fertur) adeo celſus vt eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nũquam relinquatur, neq; hyeme neq; æſtate: quem eſſe columnam cœli indigenæ aiunt. Ab hoc mõte cognominantur hi homines: nam Atlantes vocantur. dicunturq; nec vlla animante veſci, nec vlla ſomnia cernere. Ad hos vſque Atlantes poſſum recenſere nomina eorum qui in ſupercilio *Lsbyæ* habitant, poſt hos non amplius. Porrigitur autem id ſupercilium ad columnas vſq; Herculeas, atque vlterius. Intra quod eſt ſalis metallum, *id eſt*[1] *effoſſio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia ſua faciunt ex[2] micis ſalis. iſti enim iam tractus Libyæ vacant imbribus, nam ſi plueret illic, non poſſent manere parietes[3] ſalis. Supra autem hoc ſupercilium, auſtrum verſus ac mediterranea Libyæ, deſerta iam plaga eſt, & ſine aqua ferísque, ſine pluuia ac lignis, omni prorſus humore vacans. Ita ab AEgypto ad Tritonidem paludem,[4] paſtoritij Libyes ſunt, carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum guſtantes, quia nec AEgyptij guſtant ſuem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenææ fœminæ[5] ferire ſibi fas putant, ob Iſidem quæ eſt in AEgypto, cui etiam ieiunia & dies feſtos ſtudioſè agunt. At mulieres Barcææ non modò guſtu vaccinæ carnis, ſed etiam ſuillæ abſtinent. Atq; hæc quidem ita habent. Ad occaſum verò Tritonidis paludis iam non ſunt[6] paſcuales Libyes, neque eiſdem moribus vtentes, neque idem circa infantes quod paſcuales ſolent, factitantes. Nam Libyum qui paſtorales ſunt plerique hoc faciunt, an omnes, non queo pro certo dicere. Vbi filij ipſorum quatrimi effecti ſunt, venas verticis illorum lana ſuccida inurunt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob cauſam ne vllo vnquam tempore phlegma, *id eſt pituita*, defluens è capite, officiat. eaque de re ſe aiunt eſſe optima valetudine. Et ſunt re vera Libyes inter omnes quos nos nouimus homines ſaluberrimo corpore: incertum mihi an ob hanc cauſam, certè optima valetudine ſunt. Quòd ſi pueris inurendis ſpaſmus exiſtat, inuenta eſt ab eis medicina. vrina

1 Fodina.
2 Grumis.
3 *Poſt* Salis, *adde*, Ibi autẽ & altus & purus & pureus ſal effoditur.
4 Nomades Libyes ſunt, qui carne & lacte veſcuntur, ſed ab eſu vaccarũ abſtinent ſicut & Ægyptij, ſuesq; non alunt.
5 *Suſpecta eſt hic vox Græca.*
6 Nomades Libyes.

enim hirci aſperſa eos liberant. Ea autem refero quæ ipſi Libyes narrant. Porro ſacrificia apud [1] paſtoritios Libyes talia ſunt: Vbi pro primitiis aurem pecudis præciderunt, eam ſupra domum abiiciũt: hoc acto, ceruicem eius auertunt. Solis autem omnium deorum immolant Soli & Lunæ. & his quidem vniuerſi Libyes ſacrificant: at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoniq; ac Neptuno: ſed Mineruæ præcipuè. A quibus Libybus Græci veſtem & ægidas ſimulachrorũ Mineruæ mutuati ſunt, præterquam quòd ægides apud Libyes, & pendentes ex eis fimbriæ non ſunt ſerpentes, ſed è loris factæ: cætera verò omnia ad idem exemplar efficta ſunt: nomine quoque ipſo teſtificante veniſſe ex Libya [2] Palladiorum ſtolã. Quippe Libyſſæ mulieres ſuper veſtem amiciuntur nudis ægeis, *id eſt caprinis pellibus non villoſis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id eſt caprinis pellibus*, ægidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primùm mihi videtur eiulatus in templis extitiſſe, quòd eo Libyſſæ mulieres vehementer vtuntur ac bellè. Et à Libybus quadriiugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem paſtorales Libyes defunctos vt Græci, præter Naſamones, qui illos ſedentes ſepeliunt, obſeruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum ſedentem conſtituãt, ne ſupinus expiret. Domicilia eorum ſunt virgultis compacta, ſuſpenſis circa lentiſcos, & ea quoquouerſus verſatilia. Et iſti quidem talibus vtuntur moribus. Contingunt autem hos ab [3] orientali parte Tritonis fluminis ij Auſes qui ſunt aratores: [4] qui verò Libyes domos poſſidere conſueuerunt, iis nomen impoſitum eſt Maxyes, qui dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram radunt, corpus minio tingunt, aſſerentes ſe à Troianis eſſe oriundos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequentior eſt feris ſyluisque quàm regio paſtoralium. Nam quæ ad auroram reſpicit, quam paſtorales incolunt, Tritone flumine tenus & depreſſa eſt & arenoſa: hinc deinceps quæ aratorum eſt, veſperam ſpectans, montana valde eſt ac nemoroſa, ferisque frequens. Siquidem apud hos & ſerpentes ſunt ſupramodum grandes ac leones, elephantes quoque & vrſi, & aſpides, & aſini cornibus præditi. Et [5] cynocephali, *id eſt capita*

1 Nomades. *Sic & in ſeq. pro paſtorales.*

2 *Id eſt ſimulachrorum Mineruæ. dixit enim Herodot.* παλλαδίων *quod dixerat* τῶν ἀγαλμάτων τῆς ἀθηναίης.

3 Occidentali.

4 *Lectionem ſequutus videtur diuerſam ab ea quæ eſt in vulg. edit.*

5 *In vulg. Græc. edit. Cynocephalorum tantum fit mentio, ſed quidam uet. codices pro* κυνοκέφαλοι *habent* ἀκέφαλοι, *hoc modo,* ἢ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τῷσι στήθεσι, *&c.*

capita canina habentes, & acephali, *id est non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, vt Libyes memorant: nec non viri fœminæque agrestes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, veluti pygargi, & capreæ, & bubali, & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alij impoti: nunquam enim bibunt. & oryes, [1] quibus vlnales palmæ pro cornibus fiũt. (huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis) & bassaria, & hyænæ, & hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoes, *id est ex hyæna & lupo genitæ*, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres lacertis assimiles, & struthi subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item cæterę quæ alibi, præter ceruum & aprum. ceruus enim & aper prorsus in Libya nullus est. Sunt ibidem quoque tria murium genera, quorum alij bipedes vocantur, alij zegeries Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod βουνοὶ, *id est colles*: alij, echines. Sunt præterea mustelæ quæ in silphio nascuntur, [2] murænis simillimæ. Tot habet feras Libyum pastoralium regio, quantum nos maximè scrutando longissimè inuestigare potuimus. Maxyum autem Libyum confines sunt [3] Zabeces, vbi fœminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt * Zygantes, vbi magnam vim mellis apes conficiunt, sed multoplus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur, ac simiis vescuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranin, ducentorum stadiorum longitudine, arctam latitudine, in quam transiri è continente potest, oleis refertam ac vitibus. Et in ea esse lacuum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an vera sint haud equidem scio, sed quæ narrantur scribo. [5] Fuerit autem totum, vt ipse ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquouersus pedum est, altitudinis duũm passuũ. in hunc *Virgines* contum, cuius in summitate mirtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrto picẽ, odoratẽ quidem asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice

1 Ad quarum cornua phœnices cubitos *mensuras* faciunt. 1. *Phœnices suas mensuras dictas cubitos illarum cornibus magnitudine faciunt pares. Fortasse tamen & alius sit sensus.*

2 Tarteſſiacis ſimiles.

3 Zaveces.

* Ζύγαντας *pro gente Libyca ex Herodoti quarto citantur à Stephano: vt annotauit Turn. Aduerſ. lib. 10. c. 24. Sed idem tamen Steph. & Ζύγαντας pro Libyæ populo citat ex Hecatæo & Eudoxo. S.*

4 Fieri autem poſſit vt id omnino ita ſe habeat, quum ipſe viderim, &c.

Pieria: eamq; in ſcrobem quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum illius aggeſſerunt, ita è ſcrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id ſub terram means [1] redditur in mari, quod à lacu quatuor ſtadijs abeſt. Ita quæ de inſula adiacenti Libyæ dicuntur, conſentanea ſunt veritati. Aiunt præterea Carthaginenſes, locum eſſe Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quoties ipſi applicuere ſe, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps collocare: tum conſcenſis nauibus fumum excitare: fumo autem conſpecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus depoſito, [2] rurſus illinc abſcedere, ſed non extra conſpectum: tum ſe illinc è nauibus egreſſos *pretium* conſiderare, & ſi dignum mercibus [3] videatur, eo ſumpto abire: ſin minus, conſcenſis iterum nauibus conſidere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod depoſuerunt addere, donec [4] perſuadeant. Neutros autem alteris iniuriâ inferre: [5] neq; aut ſe contingere merces priuſquam ipſi ſumpſerint aurum. Atq; hi ſunt Libyum quos nominare poſſum: quorum pleriq; neq; tunc de rege Medorum curabant quicquam, neq; nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos ſcimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ ſunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atq; Æthiopes, quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad auſtrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci. Neq; verò videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Aſiæ atque Europæ comparanda, præter vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis eſt. Hæc autem optimæ cuique telluri par eſt prouentu fructus cerealis [6] omnino cæteræ Libyæ. Eſt enim pulla & vda fontibus, ac ſecura ſiccitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui ſit vehementior, læditur. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouentibus autem fructuum terræ, totidem menſuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum ſolum & illud eſt quod EVeſperitæ colunt. nam quoties id eximiè ſeipſum vbertate ſuperat, centuplum reddit: at illud Cinypum, circiter trecenta. Pórro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editiſſima eſt, quam paſtorales incolunt, tres in ſe

[1] pla-

126

1 Conſpicitur. *Vel, apparet.*

2 Procul à mercibus retrocedere. *Hic autē interpres aliter legiſſe videtur. ſed hanc lectionem ἢ ἐξαναχωρεῖν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων ſequentia confirmant.*

3 Videatur aurum.

4 Faciant illos acquieſcere. *Gal. Inſques à ce qu'ils les vendent contens.*

5 Neq; enim illos aurū attingere priuſquam merciū pretio id æquauerint, *id eſt priuſquam tam multū exhibuerint quantum mercium pretio reſpondeat*, neq; illos merces attingere, *vel cō tingere* priuſquam, &c.

6 Nec quicquam omnino ſimilis eſt reliquæ Libyæ.

[1] plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quòd in ea iam fructus maturi metuntur vindemianturq;: his compositis, in plaga quæ supra maritimam est, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dum hi fructus adornantur, ij qui sunt in editissima plaga, coquũtur atq; matureſcunt. Itaq; dum primi fructus bibuntur atq, eduntur, vltimi aduentant. Atq; hunc in modũ ad octo menses perceptio fructuũ Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta sint. Persæ autem ad vlciſcendam Pheretimam ab Aryande missi ex Ægypto Barcen peruenerunt, oppidum obsederunt, missis illico qui denuntiarent dedi authores necis Arcesilai. [2] Eos oppidani, vt qui cędis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcen quum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murũ, admouebat pauimento vrbis: quod vbicunq; admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffossores interemerũt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verùm quum multum temporis contriuissent, & multi vtrinq; caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem rem commentus est: Animaduertens Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctẽ depressit, eiq; fragilia superstrauit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. simulatq; illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quòd eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam inierũt, ferientes fœdus super illam occultam fossam: vt quoad humus ea ita se haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret, Barcæis quod æquum foret se pensuros regi, & Persis, se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros promittentibus. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipsi ex vrbe prodibant, & ex hostibus cuicunq; libebat intrandi vrbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ resciſſo ponte occulto in vrbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant

1 *Sunt qui in Græco contextu* πρὸ χώρας *legendum censeant* ὠμὰς. *quam lectionẽ sequendo, aliter fuerit interpretandus hic locus.*

2 Eorũ oppidani, vt qui &c. orationẽ non admiserunt. *id est, eorũ petitioni non acquieuerunt, vel, assensi non sunt.*

reſciderunt, vt fœdus ſoluerent quod cum Barcæis percuſſerant, tandiu ratum fore fœdus quandiu maneret terra vt tunc manebant. refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos ſibi à Perſis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, ſudibus ſuffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoq; deciſas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Perſis vt diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His vrbem permiſit: reliquis in ſeruitutem abreptis Perſæ redierunt. qui quum ad vrbem Cyrenen rediſſent, Cyrenæi eos, oraculi cuiuſdam ſeruandi gratia, per vrbem deduxerunt. ſed inter tranſeundum præfectus nauális exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperent: recuſante Amaſi peditum duce. ſe enim aduerſus vnam Barcen Græcam ciuitatẽ eſſe miſſos. Vetùm poſtquam tranſierunt, & ad ripam Lycæi Iouis ſubſederunt, pœnitentia eos ſubijt quòd Cyrenen non occupaſſent: eamq; iterum adoriri conati ſunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo contrà ferret arma, tamen inceſſit eis metus: illincq; curſu ſe proripientes, ſexaginta circiter ſtadia conſederũt. vbi ſtatiua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Quum igitur à Cyrenæis commeatum ſibi præberi precati eſſent & eum accepiſſent, in Ægyptum reuertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, veſtitus atq; vtenſilium gratia, vt quiſq; relinquebatur trahebaturq;, interficiebant, donec in Ægyptum peruentum eſt. Hic Perſarũ exercitus in Libyam longiſſimè ad EVeſperidas proceſſit. Quos autem Barcæorũ cepere, [1] quosq; ex Ægypto eiecere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit vicũ Bactrianæ regionis, (cui vico nomen impoſuere Barcæ) ad meam vſq; memoriam etiam incolis frequentem. Verùm ne ipſa quidem Pheretima [2] probè vita exceſſit. nam poſteaquam vlta Barcæos celerrimè in Ægyptum redijt, malè perijt. [3] vt enim exiſtunt acres admodum & inuidioſæ vltiones deorum in homines, viuens vermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimę Battifiliæ in Barcæos vindicta extitit.

127

1 Hos ex Ægypto ad regẽ tranſporta runt: rex autẽ Darius ijs ad incol. *Legendo* ἀναπάστους pro ἀναρπάστους.

2 Feliciter vitam finiuit. quumprimũ enim vlta Barc. in Ægypt. redijt, miſerè perijt.

3 Vt enim dijs odioſæ ſunt nimium acres hominũ vltiones. *Perinde ac ſi dicat, deos illi tã miſerabilem ultæ exitũ immiſiſſe, odio proſequentes eã quã ipſa fuerat in vltione ſumenda crudelitatẽ, ut & alias adeò atroces vltiones odio proſequi ſolent. Valla autem ſenſum inuerſus.*

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVINTVS, qui inscribitur TERPSICHORE.

AT Persæ qui in Europa sub Megabyzo relicti à Dario erant, primos ex Hellespontijs Perinthios Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus malè affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso vt bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sinminus, ab inuadendo abstinerent: ita fecerunt. Enimuero cõfidentibus Perinthijs eregione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione commissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quum victores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere, Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieque vincentes ex illis paucos reliquere. [1] Quæ quondam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnem Thraciam subigeret. Gens Thracum, secundum Indos, omnium maxima est: quæ si aut vnius imperio regeretur, aut idem sentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo validissima: sed quia id nimis arduũ illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autẽ multa nomina singularũ

1 Quæ quõdam à Pæonibus acciderãt *Perinthijs*, ita se habuerant. *Vel*, Talẽ quidam olim eladem *Perinthij* à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate strenu.

regionum singuli. Moribus tamen ac opinionibus confi-
1 *Vel*, Et Cre stonæos qui superiore regionem incolunt. *sic & paulo post.* milibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos,[1] & qui supra Cresionæos incolunt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui
2 *De his videbb. præcedente loeum Herodoti. simulq; annotationem in eum.* [2] se pro immortalibus gerunt, à me commemoratum est. Trausi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces, verùm circa natalia suorum atque obitus hoc facitant: Edito puero, propinqui eum circũsidentes *cum ploratione* prosequuntur, ob ea mala quæ necesse est illi, quòd vitam ingressus sit, perpeti: humanas omnes calamitates recensentes. Hominem autem fato functum, per lusum atque lætitiam terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures vxores habent: quorum vbi quis decessit, disceptatio magna fit inter vxores, acri amicorum circa hanc rem studio, quænam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata est & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à 128
suo propinquissimo mactatur, vnáque cum viro humatur, cæteris vxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducẽtibus. nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non asseruant, sed quibus libuerit cum viris concumbere sinunt: at vxores asseruant vehementer, easque magno
3 Stigmatis. *Cicero vxorias interpretatur compunctiõnotis.* ære à parentibus coemunt. Punctas [3] notis esse frontes, nobile iudicatur: non esse notatas punctis ignobile. Otiosum esse, pro honestissimo habetur: agricolatorem verò, pro contemptissimo. E bello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Deos autem hos solos colunt, Martem, Liberum, Dianam: sed reges, præter populares, etiam Mercurium, eumque è diis præcipuè: per quem solum iurant, à quo progenitos quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatisque omnifariis hostiis, conuiuantur. Illudque defletum prius, deinde combustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestoque desuper tumulo, cum aliâ omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cum ratione monomachiã, *id est singulare certamen*. Et sepulturæ quidem Thracum huiusmodi sunt. Quod autẽ huius regionis ad aquilonem vergit,

vergit, nemo poteſt pro comperto referre quínam homines eam incolant: ſed illam quæ trans Iſtrum plaga eſt, cõſtat vaſtam eſſe atq; ignotam: [1] vbi ſolos audio habitare homines nomine Sigynas, veſte Medica vtẽtes, eorumque equos toto corpore hirſutos eſſe, ad quinque digitos altitudinę pilorum, eoſdemque puſillos ac ſimos, inualidosq; ad viros geſtandos, ſed currui iunctos eſſe perniciſſimos: atque his curribus indigenas inuehi. Horũ fines proximè accedere ad Enetos qui ſunt in Adria. Eos quoq; ſe colonos Medorũ dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: ſed [2] fiat quidlibet intra longum tempus. [3] Sigynas Libyes qui ſupra Maſſiliam incolunt, inſtitores appellant: Cyprij iacula. Verùm, vt Thraces aiunt, apes loca quæ ſunt trans Iſtrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi non poteſt. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal conſtat frigoris intolerans eſſe. Sed mihi videntur loca quæ ſeptentrionibus ſubſunt, ob gelu inhabitabilia eſſe. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Perſis obedientem reddidit. Darius, [4] tranſmiſſo rapidiſſimè Helleſponto, poſtquam Sardis venit, recordatus eſt beneficij in ſe ab Hiſtiæo collati, & cõſilij Cois Mitylenæi. Quibus accerſitis Sardis obtulit electionem. Hiſtiæus, vt qui eſſet Mileti tyrannus, nullam ſibi tyrannidem popoſcit: ſed Myrcinum Edonidem, animo vrbis in ea cõdendæ. Et iſte quidem hanc elegit: Coes autem, vt qui non tyrannus ſed priuatus eſſet, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato vterq; quod optauerat, eò ſe contulit. At Dario res huiuſcemodi oblata eſt, vt illam videnti inceſſerit cupido iubendi Megabyzo vt Pæonas ex Europæ ſedibus in Aſiam tranſportaret. Erant Pigres & Maſtyes viri Pæones, qui poſtquam Darius tranſmiſit in Aſiam, & ipſi Sardis venere, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vnà ſororem procera ſtatura atque ſpecioſam: obſeruato tempore dum in ſuburbanis Lydorum Darius præſideret, talem rem ſibi agendã putarũt: Sororẽ quam optimè poterant, quum exornaſſent, ad aquam mittunt, vas capite tenentem, equumq; è brachio trahentẽ, linumq; nentem. Eam prætereuntem Darius attentè conſiderabat, quòd

1 De nullis autẽ poſſum quicquam accipere qui trans Iſtrum habitent præterquam de Sigynis.

2 Nihil eſt quod non cõtingere poſſit intra long.

3 Sigynas quidem certè Ligures qui ſupra Maſſ. &c. *At hic legit* λίγυες *pro* Σίγυνες.

4 Quumprimum Sardis trãſmiſſo Helleſponto peruenit.

neque Persica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydica neque vllarum ex Asia fœminarum. Hæc considerans, misit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quam rem vteretur mulier equo. Istis obsequentibus, fœmina vbi peruenit ad flumen, equo satisfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite sustinens, equum è brachio trahens, ac fusum versans. Admiratus Darius tum ijs quæ ab exploratoribus audisset, tum ijs quæ ipse vidisset, adduci coràm fœminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiût se Pæones esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinam homines essent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi venissent Sardis, percontari. Adolescentes, se verò venisse dicere vt sese ei donarent. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellesponto. Esse verò Pæones coloniam Teucrorũ qui è Troia fuerunt. Hæc singulatim illi referebãt. Interrogantique Dario nunquid omnes illic fœminæ tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita se habere. huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Magabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confestim ad Hellespontum cucurrit, Hellespontoque transmisso literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit: Pæones cognito Persarum in se aduentu, contractis copijs processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. 129
Et Pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autem certiores facti Pæonas cõueniisse ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora conuertunt, hostemque latentes in eius oppida irrumpunt, & illa vtpote vacua, facilè occupant. Quod vbi resciuere Pæones, protinus dispersi, ad sua quisque dilabuntur, seque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadem vsque paludem incolunt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt,

1 Equum aquauit. vel, adaquauit.

Dobe-

Doberaſque & Agrianas & Odomantos, & ipſam Praſiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ ſtant ſublicæ, anguſtum à continente ingreſſum vno ponte habentes. Has ſublicas tabulata ſuſtinentes, olim communiter omnes ciues ſtatuebant: mox è lege hunc in modum ſtatuendas cenſuerunt, vt pro ſingulis vxoribus quas quiſq; duceret (ducunt autem ſinguli multas vxores (ternas defigeret ſublicas, è monte ſumptas cui nomen eſt Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent ſinguli ſuper ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorſum ad paludem ferentes. Paruulos autem liberos per pedē reſte illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & ſubiugalibus piſces pro pabulo præbent. Porro piſcium tanta eſt copia vt quoties quis ianuam compactam reclinauerit, dimiſſam fune ſportam vacuam, aliquanto poſt retrahat piſcium plenam. quorum duo ſunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterùm è Pæonibus ij qui capti fuere, in Aſiam ſunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam ſeptem Perſas, qui poſt eum erant in exercitu ſpectatiſſimi, miſit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquam. Eſt autem è palude Praſiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine eſt metallum, *id eſt* [1] *foſſa argentea*, vnde poſt ea tempora Alexandro in ſingulos dies ſingula talenta prouenichant. Poſt Metallum, ſuperato monte quem vocant Dyſorum, Macedonia intratur. Eò Perſæ vbi peruenere, & in conſpectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere, Amyntas & ea dedit, & homines in hoſpitium vocauit. inſtructaque ſplendidè cœna, per comiter accepit. » Perſæ poſtquam à cœna ad potum peruenere, Hoſpes, » inquiunt, Macedo, nobis Perſis conſuetudinis eſt, quo- » ties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubi- » nas [2] [2] & adoleſcentulas vxores ad aſſidendum intro- » ducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepiſti » nos, & liberali hoſpitio proſequutus es regique Dario &

1 *Fodina*, vnde &c.

2 2 Et legitimo virginitatis iure nuptas.

terram das & aquam, ſectare conſuetudinem noſtram.

Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Perſæ iſta conſuetudo nō eſt, ſed viros à fœminis ſemouendi: verùm quandoquidem vos exigitis qui domini eſtis, hoc quoq; vobis præſtabitur. Hæc loquutus Amyntas fœminas accerſit. Illæ, vt iuſſæ, præſtò fuerunt, & eregione Perſarum deinde conſederunt. Quas Perſæ conſpicati formoſas, Amyntam alloquuntur, negantes omnimo id factum eſſe ſapienter. ſatius enim futurum fuiſſe, ab initio non venire fœminas, quàm, poſtquam venerant, non aſſidere, ſed ex aduerſo ſedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas aſſidere iuſſit. Quæ cum obtemperaſſent illico Perſæ mamillas illarum tractare, vtpote pluſculo vino temulenti: nonnulli etiam tentare ſuauiari. Hęc Amyntas intuens etſi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Perſici nominis quieſcere. Verùm eius filius Alexander quum adeſſet, atque hæc aſpiceret, vtpote adoleſcens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare poſſe. itaq; grauiter ferens, ad Amyntam inquit, Tu quidem pater [1] cede ætati, abiſque hinc ad requieſcendum, [2] neq; indulgeas nimium potationi: ego verò hîc remanens, omnia hoſpitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc reſpondit, Fili, inquiens, [3] verba tua hinc me ſummouentis penè intelligo. ideo enim me dimittis quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare: futurum in perniciem noſtram: ſed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad diſceſſum meum pertinet, parebo. His reſponſis Amyntas abijt. Tum Alexander ad Perſas, [4] Vobis, inquit, hoſpites, cum his fœminis vel omnibus, ſi libet, facillimè licet concumbatis: ſed cum qua earum concumbere libeat indicate. Nunc enim fere tempus cubandi aduentat, & vos bene potos eſſe temulentoſq; video. Proinde has fœminas, ſi vobis cordi eſt, ſinite ire ad ſe lauandum, quas, quum lotæ fuerint, accipiatis. Hæc loquutus Alexander, approbantibus Perſis, egreſſas fœminas in muliebre remittit conclaue: ac totidem [5] viros læues malas habentes, muliebribus veſtibus exornat: traditisq; pugionibus introducit, admonetq; Perſas, inquiens, Vos verò Perſæ, à

nobis

1 Morē gere ætati.

2 Neq; per totum potationis tempus hîc maneas.

3 Ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. *Poteſt etiam ꝑadòr cum euuinua iungi.*

4 Vobis, hoſpites, his fœminis potiri *vel frui* facile eſt, ſiue cū omnib. ſiue cū aliquot earū, *vel, cum quantacunq; earum parte* concumbere libeat. Verū id *poſtea* nobis ſignificabitis: at nūc quum & tempus petendi lecti inſtet, & vos, vt video, egregiè poti ſitis, has (ſi graue non eſt) lotum ire ſinite: & lotarum reditū expectare.

5 *Id eſt*, imberbes iuuenes, *queis lenia fulgent ora, vt loquitur Tib.*

130

» nobis in conuiuiũ eſtis omni munificentia accepti: quippe
» quibus & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea o-
» mnia repreſentauimus: & quod omniũ maximum eſt, etiã
» noſtras ipſorũ matres & ſorores liberaliter exhibemus: ' vt
» omni honore affecti à nobis, intelligatis quib. rebus digni
» eſtis: vtq; regi qui vos miſit, à Græco quodã Macedonũ prin
» cipe vos & mẽſa & lecto bene acceptos eſſe, renũtietis. Hæc
loquutus Alexander, ſingulos Macedonas quos fœminas eſſe aiebant, aſſidere iuſſit ſingulis Perſis. qui poſteaquam à Perſis attrectari cœpere, illos obtruncauere. Et hæc quidem morte affecti ſunt Perſæ ipſi pariter & eorum comitatus. Comitabantur enim eos & vehicula, & famulitia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta ſunt. Non multo deinde interiecto tempore, quum magna horum virorum à Perſis inquiſitio fieret, Alexander illos [2] prudenter occupauit, tum multa pecunia, tum ſorore ſua nomine Gygæa Bubari data, viro Perſæ, vni ex inquiſitoribus interfectorum. Ita horum Perſarum cædes [3] deprehenſa, ſed ſilentio ſuppreſſa eſt. Eſſe autem Græcos hos qui à Perdica progeniti ſunt, quemadmodum ipſi aiunt, & ego ſcio, & oſtendam in ijs quæ poſtea dicam. Quinetiam & ij qui in Olympia certaminibus Græcorum præſunt, *Græcos eſſe eos* ita cognouerunt. Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipſum deſcendiſſet, à concurſoribus prohibebatur, quòd negarent barbarorum id eſſe certamẽ, ſed Græcorum. at vbi palãm fecit ſeſe Argiuũ, Græcus eſſe iudicatus eſt: & ſtadium curtens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita geſta ſunt.

1 Vt nos vobis omnem quo digni eſtis honorem exhibere intelligatis.

2 Aſtutia circumuenit.

3 Inquiſitoribus aſtu circumuentis, ſil. ſuppr. eſt. *Adverbũ, Ita circumuenta eſt. Volus enim author retinere idẽ vocabulũ, etſi minus poſteriori loco conueniens.*

Megabyzus autem Pæones ducens, abijt in Helleſpontum: & illo tranſmiſſo, peruenit Sardis. quum interim Hiſtiæus Mileſius iam muris cingeret locum, quo à ſe petito donatus à Dario fuerat in pretium ſeruatæ ratis, qui locus eſt ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Hiſtiæo, quumprimum venit Sardis, ducens Pæones, ita eſt Darium alloquutus, Rex,
» quidnam tu rei fetiſti, dato loco ad vrbem condendam in
» Thracia viro Græco, eidemque ſolerti atque induſtrio? vbi
» affatim materia eſt ad naues ædificandas, multumque re-
» migum atque pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum

Græcis incolentibus? qui nacti ducem, facient quicquid « illè vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hũc « ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. In- « hibe autem miti modo accersitum: quem quum acce- « peris, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc lo- « quutus Megabyzus, perfacilè Dario persuasit, tanquam probè prospiciens quod esset euenturum. Darius missio in Myrcinum nuntio ad Histiæum, hæc inquit, Histiæe, rex « Darius hæc dicit, Mihi rebusque meis melius consulen- « tem quàm te inuenio neminem: quod non verbis, sed fa- « ctis compertum habeo. proinde quum res magnas agere « destinem, præstò mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis « fidem habens Histiæus, & simul magni faciens consili- « arium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Da- « rius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd « [1] posteaquam à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis « meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, « quàm vt tu in aspectum & colloquium meum venires: « quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse « virum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi am- « bo adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare « tibi ego, qui fecisti probè quòd veneris, [2] hoc gratifican- « dum putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thra- « cia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, me- « usque conuictor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus « Darius, vnà secum Histiæum ducens, Susa versus iter in- tendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eo- dem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cuius pa- trem Sisamnem, vnum è regijs iudicibus, quòd iniustè ob pecuniam iudicasset rex Cambyses interemerat: interem- proque detractum corium in lora concidit, quibus tribu- nal in quo ille sedens iudicarat, intendit: ibidemque eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atque in memo- ria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrum, quæ est in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Sump- ta etiam à Lesbiis classe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoque vtramque habitatam. Sed Lemnij quoni-

1 Quum primum à Scythis redij.

2 Hæc propono. *vel, offera.*

quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpessi sunt: quorum qui superfuere, ijs præfectum Persæ imposuere Lycaretũ, Mæandrij eius qui Sami regnauit, germanũ. Hic Lycaretus quũ Lemno præesset, hac de causa mortẽ oppetijt, quòd omnes in captiuitatẽ redigebat, atq; euertebat, alios insimulans desertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darij à Scythis reuertentiũ. Hæc iste in sua præfectura perpetrabat: sed nõ
131. diu [1] in malis faciendis delituit: & cœperunt iterũ è Naxo atq; Mileto calamitates Ionibus fieri. [2] è Naxo quidẽ, quòd inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autem, quòd ea tempestate propè seipsa superata maximè florebat, eratq; Ioniæ prætextũ: quum laborasset duabus superioribus ętatibus morbo seditionis, donec eam seditionem Parij [3] sedauerũt, ex omnibus Græcis correctores à Milesijs delecti. Hunc aũt in modum eos Parij correxere: Quum Miletum veniſſent viri inter Parios præstantissimi, cernerentq; [4] domos vehementer labefactatas, dixerunt velle se regionem ipsorũ peragrare. Id facientes, & omnem agrum Milesium lustrantes, vt quenq; fundum animaduertebant bene cultum *fructumq; emittentem*, conscribebant domini nomẽ. Peragrata omni regione, quũ paucos huiusmodi fundos comperissent, quammaturrimè ad vrbẽ descenderunt: coactoq; cœtu, decreuerunt vrbem ab ijs esse incolendam quorũ fundos bene cultos inuenissent. videri enim illos ita curaturos publica vt sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui prius seditionẽ mouissent, iusserunt horum dicto audientes esse. Ita [5] Milesios Parij correxerunt. Ex his tunc vrbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagoræ filius, idemque gener ac consobrinus Histiæi Lysagoræ filij, quem Darius Susis distinebat. nam Histiæus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Susis degebat quum Naxij venere iampridem Histiæi hospites. Quum autem Miletum Naxij aduenere, obsecrarunt Aristagoram vt aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret,

1 *Sunt qui ad. ruus hic suspectum habeant, nec immeritò fortasse.*

2 Etenim Naxus quidẽ inter insul. felic. præstabat, Miletus verò eodem tempore magis quã vnquã antea florens, Ioniç ornamẽtum erat: quum laborasset.

3 *Vel, Composuerũt, ex omnibus Gr. compositores à Mil. delecti. Hũc autem in modũ eos ad concordiam Parij reuocarunt.*

4 Eos planè fortunis euersos.

5 Res Milesiorum Parij cõposuerũt. At tunc ex his vrbib.

tamen prætendens Hiſtiæi [1] hoſpitium, ita eos eſt alloquutus, Meæ quidem vires ad tantum copiarum præbendum non ſuppetunt, vtinuitis ijs qui Naxum tenent, vos poſſim reducere: quum audiam octo millia ſcutatorum Naxijs ac multum longarum nauium eſſe: tamen omne ſtudium ad iſtud efficiendum adhibebo, hoc ſcilicet in animo verſans: Eſt mihi amicus Artaphernes Hyſtaſpis filius, Darij regis frater, qui præſes eſt omnium in Aſia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa claſſe: hunc ego virum opinor facturum omnia ex animi noſtri ſententia. His auditis Naxij [2] inſtare Ariſtagorę vt rem quamoptimè poſſet conficeret: vtque munera homini pollicerentur, dicere, & ſe exercitui ſumptum ſuppeditaturos, vt ipſi paciſcerentur. magnam videlicet ſpem habentes, quum ipſi in Naxo apparuiſſent, Naxios omnia quæ ipſi iuberent eſſe facturos, atque adeo cæteros inſulanos. nulla dum enim Cycladum inſularum ſub Dario erat. Profectus Sardis Ariſtagoras ait Artapherni eſſe inſulam Naxum, non ſpatioſam illam quidem, ſed pulchram alioqui & bonam, Ioniæque vicinam, multis præterea & pecunijs & mancipijs refertam. proinde tu aduerſus hanc regionem ducito exercitum exules illuc reducens. [3] Quod facienti tibi magnæ ſunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabuntur. has enim æquum eſt nos præbere, qui aduentus veſtri authores ſumus: & te inſulas regi acquirere, ipſam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, cæterasque quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiſcens, haud difficilè inuades Eubœam, inſulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem ſanè ad capiendum, centum omnino nauibus ad has omnes occupandas ſuffecturis. Huic reſpondens Artaphernes, Tu verò, inquit, quæ ſunt ex vtilitate regiæ domus exponis, & probè iſta ſuades omnia, præterquam de numero nauium. nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ineunte ſtatim vere in promptu erunt. Oportet tamen in his rebus authoritatem

1 *Id eſt, Hoſpitij conſuetudinem. Vel, Hoſpitalem amicitiã quæ illis cũ Hiſtiæo intercedebat. Intelligit autẽ hunc prætextu huius amicitiæ voluiſſe Naxijs operam nauare, quũ potuis id ea ſpe quam declarat, faceret.*

2 Rem Ariſtagorę commendarũt vt eã quàm poſſet optimè adminiſtraret. *vel, Negotium Ariſtagorę dederunt vt quàm poſſet cõmodiſſimè gerendi.* quinetiam munera eum pollicerĩ iubebãt, & ſumptus in exercitum, vt qui eos reddituri eſſent. Q magna ſpe tenerentur fore vt, quum in Naxiorum conſpectũ veniſſent, illi omnia quæ ab ipſis iuberẽtur facerent.

3 Quod tu quum feceris, non ſolùm magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, conſequeris, præter ſumptus exercitus: (hos enim à nobis qui ducimus, ſuppeditari par eſt) verumetiam ditioni regis adijcies inſulas, & ipſam Nax.

tatem

tatem quoque regis accedere. His auditis Aristagoras lætus Miletum redijt. Artaphernes autem missō Susa ad Darium nuntio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues instruxit tum Persarum tum aliorum sociorum magna sanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, familia Achæmenidarū, suo ac Darij consanguineo: [1] qui (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam despōderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Mileto. Megabates Aristagora assumpto atque Ionum exercitu cum Naxijs, profectus est per simulationem eundi in Hellespontum. Atque vbi Chium peruenit, classem continuit apud Caucasum, vt illinc vento aquilone traijceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeundis nauium excubijs offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam rem indignè ferens, iussit satellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, vincire traiectum per thalamiam, *id est, foramen per quod remus extat*: ita vt caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodā factus certior, hospitem suum Myndium à Megabate vinctum afflictari, Persam adit & hominē excusans reposcit: quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi resciuit Megabates, [2] grauiter admodum ferens, Aristagoram inuasit, Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negotij? nónne te misit Artaphernes vt me sequereris, atq; eò nauigares quocunq; ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxū quosdam cum naui, ad rem Naxijs quæ impenderet exponendam. Naxij, vt qui nihil minus quàm hanc aduersus se classem venturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confestim ex agris in vrbem comportare: & se, vt qui obsidendi essent, instruere cibarijs, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabāt: illi verò, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisq; quatuor in obsidione mensibus, assumptaq; à Persis quam secum attule-

1 Cuius filiā postea (si vera fama est) sibi desponsatā habuit Paus. Lacedæmonius Cl. filius, Gr. tyrannus euadere cupiens.

132

2 Id magnæ iniuriæ loco ducens, Aristagoræ succensuit.

rant pecunia,& maxima etiã ab Aristagora,quũ plura desideraret obsidio,vbi mœnia Naxiis exulibus ędificauerunt, in continentẽ reuerterunt malè affecti. Aristagoras,quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulãte apud milites malè affectos, verebaturq; præterea ne regno Mileti fraudaretur, his dẽ causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendã cõpuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram cõmonefaciebat vt ab rege deficeret.Id nanque volens Histiæus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis fidelissimo è seruis caput erasit, literasque impressit, & hominẽ retinens quoad capilli renascerentur,vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandans, nisi vt quum Miletum perueniisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (vt à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus faciebat quòd magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil noui moliretur nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum quidem nuntium Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos tam de sua sententia quàm de Histiæi mandatis. Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemque illius potentiam: sed quum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere vt classe mare occuparent :negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo quod est in Branchidis tollerentur, quas Crœsus Lydus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atq; ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendum, nec hostes eam spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro declara-

1 Ad suæ factionis homines.

claratum est. Verùm ne hæc quidem sententia obtinuit, sed illa, vt omnino rebellaretur, vtque vnus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuersus illic agebat, vt conaretur duces classiariorum comprehendere. Missus autem ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Mylassensem, & Histiæum Tymnis Termensem, & Coem Erixandri filium, quem Darius Mitylene donauerat, & Aristagoram Heraclidis filium, Cymæum, complures que alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Darium comminiscens: & primum quidem, verbo duntaxat tyrannidem [1] immutans, statum reipublicæ Mileti constituit, vt secum libenter Milesij rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiiciens, ex aliis autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduersus Naxum vnà ierant, vt ciuitatibus gratificaretur, [2] alium in alia vrbe diuendens, ex qua quisque illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi vt acceperunt, sine mora productũ lapidibus interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam autẽ & alij complures tyranni fuga solum vertere, passim per ciuitates tyrannorũ abdicatio facta est. Tyrannis sic remotis, Aristagoras Milesius secũdo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: moxq; ipse Lacedæmonẽ triremi pro legato missus est. opus.n. erat magnã aliquã cõparare societatẽ. Spartæ regnũ iã non tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia nõ superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nõ ille quidẽ propter virtutis specimẽ, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat id matrimoniũ sororis filiã, quę etsi cordi erat, tñ ex ea liberos nõ suscipiebat. Id quũ ita esset,

» [3] ephori his eũ verbis incusauerunt: Si tu nõ prospicis, at cer
» tè nobis hoc nõ est despiciendũ, EVrysthei genus labefieri.
» Tu igitur quandoquidẽ vxorẽ habes quæ nõ concipit, ea
» repudiata aliã ducito, gratissimã rẽ in hoc Spartiatis fac-
» tus. His ille respõdens negat se earũ rerum alterutrã esse fa-
» cturũ: & hos non rectè cõsulere ait, qui ipsum hortẽtur re-
» pudiata quã habeat vxore innoxia, alterã ducere: eoq; se nõ
» esse pariturũ. Cui ephori atq; optimates cõsilio inter se habi
» to retulerũt, Quoniã te cernimus amore cõiugis quã habes
» implicitũ, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid

1 1 *Aut aliud legit quàm nos, aut malè vertit.*

2 Alium alij vrbi tradens.

3 Ephori ei accersito dixerunt.

dere Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes vt repudies non postulamus: quæcunque ei præstas « nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter « hanc vxorem, quæ sit fœcúda. Hæc dicentibus assensus est « Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habens, binis ædibus habitabat, haudquaquã Spartiaticè faciens. Non longo interiecto tempore vxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem,[1] quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At vxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reueta prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo subijciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto tempore pariendi, ephori increduli fœminæ parturienti custodes appoſuerunt: quæ Dorieum peperit, moxque Leonidem & post hunc gradatim Cleombrotũ. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse geminos. At quæ Cleomenem peperit, secundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filij Demarmeni, alium filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt fertur) sed inops mentis, Dorieus autem inter aquales omnes primus erat, meritoque putans se ob virilitatem regno potiturũ. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quòd maximus natu esset, creassent, indignè id tulit, sibi à Cleomene imperari: Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico vsus oraculo, in quam terram ad vrbem condendã tenderet, neq; quippiam consuetorum exequutus, adeo rem indignè ferebat. In Libyam autem nauigans ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Libybus & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares vir Eleonius ei consilium dedit ex Laij oraculis, vt Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Heracle, *id est Hercule*, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculũ consulendum nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sumptaq; Dorieus classe

[1] Atq; ipsa quidem produxit eũ qui deinceps regni administrationé susciperet. *Ita Camerar.*

classe quam & in Libyam duxerat, Italiâ præteruehebatur. Ea tempestate (vt ferunt) Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniatæ Dorieum vt sibi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, vnà cum illis aduersus Sybarin contendit, eamque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum & qui cum illo erant fecisse aiunt. at Crotoniatæ negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter vnum Calliam Eleum Iamideorum vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quòd sacrificans de eundo aduersus Crotonem, non litaret. Hæc isti aiunt. quarum rerum vtrique testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem partim fanum ac templum prope Crastin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxisse Mineruæ cognomine Crastiæ: partim ipsius Doriei necem, quam volunt esse maximum testimonium, quoniam contra vaticinia agens interemptus fuit. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatæ multa monstrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad meam vsque memoriam prognati Calliæ colebant: Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. cui tamen, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multò plura quàm Calliæ fuissent donata. hæc pro se vtrique eorum testimonia referunt: quorum vtris accedere quisq; mauult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alij Spartiatarum, deducendæ coloniæ socij, Thessalus, & Paræbates & Celees & EVryleon, qui quum omni classe Siciliam tenuerunt, superati à Phœnicibus atque Ægestanis, in prælio occubuerunt, vno tantum, ex hac aduersa pugna superstite EVryleonte: qui collectis eorum reliquijs occupauit Minoam Selinusiorum coloniam, Selinusiosque liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc quum sustulisset, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nam Selinusij impetu in eum facto, quum ad Iouis forensis aram
34 confugisset, obtruncarunt. Dorieo & vitæ & mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi

filia Telys Sybaritæ, Crotone [1] profugerat, abnegatoq; matrimonio tiãsimisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarẽ triremem, ac familiarium virorũ sumptũ, quòd esset olympionices, *id est victor certaminis ad Olympia*, & [2] omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Ægestanis ea quæ nemo alius reportauit. nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, Ægestani hostias offerũt. Hunc in modũ Dorieus vita functus est. qui ti in animũ induxisset ferre Cleomenis regnũ, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neq; enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, vna duntaxat relicta filia, cui nomen Gorgo. Cleomene igitur imperiũ tenente, Spartã venit Aristagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; alloquuturus cõuenit, habens (vt Lacedæmonij aiunt) æream tabellã, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctũq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquiũ vbi venit, ita ad eũ inquit, [3] Stu « dium meũ Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. nõ « enim ab re hoc fit. Prolem Ioniã pro libera seruã esse, cum « nobis ipsis dedecus dolòrq; maximus est, tum verò vobis, « & eo maior, quo magis cæteros in Græcia antecellitis. pro- « inde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute, cõsan- « guineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neq; « barbari sunt viri strenui, & vos in summũ rei bellicæ per vir « tutem euasistis, [4] & genus pugnandi eorum huiusce modi « est: breues arcus ac breuia spicula, longasq; in capitibus « cristas, (vnde faciles captu sunt) gerentes, in pugnam eunt. « Ad hæc, tantum bonorum est ijs qui eam incolunt conti- « nentem, quantum non est cæteris vniuersis, tum auri (vt « ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum variæ ve- « stis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus vos, si « potiri libuerit, potiemini. Sunt quoq; inter se confines, vt « ego differam. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram « incolunt tum aliarum rerum tum verò argenti feracissi- « mam. Hæc autem dicebat, ostendens in ambitu terræ in « tabella quam attulerat descripto. Lydis verò (dicebat Ari- « stagoras) confines sunt hi Phryges, auroram versus, pecо- « rum copiã & terræ vbertate, omniũ quos ego noui longè «

1 Crotone exulauit. frustratusq; matrimonio Cyrenem transmisit. ex qua profectus *Dorieum* propria triremi proprijsq; in suos milites sumptibus, se quutus est, quũ esset ol.

2 Omnium sui temporis Græcorum.

3 Ne meum in conficiendo hoc aduos itinere studiũ admireris Cleomenes. de eo enim nũc agitur, vt Iones ex liberis serui fiant. quod cũ nobis ipsi d. dol. max. est, tum inter cæteros vobis, eo præsertim nomine quòd Græciæ præsitis. *uel præsides estis.*

4 Eorumq; pugna talis est, Arcus & breue spiculũ. Quinetiã bracas induti & pileis capita operti in pugnam prodeunt. Adeo eos superare facilé est. *Alij uestimenta aliter exponunt.*

beatis-

» beatiſſimi. Phrygibus confines ſunt Cappadoces, quos nos
» Syros appellamus. His confines ſunt Cilices, huius maris
» accolæ, vbi hęc Cyprus inſula eſt ſita, qui tributũ annuum
» regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus cõfines ſunt
» hi Armenij, & ipſi re pecuaria abundantes. Armeniorum
» hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Ciſſia
» hæc confinis eſt: in qua iuxta fluuium hunc Choaſpem ſita
» ſunt hæc Suſa, vbi rex magnus domicilium habet, atque
» hîc pecuniarum theſauri ſunt. [1] Hanc vos vrbem ſi animo-
» sè ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Neque
» verò operæpretium æſt vos ſuſcipere prælia pro terra ne-
» què multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus, aduer-
» ſus Meſſenios [2] veſtros conſortes, & Arcades & Argiuos,
» quibus nihil eſt neque auri neque argenti, quarum rerum
» cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at
» quum offeratur occaſio totius Aſiæ facilè potiundæ, aliud
» quippiam præoptabitis? Hæc Ariſtagoras dicebat. Cui
» reſpondens Cleomenes, Mileſiæ, inquit, hoſpes, in triduum
» tibi differo reſpondere. Tunc quidem hactenus proceſſum
eſt. vbi verò dies reſponſioni præſtituta adfuit, & ad locum
de quo conuenerant, ventum eſt, interrogauit Ariſtago-
ram Cleomenes quot dierum ab Ionio mari ad regem
eſſet iter. Ariſtagoras, alioqui ſolers, & valde illum ante-
cellens prudentia, in hoc tamen lapſus eſt: qui quum non
deberet rem vt ſe habebat illi aperire, volens Spartiatas
in Aſiam educere, dixit trium menſium eſſe iter. Cleo-
menes, interpellata huius quam ordiri inſtituerat oratio-
» ne de itineris ſpatio, inquit, Hoſpes Mileſie abſcede è Spar-
» ta ante ſolem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum
» iſtud facile non ſit Lacedæmoniis, qui vis eos trimeſtri
» itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleomenes, do-
mum abiit. Ariſtagoras, ſumpto [3] oleæ ramo ad do-
mum Cleomenis ſe contulit, [4] eamque ingreſſus, iube-
bat precabundus ad ſe audiendum mitti illius filiam. Aſ-
ſiſtebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, v-
nica proles, eaque octo aut nouem annos nata. Cleome-
ne iubente eum dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nol-
le prohibere: tunc Ariſtagoras incepit polliceri illi [5] vn-
decim talenta, ſi precibus ſuis annueret. Abnuente

1 Hanc vos vrb. ſi ceperitis, iam cum Ioue audacter de diuitiis certetis.

2 Viribus vobis pares.

3 *Oleæ ramo lana obuoluto quo ſupplicantes vtebantur. vnde deducta eſt vox Græca quaſi ſupplicatoriam dicas.*

4 Eamq; ingreſſus à Cleomene conten debat vt filiã amitteret, quippe qui ab eo vt aurem ſibi cõmodaret, ſupplici- ter peteret. Aſſiſtebat enim, &c. *(vel adſtabat. legendo potius παρεστήκει quam προσεστήκει)* Cleomene eũ iub. dicere quæ vellet, neque differre propter filiolam, tunc Ariſtag. *Lego autẽ ἐκκλίνοντος, ex uet. cod.*

5 Decem. *Sed Valla ex ix δέκα fecit ἐνδέκα, quum ix regantur ab ἄρχειν.*

Cleomene, ſubinde adiiciendo eò peruenit vt quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hoſpes te corrumpet, niſi hinc abis. Conſilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Ariſtagoras è Sparta prorſus abſceſſit, non facta ei amplius poteſtate indicandi itineris quod erat vſque ad regem. Ea nanque itineris ratio ita habet. Vbique ſunt regij ſtathmi, *id eſt manſiones*, ac diuerſoria pulcherrima. Iter omne per loca 135
culta, ac tutum. id nunquam intermiſſum per Lydiam & Phrygiam, viginti eſt manſionum, *hoc eſt Scenorum caſtrorum*, paraſangarum nonaginta quatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas tranſire omnino neceſſe, atque ita fluuium tranſmittere.

1 *Vel arx, aut caſtellum. vel propugnaculũ. Suc & in ſeq.*

eſt & [1] præſidium magnum ſupra illum. Tranſgreſſo in Cappadociam, & eam permetienti vſque ad fines Cilices, duodetriginta ſtathmi ſunt, paraſangæ centum quatuor, In horum [2] montibus poſitas duplices portas ac totidem præſidia pertranſis. Hæc tibi tranſgreſſo, & per Ciliciam ite facienti, tres ſtathmi ſunt, paraſangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia diſterminat flumen quod nauibus tranſitur, nomine Euphrates. In Armenia ſtathmi ſunt diuerſoriorum quindecim, paraſangæ quinquaginta ſex & dimidiatus. in quibus & præſidium eſt. Eam fluuij qui nauibus tranſeuntur quatuor influunt, quos tranſmittere prorſus neceſſarium eſt: primus, Tigris, ſecundus dehinc ac tertius eiuſdem nominis, etſi nõ idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enumerauí primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [3] Mantienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac ſexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tẽdenti ſtathmi ſunt quatuor: vnde in regionem Ciſſiam tranſeunti ſunt vndecim ſtathmi, paraſangæ verò quadraginta duo & dimidiatus, ad fluuium Choaſpem, qui & ipſe nauibus tranſmittitur. ſupra quem vrbs Suſa eſt ſita. Omnes autem hi ſtathmi, ſunt centum vndecim. Tot diuerſoria ſtathmorum ſunt aſcendenti Sardibus Suſa. Quòd ſi iter regium rectè metiamur paraſangis, & paraſanga valet triginta ſtadia, (vt valet) ſunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia,

2 Finibus.

3 Matienis. *& paulo poſt* Matienam.

tredecim

tredecim millia ſtadiorum & quingenta: quum ſint paraſangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrando ſingulis diebus centena & quinquagena ſtadia, conſumuntur ſolidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Ariſtagora Mileſio apud Cleomenem Lacedæmonium dicente trium menſium iter eſſe, rectè dicebatur. Quòd ſiquis exploratius iſta inquirat, hoc quoque ego indicabo. nam iter ab Epheſo ad Sardis [1] hac ratione decet computari. A Græco igitur mari ad Suſa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico eſſe [2] tredecim millia ſtadiorum & quadraginta. Ex Epheſo enim ad Sardis, quingenta & quadraginta ſtadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimeſtre.

1 Huic oportet annumerare

2 Quatuordecim.

[3] Digreſſus è Sparta Ariſtagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Poſtquam Hipparchum Piſiſtrati filium, Hippiæque tyranni fratrem, qui in ſomnis viſionem cladis ſuæ euidentiſſimam vidiſſet, interfecere Ariſtogiton & Harmodius, priſco genere Gephyræi, poſt hæc nihilominus Athenienſes, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Viſio autem inſomnij Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorũ videbatur Hipparchus cernere virum aſſiſtentem ſibi procerum atq; ſpecioſum, hos verſus per ænigma dicentem,

Intoleranda leo tolera, tolerans axsmo ægro.
[4] *Nemo Giris pœnas iniuſtis iure rependet.*

3 Exactus autem Sparta.

4 Iniuſtus nemo eſt quẽ non ſua pœna ſequetur.

[5] Vbi dies illuxit, confeſtim præ ſe ferebat referre hæc vellet ad ſomniorum coniectores: ſed mox ſpreta viſione, miſit pompam, vbi mortem oppetiit. Gephyræi autem è quibus erant percuſſores Hipparchi, fuere à principio ex Eretria oriundi, vt ipſi aiunt: verùm, vt ego interrogando comperio, fuere Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Bœotia venere, atque eam incoluere, ſortiti Tanagricum tractum. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterum per Bœotos hi Gephyræi expulſi, Athenas diuerterunt. Ab Athenienſibus autem recepti ſub conditionibus ſunt vt ciues inter eos eſſent, multis [6] nec memoratu dignis quas agerent rebus impoſitis. Phœnices iſti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciã introduxere, tum verò literas, quæ apud

5 Quumprimum autem dies illuxit, hæc ad ſomniorũ coniectores apertè retulit. *Vel, Hæc ſomn. coniectoribus palàm cõmunicauit.* ſed poſtea repudiata viſione, *vel, quum viſioni illi renũtiaſſet.* pompam ſolennem celebrauit.

6 Nec memoratu dignis rebus illis inter dicentes.

Græcos, vt mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt quibus omnes Phœnices vtuntur: progressu verò temporis, vnà cum sono mutauerũt & modulum priſtinum. Et quum ea tempestate in pleriſque circa locis eorum accolæ Iones essent, [1] qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in vſu habuerunt, & in vtendo confessi sunt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quòd essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priſcaque consuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquando penuria biblorum, *hoc est* [2] *ſirpeorum*, pellibus caprinis ouillisque vtebantur, adhuc quoque ad meam vſque memoriam multi barbarorum talibus in pellibus ſcribunt. Quin ipſe vidi apud Thebas Bœotias in Iſmenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibuſdam inciſas, magna ex parte cõſimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigramma,

Obtulit Amphitryon me gentis Teleboarum. 136

Hæc fuere circa ætatem Laij, qui fuit filius Labadaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in aſſueto pugilum certamine victor,
Me tibi ſacrauit ſpecioſum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: ſi quidem hic est qui tripodem dicauit, & non alius idem Hippocoontis *filij* nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti.

Tertius tripus, & is hexametro carmine ait,

Laodomas ipſum tripodem ſua in vrbe monarchus,
Hoc inſigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio qui monarchus fuit, *id est, ſolus principatu eſt potitus*, ejecti sunt Cadmei ab Argiuis, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem postea [3] in suſpicionem Bœotiorum quum veniſſent, Athenas commigrarunt: vbi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achæiæ & templum & orgia. Quod igitur fuerit viſum Hipparchi in somnis, & vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percuſſores Hipparchi, à me commemoratum est. Vnde oportet ad eum redire ſermonem quem à principio inſtitueram, qua ratione sint Athenienſes liberati tyrannis.

Hippia

[1] Qui quum à Phœnicibus literas didiciſſent, forma paucarũ quarundã immutatã, vtebantur, & vtẽtes famam ſparſerunt, (vt æqui tas etiam poſtulabat) quũ Phœnices in Græciam eas introduxiſſent, Phœnicias eſſe nominandas.

[2] *Per biblum videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.*

[3] *Legit ἐπιϐουλίην pro ὑπολαμϐάνω.*

Hippia tyrannidem obtinente,[1] & infenſo eis propter cædē Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere ſunt Athenienſes, profugi patria propter Piſiſtratidas, quoniā ipſis vnà cum cæteris exulibus res de redeūdo tentata omni ope, fruſtrata fuit, conatiq; Athenas reuertendo liberare, vehementer ſpe deciderunt, Lipſydrium ſuper Pæoniam cōmunierunt: debinc omnia aduerſus Piſiſtratidas cōminiſcendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandū, id quod nūc eſt, tunc autē non erat. Enimuero quum bene nummati eſſent, ac viri ſpectati iam inde à ſuis maioribus, extruxerunt templū exemplari pulchrius,[2] ac cætera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentū eſſet vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienſes aiunt, hi viri Delphis ſedentes Pythiam pecunia perſuaſerunt vt & quoties viri Spartiatæ venirent, ſiue priuato ſiue publico agmine, petētes oraculum, proponeret ipſis liberare Athenas. Lacedæmonij autem, quum ſibi idem ſemper diceretur, mittunt Anchimolium Aſteris filium inter populares eximiū, cum exercitu ad expellendos Athenis Piſiſtratidas, tametſi hoſpites ſuos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad deum quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miſerunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulſus, copias eduxit. Id præſciſcentes Piſiſtratidæ auxilia Theſſalia euocauerunt. ſocietatem enim cum Theſſalis fecerant. quibus rogantibus, communi decreto Theſſali miſerunt mille equites cum ſuo rege Cinea, viro Coniæo. Hos ſocios vbi habuere Piſiſtratidę, hoc excogitauere: planitiem Phalereorum detergūt, eumq; locum equitabilem reddunt, atq; illac equitatum in caſtra hoſtium emittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui ſuperfuere, ad naues repulit.[3] Hunc in modum primus Lacedęmoniorum exercitus abſceſſit. Extatq; in Alopecis Atticæ buſtum Anchimolij, iuxta Herculis templum quod eſt in Cynoſargi. Poſtea verò Lacedæmonij maiores copias contra Athenas miſerunt, non mari, ſed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cū quibus oram Atticā inuadentibus cōgreſſus primùm Theſſalorū equitatus, non

1 Qui exacerbatus in Athenienſes erat ob cædem Hipp.

2 Atq; inter cætera, quum ex lapide Por.

3 Hic fuit primæ expeditionis Laced. exitus.

diu pòst in fugam versus est, cæsis supra quadraginta è suis. qui superfuere, qua quisque potuit, rectà in Thessaliam rediere. Cleomenes ad vrbem pergens, vnà cum iis Atheniensibus qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum Pelasgicum redactos. [1] Neque tamen omnino Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obsidione non cogitabant, & Pisistratidæ cibo potuque bene instructi erant. Itaque quum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui aliis infaustus, idem aliis faustus extitit. nam filij Pisistratidarum qui clàm extra regionem supponebantur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filiis ad voluntatem Athenienſium transegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederent. Moxq; in Sigeum quod est supra Scamandrum concesserunt, quum sex & triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atque à Neleo, ex eisdem prognati [2] ex quibus ij qui fuere cum Codro ac Melantho, qui prius aduētitij, tamen Athenienſium reges euasere. Eaque de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati filij Nestoris, idem nomen filio suo imposuit. Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. qui recepta libertate, quæcunque aut 137
fecere aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia venerit, hæc prius edisseram. Athenæ, quum magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere maiores. in quibus duo viri præpollebant, Clisthenes vir Alcmæonides, qui (vt fama fert) [3] Pythiam persuaserat, & Isagoras Tisandri filius, illustri quidem familia, sed quàm vetusta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes, quum vinceretur, populum amplectendo, ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorum, [4] Peleontis & AEgicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiacis, quem etsi hospitem, tamen adiecit, vtpote finitimum ac socium. Qua in re videtur mihi Clisthenes hic auum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrānum fuisse imitatus. ille enim, quum bellum

1 Nec verò Pisistratidas vlla ratione eiecissent, *nisi profligassent* Lacedæmonij, quippe qui de trahenda in longum obsidione non cogit. & Pisistr. cōmeatu bene instructi erant: ideoq; vbi per aliquot dies obsedissent, Spartam reuersi fuissent. Sed res contigit quæ vt illis pernicioſa, ita his adiumēto fuit. Pisistratidarum enim liberi dū clam è regione sub ducerentur, deprehensi fuerunt. Quo ex fact. omn. &c.

2 Ex quibus Codrus & Melanthus, qui prius aduenę.

3 *Pythiæ persuaserat ut id faceret quod paulo antè narratum est.*

4 Geleontis.

bellum geſſiſſet cum Argiuis, ſummouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tantopere celebrantur. Neq; hæc modò ſubmouit, ſed etiam optauit monumẽtum Adraſti Talai filij, quod erat in ipſo Sicyoniorum foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideoque Delphos adiit ad oraculum conſulendum nunquid Adraſtum eiiceret. Cui Pythia reſpondens, inquit Adraſtum quidem Sicyonium regem eſſe, ipſum verò, lapidatorem. Id non concedente ſibi deo, Cliſthenes reuerſus excogitabat quo pacto Adraſtus ipſe demigraret. Quod vbi excogitaſſe ſibi viſus eſt, miſit ad Bœotias Thebas nũtiatum, velle ſe [2] afferre Sicyonem Melanippum Aſtaci filium. Eumque tribuentibus Thebanis, in vrbem intulit: atque ei fanum in ipſa cutia deſignatum exędificauit munitiſſimo in loco, in quem intulit Melanippum. [2] Quod factum deberet exiſtimari inimiciſſimum Adraſto, quòd & Meceſtem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfeciſſet. Cliſthenes vbi fanum extruxit, hoſtias & dies feſtos Melanippo dedit ab Adraſto ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore proſequi conſueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quũ ſine liberis decederet, imperium Adraſto legauit nepoti ſuo ex filia. cum igitur Sicyonij cum aliis honoribus proſequebãtur, tum verò [3] tragicis choris, ita vt non Dionyſum, ſed Adraſtum venerarentur. at Cliſthenes choros quidem Libero, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adraſtum egit. Tribus autem Dorienſium ne forent eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina, commutauit: ex quibus Sicyonios plurimùm ridiculos reddidit. quippe hyos & onou, *id eſt ſus & aſinus*, [4] vltima nomina propriſtinis impoſuit, præterquam tribui ſuæ, cui à ſua arche, *id eſt à ſuo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autem alij, Hyatæ, *id eſt ſuales*: alij, Oneatæ, *id eſt aſinales*: alij, Chœreatæ, *id eſt porcales*. His tributum nominibus Sicyonij & Cliſthene imperante, & eo defuncto ad ſexaginta annos vſi ſunt, quæ poſtea [5] inter ſe reputantes, in alia tranſtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerunt, impoſito cognomine AEgiales, ab AEgialo Adraſti filio.

1 Reducere. *Sic inſeq.*

2 Reduxit autem Melanippum Cliſthenes (hoc enim narrandũ eſt) vt Adraſto inimiciſſimũ, quòd & Meceſt.

3 Eius infortunia choris tragicis decorabant.

4 Cognomina enim eorũ mutãs in alia quibus ὗς, & ὗν, *id eſt ſus & aſini*, appellationes præfixæ eſſent, vltimas ſyllabas addebat.

5 Quum apud ſe expendiſſent.

Hæc Sicyonius Clisthenes[1] & ipse (vt mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Quum enim populus Athenienſis fuisset antea exagitatus, post-eaquam omnium authoritatem ad suam vnius redegit, tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciēdas, decem pro quatuor, & totidem phylarchos, *id est tribuum præfectos*. Ita populo in tribus distributo atque compoſito, erat multo ſuperior iis qui erant contrariæ factionis.[2] Superatus in partibus Iſagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde ab obſidione Piſiſtratidarum ſibi hoſpitem factum: qui quidem culpabatur quòd ad vxorem Iſagoræ ventitaret. is miſſo primùm Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienſes, eos enageas vocans, *q.d. piaculares*, videlicet admonitu Iſagoræ hæc dicens. nam Iſagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius inſimulabantur[3] Alcmæonidæ, & qui Athenienſium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obſtricti erant*. Cylon quidam Athenienſis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus eſt. Simulato nanq; æqualium ſodalitio arcem occupare conatus eſt. Id quum efficere nō potuiſſet, aſſedit ſimulachro dei ſupplex, ipſe ac ſocij. hos illinc ſubmouerunt quidem magiſtratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniēdi eos citra mortem: ſed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Piſiſtrati ætatem geſta ſunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Clisthenem atque piaculares, quamuis Clisthenes ipſe profugiſſet, nihilo ſecius Athenas venit, non magna cum manu, atq; illinc ſeptingentas familias *molestares* Athenienſium, tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei ſuggerebat Iſagoras. Hoc acto conabatur ſecundo loco ſenatum 138
diſſoluere, & magiſtratus trecētis Iſagoræ militibus mandare: verūm reluctante ſenatu, atq; obtemperare nolente, Cleomenes Iſagorasq; cū ſuæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienſes cum ſenatu ſentientes, biduo obſederunt: tertio die quicunq; Lacedæmonij ibi erant, accepta fide, regione diſceſſerunt,[4] rato effecto quod

Cleo-

1 *Poſt* Clisthenes, *adde*, fecerat. Athenienſis autem Cliſthenes, quū huius Sicyonij eſſet ex filia nepos, & ab eo nomen haberet.

2 Superatus autem viciſſim Iſagoras, hoc contrà excogit.

3 Alcmæonidæ enim & qui earūdem partium erāt, cædis huius inuidiam ſuſtinebant, at ipſe *Iſagoras* nequaquam, nec eius amici. Enagees autem inter Athenienſes ita nominati fuerunt.

4 Omine Cleomeni rato effecto. *i. Rato effecto eo quod omine portendebatur (Leonem). Vel, Exitu omen approbante Cleomeni. Quod autē hic φάμλιν. ſtatim poſt* κλινδίνα vocat, quod Valla interpr. *admonitum.*

Cleomeni dictum est. nam ei ad occupãdam arcem ascendenti, & ad dei penetrale consulendi gratia euntí, exurgens
» è sella sacerdos, antequam ille valuas reseraret, Lacedæmo-
» nie, inquit, hospes retrò redeas, néve templum introeas.
» non enim Doribus huc introire fas est. Cui Cleomenes, E-
» go, inquit, mulier, Dores non sum, sed Achęus. Itaq; admo-
nitu vti nolens, atq; in conatu pergens, tunc quoq; iterum à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necem vinxere Athenienses, & in iis Timesitheum fratrem eius cuius manualia opera atque strenuitatem maximam referre possem. Atque hi quidem in vincula conecti mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisthene septingentis *melitum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Vt Sardis venere nuntij mandataque exposuere, percontatus est eos Artapher nes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines essent Athenienses, & vbi terrarum incolentes, qui socij Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit, ita eis ingenuè respondit, si regi Dario terram darent & aquam, se contracturum cum eis societatem: si minus, illos abscedere præcepit. Nuntij inter se colloquuti, quòd societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. quo nomine, vbi reuersi sunt domum, vehementer accusati sunt. Cleomenes, intelligens ab Athenienſibus se & verbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissimulans quem ad finem, quum haberet in animo tum populum Athenienſem vlciſci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui vnà cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingẽti, ipse Eleusina inuasit, & ex composito Bœotij OEnoem occuparunt & Hysias, vltimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bello districti, Bœotiorum & Chalcidensiũ vltione dilata, arma contra Peloponnenses in Eleusine agentes ferunt. Dumq; ambo exercitus cõserturi prælium essent, Corinthij, primi omnium secum reputantes iniustè à se agi, auerterunt se, atq; abscesserũt. Secũdum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui &

3 Sententiam mutauerunt.

ipſe erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene ſuperiori tempore diſſenſerat. Ob quam regum diſſenſionem lex apud Spartam lata eſt, non licere vtrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his ſeiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & iſti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur. Porro tunc cæteri ſocij qui erant in Eleuſine cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deſeruiſſe, & ipſi dilapſi abierunt. Quartò tunc Dores in Atticam profecti ſunt, bis ad bellandum ingreſſi, bis ob Athenienſium multitudinis commodum. Primò, quum Megaram coloniam deduxerunt, hæc expeditio rectè vocetur, ſub Codro Athenienſium rege: iterum ac tertiò, quum ad expellendos Piſiſtratidas ex Sparta ventum eſt: quartò, quum Cleomenes Peloponnenſes ducès, Eleuſinen inuaſit. Ita quartò tunc Dores aduerſus Athenas expeditionem ſumpſerunt. Dilapſo igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienſes volentes vltum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduerſus Chalcidenſes: quibus Bœotij ad Euripum iere ſuppetias. His conſpectis Athenienſes putarunt ſibi cum eis prius quàm cum Chalcidenſibus pugnam conſerendam. itaque congreſſi cum illis egregiè ſuperant, permultisque eorum cæſis, ſeptingentos capiunt. Eodem die tranſgreſſi Euboeam, cum Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q. d. equitum*, reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabantur locupletes. Horum quoſcunque ceperunt, vnà cũ Bœotiorum captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquantò poſt binis mulctatos minis ſoluerunt: eorumque vincula quibus alligati fuerant, in arce ſuſpenderunt, quæ ad meam vſque memoriam extabant, pendentia è muris à Medo ambuſtis, eregione cœnaculi ad occaſum ſpectantis. Decimam quoque redemptionis conſecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad ſiniſtram manum intrantium ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione,

1 Pecuniarum à ſingulis in pretium redemptionis perſolutarũ.

Attica perdomitis acri ſub marte iuuentus
Bœotúm populis Chalcidicaq́; manu,
Damna rependerunt vinclis & carcere caco,

Quorum

Quorum ha de decima ſtant tibi Pallas equa,

Et Athenienſes quidem augeſcebant. Iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex vno tantùm, ſed vndique datur intelligi: ſi Athenienſes etiam quandiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet eos, dum tyrannis parebant, [1] de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate parta, ſibiipſi quiſque rem gerere properabat. [2] Athenienſes ita agebant. Thebani autem poſt hæc vlciſcendi illos cupidi, conſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos vlciſci, iubebatque vt [3] ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. [4] Reuerſis qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſum exponentibus, Thebani illud nihili facientes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nunquid non proximè nos incolunt Tanagræi Coronæique & Theſpienſes, qui noſtri aſſiduè commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiſcum tolerant? quid hos rogari oportet? [5] nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis ſignificare velit oraculum videor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe & AEgina, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis vt AEginetas rogemus vicem noſtram vlciſci. Thebani, quoniam nulla quàm hæc viſa eſt dici potior ſententia, protinus miſere ad AEginetas orãdos auxilia, tanquam proximos, ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixere ſe mittere cum eis AEacidas. Societate AEacidarum freti Thebani, quum laceſſiſſent Athenienſes, accepta offenſione aduerſæ pugnæ, iterum auxilia virorum remiſſis AEacidis orauerunt. Quorum prece moti AEginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum priſtinæ inimicitiæ quam geſſere cum Athenienſibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienſes [6] Bœotiis incumberent, ipſi longis nauibus in Atticam traiicientes, cùm alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Athenienſibus afferentes. Inimicitia autem quam

1 Remiſsè agere voluiſſe. *Vel. Operam ſedulo non nauaſſe.*

2 Horum igitur res ita ſe habebant. *Vel, Hic igitur erat rerum Athenienſium ſtatus.*

3 Ad Polyphemum.

4 Reuerſi conſultores oraculi, quod ab eo reſponſum erat expoſuerunt, conuocata cõcione. Thebani, quũ auditent quod illi dicebant, *nimirum* vt proximos rogarent, Nonne, inquiunt, proximè nos habitant Tanagr.

5 Imò *videndum* ne aliud potius ſibi velit oraculum.

6 Bœotos bello premeret.

Æginetę aduersus Athenienſes habebant, ex hoc initio exſtitit: Epidaurij, quum ſua ipſis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum conſuluere oraculum. Quibus Pythia iuſſit vt Damiæ & Auxeſiæ ſimulachra erigerent: & poſtquam erexiſſent, melius ſecum actum iri. Sciſcitantibusque Epidauriis vtrum ex ære facerent illa an ex lapide, reſpodit ſe è neutro fieri ſinere, ſed è ligno oleagino oleæ tamen, non oleaſtri. Rogabant igitur Epidaurij Athenienſes vt ſibi permitterent oleam incidere, qui ſcilicet oleas illas ſacratiſſimas eſſe exiſtimarent. fertur etiam nuſquam gentium niſi Athenis illa tempeſtate oleas fuiſſe.) Athenienſes ſe verò dixerunt conceſſuros, hac tamẽ lege, ſi quotannis illi ſacra Mineruæ vrbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt, & ſimulachra ex his oleis fabricata ſtatuerunt: terráque ſua fructum eis ferente, quod conuenerat Athenienſibus perſoluebant. Eo tempore atque ſuperiori Æginetæ Epidauriis parebant tum in aliis, tum verò in litibus, quas Æginetæ inter ſe vel actores, vel rei, illuc ſe conferentes agebant: verùm ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo conſilio vſi, ab Epidauriis deſciuerunt. Factíque hoſtes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum ſimulachra Damiæ & Auxeſiæ ſurripuerunt: eaque aſportata, in regionis ſuæ mediterraneo loco ſtatuerunt, cui nomen eſt OEę, viginti ferme procul ab vrbe ſtadiis. Hoc in loco illis erectis, ſupplicabant ſacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis viris vtrique dæmonum aſſignatis, qui choris præeſſent. Chori autem neminem virum [1] nuncupabant, ſed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipſos quoque Epidaurios fuerant. Surreptis ſtatuis, Epidaurij quod fuerant pacti Athenienſibus non ſoluebãt: cuius rei quum à nuntiis Athenienſium admonerentur, reddere rationem cur iniurij non eſſent: ſe enim quandiu apud ſe ſtatuas habuiſſent, quod conuentum erat exoluiſſe: eiſdem iam viduatos, non debere exoluere, ſed Æginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas Æginam Athenienſes miſere. Æginetæ negare quicquam negotij eſſe ſibi cum Athenienſibus. Athenienſes autem aiunt, poſt repetita ſimulachra, triremem miſſam publicè cum

[1] Probris inſectabantur.

cum ciuibus quibuſdam: qui Æginam quum venerunt, ſimulachra, tanquam è ſuis lignis facta, conati ſunt ſuis ſedibus emoliri vt aſportarent: quumque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentaſſe. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitiſſe: eaque de re illos remiges qui trahebant ſimulachra, ab
140 his in amentiam eſſe conuerſos: & ex hoc morbo ſeſe tanquam hoſtes mutuò trucidaſſe, donec vnus ex omnibus relictus eſt, qui ad Phalerum ſe recepit. Athenienſes quidem ita rem geſtam eſſe memorant. AEginetæ verò negant illos vna cum naui veniſſe, (facilè enim ſe vnam nauim, atque adeo compluſculas, etiamſi ſibi nullæ fuiſſent naues, fuiſſe propulſaturos) ſed cum compluribus in ipſorum terram inuaſiſſe, ſe verò ceſſiſſe, nec pugna nauali cõtendere voluiſſe. Qui tamen planum facere nequeunt, an quia impares ſe eſſe ad pugnandum agnoſcerent, ceſſerint: an volentes permiſerint illos facere quod fecerunt. Athenienſes certè, quòd nulli propugnatores obſtarent, egreſſos è nauibus ad ſimulachra ſe conuertiſſe: & quum ea è ſuis veſtigiis amoliri nequirent, circumdatis reſtibus trahere ita conatos, donec illic ambo ſimulachra, dum traherentur, fecere rem apud me fide carentem, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuiſſe ſibi in genua, atque ex eo tempore ſemper genu nixa permanſiſſe. Et hæc quidem Athenienſes feciſſe: ſe verò, quòd audirent ſibi bellum ab Athenienſibus illatum iri, præparaſſe Argiuos vt ſibi aduerſus Athenienſes in Æginam deſcendentes adeſſent auxilio. Eosque, quum latuiſſent hoſtem in traiiciendo ex Epidauro in inſulam, in Athenienſes, qui nihil præſciſſent, à nauibus diſcluſos irruiſſe: & interea tonitrum ipſis terræmotumque extitiſſe. Hæc ab Argiuis AEginetisque commemorantur. Athenienſes quoque conſtentur vnum omnino è ſuis incolumem in Atticam reuertiſſe, quem tamen Argiui aiunt ſuperſtitem fuiſſe ex Attico exercitu quem ipſi profligaſſent. Eundem Athenienſes, dæmonio incolumem, nihilo ſecius periiſſe referunt, hunc in modum: Quum Athenas ſe recepiſſet, clademq; renuntiaſſet, vxores eorum qui aduerſus AEginam profecti fuerant, indignè ferentes vnum ex omnibus eſſe reducem,

circumfusas hominem prehendisse, ac fibulis vestimento-
rum pupugisse, percontantes singulas vbi suus vir esset, at-
que hoc modo hunc fuisse confectum. Idq; factum mulie-
rum visum esse Athenien sibus ipsa clade tristius. in quas
quum alia ratione animaduertere non possent, vestem illa-
rum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem vestem
gerebant Atticæ fœminæ, simillimã Corinthiæ. eam itaq;
mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [1] Quanquam
reuera si ratione vtamur, non Ias olim vestis fuit, sed Caira.
quoniam omnis prisca vestis fœminarum Græcarum ea-
dem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea
Argiui & Æginetæ idem adhuc factitant, apud quorum v-
troſque mos est fibulas faciendi sescuplas mensura quàm
tunc consueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis
deorum consecrare solent, neq; aliud quicquam Atticum
illic offerre, ne vrceũ quidem, sed ex ollis gentilibus in po-
sterum ibidem potare. Eoq; contentionis processere Argi-
uæ atq; Æginææ mulieres cum Atticis, vt ad meam vsq; æ-
tatem fibulas gestauerint quàm antea grandiores. Odiorũ
principium Æginetarum in Athenienses hoc, quemadmo-
dum commemoratũ est, extitit. Cuius rei circa statuas ge-
stæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum rogatu
auxiliũ tulere Bœotijs Æginetæ. Qui quum maritima At-
ticæ vastarent, Athenienses; aduersus Æginam expeditio-
nem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis
lædendis triginta annos abstinerẽt, tricesimo anno, quum
fanum Æaco dicassent, bellum cum Æginetis inchoarent,
ad votum eis re succeſſura. Sin bellum continuò inferrent,
fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent,
sed ad extremũ illos [2] subigerent. Hoc oraculũ ad se Athe-
nienses allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum
censuerunt vt Æaco fanum dicarẽt, quod nunc in foro ex-
structum visitur: [3] sed triginta annis non esse abstinendũ,
quòd videlicet audissent esse fatale, multa se passuros indi-
gna ab Æginetis, si bello abstinerent. His tamẽ ad vlciscen-

1 Vt tamen verum fateamur, non Ionica est hæc vestis ab antiqua origine, sed Caira. omnis enim prisca vestis Græcarũ mulierum eadẽ erat, cum illa quã nunc Doricam appellamus. At verò Argiuis & Æginetis hac de causa consuetudinem ĩstam inualuisse *ajunt*, vt fibulæ fiant mẽsuræ sescuplo maiores, quàm quæ tũ recepta erat. quinetiã mulieres apud eos tẽplo deorũ fibulas prę cipuè consecrare, *vel fibulas pro donarijs offerre:* Atticũ verò nihil, ac ne lateré quidem, templo offerre: atque adeo vt ibi ex vrceis suæ patriæ potarẽt, more postea receptũ fuisse. *Animaduertendum est autem, in Græco textu interpunctionem quæ est post πολίτας, inde translatam ponendam esse post εἶναι, vt sit, ἐπὶ τῶν πολιτῶν νόμων εἶναι.*

2 *Vel potius.* Ipsi subigerentur. 3 Sed annos triginta non abstinuerunt, *vel superſederunt*, quum audissent sibi esse abstinendum, passis hostilia ab Æginetis. His tamen ad vlc.

dum

dum ſe parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. ſiquidem Lacedæmonij, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egiſſet Pythia in ipſos atq; Piſiſtratidas, duplicem ſe iacturam feciſſe animaduertebant: quòd & ſuos hoſpites è patria eiecíſſent, & nulla ſibi ex hoc facto gratia ab Athenienſibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denuntiantibus multa ipſis & [1] indigna ex Athenienſibus futura, quorũ antehac ſecuri fuiſſent, præſertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerſo didicerant. Etenim Cleomenes potitus eſt ex arce Athenienſium oraculis, quæ à Piſiſtratidis prius poſſeſſa, quum illi expellerentur, [2] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij vbi per Cleomenẽ accepere, & animaduertebant Athenienſes augeſcẽtes, nec ad ipſis obtemperandum vllo modo eſſe animatos: præterea genus Atticum quod ſub tyrannis fuiſſet infirmum, & ad parendum promptũ, nunc parta libertate ipſis par exiſtere: hæc omnia conſiderantes, accerſierũt Hippiam Piſiſtrati à Sigeo Helleſponti, quò Piſiſtratidæ confugerant. Poſtquã Hippias accerſitus adfuit, accitis etiã aliorum ſociorũ nuntijs, ita Spartiatæ apud eos verba fecere, [3] Agnoſcimus viri ſocij nos haud rectè egiſſe, qui ementitis oraculis inducti, viros qui erant noſtri imprimis hoſpites, [4] quiq; in animum inducebãt præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quũ hæc fecerimus, tamẽ ingrato populo vrbem tradidimus: qui poſteaquam per nos [5] liberatus, deſpexit nos, pariter ac regem noſtrum per dedecus detrimentumq; eiecit: inflatusq; ſuperbè, famam auget, præcipuè quidem Bœotos ſuos finitimos atq; Chalcidenſes didiciſſe qui ipſi ſint: ſed fore fortaſſis vt alius quis, ſi peccauerit, idem diſcat. Quare, quoniam in illis agẽ

1 Hoſtilia, *vel atrocia*, ab Athen. fut. quorum *oraculorum* antea quidẽ ignari fuerant, tum verò cognita habuerant.

quũ Cleomenes ea Spartã attuliſſet. ijs enim potitus eſt ex Athenienſium arce oraculis quæ, &c. *Vt τῶν πρὸ τοῦτον referas χρηστῶν.*

2 In templo reliquerãt: relicta autẽ Piſiſtratus acceperat. Lacedæmonij igitur, quũ hæc oracula in eorũ manus perue niſſent, Athenienſium potentiã creſcere & ad parẽdum ipſorũ imperio nullo modo animatos eſſe videntes, quum apud ſe conſideraſſent, gentem Atticam tantiſper dum libertate potiretur, *nel ſui iuris eſſet*, viribus parem ſuæ eſſe futuram, at ſi tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animaduertiſſent, accerſiuerunt Hipp.

3 Conſcij nobis ſumus nos haud rect.

4 Quiq; ſe Athenas in poteſtatem noſtram redacturos receperant.

5 Liberatus, animo erigi cœpit, nos regemque noſtrum per contumeliam eiecit: atque adeo ſuperbè inflatus, ſuam potentiam auget: vt & iam didicerunt potiſſimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. diſcet verò fortaſſe & alius quem peccare contigerit. *id eſt non cautè ſe erga illos gerent. Quod tamen poteſt aliter etiam expoſ, ſicut & illud δίξω μῦθον.*

dis peccauimus, nunc demus operã vt illuc vnà vobiſcum eũntes, ſuppliciũ de illis ſumamus. Hac enim de cauſa Hippiam & vos è ſua quoſq; vrbe accerſiuimus, vt publico cõſenſu & communi exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei quæ abſtulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum alij ſocij non probarent, quumq; ſilentium tenerent, Corinthius Soſicles ita loquutus eſt, [1] Eo tempore cœlum ſub terra, ac terra ſuperior cœlo erit, hominesque domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonij rebus publicis euerſis, tyrannides in vrbes introducere conabimini. quibus nihil eſt in rebus humanis neq; iniuſtius, neq; magis mortiferum. Quòd ſi bonum vobis videtur ciuitates ſubeſſe tyrannidi, ipſi vobis primi tyrannum conſtituite, atq; ita vt alijs conſtituatis operam date. At nunc ipſi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehementiſſimè cauentes, hoc in ſocios ſtudetis efficere, qui ſi eſſetis, vt nos ſumus, experti, meliorem quàm nunc facitis, de hac re [2] ſententiam diceretis. Nam iſta res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit. quum eſſet apud eos paucorum regimen, & ij qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem incolerent, vltro citroq; inter eos matrimonia contrahebantur. Horum vni nomine Amphioni nata eſt filia claudа, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere volebat, duxit Eetion Echeeratis filius, è Petra quidem tribu, ſed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui quum neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, miſſus eſt Delphos ad conſulendum de prole. eum introeuntem ſtatim Pythia his verſibus compellauit,

Eetion, te nemo (licet ſis tantus) honorat.
Conceptum pariet ſaxum graue Labda, monarchos
[3] *Qui cadet in cunes, emendabitq; Corinthum.*

[4] Hoc oraculum quod Eetioni redditum eſt, eodem tempore

1 Nunc profectò cœlum ſub terra erit, terraq; cœlo ſupereminebit, homines mare incolẽt, piſces domicilium prius hominum accipient, quum vos Laced. reb. p. euerſ. t. in vrbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec magis iniuſtum eſt, nec magis ſanguinariũ. *Perinde ac ſi diceret, cũ poeta, Omnia natura præpoſtera libus ibunt, Parſq; ſuũ mũdi nulla tenebitur. Omnia iã fient fieri quæ poſſe negabam, quũ vos Laced. adeo mutati ſitis vt, &c. Sed legendum ἢ ὡς ἀφανὲς, &c.*

2 Sententiã proponeretis. Talis erat Corinthijs vrbis ſtatus, vt penes paucos imperium eſſet. Quum igitur ij qui Bacchiadæ cognominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citroq; matrimonia inter ſe contrahẽrent, contigit vt vni ex his, qui Amphion vocabatur, filia naſceretur quæ clauda eſſet, nomine Labda. Eam quòd nullus Bacchiadarum ducere vellet, duxit Eetion, &c. 3 Quod cadet. *neq; enim videtur poſſe alio referri πεσεῖται quàm ad ἐλεύσεσθαι.* 4 Hæc oraculum Eetioni reſpondiſſe, Bacchiadis renuntiatur, qui quod prius editũ de Corintho fuerat oraculum non intelligebant, quum eodem quo & illud Eetioni redditum, pertineret.

debat

» debat quò alterum antea Bacchiadis reddjtum, haud prius
» intellectum quàm hoc renuntiatum eſt in hæc verba,

» *Concipit in petris aquila, enixura leonem*
» *Robuſtum ſæuum genua & qui multa reſoluet.*
» *Hæc bene nunc animis verſate Corinthia proles,*
» *Qui colitis pulchram [1] Pallenem, altamq; Cornthũ.*

» [2] Id oraculum quum ad eam diem fuiſſet indeprehenſum,
» ſimulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque per-
» tinere, ſilentio ſuppreſſere, animo futurum Eetionis fi-
» lium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa eſt, miſe
» runt è ſuo numero decem viros ad tribum in qua habi-
» tabat Eetion, qui puerum extinguerent. Iſti, poſtquam
» ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium acceſſere, pue-
» rum petunt. Labda cur veniſſent ignara, [3] paternæque be-
» neuolentiæ cauſa veniſſe eos rata, affert filium, & in vnius
» eorum manum porrigit. erat autem inter viam conſtitu
» tum, vt qui primus eorum puerum cepiſſet, is humi illum
» allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à
» Labda traditus erat, arriſit. quam rem illi conſideranti mi-
» ſeratio ſubijt pueri occidendi. Sic miſertus alteri tradidit,
» & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus in
» fans, per omnes decem tranſijt: ac nemine interimere vo-
» lente, rurſus matri eſt redditus. Illi egreſſi atque ante ia-
» nuam ſtantes, alius alium incuſabant caſtigabantque, ſed
» primum præcipuè, qui ex conuento non feciſſet: donec
» interiecto temporis ſpatio placitum eſt vt rurſus intro-
» greſſi, omnes fierent participes cædis. Sed neceſſe erat ex
» Eetionis ſtirpe germinari Corintho perniciem. nam La-
» bda ſtans pro foribus hæc omnia exaudiebat: eoq; metuẽs
» ne illi immutata voluntate acceptum rurſus puerum in-
» terimerent, aſportauit, & in menſura frumentaria occu-
» luit: qui locus viſus eſt minimè inueſtigabilis, quum ſciret
» illos, ſi redirent ad inueſtigandum puerum, omnia ſcruta-
» turos: vt & contigit. nam introgreſſis & ſcrutantibus vbi
» nõ apparuit, viſum eſt eis abeundum, atq; ijs à quibus miſ-
» ſi eſſent, dicendũ ſe cuncta quæ illi mandaſſent perpetraſſe,
» atq; ita reuerſi dixerunt. Poſt hæc Eetionis filio creſcenti
» impoſitum eſt nomen Cypſelo, ob periculum hoc quod

1 Pirenen.

2 Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi ſibi prius redditi mentẽ aſſequi nõ poſſent, quũ audiuerũt id quod Eetioni erat editũ, tunc illud etiam prius intellexerunt, cũ illo Eetionis cõgruẽs. Quum aũt & hoc intellexiſſent, ſilentio ſuppreſſerunt, naſciturã Eetioni prolẽ interficere in animo habẽtes.

3 Ad gratulandum patri ven.

deuitauerat in cypſela, *id eſt menſura frumentaria*. Vbi autem in virilem adoleuit ætatem, conſulenti oraculum Delphis anceps eſt redditum, quo fretus, Corinthum aggreſſus occupauit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples noſtras hic qui deſcendit ad ædes
Cypſelus Eetides, clarare x eſto Corinthi,
Ipſe, & eo nati, ſed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypſelus verò tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos inſequutus ſit, multos pecunia, longè plurimos anima priuauerit. Cui quum triginta regnaſſet annos, bene vita defuncto ſucceſſit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quàm pater: ſed vbi per nuntios conſuetudinem habuit cum Thraſybulo Mileti tyranno, multo magis quàm pater cruentus effectus eſt. Miſſo enim præcone, Thraſybulum interrogauit qua ratione ipſe rebus tutius conſtitutis, ciuitatem pulcherrimè gubernaret. Thraſybulus, eo qui à Periandro miſſus erat extra oppidum educto ingreſſus eſt rus quoddam ſatum, & vnà cum eo ſegetem interambulans, ſciſcitabatur hominem de ſuo aduentu è Cotintho, detruncans atque abijciens vt quanque videbat ſpicam inter alias extantem, donec ſegetem formoſiſſimã atq; denſiſſimam hunc in modum corrupit: prædiumq; illud peruagatus, nullo [1] verbo reddito præconem remiſit. Reuerſus Corinthum præco auido præceptionis audiendę Periandro negauit ſibi quippiam reſpondiſſe Thraſybulũ, & mirari quòd ſe ad virum veſanum Periander miſiſſet, & ſua ipſius deſtruentem: exponitq; quæ ex Thraſybulo vidiſſet. Periander id quod à Thraſybulo actũ erat intelligẽs, atque interpretans ſibi ab illo præceptum vt eminentiſſimos quoſque popularium interimeret, tunc verò omnem in ciues ſæuitiam exercuit, interficiendo ac perſequendo conſummans id quod à Cypſelo fuerat omiſſum. Atque adeo die vno vniuerſas mulieres Corinthias exuit, propter Meliſſam vxorem ſuam. nam quum ad Theſprotos, qui ſunt ad flumen Acherontem, miſiſſet nuntios ſciſcitatum necyomanteon, *id eſt mortuorum oraculum*, de hoſpitis depoſito, Meliſſa apparens negauit ſe indicaturam aut dicturam vbinam depoſitum eſſet collocatum, quoniam ipſa alge-

[1] Dato conſilio.

algeret, quia nuda esset. nihil enim sibi prodesse vestes cum quibus sepulta fuisset, vtpote non crematas. Cuius rei, quòd vera loqueretur, testimonio foret quòd Periander in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro renunciata, ob illud argumentum fidem fecere, quòd ipse cum Melissa quamuis defuncta coierat. Itaque statim post eum nuntium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eò, tanquam ad diem festum, quamornatissimè poterant quum essent mulieres iustæ, depositis clàm satellitibus, eas omnes sine discrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atque *eas vestes* ad foueam comportatas Melissam precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuntios iterum eosdem misit, tunc ei Melissæ idolum, *hoc est inanis imago*, exposuit vbinam depositum hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrannis, Lacedæmonij, vobis, & talium operum. Eoque nos Corinthios cum magna admiratio cepit simulatque vidimus vos accersisse Hippiam, tum verò maior nunc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes [1] testamur apud vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas non extinguitis, sed excitatis præter æquitatem, dum Hippiam reducitis, in quo scitote Corinthios vobis non assensuros. Hæc Soficles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias, eosdem quos ille deos inuocando dixit, cum cæteros, tum præcipuè Corinthios desideraturos Pisistratidas, [2] quum venissent dies quibus expiare se ab Atheniensibus nequirent. Hactenus respondit Hippias, quoniam oracula illa ipse præ cæteris nota haberet. Cæteri socij, qui antea silentium tenuerant, audito Soficle, liberius pro se quisque in vocem erumpentes, accedere sententiæ Corinthiorum, obtestaríque Lacedæmonios nequid agerent noui aduersus Græcam ciuitatem. Ita ab ea re cessatum est.

1 Obtestamur vos ne tyrannides in ciuitatib. constituatis. Atqui adeo, nisi ab incepto desistatis, sed Hippiã contra ius & æquum reducere conemini, scitote nõ approbaturos vestrũ hoc factũ Corinthios.

2 Vbi venissent statí dies quibus futurũ esset vt illos angerent Athenienses. *Sed ἀνάσσω suspectum reddit vel ipsa Valle interpretatio.*

Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Thessalis Iolchon, neutrum accipere voluit, sed rursus ad Sigeum concessit, quod armis Pisistratus, à Mitylenæis eripuerat. Eoque capto, tyrannum ibi cõstituerat Hegesistratum, filium nothum ex muliere Argiua, qui tamen, quí à Pisistrato acceperat, non tenuit
143 sine prælio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienses pu-

gnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regiones, illos refellentes hac ratione, quòd dicerent nihilo magis iuris esse Æolibus in agrum Ilienſem, quàm ſibi ac cæteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operam nauaſſent. His aſſidue bellantibus, cum alia in prælijs geſta ſunt, tum illud, quòd Alcæus poeta in prælio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Athenienſibus ipſe quidem fugæ ſe mãdans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenen repoſuit, indicans Melanippo ſodali ſuam calamitatem. Mitylenæos tamen atque Athenienſes reduxit in gratiam Periander Cypſeli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtriq; ea colerent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factum eſt Athenienſium. Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abijt, cuncta agitabat, inſimulando Athenienſes apud Artaphernem, atq; omnem operam dando vt Athenę in illius ac Darij venirent poteſtatem. Quæ agitare Hippiam quum accepiſſent Athenienſes, mittũt Sardis nuntios ad diſſuadendum Perſis fidem habere exulibus Athenienſibus. Sed Artaphernes iubere Athenienſes (ſi ſalui eſſe vellent) rurſus Hippiam recipere: Athenienſes eam conditionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarũ hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimulantur, atq; ita animati ſunt Athenienſes eã conditionem recuſare, hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athenas venit. nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. [1] Ad quam ciuitatem vbi venit Ariſtagoras, eadem quæ in Sparta, commemorauit de commodis quæ eſſent in Aſia, deque Perſico bello, quòd neque ſcutum neque lanceam in vſu haberent, [2] facileſq; eſſent ad capiendũ. Hæc ille referens, ea quoq; addebat, Mileſios eſſe Athenienſium colonos, quos æquum eſſet ab eis liberari qui multum polleret. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obſecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius [3] enim ei viſum eſt multos decipere quàm vnum: qui ſi Cleomenem ſolum fallere non potuit, id tamẽ in triginta millibus Athenienſium effecit. Itaq; Athenienſes perſuaſi, de-

1 Quum autem ad plebẽ acceſſiſſet Ariſtag.

2 Expugnariq; facilè poſſent.

3 Eſſe videtur mult. decip. q. vn. ſi Cleom. quidẽ Lacedæmonium ſolum fall.

ſi,decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in reſpectato. Hæc claſſis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egreſſum Ariſtagoras reuectus Miletum, excogitauit conſilium quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, ſed vt regi Dario moleſtiam afferret. Etenim miſit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erant,locum atq; vicum per ſeſe incolentes: ad quos vt peruenit nuntius,ita verba fecit,Viri Pæones,miſit me Ariſtagoras Mileti tyrannus [1] ad oſtendendam vobis (ſi obtemperare velitis) ſalutē. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, [2] eademq; vobis præſtat facultatem ſalutis parandæ ad patriam veſtram:per vos quidem,vſq; ad mare,deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam ſanè voluptatem acceperunt: ſumptisq; liberis atq; vxoribus, ad mare fuga ſe protripuerunt:nonnullis eorum præ metu [3] illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium tranſmiſere. quò poſtquam applicuere, eorum veſtigia inſequutus adfuit ingens equitatus Perſarum: & quia eos aſſequi non potuit, miſit in Chium ad illos vt eodem rediret. Cuius oratione repudiata,à Chijs ſunt in Leſbū tranſportati, mox à Leſbijs in Doriſcum, vnde terreſtri itinere ſe in Pæoniam receperūt. Poſt hæc ad Ariſtagoram Athenienſes viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinq; triremes Eretriorum, qui non Athenienſium gratia commilitium præſtabant, ſed debitam ipſis Mileſijs gratiam reddebant. Nam Mileſij aliquando [4] pro Eretrijs in bello Chalcidenſi præſtiterant,quum Samij contra Eretrios atq; Mileſios Chalcidenſibus opem tuliſſent. Ariſtagoras, vbi iſti atq; alij ſocij adfuere, expeditionem fecit aduerſus Sardis,non tamen ipſe proficiſcens,ſed Mileti remanens,præfectis alijs ducibus Mileſiorum,fratre ſuo Charopino,& cæterorum ciuium Hermophanto. Hac claſſe Iones vbi peruenere Epheſum, relictis nauibus apud Coreſum, quod eſt agri Epheſij, ipſi cum ingenti manu, ſumptis viæ ducibus Epheſijs, ad ſuperiora tendebant, ſecundum flumen Cayſtrum tenentes iter. Illinc ſuperato Tmolo

1 Salutare conſilium vobis daturum.

2 Vobiſq; iā licet incolumes in patriā reuerti:vobis quidē ad mare vſq;: quod autem à mari eſt, nobis curæ erit. *Q. d. Veſtrum eſt operam dare vt ad mare vos recipiatis, eò quum venerit, quod iter tenere debeatis, cura nobis erit.*

3 Illic remanentibus.

4 Eretrios in bello aduerſus Chalcidenſes adiuuerant.

Sardis aduenium, easq; [1] occurrente nemine, capiunt, omniaq; eius vrbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas virorum copias: [2] quæ res fuit impedimento quominus qui ingressi erant vrbem, diriperent. Erant Sardibus domus pleræq; arundinaceæ: quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. harum vnam quidam è militibus quum incendisset, repentè ignis è domo in domum elapsus totam vrbem absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunq; in vrbe erant, vndiq; circumuenti, ex vrbe in forũ confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigebantur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiã ferentes, metu perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnà templum Cybeles indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc verò ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem via insequuti, comperiũt Ephesi: congressiq; cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios illustres viros, tum EVaicidem Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorẽ in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuntios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam ista aduersus Darium egerãt, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontumq; inuecti, Byzantium ac cæteras circà vrbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli societatem asciuerunt. nam Caunus, quę prius societatem facere recusauerat, vbi Sardis conflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit:

1 Repugnãte nemine.

2 Ne autem vrbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit: *quod sequitur videlicet. at Valla iunxit præcedẽtibus hæc, τὸ δὲ μὴ λυμαῖνεσθαι, &c.*

144

acceſſit: Cyprij quoq; omnes vltrò, exceptis Amathuſijs, acceſſerunt. Defecerunt autem Cyprij à Medis in hunc modum: Erat Oneſilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Cherſis filius, Siromi nepos, EVelthontis pronepos. hic vir, quum ſæpenumero antea Gorgum ſolicitaſſet ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellaſſe, vehementius vrgere hominem inſtitit. In quo quia nihil proficiebat, obſeruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vnà cum ſuis [1] militibus, eum portis excluſit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potius Oneſilus omnibus Cyprijs vt rebellarent ſuadebat: perſuaſis cæteris, Amathuſios rebellare abnuentes obſidione circumdedit. Dum hic Amathuntem obſidet, Darius, vt ei nuntiatum eſt Sardis captas incenſasq; ab Athenienſibus atq; Ionibus, & huius comparandæ claſſis atq; rei cõtexendæ fuiſſe authorem Ariſtagoram Mileſium, ferur, [2] quumprimum hæc audiuit, dixiſſe Iones nihil feciſſe probè ſciens non fuiſſe illos præ contemptu ſui rebellaturos: deinde interrogaſſe quinam eſſent Athenienſes. Id quum audiſſet, tum arcum poposciſſe, eoq; ſumpto, ſagittã quam impoſuerat, in cœlum excuſſiſſe: & ea in aerem excuſſa, di-
» xiſſe, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienſes vlciſcar.
» Atq; hæc loquutus, cuidam famulorum præcepiſſe vt ſibi
» ſemper appoſita cœna, ter diceret, Here, memento Athe-
» nienſium. Et quum hoc præcepiſſet, accito ad ſuum con-
» ſpectum Hiſtiæo Mileſio, [3] quem ipſe diu diſtinuerat, ita
» eum fuiſſe alloquutus, Audio Hiſtiæe procuratorem tuum,
» cui tu Milerum demandaſti, nouas aduerſum me res eſſe
» molitum. viris enim ex altera continente perſuaſit vt Iones
» ſequerentur, (qui mihi commiſſorũ pœnas dabunt) eosq;
» induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videntur
» hæc tibi bene habere? quorum quidnam ſine tuis conſilijs
» actum eſt? Proinde vide ne rurſus teipſum in culpam in-
» duas. Ad hæc Hiſtiæus, Quódnam, inquit, rex protuliſti
» verbum? méne conſulere rem quæ tibi ſit quippiam ſiue
» multum ſiue parũ moleſtiæ allatura? Quid mihi quærens
» iſta facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adſunt quæ
» tibi? quem tu omnium conſiliorum tuorum communio-
» ne dignaris? Quòd ſi iſtud quod ais egit procurator meus,

1 *Legit* ἐξαναστάντων *pro* ἐξαίστων.

2 Vbi hæc audiuit, Iones contempſiſſe, *vel nihil* ſecuiſſe, quippe qui nõ impunitam illorum fore rebellionem ſciret. deinde interr.

3 Quem à longo iam tẽpore detinebat. *Vel*, retinebat.

sic habeto, id eum feciſſe ſuo conſilio. [1] Principio rationẽ iſtam non admitto, Mileſios ac meum procuratorẽ quippiam rerum nouarum feciſſe aduerſus ſtatum tuum: aliquid tamen huiuſmodi faciunt, & tu id quod eſt audiſti, rex, intellige quid rei egeris quòd me à mari ablegandum putaſti. nam Iones id agere aggreſſi ſunt poſtquam ego ex ipſorum conſpectu ſum amotus, cuius aggrediendi iampridem libidine tenebantur: quod ſi ego in Ionia fuiſſem, nulla profectò ſe ciuitas commouiſſet. Proinde nunc properè dimitte me vt in Ioniam contendã, illic omnia negotia tibi in integrũ reſtituturus, & hunc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam poteſtatem redacturus. Hæc, quum ex animi tui ſententia confecero, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc veſtem, qua indutus in Ioniam deſcendam, quàm Sardiniam inſulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Hiſtiæus fallendi gratia dicebat. quibus perſuaſis Darius, hominem dimiſit, præcipiens vt poſteaquam ea quæ ſpoponderat præſtitiſſet, ad ſe Suſa reuerteretur. Dum nuntius de Sardibus ad regem venit, Dariusque illam rem arcu fecit, & Hiſtiæum eſt alloquutus, Hiſtiæusque ab eo dimiſſus ad mare ſe contulit, hoc interea omni tempore hæc geſta ſunt: Oneſilo Salaminio Amathuſios obſidenti nuntius affertur [2] Artybium virum inter Perſas eximium cum magna vi Perſarum curſum tenere in Cyprum. Quo accepto, Oneſilus legatos paſſim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui nõ diu in deliberando cunctati, cum magna claſſe ad eum ſe contulerunt. Et quum Cyprum tenuiſſent, Perſæ nauibus è Cilicia traiecerunt, terreſtríque itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus claſſe circumeuntibus promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprij optionem damus cum vtris dimicare velitis, cum Perſis, an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cum Perſis acie confligere, iam tempus eſt è nauibus egrediendi, & in acie ſtandi, vt nos veſtras ingreſſi naues, cum Phœnicibus dimicemus: ſin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite. quoniam alterutrum opus eſt eligatis, vt quantum in nobis ſitum eſt, Ionia atque

1 Sed ego prorſus fidẽ his verbis abrogo, Milet.

2 Artybium Perſam cũ numeroſa manu Perſica, Cyprum aduentare. *Adverbum. Expectari in Cypro. Id eſt, Eius in Cyprum aduentũ expectari. Valla autem hic προσδόκιμον cũ δόκιμον confudit.*

» atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones
» Commune, inquiunt, Ioniæ concilium nos misit ad mare
» tutandum, non ad naues tradendas, quò ipsi cum Persis in
» terra confligeremus. [1] Itaque vbicunque quidem collocа-
» bimur, vt operam nauemus enitemur: vos verò debetis
» qualia ab imperantibus Medis passi estis reminiscentes, vi-
» ros egregios vos ostendere. Hæc Iones responderunt. Post
hæc Persis in campum Salaminium tendentibus, Cyprij
reges aduersus alios hostes constituerunt alios Cyprios:
aduersus Persas, optimum quenque Salaminiorum ac So-
liensium. aduersus Artybium Persarum ducem Onesilus
vltro constitit. Insidebat Artybius equo in armatum erigere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satellitem suum
(erat enim ei satelles sanè quàm peritus rei bellicæ, & alio-
» qui [2] solertiæ plenus.) Audio, inquit, Artybij equum edo-
» ctum se erigere, & pedibus simul atq; ore [3] eum in quem
» agitur, perficere: proinde tu propere inita ratione dicito v-
» trum malis obseruare, equúmne tibi feriendum, an ipsum
» Artybium. Ad quem seruus suus, Ego verò, inquit, rex, pa-
» ratus sum & vtrunq; & alterutrũ, & omnino quicquid im-
» peraueris, facere. promã tamen quod rebus tuis esse condu-
» cibilius sentiam, regem ac ducẽ oportere cum rege ac duce
» certare. siue enim talẽ occidas, decori tibi fore: siue (quod
» secundũ est) à tali occidaris, (quod absit) dimidiũ mali esse.
» nos verò famulos cum famulis hostium debere confligere.
» Nam quod ad equum attinet, non est causa cur eius artifi-
» cium extimescas. recipio enim tibi eum posthac aduersus
» neminem se erecturũ. Hæc illo loquuto, mox exercitus cõ-
flixere terrestres nauales q;. & classe quidem Iones eo die
strenuè pugnantes superauere Phœnices: Samiorum tamẽ
præcipua virtus extitit. In terra autem, vbi concursum est,
dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est: Vbi
Artybius equo cui insidebat in Onesilũ inuectus est, Onesilus (vti cõuenerat cũ satellite) ipsẽ inuadentẽ Artybiũ ferit,
eius satelles sublatos equi pedes in Onesili scutũ eos iactãtis, *falce percutiens* abscidit. quo ictu Artybius Persarũ imperator illic vnà cũ equo corruit. Cæteris aũt pugnãdo occũ
patis, Stesenor Cutij tyrãnus, nõ partũ circa se copiatũ habẽs
prodidit socios Curienses. (hi Argiuorũ coloni dicũtur esse.)

[1] Nos itaq; vbi collocati sumus, vt oper. *Vel, Innouere quod nobis inuitũ eũ est.*

[2] Audaciæ plenus. *Vel: Animosus. Vel: Magnos spiritus gerens. Sed rectius λέγεται μᾶλλον ἢ λέγομενος.*

[3] Eum in quem impetũ faciat, interficere. *Vel, Eum in quem feratur, aut insurgat, conficere. quod melius respondet verbo κατηράξεσθαι.*

Post horum proditionem, statim Salaminij, qui curribus vehebantur, idem fecere. quo ex facto Persæ Cyprijs superiores extitere. Horum acie in fugam versa, cum alij multi occubuere, tum verò Onesilus Chersis filius, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorum rex Aristocyprus Philocypri filius, eius, inquam, Philocypri quem Solon Athenienſis Cyprum profectus inter tyrannos maximè versibus celebrauit. Onesili caput Amathusij, quoniam ipsos obsederat, excisum in oppidum retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum quum iam exinanitū esset, ingressum apum examen fauo refersit. ea de re oraculū Amathusijs (nam oraculum consuluere) redditum est vt depositum caput humarent, Onesiloq; quotannis tanquā heroi sacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathusij ad meam vsq; memoriam faciebant. Iones, & alij qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Onesili peditas, & cæteras Cypriorum vrbes obsessas præter Salaminem, eam autem Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturauerūt. Ciuitatum autem Cypriarum diutissimè obsidionem Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quàm obsidere cœperūt, circumsuffosso muro expugnauerunt. Ita Cyprij, quum annum liberi fuissent, denuò in seruitutem sunt redacti. At Dauriſes, qui filiam Darij in matrimonium habebat, Hymeesq; & Otanes, atq; alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio habentes, persequuti eos Iones qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postquam in naues repulerunt prælio victos, dehinc inter se partiti sunt vrbes quas expugnarant. Dauriſes quidem conuersus ad vrbes in Hellespontō sitas, cepit Dardanon, cepit Abydum & Percotem, Lampsacum & Pæson, singulas diebus singulis. Cui à Pæso ad vrbem Parion contendenti nuntius affertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defeciſſe. igitur conuerso itinere ex Hellespontō aduersus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduentu certiores facti Carij, ad columnas quæ albæ dicuntur, conueniunt, atq; ad amnem Marsyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Carijs, multę sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omniū, meo iudicio, à [1] Pixodaro. 146

[1] Pixodaro.

xodora Mauſoli filio, viro Cindyenſi, qui Syennesis Cilicū regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc ſententia dicebatur vt tranſmiſſo Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoſte cōgrederentur, vt ſublata ſpe retrò fugiendi, atq; ibidem manere coacti, redderentur [1] meliores quàm natura eſſent. Verùm hæc ſententia non peruicit, ſed illa, vt Perſis potius à tergo Mæander eſſet, vt ſi Perſæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes, abire non poſſent. Poſt hęc quum adeſſent Perſæ, ac Mæandrum tranſiſſent, ibi ſuper amnem Marſyam Cares prælium cōſeruere cum Perſis acre atq; diuturnum: ad poſtremum præ multitudine hoſtium terga vertunt. Quo in prælio, Perſarum cecidere duo millia, Carum decem millia. ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Iouis militaris templum ſe receperunt, in magnum atq; ſacrum lucum platanorum. Soli autem ex ijs quos nouimus, Cares ſunt qui Ioui militari hoſtias offerant. Huc Cares quum ſe recepiſſent, de ſalute conſultabant, vtrū ſeſe Perſis dedere, an Aſiam penitus relinquere ſatius eſſet. De hac re conſultantibus, ſubſidio venere Mileſij cum ſocijs. Ibi Cares immutata priori voluntate, rurſus ad bellum inſtaurandum animantur, & cum inuadentibus Perſis concurrunt: & quum diutius quàm prius dimicatum eſſet, fugantur, multis cæſis, Mileſiorum præcipuè. Poſt acceptam calamitatem hanc Cares copijs reparatis [2] repugnauerunt. Audientes enim vrbes ſuas inuaſum iri à Perſis, inſidias illis in via quæ in Mylaſſa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio viro Mylaſſenſi. In eas inſidias Perſæ noctu incidentes, obtruncati ſunt cum ducibus ſuis Dauriſe & Amorge & Siſamace, necnon Myrſe Gygis filio. Hunc in modum interiere hi Perſæ. Hymees autem (qui & ipſe erat ex inſequentibus Iones qui aduerſus Sardis militauerant) ad Propontidem conuerſus cepit Cion Myſiam. Hac expugnata, audiens Dauriſem relicto Helleſponto tendere aduerſus Cariam, omiſſa Propontide, in Helleſpontum duxit exercitum, cepitq; Æoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit item Gergithas [3] qui à priſcis Teucris relicti fuerant. Et ipſe quidem Hymees, quum has gentes cepiſſet, morbo deceſſit Troade: & hic quidem ita mortē obijt.

1 Fortiores. *Vel, magis ferociores.*

2 *Pro, Pugnā inſtauraruntVel, Denuo pugnarunt.*

3 Qui ex priſcis T. rel. fuerant. *Vel, remanſerant.*

Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemq; Æolidem delecti imperatores cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Æolia verò Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius, vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbasset Ioniam, & magna negotia confudisset. Itaq; cernens hæc, vbi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; suæ factionis hominibus, [1] consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verùm Hecatæus Hegesandri filius, [2] vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducendam: sed, si Mileto eijcerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atq; illic quiescendum: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata [3] Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipse sumptis secum omnibus voluntarijs in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum vrbē obsidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus est.

1 *Cum eis deliberabat, satius esse dicens perfugium aliquod se habere, si fortè Mileto expelleretur. ánne igitur se coloniam in Sard. an in Myrc. Edono rũ ducere oporteret. quã Hist. Vbi autẽ Valla sua illa septentrionalia loca inuenerit non video, nisi ex ὑπάρχοι fecerit ὑπάρχειν.*

2 Historicus.

3 *Mirum si Valla ita scriptum reliquit, vt Miletus viri illius sit nomẽ, quũ in nostris exempl. sit dũtaxat Pythagoræ.*

HERO-

147 HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEXTVS, qui inscribitur ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis author ita oppetijt. Histiæus autẽ Mileti tyrannus, [1] à Dario commeatũ adeptus, Sardis venit. eò quum veniſſet è Suſis, interrogatus eſt ab Artapherne Sardium præfecto, quídnam ei videretur Iones ad rebellandum induxiſſe: & quum negaret ſe id ſcire, quinimò mirari quod actum eſſet, tanquam eius rei prorſus ignarus, [2] Artaphernes, qui eum fuiſſe artificem comperiſſet, id ipſum intuens, inquit, Hiſtiçe, ſic res hæc ſe habet, Hunc calceum tu quidem conſuiſti, Ariſtagoras autem ſibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Hiſtiæus tanquam rei gnarum veritus, prima ſtatim nocte fuga ſe ad mare proripuit, regem Darium fruſtratus, cui Sardiniam inſulã maximam in illius poteſtatem redacturum ſe pollicitus, ſubijt primas partes Ionici belli aduerſus Darium gerendi. Is quum in Chium tranſmiſiſſet, à Chijs in vincula coniectus eſt, [3] exploratum habentibus eum à Dario illuc iſſe ad res nouas moliendas: ſed vbi omnem cognouere rationem, quòd regi hoſtis eſſet, hominẽ ſoluerunt. Ibi interrogatus Hiſtiæus ab Ionibus cur ita prompte Ariſtagoræ vt à rege deficeret [4] delegaſſet, & tãta clade Iones affeciſſet, [5] nõ dixit cauſam penes illos meritò fuiſſe, ſed regẽ Dariũ conſtituiſſe, Phœnices è ſedibus ſuis amotos in Ioniã transferre, & Iones in Phœnicen, & hac cauſa literas ea de re ſe miſiſſe. *Quibus verbis*, [6] quũ nihil omnino rex cõſtituiſſet, ipſe Iones terrefaciebat. Poſt hæc ad Perſas qui Sardibus erãt, literas dat, tanquam ſecũ antea de rebellione colloquutos: quas literas fecit per nuntiũ quendã Hermippum Atarniteũ. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, ſed Artaphernı.

1 A Dario dimiſſus.

2 Artaphernes illũ aſtutè reſpondere videns, dixit, vt qui veram defectionis cauſam compertam haberet.

3 Iudicantibus. *Vel, Exiſtimantibus.*

4 Per literas, *vel per nũtios* ſuaſiſſet, *aut imperaſſet.*

5 Veram cauſam illis minimè expoſuit.

6 Quum rex hęc *faceret* minimè deliberaſſet.

Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Hiſtiæus mittebat, & quæ viciſſim à Perſis ad Hiſtiæum reſponderentur, ſibi dare. Ita rebus palàm factis, Arthaphernes de multis Perſarum ſupplicium ſumpſit. Et Sardibus quidem tumultus extitit: Hiſtiæus autem hac ſpe lapſus, exoratis Chiis, Miletum reductus eſt. Sed Mileſij, libenter etiam Ariſtagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote guſtata libertate. [1] Hiſtiæus ſub noctem conatus introire Miletum, à quodam Mileſio in fœmore vulneratus eſt. Ita reiectus à patria ſua, rurſus ſe recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas ſibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: [2] Leſbiiſque vt ſibi traderent naues perſuaſis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibique ſubſidens, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui ſe paratos obſequi ſibi aſſentiebantur. Hiſtiæo & Mitylenæis hæc agentibus, aduerſus ipſam Miletum ingens exercitus hoſtium claſſiarius pariter & terreſtris [3] in expedito erat. Duces enim Perſarum coactis in vnum copiis cuncti in eã contendebant, minoris cętera oppida facientes. Inter claſſiarios promptiſſimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprij recens ſubacti, & Cilices, & Ægyptij. Hos aduerſus Miletum & cæterã Ioniam venturos quum accepiſſent Ionęs, miſerunt ſuos quique primores ad commune Græciæ conſiliũ. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, viſum nullas debere terreſtres copias aduerſus Perſas contrahi, [4] ſed Mileſios mœnia per ſeipſos pro viribus tutari, cæteros claſſem inſtruere nulla naui prætermiſſa. Inſtructaque claſſe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædam eſt inſula, vrbi Mileſiorum obiacens. Poſt hæc impletis nauibus Ionęs præſtò fuerunt, comitantibus Æolibus [5] qui incolunt Leſbum: atq; ita aciem inſtruxerunt: Cornu quod erat aurorã verſus, ipſi Mileſij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenſes erant, duodecim cum nauibus: Miniſij cum tribus nauibus. His contigui Teij, decem & ſeptem cum nauibus: Chij cum centũ. Vltra hos locati erant Erythræi

1 Atq; adeo Hiſtiæus ſub noctem conatus introire Miletum, à quodam Mileſio in fœmore vulneratus eſt.

2 Quumq; Leſbijs vt ſibi naues darent perſuaſiſſet, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantiũ nauigarũt. Ibiq; ſubſidẽtes nauigia q. e. P. pr. intercipiebant, præterquam eorum qui ſe Hiſtiæo paratos obſequi dicebant.

3 Expectabatur.

4 Sed è mœnibus Mileſios hoſtiũ impetum pro viribus propulſare: claſſem autẽ inſtruere, &c.

5 Quicunq; agrum Æolicum incolũt.

thræi & Phocenſes: Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocenſes verò cum tribus. Phocenſibus adhærebant Leſbij cum nauibus ſeptuaginta. Vltimo in loco erant Samij cum ſexaginta nauibus, tenentes cornu occaſum verſus. In ſumma, omnium numerus, trecentæ ſexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ verò, numero ſexcentæ: quæ vbi & ipſæ in agrum Mileſium venere,
148 omniſque ei peditatus adfuit, tum verò duces Perſarum audita multitudine nauium, iamdudum extimuerunt ne illos ſuperare, néve Miletum, niſi mari potiti eſſent, capere non poſſent, ſimulque ob id apud Darium adirent periculum pœnæ ſubeundæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrannis, qui ab Ariſtagora Mileſio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduerſus Miletum militabant, horum quicunque aderant conuocatis, ita
» verba fecerunt, Viri Iones, [1] qui veſtrûm de domo regia
» bene meritus eſt, nunc appareat. Suos enim populares
» quiſque veſtrûm conetur abducere à reliquis ſocijs, eli-
» ciendo illos hac promiſſione, nihil eos quod rebellarint,
» moleſtiæ ſenſuros, nullas eorum vel ſacras vel priuatas
» ædes incenſum iri, nihil violentius quam antea paſſuros:
» ſiminus iſta facere ſed omnino decernere prælio volu-
» erint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè euenient:
» ipſos prælio victos in ſeruitutem rapiendos, liberos eo-
» rum à nobis caſtrandos, virgines in Bactra aſportan-
» das, terram aliis tradendam. Hæc loquutis Perſarum ducibus, Ionum tyranni ſub noctem ad ſuos quiſque populares denuntiatum miſerunt. Iones ad quos ij nuntij peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad proditionem faciendam inducere, ſibi quiſque ſoli illa à Perſis denuntiari exiſtimantes. Hoc, ſimulatque Miletum Perſæ appliquere, geſtum eſt. Mox quum ad Ladam Iones coacti eſſent, conciliaque haberentur, & aliæ ab aliis ſententiæ dicerentur, Dionyſius Phocenſis dux ita lo-
» quutus eſt, Quoniam in ſummo ancipiti res noſtræ ſunt,
» viri Iones, vt aut liberi ſimus aut ſerui, & quidem tan-
» quam fugitiui, ſi vultis deuitare calamitates, ſubeundus
» eſt vobis impræſentiarum labor: ita ſuperatis hoſtibus
» liberi eſſe poteritis: ſin autem ignaui fueritis, & ab ordine

1 Nunc exſtent alicuius veſtrûm in regiâ domum beneficia.

receſſeritis, nullam veſtri ſpem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed aſſentiamini mihi, & voſipſos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut non concurſuros hoſtes, aut ſi concurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones ſeſe Dionyſio permiſere. Ille claſſem aſſiduè in cornua producens, vt remiges exerceret, ſubinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos eſſe, & reliquum diei naues in ancoris ſtare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad ſeptimum vſque diem obtemperantibus atque imperata facientibus. Poſt eum diem Iones, vtpote talium laborum inſueti, tum defatigatione, tum ſoli afflictati, inter ſe dixere, Quo nos deorum offenſo iſta patimur? qui deſipientes ac mente capti viro Phocenſi ſuperbo tres naues habenti, omnino nos permiſimus, eumque toleramus? quos ille ſumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem paſſuri videntur. quibus ſatius eſt quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo ſeruitutem, [1] ſiqua futura eſt, expectare, quàm præſenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter ſe loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, ſed tentoriis more militari in inſula defixis frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia ſua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confuſionẽ, putauerunt ſibi admittendam orationem Perſarum, quam per nuntium aperuerat Æaces Syloſontis filius, rogans vt à ſociis deficerent, quum præſertim non fieri poſſe videretur vt regis potentiam ſuperarent, ac probè ſcirent, ſi præſentem Darij claſſem ſuperaſſent, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occaſionem, vbi primùm viderunt Iones negantes ſe in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt ſuorum ſacrorum atque priuatorum conſeruationem. Æaces autem, cuius orationem admiſere Samii, filius Syloſontis AEacis filii fuit, Sami tyrannus, ab Ariſtagora Mileſio exutus principatu, quemadmodum alij Ioniæ tyranni. Itaque poſteaquam Phœnices nauigare aduerſus Iones cœperunt, Ionesque & ipſi naues in cornua digeſtas producere, ac propius ventum eſt, præliũq; conſertum, tunc quinam Ionnes

1 Quantacunq; futura eſt.

nes ignani, quíve egregij fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reiicit culpam. Dicũtur tamen Samij, quemadmodum cum AEace composuerant, sublatis velis ex acie excessisse, Samumque abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt dimicaruntq;, nolentes dicto audiẽtes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit vt ipsorũ nomina à maioribus repetita, tã quam egregiorum virorum, in lapide scriberentur: extatque is lapis adhuc in foro. Lesbij videntes Samios qui iuxtà erant fugam capessere, idem fecere quod Samij. [1] Quum id pleriq; Ionum facerẽt, eorum qui pugnando perstitere, Chij præcipuè circumuenti sunt, & quia nolebãt perfidè agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superius dictum est) centum naues quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniquè se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cum paucis sociis discursando dimicauerũt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cęteris in terram suam perfugerunt. Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chij insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad vrbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferę Cereris fierent. quos armatos Ephesij ingressos agrum suum videntes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tendere, vnà uersi ad vim arcendam procurrerunt, Chiosque interemerunt: & hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquam res Ionum accisas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, (probè sciens eum cum cætera Ionia direptum iri) sed vt erat, rectà contendit in Phœnicen: vbi nauibus onerariis spoliatis, raptaque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit; atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persę, victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormen-

149

[1] Quin & Ionũ bona pars idẽ faciebat. Inter eos verò qui in pugna perstiterunt, Chij asperrimè tractati fuerunt, quippe qui egregia facinora ederẽt, nullumq; laborẽ detrectarent. Qui (vt sup.

torum admoto, eam [1] ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditū est, quod in ipsos quidem Argiuos tēdebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum Milete malorum, ce
Permultis cœna et præstantia munera fies. ce
Crinitisque pedes tua pluribus abluet uxor: ce
Nostri erit ast alijs delubri cura gemellis. ce

Hæc tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, vxores ac liberi in prædam cesserunt, templumque quod erat in geminis, & delubrum, iuxta oraculum deflagrarunt. Pecuniarum autem quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesij conseruati à cæde, dehinc Susa perducti sunt, quos rex Darius nulla alia pœna afficiēs, collocauit in vrbe Amba ad mare quod rubrum vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. [2] Hæc Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidron incolebant. nam Sybari à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesij qui puberes erant capita deraserunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hiæ præcipuè mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se permoleste tulisse cum aliis multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho docente fabulā quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quòd domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto nequis postea ea fabula vteretur. Et Miletus quidem Milesiis

1 Funditus euerterunt.

2 Milesiis autem in hunc modum à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laon & Scidron incolebant, gratiam parem non rependerūt. Siquidē Sybari olim à Crotoniatis capta Milesij omnes puberes capita radere instituerunt, ingentemq; luctum præferre ob calamitatem Sybaritarum. Duæ enim illæ ciuitates omniū quas nouimus maximè inter se hospitio coniunctæ fuerunt. Non sic autem Athenienses vt Sybaritæ: qui quum manifesta alioquin indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dedissent, insuper Phrynicho tragœdiam de Mileto capta scribente per scenicosque edente, quum theatrum ipsum in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis authorem mille drachmis mulctarunt, tāquam proprias eorum calamitates commemorasset. *Ita Bud. hunc locum interpret.*

Milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebāt, adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito secundum pugnam naualem consilio, visum sit, priusquam eò tyrannus Æaces veniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis seruirent & Æaci. Eo enim per hoc idem tempus Zanclæi (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nuntiis, solicitabant Iones ad Pulchrum littus, cupientes illic vrbem Ionum condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidem est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitantibus, soli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Milesiis eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iamque appulsis Locros epizephyrios, hoc rei contigit, vt interea Zanclæi vnà cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idque quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zanclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse vt Pulchrum littus, ad quod nauigabant, valere sinerent, & Zanclam occuparent viris desertam. Samij persuasi Zanclam occuparūt. Id Zanclæi quum audissent, vrbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis desertori, & fratri eius Pythogenī vincula indidit, eosque in oppidum Inycum relegauit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus publicè loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede vt [1] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, item omnia quæ in agris essent: quanquam pleroſque Zanclæorum titulo captiuorum in vinculis habebat, [2] quorum summos quosque trecentos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerunt. Cæterùm Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum virorum omnium censuit qui è Græcia ad se ascendissent. nam quum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac [3] beatus apud Persas excessit è vita. Samij itaque Medis liberati, Zāclam vrbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt.

1 Dimidium totius supellectilis & mancipiorum quę in vrbe essent, ipse hab.

2 Ex quibus Zanclæis trecentos qui primores inter suos erāt.

3 Prædives.

Cæterùm post nauale prælium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis AEacem Syloſontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque templa incenderentur, quòd in pugna nauali à ſociis defeciſſet. Statim expugnata Mileto Perſæ Cariam cepere, ciuitatibus partim ſe vltrò dedentibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita geſta ſunt. Hiſtiæo autem Mileſio, dum circa Byzantium agit, & Ionum oneratias naues quæ è Ponto curſum tenebant, intercipit, affertur nuntius de rebus ad Miletum geſtis. itaq; negotijs ad Helleſpontum pertinentibus Biſaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipſe habens Leſbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chij quem vocant Concaua regionis, quòd ab eius præſidio non reciperetur, congreſſus, per multos eorum interfecit: ſimulq; cæteros Chios, vtpote ex pugna nauali malè affectos, ſubegit, quodã ex eorũ oppidulo cum Leſbijs progrediens. Sed videlicet quoties ingentes ſunt euenturæ calamitates vel ciuitati vel nationi, ſolent ſignis prænuntiari. etenim Chijs ante hanc cladem ingentia ſigna contigerant: vnum, quòd ex choro centum iuuenum quos miſerant Delphos, duo omnino rediere, nonagintaocto peſtilentia abſumptis: alterum, quòd ſub idem tempus, paulò ante naualem pugnam, tectum ſupra pueros literas diſcentes corruit, ita vt ex centum viginti pueris vnus omnino euaſerit. hæc eis ſigna deus præmonſtrauit. Poſt hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Acceſſit ad cladem naualis pugnæ Hiſtiæus cum Leſbijs, qui [1] Chios iam exhauſtos facilè ad excidium deduxit. Hiſtiæus autem illinc cum multa Ionum & AEolum copia aduerſus Thaſum contendit. Cui Thaſum obſidenti quum eſſet nuntiatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos eſſe, Thaſum inexpugnatam reliquit, atque in Leſbum traiecit cum omnibus copiis: & illinc, [2] quòd copias ſuas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumẽtandi gratia tam illinc, quàm ex agro Caico qui erat Myſorum. Erat in his locis forte Harpagus, vir Perſa, non parui exercitus dux,

1 Chios iam malis confectos facilè ſubegit.

2 Quòd eius copiæ ſibi metuerent.

dux: qui cum Hiſtiæo egreſſo in terram, certamine commiſſo, & ipſum Hiſtiæum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hūc autem in modum captus eſt Hiſtiæus: Dum Græci cum Perſis pugnarēt apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perſtarēt, mox equitatus emiſſus in Græcos impetum dedit. quo ex facto verſis in fugam Græcis, Hiſtiæus haud credens ob preſentem noxam ſe interfectum iri ab rege, ob quādam vitæ cupiditatem captus eſt: qui vt fugiens capiebatur à quodam Perſa, vtq; ab eodem erat transfodiendus, ſeſe Mileſium Hiſtiæum eſſe, lingua Perſica vtens indicauit. Quem opinor, ſi ſeruatus ad regem Darium perductus fuiſſet, nihil tale fuiſſe paſſurum, [1] remiſſa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, néve fuga elapſus apud regem magnus rurſus exiſteret, Artaphernes Sardium prætor & Harpagus qui ceperant eum, Sardis perductum, in crucem ſuſtulerunt, *tamen truncum. nam* caput ſale conditum Suſa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quòd hominē viuum in conſpectum ſuum non adduxiſſent, iuſſit Hiſtiæi caput eos elotum atq; obuolutū ſepelire, tanquam viri de ipſo ac de Perſis bene meriti. Ita res Hiſtiæi ſe habuerunt. Perſarum autem nauticæ copiæ circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter inſulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Leſbum, Tenedum: quarum inſularum vt quanq; capiebant, [2] euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: [3] Viri manum mutuò tangentes, à mari aquilonari ad auſtrale pertranſeunt: poſt hæc omnem inſulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continente vrbes Iades eadem ratione, præterquam quòd non euerriculabant homines. neq; enim non poterant. Hic autem non falsò cecſerunt ea quæ duces Perſarum minati ſunt Ionibus, quum ex aduerſo caſtra haberent. nam poſteaquam potiti ſunt vrbibus, formoſiſſimos quoſque puerorum ſeligentes caſtrauerunt, erectis teſtibus facientes eunuchos: virgines q; forma præſtantiſſimas ad regem tranſportarunt: & ſuper hæc, vrbes cum ipſis templis cremauerunt. Ita tertiò Iones ſunt in ſeruitutem redacti, primùm à Lydis, bis deinceps à Perſis. Profect[9] ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad

1 Sed Darium culpam ei fuiſſe remiſſurum.

2 Tanquam in ſagenam includebant.

3 Vir manu viri prehenſa. *i. Prehenſis mutuò manibus. Gall. Se prenās tous par la main.*

læuam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciam, & Selymbria & Byzantium. Quorum Byzantij, & qui vlteriori in littore sunt Chalcedonij, ne expectauerunt quidem aduentum Phœniciæ classis, sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibique vrbem Mesambriam condiderunt. at Phœnices his vrbibus quas commemorani incensis, ad Prœconnesum & Arctacen se conuertunt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri cæteras vrbes quas superiore accessu non euerterant. nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quòd ipsi Cyziceni, iam ante aduentum hunc classis Phœnicum sub rege erant, quum se OEbari filio Megabyzi qui Dascylij præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi vrbes (præter Cardiam) Phœnices subegerunt: quarum vsque ad id tempus tyrannus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperij author fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Chersonesum hanc tenebant, quum ab Absinthiis bello vexarentur, reges suos, vt de bello consuleret, Delphos miserunt. quibus Pythia respondit vt coloniæ in suam terram deducendæ eum authorem asciscerent qui primus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram viam ingressi, per Phocenses atque Bœotios iter fecerunt. à quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius è familia [2] Tethrippotrophi, ab Æaco & Ægina oriundus, nuper familia facta Athenensi, cuius author extitit Philæus Æaci filius. Miltiades hic, vt sedebat in domus suæ vestibulo, cernens Doloncos prætereuntes, non illius loci vestem gerentes, neq; tela, homines inclamauit: accedentibusque obtulit domicilium & hospitum congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oracullum, precesque addiderunt vt deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, cõfestim persuasus est, vt qui pertæsus imperium Pisistrati cuperet illinc emigrare: protinusque

1 *Vide quod paulo post dicit de palma quam hic quadrigario curriculo repor tauerat.* ibi enim est ὀλύμπια νικησὰς τεθρίππῳ, *vt hic* οἰκίης τεθριπποτρόφου. *quod (vt verba sonant) significat. Ex familia qua drituges equos alëte. vel, equos ad quadrigariũ cursum. Ex quo videtur voluisse lectores splendorem opulentiamq; domus colligere.*

2 Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus, at propius repetita, Athenienſis, quum Philæus Æaci filius, ex hac familia primus Athenienſis fuiſſet.

tinusque Delphos se contulit oraculum consulturus nunquid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat) vnà cum Doloncis nauigauit, assumptis Athenienſium voluntariis quibuſque ad expeditionem ineundam: & vbi locum illum tenuit ab iis qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Cherſoneſi iſthmum, *id eſt breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præſepſit, ne ab Abſinthiis regione incurſantibus infeſtari poſſet. ſunt autem iſthmi ſex ac ſtiginta ſtadia. ab hoc autem iſthmo introrſus, omnis Cherſoneſus quadringentorum viginti ſtadiorum eſt longitudinis. Miltiades igitur, interſeptis faucibus Cherſoneſi, atque hoc modo Abſinthiis cohibitis, primis cæterorum Lampſacenis intulit bellum: illi diſpoſitis inſidiis eum viuum cepere. Ea re Crœſus Lydus audita (erat autē Crœſo Miltiades charus) per nuntios Lampſacenis præcepit vt hominem miſſum facerent: alioqui se illos in morem pini extirpaturum cōminatus est. [1] Hac oratione nutantibus Lampſaceniis, quid ſibi vellet quod Crœſus minabatur ſe illos in morem pini extirpaturum, vix tandem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud eſſet expoſuit, inquiens pinum ex omnibus arboribus ſolam eſſe quæ excisa nullam ſobolem remittat, ſed prorſus emoriatur. Ea propter veriti Crœſum Lampſaceni, ſolutum Miltiadem remiſerūt. Ita Miltiades ob Crœſum euaſit: qui poſtea ſine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Steſagoræ, Cimonis ſui è matre germani filio. Cui defuncto Cherſonitæ vt mos eſt conditori vrbis, ſacrificant, certamenque equeſtre ac gymnicum ſtatuto tempore celebrant, in quo nulli Lampſacenorum certare permittitur. Durante autem cum Lampſacenis bello, contigit vt Steſagoras quoq; liberis orbus decederet, apud cuſtiam percuſſus ſecuri in capite à quodam qui se trāsfugam verbis ſimulabat, ſed re ipſa [2] quàm hoſtis erat atrocior. Steſagora hunc in modum defuncto, tum Piſiſtratidę Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad ſuſcipiendas in Cherſoneſo res dimiſerunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non ſanè conſcij

1 Hæc Valla nō è ſuo addidit. nam in vulgatis quidem edit. deſunt, in vet. autem codic. leguntur hæc verba, τὸν ἀναιρήσειν ἀλλαμψάκηνοὺς ἐν τῶν λόγων, τὸ δὲ λέγει τὸν ἔπος εἶναι τὸ ὡς ἐπὶ πίτυος πρέπειν ἐκ πρίζης. qui error ex repetitione eiuſdem verbi ἐκπρίζης contigit, librarij oculis alterum tranſilientibus.

2 Hoſtis erat, & temerari⁹. vel, & magis præcipitus. Ad verbum, Subſeruiendus.

mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades vt venit in Chersonesum,[1] domi sese continebat, in honorem videlicet Stesagoræ fratris. Quod quum audissent Chersonitæ, vndique ex omnibus ciuitatibus principes congregati sunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi postquam venerunt illuc, in vincula coniecti sunt, & Miltiades Chersonesum obtinuit,[2] conductis auxiliarijs: filiamq; Olori regis Thraciæ Hegesipylam duxit vxorem.[3] Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocria, sed grauia sanè negotia exceperunt. nam tertio quàm hæc gesta sunt anno è Chersoneso profugit, non ausus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc vsque Chersonesum processerant. Illis digressis cum, rursus Dolonci reduxere, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tũc Phœnices apud Tenedum esse quum audisset, quinque cum triremibus (quas præsentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, soluens ex vrbe Cardia. Qui dum per sinum Nigrum transmissa Chersoneso cursum tenet, Phœnicum classe circumuentus, ipse quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euasit, quintam verò Phœnices insequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices quum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sententia suasisset vt Iones Scythis rogantibus soluta rate domum abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Darius tantum abest vt quicquã mali fecerit, vt permultis eum bonis affecerit. donauit enim domo, facultatibus, vxore etiã Persida: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas censentur. Miltiades autẽ ex Imbro Athenas peruenit.[4] Neque hoc anno quicquam

1 *Suspectus est hic locus in vulgat. edit. Gr. & immunior est potius Vlciscens, quod hic accipiendum fuerit pro Vltionem moliens.*

2 Quingentos alens auxiliarios.

3 Huic Cimonis filio Miltiadi, quum nuper in Chersonesum veniret, molestiæ maiores quàm antea contigerunt. tertio enim quàm hæc gesta sunt anno, à Scythis fugatus fuerat. nam quũ Scythę Nomades à rege Dario irritati, cõferto agmine ad hãc Chersonesum vsq; progressi essent, illis inuadentibus obsistere non ausus, è Chersoneso ausugit, donec post Scytharum discessum, eum Dolonci reduxerunt. Hæc inquam tribus ante annis contigerant quàm ista ei euenerunt. Tunc enim quum Phœnices, &c. *Lego autem ex vet. cod.* τῶν καθελαμβάντων *pro* καταχόντων *in priore loco, vt sit* καταλάμβανειν ἄλλα τῶν καταλαβόντων πρ. κακὸ ἐ. καπίλλον ἄλλα, *eo sensu quo postea dicit* τῶν τότε μὲν καταχόντων. *Illud autem,* ἔφευγε κεφάσιπνον. *fortasse interpr. Chersoneso exulabat, quod videlicet cum illis congredi ausus non esset. Cui interpretationi quadrat* καὶ ἀγαγον.

4 Neq; hoc anno vlla Persis aduersus Iones contentio exitit: imò magno Ionum commodo factum hoc fuit, *quod sequitur videlicet.*

est

est à Persis amplius in Ionas sæuitum, sed benignè sanè cum eis actũ. Hoc anno Artaphernes Sardiũ præses, accitis hostiũ nuntiis, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, [1] de tradendis mutuò iis qui iniurias intulissent: néve quid inuicẽ ferrent aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimq; vectigal instituit quod regi penderẽt: quod vectigal ab Artapherne institutum, ad meã vsq; ætatẽ qui illic fuere pependerunt, eadẽ penè qua prius conditione institutũ. Et hæc quidem illis pacata erãt. Cæterùm ineũte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobriæ filius, adhuc adolescens, & recẽs in matrimoniũ accepta Darij filia Artozostra, ad mare descendit, permagnas ducens peditũ classiariorumq; copias. Qui cũ exercitu postquã in Siciliam peruenit, ipse cõscensa naui cum classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus. Posteaquam autẽ præteruectus Asiã in Ioniam peruenit Mardonius, mirã hîc rem ego referam iis Græcis qui non assentiũtur, Otanem inter septẽ Persas suasisse potiorẽ esse Persis statum populare, [2] abdicatis tyrannis. Mardonius statũ popularem in ciuitatibus cõstituit. his actis, in Hellespontũ ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontũ, perq; Europã iter Eretriam versus atq; Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates [3] prætextus à Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quàm plurimas posset Græcarũ ciuitatum subigere. Nã & classe Thasios nec manũ ex aduerso leuãtes subegit, & peditatu Macedones, vltra eos qui iã seruiebant, in seruitutẽ redegit. etenim quæ intra Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thaso transmittẽs, ac terram legens, ad Acanthum vsq; processit: & ex Acantho soluens, dũ Athon circumuertit, ventus aquilo vehemens atq; admodũ atrox & intolerãdus dicitur in eam ingruisse, nauiumq; plerasque [4] in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, vt supra viginti millia hominum interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natare nescirent, partim q; pertis allisi, (nam sæuissimum circa Athõ est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ità actum est. Mardonium autem cum pedestribus copiis in

1 Vt rationi iniuriarum mutuò reddendæ obnoxij essent, vtque à mutuis direptionib⁹ abstinerent. *Vel, Vt iniurias mutuò persequi ex iure possent.*

2 Mardonius enim abdic. tyrannis, *Vel, abrogato tyrannis imperio,* statum pop.

3 Prætextus expeditionis ipsis erant.

4 In Athon propulisse, & ex nauibus quidẽ trecentas, ex hominibus supra viginti millia interisse. Quum enim feris abundantissimũ sit hoc mare quod circa Athon. *(id est, hæc maris pars quæ est circa Athon)* alij à feris rapti, alij pertis allisi, alij, q. natare nescirent, nõnulli & frigore interibant. Et cum nautico q. ex.

Macedonia ſtatiua habentem Thraces Brygi ſub noctem
inuaſere,& cum alios multos ex eis occiderunt,tum ipſum
Mardonium vulnerauerunt. Sed non tamen ſeruitutem
Perſarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius
ex iis locis deceſſit quàm illos in ſuam redegit poteſtatem.
His ſubactis rurſus reduxit exercitum, tum ob eam quam
aduerſus Brygos in exercitu terreſtri,tum ob maiorẽ quam
in claſſe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exerci-
tus pugna turpiter geſta rediit in Aſiam. Inſequenti an-
no Darius ante omnia Thaſios à vicinis inſimulatos tan-
quam defectionem molientes,miſſo nuntio iuſſit diruere
muros,& naues in Abdera tranſportare.nam Thaſij,vt qui
ab Hiſtiæo Mileſio fuerant obſeſſi, & prouentus magnos
habebant,[1] pecunia multa vtebantur cum in compingen-
dis nauibus longis,tum validioribus muris vrbi circum-
dandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex 153
metallis.ex foſſitia quidem metallorum aureorum mate-
ria,[2] ſeptuaginta talentorum:ex Thaſiis autem metallis
minus,ſed tamen ita frequenter,vt ſi Thaſij forent immu-
nes tributorum, fuerint eis in ſummam prouentura quot-
annis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, &,
quando plurimum,trecenta.Quæ metalla ipſe quoque in-
ſpexi,[3] & tamen longè admirabiliora fuere quæ Phœnices
ij qui cum Thaſo eam inſulam condiderunt,inuenere:quę
inſula ab hoc Thaſo Phœnice nomen obtinuit. Hæc au-
tem Thaſi Phœnicea metalla ſunt inter locum qui voca-
tur Æneyrorum & Cœnyrorum ſita: atq; eregione Samo-
thraciæ ingens mons indagando euerſus eſt. Et hoc qui-
dem huiuſcemodi eſt. Thaſij autem iubente Dario, &
muros ſuos diruerunt & naues omnes in Abdera tranſ-
portarunt. Poſt hæc Darius, quid in animo Græci habe-
rent,pugnaréne ſecum an ſeſe dedere,tentandum ratus,le-
gatos per Græciam alios aliò dimittit, regi terrã & aquam
petere iuſſos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad
tributarias ſibi maritimas ciuitates mittit, imperans lon-
gas naues fieri,& hippagogas,*id eſt naues quibus equi fe-
runtur*. Dum hæc iſti comparant, legatis per Græciam
euntibus,& quæ Perſes præceperat petentibus, terrã multi
in continente populi dederunt: inſulani quoque, eum alij
omnes,

1 Pecuniam *quam ex illis magnis prouentibus habebant*, impendebãt in comping.

2 Octoginta.

3 Ex quibus admiratione digna erant ea potiſſimũ quæ Ph.

omnes, ad quos eadem petituri legati accesſere, tũ verò Æginetæ. Qua de re continuò Athenienſes irritati ſunt, quòd putarent hoſtili in ipſos animo dediſſe terram & aquam Æginetas, vt vnà cum Perſa aduerſus Athenas militarent.

Itaque libenter occaſionem contra AEginetas amplexi, Spartam profecti illos inſimulauerunt quòd ex eo quod fecerant Græciam prodidiſſent. Ad hãc delationem Cleomenes Anaxandridę filius, Spartiatarum rex, Æginã tranſmiſit, animo præcipuos eius rei authores comprehendendi. Conanti autem illos comprehendere cum alij AEginetę interceſſere, tum præcipuè Crius Polycriti filius, [1] negans eum gauiſurum ſiquem abduceret AEginetarum. nam id eum facere ſine communi conſilio Spartiatarum, ſed ab Athenienſibus pecunia corruptum: alioqui cum altero rege venturum fuiſſe ad ſe comprehendendos. Hoc autem dicebat ex [2] epiſtola Demarati. Eum Cleomenes ab AEgina diſcedens interrogauit quod ei nomen eſſet. Ille reſpondit quòd erat Crios, *id eſt aries*. Cui Cleomenes, Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tanquã occurſurus magno malo. Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem inſimulabat, & ipſe rex Spartiatarũ, ſed ex familia inferiore, quę tamẽ alia nulla in re inferior erat, (ab eodem enim oriundi) quàm quòd familia EVryſthenis, quòd primigenius eſſet, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedęmonij, nulli poetarum aſſentientes, negãt ſe in eam quam nunc poſſident regionem deductos à filiis Ariſtodemi, ſed ab ipſo Ariſtodemo regnãte, qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo pòſt Ariſtodemi vxorem nomine [3] AEginam, (quam dicunt fuiſſe filiã AVteſionis, qui fuit Tiſameni, qui fuit Therſandri, qui fuit Polynicis filius) peperiſſe geminos: [4] eisq; natis Ariſtodemum morbo deceſſiſſe. Lacedæmonios autem qui tum erant, inito conſilio creaſſe regem è pueris eum qui eſſet primigenius, vt lex iubebat. Sed neſcientes vtrum puerorum eligerent, quum eſſent ſimiles ac pares: id quum nequirent ipſi diſcernere, prius fuiſſe percontatos genitricem, eaq; negante ſe dignoſcere, ſed diſſimulãte, quòd videlicet (vt credibile eſt) magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc dubitantes Lacedæmonios miſiſſe Delphos ſciſcitatum

[1] *Id eſt. Negãs eum impunè quenquam Æginetarum abduciturum.*

[2] Mandato.

[3] Argiuam.

[4] Ariſtodemum autem liberos hos intuitũ morbo deceſſiſſe.

quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse vt vtrunq; puerorum regem ducerent, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio, nomine Panite, vt observarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibaretq;: quam si deprehenderent eodem semper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternando erraret, palã fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & vt isti aliam rationem inirent. Ibique Spartiatas ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur, animaduertentesq; illam præferentẽ alteri primigeniũ tum cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publiceque alendum curasse, impositio ei nomine EVrysthene: iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseueraſſe. Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Dorienſium reges vsque ad Perseum Danaes à deo genitum, recenseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. iam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, vsque ad Perseum, nec altius repetij, quòd nullum Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi 154
Amphitryon. Itaque à me rectam rationem sequente dictum rectè est vsque ad Perseum. A Danae verò Acrisij filia retrorsum patres eorum recensendo, constabit principes Dorienſium [1] ex AEgypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Vt autem à Persis fertur, Perseus ipse, quum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acrisij [2] recensere ad progeniem Persei nihil attinet: eosque (quemadmodum Græci aiunt) AEgyptios fuisse. Hæc de his hactenus. Quòd autem regnum Dorum, quum AEgyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab aliis dictum est) omittemus: quæ verò alij non asseuerunt, eorum faciemus mentionem. [3] Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis

Lacedæ-

1. Ægyptios fuisse indigenas.

2 Nullam habere cum Perseo cõsanguinitatem.

3 Has dignitates. *Vel, Hos honores.*

Lacedæmonij & Iouis cœlestis: & ius belli in quamcunq; libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adsint. [1] In egressibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica euisceratio fit, primi in cœnā reges discumbant, & iis primis distribui incipiat vtrique eorum duplum omnium quàm cæteris conuiuis: [2] libaminaq; immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calendis & instantis mensis, singula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id est sex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. [3] Liceatq; quibuscunque libeat ciuibus inniti, & vtriq; binos eligere Pythios. (sunt autem Pythij qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quique publicè cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est sextarij*: præsentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione à priuatis quoque inuitati ad cœnam honorentur. [4] Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eine cui mater, an cui pater desponderat: nécnon de viis publicis: & siquis adoptiuum filium [5] facere velit inuitis regibus. Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu qui cōstat ex duodetriginta senibus: si eò nō accesserint, eorū maximè propinqui duo senatores ius regū obtineāt, duos calculos ponēdi, tertiū pro seipsis. Viuentibus hæc regib⁹ à republica Spartiatarū tribuūtur. Ista, defunctis: Equites p vniuersam Laconi eā obitū regis enūtiant: fœminæ per vrbē circūeuntes ollas

1 Quoties in expeditionē proficiscūtur, vtant.

2 Et vt primū in libationibus locū obtineant, coriaq; immolatorum pecorum, eorum sint. Singulis quoque calendis, & septimo quoque die mensis ineuntis, vltima perfecta vtrique illorum datur in Apollinis æde. *Illud autem ἡμίεκτον (id est, ad verbū, perfecta victima, & quasi omnibus suis numeris absoluta) varie exponitur.*

3 Liceatque illis quos velint ex ciuibus proxenos constituere, *vel creare. Erāt autem proxeni qui totius vrbis nomine hospitio excipiebant qui*

ex aliis ciuitatibus aduenierant, iisq; quæcunque poterant humanitatis officia præstabant. 4 Vaticinia autem quæ eduntur, vt ab iis custodiantur, *vel asseruentur*. Vt soli reges de his solis iudicium ferant: de virgine ad quam tota hæreditas deuenerit, quis ex iure illam in vxorem ducere debeat, si pater eam nō desponderit. *Ad verbum, Cui obueniat illam habere. i. in quem cadat. Sic Gall. A qui il vient. pro, à qui il touche.* 5 Facere velit, vt coram regibus faciat. *vel, in conspectu regum.*

pulsitant. quumque hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. nam plerique barbarorum eodem ritu in mortibus regum vtuntur. Siquidem, [x] posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorũ rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicinorum. Quorum & item seruorum atque ipsorum Spartiatarum posteaquam multa millia in vnum coacta sunt, promiscuè cum mulieribus frontes suas intrepidè pungunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui verò regum in bello periit, eius simulachrum quum expresserunt, in toro bene strato efferunt. cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullusque magistratuum consessus, sed luctus continens. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quòd defuncto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas item qui rex creatus est omnibus ciuitatibus tributum quod debebant remittit. Cum Ægyptijs etiam Lacedæmonij in hoc congruunt, quòd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatem alijs insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem autem tunc quum apud Æginam esset, communi Græciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, non tam Æginetis studens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ægina reuersus consultabat vt regno submoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnum obtinens, quum è duabus vxoribus liberos non susciperet, & in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit vxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maximè vtebatur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. siquidem hanc mala forma præditam esse cernens nutrix

x Mortuo rege Lacedæmoniorũ coguntur prosequi funus aperto pectore totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolę, exceptis Spartiatis. *Ita Camerar. hunc locum interpret.*

355 nutrix sua, idque parentes eius, vtpote locupletes, ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum. quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. eò quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulachrum, deam precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in vlnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Quumque negaret nutrix se id facturam, quòd infantem parentes sui vetuissent ostendi cuipiam, institisse iubere prorsus vt sibi ostenderetur. [1] magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futuram eam omnium Spartanorum formosissimam. atque ab eo pristinam speciem decidisse. Hanc, quum ad nubilem peruenit ætatem duxit vxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titilatus quum esset Ariston, hanc rem commentus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat vxor, recepit se dono daturum vnam è suis rebus quamcunque ille optaret: atque inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re vxoria suspicatus, quum videret Aristoni quoque vxorem esse, accepit conditionem, & in eam rem iusiurandum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus pretiosis donauit quã ille elegit. Ipse vicissim, quum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, [2] ibi optauit vxorem eius adferri, Agetus dicere, se præter hoc vnum cætera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, [3] ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariston repudiata secunda, duxit vxorem. [4] quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariston, quum ei sedenti in basilica cum ephoris quidam famulus nuntium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset vxorem, deductis in digitos mensibus, dixit cum iureiurando, Hic non est filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere impræsentiarum: sed posteaquam puer adoleuit, pœnituit Aristonem dicti, opinantem vtique filium suum esse Demaratum: qui ideo nomen impositum est Demaratus, *id est*

1 Nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æstimare, infantē à se conspici, ei tandē ostēdisse. Hác autē, caput puellæ demulc. dixisse, &c.

2 Illius vxorem abducere studebat.

3 Eam abducere permisit.

4 Quæ intra breuius tēporis spatiū, & non exact. *Id est, Intra breuius quàm decē mensium spatium.*

A populo votis petitus, quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Aristoni, omnium ante id tempus regum probatissimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed videlicet necesse erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene vehementer infimulabatur, cum antea quòd ab Eleusine abduxisset exercitū, tum eo tempore quum aduersus Æginetas cum Medo sentientes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum [1] vrgere Cleomenes componit cum Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Æginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè causam, quòd quum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Demaratus insidiosè hominem coniugio priuauit, præoccupata & prærepta vxore, ac retenta. ob hanc causam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene solicitante, contra Demaratū iurauit, negans eum rite Spartanorū esse regē, quòd Aristonis filius non esset, deinde quod iurauerat instituit cōfirmare: quòd Ariston aliquando dixisset, quum ei nuntiasset famulus suus filium ei natum, & menses conferens, iurelurando negasset illum esse filium suum.

1 Vlciſci.

Huic verbo insistens Leutychides pronuntiabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neque rite Spartæ regnare: eisdem ephoris adhibitis testibus qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, visum est Spartiatis oraculum quod Delphis est consulendum an foret Demaratus Aristonis filius nécne. Ibi Cleomenes, [2] quum ex ipsius erga Pythiā prouidentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quendam Aristophanti filium, maxima apud Delphos authoritate, vt persuadeat Perialle mulierum vaticinantium antistiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, scisitantibus ijs qui ad oraculum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. quæ tamen res sequenti tempore palàm facta est, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata est. Hactenus

2 *In Græco exempl. pro ἀνοίξω legendū videtur ἀνοῖξῶ, cuius lectionis alibi ratio redditur.*

quæ

quæ ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quòd cum eiectus regno gereret magistratum, adesseṭq; spectaculo gymnopædiarum, *id est palæstræ nudorum puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandiq́ue causa, ministrum, qui interrogaret [1] qualis esset præfectura post regnum. Eam in-
356 terrogationem ægrè ferens Demaratus, respõdit se vtrunque expertum, illum verò non: & eam interrogationẽ Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit. confestimq́ue præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accersijt: quæ quum aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his verbis obsecrauit, Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domesticum, quem tango, precor, promas mihi veritatem: quisnam reuera meus est pater? Nam Leutychides inter conuitia obiecit, te è priore virograuidam, ita ad Aristonem venisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt te ad domesticum asinarium ventitasse, illiusque me filium esse. qua de re ego te audiens obsecro vt verum dicas. Siquid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. nam si fuisset, priores vxores fuisse concepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domũ Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte simulachrum tanquam Aristonis ad me venit, quod posteaquã mecum concubuit, corona quam gestabat me circundedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam meillis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eoque id abnuente, iurauit, asserens non bene illum facere qui negaret quippe qui paulo antè ingressus, vbi mecum coisset, coronis me donasset. Ariston, cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. compertumque est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est intra ianuam aulæ extructum, quod vocant Astro-

1 Quale illis esset magistratũ gerere, qui antea regnauissent.

baci: & vates esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ita vt volebas audire. aut enim ex hoc heroe genitus es, patérque tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. nam ea te nocte concepi. Verùm quod tibi præcipuè exprobrant inimici, quòd Ariston, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisset, per insciitiam talium rerum illi hoc verbum excidit. nam mulieres nouem etiam mensium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. egò autem fili septimestrem te genui. Ipse quoque Ariston non diu pòst agnouit se per imprudentiam id verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. omnia enim verissimè audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutichidi, & ijs qui talia loquuntur, suæ vxores de asinarijs pariant filios. Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto viatico per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capessiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij prehenderunt, eiusq; famulos: sed Zacynthijs eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regẽ Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorioque ac vrbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cum alijs in multis factis dictisque apud Lacedæmonios illustris, tum quòd illis olympiadem palmam quadriiugo certamine reportauerat, rem eius solius, ad ea tempora, regum Spartiatarum. Leutichidi autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidamus, quem nonnulli Spartiatarum Cyniscon, *id est catulum* vocabant. is Spartæ non regnauit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alteram duxit vxorem EVrydamen, Menij sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas Demarato

marato rependit: In expeditione Theſſalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipſeque in re deprehenſus, quum ſederet in caſtris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusque eius exciſa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortem obijt. Sed hæc inſequenti tempore acta ſunt. Tunc autem Cleomenes, quum ſibi res in Demaratum bene ceſſiſſet, aſſumpto protinus Leutychide, contendit aduerſus Æginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infenſus. Ita Æginetæ vtriuſque regis contra ſe aduentu non repugnandum iam ſibi eſſe putauerunt: ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentiſſimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Caſambum Ariſtocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimiciſſimos Æginetis Athenienſes depoſuerunt. Poſt hæc Cleomenes, quum eum ſubiiſſet metus Spartiatarum, iam manifeſtus maleficij in Demaratum
157 excogitati, in Theſſaliam ſubterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartã, adigensq; eos iureiurando ad ſe ſequendum quocunq; ipſos educeret. Quinetiã in animo habebat primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iuſiurandũ per aquam Stygis. In hac autẽ vrbe ab Arcadibus fertur eſſe Stygis aqua: & eſt videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, diſtillans in vas quoddã, in gyrũ maceria præſeptũ. Nonacris aũt vbi fons hic viſitur, vrbs Arcadiæ eſt, ante Pheneon vrbẽ. Talia molientẽ Cleomenem Lacedæmonij quum animaduertiſſent, timentes ſibiipſis, Spartam reuocarunt ad priſtinam dignitatem. Sed eum reuerſum ſtatim morbus inſaniæ cepit, iam etiam antea ſubinſanum. nam vt cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat ſceptrum. Hæc illum facientem ac deſipiſcentem propinqui ſoleis ligneis illigauerunt. Qui cuſtodem digreſſis alijs ſolum remanſiſſe cernens, petiit ab eo gladium. cuſtode abnuente dare, ab initio commi-
nabatur quæ mox ei faceret, donec minis conterritus cuſtos (erat enim ſeruus quidam) gladium tradidit.[1] Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens ſeſe detruncabat. In lõ-

[1] Cleomenes verò arrepto ferro cepit à tibijs ſeſe lacerare. nã conſcindens longis vulneribus carnes, à tibijs ſurſũ verſus ad femora perrexit, eq; femoribus ad coxas & latera atq; ventrem peruenit. *Ita Camer. hũc locum interpret.*

gum nanq; diſcindens carnes, è tibijs ad femora proceſſit, è femoribus ad coxarum vertebras atq; ilia: quouſq; peruenit ad vterum, in quo reſcindendo, ſic expirauit. vt quidem pleriq; Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta ſunt: vt autem ſoli Athenienſes, quòd adortus Eleuſinem, fanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerãt Argiuos, ex Argi templo ipſorum abductos obtruncarat; & ipſum lucum quem in Argia occupaſſet, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculũ poſcenti reſponſum fuerat, eum Argos eſſe capturum. qui poſteaquam ad flumen Eraſinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginẽ condi, & Argis poſtea exorientẽ apparere, illinćq; iam eam aquam vocari Eraſinũ. ad hoc igitur flumen poſteaquam peruenit, ei hoſtias immolauit: & quũ lęta nõ eſſent exta de flumine tranſmittendo, dixit delectari ſe quidẽ Eraſino, qui nollet prodere ciues ſuos, nõ tamẽ ideo Argiuos gauiſuros. Moxq; illinc motis caſtris ad Thyreã venit, & mari taurũ quũ mactaſſet, nauibus copias ad regionẽ Tirynthiam ac Naupliã duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiã tendunt ad mare. Et quũ aduentarent Tirynthũ, in loco cui nomẽ inditũ eſt *Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, conſederũt e regione Lacedęmoniorũ. Neq; verò illic pugnam ex aperto reformidabãt, ſed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculũ quod Pythia ediderat communiter eis atq; Mileſijs, in hæc verba,

Verùm quando marem præuertet fœmina victrix, ꝛc
Inter & Argiuos referet præluſtris honorem: ꝛc
Tunc Argiuarum reddet pleraq; gementes, ꝛc
Vt ſenturorum aiat quis quandoq; virorum, ꝛc
Telo ſanus obit ſinuoſo corpore ſerpens. ꝛc

Hęc omnia Argiuis quum contigiſſent, metũ incutiebant. ideoq; eis viſum eſt præcone hoſtium eſſe vtendũ: atq; ita eſſe faciendũ, vt quoties præco Spartiata quippiã Lacedæmonijs denuntiaret, idem facerent ipſi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiaſſet, præcepit ſuis vt quũ præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos.

1 Ipſum lucum cõtemptui habens incend. *Videtur autẽ hic legiſſe ἐν ἀργείοις pro ἐν ἀλσεῖ.*

* *In Græco eſt* Σήπεια.

giuos. Hoc exequuti Lacedęmonij, in Argiuos ' è voce prę- 1 Id est, Pro-
conis prandentes impetum faciunt, eorumq; cum multos ut præco denū-
occiderunt, tum plures in lucū Argi fuga elapsos circum- tiauerat.
sederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciē-
dum putauit: Scisciatus quosdā quos secum habebat per-
fugas, misit pręconem ad euocandum nominatim eos Ar-
giuos qui in luco prærecluſi erant ad ſe redimendos. est autē
apud Lacedæmonios redemptio in ſingulos viros, binæ
minæ. Ita Argiuorū quinquaginta, vt quisq; euocatus fue-
rat, Cleomenes interimebat. quod faciens, latebat cæteros
qui in fano erant, vtpote denſo luco interiecto, nō cernen-
tes quid illi extrinſecus agerent. niſi poſtquam quidā con-
ſcenſa arbore, quod fiebat inſpexit: vnde non amplius qui
euocabantur prodiere. Ibi Cleomenes iuſſit vnumquenq;
ſeruorum lucum materia circundare: atq; illis obtemperā-
tibus, lucum incendit. Eoq; iam ardente, percontatus est
quendā perfugarum cuiuſnam deorum eſſet ille lucus. per-
» fuga Argi eſſe reſpondit. Quo audito Cleomenes vehemē-
» ter ingemiſcens, O Apollon, inquit, vates, quantopere me
» fruſtratus es, dicens me Argos eſſe capturum. conijcio iam
» exitum habuiſſe oraculum. Poſt hæc maiore copiarū parte
158 Spartā redire permiſſa, ipſe cum mille delectis perrexit ad
templū Iunonis, illic ſacrificaturus. Sed ſacrificare ſuper arā
volēs, quū à ſacerdote vetaretur, negante fas eſſe externo il-
lic ſacra facere, iuſſit ſeruos abductum verberare: ac poſtea-
quā immolauit, Spartā abiit. Reuerſum inimici ad ephoros
citauerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos,
» quū facilè poſſet, non cepiſſet. Quibus reſpōdit Cleomenes
» (incertū mihi verè an falsò) ſe poſteaquā templū Argi cepiſ
» ſet, putaſſe dei expletū eſſe oraculū, & proinde nō prius ten-
» tandā vrbē quā ſacris operatus ſciret an ſibi deus illā traditū
» rus eſſet, an impedimēto futurus. Sibi aūt apud Iunonis tē-
» plū litanti effulſiſſe flāmā è pectorib. ſimulachri: atq; ita ſe
» intelleXiſſe nō expugnaturū ſe Argos. Si. n. è capite ſimula-
» chri flāma extitiſſet, fore vt vrbē ab arce caperet: quū verò 2 Futurum
» è pectorib. illa extitiſſet, id ōe fuiſſe cōfectū qd deus cōfici fuiſſe vt vrbē
» voluiſſet. Hęc dicēs, credibilia ac ꝓbabilia Spartiatis dicere funditus e-
viſus eſt, multoq; maiore parte ſentētiarū abſolutus. Cęterū uerteret.
Argos ita viris deſolatū eſt vt ſerui eorū res oēs ſuſceperint,

atq; magiſtratus adminiſtrarint, dum filij cæſorum ad puberem adoleuere ætatem: qui ſeſe in ſuum ius aſſerentes, ac reuerſi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prælio Tirynthem obtinuere, [1] eatenus quidem dum fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidam Cleander genere Phigaſeus ab Arcadia. is perſuaſit ſeruis vt dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argiui ægrè euaſere victores. Ob hoc igitur aiunt Argiui Cleomenem ad inſaniam redactum, malè periſſe. Ipſi autem Spartiatæ negãt ab vllo dæmonio Cleomenem ad inſaniam redactum: ſed conuerſatione Scytharum, intemperantem meri eſſe factum, & idcirco furioſum. Scythas enim Nomades, poſt illatũ ſibi à Dario bellũ, ad illum vlciſcendum perſtitiſſe, miſſiſq; Spartam nuntijs ad ſocietatem faciendam, ita pepigiſſe, tanquam ex vtrorumq; vtilitate foret vt ipſi quidem Scythæ iuxta flumen Phaſin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartiatæ verò ab Epheſo aſcendere, & ad certum locum vtriq; occurrerent. Cum ijs Scythis qui ad hoc miſſi ſunt, conſuetudinem habuiſſe Cleomenem aiunt, atq; ex eo nimiam didiciſſe potandi intemperantiam: ſeq; ob id eum inſaniſſe arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt, aiunt, epiſcythiſon, *id eſt age Scytha*. Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas Demarato pependiſſe. Eum autem eſſe defunctum vbi audiere Æginetæ, Spartam nuntios miſere, vociferatum contra Leutychidem de obſidibus qui Athenis tenerentur. His Lacedæmonij, conſilio inito, multum iniuriæ à Leutychide illatum eſſe cenſuerunt, hominemq; dedendum, quem illi Æginam deportarent pro ijs qui Athenis tenerentur. Hũc quum eſſent ducturi Æginetæ, tunc ad eos Theaſides Leoprepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri Æginetæ facere vultis? regémne Spartiatarum deditum à ſuis ciuibus abducere? Si nunc ptæ iracundia Spartiatæ ita decreuerunt, cauete nequod exitiale malum in veſtram regionem (ſi hoc feceritis) inferant. His auditis Æginetæ ab illo abducendo ſuperſederunt, hac tamen conditione vt ſecum profectus Athenas Leutychides redderet ſibi viros qui illic depoſiti eſſent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac depoſitum

[1] Fuitq; mutua inter eos cõcordia donec ad ſeruos venit, &c.

positum repopoſcit, Athenienſes (vt qui reddere nollent) tergiuersari, quòd dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoq; iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus
» negantibus se reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athe-
» nienses vtrum ipsi vultis, si reddetis, sanctè facturi: è contra-
» rio, si non redditis. Qualis autem res circa depositum con-
» tigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuisse
» tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium,
» qui cum alijs summis laudibus excellebat, tum iustitia in-
» ter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmo-
» nem incolebant. Et huic procedente tempore contigisse
» vt vir quidam Milesius Spartam venerit, hominis conue-
» niendi gratia, atq; ita sit alloquutus, Ego sum vir Milesius,
» qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam venio. Nam quum
» esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam,
» tum verò per Ioniã, apud memetipsum ratiocinatus sum,
» Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus
» autem tutò fundata,[1] & ob id videre licet eosdem homines
» nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atq; con-
» sultanti visum est dimidium mei census in pecuniam reda-
» ctum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes
» te deposita mihi incolumia fore: tu verò has pecunias acci-
» pe, & hanc notam, quam vnà custodi: quam notam quis-
» quis habens repoſcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui
» Mileto venerat dixit: atq; ea conditione depositum Glau-
159 cus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui
» pecuniam deposuerat, Spartam veniunt, Glaucum conue-
» niunt: exhibitaq; nota pecuniam reposcunt. Ille enim vero
» repellere homines, atq; his verbis è contrario respondere,
» Neq; istius rei quicquam reminiscor, neq; ad me pertinet
» scire quæ dicitis. Volo tamen,[2] reminiscens, quicquid iu-
» stum fuerit facere, &, si accepi, iure optimo reddere: sin à
» principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad
» quod confirmandum præstituo vobis tempus hinc ad qua-
» tuor menses. Ita Milesij[3] facta iactura, tanquam fraudati
» pecunia, discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad ora-
» culum consultandum. Cui consultanti an ὄρκῳ *id est iure-*
» *iurando*, pecuniam prædaretur, Pythia respondit his ver-
» sibus,

1 Et pecunias nequaquã ab ijsdem possideri videmus.

2 Si reminiscar.

3 Calamitatem se passos existimantes, vt qui pecunia fraudati essent.

Glauce Epicydides equidē expedit ad breue tempus ce
Sic orco vicisse, interuertisseque nummos ce
Dextera, & enorcum quoniam manet exitus idem. ce
Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui ce
Nullis est pedibus, rapidè aduenit, vsqueadeo dum ce
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq; ce
Cum sobole enorci melius sed postea agetur. ce

His auditis Glaucus veniam sibi eorū quæ dixisset vt daret, ce
deū obsecrabat. Cui Pythia inquit, idē pollere, tentare deū ce
& facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus pecuniā ce
reddidit. Cur autē hęc oratio apud vos instituta est, dicetur: ce
Glauci nūc nulla supereſt neq; soboles neq; domus, quæ il- ce
lius cēseatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonū est ce
nihil aliud de deposito cogitare quàm vt repetētibus red- ce
datur. Leutychides hæc loquutus, quū nihilo magis ab A- ce
theniēsibus audiretur, discessit. At Æginetæ priusquā superiorū iniuriarū, quas Athenienſibus intulerant gratificātes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quū Athenienſibus succenſerent quòd sibi ab illis iniuriā fieri arbitrarentur, se ad vlciſcendū apparabant. Erat aūt Athenienſium in Sunio quinqueremis quædā, quam Delū *iam inde à Theſeo quotannis* mittebant: hāc Æginetæ locatis inſidiis intercepere, plenā primoribus Athenienſiū, virosq; alligauere. Ea clade ab Æginetis accepta, Athenienſes non amplius differendū putauerūt quin omnia in illos excogitarēt. Erat igitur quidā nomine Nicodromus Cnœthi filius, vir in Ægina ſpectatus: hic ſuam ipſius priorem abitionē Æginetis imputans, querebatur: qui *prius ſua de miſsione quum tranſegiſſet*, cognito Athenienſes eſſe animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipſe infenſus eſſet, compoſuit cum illis de prodenda Ægina ad certum diem, quo eſſet rem aggreſſurus ipſe, & illos oporteret venire ſubſidio. Atque ita ex compoſito vrbem quæ vetus vocabatur occupat. Sed Athenienſes ad diem non adfuerunt, quia claſſis eorum par AEginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthiis commodari ſibi naues rogant, interea res corrupta eſt. Corinthij autem per id tempus Athenienſibus amiciſſimi dedere rogantibus naues viginti, ſed dantes vendiderunt ſingulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare vetabantur

cur lege. His acceptis Athenienſes, & ſuis inſtructis in ſummam ſeptuaginta numero, in Æginam nauigauerunt, perueneruntque poſtridie eius diei qui erat deſtinatus. Qui quum ad diem non adeſſent, conſcenſo nauigio Nicodromus ex Ægina profugit, aliis nonnullis Æginetarum eum comitantibus, quibus Athenienſes Sunium incolendum dederunt. Vnde iſti prodeuntes, eos qui in inſula erant Æginetas & ferebant & agebant. ſed hæc poſterius acta ſunt. Cæterùm proceres Æginetarum, ſuperata plebe quæ vnà cum Nicodromo tumultum in ipſis fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem abducebant. Vnde piaculum admiſere quod nullo ſtudio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex inſula ſunt deiecti, quàm deum ſibi propitiarent. nam quum ſeptingentos è plebe quos viuos ceperant, ad necem educerent, vnus eorum è vinculis elapſus fugit ad Cereris legiferæ veſtibulum, eiusque cardinibus prehenſis adhærebat: quem illi quum auellere non poſſent, abſciſſis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus conſertæ manſerunt. Hæc quum ipſis feciſſent Æginetæ claſſe ſeptuaginta nauium cum Athenienſibus qui ſuperuenere congreſſi, ſuperantur. Victi nauali prælio, eoſdem quos prius Argiuos in auxilium vocauerunt: ſed illi noluere eis amplius auxilio eſſe, cauſati quòd & naues Æginææ neceſſariò ſumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuiſſent, & ipſi cum Lacedæmoniis in terram deſcendiſſent, vt nonnulli quoque è Sicyonæis nauibus deſcenderent in eadem contra ipſos expeditione. Quo nomine vtriſque mulcta ab Argiuis iniuncta eſt mille talentorum, quorum quingena vterque populus ſolueret. ſed quum Sicyonij ſuam culpam agnoſcentes, centum talentis cum Argiuis decidiſ-
160 ſent, Æginetæ ne agnoſcere quidem culpam voluere: erant enim ſuperbiores. Eapropter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publicè auxilium tulit, ſed volũtariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates,[1] quinque palmarum viro. quorũ pleriq; non remeauere, ſed in Ægina ſub Athenienſibus occubuere. Et ipſe dux EVrybates ſingulari certamine ter victor, quarto ſub Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm AEginetæ ſua claſſe adorti incõpoſitos Athenienſes ſuperauere, eorũq; naues

1 Qui quinque gymnaſtica certamina obierat.

quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Æginetis contraxerant. Perses autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo assiduè in memoriam redigente vt reminisceretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Athenienses q; criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunq; sibi terram & aquam denegassent. Itaq; Mardonium, qui malè rem naualem gesserat, præfectura amouit, aliosq; designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis vt Athenas atq; Eretriam diriperent, captiuosq; in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, vt singulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributarijs suis præparandas. In has introductis equis atq; terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hîc non recto cursu secundum continentem, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerant, præter Icarium, interq; insulas: præcipuè quidem (vt ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant: sed & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim vt primùm copiæ ducerentur, Persæ vrgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum autem quos adepti sunt Persæ quum in seruitutem rapuissent, delubra atq; vrbem incenderunt. His actis ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito vbi Delij essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me malè opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege « iussus, quo in loco duo dij geniti sunt, nequid aut eum loci «

aut

aut eius incolas lædam. Redite igitur ad veſtra ipſorum, & incolite inſulam. Hæc Delijs per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras ſuper aram aggeſtas adoleuit. His actis aduerſus Eretriam primùm nauigauit, ſimul omnem claſſem, ſimul Iones pariter atq; Æoles agens. Statimq; ab illius digreſſu Delos tremuit, (vt Delij aiunt) ad meam vſq; ætatem tũc & primùm & poſtremùm commota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam ſub Dario Hyſtaſpis, & Xerxe Darij, & Artoxerxe Xerxis filio, tribus ijs deinceps ętatibus plus malorũ paſſa eſt Græcia quàm viginti alijs ante Darium ætatibus, partim à Perſis, partim ab ipſis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota ſit, prius immobilis: de qua in oraculo ita ſcriptum erat,

Et Delon, quanuis ſit adhuc immota, mouebo.

Et ſanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod ἑρξήης, *id eſt coercitor*: Xerxes, idem quod ἀρήϊος, *id eſt bellator, ad verbum, martius*: Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρήϊος, *id eſt magnus bellator*. Barbari, poſtquam à Delo ad alias inſulas profecti ſunt, ſumebant illinc tum copias, tum liberos inſulanorum obſides. Vt verò inſulas pręternauigantes, Caryſtum appulerunt, Caryſtijq; negarunt ſe vel obſides daturos vel militaturos aduerſus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam ſignificantes) Caryſtij tamdiu obſeſſi ſunt, eorũq; ager vaſtatus, donec in deditionem Perſarũ venerunt. Eretrienſes autem audito Perſarum exercitum aduerſum ſe venire, auxilia ab Athenienſibus imploraruere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienſes, miſerunt ſubſidio illis ea quatuor millia hominum qui Chalcidenſium equitum obtinuerant prędia. Sed Eretrienſium haudquaquam ſyncerum erat conſilium, qui tametſi accerſebant Athenienſes, tamen ancipiti ſententia vacillabant: quibuſdam eorum cenſentibus vrbem deſerẽdam, & in cacumina Euboeę eundum: quibuſdam, qui propria lucra à Perſis expectarent, proditionem molientibus. Horum vtrorumq; animos animaduertens Æſchines Nothonis filius, Eretrienſium primarius, patefecit Athenienſibus omnem præſentiũ rerum ſtatum, orauitq; vt domum abirent, ne vnà cum illis occumberent. Hæc conſulenti Æ-

ſchini obtẽperantes Athenienſes, illinc in Oropum tranſgreſſi, ſalutem ſibi pepererunt. At Perſæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanũ & Chœreas & Ægilia applicuerunt: potitiq́ue his locis, continuò equos expoſuere, & tanquam cum hoſtibus conflicturi ſe inſtruxere. Aduerſus quos non decreuerunt Eretrienſes ſibi eſſe prodeundum: ſed quandoquidem ſententia de vrbe non deſerenda euicerat, meſitò dabant operam vt mœnia cuſtodirent. Adorientibus autem ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt: multisq́ue vtrinque cadentibus, ſeptimo die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares ſuos viri ſpectati, filius, vrbem hoſtibus prodidere. Quam ingreſſi Perſæ, poſtquam templa ſpoliauere, incenderunt, in vltionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iuſſu Darij in ſeruitutem captis. Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tunc q́ue magnam partem vaſtauerunt, rati idem facturos Athenienſes quod Eretrienſes feciſſent. etenim erat locus Atticæ Marathon proximè Eretriam, ad equitandum opportuniſſimus, quò illos Hippias Piſiſtrati filius deducebat. Eodem Athenienſes & ipſi re audita ad vim arcendã proceſſerunt, decem præfectis ſibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Steſagoræ filium fugere ex Athenis Piſiſtratum Hippocratis contigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadem quadriiugo certamine: quam victoriam muneris gratia tranſtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaq́; Olympiade eiſdẽ equabus aliam Olympiadẽ quum viciſſet, à filijs Piſiſtrati interfectus eſt, nõ iam viuo Piſiſtrato. Interfectus eſt aũt ad Prytaneũ, noctu ſummiſſis percuſſoribus: ſepultusq́; ante vrbẽ trans viã quæ vocatur Diacœle: & eregione ſepultæ ſunt equæ illæ quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod iſtæ, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt EVagoræ Laconis. aliæ præterea nullæ. per idem tempus maior natu filiorũ Cimonis Steſagoras, apud Miltiadem patruum in Cherſoneſo educabatur: minor autẽ apud ipſum Cimonẽ Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherſoneſi conditore. Hic igitur Miltiades è Cherſoneſo tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapſus: ſemel, quum

cum

eum Phœnices vſq; ad Imbrum perſequuti ſunt, magni facientes capere hominẽ vt ad regẽ perducerent: iterũ, quum ab iis elapſum, domũ ſuã reuerſum, ac ſe reducẽ eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperũt, & ad iudiciũ deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrãnidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autem quũ adhuc in vrbe eſſent, ante omnia legatũ Spartã mittũt Phidippidẽ, illum quidẽ Athenienſem, ſed tabellariam operam factitantẽ. Huic Phidippidi, vt ipſe refert, & Athenienſibus renuntiauit, circa Partheniũ montẽ, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatoq; nominatim Phidippide, iuſſit nuntiari Athenienſibus quid ita illi nullã gererent curã ſui, qui bene ipſis vellet, quiq; iam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet, atq, etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Atheniẽſes, quòd eorũ iam ſtatus erat bene conſtitutus, extruxerunt ſub arce templũ Panis: illiq; annuis hoſtiis, ex quo nuntium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phidippides autẽ hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt, [1] iterũ Athenis egreſſus, Spartã peruenit, adienſq; magiſtatus, Lacedæmonij, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem ferratis, nec ciuitatẽ inter Græcos vetuſtiſſimã contemnatis in diſcrimen adductam, ne barbaris viris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Et iſti quidẽ plenilunium expectabant. Hippiæ autẽ Piſiſtrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, viſum hoc in ſomnis ſuperiore nocte oblatum eſt: Videbatur ſibi Hippias cum matre cõcumbere. Quo ex ſomnio coniectabat fore vt reuerſus Athenas, ac recepto dominatu ſenex domi ſuæ obiret. Hũc in modũ interpretabatur viſum ſuũ. Dum autem prædã Eretrienſem quam depoſuerat in inſulã Styreorum nomine Ægileam, reportat, dumq; naues ad Marathonẽ appulſas in ſtationibus locat, ac barbaros in terrã egreſſos diſponit, ei talia adminiſtranti cõtigit ſternutatio,

[1] Poſtridie quàm Athenis egreſſus eſt. *Ad verbum. Secundanu ex Athenienſium vrbe fuit Sparta. Ad Valla Δευτεραῖος accepit pro δεύτερον. Sic infrà in hoc eodem libro, πεντάθλους ἐν Σπάρτῃ ἐξήσκησε ἐν τῇ Ἀθήνῃ.*

tussisque solito vehementior. vnde concussis eius, vtpote senis, plerisque dentibus, vnus illorum ex violentia tussiendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, quum tamen non appareret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectam effi- 162.
cere, [1] sed tãtummodo partem, quantũ spatij dens qui mihi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem interpretabatur euasisse. Athenienſibus autem apud Herculis fanum instructis superuenere auxilio Platæenses, omni cum populo, qui sese Athenienſibus dediderant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dediderant autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerentur Platæenses, primùm Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atque Lacedæmoniis sese dediderant: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione vtentibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis auxiliũ. nam priusquam nostrum quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem vt vosipsos Athenienſibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam consulebant Platæenſibus quòd eis bene vellent, quàm quòd optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentibus Lacedæmonijs non aduersati Platæenses, aditis Athenienſibus, dum rem diuinam duodecim dijs faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorumque auxilium Athenienses venerunt. Sed dum conserturi prælium essent, Corinthij haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorumque permissu regionem hunc in modum terminarunt, vt Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos censeri, finerent facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthij abscessere. Abscedentes quoque Athenienses aggressi Thebani sunt, commissaque pugna, repulsi. vnde Athenienses transgressi quos Corinthij statuerant terminos, [2] Asopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Platæenses Athenienſibus sese quum dedidissent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant autem in Athenienſium ducibus ancipites

1 Sed eam illius portionẽ quæ ad me pertinebat, dens possidet.

2 Asopũ & Hysias Thebanis aduersus Platæenses limitẽ statuerunt. Ergo Plat.

pites ſententiæ, aliis vetantibus fieri prælium, pauciores enim ſe eſſe quàm vt cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum eſſent bifariæ ſententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [1] tunc fortè polemarchum, *id eſt belli principem:* qui magiſtratus per ſuffragia electus in danda faba, *hoc eſt in declaranda ſententia*, vndecimus eſt. nam quondam Athenienſes in dicenda ſententia parèm ducibus faciebant polemarchum. » Ad hunc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache ſitum » eſt, vtrum in ſeruitutem Athenæ redigantur, an tu eas libe- » rando memoriam tui in omne ævum relinquas, qualem » ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. » Nam Athenienſes nunc in maximum omnium ex quo » nati ſunt venere diſcrimen: qui ſi Medis ſuccumbant, pa- » làm eſt quæ paſſuri ſint, traditi Hippiæ: ſin autem ſuperent » poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo au- » tem pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum re- » rum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces » ſumus, bifariæ ſunt ſententiæ de prælio committẽdo: alijs » id ſuadẽtibus, alijs diſſuadẽtibus. Qui niſi prælium commit- » timus, vereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mẽtes eorũ ſo- » licitet ad ſentiendũ cum Medis: ſin pugnamus antequã ali- » quid vitij in nõnullis Atheniẽſiũ ſubeat, poſſum dijs æquis » cum victoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs » te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi » patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: ſin » acceſſeris ſententiæ diſſuadentium pugnam, eorum quæ » recenſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Mil tiades Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt vt confligeretur. Poſt hæc ij duces quorum ſententia de confligendo fuerat, vt cuiusque dies imperitandi venerat, vicem ſuam Miltiadi dabant: quam ille accipiens, non tamẽ prius decertandum putauit quàm ſua dies imperij aduenit. Itaque vbi vices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſunt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulabat, vt polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebantur

1 Tũc, quòd vndecimum ſuffragiũ ad eum pertineret, qui ex facta per fabam ſortitione polemarchus Athenienſium creatus eſſet, *vel ductis faba ſortibus polem. Ath. cr. eſſet.* (olim enim Athen. in ferendo ſuffragio par. duc. polemarchũ faciebãt) adijt Aphidnæum Miltiades tũc polemarchũ, eiq; dixit, In te nũc ſitum eſt Callimache Athenas vel in ſeruitutem redigere, vel illis liberatis, monumẽtum in omne æuũ relinquere, quale ne Harm.

deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouissimi autem sunt collocati Platæenses, sinistrum cornu tenentes. Quo factum est vt ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, *id est publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Atheniensis præco conceptis verbis precetur bona Athenienſibus pariter & Platæenſibus. Igitur Athenienſium acies tunè apud Marathonem inſtructa idcirco ſic erat, quòd aciem Medicam imitabatur: ſed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideoque illic debilior: vtroque autem in cornu confertior. Quæ poſteaquam ita inſtructa eſt, ac ſacrificiū litatum eſſe Athenienſes audierunt, tunc curſu in barbaros tendunt. Erat autem inter vtranque aciem non minus octo ſtadiorum intercapedinis. Quos curſu ferri in ſe videntes Perſæ, aptabant ſe tanquam illos excepturi: inſaniæ dantes id quòd cernerent eos curſu tendere, quum pauci 163
eſſent, & nec equitatu nec ſagittis freti. Hoc ita barbari interpretabātur. at verò Athenienſes, poſteaquā conferti cōſiſtere cum barbaris, pugnā memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipſi nouimus) curſu in hoſtem vſi ſunt. [1] primi ſuſtinuerūt cernere Medica veſte indutos: quum antehac vel audire nomen Medorum Græcis terror fuiſſet. In Marathone quum diu pugnatum eſſet, barbari circa mediam aciem vincebant, vbi Perſæ ſtabant & Sacæ, eamque perrumpentes, hoſtem in mediterranea perſequebantur: at in vtroq; cornu vincentes Athenienſes Platæenſesque, barbaris, qui terga dederant, fugere permiſſis, contraxerunt cornua, & cum ijs qui mediam ipſorum aciem perfregerant, dimicantes quum ſuperaſſent, fugientes Perſas vrgebant cædebantque, donec ad mare peruenientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Steſileus Thraſyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dū ſummā puppim apprehendit, abſciſſa bipenni manu cecidit: nec nō alij Athenienſes multi & clari. ac ſeptē quidē naues obtinuerunt Athenienſes hoc modo: cæteris barbari retracti, receptaq; præda Eretrienſi ex inſula vbi reliquerāt, circumuecti ſunt Sunium, animo prævertēdi Athenienſes eueſtigio abeuntes.

1 Primique veſtem Medicā & eos qui illā geſtarent cernere ſuſtinuerunt, quū antea, &c.

euntes. Cęterũ Alcmæonidę ab Athenienſibus [1] inſimulati ſunt, quod videlicet ex compoſito Perſis adhuc apud inſulã agentibus ſcutũ oſtenderint. Dum illi Suniũ circumuehuntur, Atheniẽſes eueſtigio abeũtes celerrimè ad ferendã vtbi opem properarũt, barbarosq; eodem tendentes præuerterunt: progreſſiq; ex Herculis templo quod eſt in Marathone, in aliud Herculis fanũ quod eſt in Cynoſargi, caſtra poſuerunt. Barbari cum claſſe Phalerũ ſuperaſſent (hîc enim Athenienſium nauale tũc erat) ſuper eum locum aliquandiu propter tempeſtatem morati, rurſus in Aſiam abierũt. Quorum in hac pugna apud Marathonem geſta, occubuere circiter ſex millia trecenta: Athenienſium verò, centum nonagintaduo. tot ex vtriſque cecidere. In qua pugna hęc res mira contigit, vt Athenienſis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum ſtante acie pugnat ſtrenuè, luminibus caperetur, neque ſaucius vlla parte corporis, neque ictus: atq; ita cæcus in reliquum vitæ tempus permanſerit. Quem audiui dicere ſolitum de ſua clade, viſum ſibi eſſe ante ſe ſtare virum quendam armatũ, procero corpore, cuius [2] mentum omnem clypeum inumbraret: & hanc laruam ipſum prætergreſſam, ſed illum qui ſibi aſſiſteret occidiſſe. Hæc Epizelum ſolitũ commemorare audiui. Porro Datis in Aſiã cum claſſe rediens, vbi Myconum tenuit, vidit in ſomnis viſum. id tamen quod fuerit, non traditur: ſed vbi primùm dies illuxit, naues rimatus eſt: compertoque in naui Phœnicia ſimulachro Apollinis inaurato, ſciſcitatus eſt quo è templo ſublatum eſſet: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans ſua naui in Delum (iam enim Delij in inſulam redierant) ibi ſimulachrum in templo depoſuit, præcepitque Deliis vt illud in Delium Thebanorum referrent, quod eſt ad mare eregione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delij tamen hanc ſtatuam non reportauerunt, ſed viceſimo pòſt anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis autem & Artaphernes, poſteaquam in Aſiam nauigauere, captiuos Eretrienſes Suſa perduxere. quos Darius rex, etſi in eos ante captiuitatem vultum contraxerat acerbitatis, quòd ſe priores iniuria laceſſiſſent: tamen vt in conſpectum ſuum adductos vidit ac ſibi ſubiectos, nullo alio malo affecit, ſed

1 Inſimulati ſunt, illis id molientibus Perſas hoc conſilium cepiſſe, quòd videl.

2 Barba totum cl.

in ſuo Ciſſiæ regionis ſtathmo collocauit, cui nomen eſt Anderica, ducentis ac decem ſtadiis procul à Suſis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum ſpecies. nam ex eo aſphaltum, *id eſt bitumen*, & ſalem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo, *id eſt inſtrumento dicto ciconia*, pto ſitula autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteum decuſſo, quicquid hauritur, mox in ciſternam diffunditur, atque hinc aliò effuſum, triplici varietate concreſcit: in aſphaltum quidem & ſalem, protinus: oleum autem (quod Perſæ rhadinacen appellant) in vaſa colligunt. eſt autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrienſes, quem ad meam vſque memoriam tenuere, ſeruantes priſtinã linguam. Quod ad Eretrienſes attinet, ita habet. Cæterùm poſt plenilunium duo millia Lacedæmoniorum Athenas venerunt, tanta feſtinatione adipiſcendi hoſtem, vt triduo quàm ex Sparta diſceſſere, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam veniſſent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus viſis, laudatiſque Athenienſibus ob præclarum facinus, rurſus redierunt. Tenet autem admiratio me, nec rationem inire poſſum, Alcmæonidas vnquam Perſis ex cõpoſito oſtentaſſe parmam, quòd vellent Athenienſes barbaris atque Hippiæ ſubeſſe, [1] quippe quos conſtat in habendis odio tyrannis vehementiores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nam Callias cum alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſimè commentus eſt, tum verò ſolus Athenienſium omnium, illius Athenis eiecti quum publicè ſub præcone venderentur bona, emere auſus eſt. Cuius Calliæ mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cum ob ea quæ dicta ſunt, vt viri ſummopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus: & in ludis Pythiis quum primas obtinuiſſet, in vniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id quòd talem ſe in filias ſuas quæ tres fuerunt, exhibuit. nam poſteaquam nubiles extitere, [2] hoc eis magnificẽtiſſimum munus eſt gratificatus, vt quem ſibi vnaquæque vellet ex omnibus Athenienſibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum

164

1 Quippe qui vel maiorivel certè pari odio tyrannos proſequuti eſſe comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater *Vt autem hic dicit μᾶλλον ἢ ὁ μοίως. ſic paulò pòſt, ὁμοίως ἢ οὐδ᾽ ὡστιοῦν.*

2 Dotem eis magnificentiſſimã dedit, atq; hoc præterea gratificatus eſt, *vel, indulſit*, vt quẽ ſibi, &c.

nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quàm Callias perosi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio subit, minusque admitto criminationem, eos parmam Persis ostentasse, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, nõ tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide represserunt, quàm ad illam irritauerunt: Alcmæonidæ autem proculdubio Athenas liberauerunt, si modò ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratum est. [1] Atenim aliqui forsitan succensentes quòd Athenienſi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. [2] Neque verò sermo obtinuit clypeum ab his esse ostentatum, sed tantummodo fuisse ostentatum. quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. [3] Quanquam Alcmæonidæ iampridem extiterant Athenis clari sanè vsque ab Alcmæone atque etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oraculũ ierant, administrum se præbuit, eosque comiter accepit. Cuius beneficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersijt, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni conditionem Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad

1 Atenim fortasse Atheniensium populo succensentes patriam prodebant. *Q. d. Atenim (dicet aliquis fortasse) ægrè ferentes se non cũ apud Athenienses locum obtinere quo se dignos existimabant, patriam prodere conabãtur. Imò verò, nulli ex Athenienſib. maiori authoritate prædi ti, nulli magis honorati erant: tantum abeſt vt ſua ſorte contenti non eſſent, & de eo Athenienſibus ſuccenſerẽt. Poteſt tamen & cum interrogatione legi hic locus eodẽ ſenſu.*

2 Quo fit vt rationi consentaneũ nullo modo esse possit, clypeũ ab illis hac de

cauſa fuiſſe oſtenſum. oſtenſus enim clypeus fuit. neque hoc aliter dici poteſt: factum enim fuit. ſed à quo oſtenſus fuerit, de eo vltra hæc dicere non poſſum. *Id eſt. Hac de re non habeo quod dicam: quippe qui ſciam quidem oſtenſum fuiſſe clypeum, ſed nihil vltrà, vt ſit οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἀφοσωπίῳ τινίων, pro ὐκ ἔχω εἰπεῖν. ἀτο ἀδὲν εἰδὼς ἀφοσωπίῳ τινίων. Illud autem ὐκ ἔχ ω ἄλλως εἰπεῖν, reſpondit Gallica phraſi. On ne peut dire autrement, pro, Non poteſt negari.*

3 Hi autem Alcmæonidæ cum ab antiqua origine clari extiterant, tum verò ab Alcmæone & rursum à Megacle clari vel maximè fuerunt.

thesaurum perrexit ad quem ducebatur. [2] Ibi in aceruum ramentorum procumbens, primùm cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant referſit: deinde omnem ſinum ſuum atque etiam crines ramentis ſubigés, & parte in os deſumpta, è theſauro proceſſit, ægrè trahens cothurnos, cuiuis alteri rei quàm homini ſimilis: cuius os quum turgidum eſſet, & omnia onuſta, id cernens Crœſus, in cachinnumque erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehementer locupletata eſt, & Alcmæon quadriiugos equos alens, vicit Olympia. Sed eam deinde ſecunda ætate Cliſthenes Sicyonis tyrannus extulit, vt multò magis quàm prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Cliſtheni Ariſtonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agariſta: quam pater deſtinabat nuptum dare ei quem præſtantiſſimum Græcorum omnium comperiſſet. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Cliſthenes curriculo quadrigali victor extitiſſet, nuntiari iuſſit voce præconis vt quiſquis ſeſe dignum putaret qui Cliſthenis gener eſſet, is ad ſexageſimum diem aut prius Sicyone præſtò foret, quòd Cliſthenes intra annum à ſexageſimo die incepturus, exequi nuptias deſtinaſſet. Itaque omnes [2] Græci aut ſua ipſorum aut familiæ claritate ſibi confidentes, eò proci contenderunt: quibus Cliſthenes & curriculum, & palæſtram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc ſe contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autem maximè Sybaris ea tempeſtate) qui vnus vir in plurimum deliciarum proceſſerat: & Siritanus Damas Samyris filius eius qui ſapiens appellabatur. & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem ſinu Amphimneſtus Epiſtrophi filius Epidamnius. Ætolus verò Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat ſupergreſſus, & in extrema Ætoliæ homines fugerat. E Peloponneſo autem Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui ſpatia Peloponnenſibus ſtatuit, longè omnium Græcorum inſolentiſſimus: qui ſummotis Elienſium agonothetis, *id eſt muneraris*, ipſe agonotheta extitit in Olympia, *id eſt certamen præmiumque propoſuit*. Nection Amiantus Lycurgi filius Ar- 165

cas,

1 Ibi aceruo ramentorum auri incumbés, primùm quidem circa ſuas tibias tantum aggeſſit auri quantum cothurni capiebãt: deinde verò quum ſinum totum auro impleuiſſet, & capillos ramentis illis conſperſiſſet, *vel, & ramenta illa per capillos ſparſiſſet*, & alia ori indidiſſet, ex theſauro egreſſus eſt, & ægrè cothurnos trahés, & cuiuis rei magis quàm homini ſimilis, vtpote cuius os obturatũ, & partes omnes inflatæ eſſent. At Crœſus eũ intuitus in riſum prorupit, eiq; cum hæc omnia, tũ verò alia his nõ minora donauit.

2 Græci qui & de ſeipſis & de patria ſua magnificè ſentiebant eò proci cont.

eas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius EVphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, [1] & ob id in omnes homines hospitalis: [2] & Eleus Agæi filius vir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Athenien sibus autem, Megacles, Alcmæonis eius filius qui ad Crœsum se contulerat: & alter, Hippoclides, Tisandri filius, diuitiis ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tempus florebat) Lysanias: solus hic ab Eubœa. E Thessalia verò à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis autem Alcon. Tot proci fuere. qui quum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamque percontatur. deinde eos annum apud se detinens, explorauit vniuscuiusque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum vniuersis congrediens, & iuniores in gymnasia educens: præcipuè tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud se tenuit, omnia fecit ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Athenienses: [3] & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, quum præsertim eius maiores Cypseli Corinthij propinqui fuissent. Quum autem destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea verò quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, [4] pariter & de oratione habenda in medium. procedente autem potatione, Hippoclides, [5] quum longè alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere ὑμέναιον *id est sedatũ quoddam saltationis genus*. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens: sed Clisthenes omnem rem cernens [6] dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippoclides, iussit aliquam sibi inferri mẽsam. qua illata, primum super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos: tertiò super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes eum qui tam impudens esset, generum sibi fieri, tamen sese continebat, nolẽs

1 Et ab eo tẽpore in quoslibet hospitalitatem exercuit.

2 Et Eleus Onomastus Agæi filius. Atq; hi quidẽ ex ipsa Pel. &c. *Valla autẽ putauit* ὁπλίτης *hic, vt vulgò, appellatiuũ esse nomẽ,* ἀλλότριος *autẽ proprium: quum contrà* ὁπλίτης *sit hoc quidem loco nomen proprium,* ἀλλότριος *autem nomen à patria.*

3 Et ex illis magis Hippoclides Tisandri filius, qui & strenuitate cæteris præstare iudicabatur, & eo quòd eius maiores à Cypselidis Corinthiis genus ducerẽt.

4 Pariter & de sermone qui in mediũ proponebatur. *i. & de aliis rebus de quibus incidebat sermo.*

5 *Videtur aliudè legisse quàm* κατὰ χορὸν. *aut id perperã accepisse pro* περὶ χορόν.

6 Suspectam habebat.

[1] in eum erumpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus geſticulantem, iam ſe vltrà continere non ſuſtinens, inquit, Fili Tiſandri, [2] deſaltaſti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non eſt iſtud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum eſt, *Non eſt iſtud cura Hippoclidæ.* Tunc Cliſthenes ſilentio impoſito, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobisq; omnibus, ſi fieri poſſet, gratificarer, neque vnum è vobis præcipuum probans, neq; cæteros improbans: [3] verùm fieri non poteſt vt de vnica virgine deliberans, omnium voto ſatisfaciam. Itaque ſingulis veſtrum, qui compotes huius matrimonij non eſtis, tanquam dignis meæ filiæ nuptijs, quódque domo peregrè abfuiſtis, ſingula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meam filiam Agariſtam deſpondeo ritu Athenienſium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Cliſthenem celebratæ ſunt. [4] Hactenus quæ iudicandis procis geſta ſunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt. Porro ex horum coniugio, cum Cliſthenes auo materno cognominis procreatur, (qui Athenienſium tribus populariúmque ſtatum inſtituit) tum Hippocrates: ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agariſta, ab Agariſta Cliſthenis nomen habens. quæ nupta Xantippo Ariphronis filio quum prægnans eſſet, viſa eſt ſibi in ſomnis parere leonem, paucoſq; poſt dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades autem cum antea probatus apud Athenienſes, tum verò poſt rem bene geſtam in Marathone maioribus incrementis auctus, petit ab Athenienſibus ſeptuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum eſſet illaturus, ſed tantummodo ſe illos locupletaturum ſi ſe ſequerentur. Ad eam enim regionem ſe illos ducturum vnde affatim aurum nullo negotio reportarent. His verbis Athenienſes erectis animis, naues vt petierat tradiderunt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per ſpeciem vlciſcendæ iniuriæ quam intulerant Parij quòd triremi in Marathonem vnà cum Perſis veniſſent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, ſed infenſus erat Parijs ob Lyſagoram Tiſei filium, genere Parium, qui ipſum apud Hydarnem Perſam accuſauerat. Eò poſtquam peruenit

[1] Excandeſcere & in irâ præceps erũpere. *Ita Bud. 2 Bud. hanc interpretationem approbat. perinde eſt autem ac ſi diceret, Hac tua impudenti ſaltatione nuptiis te priuaſti. vel, ſpe nuptiarum, vel nuptiis excidiſti. q. d. Extra nuptias ſaltaſti.*

[3] Sed quum de vnica virgine *deſpondenda* deliberãs, omnium voto ſatisfacere non poſſim, ſingulis quidem veſtrum qui circa haſce nuptias repulſam patimini, ſingula argenti talenta dono, tum quòd dignum me cenſueritis cuius filiã in vxorem duceretis, *vel cuius filia nuptias ambiretis*, tum etiã quòd domo peregrè abfueritis: at Megacli Alcmæonis fil.

[4] Hactenus de ijs quæ in ferẽdo de proeis iudicio geſta ſunt.

pertenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obſedit, miſſoq; caduceatore popoſcit centũ talẽta, dicens, ſi ea ſibi non darent, ſe non prius illinc abducturũ copias quàm eos euertiſſet. At Parij non vt quicq̃ pecuniæ Miltiadi darẽt, ſed vt cuſtodirent vrbem cogitabãt, cum alia loca interſepientes, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborantes, murum duplum quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re commemoranda conſentiunt: deinceps geſta ipſi Parij referunt hunc in modum:
166 Miltiades quum inops conſilij eſſet, adiſſe atque alloquutum fuiſſe mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ eſſet indigenarum deorum adminiſtra: hanc, quum in conſpectum veniſſet, conſilium ei dediſſe vt ſi magni faceret Parum capere, exequeretur quæ à ſe præciperentur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadem acceſſiſſe ad maceriam quandam ante vrbem, qua macteria ſepitur templum Cereris legiferæ: eamque, quia fores aperire non poterat, tranſiliiſſe: & illam tranſgreſſum, ſolarium aſcendiſſe ad aliquid intus faciendum, ſiue ad mouendũ aliquid quod moueri nefas eſſet, ſiue ad aliquid, quodcunque ſit, agendum. Et quum prò foribus eſſet, ſubeunte horrore præoccupatum, eadem via reuertiſſe, deque maceria deſilientem femur conuulſiſſe. alij in genua procidiſſe aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neque pecuniam Athenienſibus portans, neque Paro partа: vrbe tantùm per ſex & viginti dies obſeſſa, & agro populato. Parij, cognito quòd miniſtra deorum Timo Miltiadem admonuiſſet, volentes ob id de ea ſupplicium ſumere, poſtquam obſideri deſierunt, Delphos miſerunt ſciſcitatum nunquid miniſtram deorum condemnarent, quę rationem capiendæ patriæ hoſtibus detexiſſet, quæque Miltiadi expoſuiſſet ſacra quæ ad virilem ſexum efferri nefas eſſet. Id Pythia fieri non permiſit, negans Timonẽ earum rerum eſſe authorem: ſed quia Miltiadi [1] non bene obeundum eſſet, ideo ei ducem malorum apparuiſſe. Hæc Pariis Pythia reſpondit. Miltiadem autem è Paro reuerſum cum alij Athenienſes in ore habebant, tum præcipuè Xanthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accuſauit quòd Athenienſes circumſcripſiſſet. Cui ac-

[1] Id eſt, miſerâ morte perennandum eſſet.

cusationi Miltiades non per se ipse respondit, (neque enim poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui, [1] allegãtes cũ alia multa, & Lẽnum expugnatam, quã vltus Pelasgos Athenienſibus tradidiſſet, tum verò pugnam in Marathone geſtam. Interuentu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata eſt. Poſt hæc Miltiades [2] diſſoluto atque marceſcente femore deceſſit: quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnũ Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelaſgi poſteaquam ex Attica ab Athenienſibus exacti ſunt, ſiue iure, ſiue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegeſandri filius [3] in ſermonibus ait, iniuria. Athenienſes enim, quum viderent regionem quæ erat ſub Hymeſſo, quam illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuiſſet, [4] à nemine accipi digna, liuore captos fuiſſe & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegiſſe illos, nulla alia re in excuſationem allata. Vt autem Athenienſes aiunt, iure eiecti, quippe quum eſſent ſub Hymeſſo habitantes, illinc prodire ſolitos hanc iniuriam intuliſſe: Quoties filiæ ac filij Athenienſium ad Nouẽ fontes aquarum pergerent (nulladum enim aut eis aut vllis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelaſgos eis per contumeliam & contemptum vim attuliſſe neq; hoc feciſſe contentos, ad extremum manifeſtò deprehenſos de inuadendis Athenienſibus cõſilia agitaſſe. ſe verò adeo meliores quàm illi fuerant, viros fuiſſe, vt quum haberẽt facultatem interimendi eos quos ſibi inſidiatos deprehẽdiſſent, tamen noluerint: ſed eis præceperint vt è regione excederent: atque ita illos ſolum vertentes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuiſſe. Illa Hecatæus, hęc Athenienſes aiunt. At Pelaſgi hanc Athenienſiũ iniuriam vlciſcẽdi auidi, ij qui Lemnum incolebant, gnari quando dies feſti Atheniẽſium celebrarentur, [5] biremibus inſtructis, inſidias manipulatim collocarunt vxoribus Athenienſium diem feſtum Dianæ apud Brauronem agẽtibus: permultisq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ fœminæ poſteaquam filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. At illi conſuetudi-

1 Marathonij prælij mẽtionem ſubin de facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelaſgos vltus expugnatam eam Athenienſibus tradidiſſet.

2 Quum femur ei marcidum, *aut putridũ*, & emortuum factum eſſet *Vel, Quũ ad ſyderationẽ deuenĩſſet, vt quidam interpret. ex Celſo.*

3 In *ſuis* narrationibus. *Vel, In ſuus hiſtoricis ſcriptis. vnde alibi vocat λογοποιὸν.*

4 Et nullo *pretio* digna. *Vel nullius pretij.*

5 Nauibus quinquaginta remorum.

iudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebãt: & siquis è suis ab illorum vllo vapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuò sese tutabantur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atq; adeo longè prœualebant. Qua re animaduersa Pelasgi inter se colloquuti sunt, considerantesq; rem esse indignam inter se dicebant, Si nunc dum » pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorum » legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuò præ» esse conantur, quidnam facient in virilem adulti ætatem? itaq; quum id eis altius insedisset, placitum est vt eos filios è matribus Atticis susceptos necarẽt. his neeatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore fœminarum, quæ viros suos [1] vnà cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellentur. Pelasgi, quum eis post necem liberorum atque vxorum neque tellus fructum redderet, neque vxores neq; pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos miserunt petitum aliquod 167 laxamentum præsentium malorum. Iussi autem à Pythia pœnas Athenienses quas illi vellent pendere, Athenas iere: pollicitiq; sunt daturos se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienses, stratis in curia toris quàm poterant splendidissimè, appositaque mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. » Tunc Pelasgi excipientes dicere, Si nauis vento aquilone » atq; vno die nos è vestra regione in nostram prouehet, ita » demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quòd scirẽt » fieri non posse. nam Attica multo magis ad austrum vergit quàm Lemnus. Hæc hactenus. Tunc complutibus deinde interiectis annis, vbi Chersonesus quæ est in Hellesponto, Athenienſium ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, ventis etesiis perflantibus, ex Eleunte quæ est in Chersoneso, soluens, in Lemnum delatus est, præcepitq; Pelasgis vt ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nũquam illi expletum iri speraſſent. Quorum Hephæstienses quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt donec in deditionem venerũt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atq; Miltiades.

[1] Auxilio Thoantis. Rasm.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMUS, qui inscribitur POLYMNIA.

POSTEA verò quàm nuntius pugnæ ad regem Darium Hystaspis filium allatus est ad Marathonem gestæ, quum antea vehementer infensus esset ille Atheniensibus quòd Sardis inuasissent, longè infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendum: missisq; continuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt singulæ multò quàm antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. His nuntiis Asia triennium exagitata est. Vbi dum delectus agitur optimi cuiusque aduersus Græciã militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno Ægyptij qui fuerant à Cambyse subacti, defecere à Persis: quo magis aduersus vtrosque Darius expeditionem sumere properabat, Ægyptios atque Athenienses. Dum autem hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni successorem declarasset. Erãt autem Dario iam antè quàm regnaret, liberi tres è priore vxore Gobriæ filia suscepti, & post partũ regnum, alij quatuor ex Atossa Cyti filia. Superiorũ maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quum ex eadẽ matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quum apud vniuersos homines sit institutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisisset. Dario autem nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis filius, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita liberorum

1 Dum autẽ hæc circunquaq; denunciarẽtur, vniuersa per tres annos Asia agitata fuit.

rorum Darij controuerſia,adiit (vt fama fertur) Xerxem, admonuitq; vt ad cætera quæ pro ſe dicebat hoc adderet,ſe quidem genitum è Dario iam rege & Perſarum imperium obtinente:Artabazanem verò,è Dario dum erat priuatus: proinde neque æquum neq; iuſtum eſſe alium quempiam potius quàm ſe illam dignationẽ adipiſci:quoniam Spartæ quoq; ſic vſurparetur,vt ſicui antequam regnet filij naſcantur,deinde regnanti alius naſcatur, huius poſtea nati ſucceſſio regni ſit.Hac à Demarato ſuggeſta ratione vtentem Xerxem,tanquam iuſtè dicentem, Darius regem declarauit. Quãquam etiam citra [1] præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio)regnauiſſet: quippe quum omnis potentia penes Atoſſam eſſet. Declarato Darius Xerxe rege quũ conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione Ægyptiorum anno, ſupremum diem obiit,ſex & triginta annis regni expletis,haud compos voti vt Ægyptios & Athenienſes vlciſceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filiũ deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, ſed Ægypto. Cæterùm Mardonius conſobrinus eius,Gobriæ & ſororis Darij filius,eum adiens, his verbis eſt alloquutus,Domine,haud decorum eſt Atheniẽſes tam malè iam de Perſis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt. tu verò quod in manibus habes perfice: tamen vbi Ægyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, ſume aduerſus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquantur homines,& poſthac abſtineat alius à bello tibi inferendo.Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ:illa autem rationis acceſſio,Europam eſſe regionem admodum ſpecioſam,omniaque genera felicium arborum ferentem, ac ſummæ bonitatis,& dignam quæ à ſolo inter mortales rege poſſideatur.Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperijque Græciæ pro rege adminiſtrandi. Quod etiam regi perſuaſit,conditione temporum adiutus.nam alia vt rex ad hoc faciendum induceretur,adiumento fuere.primùm è Theſſalia nuntij ab Alevadis ad regem inuocandum aduerſus Græciam. ſe enim omne obſequium præſtituros, (Aleuadæ autem iſti erant Theſſaliæ reges)deinde ij Piſiſtratidæ qui Suſa aſcenderãt:

1 Admonitionem.

qui quum eadem verba habuerunt quæ Alevadæ, tum verò prætendebant Onomacritum quendam Athenienſem, quem ſecum habebant, ſortilegum, & Muſæi ſortium e-
1 *Diuerſam à noſtra lectionem ſequutus eſt. noſtram tamen habent & vet. cod. ſed quidam pro* / προκαταλυσάμενοι, *habent* προσκαλυσάμενοι.
diſſertatorem. Aſcenderant autem cum eo [1] reuerſi in Græciam. nam Onomacritus ab Hipparcho Piſiſtrati filio Athenis fuerat eiectus, quòd à Laſo [2] Hermionis filio manifeſtò deprehenſus fuiſſet, inter Muſæi ſortes hanc etiam inſeruiſſe, fore vt inſulæ Lemno adiacentes mari ſubmergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, quum familiariſſimè illo antea vteretur. [3] Et tunc cum eodem, vt in conſpectum regis veniret, aſcenderat: déque eo honorificè cum aliis Piſiſtratidis loquebatur. Onomacritus, ſiquæ ſortes cladem barbaro nuntiabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc ſortilego, & Piſiſtratidarum & Alevadarum ſuaſionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus eſt. Sed altero à morte Darij anno, primam expeditionem fecit aduerſus AEgyptios, qui rebellauerant: quos ſubactos, & in arctiorem quàm ſub Dario fuerant ſeruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri ſuo, Darij filio: quem præſidem AEgypti interfecto deinde tempore interémit Inarus Pſammetichi filius, vir Libys. Xerxes recepta AEgypto, productus aduerſus Athenas exercitum, præſtantiſſimos quoſque Perſarum in concilium vocauit, vt & illorum ſententias audiret, & ipſe diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus eſt,

2 *Vel potius Hermionenſi, id eſt ex Hermione.*

3 Tunc autem quum vnà cum illis *Suſa* aſcendiſſet, quoties in conſpectum regis veniebat, Piſiſtratidis honorificè de ipſo loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat. ex quibus ea quæ cladem barbaro portendebant, tacebat, & contrà fauſtiſſima quæque excerpebat: nimirum in fatis eſſe vt Helleſpontus à viro Perſa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinentia recenſens. Hic igitur oracula commemorando cum rege agebat. Piſiſtratidæ autem & Alevadæ ſuas ſententias proferendo. Quum autem Xerxi bellum Græcis inferre perſuaſiſſent, tunc quum ſecundus ageretur à Darij morte annus, primam expedit. ſuſcepit aduerſus Ægypt. &c. *Illud autem* χρησμῳδίων πρόσωπείσιν *perinde eſt ac ſi diceret, Ita ſe apud regem in hoc negotio gerebat vt oracula duntaxat illi allegaret quibus inducerentur.*

Viri Perſæ, equidem ego non ero huius inſtituti author, ſed ab aliis traditi imitator. nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Aſtyage per Cyrum amoto, nunquam conquieuimus, ſed ita deus *nos* agit, & multa nobis [4] ſibi obſequentibus in melius confert. Atque ea

4 Sc ſequentibus.

» ea quidem quæ Cyrus Cambyſesque ac pater meus fece-
» re, quas gentes imperio addidere, non attinet referre a-
» pud probè ſcientes: ego autem poſteaquam hanc ſedem
» accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore ſunt fun-
» cti degenerarem, néve minus potentiæ Perſis acquire-
» rem. Quod animo verſans, inuenio nobis acceſſuram glo-
» riam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem
» neque deteriorem ea quam recuperauimus, ſed feracio-
» rem, vnà cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideoque
» nunc ego vos contraxi, vt id quod agere conſtitui vobis
» exponerem: Conſtituo, iuncto Helleſponto, copias per
» Europam traducere in Græciam, vt Athenienſium vlciſcar
» iniurias, quas cùm Perſis aliis, tum patri meo intulere.
» Noratis autem & Darium aduerſus hos viros bellum mo-
» uere deſtinaſſe: verùm ei morte præuento non conti-
» git vt illos vlciſceretur. Ego verò eius vicem aliorumque
» Perſarum vlciſcens, non prius deſinam quàm expugna-
» uero incenderoque Athenas: cuius ciues & me & patrem
» meum priores iniuria affecerunt: primùm quum Sar-
» dis vnà cùm Ariſtagora Mileſio ſeruo noſtro venientes
» cremauerunt lucosque ac delubra: deinde in vos quid fe-
» cerint terram ſuam ingreſſos, quum Datis & Artapher-
» nes duces fuere, omnes ſcitis. Harum gratia rerum [1] ir-
» ritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipſorum fini-
» timos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, ſi in pote-
» ſtatem redegerimus, tot bona futura eſſe ratiocinando
» comperio: Terram Perſidem ætheri Iouis conterminam
» reddemus. nullam enim regionem ſpectabit ſol finiti-
» mam noſtræ, ſed ego omnem permenſus Europam, vnà
» vobiſcum cunctas regiones in vnam redigam. Nam ita
» rem habere audio, nullam reliquam eſſe hominum neque
» ciuitatem, neque gentem, quæ nobiſcum [2] dimicare poſ-
» ſit. Ita ſubactis his quos dixi, & qui nos laceſſierunt, iu-
» gum ſeruile ſuſtinebunt. In quo ſi mihi vos gratificati vo-
» lueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præſtò eſſe
» oportet, tunc vnuſquiſque debebit impigrè adeſſe. Quo-
» rum qui ornatiſſimis cum copiis aderit, eum donabo
» iis quæ in noſtra domo pretioſiſſima habentur. Et hæc
» quidem ita agenda ſunt. Sed ne ſolus videar in concilio

1 *Alij, Animatus ſum ad inferr.*

2 Dimicare poſſit, iis quos dixi ſummotis. Atque ita fiet vt & qui in culpa ſunt, & qui culpa vacant, ſeruile iugum ſuſtineant. *vel, & qui malè de nobis meriti ſunt, & qui non.*

sententiam dicere, rem pono in medio, iubens vnicuique quam libet sententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius, Domine, inquit, tu verò non modò superioribus Persis, sed etiam venturis es præstantior: qui cum alia & optima & verissima commemoras, tum verò [1] quòd Iones qui Europam incolunt, non sines habere ludibrio nos, minus quàm ipsi sunt ludibrio digenos. Etenim res indigna est si Sacas & Indos & Æthiopes & Assyrios, aliasque multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in prouincias redegimus: Græcos qui nos lacessere iniuria inceperunt, non vlciscemur. Quidnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus vires esse imbellices, [2] eorum quos subegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Æoles & Dores appellatur. Quos ipse quoque expertus sum, quum eis iussu patris tui intuli bellum: ac mihi quum in Macedoniam vsque processissem & penè vsque ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quanquam consueuere Græci (vt audio) inconsultissimè inire bella, propter imperitiã ac sinisteritatem. nam quum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumque inuenere descendentes, ibi prælia faciunt, ita vt magno cum suo malo victores inde discedant: deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniunt. quos oportebat, quum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntijs dirimere controuersias, & omnia alia potius agere quàm pugnare: aut, si necesse habent inter se omnio pugnare, locum aliquem inuenire vtrisque expugnatu difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo vtentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedonia tenus promouissem. Tibi autem, rex, quis obuiam venturus est bellandi causa, copias Asiæ atque omnem classem agenti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græcorum res. Quòd si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum venient, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento

1 *Ita vertit quasi legeretur* ὅτι δὲ ἰάονες. *Sed rectius omitti videtur, quum Xerxes ea non dixerit.*

2 Sed & eorum liberos *iã habemus, subiugatis ijs qui in nostrã ditionem incolentes, Iones & Æoles, &c.*

» mento hominibus fieri conſueuerunt. His Mardonius ſententiæ Xerxis aſſentatus, loqui ceſſauit. Tum ſilentibus aliis Perſis, nec diuerſam eis quæ dicta eſſet ſententiam dicere audentibus, Artabanus Hyſtaſpis filius, Xerxis
» patruus, vir conſpectus ita inquit: Rex niſi diuerſæ inter
» ſe ſententiæ diçantur, non poteſt quis eligere meliorem,
» ſed neceſſe habet ea quæ dicta eſt vti: at quum plures dictæ
» ſunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per ſe diſ-
» cerni quum nequeat, [1] comparatum cum altero diſcerni
» poteſt. Ego patri tuo Dario eidemque fratri meo ſuade-
» bam ne ſumeret aduerſus Scythas expeditionem, viros nul
» la vſquam oppida incolentes: ſed ille ſperans Scythas No-
» mades ſe ſubacturum, mihi non eſt aſſenſus: itaq; ſumpta
» expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amiſſis abſ-
» ceſſit. Tu verò, rex, bellum inferre deſtinas viris multo
» quàm Scythæ ſunt præſtantioribus, quique & mari & ter-
» ra optimi eſſe dicuntur: quibus in rebus quid [2] durum ſit,
» hoc me tibi iuſtum eſt promere. Iuncto pontibus Helleſ-
» ponto ais te copias per Europam in Græciam deductu-
» rum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobi-
» que abs te ſuperari: ſiquidem feruntur viri eſſe fortes. Cu-
» ius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Da-
» tis & Arthaphernis Atticam regionem ingreſſas ſoli Athe-
» nienſes profligauerunt, ergo non vtraque in parte ſucceſ-
» ſit. Quod ſi ijdem conſcenſis nauibus pugna nauali victo-
» res ad Helleſpontum nauigent, ac deinde pontem ſoluant,
» hoc [3] durum fuerit rex. Neque verò hoc ex mea vnius pri-
» uata prudentia conjecto, ſed eo caſu quo aliquando pa-
» rum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iuncto
» Boſporo Thracio, ac flumine Iſtro pontibus commiſſo,
» traiecit ad Scythas: eum traiectum Scythæ omnino inſti-
» tere precari Iones, quibus cuſtodia pontium delegata erat,
» vt interſcinderent. Quo tempore ſi Hiſtiæus Mileti tyran-
» nus aliorum ſententiæ acceſſiſſet, ac non contradixiſſet,
» actum erat de rebus Perſarum. Atqui res eſt dictu quoque
» horribilis, omnem regis ſtatum in vno viro poſitum fuiſſe.
» Quare noli tu vllum tale adire diſcrimen, nulla ſubſi-
» ſtente neceſſitate, ſed mihi potius obtempera: hunc cœ-
» tum in præſens miſſum facito, iterumque dum tibi vide-

1 Affricatū alteri. *Vel, Cū mutuo attritu admotum.*

2 Timendū ſit. *Vel, periculoſum.*

3 Timendū fuerit.

bitur, re apud teipsum considerata, edicito quod optimum « «
esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maxi- « «
mum esse lucrum. nam etiamsi quid è contrario euentu- « «
rum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superа- « «
uitque fortuna consilium: at qui turpiter consultauit, si ei « «
fortuna obsecundauit, ille est quidem voti compos, nihilo 170
tamen minus malè consilium cepit. Vides vt prægrandia « «
animalia fulmine deus ferit, nec sinit insolescere, parua ve- « «
1 Ne vellicat quidem? rò [1] nihil lædit? Vides vt magnæ semper ædificia magnaſ- « «
que arbores huiusmodi fulminum tela percutiunt? Gau- « «
det enim deus eminentissima quæque deprimere. Vnde & « «
ingẽs exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus ijs qui- « «
bus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea « «
quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem « «
inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum sinit « «
magnificè de se sentire. Omnis res properando parit erro- « «
res, vnde magna detrimenta fieri adsolent: in cunctando « «
autem bona insunt, si non talia quæ statim videantur esse « «
bona, certè quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et « «
hoc quidem tibi rex suadeo. Tu verò Gobryæ fili Mardo- « «
ni desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui malè au- « «
diant. nam Græcis detrahẽdo, ipsum regem vis excitare ad « «
bellum illis inferendum: ad quod tu omni auiditate con- « «
2 Absit vt talia fiant à nobis. Detractio enim, *vel obtrectatio, aut calumnia*, res est deterrima. tendis: [2] quod absit vt fiat. Detractio nanque importuniſ- « «
sima res est, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt: vnus cui « «
iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quòd non præ- « «
sentem accusat: item qui huic credit, iniuriuseſt, quòd pri- « «
us credit quàm rem compertam habeat. & illi cui absenti « «
detrahitur, ob id fit iniuria quòd ab altero insimulatur vt « «
malus, ab altero talis putatur. Quòd si omnino bellum his « «
viris inferre oportet, agedum, rex ipse permaneat domi « «
apud Persas, nostrûm amborum liberi deponantur: tu in « «
expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiscunq; « «
velis copiis: &, si ex sententia tua res succedent regi, inter- « «
imantur liberi mei, & insuper ego: sin succedent vt ego di- « «
co, interimantur tui & insuper tu, si redieris. Quòd si hanc « «
subire conditionem recusas, cupisque in Græciam prorsus « «
deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hîc « «
relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis « «

magnam

» magnã aliquam calamitatem, à canibus volucribusq; dis-
» cerpi aut in Athenienſium ſolo aut in Lacedæmoniorũ:
» niſi fortè antea inter viam, tunc agniturũ aduerſus quales
» viros ſuades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano lo-
» quuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane,
» quòd patris mei frater es, hoc te ſubleuat ne dignam ſtul-
» ta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo igno
» minia, quia inſtrenuus es & ignauus, ne comes ſis meæ in
» Græciã expeditionis. ſed hic vnà cũ fœminis maneas. Ego
» etiã ſine te quæ dixi conficiã. neq; enim fuerim Darij filius,
» (qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamnis, qui fuit Ariaramnis,
» qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui fuit Cambyſis, qui fuit Achæ-
» menis filius) niſi Athenienſes vltus fuero: probè intelligẽs,
» ſi nos quieuerimus, nõ quieturos illos, ſed noſtrã terrã cum
» exercitu inuaſuros: prout colligere licet ex ijs quæ illi face-
» re cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Aſiam incurſa-
» runt. Itaque neutris fas eſt recedere, [1] ſed vtriſque propoſi-
» tum eſt certamẽ aut agendi aut patiendi, vt aut hæc omnia
» ſub Græcis, aut illa omnia ſub Perſis ſint. medium enim
» inimicitiarum nullum eſt. Quare honeſtum erit nos iam
» iniuria laceſſitos exigere vltionem, vt quam calamitatem
» paſſurus ſum intelligam, profectus aduerſus eos viros quos
» etiam Pelops Phryx noſtrorum maiorum ſeruus ita ſub-
» egit vt ad hoc vſque tempus & ipſi homines & eorum re-
» gio ab illius qui ſubegit cognomine appellentur. Hæc hac-
tenus loquutus eſt. [2] Deinde ſub veſperum, quum fuiſſet ſtomachatus Artabani ſententia, per noctem apud ſe conſultans, comperit prorſus non eſſe ſibi opus inferre Græciæ bellum: immutataque rurſus ſententia quum obdormiſ-
» ſet, viſus eſt in ſomnis (vt fertur à Perſis) videre quendam
» corpore ingenti atque ſpecioſo, qui ſibi aſtans diceret, Re-
» uocaſtine ſententiã Perſa de inferendo Græciæ bello, [3] quũ
» prædixeris Perſis te comparaturum eſſe exercitum? Neq;, ſi
» reuocaueris eam, bene facis, neq; qui tibi aſſentiatur ad-

1 *Quidam ſic,* Sed in eo res vertitur diſcrimine vt aut faciendũ aut patiendũ aliquid ſit.

2 Vt autem nox aduenit mordere cœpit Xerxẽ Artabani ſententia. Quum autem in conſilium noctem adhibuiſſet, planè comperiebat è re ſua non eſſe expeditionem in Græciã ſuſcipere. Quum igitur hæc cõtraria prioribus decreuiſſet, obdormijt. Sed ea nocte viſus eſt in ſomnis, &c. *Illud ἰκνεῖσθαι verti etiam poteſt Scrupulũ injiciebat, Eodẽ autem ferè modo vſus eſſe videtur Ouidius verbo mordere. Illud verò τὸν ἐκ τῶν ἐναντίων, videtur ad verbum reſpondere phraſi noſtrati & ea melius exprimi. Que ce n'eſtoit pas ſon cas.*

3 Quum iam Perſis vt copias cogerent denuntiaueris? Atqui nec quòd ſententiam reuoces benè facis, nec adeſt quiſquam qui tibi *huius rei, id eſt reuocatæ ſententiæ*, conſcius futurus ſit. *Vel*, Nec adeſt qui tibi *hoc delictum reuocata ſententia* condonaturus ſit. *q.d. Neq; ego qui tibi adſto impuni hac abire ſinam.*

est. quare perge ire eam viam quam interdiu ire destinaueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnij nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, ita verba fecit, Viri Persę, venia mihi date dicēti contrariam superiori sententiam. nam & ego nondū ad summum quò perueniendum est mihi prudentiæ perueni: & qui vt illud faciam suadent, nullo vnquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti, confestim iuuentus efferbuit vt verba in virum grandem natu effunderem petulantiora quàm debui. nunc itaque agnoscens erratum meum, vtar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumendæ sententiam, vos quieti estote. Hæc vbi audiere Persæ, lætitia affecti regem adorauere. Insequenti nocte idem rursus insomnium quiescenti Xerxi assistens, inquit, Fili Darij videris expeditionē apud Persas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili 171
exiliit pariter & nuntium misit ad accersendum Artabanum. qui vbi aduenit, ita ad eum inquit, Artabane, ego statim quum in te bene consulentem mihi, stultis verbis inuectus sum, non fui conpos mentis: sed non multo pòst pœnitens, cognoui id mihi esse faciendum quod tu præcipiebas. Tamen id volens exequi non possum. nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis visio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis abscessit. Quòd si deus est qui insomnium misit, eiq; prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidem vt mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meum ornatum sumas, eoque indutus [1] in sella mea confideas, & deinde in cubili meo capias somnum. Hæc loquuto Xerxi Artabanus initio nolle obsequi, atque negare se dignum qui regio in solio sederet: tandem quum cogeretur, fecit imperata, hæc præloquutus: Apud me rex tantundem valet

[1] In solio meo.

» let bene ſentire per ſe, & alteri bonam dicenti ſententiam
» accedere: quæ ambo tibi quum adſint, malorum tamen
» hominũ colloquia te deprauant: quemadmodum mare
» quod eſt hominibus omniũ vtiliſſimum, ferũt ab ingru-
» entibus ventorum flatibus non ſini natura ſua vri. Ego ve-
» rò [1] quum ex te malè audiui, non tam meam dolui vicem
» quàm tuam: qui, quũ propoſitæ eſſent duæ ſententiæ Per-
» ſis, vna quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, di-
» cens pernicioſum eſſe imbui animum vſu plura ſemper
» expetendi: his propoſitis ſententiis, tu elegiſti eam quæ &
» tibi ipſi & Perſis eſt periculoſior. Nunc autem quum ad te
» mutato in melius conſilio de ſumenda aduerſus Græcos
» expeditione ais acceſſiſſe inſomnium alicuius dei nutu,
» quod te vetat dimittere exercitum, hoc non res diuina eſt
» fili. inſomnia enim iſta ſunt, quæ adeuntia homines fru-
» ſtrantur, quemadmodum ego te docebo, multis quàm tu
» annis natu grandior. Conſuerunt ipſa ſomniorũ viſa ple-
» runque fruſtrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit.
» nos autem nudiuſtertius [2] expeditionem hanc inter ma-
» nus & quidem vehementer habuimus. Quòd ſi hoc non
» eſt cuiuſmodi ego dico, ſed aliquid diuini habens, tu ipſe
» omnia in ſumma dixiſti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi
» eadem iubens. Verùm nihilo magis apparere mihi debe-
» bit tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, ſed meum:
» neque magis quieſcenti in tuo toro quàm non, ſed in meo:
» ſi etiam aliàs vult ſe exhibere. Neque eò veſaniæ peruenit
» illud quicquid eſt quod ſeſe obtulit in ſomnis, vt me cer-
» nens putet eſſe te, ducto è veſtibus argumento. Id autem
» ſi me contemptui habebit, profectò nec aſpectu ſuo di-
» gnabitur ſiue mea gerentem veſtimenta, ſiue tua, ſed te ad-
» ibit: quod iam animaduertendum eſt. Nam ſi frequentius
» acceſſerit, ipſe quoque fatebor diuinum eſſe. Cæterùm ſi
» ita tibi agendũ videtur, neq; id reuocari poteſt, en ad cubã-
» dum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoq;, quum iſta fecero
» appareat, hac tantùm conditione tuæ ſententiæ acquie-
» ſcam. Hæc loquutus Artabanus, [3] quod ſperaret, ea à Xer-
» xe ſine vllis verbis admiſſum iri, iuſſa exequutus eſt. Et quũ
induta ſibi Xerxis veſte, regali ſolio reſediſſet, moxq; recu-
buiſſet, idem inſomnium dormientem adiit quod Xer-

1 Quum tu me probris eſ inſectatus, nõ id mihi tam doluit, quàm quòd ex duabus ſententiis quæ Perſis propoſitæ erãt, altera inſolentiã prouehẽte, altera eam compeſcente, & pernicioſum eſſe dicente docere animum plura præſentibus ſemper expetere: ex his ſẽtentiis eã tu elegeris, &c.

2 *Id eſt, de hac expeditione, magna cum animi contentione egimus, vel tracta mus.*

3 Quum ſperaret fore vt quæ à Xerxe dicerentur vana eſſe probaret, iuſſa exſeq.

xem adierat, eiq; superassistens, ita inquit, [1] Túne ille es qui festinantem ire in Græciã Xerxem distines, tanquam eius curator? Tu neq; in futurum neq; in præsens considéras, qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid autẽ Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, candentibusq; ferramentis conari oculos ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exilijt, aditoq; Xerxi obseruatã sibi in somnis visionem exposuit, secundoq; loco hæc inquit: [2] Equidem rex, ego, veluti homo, quòd multa iam viderã, & magna negotia sub Hessonibus contigisse, non finebam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse malam multa cõcupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actũ esset, quomodo cum exercitu Cambysis contra Æthiopes: qui etiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebã te (si quiesceres) omniũ hominum beatissimũ. Sed quoniã diuinus quidã instinctus est, & Græcos cladẽs quædã (vt videtur) missa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac sentẽtiã muto. Tu verò quę diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubetoq; vt ijs quę ad apparatũ pertinẽtia antè præceperas, operã dent. Et ita agito vt nihil tuorum, deo tribuente, desit. His dictis, & sublatis ex ea visione animis, vbi dies extitit, ibi confestim & Xerxes hæc Persis exponit, & Artabanus, quem constabat prius solum omniũ id fuisse dehortatũ, tunc exhortabatur. Post hæc ineunti expeditionem Xerxi tertiũ in somnis visum oblatũ est: quod Magi auditũ, cohiectarunt ad vniuersam tertã pertinere, portendereq; omnes homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cuius oleæ ramis vniuersa tellus occuparetur, & 172
mox corona capiti circundata, euanescere. Hæc Magis interpretatis, sine mora Persæ qui in concilio fuerant, ad suã quisq; præfecturã digressi, omni studio incubuerũt ad exequenda iussa, cupidi dona quæ proposita fuerant obtinẽdi. Xerxes autẽ ita copias suas contraxit vt omnẽ continentis locũ scrutaretur. siquidẽ à debellata Ægypto per totũ quadrienniũ comparauerat exercitũ atq; eius apparatũ, quinto aũt anno ineunte mouit cum ingenti copiarũ manu. Nam

omnium

[1] Túne ille es qui Xerxẽ ab inferendo Græcis bello dehortaris, tanquam eius curã gerens? At nec inprẽsens nec in posterũ impunè tibi erit quòd ea dissuades quæ facta fieri volũt.

[2] Ego certè, rex, qui multos quorũ res amplio res essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidi sem, te per omnia morem ætati gerere nõ sinebam. *At Valla populum aliquẽ sub Hessoniũ nomine videtur somniasse. [ad verbum sonat,* multa & magna euersa esse ab inferioribus. S.]

omnium quos nouimus exercituũ hic multo maximus exſtitit: adeo vt ad eum nihil fuiſſe videatur aut ille Darianus, qui aduerſus Scythas ductus eſt, aut ille Scythicus, qui Cimmerios inſequẽs Medicã regionem inuaſit, ac penè omnia ſuperiora Aſię ſubegit ac tenuit: (quo nomine Darius poſtea Scythas iuit vltũ) aut ille (vt fama fert) Atridæ aduerſus Ilium, aut ille ante Troicũ bellum, Myſorum Teucrorũq;, qui per Boſporum in Europã tranſgreſſus, omnes Thraces in ditionem ſuã redegit, ad Ioniumq; pontum deſcendens, ad Peneũ vſq; amnem qui ad meridiẽ vergit, proceſſit. neq; illi omnes exercitus, neq; alij his adiecti, cũ vno hoc cõparari merentur. [1] Quis enim nõ attulit ad Xerxẽ ex Aſia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando nõ defecit? Alij nanq; naues præſtabant, alijs vt peditatũ, alijs vt equitatum, alijs vt nauigia ad vectandos equos eorũ qui vnà militabant, alijs vt naues longas in vſum pontiũ præſtarent, iniunctũ erat, alijs vt frumentum & naues. Quæ triennio ſuperiore præparata erant, præcipuè propter Athon, vt in quo ſuperior claſſis dum circunuehitur afflictata fuiſſet. Ad Eleuntem enim Cherſoneſi claſſis habebat ſtationẽ, illinecq; omnes copiæ ſub verberibus cœperunt Athon effodere, quum per vices alij alijs ſuccederent, adiuuantibus etiam in effodiendo accolis: præpoſitis operi, Bubare Megabyzi, [2] & Artæo Artachæi filio, viris Perſis. Eſt aũt Athos mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentem deſinens in ſpeciem Cherſoneſi, *id eſt peninſula*, cum iſthmo duodecim ſtadiorum. Hæc planities atq; tumuli, è mari Acanthiorum ad mare quod eſt contra Toronem, non ſunt magni. In hoc iſthmo vbi Athos finitur, ſita eſt vrbs Græca nomine Sana. Quæ autem extra Sanam & intra Athon ſitæ ſunt vrbes, eas tunc Perſa ex continentibus inſulanas facere aggreſſus eſt, quæ ſunt hæ, Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonę. Iſtę quidem ſunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autẽ in modum barbari locum [3] nationatim effodiebant recto limite Sanam verſus. Poſteaquam depreſſa erat foſſa ab ijs qui in imo fodiebant, alij humum effoſſam aſſiduè tradebant alijs ſuper ſcalas ſtantibus: & iſti excipientes tradebãt deinceps alijs, dum ad ſummos perueniebatur, qui illam

1 Quam enim ex Aſia gentẽ in Græciam non adduxit Xerxes?

2 Et Artachæo Artæi filio.

3 Nationatim diſtributum effodere.

efferebant atq; abijciebant. Qua in re [1] tumuli effossi duplicem laborem illis, præterquam Phœnicibus, præbebãt. nam quum eandem facerent fossæ mensuram superius in ore quam inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At Phœnices cum alijs in rebus, tum verò in illa prudentiam suam declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita excauauerunt vt os fossæ duplum esset quàm ipsam fossam esse oportebat, procedenteq; opere assiduè illam coarctabant, vt quum ad imum deuentum esset, fossa cæterorum partibus adæquaretur. Est autem hoc loco pratum quoddam, vbi illorum erat & forum & mercatus, quò multum etiam ex Asia frumenti moliti comportabatur. Hanc fossam Xerxes (vt ego coniectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iussit, potentiæ ostentandæ cupidus, ac memoriæ sui relinquendæ. nam quum liceret nullo negotio naues per isthmum transportare, iussit isthmum intercidi, ad mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis vt duæ triremes pariter illac agitari possent. Eisdem autem imperatum est vt fossam facerent, quibus fuerat vt flumen Strymonem pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modum [2] fecit. Comparauit item ad pontem [2] armaturam, [3] sirpi atque albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atque Ægyptiis negotio vt commeatum exercitui comportarent: ne homines néve iumenta quæ ducebantur in Græciam, [4] absumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca quæ cuique opportunissima essent, alius alia via comportaret vndique ex Asia nauibus onerarijs & vectorijs. Verũ plurimi comportarunt in oram quæ dicitur Album littus, vt quibusque præceptum erat: alij in Tyrodizam Perinthiorum oram, alij in Doriscum, alij in Eionem, quæ est super Strymonem: alij in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traiectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copijs, iter ingressus est Sardis versus, mouens ex Critalis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat vt cunctæ copiæ cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quisnam præfectorum agmen pulcherrimè instructum ducens ab rege donatus est proposito præmio, affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in iudicium deducta est cognoui. Posteaquam autem transmisso

1 Prærupta præcipitia fossa dupl.

2 Οπλα hic vocantur funes nautici. Gal. Le cordage.

3 Byblí.

4 Fame laborarent. λιμήνδε ποιῶν λιμήνδε.

missō flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam
173 facto, peruenerunt Celænas, vbi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæandrū. In qua vrbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in vtrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suspendisse. In hac vrbe residens Pythius Atys filius, vir Lydus, omnem regis exercitum atq; ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: sponditq; se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsionem Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit quisnam esset Pythius, & quantum possidens, qui hoc
» polliceretur. Illi, rex, inquiunt, hic ille est qui Darium patrē
» tuum aurea platano ac vite donauit: quiq; nunc omnium
» hominum diuitijs princeps est secundum te. Hæc vltima
» verba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse
» Pythium quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neq; te
» inquit celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius fa-
» cultates: sed sciens, proinde exactè recēsebo. Etenim [1] post-
» eaquam accepi celerrimè te ad mare Græcum esse descen-
» surum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subdu-
» cta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia
» talentorū, auri verò quadragies centena millia nummûm
» Daricorū, septem millibus minus: quæ tibi dono dō. nam
» mihi ipsi victus è mancipijs atq; ex agricolis suppetit. Hæc
» Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde,
» inquit, ego ex quo Persidem regionem egressus sum, ne-
» minem adhuc nactus sum qui in exercitum meum hospi-
» talitatem exercere voluerit, aut qui in conspectum meum
» veniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret,
» præter te: qui & exercitum meum egregia hospitalitate
» prosequutus es, & ingentem pecuniam pollicetis, [2] ob quæ
» vicissim ego te ijs remunerandum duco. Hospitem meum
» te facio: & ista quadragies centena millia nummûm de
» meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadringen-

1 Quum ad mare Græciæ descēdere te audissem, statim opū merū ſationem inire aggressus sum. Iam tum enim in animū induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerēdum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo millia, auri verò myriadas quadringēas staterū Daricorum, septem millibus minus, habere me comperit quæ tibi dono dare statui. Mihi autem victus ex mancipijs & agricultura suppetet. *Ex Bud. interpr.*

2 Vt tecum paria faciam, pro hac liberalitate hospitem te meum facio: quadringēas verò myriadas nummûm de

meo explebo, datis tibi chiliadibus septem, vt quadragies, centenis millibus Daricorum staterum nihil desit. Proinde quæ hactenus possedisti, possidebo: memento q; talem te semper præstare. hæc enim te facientem nec in præsens nec in futurum pœnitebit. *Ex eiusdem Bud. interpr.*

tæ myriades, *id est quadragies centena millia*, sint imperfectæ, sed addito è meis supplemento summa sit solida. quæque possides, ipse possideto, ac scito semper talem agere. nam ita agentem te neq; in præsens neque in posterum pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutus, perrexit assiduè porrò ire: prætergressusq; vrbem Phrygiam nomine Anaua, & stagnum ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hiatum terræ subiens occultatur, deinde fere quinq; post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens autem è Colossis exercitus venit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Crœso est, indicans literis eos fines. Vbi autem è Phrygia in Lydiam ventum est, ad diuortia viarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, vrbemq; Callatebum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamque tuendam viro [1] immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam petitum terram & aquam: edictumque vt cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. [2] Eorum autem causa mittebat petitum terrã & aquam, quia qui hæc antè Dario petenti non miserant, hos tunc perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ij quibus negotium hoc datum erat, Hellespontum ex Asia in Europã coniũgerent. Est autem Chersonesi in Hellesponto, Sestum inter & Madytum vrbes, ora salebrosa quæ in mare procurrit e regione Abydi. Vbi non lõgo pòst tempore sub Xantippo Ariphronis filio Athenienſiũ duce, Artayctẽ virum Persam Sesti præfectũ cepere viuũ, stipitiq; suffixerũt: qui in templũ etiam Protesilai quod est in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauere ij quibus hoc munus erat delegatũ: hinc Phœnices albo lino, illinc Ægyptij [3] sirpo.

Est au-

1 *De his viris qui immortales dicebantur, vide quæ postea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.*

2 *Desunt hic aliquot verba in vulg. edit. Græcis, quæ Valla addit, vt etiã in vet. nostris cod. habentur.*

3 Biblo.

Est autem ex Abydo ad vlteriorē continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ea omnia dirupit atq; dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam verò audiui misisse quoq; cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certè mandauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O » aqua amara, dominus hāc tibi irrogat pœnam, quòd eum » læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Te tamen rex Xer» xes, velis nolisve, transmittet: meritoq; nemo hominum » tibi sacrificat, vt doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iussit, atq; eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerunt ij quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesque trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum compo-
174 suere: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Ponto quidem transuersas, Hellesponto autem secundum defluxum, vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrandes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere contra Pontum, ventorum causa qui [1] extrinsecus spirant: partim ab altero contra vesperum & Ægeum, euri & austri causa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Pontum minutis nauigijs & ex Ponto nauigare posset. His actis, contenderunt à terra armamenta, contorquentes machinamentis ligneis, non iam separatim vtraq;, sed bina ex albo lino hinc, quaterna è biblo illinc. Quorum quidē retinaculorū crassitudo hæc erat & species: sed proportione linea robustiora erāt, quorū cubitus talentū pendebat. Porro traiectu pontibus iuncto, codices lignorū discissos & ad latitudinē ratis adæquatos aptè instrauerūt super armamenta intenta. Hos vbi gradatim disposuerunt, tū verò rursus desuper innexuerūt. Quod posteaquā fecere, materiā attulerunt concinneq; imposuerunt, deinde super materiā aggerem comportarūt: quo iniecto, sepem hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrerētur, prętenderūt. Perfectis ijs quæ ad pōtes pertinēt, & itē circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter

1 Intrinsecus.

æſtuaria maris, ne ipſæ fauces aluei obſtruerentur: Xerxes nuntiato ſibi prorſus alueo abſoluto, Sardibus vbi hybernauerat, ineunte vere inſtructo cum exercitu profectus eſt Abydum verſus. cui mouenti ſol ſuam in cœlo ſedem relinquens apparere deſiit, cum nullæ nubes, verùm ſereniſſimus aer eſſet: & pro die nox extitit. Id animaduertenti quum cura inceſſiſſet percontandi Magos quid oſtentum id vellet portendere, illi reſponderunt, deum ſignificare Græcis ciuitatum defectum: quòd dicerent ſolem, Græcorum: lunam, ipſorum eſſe præſidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cœleſti oſtento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus eſt, Domine, indulgebiſne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue conceſſu, ſed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat periturum ratus ſe indulturũ reſpondit, & vt peteret proloqui iuſſit. Pythius vbi hoc audiuit, ſumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi ſunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduerſus Græciam: horum vni tu quæſo rex, miſertus mei qui huc proceſſi ætatis, indulge militiæ vacationem, ei qui natu eſt maximus: vt & mei ipſius & cenſus curam gerat: quatuor tecum vnà ducas. Ita confectis quæ in animo habes, rurſus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis reſpondit, Homo improbe, túne, quum ego ipſe in expeditionem eam aduerſus Græciam, filioſq; meos & fratres domeſticos & amicos ducam, auſus es mentionem filij tui facere, qui meus es ſeruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc diſcito hoc, animum in hominum habitare auribus. [1] Qui bene audit, eius corpus voluntate perfunditur: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaque quum bene feciſti, & alia eiuſdem generis promiſiſti, non gloriaris teſupergreſſum eſſe regem munificentia: poſtea verò quàm ad impudentiora conuerſus es, non tu quidem pro merito, ſed minora quàm pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autem quem præcipuè compleCteris, damno mulctabere. Hæc quum reſpondiſſet, ſubitò imperauit iis quibus delegatum erat iſta exequi, vt maximum

[1] Qui quũ bona audierit voluptate corpus implet: quũ his diuerſa, moleſtia afficitur. *Ita Eraſm.*

mum natu filiorum Pythij inuentum discinderent medium: eiusque discisso dimidium ad dexteram viæ, & dimidium ad sinistram disponerent, & illac transiret exercitus. Hoc illi vbi exequuti sunt, illac exercitus pertransiuit. In quo præcedebant ij qui sarcinas portabant & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ, sed promiscuæ copiæ, numero vltra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum: neque enim cum rege miscebantur. Præcedebant enim mille equites è Persis omnibus delecti: [1] secundum hos totidem hastati, & ij delecti ex omnibus, versis deorsum in terrā spiculis. Post hos [2] equi decem quampulcherrimè ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti, quòd est ingens Medicę regionis campus nomine Nisæus qui grandes fert equos. Hos decē equos sequebatur sacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, ponè auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. hanc enim sellam nemo mortaliū insedit. Post quem ipse Xerxes vehebatur curru equorum Nisæorum, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in essedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille è more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarum. Dehinc è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorū mille in lanceis pro [3] coronis gestabāt mala punica argentea: gerebāt item aurea ij qui in terrā versus spectantia spicula habebāt: etiā mala, ij qui Xerxē proximè sequebātur. Hæc decē millia ordine subsequebatur equitatus è decē millibus Persarū. Relicta post hos duorum stadiorū intercapedine, mox ibat cętera multitudo promiscua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumē Caicū & regionē Mysiā: à Caico autem à læua habens montē Canen, per Atarnē ad vrbem Carinā. Ab hac per Campū Thebanū vrbē Atramyttiū & Antandrum Pelasgidē prætergrediens, & Idā ad sinistrā manū stringēs, ad terrā Iliēsem peruenit. cui primùm sub Ida noctē agēti tonitrua & fulgura ingruerūt, & cōplures ex eo exercitu occiderunt. Deinde ad Scamādrū est ventū, qui fluuiorum

1 *Hæc in vulg. quidē edit. non habētur: sed in vet. cod. legunt. tur hoc modo,* μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι. *Hæc autem librariorum culpa fuisse omissa, (quo non oculos ea subterfugerint quæ sunt à priore* ἀπολελεγμένοι *vsque ad posteriora) ex sequentibus apparet, vbi hæc enumeratio repetitur.*

2 Sacri equi dec.

3 *Fortasse Valla aliter scriptū reliquit. In fine pag. præced pro Argentea legendum Aurea, ex nostris exempl. ex quibus etiā sequi hoc debēt.* Et cæteros intercludebant: Nouem autem millia quę ab his intercludebantur, argentea mala punica

geſtabant. *Toteſt* συνίλλυον *verti etiam Includebant, vel Circumcingebant.*

omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisque potantibus suffecit. Eò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum adscendit, loci visendi cupidus. Quod vbi contemplatus est, & singula quæque eorum audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerunt. His actis, terror per noctem exercitum inuasit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua stringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon venerunt, Xerxi incessit cupido omnem exercitū oculis subijciendi. itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iussi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, residens prospiciebat littus, & illic terrestres copias atque classem. Quam dum intuetur, subiit eum cupiditas spectandi nauale certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Sidonij vicere, voluptatem Xerxes cepit, cū certaminis tum copiarū spectaculo. Et quum intueretur omnem Hellespontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum esse iactauit, & post hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primò liberè dissuaserat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quàm « diuersa, rex, inter se nunc facis & dudum dixisti. qui te be- « atum esse dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputan- « tem me, inquit, quàm breuis sit omnis humana vita, subiit « horum miseratio: quorum, quum tot sint, nemo ad cente- « simum annum supererit. Excipiens Artabanus, Atqui, in- « quit, alia, quam istud est, viuendo miserabiliora patimur. « Nam in tam breui vita nullus hominum adeo felix extitit, « neque horum neque aliorum, cui non crebrò, nedum sel- « mel, subitura sit animo moriendi voluntas potius quàm « viuendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitam per- « turbant: efficiuntque vt quum breuis sit, tamen perlonga « videatur. Ita mors optatissimum est perfugium ærumno- « sæ vitę, quam deus dulci gustu aspergens, ob id inuidius fa- « cere deprehenditur. Cui Xerxes, Artabane, inquit [1] quo- « niam humanæ vitæ conditio talis est qualem tu exponis, « eam

1 De humana vita quæ talis est qualem tu esse disseris verba facere desinamus.

» eam commemorare ſuperſedeamus: neque triſtium facia-
» mus mentionem, quum iucunda in manibus habeamus.
» Hoc mihi potius ediſſere: niſi tibi ita euidens inſomnij vi-
» ſio fuiſſet oblata, perſtaréſne adhuc in priore ſententia, diſ-
» ſuadens mihi aduerſus Græciam bellum? an in ea perſiſte-
» res? agedum apertè hoc mihi dicito. Ei reſpondens Artaba-
» nus, Viſio, inquit, rex, quæ in ſomnis obiecta eſt, ad votum
» ſuccedat amborum: ego tamen adhuc metuo, & adeo me-
» tu perculſus ſum, vt non ſim apud me. Nam mecum repu-
» tans, cum alia multa, tum verò duo, & ea omnium maxi-
» ma, video tibi eſſe hoſtiliſſima. Ad hæc Xerxes, [1] Dæmo-
» nie virorum, inquit, quænam iſta ais mihi hoſtiliſſima eſſe?
» vtrum horum tibi improbandum videtur, tanquam non
» ſatis copioſum? terreſtréſne exercitus, quaſi multo numero-
» ſior ille Græcus futurus eſſe videatur? an claſſis, tanquam
» illorum claſſe inferior? an hæc ámbo? Nam ſi ob hoc im-
» becilliores tibi videntur noſtræ res, celerrimè alterum quis
» exercitum compararet. Reſpondit Artabanus, Neque
» hunc, rex, exercitum improbauerit quiſquam, qui ſit men-
» tis compos, neque hanc nauium multitudinem, [2] etiamſi
» plures coegeris. Quæ autem duo dico eſſe tibi multo ho-
» ſtiliora, ea verò hæc ſunt, terra & mare. neq; enim vſquam
» maris portus eſt eiuſmodi (vt ego coniecto) qui ſurgente
» tempeſtate ſit capax huius tuæ claſſis, idoneuſque ad eam
» tutandam: neque verò vnum tibi portum eſſe oportet, [3] ſed
» vniuerſam continentem eſſe portum, quò ſe recipiant na-
» ues. Itaque quum portus tibi opportuni deſint, intellige
» homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio
» hominum eſſe. E duobus vno expoſito, pergam dicere al-
» terum: Terra cum ob alia tibi hoſtilis eſt, tum eo hoſtilior,
» ſi nihil obſtiterit quò longius proceſſeris, aſſiduè vlterio-
» ra ſurripiens. Nulla enim eſt hominibus rei bene gerendæ
» ſatietas. Vnde etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorem
» maiori in tempore regionem, famem eſſe allaturam. At
176 vir ita demum fuerit optimus, ſi in deliberando quidem, o-
» mnem rem quamcunq; pati poſſit, reputans extimeſcat, in
» re autẽ agenda ſit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit, me-
» ritò tu quidem horum ſingula commemoraſti: tamen non
» eſt vt omnia reformides, omniáq; peræquè conſideres. Nã

1 O miſer-
time homi-
num. *Sic Bud. in ſimili loco interpret.*

2 Quòd ſi
maiorem nu-
merum coe-
geris, duo il-
la quæ dico,
multo etiam
hoſtiliora fu-
tura ſunt. Sũt
autẽ illa duo,
terra & ma-
re.

3 Sed circũ
vniuerſam cõ
tinentem in
quam tendis.

si velis in rei consultatione semper omnia perinde consi- «
derare, nunquam aliquid efficias. Satius enim omnia ala- «
criter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm «
omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quòd si «
repugnando omnibus quæ dicuntur, [1] non vis commit- «
tere vt quod firmum est infirmetur, perinde peccas atq; is «
qui cõtraria istis dicat. [2] Et hoc æqualiter se habet. Scire ve- «
rò aliquem (quum sit homo) qua ratione quid firmum esse «
oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui facere quid vo- «
lunt, consueuit plerunque succedere emolumentum: rarò «
autem iis qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis «
quò res Persica potentiæ processit: quò nunquam progres- «
sam videres, si ij qui ante me extitere reges, istiusmodi «
consiliis quibus tu vsi fuissent: [3] aut vtentes istis sententiis, «
non alios suasores tales habuissent: nunc periclia conte- «
mnentes, tantopere statum suum prouexerunt. Magna «
enim negocia magnis cum periculis suscipi volunt. Qua- «
re nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore «
ingredimur: subactaque omni Europa, rursus reuertemur, «
nullam vsquam neque famem neque rem tristem passi. «
nam & cõmeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad «
quamcunque vel regionem vel gentem veniemus, eius re «
frumentaria potiemur. nam aratoribus viris non nomadi- «
bus inferemus bellum. Posthæc Artabanus, Quandoqui- «
dem inquit, non finis vllam rem formidari, [4] & tamen me- «
um admittis consilium: necesse est enim de multis nego- «
tiis in longius extrahi orationem: Cyrus Cambyse geni- «
tus omnem præter Athenas Ioniam Persis tributariam «
reddidit. quare suadeo nequo pacto hos viros aduersus «
patres suos ducas. nam sine Ionibus satis superque suffi- «
cimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissi- «
mos esse, si metropolin suam in seruitutem redigant: aut «
iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi «
erunt, nullo modo certè nobis magno vsui futuri sunt: sin «
iustissimi, magnam poterunt tuo exercitui afferre perni- «
ciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex in «
mente habe, non statim ab initio exitũ omnem esse mani- «
festum. Ad hæc excipiens Xerxes, Artabane, inquit, sen- «
tentiarũ quas dixisti in hac præcipuè falleris qui Iones me- «

tuis

1 Non ostẽdas quid firmum sit, *vel tutum.*

2 Hoc inquã perinde est.

3 Aut nõ vtẽtes istis sententijs, alios suasores tales habuissent. *Id est, Aut si hæc non fuisset eorum sententia, sed aliorum fuisset, quorum consilia sequerentur. Valla autem negatiuæ particulæ locum mutauit, & Sententia vti, more Græco dixit.*

4 At meum admitte consilium. *Vel, Meum saltem adm. cons.*

» tuis ne immutentur: [1] quorũ maximum habemus cõmi-
» litiũ: quorũ & tu testis es, & alij qui sub Dario aduersus Scy-
» thas militauerunt, quum in eorum esse potestate situm
» vniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidem ta-
» men iustitiamque præstitisse, nec quicquam nos læsisse.
» Præterea quum liberos suos atque vxores in nostra terra
» reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum
» moliri suspiçemur. Quare ne hoc quidem extimescas, sed
» bonum habens animum, tutare meam domum atque ty-
» rannidem, tibi enim soli ego sceptra mea permitto. Hæc
» loquutus Xerxes Artabanum Susa dimisit, iterumque
» illustrissimos quosq; Persarum accersiit. Qui posteaquam
» præstò fuere, his eos verbis alloquutus est, [2] Persæ, ego vos
» quorum opera mihi opus est, contraxi, vt viri præstantes
» existatis, néve res hactenus gestas à Persis magnas præcla-
» rasq; dedecoretis, sed cum singuli, tum vniuersi [3] exhibe-
» amus nos alacres. commune enim hoc hominibus bonum
» est, strenuos esse. Eaque de re vos censui præmonendos
» ad bellum constanter tolerandum. nam (vt ego audio) ad-
» uersus viros egregios tẽdimus, quos si superauerimus nul-
» lus vnquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur de-
os præsides terræ Persidis precati, transeamus. Ac eodem
quidem die sese ad transeundum parauerunt. Postero au-
tem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cer-
nerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac
myrto iter cõsternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phia-
la Xerxes libans in mare, apud solem vóta concepit, ne-
quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Euro-
pam subigere, quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc
precatus, phialam in Hellespontum abiecit, aureumque
craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem vocant.
Hoc pro comperto dijudicare non possum, vtrum soli de-
dicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum,
quòd eum flagellasse pœniteret, in compensationem gla-
dio donauerit. His actis, per alterum pontium, qui verge-
bat in Pontum, peditatus omnis equitatusq; transiuit: per
alterũ, qui vergebat in Ægeum, iumenta atq; seruitia: præ-
cedentibus [4] decem millibus Persarum, coronatis omni-

1 Quorum maximum habemus documentum, *id est quorum fidei*, ijs in rebus quarũ & tu testis es, & al. *Id est, Quæ maximum nobis sua fidei documentum dederunt in ijs rebus, &c.*

2 Ego vos Persæ coegi, à vobis hæc requitens, vt fortiter, *vel* strenuè vos geratis.

3 Alacriter operã nauemus. Ad id enim contendimus quod communem omnibus vtilitatẽ afferet. Ideo aũt vos vegnauiter militetis prẽmoneo, quòd viros aduersus quos tendimus, bellicosos esse audiam. Quos si superauer.

4 Illis decẽ mil. *quorũ videlicet facta fuit paulo antè mentio, Sic insequents. Illi equites, & Illi equi sacri, & Illi sacer currus, & Illi hastati, & Illi mille equites, & Illi alter exercitus.*

bus quos promiſcuus omnium nationū ſequebatur exercitus. & hi quidem eo die. Inſequēti autem primi tranſiere equites, quique ſpicula deorſum verſa geſtabant, & hi etiam coronati, dehinc equi ſacri, ac ſacer currus, tum ipſe Xerxes. pòſt haſtati, & mille equites, [1] & præterea alius exercitus, quinetiam naues pariter ad vlteriora littora agebantur. quanquam audiui poſtremum omniū pertranſiſſe regem. Xerxes, poſteaquam in Europam traiecit, conſpicabatur exercitum ſub verberibus tranſeuntem. Tranſiuit autem eius exercitus ſeptem per dies totidemque noctes nullo tempore intermiſſo. Ibi iam tranſgreſſo Helleſpontum Xerxe, fertur quidam vir Helleſpontius dixiſſe, O Iupiter, quidnā tu ſub ſpecie viri Perſæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciam è ſedibus ſuis exturbare vis omnes homines ducens, quum etiam citra hoc tibi id facere liceret? Tranſgreſſis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum eſt, quod Xerxes nihili fecit, etſi [2] coniectura diſcutiendum. ſiquidem equa leporem enixa eſt. quod facile erat ad coniectandum: fore enim vt Xerxes exercitum aduerſus Græciam cum maximo ſtrepitu & ambitioſiſſimè duceret, rurſuſque pro ſeipſo ſolicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret exhibitum eſt. mula enim mulum edidit aucipitia genitalia habentem, maris & fœminæ, ſed maris ſuperiora. Quorum prodigiorum vtrunque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terreſtribus copiis, nauticis extra Helleſpontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerſo atque terreſtres agentibus. nam iſti quidem veſperum verſus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò quum peruenissent, iuſſi erant permanere: illi verò ad auroram & ſolis exortum iter faciebant per Cherſoneſum, dextrorſum habentes ſepulchrum Helles filiæ Athamantis, ſiniſtrorſum Cardiam vrbem, per medium oppidi cui nomen eſt Agora, *id eſt forum*. Illinc deflectentibus ad ſinum nomine Melana, *hoc eſt nigrum*, fluuius cui idem eſt nomen, non ſuffecit, ſed alueum ſuum deſeruit. Hoc fluuio tranſmiſſo à quo ſinus hic cognominatur, veſperum verſus contenderunt, Ænon vrbem Æolidem & lacum Stentoridem præ-

tereun-

177

1 Poſt quos alter ille exercitus naues q; ſimul ad vlter.

2 *Eandē vocem, videlicet* σύμβλητα: *quam hic male interpretatur Coiectura diſcutiēdum, ſtatim poſt bene vertit. Facile ad cōiectandū, id eſt Cuius ſignificationem conijcere facile erat, vel coniectura aſſequi.*

tereuntes, dum ad Doriſcon peruentũ eſt. Eſt autem Doriſcus Thracię littus pariter & campus ingens, quem grande flumẽ Hebrus interfluit: vbi extructus eſt is murus qui Doriſcus appellabatur, in quo Perſarum erat præſidium à Dario iã inde impoſitũ, quum Scythis inferebat bellũ. Quum igitur locus digerendis recenſendisq; copiis idoneus videretur, Xerxes ita ſibi faciendum putauit: Eius iuſſu nauarchi, quũ eò appuliſſent, omnęs naues ad littus Doriſco contiguum receperũt. vbi Sala vrbs, Samothracia & Zona ſitę ſunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quõdam fuerat Ciconum. In hoc littus appulſa claſſe ac ſubducta, qui in ea ſubducenda laborauerãt reſpirauere. Xerxes autẽ per hoc tempus apud Doriſcõ luſtrabat exercitũ. Equidem quantũ ſinguli præbuerint copiarũ, pro certo affirmare nõ poſſum: quoniã à nullis prorſus hominibus id refertur: conſtat autẽ terreſtrium copiarum numerũ fuiſſe centũ ſeptuaginta myriades, *id eſt decies ſepties centena millia*. Quorũ numerũ hoc modo inierunt: Contraxerunt vnũ in locum myriadem hominum, *quæ ſunt decẽ millia*: qua coarctata quammaximè poterant, circulũ extrinſecus deſcripſerunt loco circumſcripto: emiſſáq; illinc myriade, ſepem circumdederunt, eatenus excitantes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliam ſubinde atq; aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumerauerunt: connumeratos autẽ, nationatim digeſſerunt. Ex quibus qui militabant, hi erant, Perſæ, hunc in modum ornati: Circa capita geſtabant pilea (quas vocant tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis ſquamis è ferro conſertas in ſimilitudinem piſcium: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id eſt cetra*, pharetris ſubter pendentibus: haſtas breues, arcus grandes, ſagittas arundineas. Ad dextrũ femur, pugiones è balteo ſuſpenſos. Hi ducẽ habebãt Otanem patrem Amaſtris, quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autem quondã Perſę à Græcis Cephenes: à ſe verò ipſis atq; ab accolis, Arteĩ: verùm poſteaquam Perſeus Danaes & Iouis filius ad Cepheũ Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit vxorem, ſuſtulit ex ea filium quem Perſem appellauit, eumq; illic reliquit: à quo (nã Cepheus carebat virili prole) cognomẽ ſortiti ſunt

Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant. nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabantur Arij: sed vbi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ita de seipsis Medi commemorant. Cissij in militia cætero ornatu vt Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [1] Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrij autem qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo consertas, [2] non facilè penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones Ægyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrij vocabantur, sed à barbaris Assyrij sunt vocati (inter quos Chaldæi sunt) iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrij capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum sint Scythæ Amyrgij, Sacas appellabant, quòd cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes Darij filius & Atossæ Cyri filiæ. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arij Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrij. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi & Chorasmij & Sogdi & Gandarij & Dadicæ eandem in acie quam Bactrij armaturam gestabant. quorum Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspij, sissyris, *quod est genus penulæ*, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum Artyphij germanum. Sarangæ indumenta gestantes versicoloria decori erant, caligasque genuum

1 Anaphes.

2 Non facili explicatu. *Vel, Quem explicare difficile fuerit, vel describere.*

178

quum tenus extentas: arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipſi ſiſyras ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtij & Myci & Parycanij eodem quo Pactyes modò armati erant. ſub his ducibus: Vtij quidem & Myci, ſub Arſamene Darij filio: Paricanij verò ſub Siromitre OEbazi filio. Arabes ſuccincti erant ziras *amiculi genus*, arcusque recuruos habilesque geſtabant. Æthiopes pardorum pellibus leonumque amicti, arcus è palmarum ſpathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine ſagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato, quo ſigilla ſculpunt: præterea haſtas capreæ cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatū minio illinunt. Arabum autem AEthiopumque qui trans AEgyptum incolunt, dux erat Arſames Darij filius & Artyſtonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, [1] cum talari ex auro tunica effinxit. Arſames quidem AEthiopibus qui ſunt trans AEgyptum, atque Arabibus præerat. Ij autem AEthiopes qui ſunt ab ortu ſolis, (nam bifariam militabant) cenſebantur cum Indis, ſpecie nihil admodum à cæteris differentes, ſed ſono vocis duntaxat atque capillatura. Nam AEthiopes qui ab ortu ſolis ſunt, [2] promiſſos crines: qui ex Libya, criſpiſſimos inter omnes homines habent. AEthiopes autem hi qui ex Aſia erant, pleraque arma quæ Indi geſtabant, pellesque frontium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipſæ iubæ pro criſtis eſſent, & hirtæ aures equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iere, ac iaculis præuſtis, duce Maſange Aorizi filio.

Paphlagones autem capitibus gerebant compactiles caſſides, ſcuta exigua, haſtas haud longas, præterea iacula, pugionesque, pedibus [3] caligas more gentis ad media crura ſubrentas. Eandem quam Paphlagones armaturam geſtabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Iſti autem Syri à Perſis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megaſidis filius: Mariandy-

1 Imaginem eius ex auro ſolido compactā habuit.

2 Rectos crines.

3 Calceos patrio more ad media crura extentos.

norum & Libyum & Syrorum, Gobryas Darij filius & Artyſtonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulùm differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati ſunt Bryges quandiu Europæi fuerunt, Macedonum accolæ: tranſgreſſi autem in Aſiam, vnà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtriſque præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: priſtinoque nomine ſublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Myſi ſuper capita gentiles galeas ferebant, ſcutula quoque ac præuſta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum vtriſque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle vulpina caſſides geſtabant, tunicis induti, & inſuper circundati variis ſagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Iſti tranſgreſſi in Aſiam, vocati ſunt Bithyni, prius appellati (vt ipſi aiunt) Strymonij, quòd Strymonem accolerent: à ſuisque ſedibus exacti à Teucris & Myſis. Thracibus autem qui Aſiam incolunt præerat Bagaſaces Artabani filius, geſtantibus breuia [1] è corio ſcuta, & bina ſingulis [2] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas caſſides, & ſuper caſſides ex ære factas aures bouis & cornua, impoſitis etiam criſtis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos viros eſt. Cabelees Meones (qui Laſinij vocantur) eundem cultum geſtabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebant, & veſtes fibulis ſubſtrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hyſtanis filius. Moſchi ligneas circa capita caſſides gerebant, ſcutaque ac haſtilia breuia, ſed longa in haſtilibus ſpicula. Eodem quo Moſchi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Moſynœci, quos hi regebant: Moſchos & Tibarenos Ariomardus Darij filius & Parmyis filiæ Smerdis filij Cyri: Macrones & Moſynœcos

179

1 E crudo bouis tergore. *vt paulo poſt vertit eandem vocem.*

2 Venabula Lycij operis.

eos Artayctes Chorasmis filius, qui Sesti in Hellesponto præses erat. [1]Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, scutulaque è crudo bouis tergore, atque lanceolas, præterea machæras. Præerat autem maribus & Colchis Pherendates Theaspis filius. Alarodij & Saspires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Masistio Siromitris filio. Insulanæ gentes, quæ rubro è mari sequuntæ sunt ex iis insulis ad quas transportare rex solet quos è suis locis summouet, gerebant proxima Medis & vestimenta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalē dux secundo pòst anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quę per continentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus: quibus ij præerant qui commemorati sunt, quique ordinarant milites connumerauerantque, & chiliarchas, *id est tribunos qui mille*, & myriarchas, *id est qui decem millibus præsunt*, delegerāt. nam myriarchæ centuriones decanosq; creauerant. Erant & alij agminum & gentium prætores: verùm ij qui nominati sunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores erant, Mardonius Gobriæ filius, & Tirintatęchmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darij filij. Xerxis patrueles: & Masistes Dario & Atossa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium pedestrium copiarum, præter illa delecta Persarum decem millia, quibus pręerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quòd siquis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec vnquam plures erant pauciorésve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præstantissimi omnium, vt dictum est: & præterea immenso auro conspicui, ducentes vnà carrucas cum pallacis ac familia permulta eaque bellè ornata: necnon camelos ac iumenta, præter cæteros milites, quæ commeatum portabant. Equitant autem hæ nationes, sed non omnes habebant equos, verùm hæ solæ: Persæ, qui eadem erant qua peditatus armatura ornati, nisi quòd quidam gestabant in capitibus opera ex ære ferroq; ductilia. Sunt autem quidā Nomades homines, qui Sagartij appel-

1 Mares in capitibus quidē galeas more patrio textiles gestabant, *vel nexiles*, clypeos autem paruos pelliceos, & iacula Colchi in capitibus lign.

lantur,& gente & voce Perſæ, ſed cultu inter Perſicum & Pactyicum,qui contulerunt equitatum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neque ferream aſſueti ferre,præter pugiones,vtentes reſte è viminibus conſerta, qua freti in prælium eunt. Eſt autem prælium eorum virorum huiuſmodi: Cum hoſte congredientes iniiciunt eas reſtes in ſummo habentes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti ſunt, eum ad ſe trahunt: ita illi illaqueari conficiuntur. Talis horum pugna eſt, iidemque inter Perſas cenſentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt:& item Ciſſij. Indi quoque eandem quam peditatus ſuus geſtant armaturam. cæterùm equos deſultorios agebant & currus:quibus curribus ſuberant & equi & aſini agreſtes. Bactrij eodem ornatu inſtructi erant equites quo pedites,& item Caſpij. Libyes & ipſi eandem quam pedites armaturam gerebant: curruum autem hi cuncti erant agitatores. Caſpij quoque & Paricani itidem atque ſuus peditatus inſtructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ ſolæ gentes erant equeſtres. Fuitque numerus equitum,octo miryades, *id eſt octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in vltimo locati,ob id poſtremi ne equitatus conſternaretur, equis camelos non tolerantibus. Equitatus autem præfecti erãt, Harmamithres & Titheus,filij Datis:quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quum Sardibus proficiſceretur, in calamitatem incidit inſciens. equitante enim eo canis ſub pedes equi intercurrit: quo equus improuiſò deterritus arque erectum ſeſe attollens,Pharnuchem excuſſit. Hic collapſus ſanguinem euomuit,nactusque eſt morbum qui in phthiſin, *id eſt tabem*, euaſit. Equo autem à caſu ſtatim domini,fecerunt famuli vt ille iuſſerat: Abducto nanque in eum locum vbi dominum ſtrauerat,crura cum genibus abſciderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura ſummotus eſt. Porro tri-
1 Septem. remes inito numero fuere mille ducentæ & [1] octo: quas hi præbuere:Phœnices,cum Syris qui Palæſtinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas 180

Græca-

Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum ſcutis vmbone carentibus, cumque iaculis. Hi Phœnices (vt ipſi memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc tranſgreſſi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid Ægypto tenus eſt, Palæſtina vocitatur. Hi circa capita caſſides forcipiculatas gerebant, cõuexa autem ſcuta magnis vmbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes. eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Hunc in modum iſti armati erant. Cyprij autem centum quinquaginta naues præbebant, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant: reliqui tunicas geſtabãt, cætera vt Græci. Quorum gentes ſunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, vt ipſi Cyptij aiunt. Cilices, centum naues. hi circa capita ferebant gentiles galeas, pro ſcutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis veſtibus induti: bina ſinguli iacula geſtantes, & enſem machæræ Ægyptiacæ perſimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, ſed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt. Pamphylij, triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia diſſecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreiſq; armati: arcubus quoq; è corno factis, & arundineis ſagittis ſine pennis, atq; iaculis: gerentes ex humeris ſuſpenſas caprarum pelles, & in capitibus pilas pennis coronata, quinetiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondã Termilæ nominati, ſed à Lyco viro Athenienſi Pandionis filio, Lycij fuerunt cognominati. Dores qui ſunt ex Aſia, naues triginta. hi Græca gerebant arma, vti è Peloponneſo propagati. Cares, ſeptuaginta naues, cętera Græco more ornati, ſed & falces & pugiones gerebant. [1] quos prius appellatos fuiſſe Hœtines, in ſuperioribus libris dictum eſt. Iones, centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneſo regionem quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante aduentum Danai & Xuthij in Peloponneſum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelaſgi Ægialees, *id eſt littorales*, ſed ab Ione Xuthi filio, Iones ſunt appellati.

[1] Hi autem qui (*id eſt* quo nomine pri⁹) vocati fuerint, in ſuperioribus. *Hic autem ridiculè fecit populos ex vocabulo eorum, vt ſuprà. pag. 171 ex homine nouos populos Heſſones fecerat.*

Insulani, naues decem & septẽ, armati vt Græci: & ipsi Pelasgica gens, sed mox Ionica, ob eandem causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Athenienſibus appellata. Æoles, sexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelasgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Helleſpontij, centum naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes custodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatæ erant Perſæ & Medi & Sacæ, quarum velociſſimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices, optimas Sidonij. Harũ ſingulis, & itẽ pedeſtribus eorũ copiis præfecti erãt vernaculi duces: quorũ ego (quia ratio hiſtoriæ non exigit neceſſariò) nõ faciã mentionem. Neque enim ſingularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot vrbes, tot duces extitere: ſed nõ vt ductores, verùm vt ſerui (quemadmodum alij qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos ſumma imperij erat, vt ſingularum gentium principes, quinam eorum Perſæ fuerint, à me commemoratum eſt.

Nauticis autem hi copiis præfuere: Ariabignes Darij, & Prexaſpes Aſpathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Ionicæ quidem claſſi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobriæ genitus: Ægyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex matre; parente germanus: reliquæ autem claſſi reliqui duces. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *vna equos vehunt*, contracta conſtat ad trium millium peruenisse. Eorum autem qui in claſſe erant, ſecundum duces, illuſtriſſimi fuere, Sidonius Tetramneſtus Alleſi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syenneſis Oromedontis, & Lycius Cyberniſcus Sicę filius. Cyprij autem, Gortus Cherſis, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Hiſtiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damaſithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mentionem facere ſupersedeo, tanquam non neceſſe habens. Verùm Artemiſiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionem aduerſus Græciam ſequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filij tyrannidem obtinens, nulla adacta neceſſi-

tate,

tate, sed præstantia animi atque virilitate in militiam concessit. Nomen ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyriis, & Calydniis, quinque cum nauibus venit omni copia instructis. atque post Sidonias hæ naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Troezeniam, cæterorum autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes inito copiarum numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. Itaque insenso curru singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitum peditumque peruentum est. Hoc perfecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residensque sub aureo tabernaculo, præteruehensque nauium proras, scisitabatur de singulis itidem, vt de terrestri exercitu fecerat, describique iubebat. Enimuero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerum spatio naues stabilierant, conuersis à terra proris, & in vnam frontem digestis, epibatis quoque, *id est propugnatoribus*, tanquam ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & littus nauigans conspicabatur. Vbi autem & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratum Aristonis filium, comitem huius aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit, Demarate, iuuat nũc me quę cupio abs te interrogare, qui & Grę-
» cus es, & non ex minima ciuitate, vt audio tam ex te, quàm
» ex aliis Græcis [1] qui me alloquendi gratia adeũt. nunc igi-
» tur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus
» contra me leuare. nam (vt ego opinor) ne omnes quidem
» Græci ac cæteri mortales qui [2] ad hesperũ incolunt, si con-
» gregarẽtur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem
» expectarent: quũ nõ sint inter se cõcordes. Libet tamẽ mi-
» hi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogauit.
» Demaratus autẽ excipiẽs, Vtra, inquit, apud te rex vtar? ve-
» ritaténe an iucunditate? Ille vt veritate vteretur iubere. neq;

1 Qui me alloquuntur, *Vel, Quibuscũ mihi sermo est.*
2 Ad occidentem.

enim sibi obid eum minus iucundum fore quàm antea fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit, me iubes rex omnino veritatem proloqui,[1] ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Græcia semper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia acciuit & à seuera disciplina, quam vsurpans Græcia, & paupertatem[2] tuetur & dominatum. Ita laudo quidem omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolunt: sed non de cunctis eis verba faciam, verùm de Lacedæmoniis solis. Iam primùm nego fieri posse vt tuam orationem admittant, afferêtem Græciæ seruitutem: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnandum, etiamsi cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neq; verò de numero eorum quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu eorum mille fuerint, ij tecum congredientur: & item siue pauciores siue plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quódnam extuliſti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Agedum, dic mihi, nónne teipsum ais istorum virorum fuisse regem? vísne igitur sine mora tu cum decẽ viris dimicare? Quòd si vestri populares omnes tales sunt quales tu prędicas, profectò secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt vigiti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac[3] tanta statura qualis quantusque tu, ac cæteri Græci qui in colloquium meum venerunt, videte ne quum tantopere gloriamini, frustra id insolenterque faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, vnde fieri queat vt mille aut decem millia atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim sint omnes liberi, nec vnius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent: quum simus nos plures quàm milleni ad singulos eorum, si fuerint quinque millia.[4] Nam sub vno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactique verberibus, vel pauciores aduersus plures eunt: iidem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægrè cum eis solis certaturos

1 Ea dicentem ob quæ nemo à te postea mendacij conuincetur. *vel arguetur. Relinquitur autem pendens sententia, vt subaudiatur, Ita res se habet, vel, Audi.*

2 Propulsat.

3 Tantilla.

4 Nam si more nostro vni parerent, illius metu strenui magis, quàm pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adorirentur plures quàm ipsi essent: at nunc quum solutè & liberè viuant, horum certè neutrũ fecerint.

» raturos. quinimo istud apud nos solos est quod ais: verùm
» non ita multum, sed ratum. sunt enim è Persis meis satel-
» litibus qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quo-
» rum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, In-
» telligebam, inquit, rex ab initio me vera dicentem, non
» iucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me verissima
» coegisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quan-
» quam ipse optimè intelligis quantopere nunc illos ego a-
» mem, qui me honore & dignatione paterna exutum, ex-
» torrem, profugumque fecerunt: quem pater tuus exce-
» ptum, victu ac domicilio donauit. Quare non est credibi-
» le virum prudentem respuere beneuolentiam explora-
» tam, sed maximè obseruare. Ego autem neque cum de-
» cem promittam me posse dimicare, neque cum duobus:
» ac ne singulari quidem certamine volens certauerim. At si
» necesse fuerit, aut vehemens discrimen institerit, libentis-
» simè cum vno quolibet istorum hominum dimicarem,
» qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis
» Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singu-
» lis, non sunt illi quidem cæteris deteriores viris: at con-
182 ferti, cunctorum virorum sunt excellentissimi. nam licet
» sint liberi, non tamen sunt vsquequaque liberi: quippe qui-
» bus præest domina lex, quam multo magis metuit quàm
» tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit, cogit autem idem
» semper, vetans semper eos ex acie fugere quantamuis ho-
» minum multitudinem: sed iubens vt ordinem non dese-
» rentes, aut vincant aut occumbunt. Hæc ego loquens, si ti-
» bi blaterare videor, volo posthac in cæteris silentium age-
» re. Hactenus loquutus sum coactus: tibi verò ex senten-
» tia cõtingat, rex. Hęc loquuto Demarato, Xerxes ad risum
versus, nulla indignatione permotus est, sed comiter homi
nem remisit. Post Demarati colloquium, vbi Doriscо præ-
fecit prætorem Mascamen Megadostis filium, amoto eo
quem Darius præfecerat, ire cum exercitu aduersus Græ-
ciam pergit. Huic Mascami, quem illic reliquit Xerxes,
vni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos
aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit: &
item eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante
hanc expeditionem in Thracia & vbique in Hellesponto

' 1 Hastatis, *vt & ipse antea est interpretatus.*

prætores fuerant, qui omnes post eandem expeditionem à Græcis electi sunt & è Thracia & ex Hellesponto, præterquam è Doriſco. [1] vnde Maſcamen Græci, permulta conati, tamen eiicere nequierunt. ob id huic ab eo qui in Perſis regnat, ſemper dona mittuntur. Eorum verò qui à Græcis expulſi ſunt, neminem rex Xerxes virum egregium eſſe dixit, præter vnum * Bogem ex Eione, quem laudare non deſinebat, eiusque qui ſuperfuere liberos maximo inter Perſas honore proſequebatur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: qui quum ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis filio obſideretur, liceretque ei accepta fide egredi, & in Aſiam remeare, tamen abnuit, ne regi præmetu ſuperfuiſſe videretur, ſed ad extremum vſque perſtitit: atque vbi nihil in mœnibus commeatus reliquum fuit, accenſo ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eosque in rogum deiecit: dehinc omne aurum vrbis atq; argentum è muris diſperſit in Strymonem. his actis, etiam ſemetipſum coniecit in rogum. Ita hic meritò à Perſis ad hoc vſque tempus præconio celebratur. Xerxes è Doriſco in Græciam tendens, vt quoſque populos adibat, ſecum militare cogebat. Erat autem (vt ſuperius à me expoſitum eſt) omnis ad Theſſaliam vſque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digreſſus à Doriſco, præteriit primùm Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad veſperam ſitum eſt nomine Meſambria, cui vicinum eſt oppidum Thaſiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Liſſus, cuius aqua tunc non ſuffecit copiis Xerxis, ſed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum eſt. Tranſmiſſo profluente Liſſi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergreſſus eſt: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas ſunt, famoſiſſimos lacus, [2] Iſmaridem, qui Maroneam Strymamque interiacet: Biſtonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediuntur, Trauus & Compſatus. Iuxta Abdera autem nullum nobilem lacum præteriit Xerxes, ſed fluuium Neſtum mare ſubeuntem. Poſt has regiones perrexit mediterra-

neas

[1] At Maſcamen hûc qui apud Doriſcũ erat, nulli eiicere potuerunt, multis licet id conatis.

* *Paul.* Boen *vocat*, 142, 44. S.

[2] *Hæc nomina lacuum, fœminina ſunt Græcis, quia λίμνη illis fœminini eſt generis. Idẽ & in ſeq. obſeruandum.*

neas verſus vrbes: in quarum vna eſt lacus triginta ferme ſtadiorum in circuitu, piſcoſus & admodum ſalſus: quem ſola iumenta quum aquarentur exſiccauere. Huic vrbi nomen eſt Piſſyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas ſiniſtrorſum relinquens, præteriit Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ ſunt: Pæti, Cicones, Biſtones, Sapæi, Derſæi, Edòni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus ſequuti ſunt: qui verò mediterranei (qui & commemorati ſunt à me) præter Satras, cæteri omnes terreſtri itinere ſequi coacti ſunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos ſcimus, fuere ſubiecti, ſed ſolis Thracibus ad meam memoriam liberi ſemper perſtitere. Editos enim montes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obſitos: ſuntque viri in re bellica eximij: apud quos oraculum eſt Dionyſij, idque in editiſſimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, *id eſt Vaticinantur*, ſunt Beſſi: antiſtes verò quæ reddit reſponſa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis variè. Peragrata autem quam dixi regione, Xerxes ſecundo loco tranſiit muros Pietum, quorum vni nomen eſt * Niphragæ, alteri Pergamo. Hac iter præter eos muros faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelſum, in quo aurea ſunt & argentea metalla, quæ cum Pieres & Odomanti, tum præcipuè Satræ ‡ exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Pæoples prætergreſſus Xerxes, ad veſperam verſus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & vrbem Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulò antè fecimus mentionem) adhùc viuebat. Regio autem hæc Pangæo monti circumiecta nominatur Phillis. Hinc veſperum verſus porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem ſubit: hinc meridiē verſus ad ipſum Strymonem, ad quem
183 magi mactatis equis candidis litauerunt. His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias Edonorum iere: iuxta quas Strymonem pōtibus iunctum inuenere. Audientes autem eum locum Nouem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum indigenarum viuos defoderunt. Perſicū enim eſt defodere viuentes. nā & Ameſtrin Xerxis vxorem, iā profectę ętatis,

* Phagræ *legendum eſſe docet Paul. Leop. Emend. l. 8, c. 1. ex Thucyd. lib. 2, & Strabonis Epitome. S.*

‡ Poſſident.

audio bis ſeptem illuſtrium Perſarum liberos defodiſſe ad referendam pro ſe gratiam deo qui ſub terra eſſe fertur. Vbi à Strymone progreſſus eſt exercitus, illic ad ſolis occaſum eſt littus, in quo ſitam vrbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ ſuper eam eſt regio, vocatur Biſaltia. Illinc autem, ſinum Neptuni templi à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagirum Græcam vrbem, peruenitque Acanthum, ducens vnà ſingulas harum gentiũ, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas ſuperius commemorauì: ijs qui maritimi erant, claſſe: qui procul à mari aberant, terreſtri ſimul ſequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque ſerunt, ſed ad meà vſque tempora magnopere venerantur. Poſteaquam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hoſpitalitatem exhiberent, eosque Medica veſte donauit: laudauitque quòd alacres cerneret eſſe ad bellum, quodque audiret foſſam eſſe abſolutam. Xerxe autẽ apud Acanthum agente contigit vt Artachæes, qui foſſæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi ſpectatus, genere Achemænides, ſtatura inter Perſas [1] proceriſſima. quippe cui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatiſſimè eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij ſacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amiſſo Artachæe jacturam ſe feciſſe exiſtimabat. At ij Græci qui exercitum excipiebant, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miſeriam deuenere adeo quidem vt ſuis laribus efficerentur extorres. Dum autem Thaſij pro ſuis vrbibus quæ in continẽte ſunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illuſtris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem vbi qui præerant propoſuere aliis circa vrbibus, (tale enim conuiuium iampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præſertim præconibus paſſim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentum quod in vrbibus erat, inter ſe diſtri-

1 Proceriſſima, (quippe cui quatuor deerant digiti, &c.) & cui vox erat præ quouis alio altiſſima. adeo vt Xerxes, magno dam. &c. funerauerit, exhib.

distributum molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebant, Ad hæc [1] excogitauere ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & ijs qui cum illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. [2] Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidē laborem sustinebant: isti verò quum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquentes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent, suppliciterque diis assidentes precarentur vt posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consueſſet. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxē aduenientem, aut præstolati, pessimè inter omnes homines affligerētur. Et isti quidem quanquam grauatè, tamen quod sibi imponebatur exequebātur: Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendiariam magis viam esse audiebat. nam è Doriſco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes, altera per mediterranea, cui præerant Trintatechmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ductibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto com-

[1] Pulchertimas quasq; pecudes pretio comparāres, saginabant, altilesq; aues habebāt, terrestr.

[2] Quum autem aduenit exercitus, paratum quidē fuit tabernaculum *veltentorium* quod fixerant, quo ipse Xerxes pro diuersorio vtebatur: reliquus autem exercitus sub dio agebat. Vbi autē cœnæ tēpus adfuit, tunc conuiu.

militio, perrexit ire ad sinum Thermæum: circumuectus q; Ampelon promontorium Toronæum, præterq; nauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitiũ sumpsit) 184
Toronam, Galepson, Sermylam, Mecybernã, Olynthum, quæ regio nunc Sithonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare vsque ad promontorium Canastræum totam ferè Pallenam præteruectus est. illinc quoque & naues & commilitium sumpsit, ex Potidæa, ex Aphyti, ex Noua vrbe, ex Æga, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutum locum peruenit, sumptis etiam militibus è vicinis Pallenæ vrbibus ac Thermæo sinui conterminis: quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Campsa, Smila, Ænea. quarum regio adhuc Crossæa nominatur. Ab Ænea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus est) iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, & ad terrã Mygdoniam, donec ad Thermam, quò præceptum erat, peruentum est, & ad vrbem Sindum, & ad Chalestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terrã dirimit à Bottiæide, cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hîc nauales copiæ circa flumen Axium & vrbem Thermam & alias in medio horum vrbes statiua habuere, regem opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonîcum, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hâc iter faciente Xerxe, leones impetũ dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt, nulloque alio neque iumento neque homine tacto, in camelos grassati sunt. [1] Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadendis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autẽ per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrãdibus cornibus, quę ad Græcos veniunt. Leonũ autẽ terminus est Abderorum flumẽ Nestus, & Ache-

1 Miror autem qui fieret vt leones à cęteris quidem abstinerẽt, camelos autem inuaderent, quod animal, &c.

& Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Neſtum vſquam gentium viſerit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Heſperum in reliqua continente: ſed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Poſtquam autem Thermam venit Xerxes, ibi ſubſtitit, tantũ maritimi ſpatij occupantibus caſtris quantum eſt ab vrbe Therma & Mygdonia vſque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrum Bottiæicum Macedonicumque diſterminant. In his locis ſtatiua habuere barbari: quibus potantibus ſolus ex ijs qui commemorati ſunt amnibus Chidorus è Creſtonæis fluens non ſuppetiit, ſed defecit. Xerxes è Therma proſpiciens Theſſalicos mõtes Olympum & Oſſam præcelſæ magnitudinis, audienſque in medio eorum anfractum anguſtum eſſe, per quem fluit Peneus, & illic viam eſſe quæ in Theſſaliam fert, cupidine captus eſt nauigandi ad oſtium Penei inſpiciundum: quia ſuperiorem viam tenenti erat eundum per Macedones ſupernè habitantes ad Peræbos, præter Gonnum vrbem. nam hâc tutiſſimũ iter eſſe audiebat. Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conſcenſa naui Sidonia, (quã ſemper conſcendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit ſignũ cæteris nauibus proficiſcendi, relictis illic terreſtribus copiis. Eò poſtquam peruenit, oſtia Penei contemplantem ingens admiratio quum ſubiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen poſſet auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Theſſalia quondam lacus fuiſſe, vtpote concluſa vndique præaltis montibus. nam quod Theſſaliæ ad auroram ſpectat, id Pelion & Oſſa iunctis inter ſe radicibus præcludũt: quod ad ventũ aquilonẽ, id Olympus: quod ad Heſperũ, id Pindus: quod ad meridiẽ & ventũ auſtrũ, id Othrys: quod inter hos mõtes mediũ, id Theſſalia eſt; ita deuexa vt cũ alij frequentes amnes in eam defluãt, tum hi quinq; præcipũi, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamiſus: qui è montibus Theſſaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in vnam aquam omnes redacti: qui ſimulac confluentem fecerunt, Peneus retento ſuo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam quum nondum eſſet

hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidem non fuisse nominatos quemadmodum nunc, & tamen non minus quàm nunc fluxisse, sed suis fluentis omnem Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem, per quam meat Peneus, haud absurdè sentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta sunt, huius dei esse opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id fecisse. nanq; diductio illa montium (vt mihi videtur) terræmotus est opus. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirent in mare ostia Penei, deductores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli « sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste 185
hic. cuncta enim vndiq; montibus redimita Thessalia est. «
Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, qui « sua sibi imbecillitatis consicij, iampridem cum alia præui- «
derunt, tum verò hoc, quòd regionem habeant facilem oc- «
cupatu, & maturè expugnabilem. Solum enim hoc esse ne- «
gotiũ, flumen, obstructo anfractu, auerso; alueo per quem «
meat, in eorum terrã inducere, à quo omnis Thessalia præ- «
ter montes aquis obduceretur. [1] Hæc ita se habere Xerxes «
apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus, Thermam renauigauit. Vbi cõplures dies circa Pieriã est commoratus (nam montem Macedonicũ, vt illac in Peræbos omnis transiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodẽ legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terrã petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Thessali, Dolopes, * Enienes, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæteriq; Bœoti præter Thespienses & Plataeenses: [2] cum quibus ij Græci *Perabi* percussserant fœdus qui bellum aduersus barbarum sumpserant. fœdus autem ita habebat: Quicunq; Græci se dedidissent Persæ, non adacti necessitate, [3] eorum decimum quenque, rebus bene cõstitutis, se deo qui Delphis est deuoturos. Ita apud Græcos iusiurandum se habebat. Xerxes autem neque Athenas neque Spartam legatos terram petitum misserat,

1 Hæc autẽ quæ dicebat, ad Alevæ liberos spectabant, quòd quũ Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent, exisli mabatq; Xerxes illos à tota natione amicitiam *vel confœderationẽ* sibi spondere. *Id est, Hæc autem dicebat de Thessalis ratione habita illius quod Alenada fecerant. Sperabat enim totã nationem factum illorum imitaturos.*

* Ænianes *hi dicuntur a cæteris scriptoribus. de quib. vide Stephanum. S.*

2 Aduersus quos ij Græci percussserũt fœd.

3 Hos. rebus bene constit. ad soluẽdam deo Delphico decimam adigere. *Totẽ tamen & paulo aliter exponi Ἁκατῶν.*

ſerat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipſum miſiſſet, eorum alios iſti in barathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regẽ. Hac de cauſa nullos illuc ad petendũ miſit. Et Athenienſibus quidem, quòd ita legatos trãctarint, quid triſte contigerit non queo dicere, niſi quòd eorum ſolum cum vrbe vaſtatũ eſt: quod tamen ipſum non ea cauſa ſuſpicor contigiſſe. Lacedæmonijs verò ira Talthybij, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. eſt autem Spartæ Talthybij templum, cum eius poſteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos [1] legationis Spartanorum ſemper tribuitur. Itaq; poſt eam rem Spartiatæ, quum læta exta eis non eſſent, idq; diu contingeret, perræſi huius calamitatis Lacedęmoniorum, cœtu frequenter coacto hoc edictum propoſuere, ſiquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Aneriſti & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, vltro ſe obtulerunt ad ſatisfaciendum ſua pœna Xerxi Darij filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortẽ obituros, miſerunt ad Medos. Digna autem admiratione cum hæc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Suſa tendentes, ad Hydarnem Perſam Aſianæ oræ mariti mæ præfectum venerunt: qui eos hoſpitaliter munificeq; acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonij, quid » *ita* reſpuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo » ſtatu quàm ſcit honore proſequi rex viros egregios, [2] vos » itidem honoraturus ſi vos ipſi ei dederitis. Videamini mo» dò apud eum viri egregij: quoniam ſinguli veſtrûm rege » donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi re» ſpondentes, Hydarnes, inquiunt, num ex æquo conſilium » tuum ad nos ſpectat atq; ad te, qui conditionis quam ſua» des expertus es, noſtræ inexpertus. nam quidem eam no» ſtri libertatem autem nondum expertus es, vtrum ſit dulcis » an non. quæ ſi tibi experta foret, non vt haſtis ſed vt ſecuri» bus pro ea dimicaremus, nobis ſuaderes. Hæc Hydarni reſponderunt. Dehinc verò vt aſcenderunt Suſa, & in conſpectum regis venerunt, principio iubentibus ſatellitibus

1 Obeundorũ præconiorũ ex Sparta.

2 Sic & vos, ſi regi vos tradatis, ab illo ſinguli (quippe qui magnã de veſtra fortitudine opinionem conceperit) principatũ *alicuius* natiõis Græcæ ſitis conſequũtur. Ad quæ illi reſpõdẽtes, Hydarnes, inquiũt, nõ das nobis par vtrinq; cõſiliũ. tu enim qui nobis cõſilium das, vnũ expertus es, alterũ nequaquam. nã ſeruus eſſe di diciſti. at libertas dulcis ſit nẽcne, nõdum es expertus. Si enim illam expertus eſſes, non vt haſtis &c. *Illud ὐπ. ἰξίου &c. poteſt & ita verti. Non pari vtrinque ratione das nobis cõſilium. Q. d. Quũ ſuades nobis vt conditionem tuã noſtræ anteponamus, res duas inter ſe comparas non tibi æqualiter notas. Illud autem ὐχὶ poteſt etiam verti Cernitis, & fortaſſe melius.*

1 Negauerũt se, vel si in caput protrudetur, hæc vllo modo facturos. *Alioqui phrasis illa Præcipitem dari significat. Eo autẽ sensu quem Valla sequutus est, videtur dicturus fuisse potius Herodotus,* καὶ ἀνάγκῃσι πρησσόμενοι. *Sed alteri sensui videtur aptius fore* ἀπ' ἀθελήμονος.

ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, & per capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id venisse. Posteaquam autem in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonij ad luendam pœnam pro iis legatis qui Spartæ interiere. Hæc iſtis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæmoniis similem. illos enim interimendis legatis ius omnium hominum confudisse: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum: neq; eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum. Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ire Talthybij cessauit: etsi Spartam reuertis Sperthie & Bule, longo deinde tempore interiecto, excitatũ est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonij aiunt. quod mihi diuinitus maximè videtur esse gestum: quia ira Talthybij nuntijs corripuerit, nec prius quieuerit. Quòd autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolan Bulis, & Aneristum Sperthiei filium, qui piscatores Tiryn- 186
thios in naui oneraria plena viris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei: quòd nuntij qui in Asiam à Lacedæmonijs mittebantur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthen quæ est in Hellesponto, & adducti in Atticam ab Athenienſibus necati sunt: cumque ijs Aristeas Adimanti filius Corinthius.

2 Sed longo pòst tempore rursum excitata fuit in bello Peloponesiorũ & Athenienſiũ, vt Laced. aiunt. quod mihi diuinum. contigisse videtur. Talthybij enim iram in nuntios incubuisse, nec cessauisse priusquam discessissent, *qui ad luendam pro illis pœnam mitterentur*, id æquitas postulabat: (*Gall. ad verbum, Le droict le portoit ainsi*) at verò ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolan Bulis, &c. *Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hic locus. præsertimq; illud* ἐξελθεῖν *pro quo* ἐξελθὸν *lego. eo sensu quem hic indicaui, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.*

bantur.

bantur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia, quę posset excipere inuadentẽ, præsertim plerisq; bellum detrectãtibus, & libenter ad partes Medorũ inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiã apud multos quidẽ homines inuidiosam, [1] non tamen quod mihi videtur verũ dissimulabo: an Athenienses formidantes periculũ quod impendebat, patriã deseruissent: an, nõ deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regẽ in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atq; hæc in cõtinenti gesta essent: an etiã multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an proditi à socijs Lacedęmonij, ijsq; nõ voluntarijs, sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertiq; & magna opera aggressi, generosè occubuissent: an hęc passi essent: an, priusquã viderent alios Græcos cũ Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atq; ita vtrinq; sub Persis Græcia fuisset. Nam murorũ apud Isthmum loricatorum quęnam vtilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autẽ si quis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profectò nõ aberrauerit à vero. nam vtrò se illi applicassent, hæ partes erãt præponderaturæ: quũ verò prærulerint Græciã præstare liberam, nimirũ ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquũ erat cum Medis non sentiens etexerunt: quiq; secundũ deos, regem repulerũt. Ac ne oraculis quidẽ horrendis ac terribilibus, quæ è Delphis veniebãt, inducti ad Græciã deserendam fuerunt, sed persistentes cõstituerũt excipere hostem sua inuadentẽ. Siquidem consultoribus Delphos missis, vti oraculo volebant: ijsq; factis apud templũ quæ ritus postulabat, ædẽ ingressi consederũt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice ita respondit,

1 Non tamẽ quod mihi ver. esse vid. subticebo. Si Athenienses impendentis periculi metu patriã deseruissent, aut nõ def. sed in ea permanẽtes, se Xerxi dedidissent, regi mari resistere nulli conati fuissent. quòd si mari nullus Xerxi restitisset, terra certè ista contigissent: Quãuis muri à Peloponnẽsib. per Isthmum ducti essent multis loricis fulti, Lacedæmonij (vbi eòs socij prodidissent, non sua quidem sponte, sed necessitate adacti. quippe quorũ vrbes sigillatim à classe barbari caperentur) soli remansissent. soli autem remanentes, præclaris in prælio facinoribus editis, præclara morte occubuissent. aut, inquam, hic illis exitus contigisset, aut cæteros Græcos Medorum partes iam antea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atq; ita vtrolibet modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neq; enim ex quoquam intelligere possum quid profuturi fuissent muri per Isthmum ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur, *id est quæ quum ita se habeant*, siquis Athenienses Græciæ seruatores extitisse dicat, prof. *Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendis non caret. necesse enim est vt initio ante οἱ Ἀθηναῖοι omissam esse dicamus particulam εἰ. & non procul inde interpunctionem, quæ est post πεῖσαι, inde translatam post θάλασσαν collocemus. Sed & hæc suspecta sunt,* ἃ ταῦτα ἂν ὑπάρχοντ' ἀπὸ τοῦ.

Quid miſerande ſedes populus? fuge ad extima terræ, ꝛc
Ædibus & [1] globida deſertis collibus vrbis. ꝛc
Nam caput & corpus minimè ſincera manebunt, ꝛc
Extremiq́ue pedes poterunt ſupereſſe manuſq́ue, ꝛc
Aut medium, ſed ea ignis edax deformia reddet, ꝛc
Et Mars acer equis ſ. [2] Aſiagena currus. ꝛc
Atque alias pleraſque, tuas [3] non ſolius arces: ꝛc
Permultaſque deum ſauis dabit ignibus ades, ꝛc
Quas ego prauidis tam nunc ſudore [4] madentes, ꝛc
Atque metu tremere, & de laquearibus altis ꝛc
Nigrantem cogente malo manare cruorem: ꝛc
Ite ſed ex adyto, atque malis effundite mentem. ꝛc

His auditis Athenienſium conſultores maximo ſunt mœrore affecti. quibus inter ſeſe agitantibus tam triſte reſponſum, Timon Androbuli filius, vir apud Delphos illuſtris ſuaſit [5] hæc fere, vt ſumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad cõſulendum ſuppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienſes dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorem horum [6] palmitum, quos geſtantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum vſq; permanſuri. Hæc dicentibus, antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

Pallas olympia cum multis hortatibus ſ. ſa, ꝛc
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit, ꝛc
Hoc tibi fabor itē reſponſum, adamanti propinquans: ꝛc
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis ora ꝛc
Intus habet, quodcunq; ſacer penetrale Citharon, ꝛc
Iupiter è ligneo muris Tritonida donat: 187
Qui ſoli inuicti tibi ſint natiſq́; ſaluti. ꝛc
Tu verò aduentum pedetemq́; equitumq́; quietus, ꝛc
Terreſtreſq́ue acies ne præſtolare: ſed hoſtis ꝛc
Terga dato, vel ſis tibi fors erit obuius vſquam. ꝛc
Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes, ꝛc
Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. ꝛc

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati priotibus mitiora, poſtquam conſcripſerunt, Athenas rediere, reuerſiq́ue ad populum recitauere: & quum aliæ multæ ſententiæ eſſent oraculum interpretantium, & eæ plurimùm perplexæ, quidam è maioribus natu dixere, videri ſibi deum reſpondere ſaluam

1 *Pro, Globoſa. i. rotunda.*

2 *Legit ἀσιαγενὲς, pro ἀνεμοφόρος. & pro allatiuo currum reponendus videtur accuſatiuus currum, vt hac Græcis reſpondeant. tunc aũt fuerit Aſiagena dictum pro Aſiagenem, vt ſiquis ex Omnigenis faciat accuſatiuum Omnigena pro Omnigenem.*

3 *Rectè legit τὰς σὰς, pro quibus in vulg. edit. habetur τέως.*

4 *Madere.*

5 *Videtur phraſis Græca ἐμοῖα τῷ μάλιστα reſpõdere potius Latinæ, Vt qui maximè. vt ſit, Vir illuſtris, vel potius Vir ſpectatus, vt qui maximè. vt illa verba Græca cum δοκίμους iungantur, non cum συνεβάλετο.*

6 *Oliuæ palmitũ. Non tamen ſimpliciter ἱκετηρίαι ſunt oliuæ palmites, ſed q. d. ſupplicatorij palmites oliuæ.*

ſaluam fore arcem. olim enim Athenienſium [1] arcem præ-
ſeptam vallo fuiſſe. & ij quidem interpretabantur vallum
eſſe hunc ligneum murum. Alij verò dicebant deum ſigni-
ficare naues: easq; cæteris omiſſis ædificari iubebant. [2] Ve-
rùm eos qui aiebant naues eſſe ligneum murum, fallebãt,
vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hos verſus
confundebatur eorum ſententia qui claſſem volebant eſſe
ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in
eam ſententiam accipiebant, fore vt ipſi inſtructa claſſe ad
Salaminem pugna nauali ſuccumberent. Erat autem inter
Athenienſes quidam qui in primores recèns peruenerat,
» [3] nomine Themiſtocles, Neoclis filius, qui negabat inter-
» pretes omnia rectè coniectare: [4] quòd diceret, Si clades
» quæ prædicitur, ad Athenienſes ſpectaret vllo modo, non
» ita placidè nobis deum fuiſſe reſponſurum, ſed ſic, ô Sala-
» mis miſera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis: ſi circa eam
» ſui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus ſen-
» tiendum à deo contra hoſtes editum eſſe oraculum, non
» contra Athenienſes. Itaq; ſuadebat vt ſeſe inſtruerent tan-
» quam prælio nauali certaturi, & tanquam hic eſſet ligneus
» murus. Hanc Themiſtoclis ſententiam Athenienſes po-
tiorem eſſe cenſuerunt quàm illorum qui interpretantes
oraculum, diſſuadebant apparatum pugnæ naualis. ſed hãc
eſſe in ſumma ſententiam dicebant, non leuandam in ho-
ſtem manum, ſed ex Attica regione demigrandũ, & aliam
incolendam. [5] Extitit & alia ante hanc Themiſtoclis ſen-
tentia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è
prouentu metallorum quæ ſunt è Laureo, eſſet in ærario
Athenienſium, eaq; eſſet æquè diuidunda viritim denis in
ſingulos puberes drachmis, tunc Themiſtocles hanc diſ-
ſuaſit Athenienſibus diſtributionẽ, ſed ex pecunia claſſem
ducentarum nauium ad Ægineticum bellum comparare

1 Arx circũſepta vallo erat.

2 Sed eorum ſententiã qui dicebant naues illum eſſe murũ ligneũ. euertebãt hęc duo poſtrema quæ Pythia dixerat, Diuina ac Salamis muliebria pignora perdes, Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hæc carmina confutabãtur *inquam* eorum ſentẽtiæ qui naues illum eſſe murum ligneum dixerant. Siquidẽ oraculorum interpretes illa in hunc ſenſum accipiebant, fatale ſibi eſſe circa Salaminem ſuperari, inſtructa pugna nauali. Erat autem inter Ath.

3 Cui nomen quidem erat Themiſtocles, ſed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, &c. 4 Talia dicens, Si ad Athenienſes ſpectaret illud carmen, non videtur mihi tam mire reſponſum redditurus deus fuiſſe, ſed prò eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuiſſe At Salamis miſera, ſiquidem circa ipſam ſui incolæ eſſent oppetituri. Illi igitur qui rectè coniectaret, (*id eſt, Illius igitur iudicio qui &c.*) deum aduerſus hoſtes hoc oraculum non aduerſus Athen. edidiſſe. 5 Cæterùm alia quoque Themiſtoclis ſententia ante hanc opportunè primas partes obtinuerat. *i. Cæterum opportunè cedebat quòd antea alij Themiſtoclis ſententiæ prima partes delata eſſent.*

ſuaſit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ ſalutem attulit, cogens Athenienſes nauticos fieri. & quanquam hæc claſſis in eum vſum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ ceſſit. Iſta igitur iam præparata quum præſtò eſſet, & alteram exædificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito poſt oraculum conſilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri vniuerſos, deo obſequentes, [1] vnà cum Græcorum voluntariis. Et hæc quidem oracula Athenienſibus ſunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciam melius ſentiebant, interque ſe colloquutis interpoſita fide, ibi conſilio habito viſum eſt ante omnia miſſas faciendum [2] pecunias debitas, & inimicitias & hoſtilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum verò maximum inter Athenienſes & Æginetas. Poſteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus eſſe audiere, Athenienſes decreuere cum aliquos in Aſiam mittendos ad res regis exploran, das, tum nuntios partim Argos, ad contrahendam aduerſus Perſam belli ſocietatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt ſi fieri poſſet, omnis vis Græca vnum eſſet, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ eſſe, nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiam inter ſe rediere, principio [3] ſpeculatores in Aſiam tres viros miſere: qui quum Sardis veniſſent, in ſpeculando regis exercitu deprehenſi ſunt, & à ducibus pedeſtrium copiarũ torti, deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis ſententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehenſa ducum ſententia, mittit quoſdam è ſatellitibus, iubens vt ſi viuos adipiſcerentur ſpeculatores, ad ſeſe deducerent. Eos adhuc ſuperſtites adepti ſatellites, prehenſos in regis conſpectum adduxerunt. Sciſcitatus rex qua de cauſa veniſſent, præcepit ſatellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatumque oſtentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuiſſent, ſine noxa dimitterent quocunq; locorum ire libuiſſet. Hoc Xerxes ea ratione imperauit, quòd cogitabat fore, vt ſi ſpeculatores necati

1 Vnà cum Græcis eadẽ volũtate prẽditis.

2 *Fortaſſe* χρῆμα χρημάτων ἀπόδοσιν *reſpondet potius phraſi noſtræ, Deuan toutes choſes. Certè interpretationem Vallæ verba hæc Græca ferre non poſſunt.*

3 *Rectius interpretatus explo ratores hic & in ſequent. locis. vt alibi ipſe vocem illã Græcam reddidit: & paulo antè dixit, Ad res regis explorandas.*

188 necati fuissent, neque Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem, neque quippiam ipse læderet hostes, tribus viris interemptis: at iisdem in Græciam regressis, fore vt Græci (vt se opinari dicebat) auditis rebus suis, antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent, atq; ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. nam quũ Abydi ageret Xerxes, vidit naues cursum tenentes per Hellespontum, quæ frumentum è Ponto in Æginam Poloponnesumq; portabant. quas vbi audiere eius assessores esse hostium, sese ad eas corripiẽdas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quónam illæ tenderent: qui » quum respondissent, Ad hostes tuos, domine, frumento o- » nustæ: tunc Xerxes excipiens inquit, Nónne eodem quò » isti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tum verò frumento » instructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commea- » tum portant? Cæterùm speculatores illi rebus inspectis dimissi in Europam rediere. Post quorum reditum Græci qui contra Persam coniurarant, nuntios iterum Argos miserunt. Quibus Argiui respondẽrũt [1] res suas ita habere: Audisse se iam inde ab initio barbarum excitasse aduersus Græciam bellum, & quum accepissent intellexissentq́ue Græcos sese colligere tentaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos qui deum consulerent quid sibi optimè facientibus esset euenturum. (nuper enim sex millia suorũ fuisse interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxãdridę filio, eaq; de causa se misisse,) & iis qui missi fuerãt interrogantibus, sic Pythiam respondisse,

» *Finitimis insulse, dess dilecte beatis,*
» *Interius tutamen habens, impunè maneto,*
» *Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.*

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea verò quàm nuntij Argos venerunt, senatumq; ingressi mandata retulerũt, Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur, se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percusso fœdere: sed ea cõditione, vt dimidium imperij penes se esset. quanquam enim ius imperandi ipsorũ esset, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum

1 Hanc seriationẽ in suis rebus tenuisse. *Vel, se itagisse.* Quum iã inde ab initio audissẽt quæ barbarus aduersus Græciam moliretur, & fore animaduertissent vt Græci ipsos nihilominus quàm cæteros aduersus Persã assumerent, se Delphos misisse qui deum cõsul. &c. *Sed legendum est ὑπαίσσοντας, vt sit ad verbũ. Græcos nõ omissuros ipsos assumere. Sic aliquanto pòst ἐπὶ δὲ σφίσι παραλαμβάνοντας τὴς Ἑλλήνας. in quibus etiã interpret. lapsus est Valla.*

senatū respondisse, quanuis dissuadēte oraculo societatem contrahere cum Græcis. quod etsi formidarent, tamē properare vt fœdus triginta annorum ferirētur: intra quos annos liberi sui in virilem ætatem adolescerent: hac videlicet ratione, ne siqua calamitas ad superiorē accederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterū subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis Argiuorū à senatu, quidam è nuntijs Spartanorū ita respondit, quod ad fœdera quidē attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperiū, id verò sibi demandatum esse, vt responderēt dicerentque, Spartanis duos esse reges, Argiuis vnū, ideo non posse fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperiū: & nihil obstare quominus cum ijs duobus rex Argiuus parem dignitatē obtineret. Ibi Argiui negare se perpessuros insolētiam, sed præoptare à barbaro imperari sibi, quàm Lacedęmonijs cedere. Atq; ita edixerunt nuntijs vt priusquam occideret sol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hostiū loco futuros. Hoc ipsū Argiui sic se habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba fecisse, Viri Argiui, Xerxes rex hęc vobis inquit, Nos arbitramur Persem, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaes filij, ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi sumus. Quod quum ita sit, nefas est & nos progenitoribus nostris inferre bellū, & vos alijs opem ferendo, nobis aduersarios fieri. Sed potius domi vestræ vos confidentes otium tenere. nā si mihi ex sententia succederet, nullos pluris quàm vos faciā. Hæc Argiui quum audissent, [1] rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes quod actum esset, nihil poposciisse Græcos: sed quum ab illis [2] reprehenderentur, tūc partē imperij popoſciisse, gnari id Lacedęmonios non conceſſuros, vt hoc prætextu [3] otium agerēt. [4] Cui rei competit, quod quidā Græcorum multis posteā annis gestū fuisse memorāt: Quum Susis Memnonijs alterius negotij gratia essent Athenienſiū nuntij, Callias Hipponici filius, & collegæ qui pariter ascenderant, cōtigit vt Argiui & ipsi per id tempus Susa mitterent nuntios, qui Artaxerxem filiū Xerxis interrogarent an amicitiā quam cum Xerxe contraxissent,

1 *Fortasse phrasis Græca respōdet potius nostræ, En auoir faict cas. Tro ἀναξγελλομένους autem legitur & ἀναξγελλομένους.*

2 *Vide annot. quæ proximam præcedit.*

3 A bello abstinerent.

4 Cum quibus istud cōgruisse. *Vel, Quibus consentaneum fuisse* quidam Græcorum narrāt quod multis post hæc annis contigit.

sent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberentur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respondit, nullâq; sibi ciuitatem amiciorẽ putare quàm Argos. Verùm an caduceatorẽ Xerxes Argos [1] miserit ad ea
189 dicenda, & an Argiuorũ nuntij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro cõperto dicere nõ possum, nec vllã de his aliã proferre sententiã nisi quam Argiui proferunt. Id demũ scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum vicinis mutare volentes, mala vicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissimè ab Argiuis actum est. Ego verò quę dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictũ sit. quoniã & hoc narratur, Argiuos exstitisse qui Persam in Græciã accersierũt, posteaquam cum Lacedęmonijs malè pugnassent, præ dolore præsenti quidquis præoptantes. Et de Argiuis quidẽ dictum est. In Siciliã aũt ad agendũ cum Gelone, tũ alij nuntij à socijs iere, tum verò à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor, qui in Gela erat, ex insula Telo, quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela cõderetur à Lindijs, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, [2] posteri eius deorũ inferorũ sacerdotes illic perseuerauerunt, oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hũc in modũ: Quidam viri Geloi per seditionẽ eiecti, in Mactorium vrbẽ quę sita est super Gelam, profugerunt: hos Telines Gelam [3] deduxit nullis virorũ copijs adiutus, sed horũ deorum sacris. quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id verò dicere non possum. His sacris fretus, [4] eò deduxit illos vbi posteri sui deorũ sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunq; viro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit [5] casti ingenij, robustæque

1 Ad ea dicenda remisit, & an Argiuorum nũtij ad interrogãdum Artaxerxem de amicitia, Susa ascẽderint, pro comp.

2 Eius posteri cõtinua successione deorum inferorũ sacrificij, *vel antistites sacrorum dijs inferis* fuerunt, quũ Telines, vnus quidã ex progenitoribus *hanc dignitatẽ* hoc modo acquisiuisset. *At Valla cum in alijs peccatur, tum in eo quod ita vertit quasi vnoquoru legeretur. quũ tamen statim post in eadẽ re altera lectionem sequatur.*

3 Reduxit. *sic & paulo pòst emenda.*

4 Eos hac cõditione reduxit vt eius posteri deorũ sacrificij essẽt.

Ad hoc loquendi genus passim impingit hic interpres. 5 *Sensus huius loci postulare videtur vt ψυχὴ ἀγαθὴ respondeat ad verbum ei quod dicimus Bon esprit: vt totum hunc locum sic interpretemur*, Neq; enim in quemlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio virilíq; robore sit præditus. Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, vt qui effœminatus ac mollior fuerit. *Illud quoq; περὶ τὰ videtur alter accipiendum, & eodem modo quo vtimur præpositione Ad, quum dicimus, Obstupuit ad hæc voces.*

præstantiæ. Quanquam vt fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatum ac viro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro autem Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autem viro Geloo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates susceпit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum alijs multis, quorum vnus erat Æneſidemus Pataici filius, satelles Hippocratis: qui non diu pòst ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnauitq; cum Syracusanis & permultis barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit vir præclarissimus: adeo vt nulla omnium quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. quos pugnando ad flumen Elorum superatos Corinthij Corcyræique liberauerunt: sub hac tamen conditione, vt Syracusani Camerinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblam periit. ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, EVclidem & Cleandrum, vbi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio vicit ipse Geloorum imperium [1] adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fradatis. [2] Post hoc commentum, quosdam Syracusanos qui Gamori vocabantur, à plebe suisq; seruis qui * Cyllyrij nominabantur, eiectos, in patriam ex vrbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. nam ei venienti plebs Syracusana & vrbem & seipsam dedit. Quam Gelon vbi accepit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas habuit, & quidem pro omnibus vrbibus. ideoque ea ciuitas confestim [3] excucurrit atq; propagata est. nam deductis eò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa: dimidioque & eo amplius Geloorum itidem vt Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia, quum obsessi ad deditionem venissent, locupletissimos quosque, qui bellum ei intulerant, & ob id se interfectum iri putabant, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit: at

1 *Omittit* τῷ *quod respondet præcedenti* λέγω. *q. d. Dū verbo illos ad conseruandum suum imperiū adiuuat, ipse nō iam verbo, sed facto illud iuuasit.*

2 Post hoc autem inspe-ratum lucrū, *Id est, Quum autem ei nihil tale sperantiū tantum bonum obtigisset.*

* *Suidas* Καλλικυείους *vocat. itidēq; Aldus in Proverbiorū Collectaneis habet* Καλλικυείων πλείης. *Qui verò hic (itidemq; apud Hesychium) more Siculo seu Dorico vocātur* γάμοροι, *quos in ijsdem Proverbijs et apud Suidam nominantur* γαμόροι, *quasi dicas Agrorum possessores, Agricolas. S.*

3 Incremen tum vigorēq; assumpsit.

uit:at plebem Megarenſem quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali ſe paſſuram expectabat, Syracuſas adductam venundedit, ex Sicilia aſportandam. Idem hoc fecit Euboœnſibus qui ſunt in Sicilia, proceres à plebe diſtinguens. Hoc autem ideo de vtriſque fecit quòd arbitraretur contubernium plebis rem eſſe moleſtiſſimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus eſt Gelon. Ad quem legati Græcorum, poſteaquam Syracuſas coramque venerunt, ita loquuti ſunt, Lacedæmonij pariter & Athenienſes eorumque ſocij nos miſere ad te in ſocietatem aſſumendum aduerſus barbarum. nam prorſus audiſti bellum Græciæ inferri, iuncto pontibus Helleſponto, virum Perſam, ſecum omnes Eoas ex Aſia copias ducentem: per ſimulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in ſuam poteſtatem. Tu igitur, cui magna potentia adeſt, nec minima Græciæ portio, quum ſis Siciliæ princeps, ferto opem ijs qui Græciam à ſeruitute vindicant, eamque vnà cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaque pares inuadentibus nos: quòd ſi è nobis alij proditores fuerint, alij otioſi ſedeant, id ſyncerum quod ſupererit Græciæ, exiguum erit. vnde periculum eſt ne omnis Græcia peſſum eat. Nequè enim ſperaueris Perſam, ſi nos prælio ſuperauerit, ad te non eſſe venturum: quinimò hoc ante caueris. nobis nanque opem ferendo, temetipſum tutaris. Rei bono conſilio geſtæ lætus plerunque eſt exitus. Hæc legati dixere. Quibus reſpondens Gelon, [1] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, inſolentem habetis orationem, qui auſi eſtis me adire, hortantes ad ineundam aduerſus barbarum ſocietatem: [2] quum ipſi me orante prius aduerſus exercitum barbaricum recuſaueritis ſocium. nam dum mihi erat cum Carthaginenſibus certamen, [3] incumbenti ad vltionem necis Doris Anaxandridæ filij de Ægeſtanis exigendam, offerebamque me adiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atque [4] voluptates prouenerant, vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluiſtis. Itaque [5] quantum in vobis eſt, omnia hæc

1 His verbis, quib. eos vehementer vrgebat, vſus eſt.

2 Quum ipſi petenti mihi aduerſus exerc. barb. ferre opem recuſaueritis.

3 Et obteſtabar vt pœnas necis Doriei Anaxandridę filij ab Ægeſtanis repoſcere tis, offereb.

4 Commoditates prouenerunt.

5 Itaq; per vos quidem hæc omnia barbari poſſideant licet. *Per vos nō ſtetit quin hæc omnia nūc à barbaris poſſideā-tur.*

1 Nũc postquam translatę sunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis recordati estis. Atenim dedecore à vobis affectus, vos nequaquã imitabor: sed opem ferre paratus sum ducentarum triremium, &c. *Est tamen ad verbum, Suppeditans ducẽtas triremes, & viginti millia armat. eodemq; modo deinceps.*

2 Lacedæmoniorum nuntium anteu.

3 At nos ad illam quidẽ tuam petitionem qua vniuersi Græcorum exercitus imperiũ postulabas, silentium tenuimus, contenti Lacedęmoniorũ respõso esse volentes, quod pro vtrisque sufficere posse sciebamus: iam verò, quum tu vniuerso imperio exclusus *.i. postquam denegatum tibi est vniuersum imperium*, nauale postules, ita habeto, nos ne permittente quidem id Lacedæmonio, permissuros,

à barbaris possidentur. Verùm nobis hæc in melius recidet
runt.[1] nunc quoniam circumuenit vos atq; attigit bellum,
ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à
vobis, nõ ero vestri similis: sed paratus sum ad opem ferendam ducentarum triremium, & viginti millium armatorum, ac duũm millium equitũ, *totidemq; ferentariorum*, totidemq, leuis armaturę, totidem sagittariorum, totidem funditorum. Sed & rem frumentariam cunctis Græciæ copijs, donec fuerit debellatũ, suppeditaturũ me recipio. Sed ea lege hæc polliceor vt ego sim aduersus barbarũ Græcorũ imperator: aliter neq; ipse veniẽ, neq; alios mitterem.
Ea Syagrus audiens, non tulit: sed, O quàm eiularet, inquit, Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatas imperium subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu verò ne feceris hui⁹ rei mentionem amplius: sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorum: si dedignaris subesse, non habe animum opem ferendi. Ad hæc Gelon, vbi vidit verba Syagri auersa, hanc ad extremum protulit orationem, Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solent irritare indignationem. verùm tu contumeliosis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad vicem contumeliosè reddendam. Sed quando vos ita imperium amplectimini, multo me magis quàm vos decet illud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac plurium nauium imperator sum. Cæterùm, quoniam ista oratio vestra in contrarium nititur, nos aliquantum à superiore nostra oratione decedemus: Si vos terrestribus copijs præfueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copijs imperitare volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harum rerum esse contentos, aut his socijs destitutos abscedere. Hanc Gelon conditionem offerebat. Cui nuntius Athenienſis[2] Lacedæmonios anteuertens, ita respondit, Rex Syracusanorum, Græcia nos ad te misit non imperatorum indiga, sed exercitus: tu verò præte fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: videlicet vt illi imperes affectas.[3] Itaq; quantum ad

eam

eam partem pertinet qua cuncto Græcorum exercitui præesse postulas, suffecerit nobis Athenienſibus silentium agere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro vtrisque rationem: quantum autem ad illud attinet, quòd poscis vt vniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, etiam vt Lacon permittat, non esse permissuros præesse te classi. nostrum enim munus hoc est, nisi Lacedæmonij id velint: quibus præesse classi volentibus non contradiceremus, alteri verò concederemus nemini. nam alioqui frustra [1] plus nauium quàm cæteri Græci possideremus, si Syracusanis imperium cederemus, qui sumus Athenienſes, & antiquissimæ originis, soliq́ue Græcorum qui nunquam solum vertimus: è quibus virum instruendo ornandoq́ue exercitu aptissimum Homerus etiam [2] versificator ait Illum veniſse: vt non sit dedecus nobis ista commemorare. His Gelon ista respondit, Hospes Athenienſis, [3] apud vos qui præsint habetis, qui subsint non habetis. Quocirca quum nihil cedere sed totum obtinere velitis, quamcerrimè hinc retro abscedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex anno illi [4] exaruisse. Cuius dicti sensus hic est, [5] quum constet probatissimam anni partem esse ver, talem esse suum exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quasi quodam vere, quod illi exaresceret, non inita secum societate. Hoc responso Gelonis accepto nuntij Græcorum profecti sunt. Post hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impares barbaro essent, tamen indignum atq; intolerandum sibi ratus vt profectus in Peloponnesum subesset Lacedæmonijs, qui Siciliæ tyrannus esset, omissa hac via aliâ inijt.
191 Nam vbi primùm audijt Persam transmisisse Hellespontum, misit cum tribus [6] biremibus Cadmum Scythis filium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad obseruandum quò casura esset pugna: vt si barbarus vinceret, ei pecuniam traderet terramq́ue & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: sin vincerent Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus quum tyrannidem Coorum à patre accepisset [7] satis validam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam, sua sponte eam in media ciuitate deposuit. atque in Siciliam abijt. vbi vnà cum Samijs vrbem Zanclam (cuius nomen in Messa-

1 *Legit* παρ' ἄλλον, *non* πάλον.
2 Poeta.
3 Vos, qui imperent habere videmini, at quibus imperetur, non item.
4 Exemptũ esse. *Vel, iubilatum esse.*
5 Sicut ver in anno præcellere constat, ita suum exercitũ Græco *præcellere.* Ideoq́; Græciæ, quæ sua societate priuaretur, idem cõtingere dicebat ac si ei ex anno ver exemptum esset.
6 Nauibus quinquagenûm remorum.
7 Bene stabilitã. *vel constitutam.* nulla premente calamitate, sed iustitiæ exercendę studio. *vel sed iustitiæ amore, ad verbũ. sed præ iustitia.* in mediû Cois proposuerat, & in Siciliam discesserat.

nam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectũ, Gelon ob iustitiam quam illi ex alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere quum posset, noluit, sed posteaquam Græci pugna nauali superiores extitere, Xerxesque cum exercitu abijt, ipse in Siciliam redijt cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone Æneſidemi filio Acragantinorum monarcho, adduxisset per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisycorum & Sardonum & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filij, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, vlciscendi soceri causa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt ijdem contigisse vt eodem die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre verò Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum conflixisset, prælio victum, è conspectu fuisse ablatum audio, nec vsquam gentium aut viuum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando colluſtrasse. Apud ipsos autem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractum fuisse prælium) interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque li-

1 Adolentē in pyra ingēti.

tasse, solida corpora [1] aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam versis, vt erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum

è con-

è conſpectu ſublatum. Cui ſiue hoc modo, vt Phœnices, ſiue alio, vt Carthaginenſes & Syracuſani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenſes ſacrificãt, extructis monumentis, cum alibi in omnibus ſuis coloniis, tum præcipuè in ipſa Carthagine. Hactenus quę ad Siciliam attinent.

Corcyræi autem aliud nuntiis reſponderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidem nuntij qui in Siciliam ierant, adiſſent, & iiſdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuiſſent, polliciti ſunt confeſtim ſe auxilia miſſuros ac præſidio futuros, negantes ſibi Græciam neglectui habendam de ſalute periclitantem: quæ ſi collaberetur, nihil aliud ſibi ſupereſſe quàm vt primo quoque die ſeruirent. ideoque ſibi, quoad poſſent, illam eſſe adiuuandam. Hæc illi aſpectu ſpecioſa reſponderunt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, ſexaginta naues inſtruxere: ægreque digreſſi, Peloponneſo applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron ore Lacedæmoniorum naues in ſtatione ſtatuere: obſeruantes & ipſi bellum quò caderet, deſperantes fore vt Græci ſuperarent, ſed opinantes Xerxem multo ſuperiorem victæ Græciæ imperaturum. [1] Itaque curauere vt
» hæc verba apud Perſam facerent, Adhortantibus nos Græ-
» cis ad hoc bellum, rex, quòd non minimum & copiarum
» & nauium, ſed plurimum ſecundum Athenienſes habe-
» mus, tamen aduerſum te ire noluimus, aut quippiam tibi
» moleſtię facere. Hæc dicendo ſperabant ſe plus aliquid quàm cæteros ablaturos: quod etiam (vt mihi videtur) contigiſſet. Ad Græcos autem excuſationem parauere, qua etiam vſi ſunt. accuſantibus enim Græcis quòd opem non attuliſſent, dixere ſexaginta ſe triremes armauiſſe, ſed per ventos etefias ſuperare Malæam nequiſſe. [2] Atque ita ad Salaminem ſe non contulere, nec vllius cladis pugnæ nauali participes fuere. Et iſti quidem ita Græcos à ſe ſummouerunt. Cretes autem, poſtquam aditi ſunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc ſibi faciendũ putarunt, vt certos homines publicitus Delphos mitterent, deum conſulturos nunquid ſibi ſatius foret Græciam defen-
» dere. Quibus Pythia reſpondit, O ſtulti, imputate vobis
192 quaſcunque lacrymas ob defenſionem Menelai vobis Mi-
» nos gemebundus immiſit. Quoniam illi quidem non ſunt

1 Operam igitur dabãt, *vel de industria id facie-bant*, vt poſſent hęc Perſę dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellũ Græci aſſumerent, *pro aduocarent*, licet potentiã non minimam haberemus, & nõ pauciſſimas naues ſuppeditare potuiſſemus, ſed plurimas ſecundum Athenienſes, aduerſum te ire nol.

2 Atq; ita factũ fuiſſe vt Salaminem non peruenirent: & ꝙ à pugna nauali abfuiſſent, in eo ſe minimè malitia vlla vſos fuiſſe.

vlti cædem Minois in Camico factam: vos autem vlti estis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hæc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferendo supersedere. Siquidem fertur Minoem, quum Dædalum vestigans in Sicaniam (quæ nunc Sicilia dicitur) peruenisset, vi eius vitæ allata occubuisse: interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præsios, diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, [1] quam (vt mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare possent, neque permanere, fame enectos, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse eiectos: laceratisque nauibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes vrbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis [2] continenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluisse, quas diu post Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Chœri filio ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autem Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegij relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit, complures que statuas in Olympia consecrauit. [3] Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præsij aiunt cum alios homines tum præcipuè Græcos immigrasse: tertiaque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnà cum suis ouibus fame pestilentiaque correptos, iterumque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretensibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Alevadæ excogitassent. nam quum primum audiere Persam traiicere in Europam, nuntios

1 Quam mea ætate Acragantini tenebant.

2 Continentis habitatores.

3 Sed ego ab oratione mea digrediens. hæc de Rhegi nis & Tarentinis verba interieci. Porro in Cretam, postquam desolata fuit, Præsij &c.

tios ad iſthmum mittunt, vbi prouiſores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ proſpiciendum. Ad quos poſtquam venere nuntij Theſſalorum, ita verba
» fecere, Viri Græci, Olympicum ingreſſum cuſtodiri expedit, vt Theſſaliæ pariter atque omni Græciæ ſit belli tutamen. Nos equidem ad cuſtodiendum præparati ſumus: ſed
» vos quoque debetis multum illuc mittere copiarum: quas
» niſi mittatis, ſcitote nos pactionem inituros eſſe cum Perſa. Neque enim decet nos adeo ante cæteram Græciam
» poſitos pro vobis ſolos occumbere. Quibus ferre opem ſi
» recuſatis, nullam poteſtis iniungere neceſſitatem.[1] Nulla
» nanque fortior neceſſitas eſt quàm imbecillitatis. Itaque
» per noſmet aliqua ratione ſalutem nobis comparare co-
» nabimur. Hæc Theſſali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedeſtrem, ad maris ingreſſum cuſtodiendum. Exercitus, vbi coactus eſt, per EVripum nauigauit. Qui poſtquam ad [2] Algas Achaiæ peruenit, egreſſus, relictis illic nauibus, in Theſſaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingreſſum qui ab inferiore Macedonia Theſſaliam fert, iuxta amnem Peneûm inter Olympum & Oſſam montes. Ibi caſtra poſuere Græci, ad decem millia armatorum coacti: quibus aderat Theſſalorum equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidem, EVæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam [3] non eſſet è regio genere: ex Athenienſibus autem, Themiſtocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati ſunt. aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntij, ſuaſum eis vt illinc decederent, ne in illo ingreſſu perſtantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multitudinem terreſtrem nauticamq; indicãdo. Horum conſilio Græci (nam & bene ſibi conſuli, & bono erga ipſos animo Macedo eſſe videbatur) obtẽperauérunt. Quanquam mihi videntur metu quoque id ſuaſiſſe, quòd audierant alium etiam eſſe in Theſſaliam ingreſſum per Peræbos, in ſuperiori Macedonia, iuxta vrbem Gonnon: quâ & tranſiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regreſſi, rurſus ad iſthmum ſe receperunt. Hæc fuit in Theſſaliam ſumpta expeditio, dum rex in Europam ex Aſia tranſiturus erat, & Abydi iam agebat. A ſociis autem deſerti Theſſali, iam

1 Nullo enim modo neceſſitas impotentiam ſuperare poteſt. *Vt accipiamus impotẽtiam pro Non poſſe. Hic enim eſt ſenſus, Frustra nos neceſſitate adigere conabimini, & nos cogere, fieri enim nulla ratione poteſt vt quis ad id faciendum cogatur quod facere nõ poteſt.*

2 Allon Achaiæ. *Infrà autẽ pro iiſdem verbis* Ἄλλοντῆς Ἀχαίης *habet Littoralia Achaiæ.*

3 *Sic & vet. cod. Gr. addunt negatiuam particulam.*

nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transfiere, vt in rebus gerendis sese regi præstiterint vtilissimos. Græci autem ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. euicitque hæc sententia, vt præsidio aditum Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur & angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ 193
propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius [1] quàm ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum vt tuerentur decreuere, ne barbarus transiret in Græciam, vtque classis proueheretur in Histiæotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, vt audiri vtrinque possint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. ab angustiis autem EVbœæ iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, *id est Diana* templum. Ingressus verò in Græciam per Trachinem, vbi arctissimus, dimidij iugeri est. quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postque Thermopylas: iuxtaque Alpenos à tergo sitos, tantummodò ad agendum vehiculum via patet: anterius etiam iuxta flumen Phœnicem, prope vrbem Anthelam, solùm agendo vehiculo via sufficit. Thermopylarum autem quod ad hesperum vergit, mons est inaccessus & prærupti præcipitij, protentus vsque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadosis. In hoc autem ingressu sunt θερμὰ λυτρὰ, *id est calida lauacra*, quæ *χύτρους, *id est ollas*, indigenæ vocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus, murus ædificatus erat, super quem olim πύλαι, *id est portæ* erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram AEolidem iere habitarum, quam nunc possident. & quia Thessali conabantur eos subigere, hoc præsidio impositio se tutabantur: aquamque illam calidam ingressui induxere, vt esset lacunosus locus: omnia excogitantes ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen

[1] Quàm peruenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiuerunt.

* *Eustathius famininogenere* χύτραι *habet, Comment. in Dionysij Periegesin, pag. 93. b.*

tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iam vetuſtate erat collapſus: quo rurſus excitato, viſum eſt illis faciendum vt illac barbarum arcerent à Græcia. Eſt autem proximè viam vicus nomine Alpeni, vnde frumentari Græci ſtatuerant. Et hæc quidem loca viſa ſunt Græcis opportuna. cuncta enim rimati atque ratiocinati, vbi barbari neque multitudine neque equitatu vti poſſent, ibi illos Græciam inuadentes excipere ſtatuerunt. Poſtea verò quàm Perſam in Pieria eſſe audiere, ex Iſthmo digreſſi ſunt: peditatus ad Thermopylas inſidendas, cæteri mari, ad Artemiſium. Dum autem Græci (vt cuique præceptum erat) properè ad ſuccurrendum tendunt, interea Delphi deum conſuluere, de ſeipſis pariter & de Græcia ſoliciti. His reſponſum eſt vt ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepere oraculum, cum iis primùm Græcis communicauere, quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarum magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde ſtatuta ventis ara in Thya, vbi fanum Thyæ Cephiſi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hoſtias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi ventos propitiant. Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velociſſimas rectà miſit in Sciathum, vbi erant tres præſidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, Æginetica, Attica: quæ præuiſis barbarorum nauibus, in fugam ſe proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, inſequuti barbari, continuò excipiunt. Deinde [1] ſtrenuiſſimum quenque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique ſunt, & primo & ſtrenuiſſimo nomen erat Leoni: quo nomine nonnihil fortaſſe gloriabatur, Æginetica verò, cuius trierarchus erat Aſonides, nonnihil tumultus hoſtibus præſtitit, [2] quòd eius epibata erat Pythius Iſchenoi filius, vir eo die præſtantiſſimus: qui capta naui tamen eouſque pugnando reſtitit donec [3] totus dilaniatus eſt: quem collapſum non mortuum, ſed ſpirantem, Perſæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt ſeruarent, vulnera ſmyrna medentes, ſindoneque

1 *Videtur totum hũc locum aliter legiſſe, aut non intellexiſſe.*

2 Quòd ea veheretur Pyth.

3 Velut in laniena conciſus eſt. *Bud.*

byſſina & faſciis obligantes. ac rurſus in caſtra ſua reuerſi, hominem vniuerſo exercitui oſtentabant admirabundi, [1] ac probè obſeruantes: quum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanquam mancipia adſeruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenienſis, dum fugit ad oſtia Penei, impacta eſt: qua ſine viris barbari potiti ſunt. nam Athenienſes, ſimulatque nauem impegerunt, ab ea deſilientes, iter Theſſaliam intenderunt, ſeque Athenas receperunt. Huius rei per [2] ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemiſium caſtra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalchidem conceſſerunt ad EVripum tutandum, relictis per edita Euboeæ loca diurnis ſpeculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum nauibus, tres ad herma quod eſt inter Sciathum & Magneſiam, nomine Myrmecem, profectæ ſunt. quem locum vbi tenuere barbari, lapideum illic titulum impoſuere. Qui ex Therma ſoluerunt, [3] vbi littus oculos effugit, cum omni claſſe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma 194
diſceſſerat, inter ſe diſſipati: ſed eos herma deducebat, quod erat in traiectu ferè Scyrius Pammon. Hinc totum diem nauigantes barbari, oram Magneſiam tenuerunt ſuper Sepiadem, & littus quod eſt inter vrbem Caſthanæam & oram Sepiadem. [4] Ad hunc vſque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc claſſis (quemadmodum ego ſupputando inuenio) mille ducentarum ſeptem ex Aſia nauium. In quibus à principio è ſingulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnum ac quadringenti, ducenos ſupputando viros in ſingulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Perſarum Medorumque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus cõſtabat ex triginta ſex millibus, ducentiſq; ac decem. Adiiciam autem huic & ſuperiori numero [5] eos qui ſunt ex biremibus: in quarum ſingulis plures fecerim

1 Ac bene eũ tractabant: quum cæteros quos in eadem naui ceperant, tanquam mancipia tractarẽt.

2 Legit πυρσεῦν vt & vet. cod. habent, non πυρσῶν.

3 *Locus hic in vulg. edit. Gr. eſt ſuſpectus: ac certè hunc aliâ lectionem & hic & paulo pòſt ſequuntũ eſſe manifeſtum eſt.*

4 Ad Sepiadem vſque & Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: multitudo autem adhuc erat (vt ego coniectura aſſequor) ex nauibus quidẽ ab Aſia profectis, numero mille ducẽtis, ac ſeptem, eorum duntaxat qui iam inde ab initio conuenerant, millia ducenta & quadraginta vnum & quadringenti viri, ducenos ſcilicet viros in ſingulas naues numerãtibus. Porro inter claſſiarios indigenas triceni Perſæ, Medi & Sacæ in naues eaſdem aſcenderant. quæ multitudo ſex & triginta millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud. hunc locum interpr.*

5 Eos qui ex pentecontoris erant, *id eſt ex nauibus quinquagenũm remorum*: ita ratione iniens vt fuerint in ſingulis octogeni viri, maiore numero mino-

certim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarum nauium ſumma, vt ſuperius dictum eſt, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum viginti quatuor myriades, *id eſt ducenta & quadraginta millia*. Hæc igitur erat claſſis ex Aſia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in vniuerſum, & præterea ſeptem millium ſexcentorum decem. Peditatus fuit decies ſepties centena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, & Libyes, qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ claſſiariæ & terreſtres in ſummam redactæ fiunt ter & vicies centena & præterea decem & ſeptem millia, ſexcenti & decem. Has copias ex ipſa Aſia fuiſſe contractas dictum eſt, præter ſeruitia quæ ſequebantur, & eos qui in frumentariis vehebantur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus eſt ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ij Græci qui ſunt è Thracia, & ex inſulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti, quarum viri fiunt trigintaquatuor millia. Terreſtres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienſes, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor triginta myriades, *id eſt trecenta millia* fuiſſe: quæ myriades illis Aſiaticis adiectæ, fiunt in ſumma virorum pugnantium ducentæ ſexagintaquatuor, & præterea mille ſexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum numero [2] non pauciora ſed plura fuiſſe arbitror quæ eos comitabantur ſeruitia, & eos qui frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus vnà cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, ſed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidem myriadas: fientque quingentę & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darij filius duxit ad Sepiadem & vſque ad Thermopylas. Hic eſt vniuerſus copiarum Xerxis numerus. Nã mulierum pinſentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro comperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidem, aliorumq; iumentorum ſarcinariorum, neq; canum Indicorum exercitum comitatium, præ multitudine quiſ-

minorem cõpenſante. *Id eſt, in quibus plures erant cõpenſantibus eos in quibus erant pauciores. Hoc enim videtur voluiſſe ſignificare quod noſtrate lingua in ſimili dicimꝰ L'une portant l'autre. vel, Les vns portant les foibles. Adeo vt locum hic non habeat genus illud loquendi Titi manus. præſertim quũ ὀπ ſit pro ὅτι. q. d. In ſingulis (vbi plus, vbi minus) octogeni viri. Sed & illud τοὺς ἐκ τῶν πολλαπλασίων. reſpondet prorſi Gallicæ Ceux des nauires, pro Ceux qui eſtoyent dedans les nauires.*

2 Non minorẽ ſed maiorẽ fuiſſe exiſtimo famulitij numerũ, eorumque qui frum. in naui. erant & qui in aliis n. v. c. militibus vehebantur. Sed eſto hos illis numero pares eſſe, ac neque plures neq; pauciores, certè æquati hi numero pug.

1 Itaque mirum mihi nõ videtur quorũdam amnium fluenta defeciſſe tot hominum millia: ſed quonam modo frumentũ ſuppetierit tothominum millibus, id verò mirum videri poteſt. Siquidem vt chœnicem fruméti quiſque in ſingulos dies acciperet, ac nihil amplius, ſubducta ratione inuenio centena dena millia medimnûm quoti die abſumi potuiſſe, & trecenta præterea quadraginta medimna. *Ita Bud. hunc locum vertit, addens etiã Amnium fluẽta prodidiſſe, hoc eſt deſtituiſſe exercitũ tantum. Vide apud eundem De aſſe lib. 5. in quo ſit reprehẽdẽda hic Vallæ interpretatio.*

quam inire numerũ poſſit. [1] Quo minus miror proditum eſſe, fluenta quædam non ſuppeditauiſſe: magis miror vnde tot myriadibus cibaria ſupperierint. nam ſubducta ratione compertio, ſi ſinguli quotidie ſingulas frumenti chœnicas, *id eſt ſemodia*, non amplius accepiſſent, abſumpta fuiſſe ſingulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui ſinguli conſtant è ſenis modiis*: haud annumerando mulieres eunuchoſq;, & iumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorum millia eſſent, nemo erat qui aut ſpecie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipſo poſſet contendere, tanquam dignior qui illud imperium obtineret. Nauales autẽ copiæ, poſtquam è ſtatione ſoluerunt, profectęq; oram terrę Magneſiæ tenuerunt, quæ eſt inter vrbem Caſthanæã & oram Sepiadem, primæ quæq; naues ad terram habuere ſtationem, aliæ deinceps in ancoris ſtetere, ad octauum vſq; ordinem [2] intra mare procedentes, vtpote anguſtiore littore quàm vt claſſem caperet: atq; ita per noctem ſtetere. Sub ipſum verò diluculum, ex ſereno cœlo & tranquillo quum mare efferbuiſſet, incidit in eam atrox tempeſtas, ac vehemens ventus ſubſolanus, quem Helleſpontium *nuncupant* qui circa illa loca habitant. Eum ventũ quicunq; augeſcere animaduerterũt, & quibus per conditionẽ ſtationis licuit, ij tẽpeſtatem præuenerunt, reuulſiſq; nauibus ſeſe atq; illas incolumes præſtiterunt: at quas naues ventus [3] exteriores nactus eſt, earum alias ad loca quæ dicũtur *ἱππου, id eſt furni*, quæ ſunt in Pelio, extulit, alias in littus, alias in ipſam Sepiadem illiſit, alias in vrbẽ Caſthanęã, alias in Meliboeã expulit. erat enim intoleranda vis eius. Enimuerò feruntur Athenienſes Boreã inuocaſſe ex oraculo alio, quod eis redditũ eſt, vt generum ſuum ad ſibi opitulandum inuocarent. Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam Atticam Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama eſt) Athenienſes inducti ſunt ad coniectandum Boream ſibi generum eſſe, & dum [4] in Chalcide pro Europa excubarent, quum intelligerent auctum iri tempeſtatem, 195

2 Πρόκροσιν vũs *vulgò exponitur Naues ſibi innexa ſcalarum inſtar alia poſt alias.*

3 Alcum tenentes.

4 In Chalcide Eubœæ excubarent, *vbi* tempeſtatem oriri intellexerunt, aut prius etiam *quàm id intellexiſſent*, ſacrificare cœperunt, & Boream Orithyamq; inuocare vt ſibi auxil.

inuocauere Boream, cui prius ſacrificauerãt, & Orithyam, vt ſibi auxilio eſſent, & barbarorum naues corrumperent, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud ſtationem agentes, non queo dicere: certè Athenienſes aiunt & antè fuiſſe ſibi auxilio Boream, & tunc illud effeciſſe. atque digreſſi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Iliſſum. In hac clade qui pauciſſimas naues, ij non pauciores quadringentis periſſe aiunt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immenſam. vt Aminocli [1] Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuoſum hoc naufragium: qui aliquanto poſt, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, theſaurosq; Perſarum inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus eſt: & quum alioqui non eſſet fortunatus, è rebus repertitiis mirificè eſt ditatus. [2] nam fuit ei vtilitas quædam ingrata, ac doloris cauſa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorumq; nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non poteſt. Vnde præfecti claſſis, veriti ne ſibi poſt acceptam calamitatem Theſſali incurſarent, excelſum ſibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tempeſtas perſtitit: quarto tandem die magi [3] inciſiones faciendo, & veneficiis incãtando ventum, ad hæc Thetidi ac Nereidibus ſacrificando, tempeſtatem cõpeſcuerunt: ſiue aliter tempeſtas ipſa ſua ſponte ceſſauit. Thetidi autem ideo magi ſacrificauere, quòd ab Ionibus acceperant Thetin ex eo loco raptam fuiſſe à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius eſſe, aliarumq; Nereidum. Et ventus quidem quarto die conquieuit. At Græcis diurni ſui ſpeculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab exorta tempeſtate die indicarũt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ iſti vbi audiere, fuſis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rurſus ad Artemiſiũ reuehuntur, ſperantes ſibi paucas aliquas naues fore aduerſarias. Ita ad Artemiſium prouecti, iterum ſtationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vſque tempus perdurat. Barbari, poſteaquam ventus conquieuit, & fluctus conſtrati ſunt, reuulſis nauibus ad continentem enauigabant,

1 Cretinei filio. *aut Cretini.*

2 Nam & hunc calamitas quædam angebat circa liberorum cædem.

3 *Ipſe alibi haruſpicinam facere interpret.*

circumuehentesq; promontorium Magneſię, rectum curſum in ſinum qui ad Pegaſæa fert tenebant. In hoc Magneſiæ ſinu locus quidam eſt, in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum miſſus eſſet, derelictus fuiſſe ab Iaſone atq; à ſociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauigarent.[1] Illinc enim aquati in pelagus erant abituri, eaque de re nomen loco fertur eſſe Aphetę, *id eſt dimiſſa*. Hoc in loco Xerxianæ naues ſtationem habuerunt: quarum quindecim,[2] quæ longè vltimæ appellabantur, proſpectis Græcorum ad Artemiſium nauibus, ratæ ſuas eſſe, in medium earum & ad hoſtes delatæ ſunt: quarum dux erat Sandoces Thaumaſij filius, Cumæ Æolidis præfectus: quem antè Darius ob hãc cauſam captum cruci affixerat, quòd quum è regiis iudicibus eſſet, iniquam ſententiam ob pecuniam tulerat. ſed eius in cruce ſuſpenſi Darius reputans plura peccatis eſſe beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoſcensq; properantius ſe quàm prudentius egiſſe, hominem ſoluit. Ita regem Darium elapſus ac vitæ reſtitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapſurus. hos enim ad ſe curſum tenentes Græci vbi videre, cognito hominum terrore, aggreſſi[3] repente cepere. In quarum nauium vna captus eſt Aridolis, Alabandenſium qui ſunt in Caria tyrannus: in altera Penthilus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxiſſet, amiſſis earum vndecim tempeſtate quæ ad Sepiadem exſtiterat, cum vna quæ ſuperabat tendens ad Artemiſium, captus eſt. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu ſciſcitati, vinctos ad Corinthiorum Iſthmum dimiſerunt. Cętera barbarorum claſſis, præter quindecim naues quibus præfuiſſe Sãdocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terreſtribus copiis per Theſſaliam & Achaiam iter faciens triduo, euaſit in Meliẽſes: quum in Theſſalia certamen curule feciſſet, ſuas equas experiẽdi graria, quòd illic optimas Græcarum equas eſſe audiebat. in eo autẽ certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluuiorum porro qui ſunt in Theſſalia, ſolus Onochonus potanti exercitui[4] non ſuffecit. Xerxi[5] ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores ſui cuncta referre cupientes, enarrabãt id quod de templo Iouis Aphlyſtij ab indigenis enarratur: Athamantem Æoli filium,

1 Illinc enim aquati ἐμελλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφίξειν. *ad verbum, In pelagus erant immiſſuri.* vnde loco illi nomen extitit Ἀφέται. *Poteſt autem ἀφίσθαι, & aliter reddi. ſunt enim qui* ἐς πέλαγος ἀφίεναι *vertant In altũ vela dare.*

2 Quæ multo poſt alias ſoluerant, conſpectis Græc.

3 Facilè cepere.

4 Non ſuffecit. Fluuiorũ autem Achaię quum maximus ſit Apidanus, ne hic quidem ſuffecit, niſi aliqua ex parte. *Id eſt. Ne hic quidem illi aquam abundè ſuppedita ut, ſed parcè tantum.*

5 Pro ἐς Ἀλλαν τῆς Ἀχαίας *hic poſuit Ad littoralia Achaiæ, quum ſuprà pag. 192, pro iiſdem verbis poſuerit Algæ Achaiæ.*

filium,

filium, inito cum Ino cõsilio necem Phryxo machinatum:
196 deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic aditu prytanei, *id est curiæ*, (quam leitum Achæi vocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, vt si quis adisset, non prius exire posset quàm mactandus esset. Ita multos, quum iam mactandi essent, eo metu in aliã profugisse regionem: interiecto deinde tempore, quum reuerti essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari consuesse. Hoc autẽ posteros Cytissori Pryxo geniti ob id pati, quòd quum Achæi expiationem loco facientes, ex oraculo Athamantem AEoli filium essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide veniens illum liberauit: eoque facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quum audisset Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idem suis copiis imperauit: domumque item posterorum Athamantis ac fanum veneratus est. Hæc in Thessalia Achaiaque: à quibus locis processit Xerxes in Melidem iuxta maris sinum, vbi totum diem æstus atque reciprocatio fluctuum fit. Huic sinui circumiectus est locus campester, alibi spatiosus, alibi arctus admodum. Suntque ipsi campo circumiecti mõtes editi atque inaccessi, omnem Melidem cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ nominantur. Prima in sinu vrbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quam amnis Sperchius præterlabens, ex Enienſibus in mare defluit. A quo alter amnis xx ferme stadiis abest, cui nomen inditum est Dyras, quem fama est emersisse ad ferendam Herculi opem. Ab hoc totidem stadiorum intercapedine alius amnis est, qui vocatur Melas, *id est niger*. Vnde vrbs Trachis quinque stadia abest, [1] sita in amplissimo regionis spatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti millibus iugerum planitie montis qui terram Trachiniam circumdat. Ad Trachinis meridiem anfractus est per quem Asopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his montibus in Asopum defluens. Iuxta Phœnicem angustissimum viæ est: quippe qua muri coarctata modo plaustrum duntaxat agi potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas

1 Hac autem maximè parte spatiosa est illa regio, à mari ad montes, iuxta quos est sita Trachis. sunt enim viginti duo planitiei plethra. Montis autem qui Trachinium agrum circũdat, est anfractus, ad Trachinis meridiẽ, per quem Asop.

quindecim ſtadiorum eſt interuallum, in quo vicus eſt nomine Anthela: quem præterfluens Aſopus in mare euoluitur: & ei locus ſpatioſus eſt circũiectus, vbi tẽplum Cereris Amphictyonidis extructum viſitur, & ſedilia Amphictyonibus & ipſius Amphictyonis delubrũ. Cæterùm rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis caſtra habebat, Græci verò in tranſitu: qui locus à pleriſque Græcorum vocatur Thermopylę, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorunque caſtrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream ſpectant vſque ad Trachinem, potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad auſtrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Perſam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantienorum mille, totidem ex vtriſque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. hi ex Peloponneſo aderant: Ex Bœotis autem Theſpienſes ſeptingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenſes Opuntij cum omni copia, & Phocenſium mille. Ipſi enim Græci eos euocauerant, miſſis nuntiis, qui dicerent ſe quidem præcurſores aliorum veniſſe, cæteros autem ſocios propediem expectari: tutelam verò maris eſſe in Athenienſium præſidio Æginetarumque, & eorum quibus res naualis iniuncta eſſet. nec ſibi quippiam eſſe formidoloſum. non enim deum eſſe qui bellum Græciæ inferret, ſed hominem: nec mortalem quempiam aut eſſe aut fore qui, ex quo natus eſt, mali exors ſit: & vt quiſque maximus eſt, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis eſſet qui bellum inferret, ab opinione eſſe caſurum. Hæc illi audientes, in Trachinem auxilio iere. Erant his cum alij duces ſuæ quiſque ciuitatis, tum verò, penes quem ſumma imperij erat, quem maximè admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Ageſilai, qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echeſtrati, qui Hegeſis, qui EVryſthenis, qui Ariſtodemi, qui Ariſtomachi, qui Cleonidæi, qui Hylli, qui Her-

1 Cleodæi. *Quã lectionem comprobat locus quem habes ſupra, pag. 153 de Ariſtodemo qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius.*

Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiſcendæ: verùm Cleomene ſine virili ſobole defuncto, & Dorieo iam non ſuperſtite, ſed & ipſo in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouiſſimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatque in matrimonio Cleomenis filiã. Qui dum ſe ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è [1]primoribus viros, & quibus filij erant: aſſumpſeratque eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de cauſa Leonides dedit operam vt Græcos ſumeret ſolos, quòd eos maximè in-
197 ſimulabat quòd cum Medis ſentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, ſciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex profeſſo adimerent Græciæ ſocietatem: ſed illi aliud ſentientes, tamen auxilia miſerunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miſerunt Spartiatæ: vt his inſpectis alij ſocij in militiam proficiſcerentur, néve cum Medis ſentirent, ſi eos ſuperari audirent. Ipſi autem celebratis Carniis, (hæc enim ſacra morabantur eos) relictis Spartæ cuſtodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem ſocij ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud ſuſpicati tam citò apud Thermopylas bello decertandum, præcurſores miſerant. Ita iſti ſibi faciendum ſtatuerant. Atij Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingreſſum Perſa aduentabat, metu perculſi de diſcedendo conſultabant. At cæteri quidem Peloponnenſes cenſebant faciendum vt reuerſi in Peloponneſum, Iſthmi cuſtodiam agerent: huic autem ſententiæ quum infenſi eſſent Phocenſes & Locrij, Leonides ſuadebat illic perſtandum, & nuntios ad accerſendas ſubſidio ciuitates dimittendos, tanquam ſe paucioribus quàm vt Medorum exercitum arcerent. Hæc iſtis conſultantibus, Xerxes equitem quendam ad ſpeculandum quot illi eſſent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum quum in Theſſalia eſſet, eò loci contractam eſſe exiguam copiam, eiuſque duces eſſe Lacedæmonios, atque Leonidem è genere Herculis. Eques vbi

[1] Conſtantis ætatis viros. *Camer.*

ad ſtationem Græcorum ſucceſſit, contemplatur aſpicitq; non ille quidē omnes milites (nam eos qui intra murum quem, excitauerant excubabant, intueri nequibat) ſed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore exterius manendi in Lacedæmoniorū ſtatione vices: eos animaduertit partim ſe ludo gymnaſtico exercentes, partim comam pectentes. Hęc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cæteris omnibus planè cognitis, per otium ſeſe recipit. nemo enim illorum inſequebatur, ſed hominem magno contemptui habebant. Regreſſus ad Xerxē, cuncta quæ inſpexerat, refert. quę Xerxes audiens, [1] non poterat coniectare quídnam molirentur, tanquam quoad poſſent perituri pariter, & hoſtem perdituri. Sed quum ridiculam rem ſibi facere viderentur, accerſit ad ſe Demaratū Ariſtonis filium, qui in exercitu erat: quem, vt venit, interrogauit horum ſingula, cupiens noſſe quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille, Audiſti inquit, antea me, dum aduerſus Græciam proficiſceremur, de his viris: & quum audiſſes loquentem hæc quæ euentura prouidebam, deriſui habuiſti. ſed quamquam mihi ſummum diſcrimen eſt aduerſus te rex veritatem tuenti, audias tamen nunc quoque veritatem: Hi viri ad nobiſcum pugnandum de ingreſſu venere, atque hoc apparant. nam ita ſeſe apud eos habet conſuetudo: quoties adire animæ periculum debent, tunc capita comuat. [2] quod ſcies, ſi hos & qui Spartæ manſerunt, ſubegeris: nulla hominum gens alia eſt quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduerſus regnum in Græcia pulchertimū atque viros præſtantiſſimos tendis. Xerxe, quòd hæc ei admodum incredibilia viderentur, interrogante quo pacto tantillæ copiæ cum ſuis pugnaturę eſſent, rurſus inquit, [3] Pro vano me ducas, niſi hoc tibi vt ego annuo, vſu venerit. Hæc dicens, tamen Xerxi non perſuaſit. Itaque quatriduum Xerxes ſuperſedit, ratus eos illinc fugam eſſe facturos. Quinto die quum putaret impudentiam illorum atque temeritatem eſſe in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Ciſſios mittit, imperans vt illos caperent viuos & in conſpectum ſuum adducerent. Medi, vbi facto impetu in Græcos impreſſionem fecerunt, multi cadebant, aliiſque ſuperuenientibus nihil tamen promouebant,

1 Conijcere nō poterat *ex iis quæ audiebat* rem ita ſe habere vt reuera ſe habebat, nimirum illos ſe præparare ad moriendū & ad alios morte afficiendos pro viribus.

2 Scito autem, ſi hos cæterosque qui Spartæ remāſerunt ſubegeris, nullam aliam fore hominum gentem quæ contra te rex, &c.

3 In me vt mendacē conſule. *Vel, De me vt mendace ſtatue.*

uebant, etsi vehementer ingruebant: palàm facientes cum aliis omnibus, tum verò ipsi regi, se quidē multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congressus interdiu. Post vbi Medi se ægrè tutabantur, tum verò ipsi se subduxere: Persæque subeuntes excepere, ij quos [1] immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes: tanquam facilè hostem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congressi nihilo magis quàm Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, vtpote [2] longioribus hastis quàm Græci vtentes, & in locis angustis, vbi nullus multitudinis erat vsus: ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cum aliis in rebus ostentātes se peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent: cum vociferatione & strepitu ingruebant: at Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quanuis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuere. Persę, posteaquam & cateruatim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt. Ferrur autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quòd videlicet exercitui suo timeret. [3] Postero die nihilo melius bar-
198 bari præliati sunt [4] nam sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucij, nequirent manus leuare ad pugnandū, quum conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus & in suo quisque loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil aliud quàm pridie agendum vident, abscedunt. Ibi regem ancipitem quódnam in re præsenti consilium capesseret, Epialtes EVrydemi filius alloquuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauitq; ei tramitem qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliam

1 *Cur ita vocarentur, suprà expositum, pag. 179.*

2 Breuioribus.

3 Tunc igitur ita pugnarunt. Postridie autem nihilo mel.

4 Ita enim pugnabant vt qui existimarent illos, vtpote paucos, saucios esse, eisque vel ad attollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

cauſam (quam ego in ſequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen ſecius à Lacedæmoniis præmio affectus eſt. Hunc in modum Epialtes poſtea interiit. Eſt & alia quæ fertur fama, Onetē Phanagoræ filium, virū Caryſtium, & Corydalū Anticyrenſem, fuiſſe qui ea dixerint regi, & circum montem Perſas deduxiſſe. Quod apud me prorſus fide caret. nam hinc licet coniectemus, primùm, quod Græcorum pylagoræ non Onetæ & Gorydali, ſed Epialtæ Trachinij caput pecunia licitati ſunt, quòd ſcilicet eum compertiſſimum haberent: deinde quod Epialten ob hāc cauſam ſcimus ſe fuga proripuiſſe: poſtremò, quòd Onetes qui non erat Melienſis, ita demum tramitē illum nouiſſet ſi in ea regione permultùm diuerſatus fuiſſet. Ideoque Epialtæ culpam adſcribo, quòd Perſas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes ſe confecturum ſpondebat probans, maiorem in modum lætus, ſine mora Hydarnem cum ijs quibus præerat copiis miſit. Ille circa lucernarum accenſionem *id eſt ſub crepuſculum* è caſtris profectus eſt, & tramitem ingreſſus. Quem tramitem indigenæ Melienſes veſtigauerunt. eoque inueſtigato Theſſalos deduxere aduerſus Phocenſes, eo tempore quo Phocenſes interſepto muris tranſitu, ad arcendum bellum in præſidio erant. [1] Extrinſecus nihil admodū præſeptus tranſitus erat. quum nihil eſſet vtilis Melienſibus. Sic aūt ſeſe habet ille callis: Ab Aſopo fluuio, qui per mōtis meat anfractū, incipit, cui mōti ac viæ idem nomen eſt inditū Anopæa. hæc Anopæa per dorſum mōtis extenta, deſinit iuxta Alpeum vrbē, quę prima eſt ex Locridibus, Melienſes verſus, ac iuxta * lapidē nomine Melampygum ac iuxta κερκώπων ἕδρας, *hoc eſt malitioſorum ſedes*, vbi anguſtiſſimus callis eſt. Hac via atque ita ſe habente, Perſæ Aſopum tranſmittentes, iter tota nocte fecerunt, à dextera Oetæos montes, ad ſiniſtram terram Trachiniorum habentes: ac ſub exortum auroræ in cacumen montis euaſerunt: quo in loco (ſicut ſuperius oſtenſum eſt) mille Phocenſium armatorum præſidium excubabat, tum ad ſuam terram, tum ad viam tutandam. nam tranſitus inferior à quibus dictum eſt cuſtodiebatur, quòd eam per montem viam vltro à Leonide acce-

1 *Diuerſam a noſtra lectionē ſequutus eſt, quam etiam ſequendo, veritāti fuit potius.* Adeo vt nihil eſſet vtil. * *Paul. Leop. Emend. lib. 8. c. 1, manuſt.* lapidē Melampygi, *id eſt, Herculis nigro podice prædicti. S.*

acceptam obſidebant. Hoc autem modo Phocenſes Perſas aſcendiſſe animaduerterunt: Quum eos illi toto monte conſcendendo propter frequentiam quercuum latuiſſent, tamen edito multo ſtrepitu (vt res poſtulabat) frondium ſuper pedes conſtratarum, (erat enim cœli tranquillitas) Phocenſes recurrerunt: & dum ſibi arma induunt, confeſtim barbari adfuere: qui cõſpicati viros arma ſibi circundantes obſtupuere, [1] quippe qui (vt in exercitu aſſeueratum fuerat) neminem ſibi ſperabant occurſurum. Ibi Hydarnes formidans ne Phocenſes Lacedæmonij forent, Epialten percontatus eſt [2] quiſnã ille eſſet exercitus. Mox certior rei factus, Perſas tanquam in aciem inſtruxit. quorum miſſilibus multis crebriſque Phocenſes quum ferirentur, fugam fecerunt in verticem montis, gnari aduerſum ſe ab initio illos veniſſe: & ſe præparabant tanquam perditi. Ita iſti ſentiebant. Verùm his ſpretis ij qui circa Epialten & Hydarnem erant Perſæ rapidi de monte deſcendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erant, primùm vates Megiſtias extis inſpectis indicauit mortem illis pariter & ſibi impendere. deinde tranſfugæ notum fecere, Perſas montem circuire: ſed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco ſignificauere ſpeculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant iam die illuceſcente. Hîc inter ſe conſultantes Græci, ſententijs diſcrepabant. alij enim ſtationem non deſerendam ſuadebant, alij id diſſuadentes contendebant. Ita diſſidentium partim abſcedunt, dilapſique in ſuam quiſque vrbem ſe recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perſtandum ſe accingunt. Fertur autem ipſe Leonides eos qui abſceſſere, dimiſiſſe, de illorum vita ſolicitus: ſe verò & Spartiatas, qui adeſſent, non facturos è ſua dignitate ſi ſtationem deſererent, ad quam tutandam ab initio veniſſent. Cæterùm ego magis illi opinioni accedo: Leonidem, poſtea
199 quam animaduertit ſocios ignauos & inuitos eſſe ad periculum ſubeundum, veniam eis abeundi dediſſe, ſibi verò decedere inhoneſtum putaſſe: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem ſperaſſe. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum,

1 Quum enim nullũ aduerſarium ſibi occurſurũ ſperaſſent, in exercitũ inciderunt.

2 Cuias.

fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa versibus reddidit, in hæc verba,

Vobis, amplinaga colitis qui mœnia Sparte, ꝛc.
Aut vrbs clara dabit Perſa victore ruinam: ꝛc.
Aut (ſi non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam ꝛc.
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora. ꝛc.
Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum, ꝛc.
Sed Iouis & cuius reor haud tolerabile robur, ꝛc.
Alterutrum donec paſſim diſcerpſerit horum. ꝛc.

1 Ac facere volentem vt id decus Spartiatarum dum taxat eſſet, remiſiſſe ſoc.

Hæc reputantem Leonidem, [1] cupidumque gloriæ comparandæ, crediderim ſolum ex Spartiatis remiſiſſe ſocios potius quàm illos qui abierunt, in ſententiis diſſidentes, tam deformiter abiiſſe. Cui rei non minimo id mihi teſtimonio eſt, quòd vates Megiſtias huius expeditionis comes (qui ferebatur Acarnas eſſe, & à Melampode oriundus) præloquutus ex extis ea quæ erant euentura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne ſecum periret, tamen abſcedere noluerit, filium modò, qui ei vnicus erat, vnà militantem miſſum fecerit. Ita ſocij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Theſpienſes tantùm atque Thebani perſtitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obſidum diſtinebat: Theſpienſes verò libentiſſimi, qui negauerunt ſe Leonide & iis qui cum eo erant deſertis abſceſſuros: permanentesque vnà cum illo occubuerunt. quorum dux erat Demophilus Diadromei filius. Xerxes, ſub exortum ſolis libaminibus factis, tantiſper moratus dum tempus eſſet quo forum ſolet maximè frequens eſſe hominibus, è caſtris mouit, etenim ita ab Epialte erat mandatum. nam deſcenſus à monte, cōpendiarius magis ac breuioris multo ſpatij quàm circuitus montis atque aſcenſus. [2] Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos qui cum eo erant acceſſere: & iſti tanquā ad necem iam multo magis quàm à principio fecerant, progreſſi ſunt ad fauces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quum ſuperioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicaſſent, tunc extra anguſtias facto concurſu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo ſui

2 Barbari igitur qui cum Xerxe erant, acceſſerunt: & Græci itidem qui cum Leonide, tāquam multo magis quàm initio ad mortem pergentes, ad laxiorem faucium partem progreſſi ſunt.

go ſui quiſq; agminis, verberibus quæ geſtabant vnumquenque cædebant, aſſiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidentes abſumebantur, multo plures inuicem viui proculcabantur, quum nulla pereuntis ratio haberetur. Quumque ſcirent impendere ſibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros oſtendebant, ingruentes ac ſeſe intrudentes. Quorum pleriſque quum iam lanceæ diffractæ eſſent, nonnulli gladiis Perſas obtruncarent, tũc Leonides in hoc labore cecidit, nauata ſtrenuiſſimè opera, & cum eo alij inſignes Spartani: quorum ego tanquam ſtrenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Perſarum quoque illic cum multi alij tam celebres ceciderunt quàm incelebres, tum verò duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia ſuſtulerat. Atarnes autem, Darij regis frater, Hyſtaſpisque Arſamæi filius erat, qui quum Dario filiam nuptum dedit, omnem inſuper ei domum tradidit, vt qui eſſet vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres ſuper cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Perſarum Lacedæmoniorumque conflictu, vt Græci [1] ter hoſtibus in fugam verſis, cadauer Leonidæ virtute ſubtraxerint: & eouſque perſtiterint, dum ij qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tum verò pugnãdi ardor immutatus eſt. nam ad anguſtias viæ ſeſe recepere: & introgreſſi murum, tumulum quendam occupantes, addenſati inſedere cuncti, præter Thebanos. eſt autem tumulus in ingreſſu, vbi nunc ſuper Leonidem ſtat lapideus leo. Hoc in loco defenſantibus ſeſe gladiis, qui adhuc eis ſupererant barbari circunfunduntur, & manibus & vocibus inceſſentes: alij ex aduerſo vrgentes, & munitionem muri ſubruentes, alij vndique circunuenientes & circunſtantes. Lacedæmoniorum autem atque Theſpienſium, quum tales exſtiterint, præſtantiſſimus tamen extitiſſe fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cum Medis confligeretur, hoc dixiſſe aiunt: quum à quodam Trachinio audiſſet, barbaros præ multitudine ſagittarum quas emitterent ſolem obducere, tantam eorum eſſe copiam, adeo non expauefactus eſt, vt parui faciens Medorum turbam, reſponderit,

1 Quater.

omnia ſibi bona Trachinium hoſpitem nuntiare, ſi Medi ſolem obducerent: ſe enim ſub vmbra cum illis, non in ſole pugnaturos. Hæc & alia huiuſmodi dicta [1] memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquiſſe. Secundum hunc autem è Lacedæmonijs duo fratres præſtantiſſimi feruntur fuiſſe, Alpheus & Maron, Orſiphanto geniti: E Theſpienſibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eò loci vbi ceciderunt ſepultis, & ijs ſocijs qui prius quàm à Leonide remiſſi ſunt, occubuerant, epigrammata his verbis inſcripta ſunt,

Terdecies centum hic certarunt millibus olim
*E Peloponneſo bis * modò mille viri.*

Hæc vniuerſis ſuperſcripta ſunt: iſta peculiariter Spartiatis;

Nos Lacedæmoniis refer hic peregrine [2] tacentes,
Exhibito illorum ſocijs obſequio.

Hoc epigramma inſcriptum eſt Lacedæmonijs: iſtud vati,

Nobilis hoc buſtum eſt (Medi occidere) Megiſtæ,
Sperchion ad fluuium: non ſed inultus obit.
Quem Fates obitum quamuis præſciret adeſſe,
Sparta haud ſuſtinuit deſeruiſſe duces.

[3] Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megiſtæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inſcripſit. Ex his trecentis duo, EVrytus & Ariſtodemus, feruntur [4] ob extremam lippitudinem è caſtris ab Leonide remiſſi, in Alpenis decubuiſſe: & quum liceret communicato inter ſe conſilio, aut ſalutem ſibi parare Spartam, verſus, aut, ſi reuerti recuſarent, vnà cum alijs occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter ſe conueniſſe: ſed quum ſententijs diſcreparent, Ariſtodemum quidem præignauia remanſiſſe: EVrytum verò audita Perſarum circuitione, petiſſe arma: ſeq; eis indutum iuſſiſſe ſeruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugæ ſe mandauiſſe: illum dato in agmen impetu occubuiſſe. Quòd ſi vel Ariſtodemus ſolus redire Spartam neglexiſſet, aut ſi ambo reduces fuiſſent, videntur mihi Spartiatæ nullam ijs pœnam irrogaturi fuiſſe: nunc altero eorum extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occaſionem, tamen occumbere noluerit, neceſſariò debuiſſe magnopere iraſci.

1 Mnemoſyna ſui aiût, *id eſt monumenta.*

* *Forſan* bis duo: *cùm in Græco ſit χιλιάδες τέτρεις, id eſt* quatuor milia. *In præcedēti verſu Diodorus Siculus pa. 259. pro τεικοσίοις habet δυκοσίοις: id eſt* Bis decies centum milibus. S.

2 Iacere.

3 *Veterum co dicum lectionē ſequutus eſt Valla, qui addunt quod in vulgatis edit. deeſt. ita enim in illis legitur.* ἐπιγράμματα μὲν τὰ ἐπὶ τοῖς λίθοις, ἓξ ὧν τὸ τῆς Μέγιστος ἐπίθεμα μέν, ἀμφικτύονες εἰσὶ σφίσι οἱ ἐπ ποσμήσαντες· τὸ δὲ τῆς Μεγίστου Σιμωνίδης &c.

4 Ob vehementiſſimū oculorū morbum.

reirasci. Quidam hunc in modum & ob hanc causam Aristodemum sospitem redijsse Spartam aiunt. Alij autem, quum ab exercitu pro nuntio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem: sociumque eius qui vnà mittebatur, in pugnam profectum, oppetiisse. Lacedæmonē igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, [1] quòd eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verùm hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Platæas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani autem quorum erat Leontiades [2] vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erant, dimicauerunt: at vbi res Persarum superiores esse animaduerterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerunt: pluribus, iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachum postea Platæenses quadringentorum Thebanorum ducem, quòd vrbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te » bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, » ea omnia perinde euenere: nunc hoc mihi pandito, Quót» nam sunt Lacedæmonij, quótve eorum tales in re bellica? » an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, La» cedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ: » quod autem discere vis à me, scies: Est enim [3] Lacedæmone » vrbs Sparta octo milliū ferme virorū, qui omnes ijs qui hîc

1 Quòd nullus ex Spartiatis ignem illi accenderet, aut cum eo colloqueretur.

2 Ad tempus quidem, dum fuerunt vnà cum Græcis, necessitate adacti aduersus copias dimicarunt: at vbi res Pers.

3 Lacedæmonio agro

pugnauere sunt similes: cæteri Lacedæmonij, non illis qui- «
dem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hunc Xerxes, «
Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros «
minima cum difficultate subigamus. tu nanq; calles quò 201
tendant eorum consilia, vtpote quorum rex fuisti. Cui «
Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter consulas, æ- «
quum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod «
vis, hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnato- «
ribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi «
insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare «
conducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, vir apud «
nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea ali- «
quid tale futurum quale nunc ego expono: non ille qui- «
dem tuam classem præuidens, sed quamcunque similiter «
extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lace- «
dæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, ne- «
que tibi erunt infesti, neque cæteræ Græciæ, quum à tuis «
pedestribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. subacta «
autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. «
Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi ar- «
ctus isthmus, quo in loco Peloponnensibus omnibus co- «
actis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospi- «
cio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium & cæ- «
teræ ciuitates vltro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes «
Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio inter-
fuisset, veritus ne Xerxes ad id agendum induceretur, Ani-
maduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi pro- «
sperè agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim «
moribus vti Græci gaudent, vt & fortunato inuideant & «
meliorem oderint. Quòd si è præsenti conditione, quum «
naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias «
è cætera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, pro- «
fectò fient nobis aduersarij pares ad decertandum. at si «
coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante «
omnia nobis illi impares erunt: simulque omnis exerci- «
tus nauticus terrestri, & inuicem terrestris vnà iter faci- «
ens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neq; tu illis «
vsui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitue- «
ris si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hic illi «

bellum

» bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per
» seſe ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidem ad
» prospiciendum nobis. Quòd si Lacedæmonij aduersus
» Persas in pugnam ibunt, impendentem sibi cladem haud-
» quaquam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes, Rectè,
» inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam.
» Demaratus, quod optimum ille quidem mihi sperat esse,
» id suadet: eius tamen sententia à tua superatur. Neque verò
» illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, vt ex
» ijs quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quo-
» niã ciuis quidẽ ciui secundis rebus prædito inuidet,[1] eum-
» que malè odit: cum tamen patrio solo nihil eodem con-
» sultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul
» abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospi-
» ti prospera fortuna venienti, omnium est beneuolẽtissimus,
» eique consultanti optimè consulit. Quaptoptet ab inse-
» ctatione, qua in Demaratum veteris hospitem meum, post-
» hac[2] abstinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter cæsos transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eundemque ducem esse, iussit[3] abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cum alijs multis indicijs, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium exarduisse in Leonidem viuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: quum ex omnibus quos ego noui hominibus Persæ maximè soleant viros in re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatum erat, id exequuti sunt. Redeo ad eam narrationem vnde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atq; ita Delphos ad oraculũ miserunt: vbi responsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt coniectare licet, siue quòd insultaret: Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe pe-

1 Eumq; tacito prosequitur odio. neque cõsilium petenti ciui dederit ciuis quod putet esse optimum, nisi summũ virtutis gradũ attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c. *Torest illud τῶ αγῶ aliter etiam exponi.*

2 Abstinere quemlibet iubeo.

3 *Vel, Caput eius abscissum.*

riculosum erat ne deprehenderetur) hanc rē commentus est: Sumptis duarum tabellarū pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno cōsilium regis exarat. quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotij apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit, [1] ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij literas repertas legerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

1 Quum rē animaduertisset, *vel excogitasset.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAVVS, qui inscribitur VRANIA.

202

ATQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum viginti septem præbuere, iunctis sibi Platæensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenuè alacriterq; pro se illorum naues armauerant. Corinthij, qui attulere naues quadraginta: Megarenses, qui viginti. Chalcidenses totidem sibi ab Athenienfibus præbitas armauerunt: Æginetæ, [2] vndeuiginti: Sicyonij, duodecim: Lacedæmonij, decem: Epidaurij, octo: Eretrienses, septem: Trœzenij quinq;: Styreenses, duas: Chij, totidem, cum totidem penteconteris, *id est nauigijs quinquagenūm remorum.* Quibus auxiliares erant Locri Opuntij cum septē penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quiq; præbuerint, mihi dictū est. Vniuersarum verò præter penteconteros, ad Artemisium coactarū, nume-

2 Octodecim.

numerus fuit ducentarum ſeptuaginta vnius. His ducem, penes quem ſumma imperij eſſet, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem EVryclidæ filium. Nam ſocij negauerunt ſe, niſi Lacon eſſet imperator, ſequuturos eſſe Athenienſes ductores, ſed exercitũ qui futurus erat ſoluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad ſocietatem ineundam mitteretur, agitatum ſermonibus erat tanquam expediret rem nauticam Athenienſibus permittere: cæterùm recuſantibus ſocijs, ceſſere Athenienſes, quòd magni facerent Græciam ſupereſſe: quam intelligebant eſſe periturã ſi de principatu contenderent: rectè ſentientes. Nam inteſtina ſeditio tanto deterior eſt bello quod concorditer geritur, quanto bellum deterius eſt pace. Hoc itaq; ipſum intelligentes, non repugnandum putauerunt, ſed tantiſper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum oſtenderunt. Siquidem poſteaquam expulſo Perſa, iam de illius terra dijudicabant, ſuperbiã Pauſaniæ cauſati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verùm hæc poſterius geſta ſunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemiſium ſe cõtulerant, vbi viderunt & multum nauium ad Aphetas eſſe contractum, & omnia plena exercitu hoſtili, perculſi metu, quòd præter opinionem ſuam expectationemq; res barbarorum ſuccederent, conſultabant de facienda fuga ex Artemiſio [1] interiorem in Græciam. Quorum cõſultatione cognita, EVbœenſes obſecrabant EVrybiadem vt aliquantulum temporis præſtolaretur, vſquedum ipſi liberos atque domeſticos ſubducerent. Vbi non perſuadent, ad ducem Athenienſium Themiſtoclem tranſgreſſi, paciſcuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœam perſtarent donec pugna nauali decerneretur. Themiſtocles autem hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex ſua ipſius pecunia, quinque talentis impertit: hoc perſuaſo, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui ſolus reluctabatur, negans ſe permanſurum, ſed ab Artemiſio profecturum, ita alloquutus eſt iureiurando interpoſito: Tu verò haudquaquam nos deſeres, quem ego maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum tibi mitteret ſocios deſerenti. Hæc loquutus, ſtatim ad nauem Adimanti tria miſit argenti talenta. Iſtis pecunia

1 In Græciã interiora.

corruptis, cum EVbœensibus gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quã acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit eos qui partem illius acceperant, quòd putabãt eam ab Athenien sibus ad hoc ipsum profectam esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa diluculum venissent, quumque id quod etiam antè audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, si fortè eos interciperent. Cæterùm ex aduerso inuadendum non videbatur, ne Græci, conspectis ipsis obuiam tendentibus, fugam capesserent, [1] noxque fugientes exciperet. Sed euenire oportebat vt hi effugerent, & illorum insidiantium ne sacrificulus quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendã hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Capharea & Geræstum ad EVripum, ne circumuehentes EVbœam ab hoste cernerentur, sed eum circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hac irent, viam quæ retrò ferebat obsepietibus. reliqua verò classe ex aduerso ingruẽte. Quo capto consilio quas constituerãt naues miserunt, nõ habẽtes in animo ipsi eo die Græcos adoriri, nec priusquam signum quod conuenerat cum iis qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circumissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum ibant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidã Scionæus qui iisdem in castris erat, omniũ ea tempestate hominum optimus vrinator, qui etiam in naufragio ad Pelium facto multam pecuniam Persis seruauit, multa & sibi lucratus est. Hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos transire, sed quum ad eam diem non fuisset nactus occasionem, tunc ad Græcos transfugit. Sed incertum quónam modo illinc transierit. demiror tamen si verum est quod refertur. refertur enim, quum ex Aphetis mare subisset, non prius emersisse quàm ad Artemisium peruenit, octoginta ferme maris stadia emensus. De hoc viro & alia memorantur, partim mendaciis similia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemisiũ peruenisse. *Is vbi* eò peruenit, Græcos

205

1 Noxq; fugientes exciperet. alioqui enim euasissent. quum tamen, vt quidem illi consilium inibãt, ne igniferum quidem fuga superesse oporteret. *Q. Rationem enim inire volebãt qua omnes ad vnũ in suas manus venirẽt, & ne ignifer quidem elaberetur. Est enim τῇ αὐτῶν λόγῳ quod dicimus A leur conte, ainsi, Selõ qu'ils faisoyent leur conte.*

eos certiores fecit & naufragij facti & nauiũ ad circumeundam EVbœam dimiſſarum. Hoc illi audito inter ſe colloquuti ſunt: & quum multæ eſſent ſententiæ dictæ, illa euicit vt eum diem illic maneretur & in ſtatione perſtaretur: dehinc media nocte ſoluentes proficiſcerentur, & claſſi hoſtium quæ circumageretur occurrerent. Pòſt, vbi nemo ſe ex aduerſo fert, obſeruato diei crepuſculo, ipſi feruntur in barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites ducesq; paucis cum nauibus venientes in ſe conſpicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipſi naues educunt, ſperantes facilè ſe illos ire interceptum. meritò ſanè id ſperantes, quòd viderent paucas eſſe Græcorum naues, ſuas verò multo plures atq; velociores. itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnæ calamitatis loco ducentes quòd viderent circumueniri illos, quorum neminem animaduerterent eſſe rediturum. adeo enim infirmæ res Græcorum eſſe videbantur. Atij Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro ſe quiſque adnitebatur, vt ipſe primus aliqua naui Athenienſium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenienſibus ſermo atq; reſpectus. Græci, vbi eis ſignum datum eſt, primùm conuerſis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde ſecundo ſigno dato, opus capeſſunt, quanquam in exiguo ſpatio deprehenſi, & à fronte. mox triginta barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Cherſis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus nauem hoſtium cepit vir Athenienſis Lycomedes Æſchrei filius: idemq; palmam rei bene geſtæ retulit. In hac pugna quum inuicem nunc hi, nunc illi ſuperiores eſſent, interuentu noctis dirempti ſunt: & Græci quidem ad Artemiſium reuecti, barbari verò ad Aphetas, multo maius opinione ſua certamen experti. In hoc prælio, ſolus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienſes ob eam rem tractu ſoli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tempus mediæ æſtatis) immenſa vis aqua-

rum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac [1] naufragia ad Aphetas efferebantur & circa [2] nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternabantur, credentes se esse vtique perituros, vt qui in tantum malorum deuenissent: quippe quos, antequam respirassent è naufragio & tempestate quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarum in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negotium datum erat vt EVbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est quòd eos dum in pelago ferrentur, inuasit: adeo vt tristis exitus fuerit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas ac pluuia adorta est, quum essent ad concauaEVbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò ferrentur, ad petras impingebatur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauium quod superarat, nec multo plus foret. Atq; *hi quidē* circa EVbœæ cōcaua periere. Barbari verò qui apud Aphetas erāt, vbi ipsis libentibus dies illuxit, [3] naues suas stabilierūt, satis habentes, quum malè rem gessissent, quietē agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attulerunt, eos barbaros qui EVbœam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora profecti, naues Cilicum inuasere. Quas vbi corrupere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt 204
Tertio die barbarorum duces, tum indignè ferentes [4] à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt vt Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eosdem dies & hæc naualia prælia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EVripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidem sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam sinerent: barbari verò vt Græcorum

1 *Id est, Res naufragio demersæ.*

2 Nauium proris aduoluebantur.

3 Naues suas loco non mouebant. *Vel, Naues immotas sinebant.*

4 Se tantulam suam classem profligare. *Id est, In periculum conijcere ne profligaretur à Græcis.*

eorum copiis profligatis, tranſitu potirentur. Procedente autem Xerxianorum claſſe in aciem ordinata, dum Græci ſe apud Artemiſium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata claſſe circundabant. Ibi Græci ex aduerſo prodeuntes conflixere. Qua in pugna pari marte pugnatum eſt. nam Xerxiana claſſis præ magnitudine & copia ſua in ſe incidebat, perturbatis nauibus & mutuò incurſantibus: reſiſtebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur à paucis nauibus in fugã conuerti. Itaq; multæ Græcorũ naues interibant, multi etiam viri, ſed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicantes vtrique ab alteris abſceſſere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Ægyptij nauauerunt operam, cum alijs magnis editis operibus, tum hoc quòd quinque Græcas naues cum ipſis propugnatoribus ceperè. E Græcis autẽ eo die præſtantiſſimi extitere Athenienſes, & inter Athenienſes Clinias Alcibiadis filius: qui domeſtico ſumptu ac propria naui cum ducentis viris militabat: Vbi vtrique libenter in diuerſum abiere, ad ſuas ſtationes ſeſe recepere. Græci autem direpto prælio reuecti, etſi cæſorum corporibus, ac naufragijs potiti erant, tamen quòd malè affecti eſſent, præcipueque Athenienſes (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo [1] in vlteriora Græciæ deliberabant. Themiſtocles, reputans, ſi ab amicitia barbari Ione & Cares abduceret, fieri poſſe vt reliquos ſuperarent, dum EVbœenſes pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eisque dixit ſe aſtutiam quandam habere, qua ſperaret optimos quoſque ſociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditque, ad eam tranſigendam hos ab illis agendum eſſe, vt EVbœicorum pecorum quantum vellet quiſq; mactaret. ſatius enim eſſe ſuorum copiis illos potiri quàm hoſtẽ. Ac monuit vt ſuis quiſq; popularibus præciperet ignem accendere: ſibi autem de diſceſſu ſub tempus opportunum curã fore, vt ſine noxa abirent. Hoc illis probatum quum eſſet, accenſis ignibus ad pecora eſt itũ. nam EVbœenſes, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neq; exportauerant quicquã neq; importauerant: & velut impendente eis bello, res ſibi quoq; ipſis obſcuras

[1] In Græciæ interiora.

effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis,

Dum inga barbaricus canabacea tactat in aquor,
Vbœa capra mugientes fac procul absint.

His versibus quum nihil illi niterentur, tametsi mala tum aderant, tum impendebant, fiebat vt in plerisque aduersa fortuna vterentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Trachine speculator. nam erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, vt renuntiaret ijs qui apud Thermopylas erant an classis discessisset. At Abronychus Lysiclis filius Atheniensis, apud Leonidem erat paratus cum lembo ad nuntiandum ijs qui ad Artemisium agebant, siquid noui pedestribus copijs contigisset. Hic igitur Abronychus aduenies, indicauit ea quæ circa Leonidem & eius exercitum gesta erant. Qua isti re audita non iam sibi differendum abitum putauerunt: sed vt quiq; locati erant, abscesserunt: primi, Corinthij, postremi, Athenienses. Quorum Athenien sium velocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles se cōferens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium venientes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iustè facitis, militantes aduersus patres, & Græciam redigentes in seruitutem, Sed (quod præcipuum fuerit) state à nobis: sin hoc facere non potestis, [1] saltem nunc firis in medio. quod & ipsi facite, & Cares vt faciant obsecrate. Quòd si horum neutrum agere licet, & maiori necessitate estis obstricti quàm vt possitis desciscere, in re gerenda, dum pugnam conseremus, sponte agatis instrenuè, memores à nobis vos esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principium à vobis extitisse. Hæc Themistocles (vt arbitror) ancipiti consilio scripsit, vt si literæ regem laterent, Iones induceret ad deficiendum à rege ad se: sin ad eum deferrentur, darenturq; crimini, [2] infidos eidem redderet Iones, vt à prælijs nauali bus summouerentur. Postquam autem hæc Themistocles inscripsit, extemplo vir quidā Histiæus nauigio aduectus, barbaris nuntium attulit Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine, quòd fidem non haberent, seruari iusso, naues veloces ad rem explorandam miserunt. qua re per istos nuntiata, simulatque refulsit sol, omnis

205

[1] *Videtur hic mendosa esse Græca exēplaria: sed ex contextura elicitur hic sensus.* Et vos è medio nobis subducite. *Id est, Subducentes vos, ne in medium aduersum nos prodite, Vel, Subducite vos, ne vobis prodeundū sit, &c. Vocantur autē Athenienses Ionū patres vt suprà. pag. 176.*

[2] Suspectos.

mnis classis addensata ad Artemisium contendit: vbi ad meridiem vsq; immorata, mox ad Histiæam processit. Eò appulsi, vrbe Histiæorum potiti sunt, * & optimam portionem agri Histiæi maritimosq; vicos omnes percurſauerunt. Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæsos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicunque è suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erant autem viginti millia) eorum mille ferme relictis, cæteros depressa fossa humauit: &, ne à classiario exercitu cerni possent, eam humum exagitauit, folijsque constrauit. Præco vbi ad Histiæam perueniret, facto totius exercitus cœtu hæc dixit, Viri socij, rex Xerxes dat veniam cuicunque libet relictis ordinibus ire visum quemadmodum pugnetur cum amentibus hominibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil infrequentius fuit nauigijs: ita multi visere cupiebant. Profecti eò, hos omnes Lacedæmonios esse ac Thespienses credebant qui strati iacebant, quum etiam [1] seruos cernerent. [2] Itaque res eos qui transmisere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fecit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæteri verò conferti eundem in locum quater milleni comportati sitiq; essent. Atque hunc quidem diem in spectaculo consumpserunt: postero autem classiarij Histiæam ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ venerunt, victus inopes, & operam suam præstare cupientes: qui in conspectum regis adducti, interrogatique cum ab alijs Persis, tum verò à quodam præcipuè, de Græcis, quidnam illi agerent, responderunt eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicum atq; equestre. Rursus eodem percontante quòdnam illis præmium esset propositum propter quod certarent, oleaginã coronam inquiunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimam dixit sententiam, [3] quæ apud regem pro timida est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, non

* Ellopijq; agri & Histiæ regionis maritimos vicos omn. p. S.

1 Helotes. *quod erat seruus Lacedæm. peculiare nomen.*

2 Sed enim eos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa suorum cadauera egerat. Ac ridiculum quidem certè istud erat, horum, *id est barbarorum* cadauera mille duntaxat ia centia conspici, illorum autem iacere quatuor millia, eundẽ in locũ confertim cõgesta. *Illud autẽ γελοῖον, (id est ridiculum) nõ de re ipsa, sed de Xerxe dicitur, qui tam vecors in comminiscẽda hac impostura fuerit. Quod ad verbum ita Gallica lingua expresseris. Et de faict c'estoit vne grande mocquerie de vouloir que &c. Valla autem in eo etiam lapsus est quòd illos mille ab his quatuor millibus non distinxerit.*

3 Propter quam à rege pro timido est habitus. *vel, ignauo.*

pecuniam, ſilentiũ tenere nõ potuit quin coram omnibus « diceret, Papæ Mardoni, in quos viros induxiſti nos ad pu- « gnandũ? qui non pecuniarum certamen agitant, ſed virtu- « tis. Hoc ille dixit. Eo interim tempore poſt acceptam apud « Thermopylas calamitatẽ confeſtim Theſſali caduceatores « ad Phocenſes mittunt, vtpote ijs infenſi, cum ſemper an- « tea, tum præcipuè poſt nouiſſimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionẽ annis, quàm ipſi Theſ- ſali & eorũ ſocij omni cum copia bel'ũ Phocenſibus intu- liſſent, à Phocenſibus fugati ſunt ac * malè mulctati. nam quum ad Parnaſſum vſq; proceſſiſſent Phocenſes, ſecũ ha- bẽtes Telliam vaticinũ illum Eleum, ibi Tellias hic huiuſ- modi rem eis commentus eſt: Sexcentos viros è Phocenſi- bus præſtantiſſimos gypſo tam ipſos quàm arma illinit, eosq; ſub noctem in Theſſalos dimiſit, dato præcepto vt quemcunq; albicantẽ non cernerent, eum obtruncarent. Hos primùm Theſſalorũ excubitores, aliud quoddã prodi- giũ eſſe arbitrati, deinde ipſe exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæſorũ atq; ſcutorum Phocenſes potiti ſint: quorũ ſcutorum dimidiũ apud Abas, alterũ dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarũ huius pugnæ factæ ſunt ſtatuæ grandes, quæ circa tripodem ere- gione delubri Delphis viſuntur: & alteræ eiuſmodi in Abis poſitæ. Hoc Phocenſes in peditatũ Theſſalorum, à qui- bus obſidebantur, egerunt. Equitatũ quoq; eorundẽ, qui in ſuum agrũ incurſauerat, inſanabili clade afflixit. ad ingreſ- ſum enim qui eſt iuxta vrbẽ Hyampolin, depreſſa ingenti foſſa, amphoras illic inanes depoſuerunt, humumq; deſu- per iniecerunt, eamq; reliquo ſolo exæquauerunt: atq; ib Theſſalos expectarunt incurſuros. In eos Theſſali impetu dato, tanquã rapturi, in amphoras inciderunt, ibiq; equorũ crura confracta ſunt. Ob hæc ambo Phocenſibus infenſi Theſſali miſſo caduceatore ita dixere, ' Nũquid diſſimula- « tis amplius Phocẽſes agnoſcere nõ eſſe vos nobis pares? qui « & antehac inter Græcos, quãdiu partes illorũ nobis placue- « runt, ſemper vobis antecelluimus, & nunc apud barbarum «

2 Nunc demum Phocenſes ſententia mutata agnoſcite etiam magis *quam antea*, vos nequaquam nobis eſſe pares. *At Valla interrogatiuè hæc legit, quum tamen vera verba* γνωμιχῶν *ſignificatu interrogationem admittere non videatur.*

adeo

* *Alij, aſperè tractati. S.*

1 Quumq; *Theſſali* ad Parnaſſum compulſi eſſent, vates Tellies Eleus Phocẽſibus apud quos erat, hoc excogitauit. *At Valla* κατειλήφεσαν *ad Phocenſes retulit, quod tamen de victoribus dicitationi conſentaneũ nõ eſt. Sed Valla in errorem induxit fortaſſe præpoſtera interpunctio quã in ſuo exemplari habuit, & nominatiuus pro genitiuo abſolu to poſitus, videlicet οἱ Φωκέες ἔχοντες, pro τῶν Φωκέων ἐχόντων: quod nihil aliud eſt quam ſi, omiſſo illo participio, ita (& quidem multo breuius) diciſſet, τοῖς Φωκέων μέγιστα τελλίας ὁ ἦλεῖος σοφίζετο τόνδε τρόπον: Hæc obſeruatio ad intelligendos alios Herodoti locos magno adiumento eſſe poteſt.*

» adeo pollemus vt penes nos sit &. agro vos exuere, & in
» seruitutem redigere? Quam facultatem etsi obtinemus,
» tamen iniuriarum nos sumus memores, nisi vt eo nomi-
» ne quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipi-
» mus, omnia nos ab agro vestro damna auersuros. Hæc
206 Thessali Phocensibus denuntiabant, quòd soli Phocenses inter eius loci homines cum Medis non sentiebant: idque nulla alia causa, (vt ego coniectura comperio) quàm Thessalorum odio: partes Medorum (vt mihi videtur) sequuturi, si Thessali partes Græcorum fouissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem vt Thessalis facultatem esse sentiendi cum Medis, si aliter sentire vellent: sed nequaquam fore vt sponte essent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, vt barbaro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem regionem incursauerint. nam eius regionis [1] podeon angustus illic octoginta non amplius stadia in latum protenditur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs, quæ olim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum qui sunt in Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regionem ingressi barbari nihil admodum læserunt: cum Medis enim (etsi Thessalis non videbatur) sentiebant. Posteaquam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: (eorũ enim nonnulli cacumina Parnassi conscenderant, [2] qui vertex est iuxta vrbem Neonem illic sitam, nomine Tithorea: eoque se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in vrbem Amphissam, quæ supra Crisæum sita est campum) omnem tamen agrũ Phocensem incursauerunt: (sic enim ducebãtur à Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferroq; vastarunt. Vrbes etiã ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nã peragrantes eam iuxta Cephissum amnem, cuncta populati sunt, & hinc vrbẽ* Drymon incõderunt, illinc Charadram & Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonem & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios, *ad est fluminis accolas*: & Abas, vbi delubrũ Apollinis erat locuples & thesauris donariisq; compluribus exornatum, in quo, vt tunc, ita nunc redduntur oracula.

Plin. lib. 4. c. 3. Stephanus vtrò Δρυμία. S.

1 Quidam, Tractus angustus. Alij, Promontorius angustus. Camerarius autem ita hunc locum reddit, Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus, latitudine patens ad millia passuũ circiter quatuor. *i. quasi pero extenditur.*

2 Est autem multitudinis etiam capax vertex Parnassi, quà ad vrbem Neonem vergit, seorsum sitã: vocaturq; ille *vertex* Tithorea. *vel, Tithoreus, vt conueniat cum voce Latina Vertex masculi. gen. vt* Τιθορεὺς *cum Græca fœmin.* κορυφή. *Sic paulo post* κορυφῆς *meminit vocante* Τιθορέως. *Lego autem* κλιμάκων ἐπ' ἴσων τῶν, *pro* κλιμάκων ἐπ' ἴσωντῶν. *sed ne illius quidẽ lectionis sensus satisfacit.*

** Pausan. Δρυμέαι vocat.*

318,34: itidẽ

Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprantium exstinxerunt. Prætergressi quoque Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hâc iter intenderunt. Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hâc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quàm quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assiduè referentibus cum alia, tum præcipuè Crœsi Halyattis filij donaria. Hoc Delphi quum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, nunquid eam humi defoderent, an alium in locum transportarent. Eam deus illis interdixit ne amouerent: se enim sufficturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis vxoribusque in Achaiam traiectis. Plerique igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Denique omnes Delphi vrbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est* Θεσπιῳδὸν. Posteà verò quàm barbari subeuntes appropinquabant, templumque cernebant, interim propheta cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclaui, quæ [1] iussus proposita fuerant, eaque nefas erat cuiquam mortali contingere. quod ostentum iis Delphis qui aderant perrexit nuntiatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ

[1] quod

[1] *Ex iis quæ paulò post sequuntur, videtur colligi hic pro ἐκωὺν reponendum esse ἐξωὺν.*

[1] quod eſt ante templum, tum verò etiam maiora quàm ſuperius prodigia repræſentata ſunt. [2] res profectò hæc valde miranda: nam arma Martia ſua ſponte extra delubrum propoſita apparuerunt. Quod tamen ſecundo loco actum eſt, ex omnibus miraculis maxima eſt admiratione dignum. quum enim barbari ad ſacellum Mineruæ quod eſt ante templum accederent, interea è cœlo fulmina in eos deciderunt: & à Parnaſſo duo abſciſſi vertices, magno cum fragore ſunt deuoluti, permultoſque eorum interceperunt: atque ex ipſo ſacello Mineruæ vociferatio iubilatioque extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus terror incuſſus eſt barbaris, vt fugæ ſe mandarent. Ea re cognita Delphi deſcendentes magnam eorum ſtragem edidere. Qui autem ſuperfuere, rectà ad Bœotos effugerunt: & quum rediſſent, referebant (vt ego accipio) alia
207 ſe præter ea quæ dixi miracula vidiſſe, duos armatos [3] humana natura auguſtiores inſtitiſſe ſibi, cædem facientes atque inſequentes. Hos autem duos Delphi aiunt indigenas heroas eſſe, Phylacon & AVtonoum, quorum fana viſuntur, Phylaci quidem, ſecundum ipſam viam ſuper ædem Mineruæ: AVtonoi verò, prope Caſtaliam, ſub Hyampeo vertice. Saxa autem quæ à Parnaſſo deciderunt, adhuc ad noſtram vſque memoriam integra extant in fano * Mineruæ protemplaris locata, ad quod [4] per barbaros deuoluta peruenere. [5] Atque hic receptus à templo horum virorum fuit. Græcorum autem claſſis ab Artemiſio profecta, rogatu Athenienſium ad Salaminem ſubſtitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienſes, tum vt liberos atque vxores ex Attica ſubducerent, tum vt conſultarent quid ſibi agendum eſſet. Nam in rebus quæ contigerant, conſilium capiendum habebant, tanquam opinione fruſtrati: quippe qui quum putaſſent inuenturos ſe Peloponnenſes

1 *Videtur potius* προναίαν *eſſe cognomentum Mineruæ, à prouidendo ita dictæ. niſi forte legit Valla* πρόναιος, *qui pro eo quod hic Fanum, ſtatim Sacellum dicit, & Ædem. (cuius interpretationem ſequendo quæ paulò poſt habetur, videlicet Fano Mineruæ protemplaris, hic reponendum fuerit, Mineruæ quæ eſt ante templum.*

2 Nam & hoc magnum quidem miraculum eſt, *(quod videlicet modò dictum fuit)* Martia arma conſpecta fuiſſe extra templum exſtantia ſua ſponte: *(vel à ſeipſis, i. ſine vllius opera)* ſed quæ illud ſequuta ſunt, inter quæli-

bet ſpectra, maxima eſt admiratione dignum, *Vel, pro quibuslibet ſpectris, aut oſtentis.* 3 Statura humana proceriores ipſos inſequi, ſtragem inter perſequendum edentes. 4 *Id eſt, Per medium barbarorum.* * *Pro* Προναίᾳ, quod *ſecutus eſt interpres, legitur apud Pauſ. 323. 40.* Προνοίᾳ: *quod ſonat* Mineruæ Prouidentiæ, *Idem tamen Pauſanias &* Προνάῳ Ἀθηνᾶς *(id eſt* Protemplaris Mineruæ*) mentionem facit 289. 25. Suidas quoque vtramque agnoſcit: ſed ita vt* Προνοίαν *hic legerit.* Προνοίαν *ex Æſchylo, Callimacho, & Demoſthene citat Paul. Leopard. Emend. l. 8. c. 1. S.* 5 *Id eſt, Atque ita multatis à templo ſe receperunt.*

ad excipiendum barbarum in EVbœa ſubſidentes, horum n. hil inuenerant, ſed audiebant illos Iſthmum muro ſepire, hoc plurimi facientes vt ipſi ſupereſſent, & terram ſuam obtinentes tutarentur, omiſſis cæteris. Hæc Athenienſes quum audiſſent, ita ſocios obſecrarunt vt ad Salaminem ſiſterent claſſem. Quò aliis appulſis, Athenienſes in terram ſuam profecti propoſuere edictum vt qua quiſque Athenienſium ratione poſſet, ſeruaret liberos atque domeſticos ſuos. Ibi plurimi eorum ſuos in Trœzenem miſerunt, quidam in Æginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſque properantes ſua pignora exportare, quòd vellent oraculo obſequi: & ante omnia, quòd Athenienſes aiunt ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe * obſeruatum. Et tanquam re vera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſint è mel'e confecta: quæ quum ſemper ſuperioribus temporibus depaſcerentur, tunc illibata manſerant. Id quum ipſa templi antiſtes indicaſſet, eo magis Athenienſes eoque promptius deſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. exportatis itaq; rebus omnibus, ad caſtra nauigauerunt. Poſteaquã autem eos qui ab Artemiſio ſoluerant, ad Salaminem ſubſtitiſſe audierunt reliqui claſſiarij qui ad Trœzeniam erãt, eodem confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Pluresq; multo contractæ ſunt naues quàm ad Artemiſium decertauerant, & à pluribus ciuitatibus, eodem quo ad Artemiſium duce, EVrybiade Euryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maximè veloces obtinebant Athenienſes. quæ claſſis ex his cõſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonij ſedecim naues præſtabant: Corinthij, totidem quot ad Artemiſiũ præſtiterant: Sicyonij, quindecim: Epidaurij, decẽ: Trœzenij, quinq;: Hermionenſes, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionenſibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouiſſimè profecti. nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quę Doris nunc vocatur, abducti. Hæ copię Peloponnenſium erãt. Eorum autem qui ſunt in exteriore continente, Athenienſes ſuprà quàm cæteri naues præſtabant, ſoli centũ octoginta. quippe quibus nõ adfuerunt in pugna

* Verſatum. nec ſolùm hæc dicunt, ſed etiã perinde ac ſi eſſet, menſtrua ei *libamina* apponunt. libum *ſcilicet* mellitum: *ſeu* placentam mellitam. S.

pugna ad Salaminem gesta Plataeenses, ob hanc causam, quod quum Graeci ab Artemisio dilapsi sunt, Plataeenses, vbi iuxta Chalcidem appulsi fuere, descendentes in Pieriā oræ Boeotiæ, ad recipiendos domesticos suos se conuerterant. ita dum in suis conseruandis occupātur, relicti fuere. Athenienses autem sub Pelasgis eam quæ nunc Graecia nuncupatur tenentibus, Pelasgi erant, Cranai nominati: sub rege verò Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Athenienſis exercitus. Megarenses autem tantundem copiarum quantum ad Artemisium attulerūt. Ampracij, septem cum nauibus auxilio venerūt: Leucadij, cum tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulanis autem Æginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed iis oram suam tutabantur: verùm cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Æginetæ Dores, ab Epidauro. cui insulæ nomen antea fuerat OEnone. Post Æginetas eadem quas ad Artemisium viginti naues præbuere Chalcidenses: & Eretrienses, septem. hi Iones sunt. Deinde autem Chij eadem præbuere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxij autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodum & cæteri insulani, à popularibus ad Medos missi erant, sed illorū iussa aspernati, transiere ad Græcos, suasu Democriti, viri inter ciues illustris, & tūc trierarchi. Naxij autem Iones sunt ab Athenienſibus ducentes originem. Styreenses quoq; eadem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthij, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtriq; ue Dryopes sunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partib. hi enim soli ex insulanis terram barbaro & aquam negauerunt. intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incōlunt. Siquidem Thesproti, quum sint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir [1] ter pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac classe triremes

[1] *Ter in certamine Pythico victor.*

præbuerunt: Melij autem & Siphnij & Seriphij penteconteros, [1] *id est biremes*: Melij dùas, Siphnij Seriphiiq; vnam vtrique. Melij, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnij & Seriphij, ab Athenienſibus Iones. Summa nauium, præter penteconteros, fuit trecentæ [2] quinquaginta octo. Quæ poſteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem conuenerunt, inter earum duces conſultabatur, EVrybiade rogante vt qui vellent ſententiam dicerent, vbinam ex iis locis quibus ipſi potirentur, commodiſſimum foret pugna nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat: itaque de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum ſententiæ in hoc congruebant, vt profecti ad Iſthmum ante Peloponneſum decertarent, hac videlicet ratione, quòd, ſi malè pugnaſſent, ad Salaminem quidem, obſeſſis ſibi in inſula nullum ſubſidium oſtendebatur: ad Iſthmum verò dabatur ad ſuos effugium. Hæc ratio quum à ducibus Peloponnenſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis nuntiatum iam Atticam barbarum eſſe ingreſſum, eamque omnem igne vaſtare. nam copiæ quæ cum Xerxe erant, Bœotiam peragrantes. incenſa tum Theſpienſium, qui in Peloponneſum abſceſſerant, tum Platæenſium vrbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo autem Theſpiam & Platæam incenderunt quòd à Thebanis acceperant illas ciuitates non ſentire cum Medis. A traiectu autem Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere barbari, vnum menſem triuere tranſeundo in Europam, tres alios dum in Atticam peruenere, Calliade ſummum Athenis magiſtratum gerente: vrbemque deſertam cepere, paucis quibuſdam Athenienſibus in templo repertis, necnon quæſtoribus æratiis, & hominibus egenis, qui præſepta foribus atque lignis arce ſubeuntes arcebant: qui non exierant illinc ad Salaminem ſimul præ inopia victus, [3] ſimul opinione oraculi ſoluendi, quod reddiderat ſibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium eſſe, non naues. Hos Perſæ, caſtris ex aduerſo arcis poſitis in prominenti colle, quem Areon pagon Athenienſes vocant, hunc in modum obſederunt: Sagittas ſtupa circumdatas vbi incenderant, emittebant in illorum vallum, Athenienſes, quanquàm obſeſſi, &

ad

1 *Atqui ipſemet huius libri initio penteconteros interpret. nauigia quinquagenum remorum.*

2 Septuagintà octo.

3 Simul quòd oraculum inueniſſe ſibi viderentur. *i. oraculi ſenſum, ſine mentem.*

ad vltimum malorum deducti, etiam inſcenſo vallo, tamen reſiſtebant: ac ne verba quidem Piſiſtratidarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis ſubeuntes deuoluebant ſaxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops conſilij fuerit, quòd eos expugnare non poſſet. Tandem ex difficultatibus acceſſus quidam apparuit barbaris. neceſſe enim erat, ſecundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente eſt, ſubiici Perſis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & adſcenſus, qua parte nemo excubabat, quáque nemo credebat quempiam hominum aſcenſurum, hac parte, etſi loco prærupto, quidam conſcenderunt, iuxtà templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem aſcendiſſe viderunt Athenienſes, partim è muro ſeſe præcipitauerunt, atque extincti ſunt, partim in ædem refugerunt. At Perſæ qui aſcenderãt, primùm ad portas contendunt, eisque patefactis ſupplices trucidant: atque vbi omnium ſtragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Suſa ad Artabanum mittit, nuntiatum res bene geſtas, ac præſentem ſtatum. Poſtero die quàm nuntium miſerat, conuocatis Athenienſium exulibus expeditionis ſuæ comitibus, iuſſit vt conſcenſa arce hoſtias ſuo ritu immolarent: ſiue aliquo in ſomniis viſo, ſiue ſua ſponte facti pœnitens quòd templum concremaſſet. Exules Athenienſes id quod iuſſi erant exequuti ſunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Eſt in arce hac, Erechthei (qui fertur fuiſſe terrigena) templum, in quo olea eſt & mare, vt apud Athenienſes prædicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita quòd de regione decertaſſent. Hanc igitur oleam vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienſes qui ab rege iuſſi erant rem diuinam facere, altero ab incenſione die quum in templum aſcendiſſent, aſpexerunt fruticaſſe, edito à ſtipite virgulto cubiti inſtar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nuntiatum eſt vti res circa Athenienſium arcem ſe haberent, eò perturbationis deuenere, vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propoſitum nego-

tium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac vela tollerent 209
tanquam profecturi: cæteriſque qui relinquebantur, ſtatuerent ſibi ante Iſthmum prælio nauali decernendum. Et quum nox adfuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcenderunt. Ibi Themiſtoclem pergentem ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus vir Athenienſis quidnam ab ipſis decretum eſſet: & quum ab eo audiſſet decretum eſſe vt ad Iſthmum
1 Pro Peloponneſo, *alibi vertit.* proficiſcerentur, & [1] ante Peloponneſum dimicarent, *Si iſti*, inquit, *à Salamine proficiſcantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad ſuam enim quiſque patriam remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominum quiſpiam cohibere poſſit quominus copiæ dilabantur: Græciaque peribit conſilij inopia. Quare ſiquid comminiſci potes, perge, & quod decretum eſt conare irritum reddere, & EVrybiadem à ſententia reuocare, vt hîc perſtet.* Themiſtocles, quum hæc admonita ſibi admodum probarentur, nullo reddito reſponſo ad EVrybiadis nauem perrexit. vbi hominem conuenit, ait velle ſe de negotio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingreſſum iubet loqui quę vellet. Cui Themiſtocles aſſidens, quæcunque à Mneſiphilo acceperat, tanquam à ſemetipſo refert, & alia adiicit multa, donec EVrybiadem à ſententia reuocauit: perſuaſitque vt è naui prodiret, & duces ad concilium contraheret. Ij poſteaquam congregati ſunt, priuſquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipſos coegerat, Themiſtocles multis agebat verbis prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, *Themiſtocles, inquit, in certaminibus ij qui ante alios ſurgunt, colaphis cæduntur. Eum refellens Themiſtocles, At qui, inquit, relinquuntur, non coronantur.* Comiter autem Corinthio quum reſpõdiſſet, ad EVrybiadem cõuerſus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius illos, poſteaquam à Salamine profecti fuiſſent, dilapſuros: (præſentibus enim ſociis, nõ putabat ſibi decorum quempiam accuſare) ſed aliunde oratione ſumpta, *In te nũc, inquit, ſitum eſt ſeruare Græciam, ſi mihi accedens, nauale hîc prælium facias, & non horum quibuſdam credẽs, claſſem ad Iſthmũ abducas. vtrunque enim, quum audieris, inter ſe comparato. Si ante Iſthmum confliges, in patenti pelago dimicabis,*

» cabis, vbi nobis minimùm expedit, naues habentibus &
» grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiamsi in aliis fe-
» liciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem &
» Megara & Æginam. nam illos vnà comitabitur suus pede-
» ster exercitus. atque ita tu eos in Peloponnesum ages, o-
» mnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id
» feceris quod suadeo, hæc in eo reperies cõmoda: Primùm
» si in arcto conflixerimus nos, paucæ naues cum multis,
» profectò [1] si æqua belli contingent, multo superiores eri-
» mus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spa-
» tioso, pro illis. Præterea Salamis seruatur, vbi nostri nunc
» liberi collocati sunt & vxores. [2] Est & alia hîc causa propter
» quam item debes præcipuè hîc manere, quòd pro Pelopon
» neso & isthmo pugnabis: quò caue (si sapis) ne istos ducas.
» Quòd si id quod spero continget, vt classe vincamus, bar-
» bari neque ad isthmum nobis aderunt, neque vsquam lon-
» gius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde
» nobis lucrifaciemus quę seruauerimus, Megara, Æginam-
» que, atque Salaminem, apud quam *credibile est nos hosti-
» bus fore superiores. [3] Credibilia enim suadentibus homi-
» nibus ferè prosperè cedit: secus facientibus ne deus quidem
» vult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hęc dicentem
Themistoclem rursus interpellans Adimantus, iubebat si-
lere eum, vtpote cui patria non esset: quinetiam EVrybia-
dem non sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita
demum id sinere quum vrbem Themistocles habuisset:
videlicet exprobrans quòd Athenæ captæ essent, teneren-
turque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis
multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum,
& vrbem multo maiorem quàm illis, [4] vnde naues fer-
me ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inua-
dentes possent propellere. Hæc quum ratione significas-
set, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia lo-
» quebatur, inquiens, Tu verò si hîc manes, vir eris egre-
» gius: sin minus, Græciæ euersor. totum enim belli mo-
» mentum nobis naues sustinent. Sed mihi crede, nisi hoc
» feceris, nos, [5] sicuti sumus, vbi domesticos receperimus,
» in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam

1 Si rationi cõsentaneus sit belli exitus.

2 Sed & hoc interest cætera est quod in primis ample cti debes: Hîc manens, pro Peloponneso & Isthmo nihilo secius pugnabis.

* Ἀσῦσόν ἐς τὸ σῆμα significat portus oraculo prædictum est *Leop. Emend. lib. 3, c. 1, vertit* fatale est. S.

3 Consilia enim agitantibus rationi consentanea succedunt illa vt plurimùm: at siqui agitent consilia rationi nõ consentanea, ne ipse quidẽ deus ad humanas delibẽ rationes vult se accommodare.

4 Tantisper dum essent illis ducentæ naues armatæ. nullos enim ex Græcis illo inuad. posse propulsare.

5 Ita vt nos habemus. i.

Iam nunc, & nihil innouantes circa rerum nostrarum statum.

noſtra eſt: & quam, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus ſociis deſtituti meorum verborum reminiſcemini. Hæc dicente Themiſtocle, EVrybiades [1] edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quòd maximè formidabat ne ſi ad Iſthmum claſſem reduxiſſet, ab Athenienſibus deſereretur: quibus deſerentibus, iam reliqui non eſſent in pugnando hoſtibus pares. Ita ſententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod vbi EVrybiadi placuit, ij qui altercationibus velitati fuerant circa Salaminem, quum illic ſeſe appararent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & ſimul oriente ſole, extitit terræ & maris motus: propter quod viſum eſt faciendum vt Æacidas in auxilium inuocarent. [2] Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine ſunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauemque ad Æacum & ad alios Æacidas inuocandos Æginam miſerunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir Athenienſis, atque idem exul, & apud Medos factus illuſtris, per id tempus quo Attica regio Athenienſibus deſolata, à pedeſtri Xerxis exercitu vaſtabatur, ſe fortè fuiſſe vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriaſium, vidiſſéque puluerem triginta ferme millium virorum procedẽtem ab Eleuſine: & quum demirarentur quorúmnam hominum eſſet ille puluis, ſtatim ſe audiſſe vocem, quæ vox ipſi videretur iacchus myſticus: & Demaratum (vt qui eſſet ſacrorum quæ fierent in Eleuſine ignarus) interrogaſſe quídnam eſſet quod ita ſonaret, ſeque dixiſſe, Demarate, [3] non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palam eſt, quum Attica ſit deſolata, numen ab Eleuſine reſonans, venire auxilio Athenienſibus ac ſociis. & ſi quidem in Peloponneſum incumbat, periculum regi erit, eiusque copiis quæ ſunt in continente: ſin ad claſſem quæ ad Salaminem eſt conuertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autem ſolennia Athenienſes quotannis celebrant Cereri atque Proſerpinæ: & his ſacris quicunque vult, & Athenienſium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quam audis, eſt in hoc feſto bacchantium. Et ad hæc dixiſſe Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam hoc

1 In diuerſam à priore ſententiam addu cebatur. *Vel, Ad ſentiẽdum aliud quàm prius inducebatur. Ad verbũ, Redocebatur. i. Diuerſum ſentire docebatur. Vel, Dedocebatur quod ſentire edoctus fuerat.*

2 Sicut autem deliberatum fuerat, ita hęc fecerunt. quũ enim diis omnibus preces fudiſſent, illinc quidẽ, ex ipſa *nimirũ* Salamine, Aiacẽ Telamonemq; inuocauerunt. ad Æacum autẽ cæteros q́ue Æacidas inuocandos nauem Æg. miſ.

3 Fieri non poteſt quin magna aliqua cl.

» hoc verbum dixeris. nam ſi ad regem referatur, capite
» plecteris, vt nec ego te nec alius quiſpiam hominum queat
» eripere. quamobrem tene ſilentium. hæc autem expeditio
» diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuiſſe aiebat.[1] Ex illo autem puluere ac voce factam eſſe nubem, eamque in ſublime elatam, Salaminem verſus ad Græcorum exercitum fuiſſe delatam. Ita ſe didiciſſe nauticas Xerxis copias eſſe perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios teſtes citans. Claſſiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conſpecta ſtrage Laconica ex Trachinia in Hiſtiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præſtò fuerunt. Nec verò minori (vt mihi videtur) numero vel pedeſtres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ ſunt, quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in ſupplementum eorum qui aut tempeſtate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemiſium prælii interierunt, hos ſubſtitutam qui nondum regem ſequuti fuerant, Melienſes, Dorienſes, Locros, Bœotos, qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Theſpienſibus & Platæenſibus: necnon Caryſtios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes inſulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina ſuperius commemoraui. nam quo magis penetrabat in Græciam Perſes, eo plures eum nationes ſequebantur. Quæ omnes, exceptis Pariis, poſtquam Athenas venere, & ad Phalerum, (Parij autem in Cythno[2] relicti, quò bellum caderet exſpectabant) ibi Xerxes ipſe ad claſſem deſcendit, animo coetum claſſiariorum adeundi, & eorum audiendi ſententias. Eò profectus vbi præſedit, aſſidentibus qui accitu eius aderant, ſuæ quoque gentis tyrannis ac nauium præfectis, vt cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: miſit ad eos Mardonium tentandi gratia, ſciſcitatum ſingulos prælium nauale faceret necne. Poſteaquam Mardonius à Sidonio exorſus, ſingulos circumiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere ſententiam, iubentes fieri prælium: Artemiſia verò, Hæc, inquit, Mardoni, quæ dico, regi referas: [3]me neque in præliis ad EVbœam geſtis ignauiſſimam extitiſſe, neque minima contuliſſe

1 Poſt illum autem puluerẽ ac vocem ortam eſſe nubem.

2 Quum remaniſſent.

3 Me, quæ nec in naualibus ad Eubœam prẽliis me ignauiſſimè geſſi, nec minima præſtiti, par eſt, domine, ſententiã meam proferendo, quæ maximè è re tua eſſe cenſeo, indicare: atq; ideo hæc dico, Parce nauib⁹, nec prælium nauale cum iis viris &c.

in te, domine. ideo, quum talis sim, æquum esse, ea quæ in rem tuam maximè esse sentio, demonstrare. Itaque hoc tibi suadeo, vt nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum iis viris qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto fœminis viri. Quid enim necesse habes omnino venire in discrimen pugnæ naualis? nònne Athenas habes quarum gratia expeditionem sumpsisti? nónne reliquam Græciam? ac nemo tibi obsistit? Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt vt eos decebat. Quòd autem ego recasuras hostium res arbitror, id exponam: Si non instabis pugnæ nauali committendæ, sed classem perges hîc continere ad terram, aut etiam tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi, domine, succedent ea quorum gratia venisti. neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque vrbes defugient. quoniam neque commeatus est eis in hac insula, vt ego audio, neque, si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hîc eos credibile est perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Atheniensibus faciẽda curaturos. At si pugnam 211
naualem gerere approperabis, vereor ne copiæ nauticæ malè re gesta pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiã rex in animum dimitte: vsu venire vt bonis quidẽ hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideoq; tibi (qui virorum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorum censentur, Ægyptij, Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla vtilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicunq; ei benevolebãt, noxiã illi rebantur suam orationem, tanquam aliquid mali passuræ ab rege, quẽ vetaret pugnam facere naualem: at ij qui malè consultum illi volebant inuidebantq;, vtpotè cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius quã dixerat sententia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, postquã ad eum sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus est Artemisiæ sententia: & quum iã antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus vt [1] pluribus staretur iussit, ratus ad Euboeam suos sponte malè pugnasse, quòd videlicet ipse abfuisset: itaque constituit spectaculo pugnæ naualis interesse. Classiarij, vbi nũtiatum est illinc esse soluendum, classem Salaminem versus ducũt, & per otium in aciem sunt digesti. Sed quum

eos

[1] *Id est Sententiis plurium. Qu'on se tenit à la plus grande voix.*

eos dies defecisset quominus prælium committerent, (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant: quum interim Græcos metus formidoque cepit, cum alios, tum verò Peloponnenses, quòd ipsi desidentes in Salamine, pro Athenienſium terra essent certaturi: qui si superarentur, in insula deprehensi forent obsidendi, sua terra sine præsidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per cõtinentem ingrederentur. Nam vbi Leonidem cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponnenses, celerrimè ex vrbibus concursu facto, Isthmum insederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi considentes, primùm viam Sironidem obstruxerunt, deinde consilio inito Isthmum muro inædificabant, opusq; perficiebant, quippe nemine (quum tot millia virorum essent) cessante. nam & lapides & lateres & ligna, & cistas sabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neque nocturno. Hi autem è Græcis fuerunt qui ad Isthmum auxilio cum omni copia venerunt: Lacedæmonij, & Arcades omnes, & Elei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurii, & Phliasij, & Trœzenij, & Hermionenses. Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnensibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponnesum gentes septem, quarum duæ indigenę eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurij: vna, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit: reliquæ quatuor è septem aduentitiæ sunt, Dorienses, AEtoli, Dryopes, Lemnij. Ac Dorienſium quidem multæ sunt & insignes ciuitates: AEtolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina, quæ ad Cardamylam Laconicam sita est: Lemniorum autem, omnes Parortani. Cynurij autem, quum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, sub imperio Argiuorum impositi, & progressu temporis, quum essent Orneatæ, itemque accolæ. Harum igitur septem gentium cæteræ præter eas quas recensui, è

medio cesserunt: & (si ingenuè loqui fas est) in medio sedentes cum Medis sentiebant. Apud Isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, vtpote pro omni iam cursu, quòd nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso soliciti, adeo vt alius alium adiens, & summissa voce loquens admiraretur in EVrybiade consilij inopiam: tandem verò res erupit in medium, consiliumque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Athenienſibus verò & Æginetis & Megarenſibus, ſatius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnensium euicit, clanculum è concilio egressus, misit ad classem Medorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eorum pædagogo liberorum suorũ: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit, [1] (vbi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces barbarorũ profectus hæc inquit,

1 Quo tempore Thespienses ciues recipiebant, *id est ius ciuitatis donabant.*

Dux Athenienſium, quòd partibus regis fauet, præoptatq; « res vestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam « clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculsos « fugam facere velle, & nunc offerri vobis occasionem exe- « quendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligen- « tiam eos dilabi sinatis. nam neque inter se consentiunt, ne- 212
« que vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes cer- «
« netis eos qui vobiscũ & eos qui contra vos sentiunt. Hac re «
Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes barbari, tum in insulã paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traijciunt, tum mediam circa noctem cornu quo ad vesperam spectabat producunt Salaminem versus, eam circumituri: producunt item qui circa Ceon & Cynosurã instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant nequa Græcis liceret effugere: sed circumuenti vicem redderent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psyttaleam traijciebant

ebant Perſas, vt commiſſo nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorũ eò efferretur, (erat enim inſula in traiectu pugnæ ſita)ij Perſæ [1] ſuos ſeruarent, alienos interimerent. Hoc autem ne hoſtis ſentiret, clanculum egere, nulla noctis parte conceſſa ſomno. In has ego res intuens, non habeo aduerſari oraculis tanquam non, veris volens euidenter loquentia conari refellere,

[1] Alios ſeruarent, alios interim.

Auricoma poſtquam Diana littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cyneſura,
Spe ſtolida fortes quòd Athenas marte ſubegit,
Compeſcet iuuenem meritiſſima pœna ſuperbum,
Inſtinctum furiis, ſibi cedere cuncta putantem.
Nam miſcebitur æs æri, mars ſanguine pontum
Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, ſimul & Victoria pollens.

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neq; ipſe de fide oraculis deroganda auſim dicere, neque ab aliis dici ſuſtineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatus eſt tumultus, nondum ſcientes à barbarorum nauibus ſe circumueniri: vbi autem orto ſole inſpexerunt hoſtem inſtructum, cenſuerunt ibidem ſibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Ægina Ariſtides Lyſimachi filius, Athenienſis quidem, ſed in exilium à populo eiectus, quem ego (vt eius mores accepi) virum optimum Athenis atque iuſtiſſimum cenſui. Hic vir conſilio aſſiſtens, Themiſtoclem euocauit, non amicum ſibi, ſed in primis inimicum: verùm præ magnitudine præſentium malorum oblitus ſimultatum, euocauit hominem colloquendi gratia. præſenſerat enim Peloponnenſes maturare ad Iſthmum claſſem reducere. Qui, quum prodiſſet » Themiſtocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc » ipſo contendere debemus inter nos hac de re, vter noſtrum » de patria præclarius mereatur. te verò certiorem facio, per» æque eſſe Peloponnenſibus multa verba facere ac pauca » de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipſemet » vidi, refero: nunc, ne ſi velint quidem, Corinthios atque » ipſum EVrybiadem enauigare poſſe, quoniam circumda» ti ab hoſtibus vndique ſumus. quare ingreſſus ad eos, hoc » indicato. Cui reſpondens Themiſtocles, Vtilia ſanè, inquit,

iubes, bonũ afferens nuntium. Nam quod ego precabar vt fieret, id ipse tu conspicatus fieri veniſti nuntiatum. [1] vt enim ſcias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus facto fuit vt Græci qui nolebant ſua ſponte ad pugnam deſcendere, deſcenderent inuiti. Tu verò, quandoquidem vtilia nuntiatum veniſti, per teipſum nuntiato. Quoniam ſi ego retulero, videbor rem commentitiam dicere, nec ipſis perſuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingreſſus, vti res habet ipſe referas. Quod vbi feceris, ſi tibi fidem habebunt, optimè habet: ſinminus, perinde nobis erit. neq; enim ſi vndiq; circumdati ſumus, vt tu ais, amplius iſti defugient. Ariſtides concilium introgreſſus, eadem retulit, dicens ſe ex Ægina veniſſe, & ægrè elapſum, latendo ſtationem hoſtium. Omnem enim claſſem Græcorum, à Xerxis claſſe circumuentam: ideoq; hortari ſe vt ad defenſionem ſui illi ſeſe præpararent. Hæc loquutus Ariſtides, retrò abijt. Rurſus autem inter duces altercatio orta, pleriſq; eorum fidem nuntio non habentibus. Quibus non credentibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Soſimenis filius, qui omnem veritatem attulit. Cuius facti nomine Tenij in tripode qui Delphis dedicatus eſt, inter eos qui barbarum debellarunt, ſcripti fuere. Ex hac autem naui quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemiſium transfugit, expleta eſt Græcorum claſſis trecentarum & octoginta nauium. duæ nanq; prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, vbi eis verba Teniorum fecerunt fidem, ſeſe apparauerunt tanquam dimicaturi. Et ſub diluculum, quum propugnatorum cœtum feciſſent, Themiſtocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis ſumma erat, meliorũ cum peioribus comparatio, quæcunq; in hominis natura atq; induſtria exiſtunt, exhortatus vt meliora eligerent. Vbi perorauit, iuſſit illos ingredi naues. quibus ingreſſis, rediit ab Ægina triremis quæ profecta ad Æacidas erat. moxq; omnes naues Græci ſoluerunt. In quos mouentes continuò barbari ſunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci [2] quum inhiberent remos, ceſſimq; irẽt, Aminias Palleneus vir Athenienſis, euectus naui in hoſtilem incurrit: cui implicitus quum hæreret,

213

1 Scito enim quæ à Medis fiunt, à me profecta eſſe.

2 Quum inpuppim inhiberent vt appulſuri. *Bud.*

ret, nec abſtrahi poſſet, ita cæteri venientes auxilio conſerti ſunt. Hunc in modum aiunt Athenienſes extitiſſe initiũ pugnæ: Æginetæ verò, nauem quæ ad Æacidas abierat feciſſe initium. Quanquam etiam hoc refertur, ſimulachrũ mulieris fuiſſe eis oblatũ: & quum apparuiſſet, ita illos exhortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: ſed
» prius his verbis conuitiatum, [1] O dæmonij, quouſq; remos
» inhibebitis? Cæterùm aduerſus Athenienſes inſtructi erãt Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleuſinem occidentemq; vergebat. Aduerſus Lacedæmonios inſtructi erant Iones. hi autẽ cornu tenebant quod ad auroram ſpectabat & Pireum: quorũ pauci admonitu Themiſtoclis de induſtria ignauiter agebãt, pleriq; minimè. Enimuerò cõplurium trierarchorum nomina commemorare poſſem, qui Græcos naues expugnauere: ſed neminem nominabo præter Theomeſtorem Androdamantis filiũ, & Phylacon Hiſtiæi filium, ambos Samios. quorũ duntaxat ideo mentionem facio, quòd Theomeſtor ob hanc nauatam operã à Perſis tyrannus Sami ſit creatus, Phylacus inter bene de rege meritos adſcriptus ſit, & multo tractu ſoli donatus. Bene meritũ autẽ de rege, Perſica lingua Oròſangæ vocantu. De his quidem ita res habet. Multitudo autẽ regiarum nauium ad Salaminẽ expugnabatur, partim ab Athenienſibus corrupta, partim ab Æginetis, vtpote Græcis ſeruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incompoſitè & inconſultè agentibus: vt non ab re fuerit talem eis rem contingere qualis cõtigit: quanquam eo die fuerunt atq; extiterunt longè ſeipſis præſtantiores, & quàm ad EVbœã extiterant, pro ſe quiſq; adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quòd ab eo ſe ſinguli cõſpici arbitrabantur. Et de alijs quidem vel barbarorũ vel Græcorũ ſingulatim, quomodo dimicauerint, nõ poſſum pro cõperto referre: circa Artemiſiam verò hoc rei geſtũ, ex quo impenſius illa regi commẽdata eſt: Poſteaquã regiæ res in multũ tumultuationis deuenerãt, hoc interim tẽpore Artemiſia, quũ nauem ſuã Attica inſequeretur, nullũ habens effugiũ, quia ante ipſam naues amicorũ, ſua verò proxima hoſti erat, hoc ſibi putauit faciendũ, quod & feciſſe profuit. nam vt fugiebat Attică nauem, in nauem ſociam, quæ erat virorum Calyndenſium,

1 O miſeri.

impegit, quaq; rex Calyndenſium Damaſithymus vehebatur. Cum quo etſi huic iam inde quum eſſent in Helleſponto, contentio interceſſerat, tamen incertum an conſultò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndenſium oblata fuerit. Eam Artemiſia vbi incurrit pariter ac demerſit, proſpero caſu vſa & duplex hinc ſibi bonum eſt adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eam conſpicatus incurriſſe barbarorum virorum nauem, exiſtimans hanc Artemiſiæ nauem aut Græcam eſſe, aut è barbaris profugiſſe, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias ſe conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemiſiæ tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipuè ſe probatam apud Xerxem redderet. ſiquidem fertur, quum rex ſpectans animaduertiſſet hanc nauem alteri incurriſſe; quendam eorum qui aderant dixiſſe, Cernis Artemiſiam domine, vt bene præliatur, vtq; « nauem hoſtilem depreſſit? Et regem interrogaſſe nunquid « verè id opus Artemiſiæ eſſet: & illos, vtpote qui planè noſſent inſigne nauis Artemiſianæ, ita rem habere adfirmaſſe, ratos eam nauem quæ corrupta eſſet, hoſtilem fuiſſe. nam præter cætera quæ mulieri (vt dictum eſt) proſperè ceſſerunt, hoc quoq; acceſſit, quòd è naui Calyndenſi nemo ſeruatus eſt qui exiſteret accuſator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur dixiſſe, Viri quidem extiterunt mihi « fœminæ, fœminæ autem, viri. Hæc aiunt dixiſſe Xerxem. « In eo prælio cum alij multi & illuſtres viri tam Perſarum Medorumq; quàm aliorum ſociorum occubuere, tum verò dux Ariabignes Darij filius, Xerxisq; frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natandi, vbi ſuæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erant barbarorum pleriq;, in mari periere. Poſteaquam autem eorum primæ naues in fugam verſæ ſunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quæ in poſterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conarentur præterire, vt & ipſi aliquam operam [1] regi nauarent, vndiq; in ſuorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum eſt, vt quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, infimulauerint Ionas tanquam proditores, quòd propter eos naues amiſſæ eſſent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur,

[1] In regis cõſpectu nauarent.

214 tur, ſed vt ij Phœnices qui illos inſimulabant, [1] eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demerſit: & in hanc Æginetica impulſa ipſam depreſſit. Verùm Samothraces, vt qui iaculatores eſſent, epibatas nauis quæ ſuam depreſſerat, iaculorum ictibus excuſſerunt, eorumq; conſcenſa naui potiti ſunt. quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aſpexit, conuerſus ad Phœnices, vt erat ſupramodum mœſtus, & omnes arguens, inſſit eorum capita præcidi, ne, quum ipſi imbelles eſſent, meliores criminarentur. Quoties enim ſuorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, ſedens ſub monte qui eſt e regione Salaminis, nomine Ægaleo, & ſcribæ trierarchum illum à familia & vrbe ſcripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui aderant, additus eſt Ariaramnes vir Perſa, quanquam amicus regis. Et iſti quidem in Phœnices ſe conuertebant: barbaris autem in fugam verſis, & ad Phalerum elabentibus, Æginetæ in freto ſubſiſtentes operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienſes quidem in tumultuatione naues ſibi obſiſtentes fugientesq; expugnabant, Æginetæ verò eas quæ elabebantur: & quoties aliqua effugiebat Athenienſes, eo ipſo curſu in Æginetas incidebat. Quum interim conflixerunt naues duæ, vna Themiſtoclis inſequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri Æginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ ſpeculatoriam in Sciatho Ægineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas [2] Iſcheni filius: quem Perſæ ſeminecem plagis, tamen admiratione virtutis ſeruatum in naui habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, vnà cum Perſis eſt intercepta, vt Pytheas ita ſoſpes rediret in Æginam. Polycritus vbi inſpexit Atticam nauem, agnito ſigno natis imperatoriæ, inclamans Themiſtoclem, iocatus eſt, exprobrans Æginetis quòd cum Medis ſentirent. Hoc Polycritus ſua naui incurrens, in Themiſtoclem iaculatus eſt. Barbari autem quorum naues ſupererant, fuga ſe proripuerunt in Phalerum pedeſtres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt Æginetæ, ſecundo loco Athenienſes: è viris, Polycritus Ægineta: Athenienſesq;,

1 Talẽ mercedem acciperent. *id eſt, quas pœnas volebant dare Iones, ipſi eas darent.*

2 *Supra, pag. 193. Iſchenon fil. Sed ibidem male Tythius.*

EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desicturus quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea nauis vehi animaduertisset. quippe trierarchis Athenienſium præceptum erat vt eam caperent, propositumque præmium decem millium drachmarum ei qui viuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum autem Corinthiorum ducem Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expauefactum, atque perterritum sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiosque inspecta fuga nauis imperatoriæ itidem abiisse: Et quum fugiendo veniſſent ad templum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam misisset cum non constaret, scirentque neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erant, vbi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt victores hostium euadent. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire nisi constaret Græcos esse victores. Ita conuersa naui Adimantum cum cæteris ad classem suorũ, re iam ab aliis nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit: quod ipsi Corinthii negant, seque inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lysimachi filius vir Athenienſis, cuius paulo antè vt viri optimi mentionem feci per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad littus Salaminis locati erant, sumptis, genere Athenienſibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminẽ nauibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quòd sperarent regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportauit in oram Atticæ nomi-

1 Se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirentur Græci. *Vel. Se eo animo esse. Q. d. Se paratos esse ad &c.*

nomine Coliadem: vt impletum sit omne oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam nauale pertinent, faciens mentionem, tum vero de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictũ, ac redditũ Lysistrato Athenienſi, viro ſortilego, quod omnes Græcos latuerat,

Horrebunt remis mulieres Coliadenſes.

Hoc autem futurum erat aduecto rege. Cognita ſua clade Xerxes veritus neąuis Ionum à Græcis ſubornatus aut ſua ſponte ad ſoluendos pontes in Helleſpontum na-
235 uigaret, vnde ipſe in Europa deprehenſus ſalute periclitaretur, de fugiendo conſultabat. nolens tamẽ neque à Græcis neque à ſuis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: nauesque Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro eſſent, innectebat: & ſe tanquam aliam pugnam naualem facturus, ad bellum inſtruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparare: ſed nihil eorum Mardonium latebat, vt probe gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & ſimul in Perſidem miſit qui præſentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil pernicius tranſcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum eſt à Perſis excogitatum: Quot ex diebus tota via conſtat, totidem equos ac viros ferunt eſſe diſtinctos ad ſingulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æſtus, neque nox diſtinet quin propoſitum ſibi curſum celerrimè conficiant. Quorum curſorũ primus mandata tradit ſecundo, ſecundus itẽ tertio: & ita deinceps illa mandata in aliũ atq; alium pertranſeunt, quemadmodũ apud Græcos fax quã Vulcano per vices ferre curſores perſeuerant. Hanc equorum curſitationẽ Perſæ angarnion appellant. Primus igitur nuntius Suſa perlatus, Xerxem Athenis potitũ eſſe, tãta Perſas qui relicti erãt voluptate affecit, vt omnes vias myrto cõſternerẽt, & per eas odores incẽderẽt, & ipſi in ſacrificiis ac gaudiis verſarẽtur: ſecũdus aũt ita eos cõſternauit vt vniuerſi veſtes dilaniarẽt, vociferationeq; & eiulatu irrequieto vterẽtur, culpã in Mardoniũ refundẽtes, nõ tam de claſſe quàm de ipſo Xerxe ſolicitis: idq; tãdiu dũ Xerxes illos ita affectos redeũdo ſedauit. At Mardonius quũ videret Xerxẽ magnã è pugna nauali iacturã

feciſſe, ſuſpicans agitare fugam ex Athenis, pro ſeipſo anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi perſuaſiſſet inferre Græciæ bellum: putabatq; ſibi conducibilius eſſe periclitari aut ſubigere Græciam, aut magna opera aggreſſum honeſtè vita defungi: quanquam opinio eius de ſubigenda Græcia propenſior erat. Hoc quum ſecum agitaſſet, regem hac oratione eſt alloquutus, Domine, noli mœrore ob hanc rem geſtã capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen, quo omnia noſtra conſtant, in lignis eſt, ſed in viris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confeciſſe, egreſſus è nauibus conabitur obuiam ſe ferre, aut ex hac continente: vnde qui ſe obuios tulere, pœnas dedere. Quòd ſi tibi videtur faciendum vt Peloponneſum tentemus, continuò tentemus: ſi videtur ſuperſedendum, ſuperſedeamus licet. nec animo conſterneris. neque enim vlla poſſunt ratione ſubterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuique ſint ſerui. Et hoc quidem præcipue tibi agendum puta. Quòd ſi tibi conſtitutum eſt vt ipſe cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re conſilium. Ne committas rex vt Perſæ Græcis ludibrio fiant. non enim res Perſarum afflictæ ſunt: neque tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales ſi Phœnices & Ægyptij & Cyprij & Cilices fuere, [1] nihil iſta ad Perſas attinet culpa. Quare, quoniam Perſæ huius rei inſontes ſunt, iam mihi credito. ſi tibi non videbitur permanendum, remea ipſe ad ſolum natale cum pleraq; parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere ſeruitutem. His auditis Xerxes, [2] vt ex malis, gauiſus eſt, voluptatemq; concepit: & ad Mardonium inquit ſe, [3] vbi ad concilium retuliſſet, reſponſurum vtrum eorum eſſet facturus. Et quum in concilium vocaſſet delectos Perſarum proceres, placuit ei Artemiſiam quoq; ad conſultandum accerſi: quam ſolam conſtabat antea quæ facienda eſſent intellexiſſe. Quæ vbi aduenit, eam Xerxes ſummotis alijs Perſarum conſiliarijs atq; ſatellitibus, hunc in modum alloquutus eſt, Iubet me Mardonius hîc permanere ad tentandam Peloponneſum, negans vllam culpam huius damni eſſe penes Perſas atq; pede-

1 Nullum enim rebus damnum attulerunt Perſæ.

2 *Sic Graca habent ad verbũ pro eo quod eſt, Tanquam illo offerente aliquod inter tot mala ſolatiũ. Vel, Tanquam illo ex rebus alioqui deſperatis aliquem exitũ proponẽte.*

3 Vbi deliberaſſet. *Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ ſequuntur.*

» pedestres copias, [1] sed eis volentibus hoc tentari debere.
» Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta
» myriades delectorum militum ad subigendam mihi Grae-
» ciam: me verò ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuer-
» ti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probè con-
» suluisti, dicito vtrum mihi suadeas horum, quod eligendo
» bene mihi consuluero. Hæc Xerxi consultanti respondens
» Artemisia, Arduum, inquit, rex, [2] me dicentem tibi optima,
» prosperum consilium dare: tamen statu rerum præsenti-
» um mihi videtur esse faciendũ vt tu ipse domum remees:
» Mardonium verò hîc relinquas cum iis quos vult, si modò
» velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ
» ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succe-
» dant, [3] tua res domine agitur: quia id tui serui effecerint:
» siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non
» magna sanè calamitas erit, saluo & te & rerum domesti-
» carum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profe-
216 ctò Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursi-
» tabunt: at siquid contingat Mardonio cladis, id nullius erit
» momenti, Græciq́ue vincendo non vicerint, seruo tuo in-
» terempto. Tu verò Athenis incensis (cuius rei gratia ex-
» peditionem sumpsisti) reuertêris. Delectatus eo consi-
lio Xerxes, quòd idem illa suasisset quod ipse haberet in
animo: quippe qui (vt ego opinor) nõ remãsisset si vel cun-
cti atque cunctæ id ei suasissent. adeo perterritus erat. Ar-
temisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum libe-
ros regios Ephesum. nam aliquot eum filij nothi comita-
bantur. Cum quibus ad eorum custodiam misit Hermoti-
mum genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter
eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses su-
per Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere,
vt quoties Amphictyonensibus qui circa eam vrbem habi-
tant aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum,
tunc Mineruæ antistiti, quæ illic est, grandis barba nasca-
tur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Her-
motimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi
nouimus, vltio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum
captum ab hostibus ac venalem mercatus est Panionius
vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, vi-

1 Sed lubêter se reipsa comprobaturos. *Vel, huius rei se documentũ esse daturos.*

2 Me tibi cõsulenti optimum dare cõsilium.

3 Quod geritur, tuũ est. *Id est, Tuũ centetur. Eius laus tibi adscribitur.*

tam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm qui non sunt castrati,[1] in omni genere, fidei gratia. Cęterùm vt alios permultos, ita hunc quoq; Panionius execuit, vt qui ex hac re vitam toleraret. Sed nō vsquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum alijs muneribus deductus est, progressuq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Quum aūt rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotij gratia descendit in agrum Mysiū, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus vocitatur. ibi inuentū Panionium atq; agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primùm recensens ei quot per illū esset assequutus bona, deinde pollicens quā gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita Panionius contulit se illuc cum vxore & liberis. Quę postea quam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est, O omniū post homines natos scelestissimum, qui ex nefandissima negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorū quispiā vel tibi vel tuorū cuipiā mali fecit,[2] quòd ex viro neutrum me reddidisti? putabāsne fore vt quæ tunc machinabaris laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas,[3] vt de pœna à me tibi irroganda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filijs in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrē genitalia illorū recidere: quod quum coactus feciſſet, filij sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita suppliciū ab Hermotimo in Panionium redijt. Verxes autē filiorum Ephesum deducēdorū negotio Artemisiæ demandato, accitū Mardonium iussit è copijs quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retrò Hellespontum versus abierunt, pro se quisq; accelerantes ad custodiendas rates quibus rex pertransiret. Qui quum ad Zosterem aduentaret, minuta quædam cōtinentis protenta promontoria barbari suspicati nauigia esse, perdiu illinc

1 Omnis fidei gratia. *ad verbum, pro Quacunq; in rē fidere ipsis aliquis velit. i. Quecunq; illis quis committere, in quibus eorum fidem experiatur.*

2 Propter quod me ex viro nihil esse feceris? *Sic ad verbū habēt Græca, quæ Valla exponere videtur voluisse non reddere. nā eunuchus nihil est, quod sit neutrum, nec vir, nec fœmina, Ouidius, Hei mihi quòd dominam nec vir nec fœmina seruas. Idem in Ibin. Deq; viro fias nec vir nec fœmina, vt Aryx.*

3 Vt de pœna quam mihi daturus es queri nō possis. *Id est, Tam graues mihi des pœnas quā tua flagitia merentur.*

illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non natigia esse, sed promontoria in agmen sese receperunt. Vt autem dies illuxit, Græci cernentes ibidē pedestres copias hostium perstare, rati classem quoque circa Phalerum esse, ac pugnam nauale commissum iri, se ad resistendum apparabant. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequendam sibi censebant: itaque eam insequuti Andro tenus, cernere quum nequissent, ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versus profecti, classem hostium insequentes, rectà ad Hellespontum nauigarent, soluturi pontes. Huic contrariam EVrybiades opponebat sententiam. quòd diceret fore vt si dissoluerent rates maxima ob id calamitate afficerent Græciam. [1] Persa enim si deprehensus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quòd sibi otium quidem agenti, nec vlla res posset procedere, nec vllus retrò ostenderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti. nec verò & rebus gerendis operā danti omnia possent per Europā succedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quinetiam rem frumentariā habiturum ex annuis semper fructibus Græcorū. Nunc autem videri, illum vtpote victum nauali prælio, nō perstiturum in Europa: ideoq; permittendum fugere, dum in terram suam fugiendo peruenirent. de qua terra deinde certamē fieri iubebant. Huic sententiæ aliorū Peloponnensiū duces assensere. At Themistocles postquā animaduertit se nō posse plerisq; persuadere vt ad Hellespontum nauigarent, adit Athenienses, qui præcipuè indignabantur hostē effugere, animatiq; erant ad nauigandum in Hellespontum, etiā per seipsos, si cæteri recusassent. Eosq; » ita est alloquutus, Et ipse multis iam huiusmodi casibus in- » terfui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, viros » ad necessitatē redactos præsisi instauasse, & superiorē quā » accepissent calamitatē emēdasse: itaq; nos, quoniā inueni- » mus quo pacto & nosipsos & Græciā tueremur, repulsa tā- » ta hominū nube, nō insequamur eos fugiētes. Neq; enim » nos ista effecimus, sed dij pariter & heroes, qui inuiderunt » vnū esse virū & Asiæ regem & Europæ, q ui sit impiissimus » atq; sceleſtus: qui sacra perinde atq; profana habens, vtraq;

1 Persam enim, si interceptus manere in Græcia cogeretur, minimè quieturum. *id est aliquid tentaturū.* quòd quiescenti nec quicquā successurum foret, nec vllus ad sua receptus futurus esset, & exercitus fame periturus foret: at si aliquid tentaret, omnia poss. *Vel, Fore enim vt Persa si intercept. &c. à bello non abstineret.*

incendit, deorũq; simulachra subuertit: qui & mare cecidit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscũ in præsens tempus agitur. ideoq; nunc quidẽ, vt & nostri ipsorum & nostrorũ domesticorum curam geramus, & vt spatium quis ad reficiendas ædes, faciendamq; sementem habeat, in Græcia maneamus, barbaro prorsus eiecto: quum autẽ ver appetet, tunc in Hellespontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidiũ comparandi, vt siquid apud Athenienses accideret aduersi sibi, haberet quò se conuerteret: prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. [1] nam quũ anteà prudens habitus fuisset, postea verò prudens ac bona consulens cõpertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti erant. Ille, vbi Athenienses ipsius sententiã probauere, misit cuestigio viros quosdã cum nauigio ad exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentũ deuenirent: quorũ vnus erat [2] Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atq; ita eum alloquutus est, Themistocles Neoclis filius, dux quidem Athenensium, sed inter omnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denunciatũ, gratia tibi inseruiendi se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellespontо soluendi: Itaq; nunc [3] magno cum silentio te illuc recipias. Hac re nuntiata, isti abiere. At Græci, posteaquam decreuerunt neq; persequendam sibi vlterius barbarorum classem, neq; nauigandum in Hellespontum ad soluendũ traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. nam primi ex insulanis Andrij pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita sibi dãdas vtiq; esse pecunias, respondẽrãt [4] Athenas propertione magnas esse atq; felices, & dijs propitijs bene processisse. nam se ad maximam soli tenuitatẽ redactos, Andriorumq; insulam totidem propitia numina nunquam derelinquere, sed semper incolere, Inopiam & Impossibilitatẽ quibus dijs obnoxios Andrios pecuniã non daturos. nunquam

1 Nam quũ vt antea prudens habebatur, ita etiã re ipsa prudens & consultus compertus esset. *Vel, vt antea sapiens habeb.*

2 Ille Sicinus. *cuius videlicet facta fuit modo mentio.*

3 Sine vlla præcipitatione. *Ad verbũ, Cum magna quiete. Gall. Tout à ton aise.*

4 Athenas meritò esse magnas & opulẽtas, quippe quæ vtilibus deab. bene instructæ essent: *vel quibus duæ vtiles deæ suppeterẽt.* at verò Andrios solum inops incolere, duasq; inutiles deas nunquam insulam ipsorũ relinquere, sed in ea gratum domicilium semper habere, Paupertatem videlicet & Impossibilitatẽ: quæ deæ quũ Andrijs obtigissent, non esse daturos pecunias.

quam

» quam enim Andriorum impoſſibilitate validiorem fore
» Athenienſium potentiam. Hæc illi quum reſpondiſſent,
nec pecuniam dediſſent, obſidebantur. Themiſtocles verò
([1] neq; enim vnquam acquirendo ceſſabat) ad cæteras in-
ſulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eiſdem
nuntijs eiſdemq; verbis vtens quibus apud Andrios fuerat
vſus: niſi pecuniam darent quam poſcerentur: exercitũ ſe
Græcorũ illuc adducturũ, & eam inſulã obſeſſam deleturũ.
Hæc dicendo, ingentẽ pecuniæ vim coegit à Caryſtijs atq;
etiã à Parijs: qui audito tum Andrũ obſideri quòd cũ Me-
dis ſenſiſſent, tum Themiſtoclem maximo in honore in-
ter duces eſſe, hoc metu pecuniam miſere. Aliarum autem
inſularum aliqua pecuniam dederit nẽcne, affirmare ne-
queo: reor tamẽ alias quoq; dediſſe, non has ſolùm. Quan-
quam Caryſtijs ne hac quidem re contigit effugere cladẽ,
vt Parijs, qui Themiſtocle pecunia delinito, hoſtem deui-
tarunt. Ita Themiſtocles ex Andro profectus, clam cæteris
ducibus exegit pecunias ab inſulanis. At copiæ Xerxis illic
aliquot poſt pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœo-
tos eadem qua venerant via. Quippe Mardonio viſum eſt
ſimul regem præmittere, (intempeſtiuum enim propter
anni tempus belligerari) ſimul in Theſſalia ſatius eſſe hy-
bernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponneſum. Is
vbi in Theſſaliam peruenit, ibi ante omnia, decem millia
Perſarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum
duce Hydarne, qui negauit ſe regem eſſe relicturum. Item
ex alijs Perſis thoracatos, & [2] mille equites: ad hæc Medo-
rum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq;. Has na-
tiones ſibi totas deſumpſit: ex alijs autem ſocijs paucos,
quorum duntaxat aut [3] ſpeciem animaduertebat, aut ali-
quod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna
gente Perſarum delegit torquatos & armillatos: ſecundo
loco, Medos, qui non numero Perſis inferiores erant, ſed
robore: ita vt vniuerſi, triginta myriades vnà cum equiti-
bus eſſent. Hoc interim tempore quo Mardonius habet
delectum copiarum, & Xerxes circa Theſſaliam agit,
oraculum è Delphis ad Lacedæmonios venit vt Xerxem
pœnas necis Leonidæ repoſcerent, & quod daretur ex eo
reciperent. Mittunt igitur quamcitiſſimè Spartiatæ ca-

1 Semper enim corradẽdæ alicunde pecuniæ cupidus erat.

2 Illos mille eq.

3 Indolem.

ducẽatorem. Is adhuc in Theſſalia nactus exercitum, vbi in conſpectum Xerxis venit, ita verba fecit: Rex Medorum « Lacedæmonij te & Heraclidæ qui è Sparta ſunt pœnas cæ- « dis repoſcunt, quòd regem ipſorum interemiſti dum Græ- « ciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ac diu re- « ſponſo non reddito, Hic, inquit, (monſtrato Mardonio, vt « ille ei aſſiſtebat) pœnas tales dabit quales illos decent. Ca- « ducẽator hoc reſponſo accepto diſceſſit. Xerxes Mardo- nio in Theſſalia relicto, ipſe ad Helleſpontum ire matura- bat: intraque quinque & quadraginta dies ad traiectum peruenit nullam propemodum partem copiarum ducens: quæ quocunque veniebant & ad quoſcunque homines, eo- rum diſceptis fructibus veſcebantur: vbi autem nihil fru- ctuum reperiebant, ipſa herba, vt è ſolo germinabat: non- nulli, delibatis corticibus, & ſtrictis frondibus arborum, tam agreſtium quàm manſuetarum, nihil omnino relin- quentes. hoc autem præ fame facere cogebantur. Quos deinde peſtilentia excipiente ac dyſenteria, *id eſt torminibus*, inter viam extinguebantur. Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, vt in quam- que veniebat, vti illos curarent & paſcerent: quoſdam eti- am in Theſſalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedo- nia: vbi ſacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuerſus non [1] offendit. Eum Pæones Thraci- bus quum dediſſent, tamen repoſcenti Xerxi dixere, vnà cum equis inter paſcendum fuiſſe abactum à Thraci- bus qui ſuperiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Biſaltarum ac terræ Creſtonicæ Thrax faci- nus eximium fecit. hic & ſe volentem negauit Xerxi ſer- uiturum, eoque in edita montis Rhodopes abijt: & filijs vetuit ne aduerſus Græciam militarent. Illi patre contem- ptui habito, ſiue alioqui belli libidine inſpiciundi, mili- tauere cum Xerxe. qui poſtquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem ſex) ob eam cauſam ocu- los effodit. Et iſti quidem hanc mercedem acceperunt.

1 Recepit.

Perſæ autem, vbi citato itinere ad traiectum peruenere, Helleſpontum naujbus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, ſed tempeſtate diſſolutas. Ibi copioſiorem quàm in itinere commeatum adepti, nulla

nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex ijs qui de exercitu superfuerant: cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & alia hæc res, Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret, ipsum nauem Phœnissam conscendisse, vt in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptum: & eo vehementius tempestate vexatum quòd nauis referta vectoribus erat, vtpote quum super contabulationes essent frequentes Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem num
» qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla
» admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abitio:
» tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc
» aliquis vestrûm declaret se curam habere regis. in vobis
» enim videtur sita esse salus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato desilijsse in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et vbi primùm in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quòd autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Persarum. [1] nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in ventrem nauis descendere; vtpote qui primores Persarum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares, in mare deiecturum. Sed is (vt dictum est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus est. Cuius rei id quoque magno est testimonio, quòd constat Xerxem, quum rursus in Asiam reciperet se, Abdera peruenisse, [2] adhibuisseque conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos [3] ac tiara auro intertexta donasse: & vt ipsi oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retrò fugit (quod apud me fide careat) illic primùm zonam [4] resoluisse:

1 Nã si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decem millibus sententiam suã hac de re proferẽtibus haud vnus fuerit qui neget regem hoc facturũ fuisse: Persas iussi. *Ad verbum, Ex decem millibus sententiarum, vel opinionum, vnam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus verbis videat lector an aliunde sensum elicere possit.*

2 Et hospitij fœdus cũ illis inijsse. *Vel, hospitij necessitudinem cum illis contraxisse.*

3 Ac triremi auro intertexta. *vel (vt alij) triremi inauratã. (certè intertexta improprie hic diceretur. At Valla πάχη legit pro πήχει.*

4 Soluisse vt liberum omni metu.

adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem Abdera magis ad Helleſpontum ſita quàm Strymon, atque littus ex quo nauem illum conſcendiſſe ferunt. Cæterùm Græci poſtea quam Andrũ expugnare nequeunt, conuerſi in Caryſtum, vaſtato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia 219
diis primitias ſelegerunt cum aliarum rerum, tum Phœniſſarum triremium tres: quarum vna reponeretur apud Iſthmum (quæ ad meam vſque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter ſe diſpartiere, ex qua primitias Delphos miſere. Vnde ſtatua effecta eſt longitudine cubitorum [1] decem, truncam nauis partem manu ſuſtinens: eodem in loco ſtans vbi Alexander Macedo aureus. Miſſis Delphos primitiis, Græci publicè deum percontati ſunt nunquid perfectas & gratas primitias accepiſſet. Quibus ille reſpondit habere ſe quidem à Græcis aliis, verùm non ab Æginetis: ſed repoſcere donum optimè nauatæ ad Salaminem operæ in pugna nauali. Id quum audiſſent Æginetæ, aureas ſtellas tres dedicauerunt, quæ ſuper malum nauis æreum ſtant apud angulum, proximè Crœſi craterem. Poſt diſpartitam prædam Græci ad Iſthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum merituiſſimo, qui in hoc bello præclariſſimè rem geſſiſſet. Eò vbi peruentum eſt, duces Græci in aram Neptuni ſuam quiſq; ſententiam ſcriptam detulere, quémnam ex omnibus primũ, & quem ſecundũ iudicarent. In ea autem ſuum quiſq; nomẽ inſcripſit, ſe illum qui præſtantiſſimus extitiſſet, exiſtimans: ſed in ſecundis partibus Themiſtocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum ſinguli in primo loco ſingulos calculos haberent, in ſecundo Themiſtocles multo ſuperior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam ſuperſederint indicare, in ſuam quiſque patriam reuecti, tamen Themiſtocles & habitus eſt & celebratus per vniuerſam Græciam omnium Græcorum longè prudentiſſimus. Ipſe tamen quia non fuiſſet honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicaſſent, vt honore afficeretur, Lacedæmonem ſe contulit. Eum Lacedæmonij & ſplendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas quidem partes rei bene geſtæ, EVrybiadæ: ſolertiæ verò ac dexte-

[1] Duodecim.

dexteritatis, Themiſtocli dederunt, vtrumque oleagina corona donantes. præterea hunc [1] biga quæ apud Spartam erat præſtantiſſima: laudatumque verbis ampliſſimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, diſcedentem ad Tegeaticos vſq; fines comitati ſunt. Hunc ſolũ ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxeruut. Eidem poſtquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [2] Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui non è claris viris, liuore inſaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum reſpectu, non ſui, ab Lacedæmoniis honores aſſequutum. Et quum non
» faceret finem talia dicendi, inquit ei Themiſtocles, O ho-
» mo, ita res habet, neque ego ſi Belbinitanus forem, ſic à
» Spartanis honoratus fuiſſem: neque tu, etſi Athenienſis. Atque hæc hactenus. Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Perſas cum antea illuſtris, tum ex rebus Platæenſibus factus illuſtrior, regem deducebat iis ſexaginta millibus quæ ſibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus eſt, quum iam ille in Aſia eſſet, regreſſus circa Palenen agebat, vtpote Mardonio per Theſſaliam Macedoniamque hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è ſua dignitate exiſtimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos caſu incidiſſet. Etenim Potidæatæ, poſtquam rex præteriit, & claſſis Perſica à Salamine fugiens abiit è conſpectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Palenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obſedit: & ſuſpicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipſos obſedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è ſinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus poſtquam obſidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbemque adminiſtrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidenſi. Ita Chalcidenſes Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obſidendæ impenſius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magiſtratu de facienda proditione tranſegit, incertum mihi quónam modo ab initio: neq; enim traditur. ad extremum ita actum eſt: Quoties exaratſi libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere vole-

1 Curru omnium qui Spartæ erant præſtantiſſimo. *vel pulcherrimo.*

2 Timodemus Aphidnæus. *Valla autẽ ἀφιδναῖος omiſit, aut potius non legit. quod certè ſuſpectum etiam reddunt quæ ſequuntur.*

bat, eum sagittæ postremo inuoluebat, adaptatisque desuper pennis, ad locum de quo conuenerat, sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subitò reuulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratus. aderat autem & cæterorum Pallenensium commilitiũ. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis authore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditionis manifestus fuit. Artabazum verò 220
tres iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunosum, in Pallenen concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluuiem, tres aliæ supererant, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. sed eas tanta maris æstuatio inuasit quanta nunquam extiterat, vt indigenæ aiunt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse, quòd isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & eius simulachrum quod situm est in suburbanis, impiè gesserant. Hanc fuisse causam illi videntur verè dicere. Eos autem qui superauere, Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita est actum. Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto hyemauit apud Cumam. Idem primo statim vere Samum conuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis plerique epibatæ erant ex Persis & Medis, ducesque superuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodẽ ascitus erat istorũ collega. Hi vtpote magnopere percussi, nõ audebant occasum versus producere, ne vnus quidem: sed apud Samum subsidentes Io-

tes Ioniam à rebellando prohibebant, trecẽtas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniam irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent. Atque vt se victos mari, ita longè superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul cõsultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quóniam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Æginam abierant numero centum ac decem, præfecto atq; nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos, qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac omni classe Æginam profecta, aduenium eò nuntij Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi, septem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea consp iratione patefacta per vnum ex ipsis qui rem detulerat, cæteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartamque se contulerunt, & tunc AEginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægreque exoratos Delon vsque perduxere. Nam vlteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas credentibus. Contigitque id rei vt neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neq; Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigauere in

1 De mari igitur animum abiecerant, sed longè superiorẽ, &c. *ad verbum, Circa mare igitur animo victi erant. vel, animis ceciderant. Id est, De rebus igitur mari gerendis spem abiecerant.*

Delon, Mardonius qui in hybernis apud Theſſaliam erat, inde mouens miſit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque ſibi liceret peruaderet ad oraculum conſultandum: edocuitque quid vellet ab oraculis ſcire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quàm de rebus præſentibus fuiſſe. Conſtat hunc *Murem in Lebadiam veniſſe, & mercede corrupto quodam indigena, Trophonium deſcendiſſe, & ad Abas Phocenſium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adiſſe. Ibique tum Apollinem Iſmenium conſuluiſſe, quòd illic, quemadmodum in Olympia, fas eſt in templis ſciſcitari oracula: tum quodam non Thebano, ſed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormiſſe. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco * vaticinum eſſe, quòd quum Amphiaraus optionem eis dediſſet vtrum mallent vate vti ſe, an auxiliatore: Thebani ſibi auxiliatorem eum maluerunt. eapropter nefas eſt vlli Thebano illic obdormiſcere. Tunc autem maximum extitiſſe miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum, peruestigatis omnibus oraculis, iſſe etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: ſed ipſorum Thebanorum eſt, 221
ſitum ſupra paludem Copaidem, ante montem, proximè vrbem Acræphiam. Ad hoc templum poſtquam peruenisſet is qui Mus appellaretur, ſequutos eum tres viros publicè delectos ad deſcribenda ea quæ homini reſponderentur, & ſtatim antiſtitem barbara lingua vſam: & qui eos ſubſequebantur, ſtupuiſſe audientes barbaram linguam pro Græca. Quumque neſcirent quid in præſenti negotio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abſtuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exaraſſe, eaque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa ſcripſiſſet, digreſſum in Theſſaliam abiiſſe. Ea Mardonius intelligēs quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium, [1] tum quia in eum propenſi erant Perſæ, (quippe cuius ſororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perſes, ex qua genuerat Amyntam in Aſia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda vrbs

Ala-

* Murem Lebadeam (*Bœotiæ oppidum*) veniſſe, & mercede pellecto quodā indigena, ad Trophonium (*i. in antrum Trophonij*) deſcendiſſe. S.

* Μαντεύεσθαι *ſignificat hic vt rurſus* Oraculū conſulere: *vt annot. Paul. Leop. Emend. lib. 1. c. 1. S.*

[1] Tum quòd affinitate cū Perſis iunctus eſſet.

Alabanda) tum quia audiebat hoſpitalem atque munificum eſſe virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipuè ratione arbitratus ſe conciliaturum ſibi Athenienſes, populum & multum & ſtrenuum eſſe audiens, [1] & qui cladis Perſicæ in mari acceptæ præcipuus author extitiſſet. Quibus ſibi conciliatis, ſpem concipiebat facilè potiundi maris, prout etiam cõtigiſſet. nam terreſtribus copiis longè ſibi ſuperior eſſe videbatur. Ita colligebat ſuas res fore ſuperiores rebus Græcorum. Cui fortaſſis oracula illa reddita ſuadebant vt Athenienſem ſibi ſocium aſciſceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat ſeptimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aeropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis tranſgreſſi ſuperiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi ſe ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus, minimus autem natu minutis pecoribus paſcendis. [2] Erant autem priſcorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, non ſolùm populares facultates: adeo ipſi regi ſua vxor coquebat cibaria. Hæc quum animaduertiſſet panem pueri Perdiccæ mercenarij, dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idque ſemper contingere, indicauit marito. [3] Ille re audita, illico ingreſſus eſt vt oſtentum cerneret, quónam modo quid maius excreſceret: moxque accitis mercenariis, vt à ſua domo diſcederent imperauit. Et quum iſti dicerent, ita demum ſe abſcedere iuſtum eſſe vbi mercedem acceperint: [4] tunc rex mercedem nominari audiens, Hunc, inquit (ſolem oſtendens, in deum contumelioſus) dignam

1 Et quem cladis Perſicę in mari acceptæ præcipuũ authorem exſtitiſſe credebat.

2 Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non ſolùm populus. Regis autem vxor illis ipſamet farinã ſubigebat: ſed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarij, in duplam molem excreſcebat. Quod quum ſemper contingeret, id marito indicauit. *Dicit autem iuuenis pro tũc. perinde eſt enim ac ſi dixiſſet, Erant enim olim ipſi quoque reges pecunia inopes. Quod Herodotus ſubiungit necui mirum videatur quòd rex ipſe illos paſcendis ſuis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex Enim faciens Autem, ita hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quaſi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ afferat: ideoq; particula adeo vtitur.*

3 At illi, vt audiuit, ſtatim hæc cogitatio animum ſubiit, *vel illis in mentem venit*, factum illud magnum aliquid portendere. ideoque acerſitis mercenar. *Ad verbum, Portentum eſſe [hanc rem] & ad magnum aliquid ſpectare. vel tendere. At Valla errorem inceptum ab ἐκβάλλω, proſequutus eſt in φύσει.*

4 Tunc rex, vbi mercedis mentionem fieri audiuit, ſole tunc fortè per fumarium, *ſiue caminum* domũ ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. oſtendebat autem ſolem. *Vel, At ego vobis hanc mercedem perſoluo. id eſt, in mercedem. vel, pro mercede, vt μισθὸν dicatur per appoſitionem. Videtur autem voluiſſe ſignificare illos debere abundè magna mercedis loco ducere quòd ſaltem illos à ſe dimitteret.*

vobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per fu-
marium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & AE-
ropus, stetere attoniti. at puer, Accipimus rex quæ das, præ- ee
loquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumscripsit in ee
pauimento domus solem: circumscriptumque quum ter
in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. [1] Quale autem
esset id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum as-
sensu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam as-
sessorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos
interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis cui
tanquam liberatori immolant posteri illorum qui ab Ar-
go erant: hic amnis, posteaquam eum Temenidæ transie-
rant, ita vehemens effectus erat vt ab equitibus transiri ne-
quierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam trans-
gressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ
Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ
sexagenûm foliorum, fragrantiori odore quàm cæteræ:
& in quibus (vt fertur à Macedonibus) Silenus fuit exce-
ptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hye-
mem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam ob-
tinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt.
Ab hoc autem Perdicca hunc in modum Alexander ori-
undus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ:
pater Alcetæ fuit Aeropus, Aeropi Philippus, Philippi [2] Ar-
gæus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntæ
fuit Alexander filius: qui vbi Athenas venit à Mardonio
missus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc ee
inquit: Nuncius mihi ab rege venit in hęc verba: Athenien- ee
sibus iniurias quas mihi intulerunt omnes remitto. nunc ee
autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito: ee
præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suáque liberta- ee
te potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus ee
inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nun- ee
tius quum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi ee
per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicenda: quid in- ee
sanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præstare, ee
nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & co- ee
pias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum ee
est [3] quem si superaueritis atque viceritis, nulla vobis (si sa-
pitis)

1 At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & qui ille, quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo cõsilio factum esse, renuntiauit. *Nam ewò vòv (rarissimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. q.d. Gallicè, Et qu'il ne faisoit cela sans y auoir bien pensé.*

2 Aræus.

3 Quo si potentiores extiteritis, eũq; viceritis (& nequaquam speratis, si sapitis.)

» pitis) spes erit, quum alius multo maior exercitus sit adfu-
» turus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, priuari solo ve-
» stro,[1] & pro vobis ipsis assiduè discurrere. imò potius his
» molestiis vos explicate, quum adsit vobis pulcherrima ex-
» plicandi facultas, quòd ab rege prouocati vt societatem
» belli nobiscum ineatis citra dolum & fraudem, liberati
» eritis. Hæc me iussit, Athenienses, apud vos Mardonius di-
» cere. Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil comme-
» morabo. neq; enim nunc primùm eam cognouistis. Ob-
» secro autem vt Mardonio morem geratis, quos animad-
» uerto non semper validos fore ad gerendum cum Xerxe
» bellum: quales si animaduerterem esse, nequaquam huc
» cum his mandatis veniissem. Quippe regis vires supra hu-
» manas sunt, & manus prælonga.[2] Quòd nisi properè as-
» sentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus
» facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus
» sociis & maximè in via habitatis, & soli semper præcipuam
» cladem accipitis, possidentes tertam inter diuersas acies
» positam.[3] Itaque inducite hoc in animum quod magno-
» pere est è vestra dignitate, quum rex magnus vobis Grae-
» corum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc
» Alexander. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari
societatem Athenienses quum audissent Lacedæmonij, id
ne fieret vehementer extimuerunt, reminiscentes oracu-
lorũ fatale esse vt ipsi cũ cæteris Dorienſibus è Pelopõneſo
eiicerentur à Medis pariter & Athenienſibus. ideoque sine
mora mittendos illuc cẽsuere legatos. Et sanè contigit
vt concioni adessent Lacedæmonij. extraxerant enim A-
thenienses tempus, probè scientes fore vt Lacedæmonij
audirent venire à barbaro nuntium ad societatem con-
trahendam. quare de industria id fecere ad declarandam
Lacedæmoniis sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit
Alexander, excipientes nuntij Spartanorum ita loquuti
» sunt. Nos verò misere Lacedæmonij oratum vos nequid
» noui in Græciam agatis, neque verba quæ adferuntur à
» barbaro admittatis: quòd id neque iustum sit vllo mo-
» do, neque decorum cum aliis Græcis, tum præcipuè vo-
» bis: Idque multis de causis. Vos enim hoc bellum exci-
» tastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum

1 Et semper de vita vestra periclitari. Vos igitur potius in gratiã *cum rege* redite, quum reconciliationis pulcherrima se vobis offerat occasio, regem ad hanc propensum habentibus. Inita nobiscum citra dolũ & fraudem societate belli, liberi estote.

2 Nisi igitur statim cũ illis paciscamini, luculentas cõditiones vobis proponentibus, quibus paciſci volunt.

3 Enimuero morem gerite. magni enim vestra refert, regem magnum vobis solis Græcorum iniurias condonare, & amicitiã vobiscum inire velle.

est decertatum, quod certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit: [1] cuius totius vos præcipui authores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. quum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus vindicasse permultos homines in libertatem. Et tristem quidem conditionem vestram dolemus, quòd iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. quo nomine Lacedæmonij vobis ac cæteri socij spondent se vxores vestras & omnia ad bellum inutilia [2] proximè domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alturos. Neque verò vos Alexander Macedo seducat, [3] commendans Mardonij orationem. facit enim quod sibi faciendum est: quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem vestra facere interest, si rectè sapitis, qui scitis nihil barbaris esse neque fidum neque verum. Hæc quum nuntij dixissent, Athenienses Alexandro ita responderunt, Et ipsi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiam maiores esse quàm nostras, vt id [4] nihil interfit exprobrare nobis: attamen in tuenda libertate eatenus resistemus quatenus valebimus. Vt autem societatem cum barbaro contrahamus, neque tu persuadere tentes, neque nos, si tu tentaueris, persuadebimur. [5] Tu verò renuntia Mardonio Athenienses dicere, quoad sol eodem itinere meabit quo nunc meat, eousque se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque heroum, quorum ille, nihil pensi habens, & templa & simulachra incendit. [6] Tu quoque posthac cum istiusmodi oratione ne committas vt Athenis videaris, néve per speciem emolumentorum infanda nos facere suadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Athenensibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexandro responderunt. nuntiis autem Spartiatarum ista, [7] Lacedæmonios vereri ne fœdus

1 Adde quòd Athenienses, qui horum omnium authores extiterunt, primos ex Græcis iugum seruitutis subire, res est profectò intoleranda. quum præsertim vos constet semper & iam inde à prisc. *vt legatur ἰηΐδυ δυ λεσωνς.*

2 Ad rem domesticã pertinentia.

3 Poliens. *id est exornans.*

4 Nihil opus sit.

5 Atque adeo nunc renuntia Mard.

6 Tu quoq; ne posthac in conspectum Athenienſium venias orationem huiusmodi adferens: neque, dum in nos officiosus esse videris, *vel bene de nobis mereri*, ad cõmittenda nefaria nos hortare.

7 Veritos quidem esse Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus iniremus, humanum fuit: sed tamen turpe esse videtur, vos qui scireris qua sint animi magnitudine prædicti Athenienses, eo metu correptos fuisse. quoniam neque tantum, &c. *Vt sit sensus, illum quidem timorem, humanum fuisse, id est à diffidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum esse: non debuisse tamen vllum in illis reperire locum illam diffidentiam apud illos qui Athenienſium magnitu-*

» fœdus ineamus cum barbaro, ſanè humanum eſt: neque
» hoc verentes eos turpe eſt veniſſe, quibus mens Athenien-
» ſium inexplorata eſſet: quoniam neque tantũ auri vſquam
» gentium eſt, neque regio vlla ſpecie & bonitate præſtans,
» quam nos accipiẽtes, vt cum Medis ſentiremus, ad traden-
» dam ſeruituti Græciam induceremus. Quod ne faciamus,
» etſi velimus, multa & magna nos dehortantur: primum
» atque idem maximum, quòd deorum ædes effigieſque in-
» cenſæ pariter & obrutæ ſunt, quas nos in primis vlrum ire
» neceſſe eſt potius quàm cum iis fœderari qui iſta fecerunt:
» deinde, quum ſimus Græci eiuſdem & ſanguinis & linguę,
» quorum & fana & ſacrificia communia ſunt, & mores ad-
» ſimiles, eorum proditores fieri Athenienſes, non bene ha-
» beret. [1]Ex quo, ſi antea neſciebatis, nũc ita accipiatis, dum
» vel vnus Athenienſium ſupererit, nunquam nos conuen-
» turos eſſe cum Xerxe. Veſtram autem erga nos prouiden-
» tiam, [2] quòd conſulatis nobis domo carentibus ita vt do-
» meſticos noſtros alere velitis, gratiam habemus: & [3] licet
» beneficium veſtrum cumulatum ſit, nos tamen ita illud
» tolerabimus vt nihil vobis moleſtiæ adferamus. Quod quũ
» ita ſit, copias primo quoque tempore emittendas curate.
» nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus in-
» gredi regionem noſtram: ſed ſimulatque acceperit nun-
» tium nos nihil eorum eſſe facturos quæ orauit, aderit. qui
» antequam adſit in Attica, tempus eſt nos in Bœotiam au-
» xilio ire.

gnitudinem animi perſpectã haberent. Simplicior tamen eſſet ſenſus, & ad verba iſta quæ ſequuntur, accommodatior, si μὴ τὸ περὶ τοῦ ἐπιτήδειον ἐπιγράμμασι αἰχεῖ cum ἐπιγράμμασι iungi poſſet, eo modo quo dicitur καλῶς ἐπίγραμμα & κακῶς εἰδέναι, τὸ ἀν ἐπίγραμμα. Sed & φρόνημα ſæpe citer pro propoſito ſeu mẽte poſſimus etiam fortaſſe accipere. cum Valla.

1 Atque adeo hoc ſcitote ſi antea neſciuiſtis.

2 Quòd ita vobis proſpiciatis quorũ euerſæ ſunt fortunæ, vt alere domeſt. noſtros velitis.

3 At vos quidem beneuolentiæ officio plenè iam defuncti eſtis: nos verò quibus poterimus modis nos ſuſtentare pergemus, nihil vobis faceſſendo negotij. *Negãt enim ſe velle vti beneficio illo quod obtulerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illis habeant non minus quàm ſi vteretur. Ideoq; χάριν ἐπιπλέγουσιν referendum eſt ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quamuis non præſtiterint. q. d. Iam nos vobis abundè obſtrinxiſtis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos eſſe vos dixiſtis.*

I

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS, qui inſcribitur CALLIOPE.

HOC ab Athenienſibus reddito reſponſo Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius autem, poſteaquam regreſſus ad eum Alexander Athenienſium reſponſa indicauit, mouens è Theſſalia citato agmine Athenas ire cõtendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum ſumens,[1] Theſſalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerant, vt etiam multo ſtudioſius Perſam inducerent. E quibus Thorax Lariſſęus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam.[2] Mardonium autem, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: ſuadendoque non ſinebant progredi longius, quòd negarent vllum locum ponendis caſtris opportuniorem eſſe quàm illum, vbi ſubſidens conſequeretur vt omnem Græciam ſine prælio ſubigeret. Arduum enim eſſe vniuerſis etiam hominibus vi ſubigere Græcos inter ſe conuenientes: quod & antea cognouiſſent. Si verò feceris (dicebant) quod nos ſuademus, occupabis nullo negotio validiſſima quæque illorum conſilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes ſunt in ciuitatibus: miſſa pecunia Græciam ad factionem redigeſ: hinc eos qui tecum non ſentient, admotis copiis facilè expugnabis. Hæc Thebani ſuadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi faſtu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præſertim ſperans incenſis per inſulas ignibus declaraturum ſe regi Sardibus agenti, Athenas ab ipſo teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienſes ne tunc quidem inueniſſet, ſed pleroſque eorum in claſſe ad Salamine-

1 At Theſſaliæ duces adeo nõ pœnit. *Vel, Theſſalia principes. aut primores.*

2 Porro quũ in Bœotiam peruenisſet exercitus. Mardonium adeũtes Thebani conſiliũ illi dabãt, nullum locũ illo caſtris ponendis opportuniorẽ eſſe dicentes: neq; vlterius progredi eum ſinebãt, ſed ibi confidentem dare operam *volebãt* vt Græciam vniuerſam ſine prœl. ſubigeret.

nem esse audiret, vrbẽ cepit desertam, decimo mẽse quàm fuerat ab ipso rege capta. Eò postquam venit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is vbi in senatum venit, Mardonij mandata exposuit. è senatoribus Lycidas sententiam dixit, satius videri sibi esse vt ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat siue quòd pecuniam à Mardonio accepisset, siue quòd id sibi probaretur. Quod simulatque audiere Athenienses, tam ij qui ex concilio, quàm qui extra concilium erant, indignè ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium verò Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de
114 Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Athenienſium vxores, alia aliam exhortantes atque prehendentes, vltrò domum Lycidæ adiere, hominisque vxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc autem in modum Athenienses in Salaminem transierunt: Quandiu ipsi copias è Peloponneso venturas sibi auxilio expectabant, tandiu hostes in Attica habuere statiua: at vbi & socij tardius segniusq; agunt, & Mardonius aduentãs iam esse in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipsi in Salaminem traiecerunt, nuntiosque in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent barbarum esse Atticam ingressum, neque cum ipsis ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere vellent, Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntij Athenienſium Lacedæmonem venerũt, ducentes secum Megarenſiũ ac Platæenſium

legatos, ephoris aditis, ita loquuti sunt, Athenienses ad hæc « nos referenda miserunt, regem Medorum cum nostram « nobis regionem reddere velle, tum societatem nobiscum « æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum « aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio « optauerimus: nos tamen pudore [1] Græci numinis, & pro « magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nol- « le, sed recusare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac pro- « ditos. Qui, etsi non ignoremus cõducibilius esse nobis so- « cietatem inire cum Persa, quàm bellũ gerere, tamen spon- « te nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem nostra « sunt quæ in Græcos præstamus officia. At vos, qui tunc in « omnem metum deueneratis ne pacisceremur cum Persa, « posteaquam compertam habuistis sententiam nostram « nequaquam prodendi Græciam, & murum quẽ in Isthmo « inædificabatis absoluistis, nullam habetis Athenienſium « rationem: & quum conueneritis nobiscum de occurrendo « Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo ducẽtes « barbarum Atticam esse ingressum. Itaq; vobis Athenien- « ses in præsens vsque succensent quòd non estis officio fun- « cti: quòd supereſt, vt primo quoq; tempore nobiscum co- « pias mittatis, iubent: quò barbarum in Attica (quoniam [2] in « Bœotia defecimus) excipiamus nostra in terra, vbi campus « Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc vbi ac- « cepere ephori, responsum in diem posterum distulerunt: posterò die in alterum: idq; in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes. Intra quod tempus vniuersi Peloponnenses magno studio incumbentes, Isthmum muro intercluſere, ad finemq; perduxere. [3] Non ausim dicere hanc fuisse causam cur isti tantopere soliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarent quàm vt sibi Isthmus inædificaretur, putantes nõ amplius se quicquam Athenienſibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam, muro quem extruebant nondum perfecto, Persas vehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus Spartiatarũ fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, quũ audiſ-

1 Iouis Græci.
2 Bœotia frustrati sumus. *id est, spe conſligendi cum hoſte in Bœotia.*
3 Cur autem antea quidẽ, quum Alexander venit Athenas, tam anxiè obstiterint quomin⁹ Athenienses Medorũ partes sequerentur, tum verò nihil de hac re soliciti fuerint, huius rei causam aliam adferre non possum quàm q⁹ murum Isthmi extruxerant, seq; iam Athenienſium opera nil opus habere existimabãt: at quum Alexander in Atticam venit, nondum extructus erat, sed opus hoc promouebãt, Persas vehementer extimescẽtes. Tandemverò & respõs. &c. *Valla impoſuit vocabulũ ὀλίγα quod iunxit cum proximè præcedentibus verbis, quum ad τὸ ὕστερον ſe-*

audiſſet ab ephoris omnia quæ Athenienſes dixiſſent, his
» verbis eos alloquutus eſt, Ita ſe habet, viri ephori: ſi Athenienſes non ſentiunt nobiſcum, ſed cum barbaro, quamuis
» valido muro ſit Iſthmus inædificatus, tamen magnæ fores
» patefactæ ſunt barbaro in Peloponneſum. Quare prius eos
» audiatis quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus conſilium dedit. quod in animũ admittentes ephori, confeſtim nihil colloquuti cum nuntiis qui à ciuitatibus venerant, quinque millia Spartiatarum quum adhuc nox eſſet[1] dimiſerũt. præpoſito eis Pauſaniâ Cleombroti filio. Quæ præfectura erat quidem Pliſtarchi Leonida geniti: ſed quum is puer eſſet, Pauſanias præfectus eſt, qui eius patruelis erat & idem tutor. nã Cleombrotus Anaxandridæ filius, pater Pauſaniæ, iam non ſupererat, nõ diu pòſt quàm copias quæ murum extruebant in Iſthmo, reduxerat, vita functus. Reduxerat autẽ ab Iſthmo copias Cleombrotus ob eam cauſam, quòd ſibi inter ſacrificandum aduerſus Perſam ſol in cœlo obſcuratus eſſet. Elegit autẽ Pauſanias ſibi collegam EVryanactem Doris filiũ, ſuum gentilem. His copiis è Sparta cum Pauſania profectis, nuntij de illarũ profectione ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeunt, habentes in animo abire in ſuam quiq; ciuitatem. Vbi ad-
» ierunt, ita verba fecere, Vos quidẽ Lacedæmonij deſidentes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis, ſociis proditis: Athenienſes verò, vt à vobis læſi, & ob penuriam ſociorum, ita vt
» poterunt cũ Perſa tranſigent. Soluta autem ſocietate vobiſcũ, palàm eſt nos, quum regis fuerimus ſocij, militiæ comites futuros in quamcunq; regionem nos illi educent. Inde
» vos diſcetis quídnam vobis ex ea re ſit euenturum. Hæc loquutis nuntiis Ephori iureiurando interpoſito dixere ſuas ſe copias putare in Oreſtio eſſe, tendentes aduerſum peregrinos. Peregrinos enim barbaros appellabãt. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur ſciſcitabãtur. Sciſcitati, & rem omnem edocti atque ſtupefacti, quam celerrimè abiere ad illos inſequendos, & cum iis quinq; millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His Iſthmum verſus ire maturantibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cũ Pauſania profectas, præconem, quem optimum è diurnis curſoribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium:

ratur. hoc modo, ὡσ' ἐχυεῖσαι τὸ αἰσχρὸν λέγεται ὧδε, &c.

1 Emiſerunt, ſeptenis Helotibus circa vnumquenq; collocatis.

Quæ verba à Valla hic omiſſa, repetuntur pag. 228.

qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argiui nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seque ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam nõ fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quòd audire cuperet ac scire quid ab Athenien sibus ageretur, neq; populans neque lædens Atticum agrum, assiduè sperans fore vt secum illi paciscerentur. Quod vbi desperauit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumq; extabat, eo omni diruto atq; obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quòd neq; adequitabilis esset Attica regio, neq;, si ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis trãsitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti perfertur nuntius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primùm posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnem oram Megaridem incursaret. Huc vsq; Europę ad solem occidentem versus longissimè processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuntius ad Mardonium venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retroclessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura, tametsi Medicas partes fouentium, vastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus: quòd vellet cum castra communire, tum, si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundum Hysias, Platæenſi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magni-

magnitudine caſtrorum, verùm per ſingulas frontes dena ſtadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnificè apparato Mardonium ipſum & Perſarum honoratiſſimos quin quaginta inuitauit. fiebat autem cœna Thebis. inuitati illi hominem ſunt ſequuti. Cætera quæ referam, ex Therſandro accepi, viro quidem Orchomenio, ſed Orchomenii inter primos honeſto: qui ſe quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec vtroſque ſeorſum diſcubuiſſe, ſed [1] in ſingulis lectis alternos Perſam & Thebanum. Secundum cœnam quum potioni daretur opera, Perſam qui eodem thoro recumbebat, Græcè ipſum interrogaſſe cuias eſſet: ſe verò reſpondiſſe Orchomenium eſſe: tum illum dixiſſe, Quoniam tu
» mihi menſæ conſors & libaminum effectus es, volo tibi
» relinquere ſententiæ meæ monumentum, vt ipſe quoque
» præſcius huius rei, queàs tibi conſulere. Cernis hos Perſas
» in conuiuium acceptos, & copias quæ ad flumen in caſtris
» relictæ ſunt? horum omnium paruo pòſt tempore pauculos cernes ſuperſtites. Et inter dicendum multas lacrymas Perſam effudiſſe. Admiratuḿque ſe eam orationem,
» ad illum dixiſſe, Nónne hæc Mardonio expedit dicere, &
» iis Perſis qui ſecundum eum in honore ſunt? Et illum ſubieciſſe, Hoſpes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini inevitabile eſt. nam ne credibilia quidem dicentibus credere quiſquam vult. Atque hæc permulti Perſarum quum ſciamus, tamen Mardonium ſequimur illigati neceſſitate. Eſt autem hoc in hominibus acerbiſſimum, eum qui multum ſapit, [2] minimè potentem eſſe. Hæc ego ex Orchomenio Therſandro audiebam, atque adeo ipſum hæc ſtatim aliis enarraſſe priuſquam prælium ad Platæas factum eſt. Porro Mardonio in Bœotia ſtatiua habenti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis ſentiebant, [3] & ad Athenas congregati ſunt, præter Pho-
116 censes. nam & iſti vehementer partibus Medorum ſtudebant, non tamen voluntarij, ſed coacti. Sed iidem nõ multis pòſt diebus quàm Thebas itum eſt, & ipſi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares ſpectatiſſimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere, miſſis equitib.

1 In ſing. lectis binos, Perſ.

2 Nihil in poteſtate habere. *Id eſt, Eũ qui ſapientia magna præditus ſit, vel prudentia, non habere res vllas in poteſtate, ſed rogi ad res eas à quibus alioqui eũ ſua prudentia dehortetur. Alium ſenſum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.*

3 Et vnà cum eo aduerſus Athenas mouerunt.

iussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent; protinus adfuit vniuersus equitatus. Vnde postea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, peruasit, Phocenses ab equitatu iaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est: quos tunc dux suus Harmocydes his verbis adhortatur, O Phocenses, pa- « lam est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos « (vt opinor) à Thessalis. Quare vnumquenq; vestrûm opor- « tet egregium virum esse potius quàm dedentes nos fœ- « dissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se barba- « ros esse inter Græcos, quibus mortẽ [1] intulerunt. His suos « Harmocydes hortabatur. Quos vbi cõclusere equites, in- uehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis velu- ti emissuri: nonnulliq; emiserunt. Phocenses ex aduer- so stantes facto orbe quoquouersus quũ sese opponerent, ibi equites digressi retrò abiere. [2] Incertũ an ad hos inter- ficiendos rogatu Thessalorũ ierint equites: & posteaquam animaduerterunt eos ad defendendum se conuertere, ve- riti ne ipsi vulnerarentur, ita retrò abscesserint, tanquam à Mardonio iussi: an experiri voluerint num quid isti præ- stantiæ haberent. Post abscessum autem equitatus, misso ad eos præcone Mardonius ita inquit, Bono estote Pho- « censes animo: viros enim strenuos vos esse dedistis speci- « men, non tales quales ego audieram. Quo magis alacri « animo tolerate hoc bellum. non enim aut me beneficiis « aut regem vincetis. Hactenus quæ circa Phocenses sunt « gesta. Lacedæmonij vbi ad Isthmum venere, illic castra communiere. quod quum audirent cæteri Peloponnenses, vtique ij quibus meliora cordi erant, cernerentque Spar- tiatas egredi volentes, indignũ se putauerunt à Lacedæmo- niis se in exeundo superari: itaq; quũ pulchrè litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt & in Eleusinem peruene- runt: vbi quum pulchra etiam fuissent exta, ire perrexerũt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleu- sine admixti sunt. Isti posteaquam ad Erythras Bœotiæ venere, cognito barbaros ad Asopum castra habere; inito de hac re consilio, e regione tetenderunt sub Citheronis radicibus. In quos Mardonius quòd in campum non de- scenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Ma- sistius

[1] Machinati sint, *vel moliti.*

[2] Affirmare autem nõ pos sum an &c.

ſiſtius (à Græcis Maciſius dictus) vir apud Perſas inclytus, Nyſæo equo inſidens, aureo fræno & aliis inſignibus eximiè ornato. Equites vbi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando. Erant fortè Megarenſes ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari, nullaque magis ab equis adiri poterat: hac, impreſſione facta equitum, Megarenſes quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita, quum venit, verba fecit, Magarenſes aiunt, viri ſocij, Nos ſoli excipiendis hoſtibus impares ſumus, qui tenemus eandem in qua collocati ſumus à principio ſtationem: vbi hactenus tametſi ægrè, tamen ſtrenuè fortiterque reſiſtimus. nũc niſi alios nobis ſubſtituatis, ſcitote nos ab acie diſceſſuros. Hæc vbi præco renuntiauit, Pauſanias experiri fecit Græcos, ſiqui alij vltrò ad locum irent, vt Megarenſibus ſuccederent. Recuſantibus cæteris Athenienſes ſuſcepere hoc munus, videlicet eorũ trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras caſtra habẽtibus inſtructi ſucceſſere, ſagittariis ſibi aſſumptis. qui quum aliquandiu pugnaſſent, hic fuit pugnæ exitus: Impreſſionem faciente per turmas equitatu, equus Maſiſtij, vt erat præ aliis eminens, ſagitta per latus ictus eſt: quo dolore in pedes erectus, Maſiſtium excuſſit. Collapſum confeſtim Athenienſes circumſiſtunt: equoque prehenſo, hominem ſeſe defenſantem interimunt, quum aliquandiu non potuiſſent. Ita enim erat armatus: ſcilicet intus gerebat thoracem aureis ſquamis conſertũ, deſuper Phœniceum paludamentum. [1] Eius thoracẽ quum ferirent, nõ prius aliquid profecerunt quàm quidam re animaduerſa illum percuſſit in oculo. Ita Maſiſtius collapſus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. ac ne tum quidem quum ſe recipiebant, quod actum erat cognouere: ſed poſtquam conſtitere, quia nemo ipſis imperabat, ſtatim deſiderauerunt ducem: cognitoq; quod geſtum erat, mutuò ſe adhortati, omnes in hoſtem equos admiſere, vt mortuum eriperent. Eos autem conſpicati, nõ iam turmatim ſed vniuerſos pariter irruere, cæterum exercitum in-

1 Eius autẽ thoracẽ percutientes, nihil proficiebant: donec quidam re animaduerſa &c. *Id eſt, Sed quidã tandem re animaduerſa &c.*

clamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. at vbi præſidio venere copiæ, non amplius perſtitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, ſed alios [1] ſuper illum è ſuis amiſere. Digreſſi illinc duo circiter ſtadia, conſultantes quid facto opus eſſet, decreuere ſibi carentibus præfecto eundum ad Mardonium. Vbi in caſtra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum verò Mardonium cepit, exſtincti Maſiſtij, viri ſecundum Mardonium honoratiſſimi tam apud Perſas quàm apud regem: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaſerit, & ſeipſos & equos & iumenta totonderint. Et barbari quidem ſuo more Maſiſtium defunctum honorabant. Græci autem, poſtquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo ſunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plauſtro impoſitum per ſtationes circumtulerunt. erat autem ſpectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis ſtationibus ad intuendum Maſiſtium pergebant. Dehinc cenſuerunt ad Plataeas deſcendendũ, quòd ſibi Platæenſis ager multo eſſet opportunior habendis caſtris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi commoditatẽ. Vbi viſum eſt in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem eſt, ſatius abire, & diſpoſitis ſtationibus illic habere caſtra, ſumptis armis abierũt per radices Citharonis ſecundũ Hyſias in agrum Platæenſem. Eò quum peruenere, ſtationes nationatim communierunt, proximè fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum. Ibi in diſtinguendis nationibus magna ſanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienſes, vtroſque ſe dignos qui alterum cornu tenerent arbitrantes: & ſua facinora præclara tum recentia tum priſca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos ſemper digni honore à ſocijs omnibus habiti ſumus, quotieſcunque à Peloponnenſibus communiter in externas peregrinationes itum eſt, & proximè, & quondam, iam inde ex quo Heraclidæ poſt mortem EVryſthei ſunt conati in Peloponneſum redire. quo tempore hanc dignitatem aſſequuti ſumus ob hanc rem geſtam: Poſteaquam

[1] Præter illum. 227

cum

» cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponneſum incole-
» bant, nos auxiliarij in Iſthmum profecti conſedimus ad-
» uerſus eos qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem
» habuit, non expedire vt vterque exercitus confligendo
» periclitaretur: ſed vt alijs acquieſcentibus, ſecum ſingu-
» lari certamine dimicaret is quem Peloponnenſes iudica-
» rent è ſuo exercitu præſtantiſſimum. Accepta conditio-
» ne Peloponnenſes fœdus in hæc verba percuſſerunt, Si
» vinceret Hyllus Peloponnenſium ducem, vt Heraclidæ
» in paterna reuerterentur: ſin victus eſſet, retrò Heracli-
» dæ cederent, & exercitum abducerent, néve per annos
» centum de redeundo in Peloponneſum agitarent. Ab o-
» mnibus ſocijs ad eam rem voluntarius electus eſt dux at-
» que idem rex noſter Echemus Aeropi filius, Phegei
» nepos, qui ſingulari congreſſus certamine Hyllum in-
» teremit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Pelo-
» ponnenſes aſſequuti ſumus, quæ adhuc obtinemus,
» tum hoc, vt alteri cornu præeſſemus quoties commu-
» niter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmo-
» nij non aduerſamur, ſed optionem cedimus vtri cornu
» præeſſe malitis: alteri verò cornu vt præſimus nobis ven-
» dicamus, quemadmodum vſque fecimus ad hoc tem-
» pus. Etiam verò citra hoc factum quod narrauimus, A-
» thenienſibus ſumus digniores qui hanc dignitatem ob-
» tineamus: quippe qui proſperè & multa vobiſcum viri
» Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum alijs.
» Quo fit vt æquius ſit nos alterum cornu tenere quàm
» Athenienſes: à quibus non tales geſtæ res ſunt quales
» nobis, neque recentes neque vetuſtæ. Hæc Tegeatæ.
» Ad quæ hunc in modum reſpondere Athenienſes. Etſi
» ſcimus has copias pugnandi cum barbaro non altercan-
» di gratia eſſe contractas, tamen quoniam Tegeata re-
» ferre conſtituit præclara facinora tum vetuſta tum no-
» ua, quæ per omne tempus vtrique fecerunt: neceſſe ha-
» bemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium ſit,
» [1] qui ſemper egregij fuimus, eſſe primos potius quàm
» Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem iſti apud I-
» ſthmum ſe prædicant interfeciſſe, nos ſoli excepimus,
» eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum

1 Bonam operam nauâtibus.

seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniuriam vnà cum eisdem pugnando propulsauimus, victoriaq; potiti sumus de ijs qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinem humatos fuisse dicimus. Iam verò nostrum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostrã terram excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. [1] etenim siue qui tunc egregij fuere, nũc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Vt nullæ autem res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt, præsut quorumcunq; aliorum Græcorum) certè ob rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo nomine digni sumus vt hunc loci honorem consequamur. Verùm non decet in hac rerum conditione de loci dignitate contendere: vbicunq; & iuxta quoscunq; vobis Lacedæmonij videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunq; enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. itaq; ducite nos, tanquã vobis parituros. Hæc quum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athenienses quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu. Mox hunc in modum instructi sunt & qui superuenere Græcorum, [2] & qui à principio venerant: Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinque millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata trigintaquinq; millia seruorum, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. [3] Applicauerant autem sibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos stabant Corinthiorũ quinq; millia. [4] Præter hos inueniebantur apud Pausa-

1 Qui enim tunc strenui fuere, fieri possit vt nũc sint ignaui: & qui tunc ignaui, fieri possit vt nũc sint fortiores. De rebus igitur olim gestis, *vel, de nauata igitur olim opera*, hęc dixisse sit satis.

2 Pro οἱ ἀρχὴν ἐθέλοντες *hunc legisse suspicor* οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες, *quæ lectio, non illa, mihi probatur.*

3 Delegerãt autem Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipsos starent, & honoris & virtut.

4 Impetrauerant autem à Pausania vt sibi adstarent trecenti Potid.

Pausaniam stantes trecenti Potidæatæ eorũ qui ex Pallene erãt. Iuxta hos stabant Arcadum Orchomeniorũ sexcenti: iuxta hos Sicyoniorũ tria millia. Hos sequebantur Epidauriorũ octingenti: super hos locati erãnt Trœzenij mille. iuxta Trœzenios [1] totidẽ Lepræatæ. post hos Mycenæorũ & Tiryntiorũ quadringenti. Secundum hos, mille Phliasij: dehinc Hermionenses trecenti. iuxta Hermionenses, Eretrienſium & Styreorum sexcenti. iuxta hos, Chalcidensium quadringenti. post hos, Ampraciatarum quingenti. post eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos sequebantur Pallenensium qui sunt ex Cephallenia, ducenti. post hos instructi Æginetarum quingenti. iuxta hos Megarensium tria millia, quos sequebantur Platæensium sexcenti. Vltimi & ijdem primi stabant Athenienses, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lysimachi filio. Hi omnes, præter eos qui septeni circa singulos Spartanos stabant, fuerũt numero triginta octo millia & septingenti, omnes grauis armaturæ, aduersus barbarum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinq; millia, septeni circa singulos Spartiatas collocati, quorum vnusquisq; ad pugnandum erat instructus. [2] Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos singuli ferme leuiter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quę pugnare posset, [3] sexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id est centum octo millia ducenti*. Sed numerum vndecim myriadum expleuere Thespienses, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distributi communierant. Barbari verò qui cum Mardonio erant, posteaquam Masistiũ luxerunt, cognito Græcos apud Platæas esse, & ipsi ad Asopum qui illac fluit, ita sunt eregione à Mardonio collocati: Aduersus quidem Lacedæmonios Persæ, qui quia numero antecedebant, eorum acies quæ multæ erant, vsq; ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robustissimũ in exer-

1 Ducenti Lepræatæ.

2 Reliquorum autẽ Lacedæmoniorum & Græcorum milites leuiter armati erãt trigintaquatuor millia quingenti, vtpote vno vnumquenq; circumsistente. *Id est, Ita quidem rationẽ huius numeri ineundo, vt reliquos Lacedæmonios & Græcos vnũ habuisse virũ sibi adstantem singulos dicamus, nõ septem, vt Spartiatas. Dixit autẽ ὡς ἓξ ἑπτὰ πρὸς ἓξ ἑπτὰ ἑστῶτας, vt modò dixerat ὡς ἑστῶν ἑπτά. Quod & ipsum Valla potius quàm per nominatiuũ, vertisse ita debuit Vtpote septenis, circa singulos Spartiatas collocatis. Vel, Vtpote septenis vnumquenque Spart. circumsistentibus.*

3 Sexaginta nouem millia.

nam inter sex myriades (quæ sexaginta millia efficiunt) & ἑξακισχιλίους τριῶν (id est quingenti) interiectum est ἓξ μυρίαι χιλιάδες, quæ Valla fortasse in suo exempl. non habuit.

citu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerso essent Corinthijs & Potidæatis & Orchomenijs & Sicyonijs. Post Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Troezeniorum & Lepræatarum ac Tirynthiorum, Mycenæorumq; & Phliasiorum. Secundum Bactrios collocauit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretrieorum Styreorumque & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anactorijs, & Leucadijs, & Pallenensibus, & Æginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Athenienſium Platæensiumq; ac Megarensium, Bœotos & Locros & Melienses & Thessalos, & [1] mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, [2] sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Parnassum deprehensi, & illinc profecti deduxerant comitatique fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas, Thessaliæque accolas. [3] Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ erant maximè celebres maximeque insignes, & præcipuè mentione dignæ: necnon cæterarum quoque gentium viri memoratu digni, cum aliarum, tum Phrygum, Mysorum, Thracum, Pæonum. Quinetiam Æthiopum [4] & Ægyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominantur, gladio cincti, qui soli sunt ex Ægyptijs pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terram translati. nõ enim cum pedestribus copijs, quæ cum Xerxe Athenas ierant, Ægyptij censi fuerant. Barbarorum igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fitere: Græcorum verò Mardonij auxiliatiorum, nemo numerum (neq; enim numerati fuerant) nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinq; myriades fuisse coniecto. Tot ex aduerso instructi fuere pedites: equitatus verò seorsum erat collocatus. Ita dispositi nationatim manipulatimq;, vtriq; postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi

1 Illos mille Phoc.

2 Sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fouebant, qui in loca Parnasso vicina se receperãt: è quibus excurrẽtes Mardonij exercitum & Græcos qui cum eo erant agebant ac ferebant. i. diripiebant.

3 Hæc sunt nomina nationum à Mardonio in aciẽ instructarũ, earum quidẽ quæ quũ amplissimæ essent, celeberrimæ erant, maximiq; fiebant. Sed & ex alijs nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygum & Thracum, & Mys. & Pæonum.

4 Et Ægyptiorum Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi. qui soli ex Ægyptijs sunt ad pugnam apti. hos autem è nauibus quibus vehebantur eduxerat, quum adhuc apud Phalerum esset.

229

riochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmonijs ciuitate donatus. Nam consultanti vaticinium apud Delphos de prole respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasijs operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus. quūq; se exerceret in quinq; certaminibus, in vno, dum currit Olympia, venit in cōtentionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij autem interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiā, abnuebat: quòd negaret se alio pretio id facturum quàm si Spartiatā se ciuem facerēt, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quū audissent, ab initio ferentes indignè, oraculū missum omnino fecerunt: tandē imminente hoc ingenti Persici exercitus metu, annuebāt, impertireq; homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentū: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatā eadem conditione qua & ipse fieret. Hoc autē dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatē deposcens. Etenim Melampus quum ab Argiuis mercede cōduceretur è Pylo ad compescendū morbum furoris mulierum Argiuarū, deposcebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argiuis atq; digressis, quū plures è mulieribus insanirent, ita obtemperantes, quod Melampus poposcerat daturi reuerterunt. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quę vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiā partē regni donassent. Argiui in arctum redacti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorē in modum egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorū Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinq; maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatum est ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argiuis: tertium, quod in Dipæensi-

bus cum vniuersis Arcadibus præter Mantineos: quartum quod cum Messeniis ad Isthmum: vltimum, quod in Tanagra cum Athenien sibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminum. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platæensi: & apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam capessérent. Mardonio autem capessendæ pugnæ auido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis vtebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiorem. nam vt erat ligneis atq; ferratis [1] soleis vinctus, ferro quod illatū fuit potitus, cōfestim excogitauit opus omniū quæ nos nouimus animosissimū. [2] Commentus enim qua ratione reliquū pedis educeretur, præcidit sibi dimidiū pedē. hoc acto, quamuis ab excubitoribus obseruaretur, tamē subruto muro profugit Tegeā versus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atq; immorās, vt trinoctio Tegeam peruenerit, Lacedæmonijs eum passim perscrutātibus, admirantibusq; magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentē cernerent, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmonijs hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verùm hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio nō exigua summa conductus, cupidè sacrificabat cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendā Leucadium Hippomachū) [3] quumq; dilabe-

230

1 *Sunt qui catastā interpretentur.*

2 Pedis enim extremā partem resecuit, quum prius ad reliquam educēdam dimensus spatium esset.

3 Quumq; subingrederentur Græci, & eorum numerus cresceret.

dilaberentur multi Græci, ſuaſit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Citharonis cuſtodiendos curaret, quòd diceret [1] aſſiduè Græcos ad hoſtem quotidie tranſire, ſeq; complures deprehendiſſe. Iam autē dies octo abierant poſitis eregione caſtris, quum iſte Mardonio hoc conſilium dedit. Mardonius, admoneri ſe probè intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingreſſus Citharonis qui Platæas ferunt: quæ Bœotij Tria capita, Athenienſes Capita quercus appellant. Equites miſſi non fruſtra peruenere. nacti enim ingredientia campum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneſo ad exercitum ſubuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta ſequebantur, immiſericorditer trucidant, neque iumentis neque hominibus parcentes. In quibus occidendis poſteaquam ſatis ſunt graſſati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium ſunt & ad exercitum reuerſi. Poſt hanc rem geſtam biduum abſumptum eſt, neutris pugnam laceſſere volentibus. nam etſi A ſopo tenus barbari proceſſerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen ſibi tranſeundum ſtatuebant. equitatus modò Mardonij progrediebatur, & Græcos moleſtia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propenſi, ferebant alacriter bellum, & aſſiduè prouehebantur vſque ad prælium: deinde excipientes Perſæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decem vſque dies nihil eſt actum. [2] at vbi vndecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur ad Platæas caſtris eregione poſitis, & Mardonius ſtationem grauaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Perſarum virtutis expertæ. quorum conſultantium hæ fuere ſententiæ: Artabazi quidem, expediens eſſe contractis quamprimùm copijs ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipſis, multumq; pabuli iumentis compararent: atque ibi confidentes per otium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum ſignati tum non ſignati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, ſed ea ad Græcos mitterent, eos præcipuè qui ciuitatibus præſiderent. fore enim vt illi ſuam traderent libertatem: né-

1 Subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipſe multos interciperet. Iam autem d.

2 Quum autem iam vndecimus ageretur dies ex quo caſtra caſtris oppoſuerant, & valdeau ctus fuiſſet Græcorū numerus, nec non Mardonius ſtationē illam grauarè ferret, ibi venere in colloq.

que oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quàm Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quàm committere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere sinere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more seruato debere confligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat qui, vbi sententia sua vicit, accitis cohortium præfectis, & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quòd ignorarent oracula, partim quòd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, vtpote bene cognitam habens. Est oraculum, Persis fatale esse vt in Græciam profecti diripiant templum quod Delphis est, vtque direpto templo omnes intereant. Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hanc causam interitum deuitaturi. quo nomine quicunque vestrûm bene Persis volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc loquutus, secundo loco signum dedit vt omnia [1] appararent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortu prælio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuisse,

1 Apparare, & singula ordine disponerent.

Gramineis ripis Æsopi ac Thermodontis
Barbarica Graiis acies clamore cosbunt.
Hic multi occumbent defuncti munere vitæ,
Quando sagittiferis aderit lux vltima Medis.

Hæc ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagram ac Glisantem interfluit. Insequenti nocte quàm Mardonius de oraculis

tulis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis quùm multum processisset, conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonũ, ad excubias Athenienſium adequitauit, efflagitauitq; ſuos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, pleriq; remanſerunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendã equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, niſi nominatim appellans Athenienſium duces, velle ſe in colloquium illorum venire. Duces, hoc audito, confeſtim ad locum excubiarum ſequuti ſunt. quos Alexander, vbi venere, his verbis alloquutus eſt, Viri Athenienſes, hæc ego vobis verba pro depoſito trado, necui efferatis niſi Pauſaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem niſi de vniuerſa Græcia ſolicitus eſſem: quippe qui vetuſta origine Græcus ſum, nec vellem videre Græciam [1] pro libera ſeruientem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitũ litare non poſſe, alioqui olim iam conflicturũ fuiſſe. Is nunc ſacrificia valere ſinere conſtituit, & vbi primùm illuxerit, vobiſcũ confligere: extimeſcens admodũ (quantũ ego conijcio) ne plures ad copias veſtras accedant. Ad hæc vos parati eſtote. Quòd ſi differet Mardonius, nec cõmittet certamẽ, vos perſeuerate hîc manere: ad paucos enim dies eis ſuppeditat cõmeatus. Quòd ſi hoc bellum vobis ex ſententia finietur, debebit aliquis veſtrûm reminiſci mei meęq; liberationis, qui Græcorũ cauſa rem adeo [2] temerariam, libenter tamẽ feci, vt ad vos conſilia Mardonij deferrem: ne barbari ex improuiſo vos adorirentur. Ego autẽ ſum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum ſe recepit ad ſuamq; ſtationem. Duces Athenienſium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pauſaniæ retulere. Hac ratione Pauſanias in metum Perſarum adductus, Quoniam, inquit, ſub auroram prælium fiet, [3] expedit vos Athenienſes ſtare in acie aduerſus Perſas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugnaueritis: nos verò qui eorum ſumus inexperti atq; ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra vobis oppoſitos Bœotos & Theſſalos: quorum ſumus ex-

1 Ex liberã factam ſeruã. *vel, in ſeruitutẽ redactam.*

2 Periculoſam.

3 Vos quidẽ Athenienſes in acie ſtare aduerſus Perſas neceſſe eſt, nos autẽ aduerſus Bœotos & eos qui vobis oppoſiti ſunt Græcos. idq; hac de cauſa quòd Medos eorumq; pugnam noueritis, ex prælio apud Marathonẽ geſto: nos verò viros hoſce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorum Medorũ periculum fecit, at Bœotos & Theſſalos experti ſumus. Itaq; ſumptarm.

perti, horum Græcorum gratia. Itaq; opus eſt ſumptis ar- «
mis vos in hoc dextrum, nos in ſiniſtrum cornu tranſire. «
Ad hæc ita reſpondere Athenienſes, Nobis quoque olim «
iam inde ab initio, poſteaquam aſperximus Perſas aduer- «
ſus nos eſſe inſtructos, fuit in animo iſtud dicere quod vos «
dicere occupaſtis: ſed verebamur ne non grata eſſet vobis «
oratio. nunc quandoquidem ipſi feciſtis huius rei mentio- «
nem, & nobis iucunda oratio eſt, & parati ſumus iſtud ex- «
ſequi. Vbi hoc vtriſque complacitum eſt, & loca permu- «
tauerunt, ſub auroram rem aduertentes Bœoti ad Mardo-
nium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplò & ipſe
conatus eſt Perſas contra Lacedæmonios transferre. Pau-
ſanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum ſuum,
rurſus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mar-
donius & ipſe ſuos in ſiniſtrum reduxit, & acies priſtino in
loco ſtetere, miſſo caduceatore ad Spartiatas ita inquit, La-
cedæmonij, vos verò fama fert omnium qui iſtic ſunt eſ- «
ſe præſtantiſſimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordi- «
nes deſeratis, ſed perſtantes aut interficiatis hoſtes, aut i- «
pſi occumbatis. Horum nihil admodum veri eſt. quippe «
antequam manus conſerantur, vos cernimus fugientes, «
aciemq; deſerentes, & relegato Athenienſibus periculo, «
conſiſtentes ex aduerſo noſtrorum ſeruorum: quod neuti- «
quam eſt factu præſtantium virorũ. Ex quo plurimùm de «
vobis nos fefellit opinio, quos expectamus [1] ex nominis «
gloria miſſuros veſtra ſponte caduceatorem nos prouoca- «
tum, quòd cum ſolis Perſis, tanquam huic rei ſufficientes, «
pugnare velletis. At [2] nihil tale inuenimus quale ferebatur, «
ſed potius eſſe vos metu perterritos. Nunc igitur quoniã «
ipſi non occupaſtis hoc dicere, occupamus: vt quandoqui- «
dẽ vos inter Græcos præſtãtiſſimi eſſe exiſtimamini, & nos «
inter barbaros, dimicemus totidem vtriq; numero, & ſi vi- «
deatur vt cæteri quoq; itidem, & illi poſtmodum pugnent: «
ſin hoc non videatur, ſed ſatis eſſe nos ſolos decernere, nos «
ſoli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ij totum exerci- «
tum viciſſe cenſeantur. Hæc fatus caduceator, quum ali- «
quandiu expectaſſet, nemine quippiam reſpondente, re-
trò abijt, & rem Mardonio retulit. Ille maiorẽ in modum
lætatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos im-
miſit.

1 Pro celebritate veſtra. *Id eſt, vt conſentaneum eſt illi fumæ quæ de veſtra fortitudine ſparſa eſt.*

2 Nihil tale vos dicere cõperimus, ſed pot.

misit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq; inceſſentes, qui quum eſſent hippotoxotæ, *id eſt equites ſagittarij*, cominus pugnare [1] inſueri, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græ-
132 corum aquabatur exercitus, confuderunt obſtruxeruntq;. Eum iuxta fontem ſoli Lacedæmonij ſtationem habebāt: cæteri Græci, vt quiq; ſtationes habebant, maius minúſve procul illinc aberant. Et erat quidem Aſopus in propinquo: ſed aquari ex eo ab equitibus miſſilibusq; prohibiti, ita ad fontem pergebant. hunc in modum aqua exercitus exutus quum eſſet, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his tum alijs de cauſis frequentes ad Pauſaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etſi talis eſſet rerum ſtatus, tamen ob id præcipuè angebantur quòd iam re frumentaria deficiebantur, quum ipſorum ſerui in Peloponneſum miſſi frumentatum, intercluderentur ab equitatu quominus ad caſtra reuerterentur. De hoc autem deliberantibus ducibus viſum eſt, ſi Perſæ eo die ſuperſederent committere prælium, eſſe eundum in inſulam quæ ab Aſopo & à fonte Gargaphio, vbi caſtra habebant, decem ſtadijs aberat, ante oppidum Plataeenſe ſita in continente, hunc in modum: Fluuius ſupernè è Cithærone delabens in campum, diuortia facit: rurſuſq; intercapedine trium fermè ſtadiorum ſua fluenta commiſcet. Huic inſulæ nomen eſt Oeroe: quam Aſopi filiam eſſe indigenæ aiunt. In hunc locum Græci tranſire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vſum haberent, neq; ab equitatu, ſicuti quum ex aduerſo erant, infeſtarentur. Et decreuerant tranſire ſecunda noctis vigilia, ne ipſos proficiſcentes conſpicati Perſæ, inſequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locum ventum eſſet vbi Aſopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent ſub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda ſeruitia quæ frumentatum conceſſerant. erant enim illa in Cithærone intercluſa. Hæc vbi ſtatuerunt, totum illum diem inceſſente equitatu immenſum laborem pertulerunt. Sub exitū diei digreſſis, equitibus ea noctis hora qua de abeundo conuenerat, pleriq; ſumptis vtenſilibus abſceſſerunt, [2] non habentes in animo quem ad locum vt irent

1 *Sequutus eſt lectionē quæ & in quibuſdā vet. cod. habetur, ἀπορεῖ pro σύνορει.*

2 Non hab. in animo eū de quo cōuenerat locum petere, ſed quum ſe loco mouiſſent, iter Plataeam verſus tenebant, lubenter equitatū effugientes.

conuenerant. Nonnulli, vt moueri cœptum est, iter Platæensem ad vrbem intendunt, cupidi equitatum effugere. in templumque Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante vrbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis distans. Quò vbi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedæmoniis vt sumptis armis irent quà cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ cæteri præfecti parati quum essent, Amõpharetus Poliadæ filius tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugiturum [1] peregrinos neq; vltrò dedecoraturum esse Spartam: quinetiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & EVryanax cum indignè ferentes non parêre sibi illum, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc reputantes substiterunt cum Laconicis copiis, conabanturque persuadere homini non id facto opus esse. & alij quidem hortabantur [2] solum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, vt vbi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorũ ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque vbi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent: sciscitatumque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco vbi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum persuadẽtibus, donec ventũ est adiurgia, interuenit præco Athenienfis, Amõphareto inter altercandũ sumente ambabus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis vocans, ad præconem Athenienfium, qui iussus erat percontan-

tem,

1 *Id est barbaros, vt ipse Herodotus antea docuit, pag. 225. sed & paulo post rursum exponit.*

2 Amompharetũ, qui solus ex Lacedæmonijs & Tegeatis remanserat.

tem, respondit, vt illis referret præsentē rerum suarū statū, obsecrans eos vt ad sese venirent, & de discessu eadē quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios: prout & contigit. [2] Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant & Citheronis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campū deflexere. Amompharetus autem, non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At vbi ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus è disciplina militari se deseri, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentem, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) substiterat, opperiens Amompharetī cohortem, eo consilio vt si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominem suppetias iret. Itaque & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexisset locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assiduè insequi pergens, illos adeptus vrgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspectoque loco deserto, accitis Thorace Lariſſæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filij Aleuæ quisnam dicetis adhuc, quum » hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis quos negabatis » vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re » bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie » immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripu- » erunt. [2] Proripuerunt autem, quia illos necesse erat cum » ijs prælio decernere qui non falsò sint hominum præ- » stantissimi. vnde nullius esse se pretij, inter Græcos, & ipsos » nullius pretij viros, ostenderunt. Cæterùm vobis Per- » sarum inexpertis, sanequàm ignoscebam, laudantibus » istos vobis expertos: Artabazum autem vehementius ad-

1 Athenienses autē acie instructa, cōtrarium Lacedæmonijs iter tenuerūt. Lac. enim prę rupt. occup. & Cith. radices metu equitatus, at ipsi deorsū.

2 Atque (vt declararunt posteaquam illis necesse f. c. ijs pr. d. qui non f. sunt h. præstantissimi) quum ipsi nullius pretij essent inter Græcos, nullius pretij viros se ostentabant.

mirabat formidare Lacedæmonios, & præ formidine sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos in vrbem Thebanorum concedere obsidendos. [1] quam sententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorum quæ in Persas perpetrarunt. Hæc loquutus, Persas Asopo transmisso cursim ducit contra Græcorum agmen, tanquam fugam capessentium: Lacedæmoniosque solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses transuersis tramitibus subter prærupta in planũ digressos non cernebat. Cæteri autẽ barbarorum agminum præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublatis & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes, [2] nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi. Pausanias autem, vbi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret, Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, vt aut libera Græcia sit aut seruituti obnoxia, proditi sumus à sociis noctu elapsis & nos Lacedæmonij & vos Athenienses: quod reliquum est, ita nobis videtur esse faciendũ, vt quàm strenuissimè possumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Ac si quidem in vos priores impetum dedisset equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio vobis venire: nunc, quoniã totus in nos equitatus contendit, debetis vos ad partem maximè laborantem suppetias ferre. Quòd si vobis aliquo discrimine occupatis fas nos est subsidio venire saltem hoc gratificamini nobis vt sagittarios mittatis: quos agnoscimus longè omnium qui in hoc bello sunt promtissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc vbi audiere Athenienses, quum mouerent ad ferendã strenuè opem & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum est vt [3] Athenienses ab iis vrgentibus auxilium ferre non possent, ægrè admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonij, numero cum leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquam ab Lacedæ-

1 Quã ipse quoq; rex ex mè audiet.

2 Nullo delectu, nulloq; ordine v. ing. *Vel, Inordinatè & confusè.*

3 Athenienses ad ferẽdas suppetias ire non possent. quod enim obiectũ erat, negotium illis faceſſebat.

cedæmoniis dirimebantur) ſacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio præſentibuſque copiis: & quum litare non potuiſſent, multi eorum interea cadebant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Perſæ ingentem vim ſagittarum emittebant, adeo inſtanter vt [1] fatagentibus Spartiatis, & quia litare non poterant, reſpiciens ad templum Iunonis Platæenſium, Pauſanias, implorauerit deam, obſecraueritq; ne ſpes ſua ipſos omnino fruſtraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendunt: ſtatimque poſt Pauſaniæ preces ſacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquanto pòſt & ipſi in Perſas eunt. Perſæ omiſſis arcubus ex aduerſo ſterere. Ad quorum gerra primùm pugna atrox commiſſa eſt iuxta ipſum Cereris templum, eaque pertinax, donec ad propulſionem ventum eſt. Siquidem barbari prehenſantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: ſed inermes erant & imperiti, nec hoſtibus prudentia pares. qui etſi deni pluréſve aut pauciores in ſingulos irruebant, tamen quia confuſi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius qua parte ipſe ex equo albo ciens pugnam, mille dele-
234 ctis Perſarum præſtantiſſimis ſtipatus erat, ea maximè parte hoſtem vrgebat. qui quàmdiu ſuperfuit, tamdiu Perſæ reſiſtentes ſeſeque defenſantes ſtrauere multos Lacedæmoniorum. Poſtea verò quàm Mardonius, & agmen quod circa illum robuſtiſſimum erat, occubuit, tum demum alij quoque terga vertentes ceſſere Lacedemoniis, [2] quorum pleriſque officiebat veſtis armis vacans. inermes enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & vltio necis Leonidæ de Mardonio peracta eſt, ſecundum oraculum Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquam nouimus ſpecioſiſſima potitus eſt Pauſanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem ſuperiora maiorum nomina in Leonida recenſui. Illius enim iidem qui & Pauſaniæ maiores fuere. Opperiit autem Mardonius ſub Aimneſto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquãdiu poſt bellum Medicum trecentos viros ſecum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Meſſeniis quibuſcũ erat bellum conflixit, vbi ipſe & trecenti illi occubuere. Ad Plataeas

1 Quũ premerétur Spartiatæ.

2 Plurimũ enim illis *Per ſis* officieb.

autem Persæ postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autē me admiratio, quum iuxta lucū Cereris dimicaretur, ne vnum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: sed opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactorium concremauerant. Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus autem Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quique multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit. Is, quòd sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsque millia hominum) ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probè intelligens, iusseratque omnes ire confertos quacunque ipse duceret, & quâ viderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repentè effuso cursu fugæ se dedit nō ligneū murum versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrimè perueniēdi ad Hellespontum. & hi quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœoti tamen perdiu cum Athenienſibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ij qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vltrò ignauiter agere, ita dimicarunt vt trecenti primores eorum ac fortissimus quisque illic sub Athenienſibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, non quò Persæ & alia multitudo, [1] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pependisse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam eum hoste congrederentur, fugæ se mandauerunt) apud me fidem facit, [2] quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capesserunt, præter equitatū tum alium, tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugientibus, vt assi-

1 Quæ nec cum quoquā pugnauerat, nec vllum egregium facinus ediderat.

2 Quòd quū Persas fugientes vidissent, ita demum omnes fugæ se dederūt, præter equit.

vt assiduè adhærens hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses & Phliasij nullo ordine eunt: Corinthij rectà per colles quâ itur ad Cereris templum: alibi per campum, quę planissima viarum erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, eosq; adorti sexcentos strauerunt: cæteros ad Cithæronem vsq; persequuti, terga ceciderunt. Est isti quidem Megarenses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis quamcommodissimè possunt murum præstruunt. ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modò sese barbari defensabant, sed etiam Lacedæmoniis antecellebant, vtpote ignaris murorum oppugnandorum: vt verò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioque extirit, eaq; per magno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Athenienses murũ transcenderunt, subruerunt̃que. atq; ea parte se Græci infuderunt,[1] quorũ Tegeatæ introiere principes: iidemq; tentorium Mardonij diripuerunt, & ex eo cum alia, tum verò equorum præsepe Mardonii ex ære totum, Spectatu dignum: quod præsepe Mardonij Tegeatæ in tẽplo Aleæ Mineruæ reposuerunt. nam cætera quæ cepere, in vnum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti.[2] Quos tãto studio Græci trucidabant vt ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani essent, vnus & [3] triginta sunt omnino desiderati: Tegeatarum, sedecim: Athenienſium,

1 Ex quibus primi Teg. introiere.

2 Quos adeo facile erat Græcis trucidare vt ex trig.

3 Nonaginta.

duo & quinquaginta. Porro inter barbaros ſtrenuiſſimi extiterũt, è peditibus quidem Perſę, ex equitibus autem Sacæ, è vitis verò, Mardonius: inter Græcos autem cum Tegeatæ Athenienſesque multùm eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re poſſum oſtendere, niſi quòd omnes hi eos qui ſibi oblati ſunt, vicerunt: Lacedæmonij verò quod robuſtiſſimum fuit hoſtilis exercitus ſuperauerunt. Quorum longè præſtantiſſimus extitit mea ſententia Ariſtodemus, [1] is qui ſolus trecentorum, quòd ex Thermopylis euaſiſſet, dedecus ignominiamque acceperat. Secundum hunc nauauere operam Poſidonius & Philocyon & Amompharetus Spartiata. Quanquam quum ſermo haberetur quiſnam præſtãtiſſimus extitiſſet, ij Spartiatæ qui adfuere, cenſuerunt Ariſtodemum, etſi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deſeruiſſe, & propalàm mori voluiſſe: Poſidonium verò, qui perire noluiſſet, ob id extitiſſe tanto præſtabiliorem virum. verùm id forraſſe liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti ſunt, præter Ariſtodemum: qui ideo caruit honore, quòd ob cauſam prædictam ſibi occumbendum putauit. Hi ſunt qui ad Platæas nobiliſſimi extitere. nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in caſtra Græcorum [2] præſtantior venerat, non modò Lacedæmoniorum, ſed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pauſanias ſacrificaſſet, ſedens in ordine, ſagitta per latera ictus eſt: & quum aliis pugnantibus ipſe exportaretur, ſeſe morientem miſerabatur, ad Aimneſtum virum Platæenſem inquiens, non ſibi dolere quòd pro Græcia periret, ſed quòd nihil manu vſus eſſet, nullamq; operam nauaſſet dignam & ſe & ſua cupiditate nauandi. Ex Athenienſibus eminuiſſe fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Decelenſi. Decelenſes autem rem aliquando geſſerunt (vt ipſi Athenienſes aiunt) in omne æuum fructuoſam. ſiquidem quum olim ad inueſtigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuaſiſſent, & populos è ſedibus ſuis eiicerent, ignari quónam loci ſubducta Helena eſſet, tunc Decelenſes feruntur, & (vt quidam volunt) ipſe Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theſeo fieret, tum metu totius Athe-

[1] *Vide ſuprà, pag. 200.*

[2] Formoſior.

Athenienſium ſoli, ne vaſtaretur, expoſuiſſe illis omnem rem geſtam, eosque deduxiſſe ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelenſibus permanſit ad hanc vſque memoriam in Sparta immunitas vectigalium, & dignitas præſidendi: adeo quidem vt bello quod multis poſtea annis inter Athenienſes atque Peloponnenſes geſtum eſt, Lacedæmonij quum cæteram Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclariſſimè inter Athenienſes nauata opera, ancipiti ſermone celebratur: vno, fertur geſtaſſe ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam, quam, quoties aduentantibus hoſtibus propinquus erat, obiiciebat, ne illi irruentes, ipſum ex ordine ſummouere poſſent: rurſus eiſdem in fugam ſe vertentibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequebatur. Altero ſermone à ſuperiori differente fertur geſtaſſe ancoram non ferream ex balteo alligatam, ſed inſignitam in ſcuto, quod nunquam quieſcens, aſſiduè rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quòd obſidentibus AEginam Athenienſibus, Eurybiadem virum Argiuum quinque certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto poſt hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Athenienſium vnà cum Leagro Glauconis filio dux eſſet, & de metallis auréis decertaret, contigit vt ſub Edonibus apud Daton occumberet. Poſt barbarorum ſtragem ad Platæas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Teaſpis viri Perſæ: hæc quum accepiſſet Perſas fuſos eſſe, Græcos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipſas ornatas, cum veſte ſpecioſiſſima, carpento aduenit: ex eoque deſcendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pauſaniam illa omnia adminiſtrantem, agnouit hominem, cuius & nomen iampridem
» & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex,
» inquit, libera me ſupplicem captiuitatis ſeruitute, quam etiam hoc facto demeritus es quòd iſtos extinxiſti neque
» dæmonum neque deorum reſpectum habentes. Equidem
» genere ſum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi ra-
236 ptam ex Co vir Perſes habuit. Huic reſpondens Pauſanias,

1 Tum quòd supplex, tum quòd sis (si modò vera loqueris) Hegetoridæ Coi filia, quocum mihi maior quàm cum alio quoquam circum illa loca habitanti-um, hospitij necessitudo intercedit. 1. *Tum eo nomine quòd sis supplex, & ideo inviolabilis.*

Bono, inquit, animo esto, [1] tum quia supplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridæ Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolunt hospitis summi. Hæc loquutus, eam in præsentiarum ephoris qui aderant commendauit: postmodum in AEginam, quò illa voluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuò Mantinei superuenerunt re iam confecta: qui se animaduertentes venisse sero ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de ipsis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugę se mandasse, eos in Thessaliam vsque persequuti sunt, etsi vetantibus Lacedæmoniis insequi fugientes. Idem postea domum reuersi, duces suos exilio mulctauerunt. Post Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum regressi sunt, suosque & ipsi duces exilio mulctauerunt. Hactenus de Mantineis & Eleis. Erat autem apud Plataeas in exercitu Æginetarum è primoribus Lampon Pythei filius, qui Pausaniam adiens, infandissima vsus est oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dij tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos nouimus Græcos gloria supergredereris. quod superest in hac re, agas ita vt & tu malore fama celebreris, & aliquis barbarorum posthac caueat nefanda facinora perperrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt: quibus si vicem reddes, laudem nanciscēris primùm ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab vniuersis Græcis. siquidem suffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris vltus. Hæc Lampon, gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respondens Pausanias, Tuam, inquit, hospes Ægineta, beneuolentiam atque prouidentiam amplector: tamen ab equitate iudicādi deerras. nam & me & patriam quos in altum extulisti ob hæc gesta, ad nihilum redigis, quum suades mihi sæuire in mortuum, aisque me auditurum melius si istud fecero. quod barbaros decet potius facere quàm Græcos, quodque in illis exprobramus. quare ego neque Æginetis, neque iis quibus ista probantur assentior: contentusque

» tusque sum Spartiatis placere vt honestè agam, honeste-
» que dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affir-
» mo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt,
» magnificè esse parentatum, innumerabilibus horum fu-
» neribus. Tu verò posthac ad istud consulendum ne me ad-
» ieris: quod tibi impune esse, loco beneficij ponas. Hoc quū
» ille audisset, abiit. Pausanias autem edicto proposito nequis de præda quid tangeret, iussit [1] seruos omnem comportare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria auro & argento referta, lectosq; auro & argento constratos: crateras etiam aureos, phialasq;, & alia vasa potoria, necnon saccos super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæsorum cadaueribus exuebāt armillas & torques & acinaces aureos. Nam varij generis vestimenta nullius momenti habebantur, earumque rerum multum furto subtrahentes serui Æginetis venundabant, multum, quod occultare non poterant, repræsentabant. vnde principium extitit ingentium diuitiarum Æginetis, vtpote aurum à seruis pro ære mercantibus. Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tū deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super tricipiti ex ære colubro, proximè aram: tum deo qui est in Olympia, æreus decem cubitorum Iupiter: tum deo qui est apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes: itemque pallacas Persarum, & aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam operam nauauerant ad Platæas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror: certè Pausaniæ sunt ex omnibus dena, & ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoque acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem apparatum suum ex auro argentoque & [3] peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum eum apparatum vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardonio instruere. quod quum illi fecissent, tum Pausaniam lectos intuentem aureos argenteosque [3] probè instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ

1 Helotes, *quod erat peculiare seruorum Lacedæm. nomen. quod & paulo pòst & alibi varijs locis obseruandum.*

2 Aulæis, *secundum quosdam.*

3 *Vallam apparet verba quæ in vulg. edit. desunt legisse, videlicet* τῶν ἐστρωμένων, ἢ πανίζας χρυσέας ἢ ἀργυρέας, *quæ & in nostris vet. cod. habentur*

apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicam instruerent cœnam. [1] Id quum illi ex spatio multùm distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eisque, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatum dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa conuo- « ctui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis o- « stendere, qui quum talem vitam duceret, ad nos subigen- « dos venit, qui tam miserè victitamus. Hæc Pausanias apud 237 Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri argentique & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam suturam habens, sed ex vno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quàm cæteros. quinetiam ossa viri quinque cubitorum. [2] Postero die quum Mardonij cadauer non exstaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquam prædâ dispertierunt, cæsos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonij, tribus sepulchris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonij sepulti sunt. [3] Tegeatæ verò & Athenienses suos vtrique promiscuè condiderunt: necnon Megarenses atque Phliasij suos ab equitatu interemptos. [4] Horum omnium sepul-

1 Quum autem hæc cœna instructa longo interuallo ab illa superaretur, ibi eund. cachin.

2 At Mardonij cadauer postridie *quàm ille occubuit*, ex oculis summotum fuit: sed à quo: id verò mihi certò compertum non est.

3 Tegeatæ verò seorsum à *Lacedæmoniis* omnes *suos* confertos humauerunt. Athenienses quoque suos vnà eodemque in loco, & Megarenses, & Phliasij &c. *vt ἐμοῦ id sit quod de Tegeatis per ἀλλως significauit: quod reddidi Confertos, accipiens pro In eundem locum coacernatos. Potest tamen ἐμοῦ ita etiam accipi (& fortasse melius) vt commune fuerit Athenienſibus, Megarenſibus & Phliaſiis ſepulchrum.*

4 πλήθος videtur ex ſequentibus exponendum à κατοί. q. d. Atque horum quidem omnium sepulchra vacua non fuerunt, sed in iis cadauera verè condita fuerunt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulchra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos aggeres communes excitasse, posteriorum

ſepulchra fuerunt plena. Nam aliorum ſepulchra quæ ad Platæas oſtenduntur, ea ſunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubeſcebant ſe à pugna abfuiſſe, quum ſerò ſuperueniſſent. Quippe tumulus illic viſitur qui dicitur Æginetarum: quem ego audio decem poſt hanc pugnam annis rogatu Æginetarum à Cleade AVtodici filio viro Platæenſi illorum hoſpite excitatum fuiſſe. Græcis ſtatim à cæſorum humatione in agro Platæenſi, initò conſilio viſum eſt bellum Thebis inferendum, petendumq; eos qui cum Medis ſenſiſſent: & in primis Timegenidem & Attraginum, qui principes factionis extitiſſent: &, ni eos dedidiſſent, non prius ab vrbe diſcedendum quàm eam euertiſſent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obſedere Thebanos, iuſſos dedere quos diximus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumque adoriebantur. Quibus ab agro vaſtando non diſcedentibus, vicefimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita conſtitutũ eſt, non prius abſcedere ab oppugnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, abſit vt noſtra cauſa Thebanus ager amplius vexetur: ſed ſiue per cauſam depoſcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis è publico demus: (nam & publicè cum Medis ſenſimus: non autẽ nos ſoli.) ſiue reuerà depoſcentes nos vrbem obſident, noſipſi nos in diſceptationem exhibemus. Eum Thebani ſanè probè & opportunè loquutum arbitrantes, eueſtigio caduceatorem ad Pauſaniam miſere, velle ſe viros dedere. Ea re inter eos cõuenta, Attraginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad ſe Pauſanias adductos culpa abſoluit, negans pueros factionis Medicæ eſſe patticipes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipſi quidem putabant ſe crimen refutaturos, ac pecunia elapſuros: Pauſanias autem hoc ipſum ſuſpicans fore, vbi illos accepit, dimiſſis omnibus ſociorum copiis, Corinthũ deductos ſupplicio affecit. Hæc

rorum rationem habẽtes. Ibi enim eſt Æginetarum quod vocatur ſepulchrum à Cleade AVtodici filio, illorum hoſpite, eorum rogatu decem etiã pòſt annis (vt audio) extructũ. *Obſeruandum eſt autem χώματα dicere, non τάφους, eo quòd illi quidẽ pro ſepulchris habere vellent haberi, (vnde dicit καλεόμενος τάφος, q. d. καλεόμενος τάφος ἀλλ' οὐκ ἐὼν, χῶμα δὲ μᾶλλον) at reuera ſepulchra non eſſent, ſed aggeres tantum ſepulchra ſimulantes, ſine imitantes. quos inquam pro ſepulchris haberi vellent, non à ſua ætatis hominibus (vtpote quibus cognita fraus eſſet) ſed à poſteris. Ideo illud τῶν ὑστερογενῶν τίνεται ἀθρόων verto Poſterorum rationem habentes, vel, Poſterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari In poſterorum gratiam: quòd illos in hanc opinionem adducere, eſſet illis imponere, non autem gratificari. Totẽſt tamen ſimplicius verti. Id facientes propter poſteros. At Valla aliam quem verba ferre non poſſunt ſenſum ſequutus, vertit, Quum ſerò ſuperueniſſent.*

hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum autem Pharnacis filium, vt è Platęis fugiens porrò se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocenses retulerat quippiã, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thessali, ma- « turo (vt cernitis) quamcelerrimè peruenire in Thraciam, « missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium « transigendum. Mardonius autem ipse cum suo exercitu « aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium « præstate. hæc enim vos in tempus præstitisse non pœnite- « bit. Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Mace- « doniamque agebat, rectà Thraciam versus, tanquam verè properans: ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzãtium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtruncati fuerant, vel quòd fame atq; labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigiis transmisit in Asiam. Hunc in modum iste rediit. Quo autem die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalen Ioniæ geri: quum apud Delon Græci considerent, ij qui vnà cum Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò 238
appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestraditæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyrãno Theomestore Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum audierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim vt si tantummodo viderent hos Iones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiam vt expectarent, tamen fore vt non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerenturque barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Siquid verò apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se vt in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, sciscitabatur

eum

eum Leutychides, (siue ominis gratia volens audire nomen, siue casu, id deo agente) Samie hospes, quod est tibi » nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpel- » lata reliqua eius oratione, siquam instituerat, Accipio, in- » quit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu » vt nauigemus, data nobis per te & istos qui tecum sunt fi- » de, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum socie- » tatem. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est. nam quum Samij extemplo fidem interposito etiam iure iurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cæteris legatis, iussit eũ cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eum illic diem commorati, postridie pulchrè litauere, haruspice Deiphono EVenij filio Apolloniata, ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri EVenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quę interdiu secundum flumen pascuntur quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. noctu autem eas stabulantes in antro, [1] non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quòd ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, neminique aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium EVenium condemnauerunt vt, quia vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam excæcauerunt, mox eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis *pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia custodem sacrarum ouium EVenium iniquè luminibus orbassent, se enim immisisse lupos: nec prius ab illius vltione cessaturos quàm ei satisfecissent de iis quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se EVenio tale donum quod

[1] *Addit negationem quæ in vulg. edit. non habetur.*

Interpres legit πρίασθαι: sed verior scriptura est πρέσασθαι. id est oracula: vt monuit Paul. Leop. Emend. lib. 8. c. 1.

habentem plerique hominum putarent beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedentem adeunt, eiq́ue assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percontantur quam mulctam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quòd in vrbe sciebat esse optimum. Horum si cõpos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EVenius, tum ij qui ei assidebant, excipientes, EVeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apollõiatæ pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Euenius, vbi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At ciues ea prædia à dominis mercati, hucusque illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoq; audiui, Deiphono negotium in Græcia fuisse exhibitum, quòd se filium EVenij, cuius non esset, nuncuparet. Cæterum postquam litauere Græci, classem è Delo Samum versus soluerunt: & quum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam nauale sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In continentem autem ideo nauigabant vt essent sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisq́ue nauibus, munimenta valli circundare, in illarum suumq́ue præsidium. 239

Hoc

Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potnienſium templum Mycales, præteruecti ad Gæſonem & Scolopoentem, vbi Cereris Eleuſiniæ cernitur templum, quod Philiſtus Paſiclis filius condidit, ſectans Neleum Codri filium qui ad coloniam Mileti locandam veniebat. Ibi ſubductas naues munimento circumdederunt: & è ſaxis ſtipitibusq; mitium arborum, quas ipſi exciderunt, & circum munitiones depactis ſudibus ſe inſtruxerunt, tanquam & obſidendi & victoria potituri. in vtrunque enim caſum ratione inita ſeſe apparabant. Hos abiiſſe in continentē poſtquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugiſſent, ægrè ferebant, incerti quid agerent, retróne ſe reciperent, an tenderent in Helleſpontum. Tandem neutrum horum viſum eſt eſſe faciendum, ſed porrò eundum in cōtinentem. præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, aliisque quibuſcunque opus erat, ad Mycalen nauigant: & quum proximè caſtris hoſtium fuere, neminem ex aduerſo obuiam ferri vident, ſed naues intra murum ſubductas, & magnam vim peditatus pro littore diſpoſitam. Ibi primùm Leutychides nauem littori applicans quammaximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiens, Viri Iones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligent Perſæ. Vbi pugnam conſeruerimus, debetis ante omnia reminiſci libertatis. deinde teſſeræ Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit diſcat. Huius autem facti eadem mens fuit quæ Themiſtoclis ad Artemiſium: quòd videlicet hæc verba, ſi laterent barbaros, inductura ad obſequendum Iones eſſent: ſin delata ad barbaros, redditura eis Græcos ſuſpectos. His per Leutychidem admonitis, ſecundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egreſſi, ſeſe ad pugnandum inſtruebant. Quod facientes quum cernerent Perſæ, & ſcirent Samios fuiſſe adhortatos, arma Samiis adimunt, ſuſpicati illos ſentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienſes à Xerxe, & illuc claſſe barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasque cum viatico remiſerant. Quo nomine non in minimam ſuſpicionem venerant, quòd quingenta hominum capita hoſtium Xerxis liberaſſent. Præ-

terea Mileſiis, tanquam maximè locorum gnaris, Perſæ imperant vt compita quę ad cacumina Mycales ferunt cuſtodiant: eo conſilio facientes id, vt Mileſij ab exercitu abeſſent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarum molituri videbantur, ſi facultatem nacti eſſent, Perſæ ſibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris teſtudine ſeſe conſtipauerant. Græci, vbi inſtructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus aduolauit in vniuerſum exercitum rumor, caduceumque ſupra fluctus poſitum apparuit. Rumor autem huiuſmodi ad eos ferebatur, Græcos acie in Bœotia ſuperaſſe Mardonij copias. Multis autem ſignis res quæ diuinitus fiunt, declarantur. etſi tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalen accipienda erat, fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad ſubeundum vltrò periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtranque pugnam fuerint Cereris Eleuſiniæ templa. nam apud ipſum Cereris fanum (vt à me ſuperius demonſtratum eſt) in agro Platęenſi pugna commiſſa eſt, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re venerit ad iſtos fama victoriæ Pauſaniæ atque Græcorum. nam pugna ad Platæas dilucule diei geſta eſt, apud Mycalen veſperi. quarum vtranque eodem eiuſdem menſis die geſtam eſſe, non diu pòſt ab his rem repetentibus declaratum eſt. Ante rumoris autem aduentum ſubibat iſtos timor non tam de ſeipſis quàm de Græcia, ne Mardonio ſubiiceretur: at vbi fama hæc ad eos aduolauit, impenſius atque properantius ad congrediendum proceſſerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquam inſulæ eis & Helleſpontus propoſita præmia eſſent. Athenienſes porro, & qui iuxta erant inſtructi, penè dimidium copiarum, iter tenebant per littus atque planitiem: Lacedæmonij autem, & deinceps collocati, per confragoſa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienſes in altero cornu præliabantur. Perſæ, quoad ſibi gerra manſere fecta, ſeſe defenſauere, nihilo inferiores hoſtibus: poſtea verò quàm Athenienſium & eorum qui cum Athenienſibus erant copiæ adnixæ ſunt, vehementius ſe mutuò adhortantes,

tantes, vt laus operis ipsorum esset, non Lacedæmonio-
240 rum, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci con-
fertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu
perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere:
cum quibus pariter irruperunt Athenienses & Corinthij
& Sicyonij & Trœzenij. ita enim erant ij in acie collocati.
Vbi verò & murus captus est, ibi barbari non roboris me-
mores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad
paucos redacti pugnabant, Græcis assiduè in murum irru-
entibus. Quorum duo classiarij exercitus duces, Artayntes
& Ithramitres, effugerunt: totidem pugnantes occubue-
runt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes.
Adhuc autem dimicantibus Persis superuenere Lacedæ-
monij ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipso-
rum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum
alij ex Sicyoniis, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Sa-
mij qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta
arma fuerant, vbi viderunt statim ab initio [1] pugnam per-
tinaciorem, quoad poterant Græcis suppetias ire. Quos
inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficientes
adorti sunt barbaros. Milesiis autem præceptum erat vt exi-
tus viarum custodirent, Persarum salutis gratia, vt siqui ca-
sus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Mile-
siis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina comparа-
rent. huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant,
néve si pugnæ adessent, aliquid innouarent. At illi è con-
trario prorsus quàm iussi fuerant fecere: qui & per alias
quæ ad hostem ferebant vias barbaros deduxere, & ad ex-
tremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi.
Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc
prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerunt
Athenienses, & ex Athenensibus Hermolycus Euthœni
filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit vt bel-
lo inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cyrnum
agri Carystij facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundum
autem Athenienses egregij extitere Corinthij Trœzeniique ac Sicyonij. Græci verò perquam multis barbaro-
rum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorum naues
incenderunt, cotumque murum, egesta illinc in litus

[1] Pugnam alteram in partem inclinare. *Alij. Pugnam accipitem esse.*

præda, & quibuſdam pecuniarum theſauris repertis. Vbi caſtra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulſi ſunt, conſultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, [1] cuius ipſi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri poſſe vt per omne tempus Ionibus tutandis præeſſent, ſperandum eſſe vt Iones à Perſis rebellaſſe gauderent. Ad hæc magiſtratus Lacedæmoniorum cenſebant emporia nationum Græcarum quæ cum Medis ſenſiſſent, eiectis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienſes è contrario, [2] non eſſe principatum Ioniæ ſummouendum. nec Lacedæmoniis de ipſorum coloniis conſultandum. & quum hoc contenderent Athenienſes, libenter eis ceſſere Peloponnenſes: atque ita Samios & Chios & Leſbios ac cæteros inſulanos, qui ſecum militabant, ad ſocietatis fœdus adegerunt, data acceptaque fide cum iureiurando, ſe permanſuros in ſocietate, nec ab ea deſcituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes ſoluendos nauigauerunt rati adhuc illos intentos ſe eſſe inuenturos. Et iſti quidem in Helleſpontum nauigabant. Ij verò barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenirent, ſe Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Maſiſtes Darij filius, qui pugnæ malè geſtæ adfuerat conuitiari Artayntæ cum aliis multis probris, tum verò dicere, illum muliere fuiſſe ignauiorem, [3] qui ita illam præfecturam adminiſtraſſet: dignumque omni malo eſſe, qui de regia domo malè meritus eſſet. Apud Perſas autem ſummo opprobrio datur, audirè ſe muliere eſſe ignauiorem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Maſiſtem ſtringit, interficiendi auidus, quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnaſſeus, vt ſtabat à tergo, hominē medium accipit, ſublatumque humi allidit, intereaque ſatellites Maſiſtis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipſius Maſiſtis gratiam iniit, & Xerxis cuius frātrem ſeruaſſet. quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus eſt. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardisque peruenerunt. vbi rex erat ex eo tempore quo, prælio nauali malè geſto, Athenis illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat

1 Cuius ipſi imp. obtinerent. Ioniam autem barbaris reliquerent. neq; enim vid. eis ſ. p. vt per o. t. Io. tutandis præeſſent: ſin autem nō tutarentur. Ionibus ſuam à Perſis defectionē ingratam fore putabant.

2 Nullo pacto ſedibus ſuis ſummouendos eſſe Iones cenſebant.

3 Qui ita munere imperatorio functus eſſet.

mabat vxorem Maſiſtis, quæ & ipſa illic erat. ea quum potiri non poſſet, neque donis miſſitandis, neque vi, quam afferre nolebat fratris Maſiſtis reſpectu: (quæ res & mulierem retinebat, probè gnaram non ſe coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitis, huc euaſit vt filio ſuo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Maſiſtis: exiſtimans, ſi hoc feciſſet, commodius ſe illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisque ex conſuetudine celebratis, Suſa profectus eſt. eò poſtquam peruenit & vxorem Dario domum duxit, ita demum ab vxoris Maſiſtis amo-
241 re ceſſauit [1] adamata ex familiaritate nurus Maſiſtæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, proceſſu temporis res patefacta eſt, hunc in modum: Ameſtris vxor Xerxis, amiculum quod ipſa texuerat, grande atque variegatum, & ſpectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam ſe conferr: atque vbi ſe oblectauit cum ea, iuſſit à ſe petere mulierem quæ optaret ſibi fieri in remunerationem obſequij. omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa reſpondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabíſne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureinrando promiſit. Qui poſteaquam iurauit, mulier intrepidè amiculum popoſcit. Xerxes enimuero recuſare, non ob aliud quàm quòd vereretur Ameſtrin, ne ſic illa rem quæ agebatur, iampridē ſuſpicata, deprehenderet: ſed offerre ei & vrbes, & immenſam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam eſſet imperaturus. Eximium autem donum eſt apud Perſas exercitu donari. Verùm quum non poſſet perſuadere mulieri, amiculū dedit. Quo dono illa ſupramodum læta, eo geſtando geſtiebat. Ameſtris vbi mulierem habere amiculum ſciuit, & rem geſtam, non in puellā conſcepit odium, ſed in illius matrem, penes quam culpam & quā huius rei autorem eſſe credebat, exitium machinatur. Obſeruato itaq; tempore quo vir ſuus Xerxes regalē inſtrueret cœnā, quæ cœna ſemel quotannis eo die quo rex creatus eſt inſtruebatur: (cœnę nomē Perſicè Tycta, Græcè τέλειον. *perfecta*: in qua rex ſolum caput [2] ornatur, Perſaſq; ſtrenis donat) hoc die obſeruato Ameſtris à Xerxe petiit vt ſe Ma-

1 Et permutatis *ſui amoris* vicibus, adamauit, atque adeo potitus eſt ea quæ Darij quidē vxor, Maſiſtæ autē erat filia.

2 *Diuerſam à noſtra, lectionem videtur ſequutus.*

fistæ vxore donaret, Xerxes id indignum factu nefariumque arbitrari, vxorem germani dono dari, eamque insontem negotij illius cuius causa vxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorate, inuitus admodum annuit: tradensq; vxori ac iubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea vir eximius: tamẽ cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His verbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, [1] quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, [2] ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filiæ, quarum vnam tu filio tuo duxisti vxorem) iubes me relinquere, (quæ mihi est ex animi mei sententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari coniugio filiæ tuæ, tamen neutrum istorum faciam. [3] tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ: fine me meæ vxoris consuetudine frui. Hæc ille quum respondisset, percitus ita Xerxes, Atqui, inquit, [4] ita tecum, Masista, agetur, vt neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu consuetudine tuæ diutius fruaris: vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extrà abiit, hactenus loquutus, Domine, nondum me interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, vxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus acijcit: præcidit nares, aures, labra, linguam: atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum propripiebat. vbi verò mutilatam vxorem vidit, cõfestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi facturus. Quod & contigisset (vt mihi videtur) [5] si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibusque diligebatur. Sed hæc eum

1 Quæ est ista futilis qua vteris apud me, oratio? *Q. d. Quor sum spectat?*

2 Ex qua tres mihi lib.

3 Tu verò ne mihi vim adferas, hanc à me rem contendens.

4 Ita res tuę comparatæ sunt. *Vel, Ita se res tuæ habent. Vel (retinendo idem loquendi genus) Ita tecum actũ est.*

5 *Id est, Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuisset, quam rex de eo quod moliebatur, certior factus esset.*

eum [1] perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hactenus.

1 Molientem, vel, agentem.

Græci à Mycale profecti Hellespontum versus, primùm circa Lecton stationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde soluentes, Abydum tenuerunt: & quum pontes quorum præcipuè causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmoniis, videbatur in Græciam redeundum: Athenienſibus autem & eorũ duci Xanthippo, illic manendum, vt Chersonesum tentarent. Itaque Peloponnenses quidem abiere: Athenienses verò Abydo in Chersonesum traiicientes, Sestum obsidebant. Huc, postquam auditum est Græcos in Hellesponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus vrbium validissimo muro præditam, conuenere cum alij ex aliis circa oppidis, tum ex Cardia OEbazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, iunctis Persis pariter & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui [2] Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Protesilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protesilai sepulchrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ, nec non phialæ aureæ argenteæque, & æs & vestis, aliaque donaria quæ Artayctes rege donante compilauit, his verbis eum circumueniens, Here, est hoc in loco domus viri Græci, qui cum militum copiis terram tuam adortus, meritas morte pœnas dedit: eius mihi domum dato, vt discant alij non militare aduersus regionem tuam. Hæc dicendo [3] facile erat persuadere Xerxi vt largiretur sibi domum eius viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Protesilaum in prouinciam regis militasse, quod videlicet Persæ omnem Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte, ad Sestum exportauit, fanumque seuit & coluit: & quoties Eleuntem pergebat,

242

2 Xerxem Ath. tendentem circumuenit, subreptis ex Eleunte pecunijs Iphicli.

3 Facilè domũ illius viri à Xerxe impetraturus erat, de ijs quę ille cogitabat nihil suspicato.

in adyto, *id est in templi loco inaccesso*, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obſidionem, quam non expectauerat, ex improuiſo à Græcis inuaſus. Illi, poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non poſſent. itaque orare duces ſuos vt ſe illinc reducerent. Duces negare ſe prius id facturos quàm aut murum expugnaſſent, aut ipſos Reſpublica Athenienſium accerſiſſet. adeo res illa eis cordi erat. Atij qui cum Artayćte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo vt funibus lectorum elixis veſcerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita ſub noctem capeſſerunt fugam, cum alij Perſæ, tum Artayctes & OEbazus delapſi à poſteriori murorum parte, quæ præcipuè deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Cherſonitani è turribus rem indicauere Athenienſibus, portasque patefecere. Athenienſium pleriſque fugientes Perſas perſequentibus, alij vrbem tenuere. OEbazum in Thraciam fuga elapſum, Thraces Apſinthij exceptum, Pleſtoro indigenæ deo ritu ſuo immolauerunt, cæterùm eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum ſuis inita poſterius fuga, quum pauci eſſent, ſuper AEgos fluenta circumuenti, quum perdiu ſeſe defenſaſſent, partim occubuerunt, partim viui ſunt capti. Quos Græci alligatos Seſtum duxerũt, interque eos Artayctem cum filio ſuo. Fertur à Cherſonitanis, vni eorum qui iſtos ſeruabant, dum [3] carnem ſalſam torret, tale oſtentum extitiſſe: Offa illa ſalſuræ igni impoſita * reſiliit palpitauitque, quemadmodum piſces recens capti. Qua de re quum circumfuſi admirarentur, Artayctes oſtentum vt vidit, accito viro qui ſalſuram coquebat, Hoſpes, inquit, Athenienſis, non eſt quòd iſtud metuas oſtentum: quod non tua cauſa extitit, ſed mea: Proteſilao qui eſt apud Eleuntem ſignum dante qui mortuus ac ſale conditus, habet à diis poteſtatem, [3] eum à quo iniuriam excepit, vexandi. Nunc igitur ei [4] donaria reſtituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo ſuſtuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea verò ipſius ſalute ac filij, [5] ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum Athenienſium ducem

1 Ita tandẽ illi præſentẽ rerum ſtatum boni conſulere cœperũt.

2 Piſces ſalitos torret, *vt alij interpret.*

* Vibrauit: *ſeu*, concuſſa eſt: *a verbo* πάλλω. S.

3 De eo à quo iniuriam acceperit. pœnas ſumendi.

4 Hęc redẽptionis præmia ei tribuere volo.

5 Ducenta Athenienſibus, ſi ſeruatus fuero.

cem non perſuaſit, tum ſua ſponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quò Proteſilaum vlciſcerentur, vt hominem interimeret. Itaq; adductum hunc in littus in quo Xerxes traiectum iunxerat, (vt alij aiunt, in tumulum vrbi Madyto imminentem) depactis humi aſſeribus ſuſpenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienſes in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum verò arma pontium, tanquam apud templa repoſituri. Nec aliud præterea quippiam geſtum eſt per eum annum. Huius autem Artayctæ, qui ſuſpenſus eſt auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Perſas: quam excipientes Perſæ, ad Cyrum detulerunt in hæc verba, Quandoquidem Perſis Iupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Aſtyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & aſperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ ſunt nobis confines vrbes, multæ lõginquæ: quarum vnam incolentes, efficiemur admirabiliores apud pleroſque. Decet autem hoc eos viros facere [1] qui poſſunt. nam quando facultas nobis præſtabitur melior quàm dum multorum hominum imperium habemus, & vniuerſæ Aſiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iuſſit eos illud facere: ſed ita vt iubendo admoneret, ſe poſthac præpararent non ad imperandũ aliis amplius, ſed aliis parendum. natura enim comparatum eſſe vt è mollibus regionibus molles viri exiſtant, néue ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello viri gignantur. Hac Cyri ſententia Perſæ ſuperati, à ſua deſtiterunt: præoptaruntq;

exile ſolum incolentes, imperare aliis
quàm campeſtre colentes,
aliis ſeruire.

[1] Imperium obtinent. *Vel, imperio pollẽt.*

EIVSDEM HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE VITAQVE HOMERI libellus,

Ex Conradi Heresbachij interpretatione, ab Henrico Stephano multis locis recognita.

At versus qui passim inserti occurrunt, Conradus non verterat: ideoq; eos partim ex eiusdem Henrici Stephani, partim ex aliorum interpretatione habes.

HERODOTVS Halicarnasseus [1] de genere, vita atque adeo ætate Homeri studens quam verissima referre, hæc tradidit, Quum vetusta illa Æolũ ciuitas Cuma primùm conderetur, eodẽ cum aliæ permultę omnisq; generis gentes conuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc pleriq; commigrarũt, inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, [2] homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Menalopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauitq; è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipse Melanopus vnà cum vxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiarissimè vti consueuerat. Porro tempore interiecto accidit fortè vt puella ista è fortuito concubitu prægnans deprehenderetur: [3] id quod paulisper suppressum quum Cleanax resciuisset, vehemẽter rei indignitate commotus, Critheidem seorsum ad se accersitã acerbè obiurgauit, commemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiam *quo illam exueret*, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ędificabant. Ciuitati autẽ quæ condebatur, nomen impositum Smyr-

[1] De Homeri natalibus, ætate & vita hęc memorię prodidit: quę exactissimè ad veritatem persequi est conatus.

[2] Non cum multis sarcinis *illuc se conferẽs*, sed tenues fortunas habens.

[3] Quod initio quidem celatum fuit: sed quum Cleanax resc.

Smyrnã Theſeus, ab vxoris nomine cuius memoriã relinquere volebat. Hic Theſeus è primariis Theſſalorum fuit, qui Cumã condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè inſtructus. Clàm exportatã huc Critheidem Cleanax Iſmeniæ Bœotio commiſit, ex iis qui Coloniã illuc duxerant, in primis ſibi amico. Progreſſu deinde temporis, Critheis cũ aliis mulierculis ad feſtũ quoddam egreſſa iuxta fluuiũ Meletem, quum partui iam vicina eſſet, Homerũ peperit, non cæcum, ſed videntem: nominauitq; eum Meleſigenẽ, à fluuio videlicet prope quem edituseſſet. Quum aũt apud Iſmenian Critheis antea diuerſata eſſet, ab eo digreſſa, manuaria induſtria ſe filiumque alebat, aliunde alia ſumens opera: vnde filium quoque quantum potuit, honeſtis diſciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas muſicenque tradebat: hic [1] quum citra vxorem viueret, Critheidem conduxit quæ lanam illi exerceret quam à diſcipulis in mercedem acceperat. [2] Illa verò induſtria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impensè placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium ſolicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quòd Meleſigenem in filium
344 adoptaturus, liberaliterque ſimul aliturus inſtituturusque eſſet. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenij & indolis ſpem de ſe polliceri. Perſuaſa igitur Critheis, Phemio aſſentitur. Meleſigenes cum naturæ bonitate præſtans, tum cura accedẽte inſtitutione q;, cõtinuò omnes ſui ordinis adoleſcentes facilè præuertit: atq; nõ ita multò pòſt eruditionis auctibus creſcens nihilo ipſo Phemio [3] in diſciplinis factus inferior. Et quum Phemius vita functus vniuerſa ei legaſſet, paulò pòſt Critheis quoq; fato concedit. Meleſigenes itaq; ludo præfectus, ſuiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominũ admiratione, non apud ſuos modò, verùm apud peregrinos etiam, qui frequentes illuc mercatus gratia, conueniebant. Erat enim Smyrna emporiũ celebre, vnde frumenta è vicinis agris abundè cõuecta exportabantur. Peregrini igitur quũ ab opere ceſſarẽt, Meleſigeni libenter vacabant. Commodùm inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis ſoluens nauem

1 Quum vitam ſolitariam degeret.

2 Illa igitur opus apud eã faciebat, modeſtè & caſtè ſe gerẽs, quo nomine Phemio tantopere placebat vt eam ad nubẽdum ſibi ſolicitaret, cum alia quibus ſe id illi perſuaſurum ſperabat, tum ſe filium eius adoptaturum, eumque ita educaturum & inſtituturum vt in virum egregiũ euaderet, pollicens. Siquidẽ hũc cernebat.

3 In docendo *pueros* erat inferior.

meritoriam comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. [1] At hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesque spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimùm eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocunque locorum appellebat, studiosè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: [2] adeo vt appareat commentarios eum profectionis suæ descripsisse, eorumque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciaque delati in Ithacam deuecherentur, contigit Melesigenem oculis iam antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicum: multis precibus adigens eundem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quique ob egregiam æquitatem hospitalitatemque inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atq; hîc accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atque ego affirmare non dubitem. iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factum fuisse. id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, [3] cum quo iam inde diu vltrò citroq; nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbū recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iam cæcus Smyrnam remeans, ad poemata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, quum Smyrnæ victu necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodumque Hermi

prata

1 Addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes viseré. Atq; his potissimùm adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iam tum cogitabat. Proinde r.

2 Verisimile est autem eum illarum omnium rerum cõmentarios confecisse. Porro q.

3 Eumq; diu variæ nauigationis socium habuit.

prata transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum colonia, qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hîc memoratur primùm Melesigenes apud coriarij officinam cõsistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο.
Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἐρυθρίδα κούρην
Ναίετε, Σαρδιόων πόδα νείατον ὑψικόμοιο,
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ ἅτε ποταμοῖο
Ἕρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς. id est,
Hospitium præbete viro profugo, & egeno,
Vrbem qui celsam Cumen, Erythridamque puellam,
Radicem incolitis Sardenes altricomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hîc commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouumq; murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuò auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est, quum videret oculis tam miserè mulctatum: iussitq; præ-
245 sentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, præsentibus etiam alijs, poesin suam ostendit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos. [1] Et quum inter fabulandum crebras sententias in medium, multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poesi victus subsidia habebat. Ostenditurq; ad nostra usq; tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quum vix alimenta haberet, statuit in animo Cumam ad feliciorem successum reuerti. Iturusq; hæc pronuntiauit carmina,

[1] Et quum sententiam suã proferret de ijs quæ in medium propone bantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab audientibus iudicabatur.

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίην πόλιν ἀνδρῶν·
Τῶν γὰρ θυμὸς ἀρέσθαι ἐπὶ μῆτις ἀρίστη. id est,
Vos me homicum rapidè planta portetis in urbem,
Quorum animus promptus, pollent qui mente sagaci.

Proficiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Lariſſam iter fecit, vtpote compendioſiſſimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante ſocero, epigramma hoc ſcripſit Midæ Phrygum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij cippo inſcriptum viſitur,

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδου ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
Ἐστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπῃ λαμπρόν τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥείωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
Αὐτῆ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
Ἀγγελέω παριοῦσι Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται. id est,

Aenea ſum virgo, Midæ qua incumbo ſepulchro:
Dum fluit vnda leuis, ſublimis naſcitur arbor,
Dum ſol exoriens & ſplendida luna relucet,
Dum fluuii labuntur, inundant littora fluctus,
Hic conſtanter ago, lacrymaſq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hic chare viator.

Reuerſus autem Cumam, in ſenum paſſim conuenticulis carmina ſua quæ fecerat oſtentabat, colloquiiſque ſuauitate auſcultantes in ſui admirationem facilè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poeſin ſuam recipere, pergit eoſdem conſuetudine ſua oblectare, ac poſtremò huiuſmodi conditione proponere, ſi publicè eum alere vellent, ſe ciuitatem Cumanorũ celeberrimam redditurum. Qui præſentes hæc audiebant, inſtitutum probabant: addentes ſe quoque adiuturos, ſi petitionem ſuam ad ſenatum referret, vt votis ſuis fieret ſatis. Meleſigenes his verbis erectus, collecto ſenatu in curiam proceſſit: rogatoque eo cuius id muneris erat, vt in ſenatum duceretur. ille nihil recuſans vbi opportunum videbatur, hominẽ deduxit. Hic conſiſtens Meleſigenes, eadem verba habuit in ſenatu quę paulò antè in illis conuenticulis de alimentis præſtandis propoſuerat. Vbi dixiſſet, egreſſus pro curia ſedebat. Dum autem ſenatores agitarent quidnam par eſſet homini reſpondere, viſumq; eſſet cum ei qui deduxerat, tum alijs omnibus quotquot in conuenticulis Meleſigenem audierant, petitionem admittendã: vnus tantùm è ſenatoribus refertur Meleſigenis poſtulatis calculo ſuo repugnaſſe, interq;

alia

alia multa, hæc quoq; commemorasse: quòd si semel ὁμήρους, *hoc est cæcos* alendos susciperent, futurum esset vt continuò turbam & multam & inutilem haberent. Atque hic primùm Homeri nomen Melesigeni inditum est, à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamque inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc quum illi nuntiaretur, vehementer commotus, his versibus calamitatem suam deplorabat.

Οἵη μ' ἄισα δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γλυκέσθαι,
Νήπιον αἰδοίης ὀπὶ γουώασι μηδὸς ἀπάλλων,
Ἣν ποτ' ἐπὺργωσαν βυκλῆ Διὸς ἀγλαόχοιο
Λαοὶ Φείκωνος, μόρσιμον ὁπλοήπορες ἵππων.
246 Ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κείροντες Ἄρηα,
Αἰολίδα Σμύρνῃλι λιγείπνοα ποτνιάσακτον,
Ἣν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῦο Μέλητος.
Ἔνθεν ἀποπρύμνοιαι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἡμελέτῳ κλῆσαι δῖαν χθόνα καὶ πόλιν αἰδρῶν.
Οἱ δ' ἀπαμησάμενοι ἱερὴν ὄπα, φημὶ ἀοιδήν.
Ἀφραδίῃσι νῷ μέν τι παθὼν πὴς φρεσὶ τῇσι αὖθις,
Ὅς σφιν ὀνειδείησιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τῷ μοι θεὸς ὥπασε γινομένῳ περ,
Τλήσομαι, ἀκράαντον φέρων πτολίπορθυμῷ.
Οὐδέ πω μοι φίλα γοῦνα μένειν ἱερῆς ἐν ἀγυιῆς
Κύμης ὁρμαίνουσι· μάγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον περ ἐόντα. *id est,*

Hei mihi quàm fatum dat Iuppiter almus iniquum,
Infanti mihi lac Veneranda ex vbere matris
Prabuit, AEolica Smyrna, quam martia quondam
Gens Phriconsiis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, prater labente Melete.
Docta Ionis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quã nomine dicunt
Cumam, quosq; viros intra sua mœnia claudit.

Illi audire ſacra ſpreuerunt carmina Vocis.
Sed qui cunque mihi cladem exitiumq́, parauit,
Non impunè feret laua quod mente Volutat:
At mihi quam dederint naſcentis numina ſortem,
AEgro animo quamuis, certum eſt perferre patiq́;.
Sed iam per ſacra Veſtigia ponere Cumæ
Compita non ſuadet mihi mens, potiusque remota
Inque peregrina ſedem mihi quærere terra.

Cuma deinde abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis nequis vnquam inſignis poëta in illa regione exiſteret qui Cumanos celebraret. Apud Phoceam autem eodem modo ſibi victum parauit, in conuenticulis videlicet paſſim carmina ſua oſtentans. Erat autẽ eo tempore apud illam Theſtorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animaduerſa Homeri poeſi, huiuſmodi verbis Homerum compellauit, paratum ſe inquiens & miniſtrare ei, & victum ſuppeditare, ſi carmina quæ meditatus eſſet, deſcribere pateretur, & alia ſubinde faciens, ad ſe deferret. Homerus, iam miniſterij alicuius, atque adeo neceſſariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratusque apud Theſtoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium eſt,

Ἶλιον ἀείδω, Ϛ Δαρδανίλω ἐύπωλον,
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος. *id eſt,*
Troiam & Dardaniam canto, qua mater equorum,
Qua Danais Mauorte ſatis mala plurima Vexit.

Phocaidem quoq; quam vocant, Phocenſes apud ſe conditam ab Homero aſſerunt. Iam verò Theſtorides, vbi Phocaidem atq; alia pleraq; ab Homero communicata deſcripſiſſet, conſtituit è Phocea diſcedere, Homeriq; poeſin pro ſua venditare. Vnde factũ vt quum Homeri nõ perinde curã haberet, ille ad Theſtoridẽ huiuſmodi ſit vſus diſticho,

Θεστορίδης, ὀνπῶσιν αἰωίζων πολίαν ὦρ,
Οὐδὲν ἀφραδέστερον πέλεται πόος ἀνθρώποισι. *id eſt,* 247
Theſtoride, ex multis, mortalibus abdita quæ ſunt,
Mens habet in primis cæcos humana receſſus.

1 Legĩdo Θεστορίδης, ὀνπῶσιν. &c.

Theſtorides igitur relicta Phocea in Chium conceſſit: vbi erecto

erecto ludo carmina illa pro ſuis euulgans, egregiam ſimul laudem ſibi parauit & fructum haudquaquam vulgarem. Porro Homerus ſuo eodemque more viuere pergebat apud Phocenſes, nimirum è poeſi victũ habens. Tempore deinde non ita multo pòſt, viri aliquot è Chio eruditi audientes eadem carmina quæ iam ſæpius in Chio à Theſtoride pro ſuis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipſa à quodam ludimagiſtro pro ſuis cum magno fructu oſtentari. Homerus intelligens continuò Theſtoridem eſſe, magno ſtudio properabat in Chium tranſmittere. Et quum portum adiiſſet, neque offendiſſet nauem qua traijceret, eſſent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam ſoluere pararent, bellè conuenire videbatur ſi per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem ſe nauigationis reciperent, multis blandisque vſus verbis, quibus quod poſceret perſuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iuſſerunt nauem eum conſcendere. Quo impetrato Homerus confidens in naui, his verſibus nautis bene precatur,

Κλῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρῳ μεδέων ἠδὲ ξαυθῆ Ἑλικῶνος.
Δός μ' ἤρον καλὸν & ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύταις, οἵ νηὸς πομπὸν ἠδ' ἐφέπουσι.
Δὸς δ' ἐς ὑπωρείαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδεῖόν μ' ἐλθόντα βροτῷ ἐοικὸς γαιηόχῳ.
Φῶτά τε πεπάμενον ὃς ἐμὸν νόον ἠδὲ φρένας,
Ὤδυσαο Ζεῦξαι ξείνιον ξεινίῳ τε πραπίδεσσιν. id est,

Audi qui pelagus validò Neptune tridenti
Imperioq; regis, ſpatioſaq; culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, ventoſq; ſecundos,
Qui mihi ſunt comites placidi, nauiſq; magiſtri:
At mihi da miſero ſacram contingere terram,
Aerius qua parte Mimas ad ſidera ſurgit.
Inde hominis iuſti me fac ſuccedere tectis,
Vlciſciq; virum qui me improbitate fefellit,
Laſit & hoſpitii ſacra iura Iouemq; benignum.

Vbi verò ſecundo vento Erythræam appuliſſent, Home-

rus in naui diuersatus est, postero autem die nautas rogauit vt aliquem præberent qui ad vrbem eum perduceret. Illi obsequuti, ducem itineris vnum è suis permiserunt. Quumq; iam pergendo ad Erythræam appropinquasset, deprehendissetq; vrbem asperam atq; montosam, in hæc prorupit carmina,

Πότνια γῆ, παίδωρε, δότιεσσι μὴ φρονεῦσιν ὄλβον,
Ὡς ἄεσσι δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὔοχθος ἐπύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖ οἷς ἐχολώθης. *id est,*
O sacra mulierum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aspera contrà aliis, in quos conuerteris iram,

Ingressus deinde Erythræorum vrbem, percontatur de naui. Et quum fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phocea vidisset, ab hoc cõtendit vt secum dispiceret sicubi nauis appareret qua in Chium transmitteret. Atque quum in portu naualibusq; nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatus est vt Homerum transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina,

Ναῦται πορπόροι συχερὴ ὀπαλίσκιοι ἄτη, 248
Πτωχάσιν αἰθύμοισι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξωίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίης Διὸς, ὅς κ' ἀλίπηται. *id est,*
Infidi nautæ, gens diris tristior ipsis,
Saua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pœnaque parata
His quibus hospitii non est pia tessera cura.

At verò in altũ iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, eodẽ vnde soluerant, recurrerent, vbi etiã dum Homerum in littoris crepidine considentem offenderũt. qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur,

Ὑμᾶς,

Ὑμᾶς, ὦ ξένοι, ἔλαβεν ὁ ἄνεμος αἰπίος ὑψόμανος· ἀλλ' ἔπ ἐμῶν μὲ δέξασθε, καὶ ὁ πλοῦς ὑμῖν ἔσται.

Id est, Vos, o peregrini, ventus aduersus excepit: sed me nunc quoque admittite, & secunda vobis nauigatio erit.

Piscatores autem, pœnitentia ducti quòd prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscendere, si velit, nauem. Recepto Homero rursus vela faciũt: quumque exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua quisque opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingens, oberransque ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illicque quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quem aliqui σφόβιλον, alij κῶνον appellant, Homerus autem hos cecinit versus,

Ἄλλη πὶς οὐ πύκη ἀμείνονα καρπὸν ἴησιν
Ἰδης ἐν κορυφῆσι πολυπίτυος ὑλαεμόεσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ὀπιχθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται εὖτ' ἂν μιν Κεβρηνίοι ἄνδρες ἔχωσι. *id est,*

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet Ambrosia felix in collibus Ida,
Hinc ferrum veniet Martis validaq; secures,
His vbi consistet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montẽ ædificare parabãt, vnde ferrũ effoditur. Cæterùm illinc abiens Homerus, vocẽ caprarum quę ibidẽ fortè pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quum ferocius eum adorirẽtur, vociferabatur. Quod audiẽs Glaucus (id enim erat caprario nomẽ) accurrit festinãter, compellatosq; canes, ab Homero excussit. Atq; vbi diu multũq; admiratus fuisset, quòd nimirũ cæcus existẽs eò locorũ peruenisset, tãdẽ accedẽs rogabat quisnã esset, & cuius rei indigẽs, quibusq; modis ad inhabitata illa vastaq; loca diuertisset. Homerus omnẽ suã calamitatẽ cõmemorãs, ad commiserationẽ Glaucũ pertraxit. Is quidẽ homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiẽs igitur Homerũ ad suũ deduxit tuguriũ, incensoq; igne, cœnã instruxit: qua apposita iussit cœnare secũ hospitẽ. At verò quũ canes à cibo abstinẽtes nõ cessarẽt suo more cœnitantẽ adlatrare, Homerus Glaucum his versibus alloquitur,

1 Nec enim inhumanus (vt conijcere licet) erat Glaucus. *Vel, Non inhumanũ enim fuisse Glaucum verisimile est.*

Γλαῦκε πέπον δόπιον τὸ ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ θῆσω,
Πρῶτον μὲ κνυδάλειον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δουῶσαι· ὡς γὰρ ἄμεινον. ὃ δὲ τρωτὸν ἀκούσας
Ἀνδρὸς ἐπαρχομένου, ἐς ἔρκεα ἦρος ἰόντος. *id est,*
Glauce precor, paucis me audi, pareq; monenti.
Pra foribus stabuli canibus fac ferculapriùm
Fac tradas: nam sic melius, custodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Cœnati autem, vltro citroque habitis sermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores suos, ciuitatesq; quas adiisset, commemoraret, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat: eratque iam tum cubandi tempus: & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quamfestinantissimè iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen) herumque suum adiens, narrauit de Homero quemadmodum res se habebat: quòd nimirum pro miraculo aduentum hominis duceret: demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœpit cum Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectũ errones mutilosque reciperet aleretque: tamen præcepit vt hospitẽ ad se perduceret. Glaucus verò ad Homerũ reuersus narrauit, iussitque sequi se in vrbem. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, capraríum sequitur. Hîc Chius *Glaucẽ herus* vbi in colloquium cum Homero venisset, reperissetque hominem esse [1] cordatum, multaq; rerum peritia instructum, cœpit suadere ei vt apud se commoraretur, liberorumque quos habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi creditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicraque eius extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. hincq; cœpit per vrbẽ inclarescere. Iam verò Thestorides, vt pri-

249

[1] Naturali ingenij dexteritate præditum.

vtprimùm intellexit Homerum adeſſe, nauigans è Chio fugam capeſcebat. Deinde progreſſu temporis impetrata ab hero Chium viſendi copia, vrbem adiit, ludumque illic inſtituens, pueros carmina docebat. Id quum magna [1] felicitate Chiis facere videretur, multos ſibi admiratores conciliauit. [2] Hinc igitur victum parans tolerabilem, vxorem duxit, è qua duas ſuſcepit filias, quarum vna deceſſit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimuerò hìc poeſi manum admolitus, gratiam habuit bene de ſe merentibus. Et primùm quidem Mentori Ithacenſi, in Odiſſea, vt qui laborantem ex oculis curauiſſet in Ithaca. huius enim beneficij gratia eius nomen poeſi ſuæ inſerens, Vlyſſis fingit ſocium: cuius fidei Vlyſſes, Troiam nauigans, domum familiamq; concrediderit, tanquam Ithacenſiũ præſtantiſſimo atq; æquiſſimo. Aliis etiã pleriſq; locis eundem laudibus vehit. ſiquidem Mineruã, quoties cum aliquo humana ſpecie cõgredi fingit, Mentori identidem tradit aſſimilatam deã. Ad hæc Phemio præceptori gratiã eruditionis ſimul & nutricationis in Odyſſea retulit, in hæc verba,

Κῆρυξ δ' ὃν χερσὶν κίθαριν φόρμιγγα ἔθηκε
Φημίῳ, ὅς πολλὸν ἐκέκαστο πάντας ἀείδων. *ideſt,*
Phemius at cunctis præſtantior arte canendi
Inſignem citharam, dederat quam præco, tenebat.

Et rurſum,

Αὐτὰρ φορμίζων αὐτὸς κάλλειπε καλὸν ἀείδειν. *ideſt,*
Fundere & hanc pulſans modulamina dulcia cœpit.

Meminit & nauicularij in cuius comitatu nauigans, vrbes locaque plurima perluſtrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius commeminit his verſibus,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχομαι εἶναι
Υἱὸς, ἀνὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω. *ideſt,*
Anchialo Mentes fortis genitore creatus,
Imperito Taphiis, quibus eſt ars nautica cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad ſutrinam apud Nouum murum hoſpitio excepiſſet. Hunc enim Iliadi inſerſit his verſibus,

Αἴας δ' ἐξ οὐθὴν ἦλθε φέρων σάκος ἠύτε πύργον,
Χάλκειον, ἑπτάβοειον, ὃ οἱ Τύχιος κάμε τεύχων,

1 Dexteritate.

2 Hinc igitur quum ſatis ſuperq; facultatũ comparaſſet: *Vel. Quum abundè magnas facultates acquiſiſſet.*

Σκυτοτόμων ὃς ἀρίστος Ὑλλὴν ἐπὶ οἰκία τάφων. *id est,*
Comminus acceſsit clypeo ſeptemplice tutus
Aiax: hunc clypeum turris fabricarat adinſtar
Vrbe in Hyle Tychius: non ſutor doctior alter.

A poeſi verò hac inclareſcens Homerus nõ per Ioniam ſolùm celebrabatur, ſed in ipſam vſq; Græciam multus de eodem ſermo perferebatur. Et quum iam eruditionis exiſtimatione augeſcentẽ multi viſerẽt, inciderũt fortè qui ſuaderent vt in Græciam ſe transferret. Quod conſilium admittẽs, impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumq; intelligens Argos multis egregijsq; elogijs celebratũ, Athenas non item, poeſi ſuæ inſerit, in maiori quidem Iliade hos verſus, quibus Erechtheum magnificè laudibus vehit, in nauium catalogo,

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα. *id est,*
Ortum ab Erechtheo populum: nutriuerat illum
Pallas Erechtheum, tellus quem fœta crearat.

Meneſtheum etiam, ducem Athenienſium, tradit in exercitu tam pedeſtri quàm equeſtri ordinando peritiſſimum, idque his carminibus,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς·
Τῷ δ' ἔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθονίους ἐρίζειν ἀνὴρ
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀσπιδιώτας. *id est,*
Hos tunc ducebat patria virtute Meneſtheus,
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis
Agmina militibus.

Aiacem verò Telamoniũ ipſoſq; Salaminios Athenienſibus in nauium nomenclatura annumerauit, ſic ſcribens,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγων δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγχ' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες. *id est,*
Bis ſex è Salamine rates Telamonius Aiax
Egit, & adduxit ſtatuens in littore iuxta
Cecropias naues.

Poſtremò in Odyſſea Mineruam, poſtquam cum Vlyſſe in colloquium venerit, ad Athenienſium vrbem, quam præcipuè colebat, conceſſiſſe fingit.

ἵκετο

Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας·
Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον. *Id est,*
Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectaq; Erechthei subiit.

[1]Hæc vbi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam traiiciendi, commodùm profectionem capessens, Samum appulit: contigitque fortè vt eodem tempore Samij Apaturia festum agerent. Hîc Samius quidam agnito Homero, (vtpote quem iam antè in Chio vidisset) contribules suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi, audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eũ. Conueniens igitur Homerum Samius, Quandoquidem, inquit, hospes, Apaturiorum festum agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem festum concelebrandum. Homerus adfuturum se affirmans, comitatur inuitantẽ. Porro quum iã illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in triuio Cærotropho sacra faciebant. Sacrifica occursantis aspectu indignata, exclamat, Vir, inquiens, facessas à sacris. Homerus dictum illud in animo voluẽs, rogabat quisnam esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierem esse quæ Cærotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina protulit,

1 Quum igitur hæc poesi suæ inseruisset, & res ad suam in Græciam profectionem necessarias comparasset Samum app.

Κλῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δὸς δ' ὑμναίῃσι
Τλῶδε νέων μὲν αἰῆναδε φιλόπαιδα καὶ εὐνλὼ,
Ἣ δ' ὀπτῆρ πάσῃ πολιοκροτάφοισι γέροισιν,
Ὧν ἄρη μὲ ἀπαμβλώσειεν, θυμὸς ὃ μαιομαι. *Id est,*
Dine preces audito meas, mulierq; facista,
Auersata eorum inuenili aetate virgentum,
Canorum veterumq; senum capiatur amore,
Est atas effœta quibus, sed prompta voluntas.

252 Vbi verò ad contribulum collegium accessisset Homerus, iamque in limine ædium consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant iã dum ardente igne poetam ceciniisse, alij postea accẽsum quàm carmina ista ceciniisse,

Ἀνδρὸς μὲ στέφανος, παῖδες· πύργοι δ', πόλιος·
Ἵπποι δ' ὧν πεδίῳ κόσμος· νῆες δ', θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὖ ξείνοιον· ἀπὰρ μεγαροὶ βασιλῆες

Ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁραᾶσθαι·
Λίθομένου δ' πυρὸς χαραῳπέρος οἶκος ἰδέσθαι.
Vt patris, nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, sic aquora naues,
Sic & opes ornant aedes: praesentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

[1] Ingressus autem reclinatusque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationeque ab accumbentibus est habitus, ibidemque ea nocte cubile sibi parauit. [2] Crastino die conspicantes eum figuli quidam qui in figlina laterunculos tegulasque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, [3] compellatum iusserunt canere, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia eacunque essent quae haberent, se illi daturos. Homerus haec illis cecinit carmina quae vocantur Caminus, *id est fornax.*

[1] Quum autem ingressus esset, & accubuisset.
[2] Postridie autem abeuntem eum conspicati fig.
[3] Aduocarunt & iussi.

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ὦ κεραμῆες,
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, Ζεὺς πίρεχε χεῖρα καμίνου·
Εὖ δ' ἐμὲ χαρ δείσει κόπυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυγθῶναί τε καλῶς, ⊂ πιμπῆς ὦτον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δ' κερδίωνα, τὰ δ' ἐσθλὰ ὡς σφι νοῆσαι.
Ἦν δ' ἐπ' αἰσθείλω τρεφθέντες ψεύδηται ἀρηθε,
Συγκαλέω δ' ἡμέτερα καμίνω δικηπῆρας,
Σωτῆρες ὁμῶς Σμάραγόν τ' ⊂ Ἀσβετον, ἠδὲ Σαβάκτιν,
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῆδε πέχει κακὰ πολλὰ πολίτας.
Πεῖθε πυρὶ θοῦσαι ⊂ δώματα σοῦ δ' κάμινος
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κῶχυσα πάντων.
Ὡς γάθος ἱπτείη βρύκει, βρύκοι δ' κάμινος,
Παῖτ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμήϊα λεπτὰ ποιοῦσα.
Δεῦρο ⊂ Ἡελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἄγελα φάρμακα βάλε, κάκου δ' αὐτούς τε ⊂ ἔργα.
Δεῦρο δ' καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους,
Οἷός Ἡρακλείους χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο,

Τύπλοιεν

Τύπτοιεν δὲ ἔργα κακῶς, πίπτοι δὲ κάμινος.
Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρώατο ἔργα πονηρά·
Γνήσιον δ' ὁρόων αὖθι κακοδαίμονα τέχνῳ.
Ὅς δὲ κακὴν ἐφράσσατο, τῷ δύσπαν τὸ πρόσωπον
Φλεχθείη, ὡς πάντες ὀπίσσαινθ' ἁσιμα ῥέζειν. *Id est,*

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc ades ô Pallas, dextraq; foueto caminum,
Pulchrè vt dureſcant calices, & mollia cuncta,
Siccenturq; probè, & figulis lucra magna reportent,
Vendita perq; forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quæſtus creſcat, prudentia nobis.
253 *At ſi depoſito ſuuat irridere pudore,*
Huc precor vt peſtes veniant quacunq; per orbem
Graſſantur, fundant & in hũc mala cuncta caminũ.
Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atq; Sabactes.
Contere tu Pallas flammamque & vaſa camini,
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æſtu.
Inſuper Omodamum feruatq; & damna det arti.
Omnia miſceto, fornacem, vaſa, domumque,
Vt fragor immenſus fiat, figuliſque tremiſcant:
Non ſecus ac mala crepitu clauduntur equina,
Sic ſubita fornax crepiteq; cadatque ruina,
Inq; lutum redeant calices & vaſa minuta.
Huc quoq; Solis ades nata, incantare perita,
Inq; ipſos & opus tua noxia ſparge venena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quiq; manu Herculea cecidere ſuperq; fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipſumq; caminum
In nihilum penitus redigant, figuli iſta videntes
Plorent, & lacrymis ſpectent ingentia damna.
Improbitatis ego ſpectabo hac præmia lætus.
Deniq; qui pronus fornacem reſpicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusq; perurat.
Sic ſcelus agnoſcent omnes, atq; inde cauebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes oſtiatim adiens aliquid accipiebat, canẽs hæc carmina quę Ereſione *hoc eſt ramalia* vocantur: ducente eum comitan teque aliquod puerorum indigenarum choro,

Δῶμα προσβαπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
Ὃς μέγα μὲν δύναται, μέγα δ' βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλῆτος γὰρ ἕπεσθαι
Πολλὸς, σὺν πλήτῳ δ' εὐφροσύνη τεθαλυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη,
Κυρβαίη δ' αἰεὶ χεῖ' καρδόπου ἕρπε μάζα.
Τῷ παῖδες δ' γυνὴ χεῖ' ὀφρεάδα βήσεται ὔμμιν·
Ἡμίονοι δ' ἄξοισι κρατεπόδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ἰσὸν ὑφαίνοι ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαῖα.
Νεῦμαί σοι νεῦμαι σεμνοῖο, ὥς τε χελιδών.
Ἔστι δ' ἐν προθύροισι. καὶ εἰ μέν τοι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑστήξομεν. ἡγὸ σεῦοι κήσονται ἀνδάνει δ' ἥλθομεν. ι.

Venimus ad magnas ædes cuiusq́ potentem,
Cuius diuitijs resonat domus atq́ redundat.
Vos aditum præbete fores: feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitesq́ sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
Sintq́ laborata Cereris repleta canistra.
Excelso curru nurus hic portetur, & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hac premat electrum pedibus, telasq́ laboret.
Aſt ego vos repetã, repetam (mihi crede) quotannis, 254
Non secus atque redit sub tectum garrula Progne.
Assumus in porta: seu munera ferre placebit,
Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.

Atque hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebant. Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: soluensq́; vnà cum popularibus quibusdam, ad Ion appulit; vbi stationem non ad vrbem sed in littore habebant. Hîc contigit Homerum grauiter ægrotare: egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quumque diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remoraretur, subinde plerique [1] ex vrbe Homero vacabant, eumque audientes, reuerenter obseruabant. Iam verò

1 Ex vrbe descendentes, operam Homero dabant, eumq́; audientes admiratione prosequebantur.

verò nautis cæterisque aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum confidentibus, fortè pueri piscatores eò appulerunt: qui è nauicula egressi, hæc illis verba fecerũt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcunque cepimus, reliquimus: quæ verò non cepimus, nobiscum portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, quum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco pediculos venatos: & horum quotquot cepissent, abiecisse: quos autem non inuenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

Τοίων γὸ πατέρων ἐξ ἄμαπος ἀγεγάαπι,
Οὔπε βαθυκλήρων, ἅπ' ἄπειπα μῆλα νεμόντων. *id est,*
Hi vos, ô pueri, tales genuere parentes,
Nec latis fundis, gregibus neq; mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Io, non (vt arbitrãtur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus suis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in littoro ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulchro multo pòst tempore Ienses, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum,

Ἐν θάδε τῳ ἱρῷ κεφαλῷ κρύπ' χαῖα καλύπ̃ει,
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήπορα θεῖον Ὅμηρον. *Id est,*
Condit humus caput hac sacrum, qui versibus arma
Fortia diuinis heroum ornauit, Homerum.

Porro quòd Æolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Dorienſis, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehẽditur. Siquidem poetam tantum, qui hominum peculiares mores in suam poesin transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorasse. Iam verò carmina eius expendentes, indidem pronuntiabitis. nam quum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quòd

cum patriis inſtitutis conueniret. Sic enim inquit,

Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα θ' ἕσφαζαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν. *Id eſt,*
Protractas iugulant pecudes, & tergora coſtis
Diripiunt, femorumque toros & crura recidunt,
In partesque ſecant geminas: tum pinguia nidor
Viſcera nube tegit denſa.

In his verſibus de iliis nulla mentio, quibus in ſacrificiis tamen vtebantur cæteri, præter vnam Æolicam gentem, quę ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque verſibus quòd Æolius exiſtens, ſuæ gentis ritibus vſus ſit,

Καὶ ἐ δὴ τότε χίζῃς ὁ γέρων, ὅτε δ' ἄλλοτα οἶνον
Αἴθοπ' ἐέοι ὑπαρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν. *Id eſt,*
——— *tum ſegmina carnium*
Ipſe focùm multo crepitantibus admouet igni
Cruda ſenex, & vina ſuper nigrantia fundit:
Quem verubus quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circunſtant.

Æoles enim ſoli inteſtina quinq; verubus defixa torrebãt, reliqui Græci tribus. etenim πέμπε dicunt Æoles pro πέντε, *id eſt quinq;*. Atq; hæc ſanè de genere, vita, interituque Homeri à nobis relata ſint. Cæterùm ætatem Homeri, ſiquis diligenter recteq; ratiocinetur, ex hiſce facilè deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum pòſt atq; triginta Leſbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorſus haberet ciuitatem. Poſt Leſbum habitatam annis viginti Cuma Æolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tẽpore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni ſunt ſexcenti viginti duo ad Xerxis vſq; in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Helleſponto cum exercitu ex Aſia in Europam penetrauit. Ex his igitur tẽpus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Cẽtum autem & ſexaginta octo poſt Troianum bellum annis extitit Homerus.

Euſ-

EX CTESIAE SCRIPTIS QVÆ PERSICA NOMINATA SVNT, EXCERPTÆ A PHOTIO HISTORIÆ, *Latinæ nunc primùm factæ.*

CTESIAE Cnidij Perſica libris viginti tribus continentur: ſed in ſex prioribus res Aſſyriorum & quæcunque res Perſicas præceſſere, tractat: à ſeptimo autem libro de Perſicis rebus agit: at in ſeptimo, octauo, nono, decimo, vndecimo, duodecimo, & decimotertio, quæ ad Cyrum & Cambyſem, & magum illum, Dariumque & Xerxem ſpectant, commemorat: ferè in omnibus repugnantia Herodoto narrans, illumque in multis mendacem & ſcriptorem fabularum appellãs. illo enim poſteriot eſt. Se autem eorum quę narrat, magna ex parte oculatum teſtem fuiſſe, aut certè, quæ videre non licuit, de iis à Perſis qui viderant, edoctum, ita demum ea memoriæ prodidiſſe dicit. Nec verò tãtummodo ab Herodoti, ſed etiam in aliquibus à Xenophontis Grylli filij hiſtoria diſſentit. Floruit temporibus Cyri Dario & Patyſatide geniti: qui frater fuit Artoxerxis ad quem regnum Perſicum deuenit.

Scribit itaq; ſtatim de Aſtyage, eum genere Cyro iunctum non fuiſſe: illumque etiam Aſtyigan vocat. Fugiſſe autem Aſtyigan à cõſpectu Cyri in Ecbatana, & in criſcranis regiarum ædium ab Amyti filia ſua & eius viro Spitama occultatum fuiſſe dicit. at ſuperueniẽtem Cyrum, non ſolùm Spitaman & Amytin, ſed eorum etiam liberos Spi-

tacem ac Megabernem de Astyiga per cruciatus interrogari voluisse: Astyigan verò seipsum patefecisse, ne propter se pueri cruciarentur, captumq; & compedibus crassis ab OEbara vinctum: nec multò post ab ipso Cyro liberatum, & non secus ac patrem honoratum obseruatumque fuisse: filiamque Amytin primùm quidem tanquam matrem in honore habitam, postea verò Cyro nupsisse, quum Spitamas eius vir esset interfectus: propterea quòd mentitus esset, ignorari à se dicens Astyigan de quo interrogabatur. Hæc dicit Ctesias de Cyro, iis quæ ab Herodoto referuntur dissimilia. Itemque illum aduersus Bactrios pugnauisse, & eam pugnam æquo marte gestam fuisse. sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri patrem factum esse, Amytin autem matrem & vxorem, intellexerunt, spōte seipsos Amyti & Cyro dedidisse. Tradit etiam Cyrum cū Sacis bellum gessisse, & Amorgem Sacarum regem Sparethræ maritum cepisse: eam autem, capto marito, exercitum coegisse, bellumq; Cyro intulisse, & virorum quidem trecenta millia, mulierum verò ducenta in aciem eduxisse: & Cyrum superauisse, viuumque eum cum multis aliis cepisse: itemque Parmisem Amytis fratrem & tres eius filios. propter quos postea Amorgem liberatum fuisse, quòd & ipsi liberati fuissent. Tradit etiam, Cyrum Amorgis ope adiutum, Crœsō Sardibus bellum intulisse. Narrat etiam quomodo OEbaræ consilio lignea Persarū simulachra in muro conspecta timorem incolis iniecerint, & propter hanc causam ipsa vrbs capta fuerit: & quo pacto ante captam vrbem, Crœsi filius pro obside datus fuerit, quum Crœsus diuino quodam spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo dolos nectente Crœso, filius in eius conspectu fuerit interfectus, & mater hanc calamitatem intuita seipsam ex muro præcipitarit, nec tamen mortua sit: & quomodo, capta vrbe, ad Apollinis ædē, quę erat in vrbe, confugerit, ac mortua sit: & quomodo ter in templo vinctus à Cyro Crœsus, tertium arte oculos fallente solutus sit, quanuis templo figilla circūposita essent, eorumque custodia OEbaræ commissa esset: quomodo item illis qui vnà cum Crœso vincti fuerant, amputata fuerint capita, vt quorū proditione solutus Crœsus fuisset. Narrat etiā Crœsum in regias ædes adductum

ductum vinctumque firmius fuisse: sed quum tonitrua fulminaq; irruissent, rursum fuisse solutum: tumque Cyrum vix tandem eum missum fecisse. à quo tempore Cyrus cum aliis humanitatis officiis eum prosequutus sit, tum verò vrbem magnam nomine Barenen prope Ecbatana ei donauerit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem iaculatorumq; & sagittariorum decem millia. Commemorat item quomodo Cyrus Petisacan eunuchum, qui apud ipsum plurimùm authoritate valebat, in Persas miserit vt Astyigan à Barcaniis adduceret. nam & ipse & Amytis filia patrem videre cupiebat. Quomodo item OEbaras consilium dederit Petisacæ vt in deserto loco Astyigan relinqueret, & fame sitiq; conficeret. id quod factum est. At in somnis scelere patefacto, Petisacas puniendus traditur Amyti, quæ eum exposuerat. Illa verò oculos eius effodit, pellemq; detraxit, & cruci deinde affixit. OEbaras autem, timēs ne eadem quæ ille pateretur, quāuis Cyrus nihil tale se permissurum affirmaret, nihilominus decem dierum media ipse sibi mortem conscisuit. Astyigas verò magnificè splendideq; sepultus est, atq; in deserto loco cadauer eius
2 intactum permansit, neque fuit à feris comesum. leones enim cadauer eius, donec Petisacas reuersus acciperet, seruabant. Cyrus autem aduersus Derbices expeditionē suscipit, quorum rex erat Amoræus. at Derbices ex insidiis producunt elephantes, ac Cyri equites fugant. vbi ipse Cyrus ex equo cecidit & quidam Indus. nā Indi Derbicibus in bello opem ferebant: à quibus etiam acceptos elephantes in bellum ducebant. Hic igitur Indus, quum Cyrus iā cecidisset, eum iaculo vulnerauit sub coxa in femore. ex quo vulnere postea mortuus est. tum verò ipsum adhuc viuum, quum familiares sui erexissent, ad castra profecti sunt. Occubuerunt autem in pugna illa multi Persæ, & æquales numero Derbices. nam illorum quoq; decem millia erant. Amorges verò quum audiuisset quod Cyro contigerat, festinanter venit, Sacarum equitum viginti millia ducens. & quum Persæ ac Derbices inter se conflixissent, tam strenuè Persæ ac Sacæ pugnarunt, vt penes eos victoria fuerit: interfecto Derbicū rege Amoræo, cum duobus eius filiis. occubuerūt autem Derbicū triginta millia, Persarū nouem millia: & re-

gio in ditionē Cyri conceſſit. Cyrus verò ſub mortis tem pus Cambyſem primum filium regem creauit: iuniorem verò nomine Tanyoxarcem, dominū Bactriorum & ipſius regionis, necnon Choramniorū, Parthiorumq; & Carmaniorū: & vt ſuas regiones à tributo ſoluēdo liberas haberet, ſtatuit. Ex Spitamæ autem liberis, Spitadem quidem Derbicibus præfecit, Megabernem autem Bercaniis: eosq; matri in omnibus obtemperare iuſſit. Quinetiam illos & mutuò & cū Amorge dexteras in amicitię teſtimonium iūgere voluit: & illis quidem qui in mutua beneuolētia permanerent, omnia fauſta precabatur: at illos qui priores iniuriam illaturi eſſent, deuouebat. His dictis diem ſuum obiit, tertio à vulnere accepto die, quū annos triginta regnauiſſet. Atq; hîc finem habet vndecimus Cteſiæ Cnidij liber.

Duodecimus verò à regno Cābyſis incipit. Hic regnans iuſſit patris corpus per Bagapatem eunuchum apud Perſas ſepeliri, & alia quemadmodum à patre cōſtituta erant, adminiſtrauit. Plurimum verò apud ipſum authoritate valebat Artaſyras Hyrcanius: ex eunuchis autem Ixabates & Aſpadates & Bagapates, qui etiam apud patrem maximus fuerat. Poſt Petiſacæ autem mortē, hic aduerſus Ægyptum & Amyrtæum Ægyptiorum regem exercitū ducit, quum Combapheus eunuchus, qui plurimū apud Ægyptiorum regem poterat, pōtes & alias Ægyptiorum res prodidiſſet, vt ipſe Ægypti præfecturam cōſequeretur. id quod factum eſt. ita enim cum eo Cambyſes pactus fuerat, primùm per Ixabatem Combaphei patruelem, & ſuis ipſe verbis poſtea. Quum autem Amyrtæum viuum cepiſſet, nullo alio ipſum detrimento affecit, niſi quòd illū in Suſa cum ſex millibus Ægyptiorum quos ipſe delegit, relegauit. Sed & vniuerſam Ægyptum ſubegit: obieruntq; in ea pugna Ægyptiorum quinquaginta millia, & Perſarum viginti. Quidam autem magus cui nomen erat Sphendadati, quum fuiſſet ob delictum verberibus à Tanyoxarce cæſus, accedit ad Cambyſem, & apud eum fratrem Tanyoxarcem accuſat, eum ipſi inſidias moliri dicens: argumentum etiam rebellionis addens, quòd, ſi vocaretur, non veniret. Cambyſes igitur fratrē ad ſe venire iubet. ille verò aliquo negotio detentus, profectionem diſtulit. Tunc verò magus eum audacius

dacius criminari. At mater Amytis verba magi ſuſpecta habẽs, Cambyſem filiũ ne fidem haberet mago, admonebat. at rex ſe non credere fingebat: quũ tamen maximopere crederet. Quum autẽ tertium à Cambyſe frater eſſet accerſitus, venit: ipſumq; frater amplexatus eſt, quum nihilominus de illo interficiendo cogitaret. ſed hanc cogitationẽ ad exitum inſcia Amytide perducere conabatur. id quod perfectum eſt. nam magus conſilium cum rege communicans, hunc dolum machinatur: Quum ipſe Tanyoxarci eſſet ſimillimus, conſilium regi dat vt ipſi tanquam falſo fratris regis accuſatori, caput abſcindi coram omnibus iubeat: clàm autem Tanyoxarcem interfici imperet. quinetiam illius veſtẽ ſibi indui magus poſtulat, vt ex ipſo veſtitu Tanyoxarces eſſe iudicetur. atq; hęc fiunt. nam hauſto ſanguine taurino interficitur Tanyoxarces: at magus illius veſte induitur, & Tanyoxarces exiſtimatur: diuq; latet omnes præter Artoſyran, Bagapetem & Ixabatem. his enim ſolis rem Cambyſes aperire auſus eſt. Cambyſes autem Labyzo qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, & aliis ad ſe vocatis, magum illa veſte indutũ, oſtendit ſedẽtem, dixitq;, Hunc eſſe Tanyoxarcẽ exiſtimatis? Labyzus verò miratus, Quem alium, dixit, eſſe putemus? Adeo propter ſimilitudinem magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios, & omnia non ſecus ac ſi Tanyoxarces eſſet, adminiſtrat. Poſt annos verò quinque, res tota declaratur Amyti per Tibetheum eunuchum, quem magus verberauerat, petitq́ue Sphendadatem à Cambyſe: qui dare noluit: quamobrem illa eum execratur, & hauſto veneno moritur. Sed contigit vt ſacrificante Cambyſe, quum victimę iugularentur, ſanguis non flueret. qua ipſe ex re magis etiam deiecto animo erat. Sed & Roxane puerum capite carentem peperit: magiq́ue ipſi dicebant, hanc prodigiorum ſignificationem eſſe, nullum
3 regni ſucceſſorem ab eo relictum iri. Mater etiam noctu illi in ſomnis apparẽs, ob cædem perpetratam minabatur: ideoq́ue magis etiam angebatur. Quum autẽ Babylonem acceſſiſſet, & ibi paruum lignum cultro poliens, tempus vt falleret, femoris muſculũ percuſſiſſet, vndecimo die mortem obiit, quum duodeuiginti annis regnauiſſet.

Bagapates autem & Artaſyras, antequam Cambyſes

moreretur, consilium inierunt regni mago tradendi, qui quidem illo mortuo regnum adeptus est. At Ixabates sumptum Cambysis corpus in Persidem porrauit. vnde venies, dum magus sub Tanyoxarcis nomine regno potiretur, de eo apud vniuersum exercitum indicium professus est, eumq; infamauit. Quod quum fecisset, in templum confugit: indeq; comprehensus est, & ei caput abscissum. Vnde septem inter Persas principes viri vna aduersus magum conspirauere, Onophas, Idernes, Norondabates, Mardonius, Barisses, Artaphernes & Darius Hystaspis filius. Hi, quum inter se fidem dedissent, assumitur etiam Artasyras, prætereaque Bagapates, qui claues omnes regiarum ędium habebat. Illi igitur septem viri Bagapatis opera in regias ædes ingressi, magum inueniunt cum pellice Babylonia dormientem. Qui quum illos vidisset, prosiliit, & nullo instrumento bellico reperto, (quoniam omnia Bagapates clàm subtraxerat) sedile aureum cõfregit, eiusq; pede arrepto, quum pugnaret, tandem à septem illis viris vulneratus, mortẽ obiit, quum septem menses regnauisset.

Regnat verò ex septem illis viris Darius, quum eius equus (iuxta id quod inter eos conuenerat) arte quadam adhibita primus post solis ortum hinnisset. Cæterùm quo die Sphẽdadates magus interfectus est, festum magophonia dictum apud Persas celebratur. Hic Darius sepulchrum sibi extrui in duplici mõte iubet, atq; id extruitur: sed quum id videre cuperet, à Chaldæis & à parentibus prohibetur. Quum autẽ parentes eius ascendere voluissent, cecidêrunt atque interierunt: quum sacerdotes qui illos sursum trahebant, illud conspicati & inde timore correpti, funes laxassent. Quę res ingẽtem Dario mœrorem attulit: & illos qui eos trahebant, numero quadraginta, amputata capita fuerant. Darius præterea Ariaramnem Cappadociæ satrapam aduersus Scythas proficisci, & viros fœminasque captiuos abducere iubet. Ille autem cum triginta nauibus quinquagenũm remorũ traiiciens, id exequutus est. Comprehendit autem & fratrem regis Scytharum Marsagetem, quum eum à suo fratre ob malè administratum munus in vincula coniectum inuenisset. At Scytharces Scytharum rex, iratus litteras Dario scripsit contumelioſas: & simi-

similiter ipsi responsum est. Darius tãdem octingentorum millium exercitu coacto,& Bosphoro Istróque ponte iunctis,aduersus Scythas profectus est: & quindecim dierum itinere progressus est, sibique mutuò arcus miserunt. Sed quum Scythici validiores essent, Darius pontes transiuit, atque festinanter dissoluit antequam totus transiret exercitus:quare Scytharces octoginta illa hominum millia in Europa relicta,interfecit. Darius verò,quum pontem pertransisset, domus templaque Chalcedonensium combussit:quoniam pontes qui versus regionem suam spectabãt, dissoluere tentauerant, & aram quam Darius transiens in honorem Iouis diabaterij statuerat, euerterant. Datis autem ex Ponto rediens, & Medicum exercitum ducens, insulas Græciamque populabatur: cui apud Marathonem Miltiades occurrit,vicitque barbaros:& ipse quoque Datis occubuit, eiusque cadauer petentibus Persis denegatum est. Darius autem ad Persas reuersus est, vbi celebratis sacrificiis, quum triginta dies morbo laborasset, mortuus est: qui annos * ante regnum vixerat, & annos vnum & triginta regnauerat.Obiit etiam diem suum Artasyras. Bagapates autem, quum sex annos sepulchro Darij assedisset,mortuus est.

Regnat Xerxes filius eius, apud quem Artapanus Artasyræ filius maximã obtinet authoritatem, quẽadmodum eius pater apud patrẽ regis obtinuerat, itemq; Mardonius antiquus.Ex eunuchis antẽ plurimùm apud eũ poterat Natacas.Xerxes vxorem ducit Onophæ filiã Amistrin,ex qua filium suscipit Dariæum:& post biennium,alterum Hystaspem nomine:& præterea Artoxerxem:duasq; filias, quarũ vna,Amytis nomine auiæ vocatur: altera, Rhodogune.

Xerxes aduersus Græcos expeditionem suscepit, quòd Chalcedonenses pontem soluere conati essent, (quemadmodum iam dictum est) & aram à Dario erectam diruissent:quodq; Datin Atheniẽses interfeciissent, neq; eadauer eius dare voluissent. Primùm igitur Babylonem profectus est:& Belitanę videre sepulchrum exoptauit: viditq; opera Mardonij adiutus:& vnã olei non potuit,quẽadmodũ scriptũ erat,implere. Inde Ecbatana profecto,defeciisse Babylonios,& Zopyrum suum ducẽ interfeciisse nuntiatur.In hunc

modum de his loquitur Cteſias, non quemadmodũ Herodotus. nam quæcunq; hic de Zopyro, (niſi quòd mula ipſi peperit) ille à Megabyzo facta fuiſſe ſcribit, qui Xerxis gener erat, quum filiam eius Amytin vxorem duxiſſet. Ita Babylon capta eſt per Megabyzũ: cui Xerxes præter alia multa, molam auream ſex talenta pendentem donauit: quod apud Perſas omnium regiorum munerum eſt pretioſiſſimum. Xerxes autẽ, Perſico exercitu coacto, qui ex millibus octingentis conſtabat, præter currus, inſtructis etiam mille triremibus, in Græciã profectus eſt: Abydumq; ponte iunxit. Ad eum Demaratus Lacedæmonius tum primùm acceſſit, & cum illo traiecit, eumq; ab inuadenda Lacedæmone prohibuit. Xerxes porrò per Artapanum quindecim millia ducentem, apud Thermopylas cum Leonida Lacedæmoniorum duce prælium iniit, in quo magna Perſarum cæſa eſt multitudo, ex Lacedæmoniis tantummodo duobus aut tribus interfectis. Poſtea viginti millia in aciem educi iubet: qui & ipſi ſuperantur. Quum autem verberibus etiam cæſi vt acriores ad pugnam redderentur, nihilominus victi fuiſſent, quinquaginta millia iubet educi: & quum nihil proficeret, bellandi finem fecit. Sed Thorax Theſſalus, & apud Trachinienſes potentiſſimi Calliades & Timapheres cum exercitu aderant: quos Xerxes quum vocaſſet, vnaque Demaratum & Hegian Ephefium, Lacedæmonios nulla ratione vinci poſſe, niſi circumdarentur, intellexit. Perſarum itaque quadraginta millia, quũ duo illi Trachinienſes per inuia eos duxiſſent, Lacedæmonios à tergo adoriuntur: qui circumdati, omnes ad vnum fortiter pugnantes occubuerunt. Rurſus Xerxes aduerſus Platæenſes exercitum centum & viginti millium mittit, & Mardonium eius ducem conſtituit. Qui autem Xerxem in Platæenſes concitabant, erant Thebani. Mardonio occurrit Pauſanias Lacedæmonius, trecentos Spartanos & mille accolas, ex aliisque vrbibus ſex millia ſecum ducens. Ibi ſuperato exercitu Perſarum, Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum à Xerxe ad diripiendam Apollinis ædem miſſus eſſet, ingruente ingenti grandine oppreſſus moritur: quæ res Xerxi maximum mœrorem attulit. Is cum ſuis copiis Athenas proficiſcitur: ſed

quum

quum Athenienſes armatis centum & decem triremibus ad Salaminem fugiſſent, vrbem vacuã capit, quam incendit, præter arcem. in ea enim etiam aliqui relicti pugnabant: tandemq; quum & illi noctu fugiſſent, illam etiam noctu combuſſerunt. Xerxes autem quum inde ad angustiſſimum Atticæ locum Heracleum appellatum veniſſet, aggerem Salaminem verſus ducere cœpit, pedeſtri itinere ad eum rtijcere cogitans. Sed conſilio Themiſtoclis Athenienſis & Ariſtidis, ſagittarij ex Creta accerſuntur, ac veniunt: deinde bellum nauale Perſarum & Græcorũ geritur. Perſę naues habebant pluſquam mille, ducemq; Onophan: Greci verò ſeptingentas. Græci tamen victores euadunt: & quingentæ naues Perſarũ profligãtur, & fugit Xerxes conſilio rurſus & arte Ariſtidis atq; Themiſtoclis. In reliquis verò omnibus prælijs ceciderunt Perſarum centum & viginti millia. At Xerxes, quum in Aſiã traiecisſet, & Sardis proficiſceretur, miſit Megabyzum vt templũ Delphicum diriperet: illoq; id ſuſcipere recuſante, Matacas eunuchus iniuriam Apollini illaturus omniaq; direpturus mittitur. Is confectis ita rebus ad Xerxem reuerſus eſt. Xerxes ex Babylone ad Perſas proficiſcitur. At Megabyzus ſuã vxorem Amytin (quæ filia Xerxis erat, quemadmodum iam dictum eſt) adulterij inſimulat. quamobrem Amytis à patre acriter reprehenditur: at illa impudicitiæ crimen à ſe remouet. Verùm Artapanus, qui plurimum apud Xerxem authoritate valebat, cum Spamitre eunucho (qui & ipſe plurimum apud eum poterat) de Xerxe interficiendo conſilium agitat: idque perpetrant, & Artoxerxi filio perſuadent ab altero filio Darizeo patrem ſuum necatum eſſe: adduciturq; Darizeus ab Artapano domũ Artaxerxis, cum ingenti clamore ſe parricidam eſſe negans. is tamen capite plectitur.

Artoxerxes igitur Artapani opera regno potitur. ſed idẽ Artapanus eius vitæ inſidians, conſiliũ ſuum cum Megabyzo (qui iam ob ſuſpectam adulterij vxorẽ ſuam, mœrore affectus erat) communicat, fidemq; mutuò datam iureiurando firmant. Sed re tota Megabyzi indicio prodita, Artapanus ea morte qua Artoxerxes erat afficiendus, afficitur: atq; adeo quæcunq; in Xerxem Darizeumq; perpe-

trata fuerant, patefiunt. Aſpamitres quoq; , qui cædis Xerxis ac Dariæi conſcius fuerat, acerbiſſimo genere mortis, adhibitis videlicet per ſcaphã tormentis, plectitur. At poſt Artapani mortem, eorum qui cum illo coniurarant, & Perſarum aliorum pugna oritur, in qua cadunt tres Artapani filij, & grauiter Megabyzus vulneratur. Quem caſum Artoxerxes itemq; Amytis & Rhodogune ac ipſarum mater. Amiſtris ingenti luctu proſequuti ſunt: atq; adeo vix tandẽ hæc Apollonidis medici Coi opera, ſummam adhibentis diligentiam, mortis periculo liberatur. Deſciſcunt ab Artoxerxe Bactra, aliusq; item præfectus Artapanus: & æquo marte pugnatur. Quum autem commiſſa iterum pugna, ventus in faciem Bactrianorum ſpiraret, vincit Artoxerxes, & in eius ditionem vniuerſa Bactria concedit. Deficit etiam Ægyptus, Inaro Lydio & altero Ægyptio defectionis authoribus: omniaq; ad bellum pertinentia parantur. Athenienſes quoq; Inaro petenti quadraginta naues mittũt: & ipſemet Artoxerxes exercitũ educere cogitat: ſed, nõ ita conſulentibus amicis, mittit Achæmenidẽ fratrem cũ quadringentis millibus peditũ, & octoginta nauibus. Cõfligit Inarus cum Achæmenide, Ægyptijq; vincunt atq; Achæmenides quum ab Inaro vulnus accepiſſet, moritur, eiusq; cadauer ad Artoxerxẽ mittitur. Idem Inarus mari victor euadit, Charitimide magnũ inde nomen conſequuto, qui quadraginta nauium Athenis miſſarũ nauarchus erat. Ex quinquaginta Perſarũ nauibus, viginti cum ipſis hominibus captæ, triginta profligatæ fuerunt. Deinde aduerſus Inarũ mittitur Megabyzus, præter exercitũ qui reliquus fuerat, alium ducens, qui ex ducentis hominũ millibus conſtabat, nauibus autẽ trecentis, quibus Oriſcus præerat. adeò vt præter naues reliqua multitudo quingentorũ hominum milliũ eſſet. nam quum cecidit Achęmenides, centũ hominum millia ex quadringentis quę duxerat millibus, vnà cęſa fuerunt. Pugnatur acriter, & vtrinq; multi: ſed plures ex Ægyptus cadunt. Tandem Megabyzus Inarum in femore vulnerat, fugatq; : & fortiter pugnantes Perſæ victores euadunt. Inarus verò fugiens Byblũ proficiſcitur, (hæc eſt munita vrbs in Ægypto) & cum eo Græci quicunq; in prælio & cum Charitimide cæſi non fuerant. Ægyptus præter Byblum

blum partes Megabyzi ſequitur: & quoniam Byblus expugnari non poſſe videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorũ erant ſex millia & amplius, fide data paciſcitur, nullam eos à rege iniuriam accepturos, & Græcos domum quum liberet reuerſuros. Quum igitur Sarſaman Ægypti præfectum cõſtituiſſet, vnà cum Inaro & Græcis ad Artoxerxẽ proficiſciturum: eumq; inuenit iratum Inaro vehementer, quoniam is fratrẽ Achæmenidem interfecerat. Megabyzus omnia quæ geſta fuerant, narrat, & quomodo fide Inaro Græcisque data, Byblum ceperit: atque pœnam illorum pertinaciter deprecatus, efficitur voti compos. tandemque ad exercitum defertur, Inarum & Græcos nihil detrimenti paſſuros. Verumenimuerò Amytis vicem interempti filij Achæmenidis dolens, grauiter conquerebatur quòd Inarus & Græci pœnas ſibi non darent. atque adeo illos à rege expoſcit: ſed is tradere recuſat. Deinde Megabyzum ab eo expoſcens, repulſam itidem patitur. Tandem tamen illa quum inſtando moleſta eſſet, impetrauit, & quinque pòſt annis, Inarum pariter & Græcos à rege accepit. Atque hunc quidem tribus crucibus ſuffixit, Græcis autem quinquaginta (nam plures capere non potuerat) capita amputauit. At Megabyzus magno dolore & luctu affectus eſt, petiitq; vt ſibi in Syriã regionẽ ſuã proficiſci liceret. Huc etiã clàm præmiſit Græcos alios, & profectus eſt, atq; à rege deſciuit, maximasq; copias coegit, quæ præter equites, ex centũ & quinquaginta millibus conſtabãt. Aduerſus eũ Vſiris mittitur cum ducentis millibus: pugna cõſeritur, ſeq; mutuò vulnerãt Megabyzus & Vſiris. hic quidẽ iaculo Megabyzum in femore percuſſit, & vulnus duos digitos altum infligit: ille verò ſimiliter iaculo Vſirin in femore, deinde & in humero vulnerauit. vnde Vſirin ex equo cadere contigit. ſed eũ circumſiſtens Megabyzus attolli & ſeruari iubet. Multi aũt Perſę ceciderũt, Zopyro Artyphioq; Megabyzi filijs fortiter pugnãtibus. itaq; tãdẽ viribus lõgè ſuperior euadit Megabyzus, & victoria potitus magnã Vſiris curã gerit, eũq; ad Artoxerxẽ mittit id petentẽ. Rurſus aũt exercitus aduerſus eũ mittitur, & Medoſtanes Artarij filius (Artarius aũt erat ſatrapa Babylonis, & Artoxerxis frater) confligunt inter ſe: ſed Perſarum fugatur exercitus, &

Menoſtanes in humero à Megabyzo percutitur: præterea in capite ſagitta, ſed non lethali vulnere feritur. vnà tamen cum omnibus ſuis fugam capit, & Megabyzus ſplendida potitur victoria. Artarius Magabyzum per legatos monet vt cum rege paciſcatur. ille ſe paciſci quidem cum rege, non tamen ad eum proficiſci, ſed in ſua regione manere velle indicat. Hæc regi nuntiantur, cui Artoxares Paphlagon eunuchus & Amiſtris ſtudioſè conſilium dant vt paciſcatur. Itaq; ipſe Artarius & Amytis vxor, & Artoxares, iam viginti annos natus, & Petiſas Vſiris filius & Spitamæ pater, mittuntur. Multis igitur ſermonibus & iuramẽtis ad fidem faciendam adhibitis, vix tamen Megabyzo vt ad regem proficiſcatur perſuadent. Cui tandem reuerſo rex per nuntios veniam ſe illi eorum quæ admiſiſſet, dare ſignificauit. Sed quum egreſſo ad venationem rege, & eum adorto leone, Megabyzus beluam hanc in pedes ſe erigentem iaculo percutiens interfeciſſet, ſuccenſens ei rex quòd eam percuſſiſſet antequã ipſe eam vllo ictu attigiſſet, caput abſcindi imperauit. Sed Amiſtris & Amytis aliorũq; precibus remiſſa ei mortis pœna, ad vrbem quandã *nomine* Cyrtæ circa mare rubrũ relegatur. Artoxares quoq; eunuchus in Armeniã relegatur quòd ſæpe pro Megabyzo liberius apud regẽ loquutus eſſet. Sed Megabyzus, quũ in exilio quinq; annos eſſet cõmoratus, aufugit, ſe piſagan eſſe ſimulando. (piſagas autẽ à Perſis dicitur leproſus, ad quem nemini accedere licet) & ad Amytin domumq; proficiſcitur, & vix agnitus, per Amiſtrin & Amytin cum rege reconciliatur: qui eum, quemadmodum antea, ſuæ menſæ participem facit. & quum ſex & ſeptuaginta vixiſſet annos, mortuus eſt: propter quod magno rex eſt mœrore affectus. Mortuo Megabyzo Amytis cum multis conſuetudinem habebat, & ante hanc ſimiliter mater Amiſtris: Apollonides verò Cous medicus, quũ Amytis leuiter ægrotaret, & ipſe eius amore captus eſſet, fore dixit vt ea in priſtinam valetudinem reſtitueretur ſi cum viris rem haberet. vulnæ enim eſſe morbũ. Sed quum hac arte voti compos factus cum ea concumberet, illa autem tabe laborare cœpiſſet, à concubitu abſtinuit. Tandem igitur illa morti vicina, matri in mandatis dedit vt Apollonidem vlciſceretur. 6

tur. Hæc ipſi regi Artoxerxi rem totam expoſuit, & quomodo cum illa concumbere ſolitus, non prius deſiſſet quàm ei illius mali author fuiſſet: & quomodo ſupplicium de Apollonide ſumi illa ſibi mãdaſſet. Ille matri quicquid ipſi viſum fuerit agendi poteſtatem facit. Hæc, quum vinctum Apollonidem bimeſtri ſpatio cruciatibus affeciſſet, viuum poſtea defodit, quo nimirum tempore Amytis diem ſuum obijt. Sed Zopyrus Megabyzi & Amytis filius, vbi iam patrem & matrem amiſit, à rege deſciuit, atq; Athenas profectus eſt, propterea quòd Athenienſes mater eius beneficijs affecerat. Caunum vnà cum illis nauigauit, & Caunios ciuitatem tradere iuſſit: at illi vrbem ipſi quidem tradituros ſe reſpondebant, Athenienſibus verò qui eum ſequebantur, nequaquam. In Zopyri igitur murum ſubeuntis caput ſaxum iecit Alcides Caunius, ex quo ictu Zopyrus mortem obit. Amiſtris verò auia Caunium illum cruci affixit. Poſtea autem & ipſa moritur, iam ætate valde confecta. Artoxerxes item obit, quum duos & quadraginta regnaſſet annos.

Artoxerxe mortuo regnat Xerxes eius filius, qui ſolus erat legitimus ex Damaſpia ſuſceptus, quæ eodem ipſo die quo Xerxes mortuus eſt, è vita diſceſſit: Bagorazus verò cadauer patris & matris in Perſiam tulit. Fuerunt autem Artoxerxi ſeptemdecim filij ſpurij, in quibus fuit Secundianus ex Alogune Babylonia ſuſceptus, & Ochus, & Arſites, ex Coſmartidene, quæ etiam erat Babylonia. Ochus autem poſtea regnat, & præter hos liberi eius. Fuerunt ex his, & Bagapæus & Paryſatis, ex Andia, quæ etiam erat Babylonia. Hæc Paryſatis Artoxerxis & Cyri mater fuit. & Ochum patet viuens Hyrcaniorum præfectum conſtituerat, eiq; in vxorem dederat mulierem quę Paryſatis appellabatur, Xerxis filiam, & regis ſororem. Secundianus autem, poſtquam ſibi Pharnacyam eunuchum conciliauit, (qui ſecundũ à Bagorazo, & Menoſtane, & quibuſdam aliis locum tenebat) quum Xerxes in quodam feſto ebrius eſſet atq; in regia ſua dormiret, ingreſſi eum interficiunt, die à patris morte quinto & quadrageſimo. Euenit ergo vt amborum ſimul ad Perſas corpora ferrentur. nam mulæ quæ currum trahebant, tanquam filij cadauer expectan-

tes, iter facere nolebant: ſed poſteaquam aduenit, magni cum alacritate iter fecerunt.

Regno autem potitur Secundianus, qui Azabaritem & Menoſtanem *eunuchos* apud ſe habuit. At Bagorazo ad Secundianum reuerſo, Secundianus iampridem cum eo ſimultatem exercens, eum criminatus quòd abſque eius conſilio cadauer patris ibi reliquiſſet, lapidibus obrui imperauit. Quod factum ægerrimè exercitus tulit: qui quanuis ab eo muneribus donaretur, eum nihilominus ob Bagorazi & fratris Xerxis cædem odio proſequebatur. Poſtea autem Ochus à Secundiano accerſitus, venturum ſe promittit: ſed minimè venit: & hoc ab eo ſæpius fit. tandem Ochus multo ſe munit exercitu, & regnum occupaturus ſperatur. Arbarius equitum Secundiani præfectus ab eo ad Ochum deficit: deinde Arxanes Ægypti ſatrapa: quin etiam Artoxates ex Armenia venit ad Ochum, & ipſi citarin inuito impoſuerunt.

Regnat Ochus, & nomine mutato Dariæus appellatur, qui dolis iuramentisque, monitu Paryſatidis, Secundianum tentat. at Menoſtanes Secundianũ *diligenter hortabatur* ne crederet eius iuramentis, neque cum fallacibus hominibus paciſceretur: ſed nihilominus Secundianus perſuadetur & capitur, & in cineres coniectus moritur, quum VI ſex menſes & dies X V regnauiſſet. Regnat igitur ſolus Ochus, qui etiam Dariæus nominabatur: apud eum autem authoritate valebant tres eunuchi, primũ quidem locum Artoxare, ſecundum Artibarxane, tertium Athoo tenente. Vxorem autem potiſſimùm in conſilium adhibebat, ex qua, antequam regnum adipiſceretur, duos ſuſceperat liberos, Amiſtrin fœminam, & Arſacan marem, qui poſtea mutato nomine dictus eſt Artoxerxes. Ex eadem autem etiam regnante alterum ſuſcepit marem, & ei nomen Cyri à ſole eſt impoſitum, deinde Artoſtem, aliosque deinceps vſque ad tredecim. atque iſta hiſtoricus ex illa ipſa Paryſatide ſe audiſſe tradit. Sed reliqui filij celeriter è vita migrauerunt: ſuperfueruntque illi quorum fecimus mentionem, & quartus filius, qui Oxendras eſt appellatus.

Deſciſcunt à rege, Arſites frater eius germanus, ex eadẽ matre eodemque patre genitus: & Artyphius Megabyzi filius,

filius. In eos mittitur Artasyras, & Artyphium bello inuadit: atq; in duabus pugnis Artasyras vincitur: deinde rursus congressus Artyphium superat, & eos qui cum illo erãt Græcos muneribus ad se allicit, adeo vt ille cum tribus tantũmodo Milesiis relictus fuerit. tandem quũ iusiurandum
7 fidemq; ab Artasyra accepisset, quoniam Arsites nõ comparebat, regi se dedidit: Parysatis verò regi ad Artyphiũ interficiendũ animato, consiliũ dedit vt ne tunc temporis illũ interficeret: (hoc enim modo Arsitem deceptũ ei se dediturũ) sed postquam ille deceptus captusq; esset, tũc vtrunq; necaret. id quod ita factũ est consilio exitũ consequuto. Artyphius enim & Arsites in cineres cõijciuntur. Arsitem tamẽ rex morte mulctare nolebat, sed Parysatis partim precibus, partim vi id effecit. Pharnacyas item, qui vnà cum Secundiano Xerxẽ occiderat, lapidibus est obrutus: & Menostanes sibi ipsi mortẽ conscisiuit, quũ iam ad pœnam subeũdã comprehenderetur. Descisit Pisuthnes, & in eũ Tissaphernes mittitur, atq; Spitradates, & Parmises. Pisuthnes verò aduersus eos tendit, secum habens Lyconẽ Atheniensem cum Græcis, quorum ille dux erat. Sed regis duces pecuniis Lyconẽ Græcosq; captant, & vt à Pisuthne desciscant persuadent. deinde Pisuthni fide data, & ab eo accepta, eũ ad regem ducunt, qui eum in cineres conijcit, eiusq; satrapiam Tissapherni tradit. Lycon verò & vrbes & regiones mercedem proditionis accipit. Artoxares autem, qui plurimùm apud regem poterat, ei molitur insidias, de regno inuadendo cogitans. nam, quum esset eunuchus, imperauit vxori suæ vt sibi barbam conficeret, idq; vt vir esse existimaretur. Sed per eam patefacto hoc dolo, comprehenditur, & Parysatidis in potestatem traditur, à qua interficitur. Arsaces autem regis filius, qui postea est nominatus Artoxerxes, vxorem ducit Idernis filiam Stariram: atq; regis filiã similiter vxorem ducit filius Idernis. Amistris autem erat filia, cuius sponso nomen erat Terituchmes: qui patre suo mortuo, pro ipso satrapa constitutus est. Habebat autem sororem ex eodem patre natam, quę Roxane vocabatur: quæ cum formosa erat, tum verò sagittandi iaculandiq; peritissima. Huius amore captus Terituchmes, & cum ea rem habens, oderat Amistrin: tandemq; eam in saccum

conijcere ſtatuit, vr à trecentis viris, cum quibus defectionem molitus eſt, confoderetur. Sed quidã cui nomẽ erat, Vdiaſtes, qui authoritate apud Terituchmem valebat, & literas à rege acceperat, quibus multa ei pollicebatur ſi ſua filia ei ab illo periculo liberaretur, Terituchmem aggreſſus interfecit: quum ipſe Terituchmes aduerſus eos qui in ipſum inſurgebant, ſtrenuè pugnando, multos interfeciſſet. nam ab eo triginta ſex homines occiſos fuiſſe tradunt. Sed filius Vdiaſtis Mitradates nomine, qui Terituchmis armiger erat, nec adfuerat, poſtquam rem didicit, patri diras imprecatus eſt: & quum vrbem Zarin occupaſſet, eam filio Terituchmis conſeruauit. At Paryſatis matrem Terituchmis, fratresque Metroſtem & Hellicum, & ſorores, quæ præter Statiram duæ erant, viuas terra obrui, Roxanen autem viuam ſecari iuſſit. Id quod factum eſt. Rex verò vxori ſuæ, vt ſimili pœna Statiram efficeret Arſacis filij ipſius vxorem imperauit. Sed quum matrem & patrem multis fletibus & planctibus placaſſet, & Paryſatidis animus flexus eſſet, pœnam remiſit. Sed & ipſe Ochus Dariæus Paryſatidi dixit fore vt valde ipſam aliquando pœniteret. At in libro decimooctauo narrat quomodo Ochus Dariæus mortuus ſit quum Babylone ægrotaſſet, & annos triginta quinque regnauiſſet.

Regno igitur Arſaces potitur, qui & Artoxerxes mutato nomine dictus eſt. hoc regnum adepto, Vdiaſti lingua abſcinditur, eique ponè auellitur: atque ita tandem ille moritur, & filius eius Mitradates pro patre ſatrapa conſtituitur. Facta autem hæc fuere impulſu Statiræ: vnde Paryſatis dolore afficiebatur. Criminatur Thiſſaphernes Cyrum apud Artoxerxem fratrem: is ad matrem Paryſatim confugit, & à crimine obiecto abſoluitur. Reuertitur Cyrus ad ſuam ſatrapiam, ignominia à fratre affectus, ideoque de defectione cogitat. Satibarzanes Orontem criminatur, cum Periſatide conſuetudinem eum habere dicens, quum alioqui caſtè illa viueret. Morte igitur mulctatur Orontes: & mater iraſcitur ipſi regi quòd Paryſatis veneno Terituchmis filium necauerit. Et de eo qui patrem igne contra legem ſepeliuit, *ſit mentio*. vnde Hellanicus & Herodotus mendacij arguuntur. *Refertur etiam* Cyri à fra-

à fratre defectio, & quomodo Græcum pariter & barbaricum exercitū coegerit, & Clearchus Græcorum exercitus dux fuerit. *Commemoratur deinde* quo pacto Syennesis Cilicū rex ambos, Cyrum videlicet & Artoxerxem in bello gerendo adiuuerit, & quomodo Cyrus suum exercitum, & Artoxerxes vicissim suum exhortatus fuerit. Sed Clearchus Lacedæmonius Græcorum dux, & Menon, ambo Cyrum sequentes, semper inter se dissidebant, quòd Cyrus Clearchi consilio in omnibus vteretur, Menon autem in nullo apud eum loco esset. Et ad Cyrum quidem ab Artoxerxe multi transfugiebant, sed nullus à Cyro ad Artoxerxem. quam ob causam barbarus quum ad Cyrum desciscere tentasset, & accusatus ea de re fuisset, in cineres est coniectus. *Narratur etiam* vt Cyrus in regis exercitum impressionem fecerit, & victoria potitus sit: deinde vt occubuerit, dum Clearcho morem non gerit. Vt Artoxerxes contumeliosis modis in fratris cadauer sæuierit: quippe qui non solùm caput sed & manum qua percussus ab eo fuerat, absciderit, & velut de ea triumphans, circumtulerit. *Scribit &* vt Clearchus Lacedæmonius cum suis Græcis
3 noctu recesserit, & vnam ex Paryſatidis vrbibus occupauerit: & vt rex cum Græcis fœdus inierit. Vt Paryſatis Babylonem profecta sit Cyrum lugens, & vix tandem caput eius manumque recuperauerit, quæ Susa miserit, ibique sepeliuerit. De Bagapate qui iussu regis caput à cadauere Cyri auulsit: & quomodo regis mater vbi in talorum lusu eum vicit, ex pacto Bagapatem obtinuit. & quomodo ipsi pellis detracta fuerit à Paryſatide, & cruci deinde fuerit affixus ab eadē. quo tempore ipsa propter multam Artoxerxis obsecrationē fiere Cyrū cessauit. Quomodo Artoxerxes dona cuidā dederit qui Cyri tiarā attulit, & Carē qui Cyrum à se vulneratū arbitrabatur, honorificè exceperit. Paryſatis autē illum qui honorificè exceptus fuerat, cruciatibus adhibitis interfecerit. Vt Artoxerxes petenti Paryſatidi Mitradatem tradiderit, quippe qui in mensa se Cyrum interfeciſſe gloriatus esset: & vt sibi traditū acerba morte mulctauerit. Hæc in libris XIX & XX continentur.

In libris autem XXI & XXII, & XXIII, (quo tota hæc finitur historia) hęc cōtinentur, Quo pacto Tissapher-

nes Græcis insidias molitus sit, quum socium sibi adiunxisset Menonem Thessalum, & per eum dolo iuramentisque Clearchum ducesque cæteros in potestatem suam redegerit, quamuis Clearchus præuideret, insidiasq; amoliretur. Sed tum multitudo per Menonem decepta, Clearchum etiam inuitum ad Tissaphernem coegit accedere, tum etiam Proxenus Bœotius antè dolo circumuentus, vt id faceret hortabatur. Quomodo Clearchum & cæteros compedibus vinctos Babylonem ad Artoxerxem miserit, & quomodo ad conspiciendum Clearchum omnes confluxerint: & quomodo Ctesias ipse, quum medicus esset Parysatidis, Clearcho, dum in carcere esset, multa humanitatis officia per eam præstiterit. Et vt illum Parysatis à vinculis liberasset, nisi Statira virum Artoxerxem ad eum interficiendum hortando compulisset. Ita Clearchus morte mulctatus est: & circa eius cadauer ostentum hoc extitit, quòd flante vento vehementissimo, sepulchralis agger magnæ altitudinis sponte sua id cõrexerit. Interfecti etiam fuerunt Græci cum eo missi, præter Menonem. *Narrantur desuper* Parysatidis in Statiram conuitia, & quomodo Statira fuerit veneno necata, quod hunc in modũ paratum erat, (cauebat enim sibi Statira diligenter ab hoc malo, quod ei tamẽ contigit.) Vna pars cultelli veneno superillinitur, cuius reliqua pars intacta remansit: hoc secatur auicula parua, oui habens magnitudinem. (auiculam hanc Persæ ryndacem appellant) diuiditurque in duas partes: & ipsa Parysatis dimidiam partem quæ veneno carẽbat, accepit, comeditq;: at partem veneno tinctam porrexit Statiræ. Illa quum eam quæ porrexerat edere dimidiam partem vidisset, nec quicquam *fraudis* animaduertere potuisset, ipsa quoq; vnà mortiferũ comedit venenũ. Hinc matri rex irascitur, & eius eunuchi comprehensi cruciãtur & morte mulctantur. Prætereaq; Ginge cõprehenditur, quæ Parysatidi familiaris erat, atq; de ipsa iudicium exercens, à iudicibus quidem absoluitur, à rege autem condemnatur. Tandem verò cruciatibus afficitur & necatur, eoque nomine Parysatis filio, hic vicissim matri succenset. De Clearchi tumulo qui octo pòst annis palmarũ plenus apparuit: quas Parysatis clàm per eunuchos, quo tempore ille

le mortuus est, aggesta terra obruerat. Causæ propter quas rex Artoxerxes & EVagoras Salaminis rex inter se dissiderent. & EVagoræ nuntij ad Ctesiam vt acciperent epistolas ab Abulite: & Ctesiæ ad ipsum epistola de reconciliatione cum Anoxagora Cypriorum rege. EVagoræ nuntiorum in Cystrum aduentus, & à Ctesia datæ ad EVagoram literæ vt ei fuerint redditæ. Et, Cononis ad EVagoram oratio, suadentis vt ad regē ascenderet. Et EVagorę epistola de honoribus quibus ab eo affectus fuerat. Et Cononis ad Ctesiam epistola. Et, tributū regi datum ab EVagora. Et, epistolę Ctesiæ redditæ. Et, Ctesiæ ad regem oratio de Conone, & epistola ad ipsum. Munera ab EVagora missa Satibarzani traduntur, & nuntij in Cyrum perueniunt. Et Cononis epistola ad regem & Ctesiam. Quomodo adhibita custodia retenti sint nuntij à Lacedæmonijs ad regem missi. Epistola regis ad Cononem & ad Lacedæmonios, quam ipse Ctesias tulit. & quomodo à Pharnabazo Conon constitutus sit nauarchus. Ctesiæq; in Cnidum patriam suam aduentus & Lacedæmonem. & disceptatio aduersus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum: & emissio ab Epheso vsque ad Bactra, & Indicæ regionis, dierum, parasangarum. Catalogus regum à Nino & Semiramide vsque ad Artoxerxem, quibus ille librum suum claudit.

EX EIVSDEM CTESIÆ SCRIPTIS QVÆ INDICA NOMINATA SVNT, EXCERPTÆ

ab eodem Photio historia, Latino sermone nunc primùm reddita.

INDICA Ctesiæ vno libro continentur, in quibus magis Ionicè loquitur. Scribit Indum fluuium, quà angustissimus est, quadraginta stadiorum esse: quà latissimus, ducentorum. Indos multitudine cæteros ferè vniuersos mortales superare dicit. De scolece, *id est quodam vermę*, qui est in flumine, & solus ex omnibus animalibus in eo nascitur. *Dicit etiam* vltra Indos non alios homines habitare. In Indica regione non pluere, sed eam à flumine rigari. De pantarba gemma, & quomodo septuaginta septem gemmas & lapides pretiosos in flumen proiectos, (quæ omnia erant cuiusdam Bactriani institoris) pantarba retraxerit inter se cobærentes. De elephantibus murifragis. De paruis simijs caudas quatuor cubitorum habentibus. De maximis gallis gallinaceis. De aue psittaco, quam lingua humana & voce præditam esse dicit, corui magnitudine, & rostro purpureo, barbamq; gestare nigram, collum habere cæruleum, quemadmodum cinnabari: loquiq; ipsam Indicè, vt hominem: necnon Græcè, si Græcum sermonem docta fuerit. De fonte qui quotannis auro humido impletur, ex quo fonte centum vrcei fictiles singulis annis hauriuntur. ideoq; fictiles esse oportet, quoniam aurum dum hauritur concrescit, vt ad ipsum extrahendum frangere vas necesse sit. Fons hic quadratus est, cuius ambitus est sexdecim cubitorum, altitudo vnius vlnæ: singuli autem vrcei *qui auro pleni hauriuntur*, talenti pondus exæquant. De ferro quod in fundo huius fontis extat: ex quo duos gladios se habuisse dicit ipse Ctesias, vnum à rege, alterum à regis matre Parysatide

tide donatum. Id ferrum ſi in terram defigatur, nebulas & grandines turbinesq; auertere, & ſeipſum hæc vidiſſe, rege bis periculum faciente, ſommemorat. De canibus Indicis, qui maximi ſunt, adeo vt etiam cum leone pugnent. De magnis montibus ex quibus ſardo & onyches aliæque gemmæ effodiuntur. De acerrimo qui ibi eſt calore: & vt ſol duplo maior quàm in alijs regionibus eſſe videatur, multiq; æſtu ibi ſuffocentur. Tradit etiam mare ibi non minus ſpatioſum Græco eſſe, atque id in ſummo quidem, donec quis ad quatuor digitorum altitudinem perueniat, calidum eſſe, adeo vt piſcis iuxta calorem illum viuere non poſſit, ſed in fundo degat. Indum fluuium campos & montes interlabi *tradit*, in quibus naſcatur qui calamus Indicus appellatur: eius quidem craſſitudinis quam hominum duorum iunctæ vlnæ complecti poſſint: altitudinis autem, quanta eſt mali nauis onerariæ prægrandis. Eſſe & quoſdam maiores, quoſdam item minores, vtpote in ſpatioſo monte. Eſſe autē inter hos calamos & marem & fœminam: & fœminam quidem nucleū habere, marem verò nequaquam: & eſſe validiſſimū. De animali Indico martichora dicto, quod facie hominem refert, leonis magnitudine, cinnabaris ruborem habens. Triplex eſt illi dentium ordo: aures humanis ſimiles, oculi item cæſij, velut ſunt hominum. Caudam autem qualem ſcorpius epirotes habet, in qua & aculeus eſt cubitali maior. Sed & per tranſuerſum aculeis munita eſt cauda. Aculeum item in ſumma parte, velut ſcorpius, gerit: quo accedentes pungit: nec mortem quicunq; punctus fuerit, effugere poteſt. Quòd ſiquis eminus aduerſus ipſum pugnet, & ab anteriori parte caudam prætendens aculeis petit, tanquam ab arcu eos eiaculans, & à poſteriori parte eam rectà intentans. Ad plethri autem longitudinem iaculando peruenit, & quoſcunq; ferit, omnes ad vnum interficit, præter elephantem. Eius autem aculei longitudinem pedalem, funis tenuiſſimi latitudinem habent. Martichora autem Græcis ἀνθρωποφάγος ſonat, *id eſt hominivorus*, quòd multos voret quos interfecerit. Sed & animalia cętera vorat. Pugnatq; & vnguibus & aculeis. Aculeos autē vbi eiaculatum fuerit, renaſci ſcribit. Abundat autē his animalibus India: quæ ab hominibus in-

terficiuntur, qui elephantis insidentes, telis ea petunt. De summa Indorum iustitia, & de moribus ac ritibus eorum.

De loco sacro qui est in tractu inhabitabili regionis, quē sub nomine solis & lunæ venerantur: ad quē à monte Sardonis quindecim est dierum iter. Vt sol ibi singulis annis per dies triginta quinq; aliquid refrigerationis illis concedat, propter id festum, vt ne dum ipsum celebrant & dū reuertuntur, torreantur. Tonitrua & fulgura & pluuiæ non sunt in India, sed frequentes ventos & turbines habet, qui omnia sibi obuia abripiunt. Sol autem oriens in maiori Indiæ parte, alteri diei parti frigus, alteri vehementem calorē affert. Indi non à sole sed à natura sunt nigri. in quibusdam enim viris & mulieribus inter eos summum candorem conspici tradit: in paucioribus tamen. & se tales Indas duas & Indos quinq; vidisse addit. Cōfirmare volens quod de sole dixerat, eum Indiæ triginta quinq; dierum refrigerationem concedere, scribit & flammam quæ ex Ætna erumpit, medium regionis tractum, vtpote qui à iustis hominibus incolatur, non labefactare quum cætera labefactet. & apud Zacynthum fontes esse piscium fertiles, è quibus pix educatur: & apud Naxum fontem esse è quo vinum, & quidem suauissimum, nonnunquam profluat. Et ignem iuxta Phaselidem in Lycia esse perpetuum, qui super petram semper noctes diesque ardeat: & qui aqua non extinguatur, sed redat de scat: at fimo extingui possit. Media Inda nigros habet viros qui Pygmæi appellantur, eadem qua Indi cæteri lingua vtentes. sunt autem valde parui, adeo vt bona pars dimidij cubiti magnitudinē, qui autem eorum maximus, duorum cubitorum magnitudinem non superet. Capillum autem vsque ad genua & infra etiam demissum, barbam quoque quibusuis aliis hominibus promissiorem gestant. Atque adeo postquam illis promissa barbā exorta est, nullo iam vestitu vtuntur, sed capillos quidem à tergo, multo infra genua demittunt, barbam aūt antè ad pedes vsq; protrahunt: deinde cum totū corpus pilis obduxerunt, seipsos cingunt, illis vestimenti loco vtentes. Sed & veretrū illis est valde crassum, adeoq; magnum vt ad pedum vsque maleolos pertingat. Sunt porro simi atque deformes. Oues autem eorum sunt agnis *nostris* pares:

pares: boues & asini ad *nostrorum* arietum magnitudinem accedunt. equi item eorum & muli cæteraq; veterina animalia arietes magnitudine non superant. Horum Pygmæorum tria millia rex Indorum in suo comitatu habet. sunt enim sagittarij peritissimi. Iustissimi autem sunt, & ijsdem quibus reliqui Indi legibus vtuntur. Lepores & vulpes non canibus sed coruis, miluis, cornicibus & aquilis venantur. Lacus est apud eos octingentorum stadiorum ambitum habens, cui, quoties à nullo vento agitatur, oleum supernatat: quod quidam ex eius medio scaphijs hauriunt, nauigiolis per eum nauigantes. atq; eo vtuntur. Vtuntur aurem & oleo ex sesamo, & ex nucibus: sed præstantius est quod è lacu illo hauritur. Habet verò etiam pisces hic lacus. Abundat præterea argento hæc regio, in qua sunt & argenti fodinæ, non tantæ tamen, vt aiunt, altitudinis, quantæ apud Bactra. Aurum quoque habet India, sed quod non reperitur in fluuijs & abluitur, vt fit in flumine Pactolo: sed multi & spatiosi montes id suggerũt, quos incolũt grypes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, crurib. & vnguibus leoninis: qui pennas in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent. Propter has illud quod in montibus est copiosum aurum non facilè obtinetur.

Oues Indorum & capræ maiores sunt asinis, & vtplurimum quaternos atque adeo senos pariunt. Caudæ autem illis adeo sunt magnæ vt amputandæ sint illis quæ enixæ fuerint vt à mare possint iniri. At porcum India mansuetum nec sylvestrem vllum habet. Palmæ Indicæ eorumq; fructus triplo Babylonijs sunt maiores. Est ibi & quidam fluuius (vt ille scribit) è petra mel fundens. Sed multa de illorum iustitia & de beneuolentia qua regem suum prosequuntur, & de illorum contemptu mortis commemorat. Meminit & fontis cuiusdam, cuius aquam, simulatque hausta fuerit, in morem casei coagulari dicit: cuius coagulatæ siquis tres obolos cum aqua biberit, quæcunq; admiserit patefacit. eo enim die mente alienatur. Eo autem vtitur rex erga eos qui an obiectis criminibus sint affines, certò vult cognoscere. nam siquis *id de quo accusatur* effutiuerit, mortem sibi cogitur conscisce re: sin *indicio suo* nullius criminis conuincatur, absoluitur. Nullũ ex Indis ca-

pitis aut oculorum aut dentiũ dolore laborare tradit, nulliq; circa os puſtulas oriri: eorumq; vitæ ſpatium eſſe centum viginti, & triginta & quinquaginta annos: atq; adeo ducentos, quorum ſit longiſſima. Eſt apud eos ſerpens dodrantali magnitudine, aſpectu ſimilis pulcherrimæ purpuræ: caput candidiſſimum habens, dentibus omnino carens. quem venatores in feruentiſſimis montibus nanciſcuntur, ex quibus ſardo *gemma* effoditur. Hic nõ mordet, ſed quemcunq; locum vomitu ſuo conſperſerit, in eo putredinem oriri neceſſe eſt. Si autem è cauda ſuſpendatur, venenum duplex emittit, vnum dum viuit, quod nigrum eſt, electri ſpeciem referens: alterũ, vbi mortuus eſt, nigrũ & ipſum. Et illius quidem prioris quod ab eo viuente profluxerit, ſi tantum detur quantum eſt ſeſamum, confeſtim enecat, cerebro eius qui ipſum biberit, per nares effluente: alterum autẽ ſi detur, tabem inuehit, & vix intra anni ſpatium perimit. Meminit & auis δικρούρου cognominatæ, (eſſe autem δίκρουρον idem quod Græcis δίκαυλον, *id eſt ſuſtum*) quæ oui perdicis magnitudinem non excedat. hanc ſtercus ſuum defodere tradit, ne inueniatur: quòd ſi inuentum ſeſami menſura bibatur, manè ſomnus eum qui biberit corripit, & ita dormit vt nihil ſentiat: vergente autem ad occaſum ſole, expirat. Eſt ibi & lignum πάριβον dictum, oleæ magnitudine, quod in regijs duntaxat inuenitur hortis: nec florem nec fructũ producens: ſed quindecim duntaxat ſub terra ſunt ei craſſæ radices, quarum vnaquæque brachij craſſitudinem habet. huius ſi dodrantẽ quis ſumpſerit, omnia quibus illa admouetur ad ſe trahit, aurum, II argentum, æs, lapides, & alia quælibet, præter electrum: ſin quis tantum eius quanta eſt cubiti menſura, acceperit, & agnos & aues ad ſe trahit. nam & hac maiorem auium partem venantur. Quinetiam, ſi aquam concreſcere velis, in aquæ congium radicis huius obolum inijciens, concreſcere facies. Idemq; in vino efficere poteris: manuque, velut ceram, tenebis. ſed poſtridie ſoluitur. Auxiliatur & cœliacis. Eſt præterea fluuius Indiam interlabens, duorum ſtadiorum latitudinem non excedens: qui ab Indis ὕπαρχος appellatur, quod Græcè ſonat φέρων πάντα τὰ ἀγαθά, *id eſt ferens omnia bona*. ex hoc per triginta cuiuſque anni

anni dies electrum emanare dicit. Esse enim in montibus arbores aqua extantes (montes enim alluuntur aqua) quæ certo anni tempore lacrymas emittant, velut amygdalus aut pinus, aut alia quæpiam arbor: (atque hoc per triginta potissimùm anni dies contingere) has autem lacrymas in fluuium cadentes concrescere. vocarique hanc arborem Indica lingua siptachora, quod Græcis significet γλυκὺ, ἡδὺ, id est dulce, suaue. atq; Indos electrum inde colligere. Sed & fructum qui à quibusdam illarum arborum, velut à vitibus producatur, esse racemos, quorũ acini nuces Ponticas magnitudine æquent. His in montibus degere scribit homines caninum caput habentes, qui agrestium animalium exuuiis amiciantur: & sermone nullo vtantur, sed latratum duntaxat more canum edant, cuius significatio perinde ac sermonis intelligatur. His dentes quàm canibus esse maiores: vngues caninis esse similes, nisi quòd longiores sint & rotundiores. Incolere autem montes vsque ad fluuium nomine Indum: atque esse atro colore. Hos sicut & cæteros Indos cum quibus commercium habent, esse iustissimos. & hos quidem quæ ab illis dicantur intelligere, quum autem ipsi loqui non possint, latratu & manibus atque digitis, velut eos qui surdi ac muti sint, signa dare. Hos ab Indis Calystrios mominari, quod Græci dicerent κυνοκεφάλους, id est capita canum habentes. Addit hanc nationem non pauciorum esse quàm centum viginti millium hominum. Ad illius autem fluminis fontes purpureum florem nasci, ex quo purpura tingatur nihilo Græca inferior, quin potius multo ea floridior. Ibi & animalia scarabei magnitudine nascuntur, minij ruborem, longissimos autem pedes habentia: quæ mollia sint vt vermes. nascuntur autem hæc in arboribus quæ electrum ferunt, eorumque fructum depascuntur & corrumpunt, vt phthires in Græcia vites corrumpere solent. Hæc animalia terentes Indi, puniceo colore saga & tunicas, & quicquid aliud volunt, inficiunt: suntque hæ tinctura Persicis præstantiores. Hi Cynocephali in montibus habitantes, nullum artificium exercent, sed è venatu sibi victum comparant: & quæ occiderint animalia, ad solé torrent. Multas præterea oues, capras & asinos alunt. lac au-

tem ouium & oxygala (*q.d.lac acidum*) illis eſt potus. Veſcuntur autē & fructu ſiptachoræ *arboris ſuprà memoratæ*, è qua prouenit electrum. eſt enim dulcis. Sed & illis arefactis (vt à Græcis vuæ arefiunt) ſportas à ſe contextas implent, quas deinde ratibus impoſitas, vnà etiam cum flore purgato ex quo purpureus color conficitur, & cum electri ducentis ſexaginta talentis, & totidē illius pharmaci quo ad punicei coloris tincturam vtuntur, & *aliis* * electri mille talentis, Indorum regi quotannis aduehunt. Sed & cæteris Indis merces huiuſmodi aduehentes vendunt, ab illis viciſſim panes & farinā & ligneos amictus accipientes. Sed & gladios quibus ad ferarum venatum vtuntur, arcusq; & iacula illis vendunt. ſunt enim & ſagittarij & iaculatores peritiſſimi. Sunt autem inexpugnabiles, quòd montes altos & inacceſſos habitent. Munera autē illis quinto quoq; anno rex donat, trecenta arcuum & totidē iaculorum millia, peltarum centū viginti millia, gladiorum quinquaginta millia. His Cynocephalis nullæ ſunt domus, ſed in ſpeluncis habitant. Quas autē feras inter venandū ſagitta vel iaculo petierint, eas perſequentes aſſequūtur. veloces enim ſunt ad curſum. Earū vxores ſemel duntaxat in menſe ſe lauant, quum menſtrua aduenerūt, aliàs nunquam. At viri ſe non lauant, ſed manus duntaxat abluunt. Sed ter in menſe oleo ſe vngunt quod è lacte conficitur, & ſe pellibus abſtergunt. Veſtem autē villoſam non geſtant, ſed villis carentia maſthlemata quamtenuiſſima ipſi pariter & eorū vxores induunt. At qui ſunt inter eos ditiſſimi, lineo amictu vtuntur. hi autē ſunt pauci. Lectorum nullus eſt apud eos vſus, ſed toris extemporaneis vtuntur. Is verò inter eos ditiſſimus habetur cui maxima fuerit ouium copia. Caudam aūt habent omnes viri & mulieres, ſupra nates, canum more: ſed maiorē magisq; piloſam. Coeunt cū fœminis quadrupedes, canum ritu. alioq; modo coire turpe cenſent. Sunt autem iuſti, & vitæ, præ quibuſuis hominibus, longiſſimæ. centum enim & ſeptuaginta, nonnulli & ducentos viuunt annos. Vltra hos autē alios habitare dicit ſupra fluuij fontes: qui nigri ſint, ſicut & cæteri Indi: otioſiq; degant, ac neq; frumentum edant, neq; aquam bibant: ſed magnam boum, caprarum, ouium copiam alant, eorumq; lac potent,

tent,ac nihil aliud. Apud illos quũ in lucem prodeunt infantes,ſedem perforatam non habent,neq; cacant: ſed nates quidem habent,at foramen interiectum nõ eſt. quo fit vt non cacent,ſed caſeoſum quiddã meiant,non valde craſ-
32 ſum tamen,ſed fæculentum. Quum autem manè lac biberunt,& meridie ad eius potum reuertuntur, dulcem quandam apud eos radicem eſſe aiunt quæ lac in eorum ventre coagulari non ſinat. Huius igitur eſu vomitum veſperi prouocant,omniaq; facilè euomunt. Aſinos ſylueſtres habet India equis pares, quoſdam & maiores: quibus caput purpureum,oculi cęrulei,reliquum corpus eſt albũ. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis,cuius inferior verſus frontem pars duorũ palmorum ſpatio ſit candidiſſima: at ſuperior,quæ in acutum tendit,punicea ſit,ſummum ruborem adiunctũ habens: pars autem media,ſit nigra. Ex his pocula conficiuntur,è quibus qui bibunt, nec ſpaſmo nec ſacrõ morbo corripiuntur: ſed nec venena vllam in eos vim habent,ſi modò vel antequã illa hauriant, vel poſtquã hauſerint,aquam aut vinum aut aliud quippiã ex illis poculis bibant. Ac cæteri quidẽ aſini & mãſueti & ſylueſtres cæteraq; ſolidipeda animantia & talis & felle in iecore carent: at hi & talum & fel in iecore habẽt: & quidem talum omnium quos mihi videre cõtigit pulcherrimũ, bouis talo & ſpecie & magnitudine ſimilem, perinde grauem ac plumbum, minij colorem nõ in ſuperficie tantùm, ſed & interius habentem. Eſt autem & velociſſimus & ſtrenuiſſimus: eumq; nec equus nec aliud animal perſequens aſſequi poteſt. Et initio quidem remiſſius currit: quo autem diutius cucurrerit, miro quodam modo concitatior fertur, eiusq; magis & magis velox eſt curſus. Hac autẽ arte ſola poteſt à venatoribus capi: Quũ illi ſuos catulos ad paſcua eduxerint, à multo equitatu circumdantur. nolentes autem relictis catulis fugam capere, cornibus calcibusq; & morſibus pugnãt, multosq; & equos & viros interficiunt: ſed tandem & ipſi ſagittis & iaculis confoſſi ab illis capiuntur. viuos enim capere nullo modo queas. Eorum verò carnes propter amaritiem eſculentæ non ſunt. atque adeo non propter aliud quàm propter cornua & talos hoc animal venantur. In flumine Indico vermis naſcitur ſpecie quidem eum qui innaſci ficui

ſolet referens, ſeptem autem cubitorum longitudinem, alius maiorem, alius minorem habens: craſſitudinem verò talem vt eum puer annos decem natus vix vlnis amplecti poſſit. Duo ſunt illi dentes, vnus ſuprà, alter infrà. his dentibus quicquid prehenderit, deglutit. Et interdiu quidem in limo fluminis commoratur, at noctu egreditur: egreſſus autem, quemcunque obuium bouem aut camelum momorderit, ad fluuium trahit, totumq́;, præter ventrem, deuorat. Capitur grandi hamo, cui hœdum aut agnum ferreis catenis alligauerint. Vbi ceperunt, per triginta dies ſuſpenſum, vaſis ſuppoſitis, relinquunt: intra quod tempus ex eo diſtillant quæ decem cotylas Atticas implere poſſint. Elapſis triginta diebus, ipſum vermem abiiciunt: oleum autem, adhibitis cuſtodibus, ad ſolum Indorum regem mittunt. alij enim id habere non licet. Oleum hoc id cui ſuperfuſum fuerit accendit, & ligna pariter animaliaq́ue comburit: ſoloque luto, & eo quidem craſſo, extingui poteſt.

Habent Indi arbores cedro aut cupreſſo proceritate pares, quarum folia palmę foliis paulo latiora, alioqui ſunt ſimilia, & axillis carent. Florem qualem laurus mas emittit, ſed fructum nullum ferunt. Nomen illis eſt Indicum, carpion: Græcum, myrorhoda. Sunt autem ratæ. Ex illis olei guttæ diſtillant, quas lana arbori impreſſa excipientes, in lapideos alabaſtros, illam exprimendo infundunt. Eſt autem id ſubrubrum & craſſiuſculum, adeoque fragans vt ad quinq; ſtadia eius odor perueniat. Soli autem regi eiusque propinquis id poſſidere conceditur. Ex eo rex Indię ad Perſarum regem miſit: ſeque Cteſias id vidiſſe, & odorem qui nec dici nec cuiquam alij aſſimilari poſſit, ſe percepiſſe narrat. Caſeum & vinum omniũ ſuauiſſimum illos habere, ſe expertum ſcire, (quippe qui vſus ſit) commemorat. Fons eſt apud Indos, quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente, cuius aqua eſt intra petram, quæ, antequam ad ipſam aquam perueniatur, trium cubitorum, ſub aqua trium vlnarum altitudinẽ habeat. In ea ſpectatiſſimi quiq; Indorum cum liberis & vxoribus ſe lauant. In eadem nataturi ſe in pedes proiiciunt. quum autem in eam inſilierint, eos ſurſum attollit aqua. Nec verò ſolos homines ſurſum attollit, ſed quoduis animal, ſiue viuum ſiue mortuum, in

terram

terram expellit: atq; adeo quæcunque in eam cõiiciuntur, præter ferrum, argentum, aurũ & æs. hæc enim in fundum demittit. Est autem eius aqua perfrigida, & potu suauis: quę magnum strepitum edit, non secus ac quæ in lebete feruefit aqua. Sed & vitiligini & scabiei medetur. Hæc Indico sermone βαλλάδη, Græco ὠφελίμη, *id est* Vtilis, vocatur. In iis Indiæ mõtibus ex quibus eorum calamus prouenit, habitat quoddam hominum genus non pauciorum triginta millibus, quorum vxores semel duntaxat in vita pariunt: habentq; earum fœtus dentes supernè pariter & infernè valde pulchros: necnon vniuersis tam fœminis quàm maribus & capitis & superciliorum pili iam inde à natiuitate sunt cani. Vnusquisque certè eorum vsque ad trigesimum ætatis annum albos per totum corpus habet pilos: inde nigrescere incipiunt, adeo vt quum sexagesimum attigerunt, nulli illis pili nisi nigri conspiciantur. Sunt iisdem & viris & mulieribus octoni in vtraque manu & vtroque pede digiti. Sunt autem bellicosissimi, & Indorum regem sequuntur ex his sagittariorum quinque millia, necnon iaculatores. Aures autem illis tantæ magnitudinis esse dicit vt eorum brachia ad cubitos vsque & ponè totos humeros operiant. esse autem illas contiguas.

Hæc quæ fabulis similia sunt, Ctesias scribens, se verissima scribere ait, & quorũ vel ipse testis fit oculatus, vel quæ à testibus oculatis acceperit. Multa autem his mirabiliora se prætermisisse, ne qui ea non vidissent, scribere ipsum quę fidem non mererentur, existimarent.

EX LIBELLO QVI DEMETRIO Phalereo vulgò adscribitur, Ctesiæ verba,

Stryaglius quidam Medus, quum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodem quo Amazones modo præliantur) eamq; & formosam & ætate florẽtẽm esse vidisset, saluam dimisit. At percusso postea fœdere quum illa quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen

prius illi hãc epiſtolam, qua expoſtulat, Ego quidem te ſeruaui: & tu quidẽ per me ſeruata es, ego autem per te perij.

Ex eodem, paulò pòſt,

Oportet autem quæ facta ſunt, non ſtatim fateri facta eſſe, ſed paulatim, ſuſpenſum tenendo auditorem, & nobiſcum angi cogendo. Quod Cteſias in allato de Cyri morte nuntio facit. nec enim nũtius ſimulatq; ad Paryſatin venit, ei Cyrum mortuum eſſe, dicit: (hæc enim eſt quæ Scythica oratio appellatur) ſed primùm quidem victoria potitum eum nuntiauit. quæ verba illi gaudium anxietati mixtum attulerunt. Poſtea verò interrogat, At rex quomodo ſe nũc gerit? Tunc ille, Fugæ ſe dedit, inquit. Hîc illa ſermonem excipiens, Tiſſaphernes horum ei malorum eſt author, inquit. Rurſumq; interrogat, Cyrus verò vbi nũc eſt? Reſpondet nuntius, Vbi fortes viros diuerſari decet.

EX PLVTARCHO, IN vita Artoxerxis.

Cteſiæ narratio, vt breuibus multa perſtringam, huiuſcemodi eſt. Cyrus, trucidato Artagerſe, equum in regẽ permiſit, & hic in illum, ſilentio vterque. Occupat Cyri amicus Ariæus ferite regem, nec ſauciauit eum: rex miſſa lancea à Cyro aberrauit, Tiſſaphernem autem fidum Cyro & fortem virum percuſſit atque interemit. Cyrus intorto per loricam regis iaculo, vulnus pectori illius ingeſſit duos digitos altum. vnde ille ictus vi defluxit ex equo ad terrã. Fuga & tumultu cohortis regiæ edito, rex aſſurgens cum paucis (inter quos fuit Cteſias) tumulum vicinũ cepit, vbi tenuit ſe quietum. Cyrum inter hoſtes volitantẽ equus ferox longè abſtulit: nec tenebris iam cognoſcebatur ab hoſtibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autem victoria, ardoriſq; & fiduciæ plenus per medios vehebatur hoſtes, clamans, Cedite miſeri. Dum hoc idẽtidem lingua Perſica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi quum tiara capiti eius defluxiſſet, prætercurrens adoleſcens Perſes (Mithridati nomen erat) tempus Cyri iaculo ſecundum oculum ferit, inſcius qui ſit. Eructanti vim ſanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & ſopore collabitur. Equus fugiẽs obterebat ſtratum equi prolapſum capit comes illius qui Cyrum percuſſit,

ſit, ſanguine redundans. Cyrum ex plaga ægrè tandem colligentem ſe, aſſiſtentes eunuchi pauci alteri equo impoſuere, quò eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibuſq; connitentē ire, ſuſtinentes ducebant, corpore quidem ob vulnus in capite acceptum grauem ceſpitantemq;, ſed victorē arbitrantem ſe, quòd fugientes audiret Cyrum regem alta voce appellantes, atq; vt parceret ipſis orantes. Interea Cannij quidam homines, tenues inopesq;, qui humilium miniſteriorū gratia regis caſtra ſequebantur, confuſi fortè vt amici fuere cum illis qui circa Cyrum erant. hi vt tandem punicea ſagula eorum aduertere, (quum regij haberent omnes candida) intellexerūt hoſtes eſſe. Ita vnus eorum auſus eſt, ignarus qui eſſet, Cyrū iaculo à tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapſus Cyrus tempus ſimul ſaucium ad ſaxum offendit: vnde animam exhalauit.

EX ATHENÆO.

LIBRO II,

At Cteſias Cnidius narrat etiam quomodo regia hæc Choaſpis fluuij aqua coquatur, & quomodo vaſis impoſita, portetur ad regem. additque illam & leuiſſimam & ſuauiſſimam eſſe.

Ibidem,

Cteſias autem Carmaniam oleum acanthinum producere & eo regem vti ait. Qui etiam in libro quem de Aſiaticis tributis ſcripſit, cœnæ regiæ apparatum deſcribens, neque piperis neque aceti meminit, quod vnum inter condimenta eſt optimum.

LIBRO X,

Cteſias autē apud Indos regi nefas eſſe inebriari tradit.

Ibidem.

Amyntas quoq; in libro qui περὶ μύρων inſcribitur, Tapyrorum gentem ita vino deditā eſſe tradit vt ne ad vngendum quidem alia re vlla quàm vino vtatur. Eadem autem & Cteſias commemorat in libro quem de Aſiaticis tributis ſcripſit: qui & iuſtiſſimos eſſe illos addit.

LIBRO XI,

Verùm repudiāda ſunt nobis fictilia pocula. Apud Perſas

enim, vt testatur Ctesias, quemcunque rex inhonoratum esse voluerit, is fictilibus poculis vtitur.

LIBRO XII.

At Ctesias in tertio Persicorum libro, omnes quidem Asiæ reges luxui deditos fuisse tradit, sed præ cæteris Ninyan Nini & Semiramidis filium: qui domi manens & in luxu viuens, à solis eunuchis & vxoribus conspiciebatur.

Ibidem.

Ctesias verò Annarum regis præfectum, & qui Babyloniæ regionis imperium obtinuerat, veste & ornatu muliebri vsum esse, tradit. & ad eum cœnantem, quum regis seruus esset, accedere solitas centum quinquaginta psallentes & canentes mulieres, Psallebant autem hæ & canebant illo cœnante.

LIBRO XIIII.

Berosus autem Babyloniacorum lib. 1, decimasexta die mensis Loi festum Babylone quinque dierum spatio celebrari ait Saxeas dictum: per quod tempus solere dominos famulis parere: vnumque ex his domui præesse, veste quæ regiæ similitudinem referat, indutum. quem & zoganen appellari. Meminit huius festi Ctesias quoque libro Persicorum secundo.

DE CTESIA.

Xenophon de Cyri minoris exped. lib. 1,

Interea Cyrus regem Artoxerxem *suo incinctum globo conspicatus, continere se amplius nequit. Video, inquit, hominem: statimq; in eum irruit, & infesta hasta per loricam pectus verberat. Quod se vulnus Ctesias medicus curasse refert. Ibi hostem incautius ferientem tragula ex hostili acie nescio quis Cyrum alte sub oculo vulnerat. Pugnatur vtrinque acriter, dum suum vtraque pars regem protegit. Ctesias quidē, qui ceciderint circa regem, memorat: in illis enim fuit partibus.*

Suidas,

Ctesias, Ctesiarchi vel Ctesiochi filius, qui in Persia medicus fuit Artoxerxis cognomento Mnemonis, Persica scripsit tribus & viginti libris.

INDEX

INDEX IN HERODOTVM ET CTESIAM.

Indicis huius numeri respondent non superlinearibus nostrarum paginarum numeris, sed ijs qui interioris marginis latcri sunt adscripti. quos ideo sequi libuit, quia etiã Græca editionis margini a Stephano sunt appositi: vt si quis Latina cum Græcis conferre velit, expedite quæ cupit inuenire possit. Quibus verò præfixa sunt duæ istæ literæ, Ct, ad Ctesiam te remittunt.

A

Abae oppidum Phocensium, vbi delubrum locuples Apollinis 205.206. 220

Abantes Ioniæ populus 27

Abaris Hyperboreus 104

Abdera vrbs à Teijs condita, vbi 30.182.218

Abrocomes & Hyperanthes Darij filij 199

Abronychus Athenienſis 104

Abſinthij populus 151

Abulites 8.Ct.

Abydus vrbs 146.173.175. Abydus ponte à Xerxe iungitur 4.Ct.

Accipiter Ægyptijs ſacer 50. accipitrum ſepultura vbi 51

Accipitrum ſeptem paria ſeptem Perſarum omen 85

Aceratus propheta 206

Aces fluuius 91

Achæmenidarũ cognatio vnde 24

Achęmenes Darij filius Ægypti præſes 168.180. achæmenes ab Inaro interimitur 72.168. achæm. Xerxis frater Demarato contradicit 201

Achæmenidis Artox. fr. in Ægyptũ exped. 5.Ct. Achæmen. obitus Ib. Achæm. vltio Ib.

Achæorum duodecim genera & partes 27. Achæi Iones Peloponneſo eiecerunt 27. Achæorum in Athamantis poſteros actio 196

Achæiæ Cereris templum 136

Achelous fluuius 41.184

Acheron fluuius vbi 108.142

Achilleius curſus vbi 106.109

Achilleum oppidum 143

Acinacis à Xerxe in mare dejicitur 176

Acræphia oppidum vbi 221

Acriſij progenitores qui 154

Acrothoon vrbs vbi 172

¶ Adicran Libyum rex 121

Adimantus Corinthiorũ dux 202.209.214

Adraſtus Phryx ob fratricidiũ à Crœſo expiatur 7. Adraſt. cuſtos Atyis Ib. Adraſt. Gordij filius Midæ nepos 7.8. Adraſt. ſibijpſi mortẽ

conſciſcit 8. Adraſt. calamitoſi monumentum 137
Adria à Phocenſ. occupatur 29
Adyrmachidæ Libyum primi vbi 122
ex Adyto edita vox 29
¶ Æaces Syloſontis fil. Sami tyrannus 148
Æaci fanum 140
Æacides Samius 118
Ædes hoſpitæ Veneris vbi 57
Ædificium è ſolido ſaxo vbi 69
Ædificia ex virgultis 125
Ægaleus mons vbi 214
Ægæ Ioniæ ciuitas 27
Ægeæ Æoliæ ciuitas Ibid.
Ægea vrbs in Pallena 184
Ægeum mare 111
Ægeus Lycum fratrem Athenis eijcit 31. Ægeus Oiolyci filius vnde Ægidæ tribus 119
Ægialees ab Ægialo dicti 137
Ægialees Pelaſgi 180
Ægicores Ionis filius 137
Ægila locus 123. 124
Ægilea Styreorum inſula 161
Ægina (aliàs Argiua) Ariſtodemi vxor 153
Ægina Aſopi filia 139
Æginæ nomen 207. æginetarum ſtrenuitas 214. æginetarum odia in Athen. 139. æginetæ ab Athenienſibus ſuperantur 159. æginetæ Epidauriorum ſubditi 139. æginetæ & Cretenſes vt Samios ſubiugarint 81. æginetarum in Samios ſimultas vnde 81. æginetæ Iouis fanum conſtruxerunt 70. æginetę Dario terram & aquam dant 153
Ægion ciuitas 27
Ægiræ Achaica ciuitas 27
Ægiroeſſa Æoliæ ciuitas Ib.
Ægis Mineruæ vnde 125
Ægli populus 88
Ægroti Babyloniorum quomodo curentur 36. ægrotos Indi epulantur 88
Ægyptus quę regio & Ægyptij 42. ægyptus fluuij donum 40. ægypti diuiſio ſecundum Iones 42. 68. ægypti diuiſio ſecundum Herod. 42. ægyptus, Aſiæ & Africæ terminus 42. 87. ægypt. quorum deorum nomina neſciat 48. ægypt. Africæ finitima 50. 87. ægypto phœnix ſacroſancta 51. ægypt. vitibus caret 52. ægypt. quorum deorum oracula habeat Ib. ægypti linum 56. ægypt. in XII regulos diſtributa 64. ægypt. inequitabilis 56. ægyptus ſorte diſtributa 56. ægyptus & Libya Perſis tributaria 87. ægypt. ab Artoxerxe deficit 4. Ct. ægyptus ad Perſas redit 5. Ct. ægyptij thoraces Perſis in vſu 25. ægyptij duodecim deorum primi inſtitutores 40. ægyptij aras, ſimulachra, delubra primùm dijs ſtatuerunt Ib. ægy-

Ægyptiorum agrorum cultura ſpontanea 42. ægypt. ſementis Ibid. ægyptij qui ſint ex Iouis Ammonij oraculo 40. ægypti ſe primos exiſtimant 39. ægypt. inſtituta & mores 45. ægyptij ſacerdotes raſi Ib. ægyp. cũ feris veſcuntur Ib. ægypt. circunciſio, & huius rei cauſa 45.56. ægypt. veſtitus 45. 52. ægypt. ſcriptura & literarũ duplex vſus 45. ægypt. religio, cultus erga deos maximus 46. ægypt. victus 52. ægypt. fabis abſtinent 46. ægypt. ſacrificandi ritus Ib. ægypt. maxima dea Ib. ægypt. victimæ 46.47. ægyp. ablutiones poſt contactum ſuem Ib. ægypt. ſubulcum ingredi templum nefas 48. ægyptij quo tempore ſues immolẽt, & ſuilla carne veſcantur Ib. ægypt. præcipui cõuentus 49. ægyp. fuſtuaria pugna 50. ægypt. ferę ſacræ Ib. ægypt. cura circa feras Ib. ægyptijs crocodili ſacroſancti 51. ægypt. purgamina 52. ægypt. Aſrorũ ſalubertimi Ib. ægypt. panis cœleſtis appellatus Ib. ægy. aer immutabilis Ib. ægypt. vinũ ex ordeo Ib. ęgyp. cantilena Ib. ægyp. prodigiorũ diuinationũq; obſeruantiſſimi Ibid. ægypt. medicina quomodo ſit diſtributa 53. ægypt. lugendi ritus Ib. ægyp. mos in condiendis cadaueribus Ib. ægypt. vngũẽta qualia 54. ægyp. naues Ib. ægypt. reges 55.56.61.63.64. 67.73. ægypt. feriæ 60. ægyptij immortalitatẽ animarũ primi aſſeuerauerunt Ib. ægypt. calamitas 62. ægypt. progenies 64. ægyp. Caſtra locus vbi 66. ægypt. myſteria 69. ægypt. pluuia portẽtoſa 72. ęgyp. capita cur dura Ib. ægypt. fuga Ib. ægyptij ignem animal aſſerunt 73. ægyptiorũ clades apud Iraſam 121. ægypt. à Perſis defectio 167. In ægypt. Dar. exerc. parat. Ib. ægypt. ab Aprie rege defectio 121. ægyp. per proditionẽ à Cambyſe capti 2. ct. ægyptij vincunt 5. ct. ægypt. clades Ib. ægypt. Sarſamam præficit Megabyz. Ib. ægypt. quidã vocaliſſimus 11. ægyptiacæ Thebæ 33. ægypt. regionis natura & deſcriptio 40.45

Ænea oppidum vbi 184
Æneſidemus Hipp. ſatelles 189
Ænigma piſcatorum 253
Ænus vrbs & vbi 111.177
Ænyri, Cœnyri 153
Æoles à Crœſo ſubacti 2.5. ęolũ in Xerxis exercitu armatura 180. æol. tributarij Dario 87. æol. olim Pelaſgi appellati 180. ęol. mos in ſacrificijs 254. æol. ab Hymea

capiuntur 146. æolicæ ciuitates 27
Æorpata Scythis quid 114
Æris copia apud Massagetas 39. ære qui primi se armarint 66. æreus Iupiter & Neptunus vbi 236
Æropus, Gavanes, & Perdiccas fratres 221
Aeris mutatio in hominibus causa morbi 52
Æs alienum debere apud Persas turpissimum 26. æs apud ægyptios pretiosissimũ 75
Æschines Eretrien. dux 160
Æschrionia tribus Sam. vbi 75
Æschylus poeta 67
Æsopus fabularũ scriptor genere Iadmius 62
Æstatis & hyemis simulachra vbi 59
Æstus in India 9. ct.
Æthiopes ex Ægyptijs institutis mãsuetiores facti 44. æth. Nomades Ib. æthiops vt Ægyptò imperarit 63. æthiopes quem regẽ creent 74. æthiop. hominum maximi, pulcherrimi, & eorũ mores Ib. æthiopum sepulchra vitrea 75. æthiopes Cambysi dona ferunt 88. æthiopum genitura nigra 89. æthiopes extremi hominum 90. æthiopes contra Cambys. 171. æth. circuncisio 56. æth. in Xerxiano exercitu armatura 178. æthiopum discrimen Ib.
¶ Africæ terminus quis 42. africæ deserta 44
Africus & Auster venti duo omnium pluuiosissimi 43
Agaristæ proci 164. Agaristæ somnium 165
Agasicles Halicarnasseus 27
Agathyrsus Herculis filius 100
Agathyrsi populus 105. 113. Agathyrsorum mores & amicitiæ Ib.
Ager Caicus 150
Agetus Alcidæ filius, Aristotilis amicus 155
Aglauriæ Cecropis filiæ templum 208
Aglomachi turris 122
Agora locus 177
Agrestium boum vbi ingens multitudo 184
Agrianæ populus 129
Agrianes fluuius 111
Agricolator vbi contemptui habeatur 128
Agyllensium calamitas 30. agyllenses Phocensibus iusta ex oraculo soluunt 30
Ahena citra ignem feruentia 10. ahenum Samium 120
Aiax finitimus ac socius Ath. 137. aiax Telamonius 210. 219
Aimnestus Spart. Mardonij occisor 234. aimn. Platæensis 235
¶ Alabanda vrbs 221
Alalia à Phocensibus ædificatur

tur 30
Alarodij populus 88. alarodiorum in Xerx. exerc. armat. 179
Alati ſerpentes vbi 90
Alazeris Barcæorum rex 122
Albæ columnæ 146
Album littus vbi 172
Alcæus Herculis filius 2
Alcæus poeta 143
Alcides Cæunius 6. ct.
Alcinor & Chromius Argiui 15
Alcmæon aſtutè aurũ à Crœſo aſportat 164. Alcmæon Megaclis f. Cliſthenis gener 165. alcmæonidæ obnoxij crimini piaculari 10. 137. alcmæonidæ genus Athen. 136. alc. an ſcutũ Perſis prodiderint 163. alc. generis claritas 164. alcm. tyrannidis oſores Ib.
Alcon Moloſſus procus filiæ Cliſthenis 165
Aleæ Mineruæ templũ 12. 234
Alææ ludus & teſſerarum à Lydis primum inuentus fertur 18
Alevadæ Theſſaliæ reges 168. alevadarum machinæ 192
Alexander Priami filius 1. rapit Helenam 57
Alexander Macedo aureus 219. alexandri tyrannidis origo 221. alexandri progenies Ib. alexander Amyntæ f. dux & rex Macedonum 231
Algæ Achaiæ 192
Aliarchus Arceſilaum ſtrangulat 121. aliarchus dolo interficitur Ib.
Alilat Vrania Arab. dicitur 72
Alitta Venus Arabibus dicta 25
Alizones populus 106
Alogune Bab. Artox. pellex 6. ct.
Alopecæ Atticæ 136
Alpeni vicus 193. Alpenus vrbs vbi 198
Alpheus & Maron fortiſſ. fratres 200
Alpis fluuius vbi 106
Alyſonij populus 87
¶ Amaſis rex 47. 52. 64. 67. 68. amaſis regis monumentũ Ib. amaſis rex Saitanus Ib. amaſis ex pelui ſimulachrũ ſtatuit 69. amaſis regis mos Ib. amaſis Mineruæ veſtibulum erexit Ib. amaſis amicitia cum Cyrenæis 70. amaſis Græcorum amans quid eis donarit Ib. amaſis varia donaria Ibid. amaſis Cyprum omnium primus cepit Ib. amaſis regis mors 73. amaſis cadauer verberibus cæditur 74. amaſis cadauer crematur Ib. amaſis epiſtola ad Polycratem 78. amaſis picturati thoraces 79. amaſis Barcæos dolo çapit 126
Amaſis Maraphius Aryandis contra Ayrenæos dux 122
Amathuſij populus 144. 145

Amaxãpeus fons amarus 106
Amazones populus 114. amazonum cũ Sauromatis cõmixtio Ibid. amazonum ſedes vbi Ib. amazonum nuptiæ 115
Ameſtris Xerxis vxor 177. 183. 241. ameſtris crudelitas in Maſiſtæ vxorem 241
Amiantus Lycurgi filius 165
Amici deploratio 73. amicus prudens omnium rerũ pretioſiſſi. 130. amicus amicũ quæ roget 155
Amictus lignei 11. ct.
Amilcar Carthagin. rex 191. amilcaris genus & mors Ib.
Aminias Palleneus Athenien. certamen init 213
Aminoclis fortuna 195
Amiſtris Onophæ filia, Xerxis vxor 3. ct. amiſtris & liberorum luctus 4. ct. amiſtris Megabyzũ Artoxerxi conciliat 5. ct. amiſtris libido 6. ct. amiſtris Apollonidẽ excruciat Ib. amiſtris Zopyri cædem vlciſcitur Ib. amiſtris mors Ib.
Amiſtris Ochi filia Ib. amiſtris Terituchmis vxor 7. ct.
Amompharetus Pitaneti 232. amompharetivictoria 235
Ammon AEgyptiis quid 47. ammonis oraculũ de AEgypt. 42. ammonis oraculi origo 49
Ammonij populus vbi 47. 124
Amorges Perſarum dux 146
Ampa vrbs vbi 149
Ampelon promontorium 183
Amphiarao aureus clypeus à Croeſo donatus 9. amphiarai expeditio in Thebas ab Homero conſcripta 245. amphiarai templum apud Delphos 17. & oraculũ 220
Amphicæa oppidum 206
Amphicrates Sami rex 81
Amphictyonidis Cereris templum 196. amphictyonis fanum, & ſedilia Ib. amphictyones templũ Apollinis Delphicũ ſtruendum locant 70. 136
Amphilochus Amphiarai f. 87
Amphilytus Acarnan ariolus 11. amphilyti vaticiniũ Ib.
Amphimneſtus Epidamnius 164
Amphion 141
Amphiſſa vrbs vbi 206
Amyntas Macedo, Perſas vt exceperit 129. Hippiæ vrbem donat 142
Amyntas Amyntæ nepos, Aſiaticus 221
Amyrtæus 63. amyrtæi Ægypti rex à Cambyſe captus 2. ct.
Amytis filia Aſtyagis 1. ct. amytis & Spitama Aſtyagẽ occultant Ib. amytis à Cyro in vxorem ducta Ibid. amytis Petiſacam excarnificat Ib. amytis Cambyſem monet 2. ct. amytis veneno ſe necat Ib. amytis Cambyſem

byſem in ſomnis vexat 3.ct.
Amytis Xerxis filia Ib. amytis Megabyzi vxor 4.ct. amytis adulterij accuſatur à marito Ib. amytis Inarum ad ſupplicium poſcit 5.ct. amytis libido 6.ct, amytis morbus & mors Ib.
¶ Anacharſis ſapiens 105. & eius cædes 109
Anacreon Teius 91
Anactorium templum 234
Anaua vrbs Phrygiæ 173
Anaxagoras rex Cypri 8.ct.
Anaxandrides Lacedæmoniorum rex 12. anaxandrides & eius vxores 133
Anaxilaus Rhegiorum Tyrannus 149 191
Anchimolius Aſteris f. & eius cædes 136
Ancora Sophanis 135
Anderica Ciſſiæ ſtathmus 163
Andia Artoxerxis pellex 6.ct.
Androcratis fanum vbi 227
Andromeda Cephei filia 177
Androphagi populus vbi 101. androphagorum mores 113
Andrus inſula 131. andrũ Græci obſident 217
Angation Perſis quid 215
Angites fluuius vbi 182
Angrus fluuius 106
Anguilla AEgy. ſacroſancta 51
Animarum immortalitas atq; tranſmigratio, primis AEgyptiis cognita 60. animarũ immortalitatem Zamoxis Thracas edocet 112
Animal Indicum 9.ct. animalia Indica grandiora cæteris 89. animalcula Indiæ tinctoria 11. ct. animalia quæ eſui ſunt, plura: noxia pauciora 89
Anni humanę vitæ ſeptuaginta 6. annus ab AEgyptiis primùm inuẽtus, inq; duodecim menſes ab eiſdem diſtinctus 40
Anopæa mons & vicus 198
Antacæi cete ingentia Boryſthenis 106
Antandros vrbs vbi 175
Antandrus locus 130
Anthela vrbs 193
Anthela vicus vbi 196
Anthylla oppidum 55
Antichares Eleonius 133
Anticyra vrbs 196
Antidorus Lẽnius ad Græcos transfugit 203
Antropophagum animal 9.ct.
Anyſis vrbs 63
Anyſis cæcus AEgypti rex Ib. anyſis imperium AEgypti recuperat Ibid.
¶ Apaturia Iones Athenis oriundi celebrant 27
Aper immenſus Myſorum opera deuaſtans 7. aper in Africa nullus 125
Aphetæ loci nomen 195
Aphidnæ produnntur Tyndaridis 235
Amphlyſtij Iouis templũ 195
Aphrodiſias inſula vbi 122
Aphytis Pallenæ vrbs 184

Apia vrbs vbi 42
Apidanus fluuius Theſſaliæ 184
Apis aula vbi 66
Apis Græcorum lingua quid lb. apis apparuit: feriantur Ægyptij 75. ſigna eius lb. Cambyſes ferit lb.
Apollinis Iſmenij templum 9. 17. 35. 220. apollinis imbre Crœſus è pyra liberatur 16. apollinis Triopij ſactũ atq; certamen 27. apollinis oraculum apud Ægypt. 52. apollo Ægyptijs Orus dictus 64. 67. apollinis templa vbi 66. apollinis & Dianæ parentes 67. apollo ad Metapontinos ſolos Italorum venit 101. apollinis ara ab Ariſteo extructa lb. apollo Scytharũ deus 107. apollo Oëtoſyrus apud Scythas lb. apollinis oraculum Batto redditum 120. apollinis fons vbi 121. apollinis ſimulachrum 163. apollinis delubrum apud Abas 206. apollinis oraculum apud Delphos lb. apollinis arma ſponte apparentia lb. apollinis Ptoi fanum 220. apollinis ædes à Mard. diripienda 4. ct.
Apollonia vrbs vbi 111. 238
Apolloniates ager 238
Apolloniatis oraculum redditur lb.
Apollonides Cous medicus Artox. 4. ct. apollonidis cum Amyti coitus 6. ct. apollonides cruciatur & viuus defoditur lb.
Apologus Cyri ad Iones 26
Apparitæ populus 87
Apries rex Ægypti 67. 121. apries ſtrãgulatur 68. aprijs bellum cum Sidonijs & Tyrijs 67
¶ Aqua diuerſarum qualitatum vbi 124. aqua Stygis vbi 157. aqua adeo debilis vt ne lignum quidem ferat 75. aqua quæ potata coagulatur 10. ct. aqua demẽtans lb. aquam quod lignum cogat 11. ct. aqua attollens ponderoſa 12. ct.
¶ Ara duodecim deorum vbi 40. aræ à quibus primùm, dijs conſecratæ lb. ara Dianæ 111. ara Iouis forenſis 133. ara Herculis 193. ara ventorum in Thyia lb. ara Iouis diabateris à Dario ſtructa 3. ct.
Arabia vbi 41. 89. 104. arabiæ mons 40. & humus 41. arabia tributorum immunis 87. arabia quæ producat 89. arabici ſinus deſcript. 41. 104
Arabum dei 72. arabum fides cõſtantiſſima 72. arabum in Xerxiano exercitu armatura 178. 179
Ararus Scythiæ fluuius 105
Araxes fluuius 37. & eius curſus

ſus quò tendat 104. araxis accolæ quo victu & veſtitu vtantur 37
Arbarius à Secundiano deficit 6.ct.
Arbor Siptachora 11.ct. arbor lacrymãs 1b. arbor electrifera Ib. arbores Indicæ 12. ct. arborea lana optima vbi 89
Arcades 27. 69. 134. arcadia & eius incolæ quales 11
Arceſilaus Batti filius, Cyrenæ rex 121. arceſilaus inimicos perſequitur 1b. arceſilaus ſtrangulatur 1b.
Arceſilaus arceſilai nepos regno paterno eijcitur 1b. arceſilaus Samum fugit Ib. oraculum conſulit 122. recuperat ſua, & oraculo non ſatisfaciens, occiditur 1b.
Archander Phthij Achæi filius 55. archandri vrbs 1b.
Archiæ, & Lycopæ in expugnando Samo feruor 80
Archias Samius vnde dictus 57
Archidamus Zeuxidami f. 156
Archidice nobilis in Græcia meretrix, & eius amaſius à Sappho cõuitijs notatus 62
Archilochi Parij de Gyge Iambi 3
Arcis Athen. expugnatio 138
Ardys rex, filius Gygis 3. ardys Prienenſes expugnauit 1b.
Areius pagus 208
Arena aurea 89
Argadeus Ionis filius 137
Arganthonius Tarteſſiorum rex 30. Arganthonius moritur Ib.
Argentei & aurei nummi primùm à Lydis percuſſi 18
Argentifodina Bactrica 10.ct. argentum in vſu Scythę nõ habent 108. argentifodinæ Indicæ 10. ct. argentum & ferrum apud Maſſagetas non eſt in vſu 39
Argilus Græca vrbs vbi 183
Argiopius locus quidam 233
Argippæi populus & eorũ victus 102
Argis & Opis virgines ſacra ex Hyperboreis aſportantes 103
Argiui 134. argiuorum cum Spartiatis de agro Thyrea cõtentio 15. argiuorum fines ditioque Ibid. argiuorum raſura in præſenti clade Ib. argiuorum mulieribus vetitum aurum ferre in præſenti clade Ibid. argiuis redditum oraculũ 188. argiui Xerxi ſubdi maluerunt quàm Lacedæmoniis eſſe inferiores Ibid. argiuorum cum Perſis affinitas Ibid. argiui mercede militant in Peloponneſo 11. argiui ad Mardonium mittunt nuntium 225. argiuorum ad Artaxerxem legatio 189. argiui muſica cæteros Græcos antecellũt 93.

argiuorum mulieres Melampus ſanat 229
Argiua Auteſionis filia, Ariſtonis vxor 153
Argos ab Homero maximè celebratum 137. argos ciuitatum Græciæ nobiliſſima 1. argos à ſeruis tenetur. argi lucus à Cleomene incenditur 157
Argûs ædificator 123
Argonautarum poſteri à Pelaſgis Lemno eiecti 118. argonautæ Herculem amittunt 195
Argon Heraclidarum primus Sardium rex 2
Ariabignes Darij filius 181.213
Ariantes rex 110
Ariaramnis aduerſus Scythas expeditio 3.ct.
Aridius Nerbalus Arbali filius 180
Aridolis Alabandenſium tyrannus 195
Arienæ & Aſtyagis connubiũ 13
Arietes cur non mactentur à Thebanis 47. arietes Thebanis ſacroſancti 47
Arij populus 88.177. ariorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Arimaſpi viri vnoculi vbi 90. 101.102. & vnde dicti Ibid. arimaſpij verſus 101
Ariomardus Caſpiorum dux 178. ariomardus Moſchorum & Tibarenorũ dux 179
Arion Methymnæus dithyrãborum primus author 4. arion Methymnæus delphino inſidens ad Tænarũ euectus eſt Ibid. arionis ingens donariũ in Tænaro 5
Aripithes Scyth. rex 109
Ariſba Leſbi ciuitas 28
Ariſtagoras Cyzicenus 118. ariſtagoras Cumæus 132. ariſtagoras Myleti tyrannus 131. ariſtagoras Ionicæ rebellionis author 132. ariſtagoræ oratio ad Cleomenẽ 134. ariſtagoræ mors 146
Ariſteas Corinthius 186
Ariſteus Proconneſius verſificator 101. ariſtei Proconneſij ſtatua Ibid.
Ariſtides Lyſimachi f. Athen. 212. ariſtidis nobile facinus 214. 228. ariſtidis conſilio ſagittarij ex Creta accerſuntur 4.ct. ariſtidis aſtu Xerxes è Salamine fugit 4.ct
Ariſtocyprus Soliorũ rex 145
Ariſtodemus Spartarum rex 153. ariſtodemus militiam deſerens, infamis 200. ad Platæas infamiæ notã ſtrenuitate delet 235
Ariſtodicus Heraclidis f. Cumæus oraculũ conſulit 29
Ariſton rex 12. 155. ariſton Byzantius 132
Ariſtophilides Tarent. rex 94
Arizãti gẽs Medicę nationis 19
Arma Martia ſponte apparentia

tia 206
Armenij pecuarij 35. 134. armeniorũ in Xerxiano exercitu armatura 178
Arpoxais Targitai filius 99
Arſacas Ochi regis filius 6.ct. arſacas patri ſuccedit 7.ct.
Arſamenes Vtiorum dux 178
Arſames AEthiopum dux Ib.
Arſites Artoxerxis ſpurius 6. ct. arſites à fratre Ocho deficit 6.ct. arſitæ cædes 7.ct.
Artabanus Hyſtaſ. filius Xerxis patruus 169. artabani oratio de bello aduersꝰ Greꝯ cos ſuſcepto Ibid. artabani ſomniũ 175. artabanus Suſa dimittitur 176
Artabazus Pharnacis f. Parthorum dux 178. artabazi fuga cum Perſis 234.237
Artaba menſura Perſica 35
Artaca 151
Artachæes Achæmenides genere,& eius proceritas 183
Artacia vrbs 101
Artæus Artachæi filius 172 artꝯi Cephanes antea dicti 177
Artapanus Artaſyrꝯ filius apud Xerxem ſpectatus 3. ct. artapani cũ Leonide ad Thermopylas prælium 4.ct. artapanus Xerxem occidit 4. ct. artapanus Artoxerxi infidians ab ipſo occiditur Ib. artapani filiorum interitus Ib. artapani præfecti ab Artox.defectio Ib.
Artaphernes Darij frater 130. 131. artaphernes Sardium præfectus 138. artaphernes Ionibus vectigalia imponit 152. artaphernes vnus ex ſeptẽ magi occiſoribus 3.ct.
Artarius ſatrapa 5. ct. artarius Megabyzum monet Ib.
Artaſyras Hyrcanius Cambyſis conſiliarius 2.ct. artaſyras Mago regnũ tradere conatur 3. ct. artaſyras à ſeptẽ coniuratoribus aſſumitur ad occidendũ Magum Ib. artaſyræ mors Ib. artaſyras in Artyphium mittitur 6.ct
Artax. quid Græcis ſignificet 160. artax. Xerxis filius 182. 188
Artayctes Macronum dux 179 artayctes nefarius in Seſto Xerxis prætor 242. artayctes captus ſuſpenditur Ib.
Artaynta Xerxis amaſia, & eius clades 241
Artayntes Artachæi fil. 220. conuitiis peritur à Maſiſte, inſurgit,reprimitur 240
Arteatæ Perſarum genus 24
Artembares Medus 21.22. artẽbaris oratio ad Perſas 242
Artemidis.i. Dianę templũ 193
Artemiſia Lygdamis filia mortuo marito Xerxis exercitꝰ ſequuta 180. artemiſia pugnã nauali diſſuadet 210. 215. artemiſiæ glorioſa pugna 213.artemiſiæ capiendę præmium 214. artemiſiæ Xerxes liberos ſuos abdu-

cendos dat 216
Artemiſium vbi 103.193.
Artibarxanes eunuchus 8 ct.
Artimpaſa Venus cœleſtis apud Scythas 107
Artiſcus fluuius vbi 112
Artochmes Armeniorum dux 178
Artontes Mardonij filius patris humatoribus præmia reddit 237
Artoſtes Ochi filius 6. ct.
Artoxares à Secundiano deficit 6. ct. artoxares Ocho inſidians occiditur 7. ct. Artoxares Paphlagon eunuchus 5. ct. Artoxares relegatur Ibid.
Artoxerxes Xerxis filius 3. ct. artox. Artapanum ſe occidere machinantem interficit 4. ct. artox. rex Ibid. artoxerxis luctus ex graui caſu Ib. artoxer. Bactra, quę deſciuerãt à ſe, capit Ib. artoxerxis in Ægyptum exercitus 5. ct. artox. ægrè Græcis ignoſcit Ib. artoxerxis aduerſus Megabyzũ exercitus Ib. artoxerxis cũ Megabyzo pactum Ib. artoxerxes Megabyzum occidi iubet Ib. artoxe. mors 6. ct. artoxerxis ſpurij Ib. artoxerxis mater Paryzatis Ib. ¶ Artox. Ochi filius Ibid. artoxerx. vxor Statira 7. ct. artox. in fratris Cyri cadauer ſæuitia 7. ct. artox. cum Græcis fœdus 8. ct. artox. Cyri hoſtes remunerat Ib. artox. & euagoræ diſſenſio Ibid.
Artozoſtra Darij filia, Mardonij vxor 152
Artybij equus, cædes 145
Artyphius Artabani f. Gandariorum dux 178. artyphij Megabyzi filij fortitudo 5. ct. artyphius ſuperatur 6. ct. artyphij mors 7. ct.
Artyſtona Cyri filia 87. Darij vxor ex omnibus chariſſima 178
Arxanes AEgypti ſatrapa 6. ct.
Aryandes AEgypti prætor 122. aryandes à Dario morte affectus Ib. aryandicũ argentum Ibid.
¶ Aſbyſtæ populus vbi 122
Aſcalon vrbs Palæſtinæ 20
Aſchi liquoris genus 102
Aſia à Phraorte ſubacta 19. aſiam omnem trans Halym fluuium Cyaxares ſibi conciliauit Ib. aſiæ imperium à Scythis occupatur 20. aſię termini quot & vbi 104. aſia vnde ſortita nomẽ 105. aſiæ & Europę deſcriptio 104
Aſias familia Sardibus 105
Aſina Dryopum vrbs 211
Aſini Pygmæorum. 10. ct. aſini apud Scythas non viſuntur 116. aſinorum vox Scythiæ inſueta Ib. aſini vbi cornibus præditi 125. aſini non potantes vbi Ib. aſinorum

norum vocem & formam equi Scythici non ferunt 116. asinarius Demarati pater dicitur 156
Asinach populus vbi 44
Asonides AEgin. nauarchus 133
Asopus, & duæ eius filiæ 139. asopus fluuius 162.166.225
Asopodorus Theban. equitũ dux 234
Aspadates Cãbysis eunuchus 2.ct.
Aspamitris Xerxis occisoris tormenta 4.ct.
Asphaltus bitumen 32.163
Asphathines Persa 83
Assa vrbs vbi 183
Assesiæ Mineruæ templum 4
Assyria quæ & vbi 42.104. assyriæ siccitas 35. assyriæ leges quomodo irrigetur, frumẽtumq; proueniat Ib. assyriorum imperium 18. assyriorum bellum cum Phraorte 19. assyrij à Medis subiguntur 20. assyr. Venus Mylita vocata 25. assyr. bellum cum Cyro 32. assyr. armatura in Xerxiano exercitu 17. assyrij Græcis Syrij dicti Ibid.
Astyages Cyaxaris f. Med. rex 8.13. Astyages à Cyro capitur 13. astyagis cum Crœso affinitas Ib. astyagis cum Ariena nuptiæ Ib. astyages Crœsi auus maternus 14. astyages patre defũcto Scytharum regnũ suscipit 20. astyagis somnia Ib. astyages Cyrum agnoscit 22. astyag. Harpagi filium mactat Ib. astyages Harpagum proditorem arguit Ib. In bello contra Persas capitur 24. astyages alio nomine Astyiges dictus 1.ct. astyages Cyro non consanguineus Ib. astyages fugiens à Cyro capitur Ib. astyages à Cyro honoratur Ib. astyages à Cyro & Amyti accersitus Ibid. astyages à Petisaca desertus fame perit Ib. astyagis sepulchrum Ib.
Asychis Ægyptiorum rex 62. asychidis regis pyramis lateritia 63
Asylum Herculis 57
¶ Atarbechis vrbs vbi 46.175
Atarnes fluuius 105. atarnes Darij regis frater 199
Atarneus ager Myſiæ piacularis 29.216
Athamas Æoli filius 195
Athenades Trachinius 198
Athenagoras Samius ad Leutychidem mittitur 238
Athenæ à Pisistrato occupantur 10. athenæ Græciæ & Ioniæ insignior vrbs 27. athenarum à Pisa distantia 40. athenæ tyrannis liberatæ 136. athenarũ arx 187. athenæ captæ 208. athenarum arx incensa Ib. athenarum incendium 225. a-

thenæ ab Homero celebratæ 251. athenas vacuas Xerxes capit 4. Ct. athenas & earum arcem Xerxes incendit Ib. athenienſes ſanctimonia iuriſiurandi adacti ſeruare Solonis leges 5. athenienſes Græcorum potentiſſimi 9. athenienſium cum finitimis Eleuſine pugna 5. athenienſes nunquam ſolum mutarunt 9. 190. athen. Iones genere 9. athenienſes Ionicum nomen fugiunt 27. athenienſium in Ionia colonorum vxores Caricæ cum eis cibum capere renuunt, & nomine compellare, & quare 27. athenienſium ex ſeditione, Piſiſtrati tyrannis 10. athenienſes partim taxillis, partim ſomno occupati, à Piſiſtrato inuaduntur 11. athenienſium tribus & nomina vnde 137. athenienſes Lacedæmoniorũ opem contra barbaros implorãt 161. athen. cum Mitylenæis pugna 143. athen. ex Laureo reditus metallici 187. athen. Mileti expugnationẽ ægrè ferunt 149. athen. Perſarũ ſocietatem ambiunt 138. athen. democratiæ author 165. athen. vt tyrannis liberati 135. athen. ad Mardonium reſponſum 222. ath. Græciæ vindices 186. athenienſiũ præſtantia 138. 139. athen. mutua cædes 140. athen. quidam fibulis à mulieribus confectus Ib. ath. cum Æginetis bellum 159. athen. XII dij 162. athen. panegyries 162. athen. apud Marathonẽ victoria 163. athen. vxores à Pelaſgis raptæ 166. ath. laus 169. ath. ſolum cur à Perſis vaſtatũ 185. athen. Græciæ liberatores 186. athen. oraculum Ib. athen. nunquam ſolum verterunt 190. athen. vnde dicti 207. athen. virtus in propugnanda arce 208. athen. præclara facta 227. athen. iniurias Xerxes vlciſcitur 3. Ct. athen. ad Salaminem profugium 4. Ct. athen. naro claſſem mittunt aduerſus Perſas 5. Ct.
Atticorum lingua 10. atticarum mulierum vnà cum liberis cædes 166. atticus medimnus quid ſit 35. 254. atticorum in ſacrificando conſuetudo 140. attica vt Lemno cohæreat 166
Athos mons & eius Iſthmus ac vrbes 172. athos mons effoditur Ib.
Athous eunuchus 6. Ct.
Athres fluuius vbi 105
Atlanticum mare vbi 37
Atlantes innominati populi vbi & vnde dicti 124
Atlas fluuius 105

Atlas mons, & cur columna cœli 124
Atossa Cyri filia 83. atossa Darij vxor 87. 167. atossæ in mamilla vlcus 94
Atramyttium vrbs vbi 175
Atrayntes dux Pactyenſium 178
Atridæ exercitus aduerſus Iliũ 172
Actaginus Phrynonis filius Thebanus Mardoniũ cum ſuis excipit opiparè 225. actaginus Perſarũ primarius apud Thebas fautor, ad ſuppliciũ à Græcis poſcitur 237
Attrahendi vi præditum lignũ 10. ct.
Atys Lydi pater 178. atys Crœſi filius 6. atyis oratio ad Crœſum patrem ſuum, venandi ſibi copiã denegantem 7. atys Adraſto cuſtodiendus datur Ib. atys cuſpide ictus paternũ ſomniũ implet 8. atyis Crœſi filij mors Ib. atys Manis filius, Lydorum rex, colonias in Hetruriã per filium Tyrrhenũ mittit, fame coactus 18
¶ Auchatæ Scythæ 99
Aues quadrupedes 10. ct. auis δίκερως 10. ct. aues vt venentur Indi 11. ct.
Augurium expulſionis magorum 85
Auras fluuius vbi 105
Aurum & argentũ à quo primùm percuſſum 18. aurum Indicũ 88. aurum Indicum 10. ct. auri immenſa vis à Gyge Delphis dicata 3. auri magna vis in ſeptentrionalibus Europæ plagis 90. aureacea arena vbi 89. & quomodo diripiatur Ib. aurea platanus atq; vitis 173. de aureis metallis certamen 235. aureus tripus apud Delphos 236. aureum aratrũ, iugum, ſecuris, & phiala, cœlo delapſa in Scythiã: & circa illa oſtentum 99
Auſter & Africus venti omniũ pluuioſiſſimi 43. auſter aduerſus ſe bellantes Pſyllos flatu in arena obruit 123
Autonous & Phylacus Delphorum heroes, & aduerſus Perſas vindices, eorumq; delubra 207
Auxeſiæ & Damiæ ſimulachra 139
¶ Axius fluuius Mygdoniam à Bottiæide dirimit 184
¶ Azabarites eunuchus 6. ct.
Azanes Arteĩ filius Sogdorum dux 178
Aziris portus vbi 122
Aziriſtus locus vbi 121
Azotus, vrbs Syriæ à Pſam. expugnata 67

B

BABYLON Aſſyriæ vrbs celeberrimi nominis 32. babylonis ſitus & magnitudo 32. babylonis centum

æreæ portæ Ib. babylonis conſtructio Ib. babylonis duæ plagæ Ib. babylon à Cyro capitur 35. babylonis principatus, Perſis Satrapia dicitur Ib. babylonis obſeſſio à Dario 97. babylon ſecundò capitur 98. babylonis à Xerxe defectio 3. ct. babylon à Megabyzo capta Ib. babylonica regio foſſis diſtincta 35. babylonicę regionis potentia quãta, Ib. babylonicæ palmæ vſus & diuerſitas Ib. babylonia nauigia orbiculata Ibid. babylonicæ regionis prouentus 35. babyloniæ fertilitas Ib. babylonicarũ virginum auctio 36. babyloniorum tyrannus Labynetus 14. babyloniorũ fœdus cum Crœſo Ib. babyloniorum leges & inſtituta 36. babyloniorum quorundam victus Ib. babyloniorum cultus Ibid. babyloniorum comata capita Ib. babylonijs ſceptrum geſtare ſine inſigni, nefas Ib. babyloniorum medica cura erga ægrotos ſuos Ib. babylonij vt ſe aduerſus ſecundam obſidionem munierint 96. babylonij vt fœminas in obſidione tractarint 96.97. babyloniorum in melle ſepulchra 36. babyloniorum ablutio poſt coitum 36. babyloniorum fœda lex de mulieribus Ib. babyloniorum talentum 87

Bacchus Ægypt. Oſiris dictus 46. bacchi feſtum apud Ægyptios, & de phallis 48. bacchi delubrum 111. bacchica Dionyſi ſacra 110. bacchici ſacrificij inuentor quis 48. bacchica & Orphica 52. bacchanalia Græcorum Scythæ improbant Ib. bacchantium vox 210

Bacchiadæ qui apud Corinthios 14

Bacidis oraculum 204.212.214

Bactra deficiunt ab Artoxerxe 4. ct. bactra capiuntur Ib. bactriorum dux Hyſtaſpes 178. bactriorum in Xerxis exercitu armatura Ib. bactrij Cyro oppugnanti ſe dedunt 1. ct. bactrijs præficitur Tanyoxarces 2. ct. bactriana natio 28.88. bactrica argentifodina 10. ct.

Badres genere Paſargades 122. badres Hyſtanis filius Milyarum dux 179

Bagæus Artontis filius 93

Bagapates Cyrum ſepelit. 2. ct. bagapates Mago regnum tradere conatur 3. ct. bagapates à ſeptem principibus aſſumptus, claues eis regiæ dat Ib. bagapates ſepulchro Darij aſſidet Ib. bagapates moritur Ib. bagapatis cruciatus

ciatus 8.ct.
Bagasaces Thracum dux 178
Bagorasus 6.ct. bagorasi cædes Ib.
Βαμάδης aqua 12.ct.
Barba sacrificæ Mineruę ominosa 216. barba Pygmæorum 10.ct.
Barbarorum vociferatio 233. barbarorum apud Marathonem ingens strages 163. barbarorum fuga cum Artabazo 234. barbarorum cædes 235
Barcá oppidum 87. 121. 122. barcæ obsidio 126. barcæ vicus Bactriacus 127
Barcæorum expugnatio 126. 127. barcæorum deditio 73. barcæorũ fœdus cum Persis 126
Barena vrbs Crœso donatur 1. ct.
Barisses vnus ex septem magi occisor. 3.ct.
Baris nauigij genus 55
Battus Polymnesti filius 120. batti filia 68. batti & Batti claudi regnum 121. batto vnde nomen inditum 120
Beatus qui diem suũ rectè obierit 6
Beccus quid sit 40
Belides portæ Babylonis 97
Belitanæ sepulchrum Xerxes visit 3.ct.
Bellorum Græcorum initia 1. belli inter Cambysem & Amasin occasio 71. bellum cum Argiuis seruorum 158. bellum Peloponnensiũ 235
Benemeriti Crasangæ Persis dicti 213. benemeriti qui vocarentur 12. benemeriti apud Persas honorantur 97
Beneuolentia Ind. in reges 10. ct.
Bernicus mons vbi 221
¶ Biantis Prienæi responsio ad Crœsum 5. biantis Prienæi consilium ab Ionibus spretum 31
Bibli quid Ionibus 135
Bisalteorum regis facinus eximium, & pœna in filios 218
Bisaltia regio vbi 183
Bisanthes oppidum vbi 186
Bistones Thraciæ populus Ib. bistonis lacus Dicææ contiguus 182
Bithyni populus quis 178. bithyni à Crœso subacti 5
Biton & Cleobis secundo loco beati 6. bitonis & Cleobis Argiuum genus Ib. biton & Cleobis in certaminibus victores Ib. bitonis & Cleobis felicissimus exitus Ibid. bitonis & Cleobis effigies apud Delphos Ib.
Bœbeis lacus vbi 184
Bœotia terra 48
Bogis amplissimæ laudes 182
Boges Eionis vrbis præfectus Ib.
Bolbitinum ostium Nili effossum 42
Bolissus locus 249

Boreæ vxor Orithyia Erechthei filia 195. boreæ delubrũ ab Athen. extructũ Ib.
Boryes vbi gignantur 125
Borysthenes fluuius vbi 101. 106. 113. borysthenes huberrimus 106 borysthenitarum imperium 101. borysthenitæ populus vbi 101. 106
Bosporus Cimmerius 100. 113. bosporum & Istrum Darius ponte iungit 3. ct.
Bottiæis terra vbi 184
Boues mares Ægyptij immolant 46. boues immolandos vt explorent Ægyptij Ibid. boum sepultura apud Ægyptios Ib. boum veneratio apud AEgyptios Ib. bos lignea sepulchri loco vbi 61. bobus vbi cornua non succrescant 107. boues præposterè pascẽtes 124 boum agrestiũ ingens vis vbi 184. boues Pygmæorum 10. ct.
¶Branchidæ populus 8. branchidarum oraculum de Pactya 29
Brauron insula 118. 166
Brongus fluuius 106
Brundusium vrbs 113
Brygi populus 152
Bubares Megabyzi filius 172. bubares Persa Amyntæ gener 221
Bubastis AEg. Diana 63. bubastis oppidum 49. 63. bubastis hoc est Dianæ templum 63
Bucolicum ostium Nili effossum 42
Budij gens Medica 19
Budini populus vbi 102. 113. budinorum mores. Ib.
Bulis Spartiata Nicolai filius 185
Bura Ioniæ ciuitas vbi 27
Busæ Medicæ nationis populus 19
Busiris oppidum 49
Butis vrbs 66
Bybleſia vbi 32
Byſantium III. 151

C

CAbales Libyes vbi 122
Cabalij populus 87
Cabelees Mæones quem cultũ in Xerxiano exercitu tulerint 179. cabelees Mæones aliàs Lasinij dicti Ib.
Cabirorum orgiis Thraces initiantur 48. Cabirorum templum aliis præter sacerdotem inaccessum, Cambyses adit & profanat 77
Cadauera Persarum quomodo humentur 26. cadaueris paterni oppignorãdi lex 62. cadauera vbi non cremẽtur 72. cadauera mortua vt sepeliant Nasamones & Nomades 125. cadaueris regij sepultura qualis apud Scythas 108
Cadmæa victoria Phocẽsibus obtigit 30. cadmææ literæ

135. cadmæorum ab Argiuis eiectio 136
Cadmus Tyrius 48. 135. cadmus Scythis f. Cous 191. cadmi iustitia Ib.
Cadytis vrbs Syriæ 57. 71
Caicus ager vbi 150. & fluuius 175.
Caira vel Carica Halyattis vxor, Crœsi mater 17
Caira vestis 140
Calamus Indicus 9. Ct.
Calandæ Indiæ populus 88
Calasiris vestis genus apud Ægypt. 52
Calasiries AEgyptij 68. calasirium AEgyptiorum plagę quæ Ib.
Callatebus vrbs vbi 173
Callatiæ Indi parentibus vescuntur 78
Callias Eleus Iamideorum vaticinus 133
Callias Phænippus Hipponici pater 164. calliæ filiæ tres 164. callias Hipponici f. 188
Calliadates in pugna ad Ther. Xerxi consilium 4. Ct.
Callimachus Aphidnæus 162
callimachi cædes 163
Callipidæ Græcoscythæ 101
Callipolitani populus 189
Callista insula 119
Calui à natali vbi 102. caluitiei causa 72
Calyndici montes vbi 31
Calystrij Indi 11. Ct.
Cama mons vbi 89
Camarina vrbs 189. camarinæi Ib.
Cambysis nuptię cum Mandane 20. cambyses Cyro patre defuncto, regnum suscipit 39. 2. Ct. cambysis expeditio aduersus AEgyp. Ib. cambyses aduersus Amasin bellum mouit 171. cambysis ortus 71. cambysis expeditiones 74. cambysis dona ad regem Macrobiorũ Ib. cambyses Apin vitulum AEg. Deum ferit 76. cambysis somnium 76. 82. cambysis parricidia 76. cambyses sororem interimit Ib. cambysis morbus Ib. cambyses vinolentus 77. cambysis crudelissima facinora Ib. cambysis fatum, imprecatio 82. mors 83. cambysi quæ prodigia acciderint 2. Ct. cãbysis ãgores Ib. cãby. mors: camb. sepeliturIb. cambyses Amyrtęũ & Ægyptios capit 2. Ct. cambyses Tanyoxarcem fratrem interficit Ib. cambyses magum dolosè in Tanyoxarcis locum sufficit Ib.
Cameli formidini sunt equis 15. cameli Indici forma 83
Camicum Acragantini incolunt 192. camici oppidi obsessio Ib.
Caminus poemation Homeri 512
Camirus oppidum 27

Campſa oppidum 184
Campus Niſæus Medicæ regionis 174
Canales coriacei miræ longitudinis 72
Canaſtræum promontorium 184
Candaules Græcis Myrſilus dictus Sardiũ tyrannus 2. candaules ab Alcæo Herculis filio oriundus Ib. candaules Sardium nouiſſimus rex Ib. candaulis amor in vxorem ſuam Ib. caudaulis vxor Gygi nuda viſa Ib. candaulis interitus 3
Canes Indici 9. ct. caninum caput habentes 11. ct.
Cana ſupercilia 12. ct. cani iuuenes Ib.
Canobicum Nili oſtium vbi 42.57.70
Capilli Pygmæorum 10. ct.
Cappadocibus à Crœſo bellũ infertur 13. cappadoces Græcis Syri nominãtur Ib. cappadoces populus 13.134
Caprarum immolatio vbi 46
capripedes homines vbi 102
Caput ſine ſutura 237. capita AEgyptiorũ cur firma 72. capita Perſarũ cur fragilia Ib. capite carẽs partus 2. ct.
Carcinitis oppidum 106.113 ad Cardamylã Laconicam ſita Aſina 211
Cardia vrbs 151.177.242
Cares populus 31. Cares in poteſtatem à Crœſo redacti 5. cares inſularum olim habitatores 31. carum inuenta tria memorantur Ib. cares indigenæ & aborigines Ib. cares AEgyptij 50.66.87. carum cum Perſis prælium 146. cares Pedeſenſes 149 carum in Xerxiano exercitu armatura 180
Caria pars Ioniæ 26. caria à Perſis capitur 150
Caricarum mulierũ lex aduerſus maritos 27
Carius Iupiter 137. carij Iouis templum apud Mylaſſos 31
Carnia vrbs vbi 179
Carmaniorũ præfectus Tanyoxarces 2. ct.
Carmen Orthium 4
Carnia feſta 194.211
Carpathium mare 79
Carpion arbor Indica 12. ct.
Carpus fluuius 106
Carthagin. bellum cum Phocenſ. 30
Caryſtus vbi 103. caryſtus obſeſſa & capta 160
Caſambus Ariſtocratis filius 156
Caſeus ſuauiſſimus 12. ct.
Caſiæ collectio 90
Caſius mõs 71.72. caſius mõs AEgyptum & Syriam diſterminat 67
Caſmena vrbs 189
Caſpatyrus oppidum 89.105
Caſpium mare 37.104 caſpij maris longitudo & latitudo 37

Caſpij populus 88. caſpiorum in Xerxis exercitu armatura 178.179.
Caſſandane Cambyſis mater 71
Caſſiterides inſulæ vbi 90
Caſſius mons vbi 40
Caſthanæa vrbs vbi 194
Caſtor & Pollux Tyndaridæ 119
Caſtorum teſticulorũ medica vis & operatio 114
Caſtratio iuuenum 150
Catadupa 42
Cataractes fluuius vbi 173
Catiari Scythæ 99
Caucaſus mons 20.37.88. caucaſij populus 37
Caudæ Cynocephalorũ 11.ct.
Caunus vrbs vbi 144. caunus oppugnatur 6.ct.
Cayſter fluuius 143
¶ Cebrenia à quibus ædificata 248.
Cecropidæ, Cranai, Pelaſgi 207
Ceiorum cœnaculum 104
Celenæ vrbs vbi 173
Celtæ populus vbi 45.106
Cepheus Beli filius 177
Cephiſſus amnis 206
Cercaſi populus vbi 42.55
Cercopωn hedræ 198
Ceres AEgyptiis Iſis dicta 67. cereris templum 60.106. ceres & Liberi principatus apud inferos 60. cereris Achææ templum 136. cereris templo adhærẽs, manibus truncatur 159. cereris Amphictyonidis fanũ 196. cereris & Proſerpinæ ſacra 210. cereris Eleuſinię templũ 233
Certamen Triopij Apollinis 27.
Ceruus in Africa nullus 125
¶ Chalcedonẽſes à Dario multantur 3.ct. chalcedonenſes Xerxes vlciſcitur Ib.
Chalcedonius populus vbi 151
Chaldæi inter Aſſyrios 178
Chaleſtra oppidum 184
Chalybes in poteſtatẽ à Croeſo redacti 5
Champſæ crocodili dicti 51
Charadra oppidum Phocenſium 206
Charaxus Mitylenæus 62
Charitimidis gloria 5.ct.
Charopinus 143
Chemmis inſula vbi 66
Chemmis oppidum AEgypti 53
Cheopes AEgyptiorũ rex 60. cheopes AEgyptijs ne ſacrificarent interdixit Ibid. cheopes filiam ſuam proſtituit 61
Chephrenis regis AEgypti tyrannis 61
Cherſoneſus vbi 167. & eius præſtãtiores vrbes 151. cherſoneſus Athenienſ. ditionis 167
Chidori fluuij aqua Xerxis copijs deficit 184
Chidori origo Ib.
Chileus Tegeata 224

Chilon Lacedæm. vir præſtans 201
Chilonis Lacedæm. conſilium 10
Chius oppidũ & inſula 26.70. chiorum bellum 4. chiorum cõſtantia & cædes 148. chiorum prodigia 150
Choaſpes fluuius cuius ſolius aquam rex bibit 34.134.135
Chœnix quid 154
Chœreatæ, tribus Sicyonia 137
Chœreæ locus 161
Choramniis præficitur Tanyoxarces 2.ct.
Choraſmij populus 88. 90. choraſmiorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Chorus iuuenũ peſtilentia abſumptus 150
Chromius Argiuus 15
¶ Cicones Thraciæ populus 177.182
Cilicia vbi 42.45 87. cilices populus 87. 134. cilicum in Xerxiano exercitu armatura 180. cilices vnde dicti Ib.
Cilix Phœnix Agenoris filius 180. cilix Syennesis Oromedontis filius Ib.
Cilla AEoliæ ciuitas 27
Cimmeriorum aduerſis Ioniã expeditio, Crœſo vetuſtior 2. cimmeriorum è ſedibus ſuis electorũ in Aſiã trãſitus 3. cimmerij ex Aſia per Halyattem exacti 3. cimmerij ex Europa pulſi 20. cimmerij vbi 100. cimmerij muri Ib. De cimmerijs duo referuntur Ib. cimmeriorum populi & regis pugna Ib. cimmeriorum ſepultura Ib. cimmerius Boſporus vbi 100. 113. cimmerium fretum vbi 105
Cimonis res geſtæ, cædes & ſepulchrum vbi 161
Cimon Miltiadis pater, & eiuſdem nominis, ipſius filius 166. qui Bogem Xerxis præfectum Eione obſidet 182
Cinnabari 9.ct.
Cinnamomum quomodo colligatur 90
Cineas rex Theſſaliæ 136
Cinyps fluuius vbi 123. 133. cinypis fertilitas 126
Cippi Herculis 45. cippi duo aureus & ſmaragdinus in tẽplo Herculis 47. cippi Seſoſtris nomine inſcripti 55. cippi Darij regis vbi 111. cippus Crœſi regis vbi 173 cippo Midæ regis Gordij filij epigramma ab Homero inſcriptum 245
Circunciſionis AEgyptiorum cauſa 45. circunciſio quibus communis 56
Ciſſij: ciſſiorũ regio 87. 134. 135. ciſſiorum in Xerxis exercitu armatura 179. ciſſiæ portæ Babylonis 97
Citaris inſigne regium 6.ct.
Cius fluuius vbi 105

Cius

Cius Myſia vrbs capitur 146
¶ Clazomenæ vrbs 26.70. clazomenæ vrbs capitur 146
Cleades Platæenſis AEginetis in prælio defunctis tumulum ſtruit 237
Cleander Phigaſeus vates 158
Cleander Patareus Geię tyrannus 189
Clearchus Lacedæm. Cyri dux 7.Ct. clearchus circumuenitur 8.Ct. clearchi tumulus palmifer Ibid.
Cleobis & Biton à Solone ſecundo loco beati habiti 6. cleobis & Biton Argiuum genus Ib. cleobis & Biton in certaminibus victores Ib. cleobis & Bitonis feliciſſimus exitus Ibid. Eorũq; effigies apud Delphos Ibid.
Cleodæus Hylli filius 153
Cleombrotus & Leonides gemini 133.211.
Cleomenes Spartiatarum rex 96.153. cleomenes virorum iuſtiſſimus 96. cleomenis mater, & natiuitas 133. cleomenis regnum Ibid. cleomenis cum Ariſtagora colloquium 134. cleomenes contra Piſiſtratidas 136. cleomenes Achiuum ſe, non Dorienſem eſſe ait 138. cleomenes cum Arcadibus cõtra Spartam 157. cleomenis profugium 156. cleomenis inſania 157. cleomenes ſeipſum laniat Ib. cleomenes lucum Argi incendit Ib.
Cleonæ vrbs vbi 172
Clinias Alcibiadę f. victor 204
Cliſthenes Alcmæonides Athenienſis, Sicyonij cliſthenis nepos 137. cliſthenes Athenis eijcitur Ib.
Cliſthenis Sicyonis tyrannus 137. 164. cliſthenis oratio ad procos filiæ ſuæ 165
Clytiades ex Iamideorũ genere vates 229
¶ Cnidus ciuitas 27.70
Cnidij Lacedæmoniorum coloni 32. Cnidiorum regio Ib. Cnidij de Iſthmo fodiẽdo Pythiam conſulunt Ib.
Cnidiorum deditio Ibid. Cnidij Samios quoſdam ſeruãt 122
¶ Cobon Ariſtophanti filius 155
Codri Melanthi filij, nepotes reges 27
Codrus Athenienſium rex 136
Cœnyrorũ locus: prope quem metalla Thaſia 153
Cois Erxandri filij oratio ad Darium 112. Coes donatus Mitylene à Dario 132
Coitus hirci cum muliere 47. coitus in templo 50. coitus Indorum in propatulo 89. coitus & partus vipetæ 90. coitus Naſamonũ in propatulo 123. coitus

Cynocephalorum 11.&c.
Colæus Samiæ nauis in AEgyptum tendentis nauclerus 120
Colaxais Argitai filius 99
Colchi vbi 20.56.88.104
Colchorum circuncisio 56
Colchicum linum 56
Colias ora Atticæ 214
Colleſtis AEgyptius panis 52
Coloniam in Thuſciam Lydi deduxerunt 18
Colophon vrbs 26. colophon à Gyge capitur 3. colophonij & Epheſij ſoli ex Ionibus ab Aparurijs arcentur 27
Coloſſæ Phrygiæ oppidũ 173
Coloſſi lignei concubinarum Mycerini regis 61. coloſſi Androſphinges vbi 69. coloſſus ante templum Vulcani Ibid.
Colubri ab equis deuorantur 14
Columbæ Dodoneę nigræ 49
Columnæ Herculis vbi 100. 120.124. columnæ albæ vbi 146
Colus cum fuſo fœminis tractanda, non arma 121
Coma Lacedæmoniorum 15 coma Babyloniorum 36
Combapheus AEpyptum Cãbyſi prodit 2.&c.
Combrea vrbs 184
Commẽtarij Homericæ profectionis 244
Compedes Lacedæmoniorũ apud Tegeatas 12
Compſatus fluuius 182
Conchylia in montibus vbi 41
Conon 8.&c.
Conſultant Perſæ inter pocula 25 conſultationis vſus quis 169
Contadeſdus fluuius 111
Copais palus vbi 221
Coquendi modus citra lebetẽ 107
Corcyra vrbs: corcyræi populi 79. corcyræorum oratio ad Xerxem 191
Coreſium vbi 143
Corinthia veſtis 140. corinthiorum mulieres à Periandro denudatæ 142. corinthiorum reip. conſtitutio 141. corinthiorum theſaurus 9. corinthiorum cum Samiis & Corcyræis diſſenſiones 79
Cornua quibus in locis maturius proueniant aut ſerius 103
Corobius 119.120
Corona oleagina olympiorum præmium 205. coronari in ſomnis videri, quid 171.172
Coronæi populus 139
Corycium antrum 206
Corys fluuius Arabiæ 72
Coſmartidone Artoxerxis pellex 6.&c.
Cotyle quid ſit 154
¶ Cranai Pelaſgi nominati 207
Cranapes Mitrobatæ filius ab Oroe-

Orœte infeſtatus 92
¶Craſtis: Craſtia Minerua 133
Crater Pauſaniæ in oſtio Ponti 110. crater Samius & Argolicus 120. crater Lacedæmonius ad Crœſum 13
Crathis Ægarum fluuius perpetuus 27
Cremni emporium vbi 102
Creſton oppidum 9. creſtoniatarum lingua 10. creſtonicus ager 184
Cretæ antiqui incolæ 31. cretenſes, & reſponſum oraculi 191.192. creta Athenienſ. ſagittarios aduerſus Xerxes accerſunt 4.ct.
Crex animal 52
Crimina vt exploret Indiæ rex 10.ct.
Crios Polyeriti 153.156
Criſæus campus 206
Criſcrana regiarum ædiū 1.ct.
Critali Cappadociæ 171
Crobyzi populus Thraciæ 105
Crocodili natura 51. crocodilus animal ἀμφίβιον Ib. crocodilus ſolus animaliū inferiorem mandibulam non mouet Ib. crocodilus animalium ſoli trachilo pacatus Ibid. crocodili AEgyptiis ſacroſancti Ib. crocodili capiendi modus Ibid. crocodilus tricubitali magnitudine vbi 125
Crocodilopolis 65
Crœſi genus altius repetitur 2. crœſus Halyattis filius Ib. crœſus quarum regionum tyrannus fuerit Ibid. crœſus ad pendendum tributum Græcos coegit 2.5. crœſus Ionas, Æoles, Dores ſubegit, Ib. crœſus Lacedæmoniorum amicus 2. crœſi regnum 5. crœſus Græcorum primus Epheſijs bellum intulit 5. crœſus quas gentes in poteſtatem redegerit Ib. crœſi ſomnium de filio Aty. 6. crœſi liberi Ib. crœſus Adraſtum ob fratricidium expiat 7. crœſus ob mortē filij duos annos in luctu tranſigit 8. à Crœſo tentata oracula, vera deprehenſa Ib. crœſus donaria & hoſtias Pythio conſecrat Ib. crœſus potentiſſimos Græciæ ſibi conciliare conatur 9. crœſi legati de ineunda pace ad Lacedæmonios 12. crœſus aduerſus Cappadociā exercitum parat 13. crœſi affinitas cum Aſtyage Ib. crœſus exercitū Halym fluuium traijcit 14. crœſus Pteriorum vrbem expugnat Ib. crœſus Syrorum prædia deuaſtat Ibid. crœſus Syros exterminat Ibid. crœſi & Cyri regum pugna Ibid. crœſus capitur 14. 15. 16. crœſo oraculum de muto filio redditum 16. crœſi filius vocalis factus 16. crœſi regnum quot

annorum Ib. crœsus super ingentem lignorũ ſtruem impoſitus, Solonis recordatur Ib. crœsus Apollinis imbre è pyra liberatur Ib. crœsus abani ſui crimẽ luit. 17. crœsus Apollini compedes mittit 17. crœsi frater Pantaleon ex Iade fœmina ſuſceptus Ib. crœsi Cyro datum conſilium 16.37. crœsus Cambyſi traditur 38. crœsus Cambyſem deſipientem admonet 77. & inde periclitatur Ib. crœſo mittendus crater 79. crœſi in Branchidarum templo repoſitæ pecuniæ 132. crœſi in Alcmæonem munificentia 164. crœſi cippus vbi 173. crœsus à Cyro oppugnatur 1. ct. crœſi filius obſes Cyro datus interficitur Ibid. crœſi vxor ſe è muro præcipitat Ibid. crœsus qua arte è vinculis euaſerit Ib. crœsus quomodo liberatus Ib. crœsus à Cyro vrbe donatur Ibid.

Crophis mons vbi 44

Croſſea regio 184

Crotoniatarum cum Sybaritis bellum 133. crotoniatarum genus 208

¶ Cteſiæ Perſica quot in libros diſtributa 1. ct. cteſiæ librorum ſeries Ibid. cteſias Herodoto repugnãtia narrat Ib. cteſias vnde acceperit quæ narrat Ib. cteſias à Xenophonte in aliquibus diſſentit Ib. cteſias quando floruerit Ibid. cteſiæ liber 18. 7. ct. cteſiæ lib. 19. 20. 8. ct. cteſiæ liber 21. 22. 23. Ib. cteſias medicus Paryſatidis 8. ct. cteſiæ in Græcos humanitas Ibid. cteſiæ epiſtolæ & actiones 8. ct. cteſiæ Indica Ionicè ſcripta 9. ct.

¶ Cubitus regius quid 32. cubitus Ægyptius, Samius 68

Culicum vis ingens apud Ægypt. 54

Cultus Babyloniorum 35

Cuma ciuitas Æoliæ 27. 243. cuma capitur 146. cumani Pactyam à Cyro deficientem recipiunt: & de reddendo, oraculum cõſulunt 28. 29

Curienſes Argiuorũ coloni 145

Currus Xerxis 174. currus ſacer Iouis 218

Cyaneæ inſulæ vbi 111

¶ Cyaxares Medorum tyrannus 13. 20. cyaxaris puer trucidatus, in moremque venationis apparatæ offertur ei à Scythis 13. cyaxares Phraorti patri ſuccedit 19. cyaxares Aſiæ populos primus in prouincias & ordines ac acies bellicas diſtinxit 19. cyaxaris prælium cum Lydis Ib. cyaxares Aſiã ſibi conciliat Ib. cyaxares

Ninum ciuitatem obſidet 20. cyaxares x l imperij ſui anno moritur Ib.
Cybeles templum concrematur 144
Cyclades inſulæ 131
Cydippa Terilli filia, Anaxilai vxor 191
Cydonia vrbs à quibus condita 78. & eius ſacra 81
Cydra vrbs vbi 173
Cyllyrij Syracuſanorum quorundam ſerui dominos eijciunt 189
Cylon Athenienſis 137
Cynægirus Euphorionis f. nauem aduerſariam prehenſans, manu truncatur 163
Cyneſij populus 45
Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis ſeptentrionis plagis 106
Cynocephali vbi 125. & 11. ct.
Cynoſura 212
Cyno. Mitradatis bubulci vxor, Cyri nutrix 21
Cynoſargi 163
Cynthij populus 207
Cynurij populus Ionicus 211
Cyprij verſus non Homeri 58
Cyprus à quo primùm capta 70. cyprus tributaria facta ab Amaſi Ib. cyprus inſula 134. cypri claues 145. cyprij Perſis ſe dedunt 74. cypriorum defectio à Medis 144. cypriorum ad Iones oratio 145. cyprij in ſeruitutem redacti Ib. cypriorum in Xerxiano exercitu armatura 180. cypriorum varia genera Ib.
Cypſela quid 142
Cypſeli Eetionis filij theſaurus Delphis 3. cypſelus Periandri pater 4. 142. cypſelus vnde appellatus Ibid.
Cyranis inſula vbi 125
Cyrena vrbs 87. cyrenæi populus 120. cyrenæorum deditio 73. cyrenæorum pugna cum Ægypt. 121. cyrenæorum 7000 à Libybus cæſa Ibid. cyrenæarum fœminarum ſuperſtitio 124. cyrenaicæ regionis fœcunditas 126. cyrenenſium diſtributio 121
Cyrmianæ Thraces 112
Cyrni ciuitas condita à Phocenſibus 30. cyrnum condi Pythia pronuntiat Ibid.
Cyrtæ vrbs 5. ct.
Cyrus Cambyſis filius 8. 20. cyri mater, Aſtyagis filia 17. 20. cyri & Crœſi pugna in regione Pteria 14. cyri nobile ſtratagema Ib. cyrus Iones à Crœſo alienare conatur 14. cyrus vt Crœſum ſuperarit 16. cyrus humanam ſortem in Crœſo videt Ibid. cyrus cur mulus dictus 17. cyrus infans morti deſtinatus, clàm nutritur 21. cyri nutritius pater Mitradates

21. cyrum pueri ruſtici regē eligunt 21. cyrus à magis regnaſſe dicitur 23. cyrus à cane educatus fertur Ib. cyrus contra Aſtyagē exercitum parat 24. cyrus exercitū per ſicū excipit Ib. cyrus totius Aſiæ dominus 25. cyri ad Ionas apologus 26. cyrus Aſſyriis bellū infert 32. cyrus in Babylonem exercitū ducit 34. cyrus Gyndem fluuium vlciſcitur 34. 135. cyrus Babylonem capit 34. 35. cyrus in Maſſagetas expeditionem parat 37. cyri ſomniū & eiuſdem interpretatio 38. cyri caſus in pugna contra Maſſagetas 39. cyrus ſanguine à Tomyride exſatiatur. 39. cyrus Smerdi aures amputat 83. cyrus pater: Cambyſes dominus: Darius inſtitor: 87. cyri filiæ Ib. cyro nullus Perſarum ſe cōferre dignabatur 98. cyrus Aſtyagi nō cōſanguineus 1. ct. cyrus Aſtyagē fugiente capit Ib. cyrus Aſtyagem honorat Ib. cyrus Amytin Aſtiag. filiam ducit, marito eius interfecto Ib. cyrus Bactrios oppugnat, & per deditionem capit Ib. cyri aduerſus Sacas bellum Ib. cyrus à Sparethra Amorgis vxore capitur Ibid. cyrus Amorgis ope Crœſum & Sardis oppugnat Ib. cyrus Crœſum liberatū vrbe donat Ibid. cyrus Derbices oppugnat 2. ct. cyrus iaculo ictus moritur Ib. cyrus Cambyſi filio regnum tradit Ibid. cyri teſtamentū & ad hęredes admonitio Ib. cyri etymologia 6. ct. cyri mater, Paryſatis Ibid. cyrus ſepelitur Ib.

Cyrus apud fratrem Artoxerxem infimulatur 7. ct. crimine liberatur Ib. deficit á fratre Ib. exercitum inſtruit, obit, & quomodo Ib. eius cadauer vt fœdatum Ib.

Cythera inſula vbi 15. 201

Cytiſſorus, & eius poſterorū calamitas 196

Cyzicus vrbs vbi 151

D

DAdicae populus 87. Dadicarū in Xerxiano exercitu armatura 178

Dædalum inueſtigat Minos 192

Dai Perſarum genus 24

Damas Siritanus Samyris filius 164

Damaſithymus Candaulis filius 180. Damaſithimus Calyndenſium rex 213

Damaſpia Artoxerxis vxor 6. ct.

Damię & Auxeſiæ ſimulachra 139.

Danaes Acriſij fil. progenies 154

Danaus & Lynceus Chemmitani

tani 53. danai filiæ templũ Mineruæ in Lindo extruxerunt 70.
Daphnæ Peluſiæ 44.56
Daphnis Abydenus 118
Dardanus vrbs vbi 175. dardanus vrbs capitur 146 dardanei populus 34
Daritæ populus 88
Darius Hyſtaſpis filius 33.38. 83.167. darij regis auaritia 34. darij regis ſtatua 52. darij ad monarchiam exhortatio 86. darij ad aggrediendum Magum conſilium 84. darius quo machinamento imperio Perſarũ potitus 87. darius rex Perſarum declaratur Ibid. darij matrimonia Ib. Liberi 167. darij lapideum ſimulachrum 87. darius inſtitor ob exactionẽ tributi Ib. darij theſaurus & annuũ tributum 87.88. darius Oroetẽ & inimicos perſequitur 92. darius luxato pede Democedem accerſit & quæ cum illo egerit 93. darius bene de ſe meritos remunerat 95. darius Cambyſis ſatelles 95. darius Babylonem obſidione cingit 97. darij elogium celebre de Zopyro 98. darij expeditio in Scythas 99. darius Indos ſubegit 105. darius quot vrbes in Scythia condiderit 116. darij crudele factum 111. darius duobus cippis exercitus ſui gentes inſcribit Ib. darij de Megabyzo elogium 118. darius à Macedonibus terram & aquã poſcit 129. darius emiſſo in cœlum iaculo Iouem precatur 144. darius à Græcis terram & aquam petit 153. darij vxores, liberi & ſucceſſores 167. darius Sãdocem crucifixum liberat 195 darij filiorum interitus 199. darij moneta 122. darius quid Græcis ſignificet 160 darij liberi de imperio diſceptantes 167. darij obitus Ib. darij legati in puteum conijciuntur 185. darij vxor & duo filij 199. darius Hyſtaſpis filius vnus ex ſeptem Magi occiſor. Ib. 3. & dar. equi ſui hinnitu rex fit Ib. darij ſepulchrum Ib. darij parentes ſepulchrum viſuri cadunt lethaliter Ibid. darius parentũ caſum vindicat Ibid. darij aduerſus Scyth. bellum Ibid. darius Boſporum & Iſtrum ponte iungit Ib. darius à Scythis fugatur Ibid. darius Chalcedonios mulctat Ib. darius Ioui diabaterio arã ſtatuit Ibid. darij mors Ib. darij ſepulchro aſſidet Bagapates Ib.
Darianus exercitus aduerſus Scythas 171

Darius Xerxis filius Artayntam ducit, quā Xerxes adamat 240
Dariæus Xerxis filius 3.ct. dariæus parricidij accusatur 4.ct. dariæus insons occiditur Ibid. dariæi innocentia patefit Ibid.
Dariæus Ochus 6.ct.
Datis Medus natione 160. datis oratio ad Delios Ib. datis pietas in sacra 163. datis Græciam populatur 3.ct. datis mors Ib. datis cadauer Persis denegatur Ibid.
Dauliorum vrbs accenditur 206
Dauriſes Darij gener Persarū dux Iones persequitur 145. 146. dauriſes à Caribus obtruncatur 146
¶ Decelea transit Mardonius 225. deceleæ parcunt Lacedæmonij: & cur 235
Decelensium immunitas vectigalium ob ipsorum & Decelei erga Atticam beneficium 235
Decimæ Ioui necessariò reddūtur 17
Deioces Phraortis filius 18. deiocem Medi sibi iudicē constituunt 18. deioces Medorum rex ob iustitiæ specimen declaratur 19. deioci regia à Medis ædificatur Ibid. deiocis in exercenda iustitia incorruptus 19. deioces exploratores & auscultatores delictorum in sua ditione constituit Ib. defuncto Phraortes f. succedit Ibid.
Deiphonus vates 238
Delos inconcussa antea, tremuit 160. delus insula à Pisistrato expiatur 11. delij sacri à Dati appellantur: nec à Persis læduntur 160. delię puellę & pueri parentāt Hyperochæ & Laodicæ Hyperboreis 103. deliorum de Hyperboreis sententia Ib. delium Thebanorum 163
Delphici oraculi responsum ad Crœsum 8. delphicum oraculum verax à Crœso deprehensum Ibid. delphicum sacrum, ipsum se deus tutaturum respondet 206. delphicum templum Matacas Xerxis iussu spoliat 4
Delphorum fuga 206. delphorum indigenæ Heroes 207
Delubra à quibus primùm dijs statuta 40. delubrum Iouis olympij vbi Ib.
Delta Nili A Egypti pars 48
Demaratus Spartiatarum rex 138. demaratus Cleomenē insectatur 153. demarati nominis etymologia 155. demarati parentes qui Ib. demarati fuga Ib. demarati elogium 156. demarati cum Xerxe de rebus Græcorum colloquia 181. 197. demarati stratagema 201.

dema-

demarati tabellæ pugillares & ingenioſa clàm nuntiandi ratio Ib. demaratus ad Xerxem accedit 4.Ct. demaratus Xerxem à Lacedęmonijs inuadẽdis prohibet Ib. demarati in pugna ad Thermopylas ad Dariũ conſilium Ib.
Democedes Crotonienſis, Polycratis medicus, exul & captiuus, à Dario accerſitur, & ad medendum adigitur 92. 93. democedes ſplendidis muneribus donatur à Dario 93. democedis in medicina profectus Ibid. democedis apud regẽ honor & exiſtimatio 93. 94. democedes explorator in Græciam mittitur 94. democ. ſocios Perſas deſtituit: & ducit vxores Ib.
Democratiæ & æquabilis ſtatus vtilitas 139. democratiæ & tribuum Athenienſium author Cliſthenes 165. democratiam tyrannidi vrbes præoptant 118. democratiam Otanes Perſis ſuadet 152. democratiæ laus & reprehenſio 85.86
Democritus Naxius nauarchus ad Græcos accedit 207
Demonax Mantinæus 121
Demophilus Diadromei filius 19
Dens tuſſi excuſſus, euanuit: & quid ſignificet 161. dentes ex vno oſſe 237. dentes habens partus 12.Ct. dentatus vermis Ib.
Depoſiti reddendi argumentum 158.159
Derbicum cum Cyro prælium 2.Ct. derbicibus præficitur Spitades 2.Ct.
Derſæi Thraciæ populus 182
Deruſiæi Perſarum genus 24
Detractio importuniſſima res 170
Deus Ægyptiorum maximus 46. deorum oracula apud Ægyptios 52. deorum acres vindictæ 127.216. deorum ira etiam in nepotes extenditur 185. deorum nomina ex Ægypto in Græciam perlata 48
¶ Diabaterij Iouis ara 3.Ct.
Diacœle via 161
Diactorides Cranonius 165
Dianæ templum vbi maximũ 63.66. dianæ & Apollinis patres 66.67. dianæ Ægyptijs Bubaſtis dicta 63.97. dianæ puluinar, & aſylũ 79. dianæ regiæ ſacra apud Threſſas & Pæonidas, 103. dianæ in Brauronе adducuntur Athenienſes mulieres 166. dianę orthoſiæ Byzantij ara 111. dianæ templum 193
Dicæa vrbs Græca 182
Dicæi ab Attica ad Medos transfugæ diuinatio 210
Dictyes vbi gignantur 125

Dictynnes delubrum 81
Dies repentè in noctem versa Lydorum Medorumque bello 13. & 19. diei natalis obseruatio apud Ægyptios 52. diei in horas distributio à quibus facta 57
Dienecis Spartani præstantia 199
Digitorum octo manus 12.ct.
αἰκραιος auis 10.ct.
Dindymenæ matris sacer mos 14
Dion vrbs vbi 172
Dionysi nomen quando apud Athenienses 49. dionysi educatio 90. dionysi Bacchei festa 110. dionysi oraculum apud Satras 182. dionysus Ægyptijs Osiris dictus, & in quorum deorum numero 64. dionysus tonsus & Vrotalt Arabibus appellatus 72. dionysi festum & de phallis 48
Dionysij Phocensis oratio ad Iones 148. dionysius Iones vexat Ibid. Re malè succedente, fugit & ad prædas se conuertit 149
Dionysiophanes Ephesius 237
Dioscurorum nomen Ægyptijs ignotum 48. dioscuros Castorem & Pollucem excepit hospitio Euphorion 165
Dipæenses populus 229
Dithyramborum primus autor quis fuerit 4. dithyrambus Harmatidei filius vnus ex Thespiensibus victoribus primarijs 200
Dies & fortunatus 6
Diuitiæ cynocephalorum 11. ct.
¶ Doberes populus vbi 129. 182
Dodona 48.49
Dodonæarum sacerdotum de oraculo Dodonæo responsum 49. earum nomina & numerus Ib. dodonææ columbæ Ib. dodonæum oraculum apud Græcos vetustissimum omnium Ib. dodonæi primi Græcorum Hyperborea sacra acceperunt 103
Dolonci Thraces 151. dolonci aperiunt Miltiadi oraculum 151
Dolopes Xerxiani exercitus natio 194
Domus ex sale vbi 124. domibus carentes 11.ct.
Dona quantum apud milites possint 202. dona à Dario in medicum collata 93. donaria à Gyge Delphis consecrata 3
Dores populus Asiæ à Croeso subacti 2.5. dorum migratio 9. dores Pentapolitæ 27. dorum quinq; vrbes Ib. dores Epidaurij Orchomenijs admixti Ib. dorum ex insulis in continentem migratio 31. dorum in Asiam prima

prima expeditio 81. dorum in Attica expeditiones 138. dores vnde propagati 180. dorum Asianorum in Xerxiano exercitu armatura 180. dorico genere excellentes 9. doricum vestimentum 140. doricæ tribus mutantur 138. dorica gens 9.27.31. dorienſium ſacra 27. dorienſium principum origo 153. dorienſium ciuitates 211
Doriæi offenſi Sparta diſceſſus, migrationes: bella: obitus 133
Doris regio 206
Doris Anaxandridæ filij vltio à Gelone facta 190
Doriſcus Thraciæ littus & ingens campus 172.177.182
Dorus Hellenis filius Doricæ gentis autor 9
Dotus Megaſidis filius, Matienorum dux 178
¶ Dropici Perſarum genus 24
Drymos vrbs 206
Dryopes populus 27.206.211
Dryopis regio 206
¶ Duodecim deorum inſtitutores Ægyptij 40. duodecim deorum ara vbi Ib.
¶ Dyma vbi 27
Dymanatæ tribus Sicyonia 137
Dyras fluuius vbi 196
Dyſenteria in Xerxis exercitu 218
Dyſorus mons vbi 129

E

EBENVM vbi naſcatur 90
¶ Ecbatana 19.28. ecbatana Syriæ 81.82
Echemus Æropi filius Tegeatarum rex Hyllum interimit 227
Echinadum inſularum mare vbi 41
Echines genus murum apud Afros 125
Eclipſis ſolis 174
¶ Edoni Thraciæ populus 182. edonorum nouem viæ 183
¶ Eetion Cypſeli pater 3. eetion Echecratis filius 141. eetioni oraculum redditur Ibid.
¶ Effigies argentea piſtricis Cræſi 9
¶ Eion vrbs ſupra Strymonẽ 172. 182
¶ Elatea oppidum 206
¶ Elbo inſula 63
Elea regio mulos non fert 103
Electro manans fluuius 11.ct. electrum vnde 90, electrũ vt colligant Indi 11.ct.
Elephantina vrbs 41.42.51.69
Elephantes Æthiopiæ 90. elephantes muriſragi 9.ct.
Eleus vates 93. eleus Agæi filius Peloponneſius 165
Elei, Minyarum vrbes delent 119. elei de certaminis à ſe inſtituti iuſtitia apud Ægyptios gloriantur 67. elei tardius ſe ad certamen veniſſe dolent 236. eleorum

agonothetę à quo ſummoti 164
Eleûs Cherſoneſi vrbs 172
Eleuſina inuadit Cleomenes 138. Eleuſiniæ Cereris templum 233.239
Elis Ætolorum ciuitas 211
Elorus fluuius 189
Enagees qui dicantur 137
Enagees fœminei morbi curatores apud Scythas 20
Enaries androgyni 108
Eneti Illyrica gens 36. eneti ad Adriam 128
Enienſes Xerxiani exercitus gens 194
Enipeus Theſſaliæ fluuius 184
¶Epaphi, boues mares 46. epaphus AEgyptiorum lingua Apis dicitur 66. epaphi natalis, feſtus AEgyptiis 75. epaphus è vacca genitus 75 epaphi ſigna 76
Epheſus vrbs Lydiæ 26. 41
Epheſijs à Crœſo bellum infertur 5. epheſij à Crœſo obſeſſi, vrbem Dianæ dicãt Ib. epheſij & Colophonij à celebrandis Apaturiis arcentur 27. epheſinum templum celebre 65
Epialtes Eurydemi fil. Xerxi iter per mõtes oſtẽdit 199
Epidaurij 27. epidauriorum ſoli ſterilitas, vnde 139. ex epidauro AEginetæ 207
Epigrammata Spartiatarum 200. epigramma tripodis Cadmæarũ literarum 136 epigrammata eorum qui ad Pylas occubuerunt 200
Epium Minyarum oppidum 119
Epizeli prodigioſa cæcitas 163 Equi colubros vorant 14. equi camelos reformidant 15. equus candidus ſacer, Dario in Gynde ſubmergitur 34. equorũ & canũ numerus regis Babylonij 35. equi à Maſſagetis ſoli immolãtur 39. equi fluuiales Papremitanis ſacri 51. equorũ fluuialium natura & ſpecies Ib. equi ſylueſtres candidi 106 equi Sigynarum hirſuti 128. equi Niſæi 89. equus Artybij terribilis 145. equæ olympici certaminis ter victrices 161. equi Darij hinnitus regni omen 3. &. equi Pygmæorum 10. &. equa leporem enixa 177. equarum iubę pro criſtis quibus 178. equæ Theſſaliæ omniũ optimæ 195. equeſtriũ Xerx. copiarũ numerus 179
¶Eraſinus fluuius 157
Erechtheo Epidaurij quotannis ſacra offerre ſpõdent 139 Athenienſes erechtheo regnante, quum dicti fuiſſent Cranai, vocati ſunt Athenienſes 207. erechthei terrigenæ templum in arce Athen. 208
Ereſione poëmation Homeri 252

Eretria turbata & consilij inops 160. eretria capta, direpta, incensa 161. eretrienses 207
Eridanus fluuius: & nomen illud vnde 90
Erochus oppidum 206
Erophantes Parineus 118
Erycis regio, Heraclidarum 133
Erythia insula 100
Ἐρυθρὴ βῶλος oppidum Ægypti 52
Erythræ Ionum in continente oppidum 26
Erythræi populus 147. erythræorum cum Chiis bellum 4
Eryxo Arcesilai vxor 121
¶ Etearchus Ammoniorum rex 44. etearchi regis sermo de Nili ortu Ibid. Etearchus rex in Oaxo 120
Etesiæ venti, causa inflationis Nili 43
¶ Euænetus, Lacedæmoniorum dux 192
Euagoras Laconis filius 161
Euagoræ regis cum Artoxerxe simultates 8. Et. euagoræ & Cretiæ negotia 8. Et.
Eualcides Eretriensium dux occumbit 144
Euboicum pondus 87
Euboenses Græcos discedere volentes rogant vt maneat 202 Euboenses Siculi 189. euboensis plebs venundata Ib.
Euclides & Cleader Hippocratis filij 189
Euelthon Salaminis princeps 121
Euesperides vbi 122. 126
Euenius excæcatur 238
Eumenes Anagyrasius Atheniensis, in Ægina victor 212
Eunuchi in pretio habiti 216. eunuchus nihil est Ib.
Eupalinus Megarensis architectus 81
Euphorbus & Philagrus proditores 161
Euphrates Babylonem perfluit 32. euphrates in rubrum mare ex Armeniis decurrit 32. 33. euphratis ductus atque anfractus 33. & 34. euphrates Armeniam à Cilicia disterminat 135
Euripus 192
Europa Tyriorum regis filia 1. 105. europa à Cretensibus rapitur 1. europæ filij Sarpedon & Minos 31
Europæ extrema 90. 105. europæ dimensio: & vnde dicta 104. 105. europę laudes 168
Euryanax & Pausanias duces 232
Eurybates Argiuorũ in Ægina dux 160. eurybatem Sophan. prouocatus occidit 235
Eurybiades Euryclidæ filius 202. 207
Eurydamæ Leutychidis vxor 156
Euryleon in prælio occum

bit 133
Eurymachus à Platæensib. interficitur 200
Euryſthei genus ex regibus Lacedæmoniis 133. euryſthei mors 227
Euryſthenis familia 153. euryſthenes vnde dictus Ib.
Eurytus & Ariſtodemus 200
Euxinum mare 213
Euxinus pontus, & eius accolę 104
¶ Examinandi fontes ratio apud Indos 10. ct.
Exampæus locus vbi 110. exampæi ahenum Ib.
Exemplum iuſtæ vindictæ corrupti iudicis 130
Exercitu donari apud Perſas eximium 241
Exitus rerum inſpiciendus 6
Experimenti compendia 169
Expiandi ritus apud Lydos idē qui & apud Græcos 7

F

FABIS Ægyptij ſacerdotes abſtinent 46. Faba in ferendis ſuffragiis 162
Fames mira 142. famis diſcutiendæ inuentum apud Lydos 18. fames Xerxis exercitum inuadit 218
Fanum Panionium 27. fanū Iouis Beli apud Babylonios 33. fanum Iouis Thebani Ibid. fanum Protei regis Ægyptiorum 57. fanum Dianæ vbi maximum 63. fanum Laronæ 66
Fatis fruſtra obſiſtitur 17. 82
Fax Vulcani apud Græcos 215
¶ Felis prolis amantiſſima 50. felium ſepultura vbi 51
Ferę Ægyptiis ſacræ 50. ferārum cura apud Ægyptios Ib. ferarum interfector apud Ægyptios morte mulctatur 50
Ferri compactionem quis primus excogitauerit 5. ferrū fontis Indici 9. ct.
Feſtum Theophaniæ 9. feſtum accenſionis lucernæ apud Ægypt. 50. feſtum ſimulachri lignei 50
¶ Fides Arabum conſtantiſſima 72
Filij Ionis, & inde cognominatæ tribus Athen. 137
¶ Flamma è pectore ſimulachri in templo Iunonis 158
Flos purpureus 11. ct.
Fluminū veneratio apud Perſas 26. flumina Scythiæ 105 flumina quæ Xerxis exercitum potu deſtituunt 175. 182. fluuius melliſluus 10. ct. fluuius παντα γαθοφόρος 11. ct. fluuius electro manans Ibid.
¶ Fœderis ineundi ritus apud Medos & Lydos 13
Fœmina ſemiuipera 100. fœminæ virili virtute 213. fœminæ agreſtes vbi 125. fœmineus morbus Scythas inuadit 20
Fontes Mæandri vbi 173. fons miri-

mirificus 75. fons amarus 106.110. fons Apollinis 121. fons ſolis vbi 124. fons Indiæ auritluus 9.ct. fons piſcoſus: fons viniſluus 10.ct. fons cuius aqua coagulatur potata Ib. fons Indicus quadratus 12.ct.
Formæ in Xerxe dignitas 194
Formicæ Indiæ, Græciæ 89.
Fortuna Aminoclis Cratinei 195. fortunæ circus eoſdem fortunatos eſſe ſemper non finit 37. fortunatus & dies 6
Fori apud Perſas non eſt vſus 28. fori vſum apud Græcos ludit Cyrus 28
Fratrem præ marito & liberis fœmina ſaluum vult 91
Frigoris mira vis vbi 102.103
Fructus ebrios reddens 37
Fulgura & tonitrua in Xerxis exercitum ingruunt 175. fulgure carentes 9.ct.
Furis apud Ægypt. callidiſſ. cõmentũ 59. fures vt Sardanapali theſau. diripuerint 65
Fuſtuaria pugna apud Ægyptios 50

G

GADES vbi 100
Gæſon 239
Galaica olim, nunc Briantica 182
Galepſus vrbs Græca 184
Galli & gallinæ Indicæ 10.ct.
Gamori Syracuſani 189
Gandarij populus 87. gandariorum in Xerx. exercitu armatura 178
Garamantes populus 123.124
Gargaphius fons 227.231
Gavanes, Æropus, & Perdiccas fratres 221
¶ Gebeleizis dæmon Getarum 112
Gela oppidum à Lindiis conditum 189. Geloorum euerſio Ib.
Geleon Ionis f. 137
Gelonis Herculis f. 100
Gelonus vrbs 113
Geloni populus 113.114. Gelonorum regio, mores, victus Ib. geloni agriculturæ operam nauant Ib.
Gelõ Dinomenis filius 187. gelon Syracuſana vrbe & Sicilia vt fuerit poritus 189. ad gelonem mittuntur legati Græcorum ad opem contra Perſas petendam Ib. gelonis magna imperandi libido 190. gelon eadem die qua Themiſt. Barbaros Amilcarem deuicit 191
Gemma Indica 9.ct. gemmiferi montes Ib.
Genitura Indorum qualis 89.
Geometriæ ortus ab AEgypt. 56
Gephyræi gens 135. gephyræorum origo Ibid. gephyræi literas in Græciam intulerunt: gephyræorum migratio: ſacra Ibid.

Geræſtum vbi 102.240
Gergithæ ab Hymee capiuntur 146
Germanij Perſarum genus 24
Gerrhus fluuius & locus 101. 105. gerrhi & Nili fontes ſoli Herodoto ignoti 106
Gerrha Perſica 233
Geryonis vaccæ 100
¶Gigamæ Libyes 122
Gigonus oppidum vbi 184
Gilus Tarentinus 94
Gindanes populus 123. gindanarum mulierum fimbriæ Ib.
Ginge Paryſatidis familiaris occiditur 8.ct.
Glauci Chij inuentũ & opus 5.
Glauci Epicydidis æquitas 158. glauci ſtirps extrita 159
Glaucus Hippolochi filius, & eius poſteri 27
Glaucus caprarius 248
Gliſantem Thermodon interfluit 231
¶ Gnomonis & poli inuentio à Babyloniis ad Græcos peruenit 57
Gnurus Lyci filius 109
¶Gobryas Darij filius Syrorũ dux 178
Gobryas vnus ex ſeptem magi occiſoribus 83. gobryas in bello contra Scythas Dario quid cõſulat 117
Gonnus vrbs vbi 184. & 192
Gorgo Cleomenis filiola ſcitè patrem monet 134. gorgo Leonidæ vxor vt Demarati tabellas aperiri iuſſerit 201
Gorgonis caput 54
Gorgus Salaminiorũ rex 144. gorgus ad Medos trãsfugit Ib. gorgo Salamin reſtituta 145
¶Græcia à Dati inuaditur 3.ct. græcæ gentis laudes 10.81
Græcorum oracula 8. greçi eadem ſemper lingua vſi 10. græcorum Athenienſes ſapientiſſimi 10. græci Cappadoces vocant Syrios 13. græcorum & Perſarum in cultu deorum collatio 25. græci à menſis famelici diſcedere dicuntur à Perſis Ibid. græcorum intercalandi ratio 40. græci Ionũ nomen refugiunt 27. græcorum feſtiuitatum nomina quomodo terminentur 27. græcorum negotiationes 28. græci Scythartũ mores cum Naſamonum moribus confundunt 39. græcorum ſcriptura & calculi 45. græci ab AEgyptiis pleraque ſumpſere 48. Græcorum nomen quando Pelaſgi aſſumpſerint Ib. greça lingua in Ægypto 66. græcorũ in Ægypto ſub Amaſi negotiationes, fana, vrbes 70. græci Pontici de Scythis quid dicant 100. græcoſcythæ Callipidæ 101 græci quid de regibus Lacedæmoniis dicant 153. græci

Olym-

Olympiorum prefides 130. grecorum dij nouiſſ. 64. grecorum natalitia 102. grecorum literæ ex Phœnicibus 135. grecorum bellorum initia 1. græcorum in Colchidem nauigatio Ibid. Græci in Aſiam priores expeditionem fecerũt Ibid. Græcorũ reſponſum ſuper raptu Medeæ Ib. græci imperiũ Priami euerterũt 2. græci ante Crœſi imperium liberi Ibid. græci Aſiatici à Crœſo ſubacti 5. græcorum imbecillitas in bello ineundo 169. græcorũ iuſiurandum 185. græci Menelaum ſequuti 143. græci pauperes, at ſtrenui 181. græci qui terram & aquam Xerxi dederunt 185. græci Xerxis ſocij 187. græcorum de conſpirando contra barbaros conſiliũ 187. græcorum ſpeculatores à Xerxe capiũtur 187. græcorum oratio ad Gelonem 189. græcorũ Perſam operientium catalogus 196. græcorũ in bellãdo virtus 199. græci exteris inuidi 201. græci Spartanũ ducem quærunt 202. græcorum claſſis aduerſus Xerxem 202. græcorum claſſica victoria 203. 204. græcorum de inſequẽdo Perſa cõſultatio 216. Græcorum ad Platæas exercitus ſumma 228. græcorũ præda è Perſarũ clade 236. græcorũ ſepultura 237. græci Thebanos quòd Medos ſequuti fuiſſent, obſidẽt 237. græcos quo prætextu Xerx. oppugnet 3. ct. græcorũ & Perſarũ ad Salaminẽ prælium 4. ct. græcorum victoria in Salamine Ib. græci ex pacto ad Artoxerxem proficiſcuntur cum Inaro 5. ct. græcorum interitus & fuga Ibid. græcanicorum operum tria maxima apud Samios 81

Gratiarum collis nemoribus frequens 123

Grinus Theræ inſulæ rex 119

Grues Scythicæ vbi hybernẽt 43

Grumi grandes ſalis in montibus 124

Grynæa AEoliæ ciuitas 27

Grypes auri cuſtodes 90. 101. 10. ct.

¶ Gyges Daſcyli filius Cãdaulis ſatelles 2. gyges Cãdaule interempto, vxore eius & regno potitur 3. gyges ſuffragio Delphici oraculi Lydorum regnum poſſedit Ibid. gygis atnepos de Candaulis morte pœnas dedit. Ib. gyg. donaria Delphis conſecrata Ib. gyges barbarorum primus apud Delphos munera poſuit Ib. gyges Mileto & Smyrnæ

arma intulit 3. gyges colophonem cepit 3. gygis abaui crimen Crœſus luit 17 gyges Heraclidarum ſatelles Ib.
Gygadas vocatur Delphis aurum & argentum à Gyge dicatum 3
Gygæus lacus proximus Halyattis ſepulchro 18
Gygea Alexandri ſoror 130. gygæa Amyntæ filia Bubaris vxor 221
Gymnicum certamẽ Perſis 54
Gymnopædiæ 155
Gyndis fluminis ortus 34. 37. gyndis fluuij riuuli 34. 37. 135

H

HÆMVS mons triũ fluuiorum pater 105
Haliacmon fluuius 184
Halicarnaſſus ciuitas 27
Halizones populus vbi 101
Halyattes ſucceſſor Sadyattis 3. halyattis bellum cum Cyaxare & Medis Ib. halyattes Cimmerios ex Aſia exigit 3. halyattes Smyrnam Colophoniam capit Ib. halyattes ad tibiarum fiſtularumque cantum in expeditionem procedebat Ib. halyattes paternum bellũ adminiſtrat Ib. halyatti oraculum à Pythia redditur 4. halyattis cum Mileſijs fœdus Ib. halyattes Mineruæ duo delubra ædificauit Ib. halyattis regnum & mors 5. halyatti defuncto Crœſus in regno ſuccedit Ib. halyattis dona delphis conſecrata Ib. halyattes fugiẽtes Scythas recipit 13. halyattis vxorum, Carica altera, altera Iasgenere 17 halyattis ſepulchrum apud Lydos 18. halyattis ſepulchrum ab emptitiis hominibus & ancillis conſtructum Ib.
Halys amnis 2. 5. 13. 19. 24. 135 halys amnis in mare Euxinũ voluitur 2. halys amnis Medicum imperium & Lydum diſterminat 13
Hamilcar Carthaginenſiũ rex 191. hamilcaris genus & mors Ib.
Harmamithres Perſici equitatus præfectus 179
Harmocydis oratio ad milites Phocenſes 226
Harpagus Medus 14. harpag. Aſtyagis familiaris, eíque omnium Medorum fidiſſimus 20. harpagi coram Aſtyage purgatio 22. harpagi filium Aſtyages mactat 22, harpagus propriũ filium comedit 22. 29. harpagus Medos in Aſtyagem concitat indignè ab eo tractatus 23. harpagi ad Cyrum literæ intra leporem recõditæ 23. harpagus exercitui Aſtyagis cõtra Cyrum præficitur 24. harpagus capto Aſtyagi

Aſtyagi inſultat 24. harpagus, Ionia ſubacta, in Cares exercitum traducit 31. harpagus Cyrum in poteſtatē regni euexit 29. harpagus inferiorē Aſiam ſubigit 32. harpagus in Mazaris defuncti locum ſufficitur 29
Harpagus Perſa Darij dux 150
¶ Hebes teſſera 239
Hebrus fluuius vbi 111.177
Hecatæus hiſtoriographus, & eius genealogia 64. hecatæi de defectione & bello Perſico ſententia 132. hecatæus Hegeſandri filius 146. hecatæi de Pelaſgorum eiectione ſententia 166
Hector ſucceſſor Troiani regni 59
Hedoni Thraciæ populus 182. hedonorum nouem viæ 183
Hegeſicles & Leo Spartiatarum tyranni 11
Hegeſipyla Olori filia Miltiadis vxor 152
Hegeſiſtratus Hippiæ ſp. Sigæi tyrannus 142
Hegeſiſtratus Telliadeus aruſpex vt è vinculis euaſerit 229. hegeſiſtrati interitus 230
Hegeſiſtratus Samius Samiorum explorator 238
Hegetorides. Antagoræ filius 235. & 236
Hegias quomodo ciuis Spartanus fratris ope factus 229
Hegiæ Epheſij in pugna ad Thermopylas ad Xerxem conſilium 4. ct.
Helenæ ab Alexandro raptus 1. 57. helena Menelao redditur 18. helenæ templum in Therapne 155
Helice vbi 27
Helicus Terituchmis frater cæditur 7. ct.
Heliopolis ſolis vrbs 40. 49. 50. heliopolitani, Ægyptiorū ſolertiſſimi 40
Helis Ætolorum ciuitas 211
Hellanicus mendacij arguitur 7. ct.
Helles filię Athamantis ſepulchrum 177
Helleſpontus vbi in Ægæum intret 111. helleſponti pons 173. helleſponto Xerxes cōpedes injicit Ibid. helleſponto ſtigmata à Xerxe inuruntur Ibid. helleſpontum Xerxes muneribus donat 176
Helleſpontias ventus ſubſolanus 194
Helleſpontij populus 87
Hellus in Hermum influit 14
Heneti populus 36. & 128
Hephæſtienſes populus 167
Heracleum Atticæ anguſtiæ 4. ct. heracleum Salamini aggere Xerx. iungere conatur Ibid.
Heraclidæ Sardium reges ex oraculo 2. heraclidarum genus è ſerua Ib. heraclidarum imperium quot an-

norum Ibid. heraclidarum vltio in atnepotem Gygis deuoluta 3
Heraclidarũ genealogia 220
Heraclides Ibanolius 146
Hercules Iouem visendum se exhibere nolentẽ qua specie vidérit 46. herculis Tyri Phœniciæ templum 47. hercules Ægyptius & Græcus Ib. herculis Thasij templum Ibid. hercules vnus è XII dijs 47. herculis parentes ab Ægyptijs oriundi Ibid. hercules vetustus deus Ibid. herculis templum vbi 47. 57. 136. 162. 163. herculis in templo cippi 45. 47. de hercule fabula Ibid. herculis oraculũ apud Ægypt. 52. hercules plures 74. herculis columnæ vbi 120. herculis tres filij 100. hercules Scytharum deus 107. herculis vestigium vbi 110. herculis ara vbi 193. hercules ab Iasone derelictus 195. ad opem herculi ferendam emersit Dyras fluuius 196
Herma vbi 194
Hermeus sinus 243
Hermiona Dryopum ciuitas 211. hermionenses Dryopes 207. hermionei Samijs dant Thyream insulam 81
Hermippus nuntius 147
Hermolyci præstantia: sepulchrum 240
Hermophantus 143
Hermotimus Pedasensis eunuchus 216
Hermotybies Ægyptij milites 68. 229. hermotybium Ægyptiorum plagæ Ibid.
Hermus fluuius 14. 144. 244. hermus fluuius iuxta Phociam vrbem in mare effunditur 14
Herodoti peregrinatio 40. 44. 47. herodoti sententia de incremento Nili 43. herodoti de origine oraculorũ Græcorum sententia 49. herodoti & Homeri ac Hesiodi ætas quanti interualli 49. herodoti & Dionysi ætas 64. herodoti de raptu Helenæ sententia 58. herodoto contraria de Zopyro Ctesias narrat 3. &c. herodotus mendacij arguitur 7. &c.
Herodotus Basilidis filius Ionum ad Lacedæm. legatus 220
Heroicum conditorium 156
Heroum indigenarum nomina gerebant tribus Athen. 137
Herpys Thebanus 230
Hesiodus & Homerus deorũ opifices 49. eorumq; ætas Ibid. hesiodus de Hyperboreis retulit 103
Hexapolis nunc Pentapolis dicta 27

Hieron Gelonis frater 189
Hieronymus Andrius 229
Himera vrbs 191
Hipoleon promontoriũ Scythiæ 106
Hippagogæ naues 153
Hipparchi insomniũ 135. hipparchi interfectores Ib.
Hippiam Spartiatæ reducere conantur 141. hippias tyrannus Athenienſis 136. hippias exul Artaphernem in Athen. concitat 143. hippias oraculorũ peritus 142. hippias Piſiſtrati filius 161. hippiæ quum Perſas Marathonẽ ductaret, ſomniũ Ibid. hippiæ dens tuſſiendo excuſſus Ibid.
Hippobatarum prædia 138
Hippoclides Tiſandri filius 165. hippoclidis proci præſtantia Ibid.
Hippoclus Lampſacenus 118
Hippocrates Megaclis fil. & eius progenies 165
Hippocrates pater Piſiſtrati 10. 136. hippocrati portentum ingens viſum 10
Hippocrates Patareus, fratri Cleandro Gelæ tyrãno ſuccedit 189. hippocratis filij Ib. hipp. vrbes vicinas obſidet Ib. hipp. Scythæ Zanclæorum tyranno vincula injicit 149. hippocratis mors 189
Hippomachus Leucadius aruſpex Græcorum 230
Hippotoxotæ quid 231
Hirci coitus cum muliere 47
Hiſtiæus Mileſius 118. hiſtiæi ad Scythas oratio Ib. hiſtiæi erga Darium fides Ibid. hiſtiæus à Dario perit Myrcinum 128. hiſtiæus Sardis à Dario accerſitus venit 130. hiſtiæus vt Ariſtagoræ defectionem indicet 132. hiſtiæus Dario callida oratione decepto, in Ioniam redit 145. hiſtiæus Sardibus aufugiens à Dario deficit 147. hiſtiæus à Chijs in vincula conijcitur 147. hiſt. literæ produntur Ibid. hiſtiæi vulnus Ib. hiſtiæus capitur, & in crucem tollitur 150
Hiſtiæus Tymnis filius 180
Hiſtiæa vrbs capitur 205
Hiſtiæotis ora ſuper Artemiſium 193. hiſtiæotis regio ad Oſſam & Olympum 9
¶ Hoarus fluuius vbi 116
Homerus & poetæ Oceanum fluuium finxerunt 43. homerus & Heſiodus deorũ opifices, eorumq; ætas 49. homerus vt ſcripſerit de raptu Helenæ 58. homerus verſus Cyprios non fecit 58. homerus de hyperboreis 103. homericis verſibus Argi celebres: eorumq; cantores Sicyone eiecti à Cliſthene 137. homeri de boum cornuũ pullulatione ſententia 103. homerus

Athenienſes in exercitu cõtra Ilium laudat 190. homeri Epigoni 103. homeri cæcitas 244. homeri epigramma in Midam Phrygum regem 245. homeri nomen vnde Ibid. homeri minor Ilias 246. homeri Phocais Ib. homerus apud Chium 249. homeri Cecropis, Batrachomyomachia, Epicichlides Ib. homeri vxor & filiæ Ib. homeri Caminus 251. homeri Eretione 252. hom. mors & ſepulchrum 253. homeri ſepulchri inſcriptio Ibid. homerus Æolicus Ib. homeri ætas 254. homericæ profectionis commentarij 244
Homiuorum animal 9.ct.
Homo fato functus vbi perlętitiam terræ demandetur 127. homini ſatiùs mori quàm viuere 6. hominis calamitoſa conditio Ibid. hom. prima & naturalis vox 40. homines in fortuitorum arbitrio & non contrà 175. homo ſibi malorum autor non Deus 17. homines ferè omnes præter Græcos & Ægyptios in templis coeunt 50. homo hominem fato impendenti eripere nequit 78. homines molles mollis regio fert 242
Hoples Ionis filius 137
Horæ diei à quibus inuentæ ſint 57
Horti Midæ Gordij filij 221
Hoſtiæ Pythio à Crœſo conſecratæ 8
Hotaſpes Artachæi filius Aſſyr. dux 178
¶ Humanarum rerum inconſtantia 2.16.37. humanæ vitæ anni ſeptuaginta 6. humanæ vitæ breuitas & calamitas 175
¶ Hyacinthia Lacedæm. ſolennia 224
Hyampeus vertex 207
Hyampolis vrbs 206
Hyatæ tribus Sicyonia 137
Hybla vrbs 189
Hydarnes Perſa 183. hydarnes Hydarnis filius Perſarum dux 179
Hydrias regio 146
Hyela in agro OEnotriæ ciuitas 30
Hyænæ vbi naſcantur 125
Hygennenſes populus 87
Hylæa locus 100.106.109
Hylleæ tribus Sicyonia 137
Hylli progeniei celebritas 153. hyllus Herculis filius 196. hyllus interimitur 227
Hymees Perſa 146. hymeæ obitus Ibid.
Hymeſſus 166
Hymni deorum ab Homero conſcripti 245
Hypachæi quondam Cilices appellati 180

Hypacyris Scythię fluuius 105. 106
Hypanis fluuius impotabilis 101.106.110
Hyparchus fluuius Indiæ 11.ct.
Hyperanthes & Abrocomes Darij filij 199
Hyperborei vbi 101. hyperboreorum ſacra 103
Hyperoche & Laodice Hyperboreæ virgines Ib.
Hyrcani populus vbi 90
Hyrgis fluuius 106
Hyria vrbs à quibus condita 192
Hyſiæ oppidum 138
Hyſtaſpes Xerxis filius 3.ct.
Hyſtaſpes Arſamenis filius 38
Hyſtaſpes Darij filius 178
Hyſtaſpes Darij pater Perſarum ſatrapa 83
Hyſtriches vbi gignantur 125

I

Iacchvs myſticus 210. iacchus feſtũ Athenienſium Ib.
Iadmon Samius herus Æſopi 62
Ialyſſus oppidum 27
Iamidei 229
Iapyges Meſſapij 113.192
Iapygia 94.113.192
Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum 2
Iaſonis æreus tripus 123
Iatragoras 132
¶ Iberiam Phocenſes occupãt 29
Ibis Ægyptijs ſacra 50.52. ibidis forma 52. ibidum duplex genus Ibid.
¶ Ichnæ vrbs terræ Bottiæidis 184
¶ Ida mons 175. & regio 28
Idernes vnus ex ſeptem Perſarum principibus 3. ct. idernes Artoxerxis ſocer 7. ct.
¶ Ieiunia & feſtus dies Iſidis 124
Ienyſus vrbs Syriæ 71
¶ Ignem Perſæ deum arbitrãtur 73. ignis Ægyptijs animata belua dictus Ib. igni ſepelire 7. ct. ignis perpetuus 10. ct. ne igniſer quidem elabatur 204
¶ Ilias minor Homeri 246
Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur 175
Ilij expugnatio, barbarorum & Græcorũ ſimultatis origo 2. ilium 41. ilij obſeſſio & expugnatio 58. ilienſis ager 143.175
Iliſſus fluuius 175
¶ Imbecillitas fortiſſima neceſſitas 192
Imbribus vacantes 124
Imbrus 130
Immortales Getæ 118. immortales qui apud Perſas 179
Imperium Priami à Græcis euerſum 2. impoſſibile fortem fato deſtinatam poſſe effugere 17. impoſſibilitatis numen 217
¶ Indus fl. fert crocodilos 195.

Indi in mare oſtium explorat Darius Ibid. inarus Lydus Ægyptios ad defectionem ab Artoxerxe incitat 4. Ct. Inaro mittunt claſſem Athenienſes 5. Ct. inarus Achæmenidem vulnerat Ibid. inarus victor Ibid. inarus vulneratur, fugit Byblum Ib. inarus cum Græcis ex pacto ad Artox. proficiſcitur Ibid. inarus ab Amyti tribus crucibus figitur Ibid.
Inconſtantia rerum humanarum 2
Indathyrſus filius Saulij, rex Scytharum 109. 115
India pluuiæ expers 9. Ct. indiæ fons aurifluus Ibid. indiæ fluuius melliſluus 10. Ct. indiæ rex vt exploret fontes Ib. indiæ fluuius παντα-γαθοφόρος 11. Ct. indiæ arbor dulcis Ib. indi Callatiæ parentibus veſcuntur 78. indorum multitudo 88. indi Calandiæ Ibid. indi pecuarij & eorum mores Ib. indorum nauigia Ibid. indi ægrotos ſuos epulantur Ib. indorum coitus in propatulo 89. indorum genitura atra Ibid. indis ſol matutinus ardentiſſimus Ibid. indi vt aurum colligant Ibid. indi à Dario ſubacti Ibid. indorum in Xerx. exercitu armatura 178. 179. indi Derbicum aduerſus Cyri ſocij 2. Ct. indus quidã Cyrum iaculo percutit lethali Ib. indorum multitudo 9. Ct. indorum iuſtitia 9. Ct. 10. Ct. indorum locus ſacer Ib. indi iuſti Ibid. indi tonitruum expertes Ibid. indorum nigredo Ibid. indi Pygmæi Ibid. indorum venandi lepores ratio Ibid. indorum lacus oleoſus Ib. indorum argentifodinæ Ib. indorum montes auriferi Ibid. indi ſani Ibid. indi longæui Ibid. indi vt aues venentur 11. Ct. indi vt electrum colligant Ibid. indi cynocephali Ibid. indicum aurum 88. indicæ regionis deſcriptio & ſitus Ibid. indicæ formicæ 89. indici cameli forma & pernicitas Ibid. indica animalia grandiora cæteris Ibid. indici canes 9. Ct. indici galli & gallinæ Ibid. indici montes gemmiferi Ibid. indicus æſtus Ibid. indicum mare Ibid. indicus calamus Ibid. indicum animal Ib. indicus ſol 10. Ct. indicæ oues Ibid. indicæ palmæ Ibid. indicus ſerpens Ib. indica auis Ibid. indicum lignum πάρηβον Ibid. indici aſini ſylueſtres 12. Ct. indicus vermis Ibid. indicæ arbores Ibid.

Ingenium Perſarum quale 17
Infantes Cynocephalorum 11. &.
Inferhæ ſedes 60
Inopiæ & impoſſibilitatis numina 217
Inſomniorum ludibria 171
Inſtitores primi, Lydi extitere 18. inſtitor quare Darius fuerit appellatus 87
Inſtitutio Perſarum puerorũ 25
Inſulæ in Araxo 37.
inſulæ OEnuſæ 30.
inſulæ natans vbi 661.
inſulæ Euchinades vbi 41.
inſula Chemmis 66.
inſulæ beatorum vbi 75.
inſulæ rubri maris 88.
inſulæ Caſſiterides Herodoto ignotę 90. inſulani Iones qui 26.27
Intaphernes vnus ex ſeptem Magi occiſoribus 87. intaphernis facinus eiuſque & domeſticorum omniũ interitus 91
Intercalationes mẽſis à quibus introductæ 6. 40.
¶ Io f. Inachi reg. 1. Io à Phœnibus rapitur Ibidem. io ſtuprata 2. io vt à Græcis depingatur 46
Iolcon Theſſali Hippiæ offerunt 142
Ion Xuthi filius 196
Ioniæ tranſlatio 240. ioniam Harpagus ſubigit 31. iones à Cręſo ſubacti 2. 5. ionum lingua 10.26. iones ad Cyrum legatos mittunt qui obedientiæ iugum acceptent: & quid Cyrus reſponderit 26. ionum regio, Aſiaticarum pulcherrima, & eius deſcriptio Ibid. ionum duodecim in Peloponneſo quoque ciuitates 27. iones inſulares à reliquis deficiunt: alios etiam Ionici nominis pudet Ibid. ionicarum ciuitatum numerus cur duodenarius Ibid. iones qui ſe præſtantiores iactent: & de eorum vxoribus Ibid. iones ab Achiuis, ſuis ſedibus pulſi Ibid. ionum reges qua progenie oriundi Ibidem. iones veri & genuini qui Ibidem. ionum qui ab Apaturijs arceantur Ibidem. quorum ionum ſit Panonium ſacrum Ibid. ionum inſulanorum deditio 30. 31. iones Biantis conſilium ſpernunt 31. iones ſecundò in ſeruitutem rediguntur 31. iones in Ægyptum quomodo venerint 66. ionum & Scytharum de Dario impediendo colloquia 117. 118. iones captas Sardis incendunt 143. iones ad Epheſum vincuntur 144. iones mari vincunt 145. iones tertiò ſubiugati 151. iones

quomodo Ægyptum diuidant 42. iones vbi & vnde dicti 87. 207. iones ignauiſſimi hominum 118. ionum & Carum fuga 146. ionibus Perſarum minę intentatæ 148. ion. laborum nauticorum inſueti Ib. ion. Dario tributarij 152. ionum in Xerxis exercitu armatura 180. iones Pelaſgi Ægialees appellati Ibid. ionibus ſolum ſuũ permiſſum 240. ionico genere excellentes 9. ionicæ rebellionis occaſio 131. ionicarum nauium catalogus 147
Iupiter expiator hoſpitalis 8. iupiter apud Perſas 25. iupiter Bel apud Babylonios 33. iupiter Ammon 47. iupiter Thebanus 49. iupiter liberator, & eius templum 95. iupiter Scytharũ deus 107. iupiter Papæus apud Scythas Ibid. iupiter Lycæus 127. iupiter Carius 137. iupiter Lacedæmonius 154. iupiter cœleſtis Ibid. iupiter ſub ſpecie & nomine Xerxis inuadere Græciam dicitur 177. iupiter æreus decem cubitorum vbi 236. ioui decimę neceſſariò redduntur 17. iouis Carij fanum apud Mylaſſos 31. iouis Beli templum & ſimulachrum 33. iouis Thebani templum 33. 124. iouis ſimulachrum arietina facie 47. iouis fanũ apud Theſprotos 49. iouis cultus apud Meroen 44. iouis oraculum apud Ægyptios 52. iouis Ammonij templum à Cambyſe incenſum 73. iouis diabaterij ara 3. Ct. iouis Beli puluinar 98. iouis forenſis ara 133. iouis militaris templum 146. iouis olympij delubrum 40. iouis currus in Xerxiano exercitu 174. 218. iouis Amphyſtij templum 195
¶ Iphigeniæ apud Tauros cultus 113
Ipni locus quidam 194
¶ Iraſa locus vbi 121
¶ *Is vrbs & flumen* 32. is flumen 32. *is* fluiuus in Euphratem ſe deuoluit Ib.
Iſagoras Tiſandri filius 137
Iſis δημήτηρ id eſt Ceres dicta 49. 67. iſidi vaccæ ſacræ 46. 124. iſidis ſimulachrum bubula cornua habens 46. iſidis templum maximum in vrbe Buſiri 49. iſidis & Dionyſi filij Ibid.
Iſmaris lacus famoſiſſimus 182
Iſmenij Apollinis templum 17
Iſſedones populus 101. 102. iſſedonum mores Ib.
Iſſedoni populus 37
Iſter vbi 106. 113. iſter ſemper ſibi par 106. iſtri ortus & fluxus 45. iſter & Boſporus à Dario põte iuncti 3. Ct.

Isthmus Cnidiæ 32. isthmus Chersoneſi muro præſeptus à Miltiade 115
Istiæotis locus proximus Oſſæ & Olympo 9
¶ Itanus oppidum 119
¶ Iudices regij apud Perſas 76. iudicis corrupti iuſtæ vindictæ exemplum 131
Iuncus eſui aptus 54
Iunonis feſtum 6. iunonis duæ imagines vbi 70. iunonis templum vbi 111.232. 233
Iurare per aquam Stygis 157
Iuſti principis officium 74
Iuſtitia Cynocephalorum 11. ct. iuſtitia Indorũ 9. ct. 10. ct.
¶ Ixabates Cambyſis eunuchus 2. ct. ixabates Cambyſem ſepelit 3. ct. ixabates Magi index interficitur 3. ct.
¶ Iyrcæ populus Scythiæ 102

K

KIxi quid ſit 54

L

LAbda Amphionis filia 141
Labynetus Babyloniorum tyrannus 14
Labynitus Aſſyriæ rex 34
Labyrinthus 65
Lacedæmonij Cræſo amici 2. 9. Græcorum potentiſſimi Ib. lacedæmoniorum leges à Lycurgo 11. lacedæmonij bellum Tegeatibus inferũt 12. lacedęmoniorum compedes apud Tegeatas. Ib. lacedæmonij quibus artibus Tegeatibus facti ſint ſuperiores Ib. lacedæmon. Argiuorũq; pro agro Thyrea dimicatio 15. lacedæm. coma poſt victoriam de Argiuis Ib. aduerſus Polycratem expeditio 79. in Samum expeditio 78. mos in ſumendis ſupplicijs 119. de ſeipſis opinio 153. lacedæmoniorum regum funera 154. lis de progrediendo ad bellum 161. oratio ad Platæenſes Ib. ad Hydarnem Perſam 185. ad Athenienſes 222. lacedæmoniorum virtus 181. conſuetudo 197. frugalitas 136. lacedæmoniorum occiſorum ſepultura 237. laced. ad Platæas victoria 4. ct. ad Thermopylas clades Ibid.
Lacmon mons vbi 238
Lacrines legatus ad Cyrum 28
Lacrymæ arboris Indicæ 11. ct.
Lactis emulgendi mos apud Scythas 99. lacte victitantes 11. ct. lactis coagulationem prohibens radix Ibid.
Lacus Tritonidis 124. lacus vnde pix hauritur 125. lacus Stymphalius vbi 157. lacus oleoſus Indorum 10. ct. lacus piſcoſus & ſalſus Ib. lacus Bœbeis vbi 184. lacus Gygæus vbi 18. lacus famoſiſſimus 182
Lada inſula vbi 147

Ladice vxor Amasis 70. ladicæ votum Ib.
Laij delubrum 119. oraculum 133. & genus 136
Lampito Leutychidis filia 156
Lamponium vbi 130
Lampsacum vrbs 146
Lana arborea vbi 89
Laodamas Phocensis 118. laodamas Ereoclis filius 136
Laodice 103
Laos oppidum 149
Laphanes Euphorionis filius 165
Lapidicinæ ad pyramides Méphios 40
Lapis Porinus, Parius 136. lapis Melampygus 198. lapidum aceruus à Dario congestus 112. lapideus leo vbi 199
Lariſſæ Æoliæ ciuitas 27
Laſus Hermionis filius 168
Lauacrum Indorum nobiliorum 12.ct.
Laxij Sauromatæ vbi 102
¶ Lænæ partus 90
Lebæa vrbs 221
Lebedus 26
Lectis non vtentes 11.ct.
Ledanum, aliàs Ladanum 90. ledanum quomodo comparetur Ib. ledani medica vis Ib.
Legati Darij in puteum conjecti 185. legati non violandi Ib.
Leges Athenienſium à Solone conditæ 5. leges & inſtituta Babyloniorum 36
Lemnum oppidum 130. capitur 167
Lemnia facinora 166
Leo viri nomen 193
Leo Sardius 15
Leobota Spartiatarum rex 11
Leocides Phidonis Argiuorũ tyranni filius 164
Leon & Hegeſicles Spartiatarum tyranni 11
Leonis ex auro effigies 9. leonum natura atq; loca 184. leones vbi gignantur Ibid. leo lapideus 199
Leonides 133. in crucem tollitur 201. leonidis regis Spartiat. genealogia 196. leonidæ mors 199. leonidæ cædis vindicta 218. leonidæ ad Thermop. cum Xerxe conflictus 4.ct.
Leontini populus 189
Lepreum oppidum 119
Leproſos vt vocent Perſæ 5.ct.
Lepus ex equa natus 177. leporis fœcunditas 89. lepores vt venentur Indi 10.ct.
Leros inſula 146
Leſbus inſula vbi 29. leſbus quãdo habitari cœpta 254. leſbij à Polycrate victi 78
Leucadius Hippomachus aruſpex 230
Leucadij Dorica gens 207
Leucon oppidum Libyæ 121
Leutychides Menaris filius 155. leutych. Spartiat. rex Ib. leutychidæ fuga & mors 156.

leutych. oratio de depoſito reddendo 158. leut. genealogia 220. Stratagema 239
Lex Caricarum mulierum in maritos 27. lex oppignorandi paterni cadaueris vbi 62. lex omnium rex & domina 182
¶ Liberi cultus apud Meroen 44. liber Græcis Oſiris dictus 64
Libya vnde ſortita nomẽ 105. libyæ, Aſiæ & Europæ magnitudo 104. libya arboribus nuda 123. libya & eius incolæ 124. 125. 126. libyes primi Neptuni nomen habuerũt 48. libyes ſolis deorum omnium ſoli & lunæ ſacrificant 125. libyes Ægyptijs ſe dedunt 121. libyes Cãbyſi ſe dedunt 73. libyes Ægypto contermini 87. libyum variæ nationes 122. libyes Nomades, id eſt paſtoritij 124. 125. libyes ſaluberrimo corpore Ibid. libyum paſtoritiorum ſacrificia Ibid. libyes vbi 126. libyum inuenta quæ Græci didicerunt 125. libyum in Xerx. exercitu armatura 179. libycus mons 41. 60
Libyſſarum mulierum eiulatus 125
Liches Delphici oraculi coniector 12
Lignum παράσημον admota attrahens 10. ct. lignum coagulans 11. ct. lignei amictus 11. ct.
Ligyum in Xerx. exercitu armatura 178
Liliorum ingens vis vbi 54. liliorum radices eſui aptæ Ibid.
Limeneion regionis Mileſiorum 4
Lindi populus è Rhodo 189
Lindos oppidum 27
Linum Colchicum, Sardicum, Ægyptiacum 56
Linus modulationis genus apud Ægyptios 52
Lipaxus vrbs vbi 184
Lipoxais Targitai filius 99
Lipſydrium oppidum 136
Liſſæ oppidum vbi 284
Liſſus fluuius vbi 182. liſſi fluuij aquæ Xerx. copijs non ſuffecerunt Ibid.
Literæ Hiſtiæi produntur 147. literarum mira occultatio 201. literæ Themiſtoclis ad Iones lapidi inciſæ 204. literatũ per ſagittam tranſmiſſio 219. literæ capiti impreſſæ 132. literæ Græcorum ex Phœnicibus 135
Littus pulchrum vbi 149
¶ Locri Epizephyrij pop. Ib.
Locri Ozolæ populus 206
Longæui Indi 10. ct. longæui Cynocephali 11. ct.
Lotiones Cynocephalorũ Ib.
Lotos vbi plurima 54. loti radix eſculenta Ib. loti fructus deſcriptio 123

Lotij muliebris vſus 57
Lotophagi populus vbi 123
¶ Lucernarum accenſarũ feſtum apud Ægyptios 50. lucernarum accenſio 198
Lucinæ tributum 103
Lucus platanorum 146
Ludorum primi inuentores Lydi 18
Luna Perſarum præſes 174. lunæ feſtum 48
Lupi ex hominibus 113. luporum ſepultura 51
Lutræ vbi capiantur 114
Luxus Perſarum 236
¶ Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 223. 224
Lycæus Iupiter 127
Lycaretus Męandri germanus 130
Lyciæ ignis perpetuus 10. ct.
Lycij in poteſtatem Crœſi redacti 5. lyciorum è Creta origo 31. lycij ab Harpago victi 32. lycij populus Dario tributarius 87. lyciorum in Xerxis exercitu armatura 180. lycij quondã Termilæ vocati Ib. lyciorum nomen & leges 31
Lycius Cybernicus Sicæ filius 180
Lycon Athenienſis prodit Piſuthnem 7. ct.
Lycophronis Periandri filij interitus 80
Lycurgus Ariſtolaidis filius 10. lycurgus & Megacles Piſiſtratem eijciunt Ib. lycurgus Spartiata integerrimæ vitæ Ib. lycurgo oraculum à Pythia redditur Ib. lycurgus legumlator apud Lacedæmonios Ibid. lycurgus Leobotæ Spartiatarum regis tutor Ibid. lycurgi delubrum apud Spartiatas Ib.
Lycus fluuius 116. lycus Pandionis filius à fratre Ægeo pellitur Athenis 31
Lyda mons à Pedaſijs extructus 32
Lydus Atyis filius 2
Lydeus fluuius 184
Lydia auri ramenta è Tmolo prouenientia habet 18. lydia Halyattis regis ſepulchro ſe nobilem iactat Ib.
Lydi populus antè Meones vocati 2. lydorum ſtrenua gens 14. lydorum gens equitandi peritiſſima Ibid. lydorum mores & leges 18. lydorum ritus ineundi fœderis Ib. lydorum expiandi ritus idem qui apud Græcos 7. lydorum filiæ omnes proſtituuntur 18. lydi primi caupones inſtitoresq; Ibid. lydorum partes primæ in conſulendis oraculis 9. lydorum Medorũq; fœdus 13. lydorum Medorumq; quinquennale bellum Ib. lydorũ medorumq; bello dies repentè nox facta Ib. lydorum cum Perſis conflictus & fuga 14. lydi pri-

di primi omnium aurum argentumque ad vtendum percuſſerunt 18. lydi primi inuentores ludorum Ibid. lydi in Thuſciam colonias deduxerunt Ibid. lydorum diuiſio Ibid. lydorum cum Cyaxare prælium 19. lydi Sardibus per Cyrum exacti 28. lydi Caribus germani 31. lydi populus tributum Dario pendens 87. lydorum in Xerxis exercitu armatura 178
Lygdamus Naxius 11

M

Macae populus 123. 133
Macedones à Dario ſubacti 152
Machlyes populus 123
Macrobij populus Æthiop. 74
Macrones populus 50. macronum in Xerxis exercitu armatura 179
Mactoriũ vrbs ſuper Gelã 189
Madyes filius Protothyæ Scytharum rex 20
Madytus vrbs 173
Mæander fluuius 92. 146. & eius fontes vbi 173
Mæandri campus 4. mæandri campum Mazares incurſat 29
Mæandrius Polycratis ſcriba 92. mæandrius Sami procurator 95. mæandrij oratio ad Samios Ibid.
Mæotei populus vbi 116
Mæotis palus vbi 20. 99. 105. 106. 111. 113. 115. 116
Magdolus oppidum vbi 67
Magi populus Mediæ 19. magi Perſarũ 26. magorum commentũ vt Perſarum imperiũ occupent 82. magi cuiuſdam imperiũ apud Perſas 83. magus Cambyſi ſuccedens 3. ct. magus interficitur: Magorum cædes 85. magophonia Perſarum feſtum celebre Ib. & 3. ct.
Magiſtum oppidum 119
Magna cum periculis ſuſcipiuntur 176
Magnarum iniuriarum magnæ vindictæ 59
Magneſia vrbs vbi 92
Magnetes populus 87
Malæ dextræ in contumeliam deraſæ 60
Malea promontorium vbi 15
Malena 150
Males Ætolus 164
Mandane Aſtyagis filia 20. mãdane Cãbyſi nuptũ datur Ib.
Mandrocles Samius 111. & eius monumentum Ib.
Maneros Ægyptijs quid 52
Mantieni montes 34. 37. *Vide* & Matieni.
Mantiena vrbs 121
Manus octo digitorum 12. ct.
Marathon locus 161. marathonem occupat Piſiſtratus 11. marathonia clades 163. marathonia pugna 3. ct.
Mardonius Xerx. exercitus imp. 179. mard. Gobryæ

filius 152.168.179.mard.vulneratur 152. mard. à præfectura semouetur 160. mar. oratio de bello Græciæ inferendo 169. mard.in Lacedæm.obiurgatio 231.mard. cædes 234. mard. vnus ex septem magi occisoribus 3. ct.mar. antiquus apud Xerxem spectatus 3. ct. mard. bello aduersus Platæenses præficitur 4.ct.mard.fuga Ib.mard.mors Ib.
Mardi Persarum genus 24
Mardus Hyrcedes Sardiũ muros primus conscendit 15
Mare Sardonium vbi 30.mare Caspium 37. mare Atlanticum, rubrum, australe 37. 67. 88. 104.179. mare Indicum 9. ct. mare Echinadum insularum 41
Marea vrbs vbi 42
Mares quam armaturã in Xerxiano exercitu tulerint 179
Mariandeni populus 87
Mariandyni à Crœso subacti 5. mariand. in Xerxiano exercitu armatura 178.mariandynus sinus vbi 104
Maris fluuius 105
Maronea Græca vrbs 182
Martis oraculum 52.178. marti soli simulachra faciunt Scythæ 107. martis sepulchrum apud Scythas 107
Marsagetes Scythiæ regis frater captus 3.ct.
Marsyas fluuius 146
Martichora animal Indicum 9.ct.
Masanges Aorizi filius dux 178
Mascamis elogium 182
Masij Persarum genus 24
Masistes Darij filius Xerxis exercitus imperator 179
Masistius à Græcis Macisius dictus 226. masistij interitus Ibid.
Masistæ & liberorum eius cædes 245
Massagetę populus ferus & robustus 37. massag. deus sol 38. massag. victus Ib. massag. vxores communes Ib. massag. senes immolantur Ibid.
Mastyes populus 128
Matacas Xerxis iussu, Delphorum templum diripit 4.ct.
Maternum genus paterno nobilius apud Lycios 31
Matieni populus 13. matienorum in Xerxis exercitu armatura 178
Matris Martis templũ vbi 50
Maxyes Libyes vbi 125
Mazares Medus 29. mazares Prienenses subigit Ib.mazares Mæandri campũ incursat Ib.mazares moritur Ib.
¶ Meci populus 88
Mecyberna Græca vrbs 184
Medea Colchorum regis filia 1. medeæ raptus à Græcis Ibid.
Medicæ regionis facies 21
Medi vbi 104. medorum appella-

pellatio vnde 177. medorum tyrannus Cyaxares 13. medorũ & Lydorum mos ineundi fœderis Ibid. medorum bellum quinquennale cum Lydis Ibid. medorum & Lydorum bello dies repentè nox facta Ibidem, & 19. medorum ab Assyrijs defectio 18. medi Assyrios subigunt 20. medorum à Dario defectio 24. medorum imperium ad Persas translatum Ibid. medorum in Xerxis exercitu armatura 177.179. medi Deiocem sibi iudicem constituunt 19. medi regi suo regiam ædificant Ibidem. medi à Scythis prælio fusi, Asiæ imperium amittunt 20. 25. medi Ninum ciuitatem expugnant 20. medi inebriatos Scythas interimunt Ibid. medis canis spaco dicitur 21. medicum imperium Halys fluuius terminat 13. medicum nomen Græcis terrorem incutere solet 163. medicus exercitus contra Græcos 3. & 4. medicæ nationis gentes 19.3. & 4. medici singuli singulorũ morborum apud Ægyptios 53

Medimnus Atticus mensuræ genus 35.154

Megabates Persa 131

Megabazus Megabatis filius 180

Megabernes Spitamæ filius 1. & 4. megabernes Barcanijs à Cyro præficitur 2

Megabyzus Persa 83. megabyzi oratio ad suos de oligarchia 86. megabyzus Zopyri filius 98. megabyzi elogium 118. megabyzus in Pæones exercitum ducit 128. megabyzus Xerxis exercitus imperator 179. megabyzo Ctesias tribuit quæ Herod. Zopyro 3. & 4. megabyzus Xerxis gener Ibid. megabyzus Babylonem capit 4. & 4. megabyzo mola aurea à Xerxe donatur Ibid. megabyzus diripere templum Delph. recusat Ibid. megabyzus vxorem adulterij apud patrem accusat Ibid. megabyzus Artapani machinas prodit Ibid. megabyzus in cõiuratorum prælio vulneratur Ibid. megabyzus in Inarum mittitur 5. & 4. megabyzus Inarum vulnerat Ibid. megabyzus cum Græcis pacisci tur Ibid. megabyzi luctus Ibid. megabyzi ab Artoxerxe defectio Ibid. megabyzus vulneratur Ibid. megabyzi victoria Ibid. megabyzi strenuitas Ibidem. megabyzus ex pacto ad regem vo-

nit Ib. megabyzus mortis periculum euadit Ib. megabyzus relegatur Ib. megabyzus regi recõciliatur Ib. megabyzus moritur 6.ct.
Megacles Alcmęonis filius 10. 164.165. megacles & Lycurgus Pisistratum imperio Athenienſiũ eijciunt 10. megacles Clisthenis gener factus 165. megacles Hippocratis filius Ib.
Megacreon Abderites 183
Megapanus Hyrcanorum dux 177
Megarenſis populus 189. megarenſis plebs venundatur Ib.
Megistæ inſcriptum epigramma 200
Megistiæ extiſpicia 198. megistias Acarnan à Melampode progenitus 199
Melampus Amytheonis filius 48. melampodis poſtulata ab Argiuis 229. melampus Bacchici ſacrificij inuentor apud Ægypt. Ib.
Melampygus lapis 198
Melanchlæni populus vbi 113. melãchlænorum mores & nomenclatura Ib. melanchlænorum victus humana caro Ib.
Melanippus Astaci filius 137. 143. melanippus Alcæi ſodalis Ib.
Melanopus Ithagenis filius 243
Melas fluuius 196. melas ſinus & fluuius eiuſdem nominis 177
Meles primus rex Sardium 15
Meleſigenes vnde appellatus 243
Meletes fluuius Ib.
Melibœa vrbs 194
Melienſes populus 195
Melienſis ſinus vbi 103
Meliſſa Periandri vxor 79. meliſſa à Periandro occiſa Ibid.
Mellis vbi maxima copia 125. mellifluus fluuius 10.ct.
Melois amnis 233
Melyenſes populus 87
Memnonia regia 135. memnoniæ Suſæ 188. memnonis vrbs vbi 135
Memphis vrbs 68. memphis vrbs à Mene primùm condita 55. memphios vrbis ſitus & deſcriptio Ib.
Mendaciũ dicere quando expediat 84
Mendes quid lingua Ægyptiaca 47
Mendetis templum 46
Mendeſium oſtium Nili 42
Mendeſia prouincia 46.47
Mendeſij cur oues immolent, capris abſtinentes 46. mendeſij capros venerantur 47. mendeſij caprarios præcipuo honore afficiunt Ibid.
Menelaus Helenam recipit 58 menelai portus vbi 122
Menes primus regnaſſe fertur

tur 55
Menſa ſolis 74
Menſis intercalaris 6. à græcis tertio quoque anno introductus 40
Mentes nauicularius 244
Mentiri apud Perſas turpiſſimum 26
Mentor Ithacenſis homerum ſedulò curat 244. mentoris in Ithaca virtutes prædicatæ Ib.
Mentulę portentum apud Ægyptios 48
Menoſtanis in Megabyzũ expeditio 5. ct. menoſtanis clades & fuga Ibid. menoſtanes Secundianum monet 6. ct. menoſtanes ſe occidit 7. ct.
Menon Cyri dux 7. ct. menonis doli 8. ct.
Meones Lydorum nomen aſſumpſerunt 1
Meraphij Perſarum genus 24
Mercurij ſtatua porrectum veretrum habens 48. & templum 63. mercurius quibus gentibus colatur 128.
Mermnadæ populus 2. mermnadarum tyrannus 3
Meroe oppidum vbi 44
Meſambria vrbs vbi 112. 182 meſambriam vrbem quis condiderit 151
Meſſana Olim Zancla 191
Metalla aurea atque argentea vbi 182. de metallis aureis certamen 235. metallum ſalis 124
Metapontini populi vbi 101
Metiochus Miltiadis filius 152
Metra Venus 25
Metroſtes Terituchmis frater 7. ct.
¶ Micythus Anaxilai famulus 192
Midas apud Delphos munera poſuit 3. midæ ſella apud Delphos Ibid. midas Gordij filius, Phrygiæ rex Ibid. & 245. midæ horti 221 midæ epigrammata ab Homero 245
Mileſiorũ cum Halyatte bellum 3. mileſiorum duo ingentia vulnera 4. mileſiorum oppugnatio per XII annos 4. mileſiorum cum Halyatte fœdus Ib. mileſij Cyro confœderati 26. mileſiorum correctio 131. mileſiorũ & Carum fuga 146
Miletus oppugnatur 3
Miletus vrbs Ioniæ prima 26. capta diripitur 149
Militiæ ordo à quo primùm diſtributus 19
Militum Cambyſis depaſtio 75
Milo Crotoniates luctator 94
Miltiades Cimonis filius Cherſoneſi tyrannus 151. miltiades Athenienſiũ dux 117. 11. miltiades victor in Olympico certamine 151. miltiades capitur Ibid. miltiades Cherſoneſo potitur 152.

miltiades Parios obſidet 163. miltiadis accuſatio & obitus 166. miltiades Dati ad Marathonem occurrit 3.ct.
Milyas Aſiæ regio 31. milyæ Solymi dicti Ibid. milyarum in Xerx. exercitu armatura 179
Mineruę templi deflagratio 4. mineruæ templum cognomine Aſſeſiæ Ib. mineruæ duo templa apud Aſſeſium Ib. mineruæ Pallenidis fanum 11. mineruæ feſta virginum pugna ab Auſibus inſtituta 124. mineruæ Pedaſiæ ſacrificæ barba pullulat 32. mineruæ Aleæ templum apud Tegeatas 12. 234 tutelaris apud Chios 29. oraculum apud Ægyptios 52. Veſtibulum apud Saios 69. Inaurata ſtatua vbi 70. Lapidea duo ſimulachra Ibid. Parentes 124. Templum in Sigeo 143. Fanum 206. Sciradis templum 214 mineruæ ægis 125. mineruæ Craſtiæ fanum 133. mineruæ in arce adytum Dorienſibus non accedere licitum 138. minerua vrbana 139. mineruæ Iliadi 1000 boues immolantur à Xerxe 175. minerua protemplaris 207
Minoa Selinuſiorum colonia 133
Minos & Sarpedon Europæ filij 31. minois cædes 192
Minyæ populus 27. 118. minyæ, commento ſuarum vxorum liberantur 119
Miraculum maximum Periandro oblatum 4
Mitradates paſtor, Cyri nutritius 21. 23. mitradates Vdiaſtis filius 3. ct. mitradates patri ſuccedit Ib. mitradatis cædes 8. ct.
¶ Mneſiphilus Atheniēſis 209
¶ Modus ineundi exercitus numerum 177
Mœnia lignea Budinorum 114
Mœris Ægyptiorum rex 55. mœris præclara opera Ib.
Mœrios ſtagnum 51. 65. & eius deſcriptio 87. 4. ct.
Mola aurea ſex talentorum 4. ct.
Moloſſi populus 27
Mons Arabicus 40. 41. 60. mons Atlas vbi 124. mons ingens euerſus indagandis metallis 153. montes gemmiferi 9. ct. montes auriferi 10. ct. mons Sardonis 9. ct. montes ferruentiſſimi Indiæ 10. ct. montes qui aluuntur 11. ct.
Mophis mons 44
Morę compendia 170
Morbus fœmineus Scythas inuadit 20
Mors optatiſſimū perfugium arumnoſæ vitæ 175. mortem

tem contemnunt Indi 10. ct. mortui exemplar apud Ægyptios 52. 53. mortuorum apud eoſdem condituræ Ib. mortui cum lætitia vbi humentur 127
Moſchi populus 88. moſchorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Moſyncœci populus 88. moſyncœcorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mula mulum ancipit. peperit 177. mulæ partus 97. mulæ Xerxis funus expectant 6. ct. muli vbi non gignantur 103. mulorum ſpecies Scythis horrendæ 116. muli Pygmæorum 10. ct.
Mulier exuendo tunicam & pariter verecundiam exuit 22. mulierũ raptus illicitus 1. mulieris offenſio vindictam quærit 3. mulieres mulierem prædicant 6. mulieris ſimulachrum ex argẽto 9. mulieribus Babyloniciſ ſemel in vita cum exteris coire lege impoſitum 36. De mulieribus Ægyptiis 45 mulieres quæ oracula in Græciam intulerũt, columbæ vocatæ 49. mulierum pudenda cippis à Seſoſtre inſcripta 55. mulieris cum marito ſuo ſolo concumbentis vrina Pheroni viſus reſtituta 57. mulieris opinio quid poſſit 94. mulieres Corinthiorum denudatæ 142. mulier ex turpiſſima formoſiſſima facta 154. mulierum Atticarum vnà cum liberis cædes 166. mulieres ſtuprando extinctæ 206
Munerum regiorũ apud Perſas pretioſiſſ. 4. ct.
Munychia 212
Mus Europæus 220
Muſæi ſortes & earundem diſſertator 168
Muſici Argiui 92
Muſtelæ Libycæ 125
Murium tria genera apud paſtorales Libyes 125. muriũ auxilia 63
Murichides Helleſpontius 223
Murus ligneus Perſarum 244. & eiuſdem expugnatio 234
¶Mycale promontorium 27
Mycerinus rex Ægypti 62. mycerini clementia & iuſtitia Ib. mycerini filiæ mors & ſepultura 61. concubinæ Ib. oraculum 62. & pyramis 63.
Mycorum in Xerx. exercitu armatura 178
Mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 184
Mylaſſa oppidum vbi 146
Milaſſorum fanum 31
Mypſæi Thraces 112
Mylitta Aſſyriis Venus appellata 25. 26
Myrcinus vrbs vbi 146

Myrias quid ſit 177
Myrina Æoliæ ciuitas 27
Myrinæi populus 167
Myrios ſtagnum. 40
Myris rex 41
Myrorhoda arbor 12.ct.
Myrſes Perſarum dux 146
Myrſilus aliàs Candaules dictus 2
Myrſus Gygis filius 92
Myſi populus vbi 87. myſi Caribus germani 31. myſi à Crœſo ſubacti 5. myſorum in Xerxis exercitu armatura 178
Myſia ab Hymee capitur 31
Myus vrbs Ioniæ 26
Myuſij populus vbi 147

N

NA PARIS Scythiæ fluuius 105
Naſamones populus 44. 123. naſamonum coitus in propatulo Ibidem. naſamonum iuſiurandum & diuinatio Ibidem. naſamonum cadauerum ſepultura 126
Naſcentium deploratio 127
Natacas eunuchus apud Xerxem ſpectatus 3.ct.
Natho inſula vbi 68
Naturæ ſolertia 90. Natura leonum atque eorundem loca 184
Naucrates oppidum 55.58
Naues AEgyptiorum è ſpina 54. naues rubrica delibutæ 81. naues quinis drachmis venditæ 159. nauium Perſarum catalogus 179. nauibus longis qui primi vſi fuerint 186. nauiculæ Babyloniorum 35
Naufragi vbi immolentur 113
Nauplia 157
Naxus inſula 131. naxus inſula à Piſiſtrato ſubacta 11. naxi fons viniſluus 10.ct.
Naxij populus 189
¶Nebris 106
Neceſſitatis numen 217
Necus rex AEgyptiorũ Pſammitichi filius 67. 104. necì victoria contra Syros 67. necus à quo interemptus 66
Neleus Codri filius 239
Neon vrbs vbi 206
Neptunus Libyum deus 48. neptunus Thamimaſſades 107. neptuno Helliconio Panionium locus ſacer 27. neptunus liberator, & eius templum 195. neptuni templum apud Potidæatas 220. neptunus æreus ſeptem cubitorum 236
Neſtus fluuius Abderorum 184
Neuri populus & eorum mores 101
¶ Nicandra Dodonæorum ſacerdos 49
Nicodromus Cnœthi filius 159
Niger ſinus vbi 152
Nigredo Indorum 9.ct.

Nilus

Nilus Ægypti fluuius 105. nili fluminis origo 42. 44. nili fluminis ostia 42. nili fluminis natura & incrementum 42. 43. nilus solus amnium aura caret Ibid. nili fontes ignoti Ibid. 45. & 106. nilus scopulosus 44. nilus Libyam mediam diuidit 45
Ninus Assyriorum vrbs 65. nini oppidi situs 35. ninum ciuitatem Cyaxares obsidet 20. ninum ciuitatem Medi expugnant Ib.
Niphraga (*Vel potius* Phagres) vnus Pierum murorum 182
Nisa oppidum vbi 88.
Nisæi equi 89. nisæus campus grandes fert equos 174
Nitetis Apriæ regis filia 71
Nitocris reginæ Babylonis egregia monumenta 33. nitocris Ninum oppidum sibi subegit Ibid. nitocris epitaphium 34. nitocris Ægyptiorum regina fratrem vlciscitur 55
Nitri ingens vis 53
¶ Nocranis oppidum 157
Noes fluuius 105
Nomades Scythæ 3.13. nomadum Scytharum seditio Ib. nomades Libyes 124. nomades Sagartij 179
Norondabates vnus ex septẽ magi occisoribus 3.ct.
Noua vrbs oppidum in Pallena 184
Nouem fontes vbi 186
Nouus murus ciuitas Æoliæ, & Cumanorum colonia 27. 244
Nox pro die vbi extitit 174. noctes in dies commutatæ 62
¶ Nuces Ponticæ 11.ct.
Nudium oppidum 119
Numina Persarum 25
Nummi primùm à Lydis percussi 18
Nuntium Crœso & Lydis è Delphis 9. nuntiorum Persicorum celeritas & ratio 217
¶ Nymphodorus Pythei f. 186

O

OAR VS fluuius 116
Oasis vrbs vbi 75
Oaxus oppidum Cretæ 120
¶ Obeli, Pheronis donaria 57. obeli in fano Mineruæ 68
¶ Occisorum Xerxis & Persarum pugna 4.ct.
Oceani ortus vbi 100
Ochus Persarum rex Artoxerxis spurius 6. ct. ochus Hyrcaniorum præfectus à patre constitutus 6. ct. ochus rex creatur Ibid. ochi mors 7.ct.
Octamasades Scylis frater 110
Oculos in pectoribus gestantes 115

¶ Odomanti populus vbi 129
Odorum oleum 12.ct.
Odryſes vbi 112
¶ OEa locus vbi 139
OEbares Darij equiſo 86
OEbares Aſtyagem captum vincit 1.ct. cœbaræ ſtratagema in capiendis Sardibus 1. ct. cœbares ſe fame enecat Ib.
OEbares Megabyzi filius 151
OEbazus vir Perſa 241. cœbazi liberi occiduntur 111
OEcetor Gelonis progenitor 189
OEdipodi delubrum extructũ 119
OEnoen Bœotij occupant 138
OEnone inſula 207
OEnotriæ ager vbi 30
OEnuſæ inſulæ vbi Ib.
OEroe inſula vbi 232
OEtæi montes vbi 198
OEtoſyrus Apollo apud Scythas 107
¶ Offa ſalſura reſiliit 242
¶ Oiolycus vnde appellatus 119
¶ Olbiopolitæ populus vbi 101
Olea in arce Athenienſ. 208 oleagina corona Olympiorum præmium 205
Olen Lycius 103
Olenus 27
Oleum ex lacte 11.ct. oleum ex verme Indico 12.ct. oleum myrrhodinum 12.ct. oleum quo vtuntur Indi Ibidem. oleoſus lacus 10.ct.
Olianus 132
Ollas pulſandi mos 154
Olophyxus vrbs vbi 172
Olorus rex Thraciæ 152
Olympus mons Myſiæ 7. olympus & Oſſa Theſſaliæ montes 9. 184. olympij Iouis delubrum 40. olympieni à monte olympo dicti 178. olympiorum præmiũ corona oleagina 205
Olympiodorus Lamponis filius 226
Olynthiorum ab Artabazo obſeſſio 219 olynthij ab Artabazo trucidantur Ibid.
¶ Oneſilus Gorgi frater 144. oneſili dolus & mors 144. 145. oneſili caput ſupra portas ſuſpenſum Ib. oneſili ſacrificia Ib.
Onetes Phanagoræ filius 198
Onochonus Theſſaliæ fluuius 184. onochonus Xerx. exercitui defecit 195
Onomacritus ſortilegus Athenis eijcitur 168
Onophas vnus ex ſeptem Perſarum principibus 3.ct. onophas Xerxis ſocer Ibid. onophas claſſis Perſicæ præfectus 4.ct.
¶ Opœa Spargapithis vxor 109.
ὀφέλιμος aqua 12.ct.
Ophryneus vrbs vbi 175

Opificum ignobilitas vbi 68
Opiniones de Nili fluminis natura & incremento 43
Opis ciuitas 54
¶ Oraculorum origo, ſecundū ſententiam Herodoti 49. oracula Græcorum 8. oracula apud Græcos prima 5. eorumque origo 49. oracula apud Ægyptios quæ 52. oraculum Halyatti à Pythia redditum 4. oraculum Delphicū Crœſo redditur 8. idem Crœſus verum deprehendit Ib. oraculum Lycurgo à Pythia redditur 11. oraculum captioſum Spartiatis redditū 11. & 12. oraculum Pythiæ de oſſibus Oreſtis Ib. oraculum Crœſo redditum de muto filio 16. oraculum Branchidarum de Pactya 29. oraculum Hammonis de Ægyptiis 42. oraculum Dodonæum omniū vetuſtiſſimum 49. oraculi Ammonis origo Ibid. oraculū Pheroni regi redditum 57. oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti 62. oraculum de ærea phiala 66. oraculum Latonæ ſacrum Ib. oraculū Siphniis redditum 81. Corinthiis 141. Argiuis 149. oraculum Doloncorū 151. Martis 178. Dionyſi 182. Athenienſium 186. Argiuorum 188. Cretenſium 191. Spartiatarum 199. 230. Bacidis 204. 212. 214. Amphiarai 220. oraculum Perſis à Bacide redditū 230
Oratio Prexaſpis ad Perſas 84. oratio de ſtatu populari 85. Cois Mitylenæorū præfecti 112. Hiſtiæi Mileſij ad Scythas 118. Ariſtagoræ ad Cleomenem 134. Soſiclis 141. Hiſtiæi ad Darium 144. Cypriorum ad Iones 145. Perſarum ad Ionum tyrannos 148. Leutychidis de reddendo depoſito 158. Datis ad Delios 160. Cliſthenis ad procos filiæ ſuæ 165. Xerxis de inferendo bello Græciæ 168. Artabani de bello aduerſus Græcos ſuſcepto 169 Xerxis ad Perſas 176. Corcyræorum ad Xerxem 191. Harmocydis ad Phocenſes 226
Orbelus mons vbi 129
Orbis partitio ſecundum Herodotum 104
Orchomenij populus 27. orchomeniorum ager 206
Orci filius 159
Ordiſſus Scythiæ fluuius 105
Ordo militiæ à quo primùm diſtributus 19
Oreſtes Agamemnonis filius 12. oreſtis proceritas & ſepulchrum Ib.

Oricus portus 238
Oriſcus Perſicæ claſſis nauarchus 5.&c.
Orithyia Boreæ vxor 195
Orneatæ populus 211
Orœtes indignam Polycratis ſuffixi cruci mortem luit 92. orœtis dolus Ib.
Orontes accuſatus cæditur 7. &c.
Oropus 161
Oroſangæ quid Perſica lingua 213
Orphea vnde ortum duxerint 25
Orthium carmen 4
Orthocorybantes populus
Orus Oſiris filius rex AEgypti 64. orus Græcis Apollo dicitur Ib.
Oryes vbi gignantur 125
Oſiris AEgyptiis Bacchus & Dionyſus dictus 46.64
¶ Oſſa & Olympus Theſſaliæ montes 9.184
Oſſa quinque cubitorum 237
Oſtenta Xerxi oblata 177. Oſtenta Delphis nuntiata 206
Oſtia Nili ſeptem numero 142
¶ Otanes Pharnaſpis filius 83. otanis oratio de ſtatu popu lari ad Perſas 85. otanes Amaſtris pater dux Perſarum 177. Otanis morbus 96
Othrys mons Theſſaliæ 184
Ouium mira duo genera quæ habet Arabia 90
oues ſacræ Solis vbi 238. oues Pygmæorum 10.&c. oues Indicæ 10.&c. oxendras Ochi filius 6.&c.

P

PACTOLVS fluuius qui ramenta è Tmolo defert 174
Pactyas Lydus à Cyro deficit 28. pactyas Perſis traditus 29
Pactyica regio vbi 88.89.105
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint 178
Pæan carmen quale 127
Pæoniæ ſitus 128
Pæones populus 143. pæones tranſportati Ibid.
Pæonius ager vbi 184
Pæſus vrbs vbi 146
Pæti Thraciæ populus 182
Palæſtina & Palæſtini 20.71
Palladis ſacerdotis barba 32
Pallena Phlegra prius appellata 184
Pallenidis Mineruæ templum 11.
Palmarum Babyloniarum diuerſitas 35. Palmarum ſpathæ 178. palmæ Babyloniæ vſus quis 35. palmæ vbi multæ 123. 124. palmæ Indicæ 10.&c. palmæ Babylonicæ Ib.
Panniſus Theſſaliæ fluuius 184
Pamphiliorum in Xerxis exercitu armatura 180
Pamphilij populus 87
Pan vnus inter VIII deos 47.

pan Ægyptius vetuſtiſſimus deorum 64. panis templum vbi 161. panis ſimulachrum 47. pan quibus parentibus ortus Ib. panætius Soſimenis filius 212
Panegyries Athenienſium 162
Panes Perdiccæ dupli effecti 221
Pangæus mons vbi 129
Panionium locus 27.31. ſacer Ibid.
Panionius Chius 216
Panitis Meſſenij conſilium in diſcernendis geminis 153
Panormus portus vbi 29
παντα γαθοφόρος fluuius vbi 11. ℭt.
Pantagnotus Polycratis frater 78
Pantaleon Halyattis filius, Crœſi frater 17
Pantarba gemma 9.ℭt.
Panthelæi Perſarum genus 24
Pantheræ vbi gignantur 125
Panthimati populus 88
Panticapes fluuius 101.116
Pantita ſeſe ſtrangulat 200
Papæus Iupiter apud Scythas 107
Paphlagones populus 2.13.87. paphlagones à Crœſo ſubacti 5. paphlagonũ in Xerxis exercitu armatura 178
Papraces piſces 129
Papremus oppidum 49
Papremitanis equi fluuiales ſacri 51
Paralatæ Scythæ vnde 99
Parapotamij populus 206
Paraſange quid 40.135.152
Paretaceni populus Mediæ 19
πάρηβον lignum 10.ℭt.
Parientes ſemel tantùm 12.ℭt.
Paris Alexander ad Proteum ducitur 57
Parius lapis 336
Parino vrbs 146
Parmiſes Amytis frater capitur 1.ℭt.
Parmys filia Smerdis filij Cyri 179
Parnaſſus mons vbi 205. parnaſſi vertices duo 206
Paroreatæ populi 119
Parthenius fluuius vbi 56
Parthenius mons vbi 161
Parthi populus 88.91. parthorum in Xerxis exercitu armatura 178. parthijs præficitur Tanyoxarces 2.ℭt.
Partus leœnæ & viperæ 90. partus diuerſa tempora 156. partus dentes habens 12.ℭt.
Parus inſula 131. parus à Miltiade obſidetur 165
Parycanij populus 87. parycaniorum in Xerxis exercitu armatura 178
Paryſatis Cyri & Artoz. mater 6.ℭt. paryſatis Ochi vxor, conſiliaria eius 6.7.ℭt. paryſatis Amiſtris iniurias vlciſcitur 7.ℭt. paryſatis Cyrum filium luget 8.ℭt. paryſatis in Bagapatem ſæuit Ibid. paryſatidis in Cyri hoſtes crudelitas Ibid. paryſa-

tis nurum veneno è medio tollit 8.ct.
Paſargadæ Perſarũ genus 24
Pataici dij 77
Patarbemi aures naſusq; præſcinduntur 68
Patari oppidum Lyciæ 33
Pateræ aureæ ſex à Gyge apud Delphos poſitæ 3. pateræ aureæ Delphos à Crœſo miſſæ 9. pateræ aheneæ mira capacitas 13
Paternorum opificum ſucceſſio vbi 154
Patiramphes Xerxiani curſus auriga 174
Patizithes magus 81
Patrenſes populus vbi 27
Patumus oppidum Arabiæ 67
Pauſanias Cleombroti fil. 110. 224.234. pauſaniæ exercitus ordo 231. pauſaniæ victoria aduerſus Mardoniũ 234 pauſanias Mardonio ad Platæas occurrit victor 4.ct. pauſaniæ præda 236
Pauſicæ populus 88
Pauſiris Amyrtæi filius 73
¶ Pecuarij Armenij vbi 35. pecuarij Indi 88. pecuarij Perſæ 24
Pedaſenſes populus vbi 216
Pedaſij populus ab Harpago expugnati 32
Pedes octo digitorum 12.ct.
Pedieæ oppidum vbi 206
Pedunculorũ comeſtores 114. præmorſus 122
Pelaſgi populus 27. 48. & eorum lingua 10. pelaſgi Ægialees nũc Ions dicti 180. pelaſgi, Cranai, & Cecropidæ 207. pelaſgi ex Attica exacti 166
Peleon Ionis fil. 137
Pelius mons vbi 123.184
Pella vrbs Bottiæidis terræ 184
Pellena Achæorum pars 27
Pelops Phryx Perſarum ſeruus 170. pelopis Phrygis regio 168
Peloponneſi gentes ſeptẽ 211. peloponneſium bellum 235
Peluſium oſtiũ Nili 42.66.72
Peneus fluuius Theſſaliæ 172. 184.192
Pennis oppletus aer 103
Pentapolis antè Hexapolis ap pellata 27
Penthylus dux Paphius 195
Peræbi populus 184
Percotes vrbs vbi 146
Perdiccas, Gavanes, & Æropus fratres 221. perdiccæ panes dupli effecti Ibid.
Pergamum murorum Pierũ vnus 182
Perialla vaticina 155
Periander Cypſeli filius Corinthiorum tyrannus 4.79. periandro maximum miraculum oblatum 4. periander cum defuncta concubuit 142. periandri de non recipiendo filio edictũ 80. periandri duo filij 79
Perinetades Demarmeni filius 133

Perinthus vrbs vbi 111. perinthi expugnatio 127. perinthij à Perſis ſubacti 127. perinthiorum cum Pæonibus ſingulare certamen Ibid. Perſarum origo vnde 188. perſarum complura genera 24. perſarum aſpera regio 13. perſæ aratores, perſæ pecuarij 24. perſarũ præſtantiſſimi Paſargadæ Ib. perſarum inſtitutio qualis 25. perſarum numina quæ Ib. ritus dum Ioui immolant Ib. perſæ Vraniæ Veneri ſacrificant Ibid. perſis Venus Metra appellatur Ib. perſarum natalitia Ib. perſæ inter pocula conſultant Ibid. perſ. neceſſitudo vicinitatis maxima Ib. perſarũ φιλανθρωπία Ib. perſæ externarũ rerũ ſtudioſiſſimi Ib. perſis flumina religioſiſſimè coluntur 26. perſarum mos in ſepeliendis cadaueribus defunctorum Ibid. perſæ gyrum cœli Iouem appellant 25. perſæ deos ex hominibus ortos eſſe negant Ibid. perſæ ignem deũ arbitrantur 73. perſarum victus habitusq; priſcus 13. Victus viuendiq; ſpatium 74. perſarum ingenium 17. perſarum conuiuia 129. perſarum cædes in conuiuio 130. perſæ criniti 149. perſæ Cephenes appellati 177. perſæ immortales qui 179. perſæ Mard. luxus 234. perſarum vxores per vices concumbunt 87. perſis oraculum redditum 230. perſarum rebellionum curſus & modus 215. Magi 26. Satrapæ 87. clementia 26. 73. capita cur fragilia 72. perſarum cum Lydis conflictus 15. perſæ in poteſtatem Medorũ redacti 19. perſis à Phraorte bellũ infertũ Ib. perſarũ à Cyro defectio 24. 25. perſarũ bellica arma 143. perſarũ cũm Caribus cõſertum bellum 146. perſarum duo millia cæſa à Caribus Ib. perſarum oberuncatio Ib. perſarum oratio ad Ionię tyrannos 148. perſarum minę Ionibus intentatę Ib. perſarum ornatus in Xerx. exercitu 176. perſarum equeſtrium copiarũ numerus 179. perſarum cum Lacedæmonijs cõgreſſio 197. perſarũ naufragium ad Euboeam 203. perſæ & Sacæ Derbices ſuperant 2. ct. perſarum ſeptem principes Magũ regem cædunt 3. ct. perſarũ regũ munus quod pretioſiſſimum 4. ct. perſarũ ad Thermopylas clades Ibid. ad Platæas Ibid. perſarũ & Græcorum ad Salaminem prælium Ib. perſarum & occiſorum Xerxis

pugna Ib. perſæ certamen in Ægypto renouant 4. ℭt. perſarum victoria Ibid.
Perſicum mare 104. perſici equitatus præfecti 179. perſicarum nauium catalogus Ibid. perſicarum copiarum apud Platæas ordo 228. perſicus aduerſus Græcos exercitus 4. ℭt. perſica claſſis capta 5. ℭt.
Perſeus Aſſyrius 154. perſeus Danaes & Iouis filius 177. 178. perſei ſpecula 42. perſei templum, ſimulachrum, ſandalium vbi 53. perſeus Gymnicorum ludorū inſtitutor Ibid. perſei profectio in Ægyptum 54
Petiſacas Aſtyagem fame enecat 1. ℭt. petiſacas ab Amyti excarnificatur Ib.
Petiſas Vſiris filius 5. ℭt.
Petra tribus 141. petræ Trachiniæ locus 196
Phædyma Otanis filia 83
Phagres, *vide* Niphæga.
Phalerus vrbs 136. 139
Phalli 48
Phanazatres Indorum dux 178
Phanes Halicarnaſſeus genere 71. phanem vlciſcuntur Ægyptij 72
Pharandates Theaſpis filius 235
Pharenſes populus 27
Pharnacyas eunuchus 6. ℭt. pharnacyæ cædes 7. ℭt.
Pharnaſpes Achæmenides 71
Pharnuches præfectura ſubmouetur 179
Phaſelis vrbs 70. 10. ℭt.
Phaſis 20. 56. 158
Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 243. 244
Pheneum vrbs 137
Pherendates Sarangarum dux 178. 179
Pheretime Arceſ. regis mater 121. pheretimæ in Barcæos crudelitas 126. pheretimæ miſeranda mors 127
Pheron rex cæcus 57. pheroni oraculum redditur Ibid. pheronis donaria Ibid.
Phiala in balteis Scytharū 100
Phidippides Athen. 161
Philæus Æaci filius 151
Philagrus & Euphorbus proditores 161
Philaon Cherſis filius 203
Philippus Butacides Olympionices 134
Philitionis pyramides 61
Phillis Pangæorum regio 182
Philocyprus à Solone verſibus celebratus 145
Phirmus Athenienſis 193
Phla inſula 123
Phocais Homeri 246
Phocæa regio 26. 30. 70. phocæa quomodo capta & à Perſis occupata 30
Phocenſes 27. phoc. primi longis nauibus vſi ſunt 29. phocenſ. murus 30. phocenſiū demigratio in Cyrnum Ib. phocenſium execratio

cratio Ib. phocenſium cum Tyrrhenis & Carthaginiēſibus nauale bellum Ibid. phocenſes Harpalo victi Cyrno ſecedunt Ib. phocenſibus Cadmea victoria obtigit Ib. phocenſes in Rhegiū demigrant Ibid. phocenſes capti lapidantur Ib. phocēſium in Theſſalos eruptio 205. phocenſium regio à barbaris vaſtatur Ib.
Phocia oppidum 14
Phœbi fanum vbi 155
Phœnices diſſenſionū authores cum Græcis 1. phœnices Palæſtini 56. 179. phœnices ad Libyā cognoſcendam miſſi 104. phœnices quibus literis vtantur 135
Phœnix Ægypt. auis ſacroſancta 51. phœnicis auis deſcriptio Ibid.
Phœnix fluuius 193. 196
Phraortes filius Deiocis 19. phraort. patre defuncto ſuccedit in regnum Ib. phraortes bellum Perſis intulit Ibid. phraortes Perſas in poteſtatem Medorum redigit Ibid. phraortes Aſiam ſibi ſubegit Ibid. phraortis interitus apud Aſſyrios Ib. phraorti Cyaxares in regnum ſuccedit Ibid.
Phrataguna Darij regis vxor 199
Phronima Etearchi filia 110. phronima concubina Polymneſti Ibid.
Phryges populus vbi 13. phryges à Crœſo ſubacti 5. phryges antiquiſſimi 39. phrygum in Xerxiano exercitu armatura 178. phryges Bryges dicti Ibid.
Phrynichi comœdia 149
Phthiotis ora 9
Phthires mōt. 11.
Phya mulier ex tribu Pæanea 10. phya Piſiſtrato vxor ducitur Ibid.
Phylacus & Autonous Delphorum Heroes, & eorum delubrum 207
Pidoris vrbs vbi 183
Pieria ora Bœotiæ 187
Pieria pix 185
Pierum muri vbi 182
Pigres Pæones 128
Pindus mons vbi 184
Pinus locus 248
Pini natura quæ 151
Pirus, aliàs Melas, ingens fluuius 27
Pirōmis Græcè quid 64
Piſa vrbs vbi 40
Piſagas Perſis leprosus 5. ct.
Piſcatorum ænigma 253
Piſcibus Ægyptus abſtinet 46. piſcium qui Ægypto ſacri 51. piſcium genitura in ſtagnis apud Ægyptios 74. piſces pabulum equorum vbi 129. piſcium mira copia Ibid. piſces Papraces & Tilones Ibid.
Piſiſtratus Hippocratis filius

Athenienſ. tyrannus 10. piſiſtrati nobile commentū lb. piſiſtratus Athenarum imperio potitur lb. piſiſtratus Athenis eijcitur lb. piſiſtrati vxor Phya Ibid. piſiſtratus illegitimè cum vxore coit lb. piſiſtratus Marathonem occupat 11. piſiſtratidæ in Athen. copiæ lb. piſiſtratus tertiò vrbe Athenis potitur Ibid. piſiſtratus Naxum inſulam ſubegit Ibid. piſiſtratus Delum inſulam expiat Ibid. piſiſtratidæ Athenis pulſi 136
Piſſyrus vrbs, & lacus in ea ſalſus & piſcoſus 182
Piſtricis Croeſi effigies apud Delphos 9
Piſuthnes ab Ocho deficit 7. ct. piſuthnis cædes Ibid.
Pitana ciuitas Æoliæ 27
Pittaci Mitylenæi reſponſum ad Croeſum 5
Pituitæ fluxus remedia 125
Pix Pieria vbi Ibid.
Pixodoras Cindyenſis 146
Placianorum lingua 10
Plataea inſula Libyæ 119. 120. 122
Plataea vrbs incenditur 208.
plataearum pugna 239. 4. ct.
Plataenſium clades 233. 234.
plataeenſes à Xerxe oppugnantur 4. ct.
Platanus aurea atq; vitis 173.
platanorum ingens lucus 146. platanus aureo monili à Xerxe donata 173
Plinthinetes ſinus vbi 40
Pluuia nulla apud Theraeos per ſeptem annos 119. pluuia apud Ægyptios portentoſa 72. pluuiæ expertes Indi 9. ct.
Plynis portus vbi 122
¶ Pocula ex cornibus aſini ſyluestris 12. ct.
Podeon Doridis 206
Poenæ modus apud Perſas 25. 126
Poeni, *vide ſupra* Libyes.
Pogon Troezeniorum portus 207
Poli & gnomonis inuentio 57
Polichnitani populus 192
Pollux & Caſtor Tyndaridę 119
Polyas Anticyrenſ. genere 204
Polycratis prodigioſa fortuna 78. polycr. ſmaragdus lb. polycr. callidū commentū 81. polycr. cædis occaſio 91. polycr. filiæ ſomnium 92. polycr. cruci affixus Ibid.
Polymneſtus Theraeus 120
Polynices 119
Pons funeſtus à Seſoſtre 56. pons Iſtri & Boſpori à Dario factus 3. ct. pons Abydi à Xerxe factus 3. ct.
Ponticum genus arboris 102
Pontus Euxinus 105. ponti amplitudo 111
Porata, aliàs Pyreton Scythiæ fluuius 105
Portis India caret 10. ct.
Porinus lapis 136

Portentum ingens Hippocrati visum 10. portentū Crœsi visum 14
Posideium vrbs vbi 87
Potidæa vrbs, & eius ab Artabazo obsessio 184. 219
Potidæatarum à barbaris defectio Ibid.
¶ Præda Græcorum è Persarū clade 237. præda Paus. 236
Prælium circa Masistij cadauer 226
Præsepe Mardonij à Græcis diripitur 234
Præsij populus vbi 192
Prasiadis paludis inhabitatores 129
Prexaspes Persa 76. prexaspes se præcipitem dat è turri 84. prexaspis oratio ad Persas Ibid.
Prexaspes Aspathinis filius 180
Priene vrbs Ioniæ 26. prienen Ardys expugnat 3
Prienenses pop. 147. prienens. à Mazare subiguntur 29
Primogenitus ex lege succedit in regnum 153
Procles Epidauri tyrannus 79. procles capitur 80
Prodigium 210. prodigiorum maxima obseruatio 52. prodigiosa cæcitas 163
Promenæa Dodonæorum sacerdos 49
Propontidis longitudo 111
Prosopitis insula & eius latitudo 46
Proteus Pheronis in regno successor 57. protei fanum apud Memphin Ibid.
Protemplaris Minerua 207
Protesilai templum vbi 173

Prouerbia

Animus in auribus habitat 174. Cadmea victoria 30. Dolosi homines, dolosa & eorum vestimenta 74. Episcythison 158. E tripode oraculum 123. Hunc calceū tu quidem consuisti: Aristagoras autē sibi induit 147. In frigidum furnum panes ingerere 142. Isthmum fodere 32. Longæ regum manus 222. Lemnia facinora 166. Molles viri ex mollibus regionibus 242. Mulæ partus 97. Muliere ignauior 240. Non est istud curæ Hippoclidæ 165. Ouem lupis relinquere 119. Sylosontis amiculum 95. Ver ex anno exaruisse 190
Proxenus Bœotius decipitur 8. &c.
Prytaneum 161. 196
Psammenitus Amasis filius Ægypti rex 72. psammenitus deponitur 73. psammenitus epoto taurino sanguine obiit Ib.
Psammis rex Ægypti, Neci fil. 67. psammis mors Ibid.
Psammitichus Ægypti rex 20. 39. 44. 66
Psittacus auis 9. &c.

Psylli populus vbi 123. psyllorum expeditio aduersus austrum Ib.
Psyttalea insula vbi 212
Pteria locus Cappadociæ munitissimus 14. pteria vrbs à Crœso expugnatur diripiturque Ib.
Ptoi Apollinis fanum 220
Pudenda pueris qui præcidant 56. pudenda Ægyptij mũditiæ causa præcidunt 45.
Pugna instructa rostibus 179
Puluinar Dianæ 79
Purpureus flos 11. ct.
Puteus trifarias rerum species exhibens 163
Pygmæi Indi 10. ct.
Pygres Seldomi filius 180
Pylos locus 191
Pylæ 193. 196
Pyramides apud Memphin 40. pyramides Mœris reg. Ægypt. 55. pyramis regis Cheopis 60. pyramis è quæstu meretricio 61. pyramis Chephrenis Ægypt. regis Ib. pyramides Philitionis pastoris Ib. pyramis Mycerini regis 62. pyramis Rhodopis mulieris prostantis Ib. pyramis regis Asychis lateritia 63
Pyrenæ vrbs 40
Pyreton fluuius Scythiæ 105
Pyrgus oppidum 119
Pythagoras Mnesarchi f. 112
Pythagoras monarcha Selinuntis 133
Pythagoras Mileti procurator 196
Pythermus Lacedæm. opem petit 28
Pythiæ oraculũ Lycurgo redditum 11. pythiæ oraculum de ossibus Orestis Lacedæmoniis redditum Ib. pythiæ oraculum ad Crœsum 17. pythiæ oraculũ de Isthmo Cnidiis datum 32
Pythij qui 154
Pythius Atyis f. Lydus 173
pythij ingẽtes facultates Ib. pythij filius à Xerxe dissectus 174
Pythij Ischenoi fil. præstantia 193
Pythogenes in Inycũ oppidũ relegatur 149

R

RADIX dulcis lactis coagulationem impediens 12. ct. radix vomitum ciens Ib.
Rasura Argiuorum 15
¶ Regem vbi conspici nefas 19. reges colunt Indi 10. ct. rex Indiæ, vt sontes examinet Ibid. rex vbi statura maximus delegitur 74
Rerum humanarum inconstantia 2. rerum omnium inspiciendus exitus 6. res diuinitus futuræ signis declarantur 239
Restibus instructa pugna 179
Rhadinace genus olei & eius vis 163

Rhampſinitus rex Ægypti & eius ſimulachra 59. rhampſinitus filiã proſtituit 60. rhampſiniti ingentes pecuniæ 59. rhampſiniti deſcenſus ad infernas ſedes 60. Rhapſodi Homericorũ carminum explosi 137
Rhegium 30. Rheginorum maxima cædes 192
Rhenea 160
Rhodium mare vbi 32.
Rhodogune Xerxis filia 3.ct. rhodogunæ luctus 4.ct.
Rhodopis meretricis pyramis & monumentũ in templo Delphico 62
Rhodope mons 105
Rhodus ciuitas 70
Rhoxanæ partus ſine capite, & quid ominetur 2.ct.
Rhoxane inceſta 7.ct. rhoxane viua ſecatur Ib.
Roſæ ſexagenûm foliorum 221
Rubrum mare 37.40.67
Ruinæ hominibus diſciplinæ ſunt 37
Rhyndace auicula 8.ct.
Rhypes populus 27

S

SABACVS rex Æthiopum 63.66. ſabaci regis iuſtitia viſum 63
Sabyllus Gelous 189
Sacæ populus 28.88.178. ſacarum in Xexiano exercitu armatura, & dux 178. ſacæ & Perſæ Derbices ſuperant 2.ct.
Sacer Indorum locus 9.ct. ſacrum morbum quid prohibeat 12.ct.
Sacerdotes AEgyptiorum rafi 45.46
Sacrum Panionium 27. ſacra Dorienſium Ib. ſacra Triopij Apollinis Ib. ſacra Cabirorum à Pelaſgis ſumpta 48
Sadyattes Ardyi in regno ſuccedit 3. ſadyatti ſuccedit Halyattes Ib. ſadyattis imperium apud Lydos 4
Sagartij Perſarũ genus 24.88
Sagitta ad Iouem excuſſa 144. ſagittarij peritiſſimi 11.ct.
Sai vrbs AEgypti 43.49.68. Saitanorum regum ſepultura 68. Saiticum oſtium Nili 42
Sal ſua ſponte creſcens 106. ſalis colles vbi 124. ſalinarij AEgyptij concubitus cum muliere mortua 53. ſalſuræ offa vbi reſilierit 242
Sala vrbs Samothraciæ 177
Salamis Athenienſium refugium 209. ſalaminem Heracleo Xerxes aggere iungere conatur 4.ct.
Samothraciæ populus Pelaſgi 48. ſamothracij muri 182
Samus & Samiorum lingua 26. ſami euerſionis per Darium, cauſa 95. ſamus Syloſonti traditur 96. ſamiorũ AEſchrionia tribus 75. ſa-

miorum crater 120. ſamij Zanclam occupant 149
San litera apud Perſas nomina magnificentiæ terminatur 26
Sana vrbs 172.184
Sanacharibus rex Arabum, Ægyptum inuadit 63. ſanacharibi ſtatua lapidea 64
Sandanis Lydus 13
Sandoces Thaumaſij f. cruci affigitur 195
Sanguis victimæ non fluens 2.ct.
Sanitas Indorum 10.ct.
Sapæi Thraciæ populus 182
Sapientes non eſſe potentes acerbum 225
Sapphio poetria 62
Sarangæi populus 88.91
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura 178
Sardanapalus rex Nini 65. ſardanapali theſaurus Ib.
Sardena mons 244
Sardis à Cimmeriis captæ 3. ſardis expugnatur 15. ſardis captæ & cõcrematæ 144 ſardis quo ſtratagemate ab OEbare captæ 1.ct. Sardiũ reges Heraclidæ 2. Sardiũ primus rex 2. 15. Sardius leo circumlatus vrbi 15. ſardium expugnatio in tertiũ annum dilata 17
Sardonium linum 56. ſardonium mare 30
Sardo gemma 10.ct.
Sardonis mons 9.ct.
Sargæ vrbs 183
Sarpedõ & Minos Europę filij 31
Sarſamas Ægypti præfectus 5.ct.
Saſpires populus 20.88
Sataſpes Achæmenides 104. ſataſpes cruci affixus 105
Satibarzenes Orontem crimi natur 7.ct.
Satræ Thraciæ populus 182
Satrapiæ Perſarum 87
Satragydæ populus Ib.
Sauromatæ Amazonibus miſcentur 114. ſauromatæ ſolœcizantes 115
Scabiei remedium 12.ct.
Scamander fluuius 136. ſcamãdri aqua exercitui Xerxis defecit 175
Sceptra gerendi ratio apud Babylonios 36
Schœni quid 40
Sciathus inſula 193.102
Scidros oppidum 149
Sciona vrbs in Pallena 184
Sciradis Mineruæ templũ 214
Scironis via 211
Scholæ tectum in pueros corruens 150
Scolix vermis Indicus 9.ct.
Scolopois vbi 239
Scopaſis rex 115
Scutum Perſis oſtendiſſe dicũtur Alcmæonidæ 163 Et quomodo fuerit oſtenſum 164
Scylace vrbs 10
Scylax Caryandeus 105. Scylacis

cis ſupplicium 131.132
Scyles Aripithis filius 109. & eius mors 110
Scyllias vrinator 203
Scytha Herculis filius 100. ſcytharum origo 99. ſcytharum regum origo 100. ſcythæ nomades pecuarij 13. 101.106.158. ſcytharum Nomadum ſeditio 13.100. ſcythæ trucidatũ coctumque puerum Cyaxari loco venationis offerunt 13. ſcythæ ad Halyattem cõfugiunt Ib. ſcythę in Aſiam trãſeunt 20.100. ſcythæ Cimmerios ex Europa pellunt 20. ſcythæ Mediam occupant Ib. ſcytharum cũ Medis ad Caucaſum congreſſio Ib. ſcythæ ſuſis Medis, Aſia potiuntur Ib. ſcythæ Vraniæ Veneris templum depeculantur: vnde fœmineo morbo corripiũtur Ib, ſcythæ à Medis inebriati quum Aſiam aliquandiu obtinuiſſent, occiduntur Ib. ſcythæ à Seſoſtre ſubacti 56. ſcytharum ſerui cur oculis orbentur 99. ſcytharum ratió emulgendi lactis Ib. ſcythæ Auchatæ Ib. ſcythæ aratores 101.106. ſcythę regij 106. ſcytharum mores 105. ſcytharum dij & iuſiurandum 108. ſcyth. mos in cædendis victimis 107. ſcytharum in hoſtes ſæuitia Ib. ſcyth. mos iæcundi fœderis 108. ſcyth. regum ſepultura 109. ſcyth. à Scyale defectio 110. ſcythæ ſuorum inſtitutorum obſeruantiſſimi Ib. ſcythis eorumque equis aſinorum & mulorum vox inſueta 116. ſcyth. munera ad Darium 117. ſcyth. intemperantia 158. ſcythæ Perſis Sacæ appellati 178. Scythęab Ariar. primùm, deinde & à Dario oppugnantur 3.ct.
Scytharcis Scyth. regis ad Darium literæ 3.ct. Scytharcis Perſas fundit Ib.
Scythia vetus vbi 113. ſcythiæ duæ partes Ib. ſcythiæ flumina 105. ſcythia lignorum inops 107. ſcythicæ grues vbi hybernent 43. ſcythicum gramen 106. ſcythicus exercitus contra Mediam 172
Scythes Zanclæorũ rex in vincula conijcitur 149
Sebennyticum oſtium Nili 42
Secũdianus rex Perſiæ 6.ct. ſecundianus dolo occid. Ib.
Sedem non perforatam habẽtes 6.ct.
Selbonides ſtagnum 40
Selymbria oppidum 151
Semen Indicum quale 89
Semiramis Babyl. regina 33. ſemiram. egregia monumẽta Ib,
Senectæ maximus honos a-

apud AEgyptios 52. ſenes vbi mactentur 88
Sepia locus 157.194
Sepelire igne 7.ct. ſepulchralis agger ſua ſponte corruens 8.ct. ſepulchrum palmiferum Ibid. ſepulchrum Halyattis apud Lydos 18. ſepulchra Babyloniorum 36. ſepulchra vitrea 75. ſepulchrũ Helles filiæ Athamantis 177
Serbonis lacus 71
Seriphij populus 207
Sermone carentes 11.ct.
Sermyla Græca vrbs 184
Serpentum ſacrorum deſcriptio 51. ſerpentum ſepultura in Iouis templo Ib. ſerpentes alati 52. ſerpẽtes alati thuriferas arbores obſeruantes 89. ſerpentum vis apud Neuros 113. ſerpentibus veſcentes vbi 124. ſerpens arcis Athenarũ cuſtos 207. ſerpens Indicus 10.ct.
Serrium promontorium 177
Serui Scytharum cur oculis priuentur 99. ſerui boni interdum hominibus malis, & contrà 211. ſeruorum bellum 158
Seſoſtris rex AEgypti 55. 56. Seſoſtris quas gentes ſubegerit 55. Seſoſtris inſcriptiones Ib. & monumenta 57
Seſtus vrbs 118. 173. Seſtus à Græcis obſidetur 241
Sethon AEgypti rex Vulcani ſacerd. 63
Sicania nunc Sicilia dicta 192
Sicyon 137. ſicyonorum tribuum nomina Ib. ſicyoniis & AEginetis irrogata mulcta ab Argiuis 159
Sidon Græca vrbs 58.94
Sidonius Tetramneſtus Alleſij filius 180
Sigeum & eius occupatio 136 140 143. ſigeum troicum 104
Sigma litera apud Perſas magnificentiæ nomina terminantur 26
Sigynæ populus vbi 128. ſigynarum appellatio Ib.
Sileni Marſyæ pellis in vtrem formata vbi ſuſpenſa 173
Sillicypria Kiki, & ex his vnguentum 54
Silphium vbi 122.125
Simiarum comeſtores 125. ſimiarũ vbi maxima vis Ib. ſimiæ paruæ Indicæ 9.ct.
Simonides Ceus: & eius encomia 144
Simonides Leoprepis f. & eius epigrammata 200
Simulachrum piſtricis Cræſi 9. ſimulachra ab Ægyptijs primùm dijs cõſecrata 40. ſimulachrum Iouis arietina facie 47. ſimulachrum Panis Ib. ſimulachra ęſtatis & hyemis 59. ſimulachrum ex pelui: & quid ſignificet 69. ſimulachrum Veneris in Cyrene, ob preces exauditas

ditas 70. ſimulachra Mineruæ lapidea duo Ibid. ſimulachrum Iſidis bubulis præditum cornibus 46. ſimulachrum Mercurij porrectum verenrum habens 48. ſimulachrum Darij lapideum 87. ſimulachrum Vulcani Pataicis ſimile 77. ſimulachra ſoli Marti faciunt Scythæ 107. ſimulachra ex oleis, Damiæ & Auxeſiæ 139
Simultatis inter Phœnices & Græcos initium 2
Sindus vrbs 184
Singus vrbs ad montem Atho 183
Sinope vrbs 14.45.100
Sinus Arabici maris deſcriptio 41
Siphnus inſula locupletiſſima 81. ſiphnij quas naues Salaminem miſerint 208
Siptachora arbor n.ct.
Siromitres OEbazi f. Paricaniorum dux 178
Siſamnes Hydarnis fil. Ariorum dux Ibid.
Siſyra genus penulæ Ibid.
Sitalces Thracum rex 110.186
Siuph vrbs Ægypti 69
¶ Smaragdus Polycratis 78
Smerdis Cambyſis fr. 76. & eius à frater cædes. Ib. ſmerdin occiſum à ſe Cambyſes luget 82
Smerdis fictitius regno potitur 83. ſmerdis ex auribus amputatis agnoſcitur 75. ſmerdis occiditur 85
Smerdones Otanis fil. Xerxis exercitus dux 183
Smila oppidum vbi 184
Smindyrides Sybarita vnus ex procis filiæ Cliſthenis 164
Smyrna à Gyge oppugnata 3. ſmyrna ab Halyatte capitur Ib. ſmyrna à Colophonijs condita Ibid.
Smyrna Æoliæ ciuitas & celeberrimum emporium 27. 243
Sobolis procreandæ præmia apud Perſas 25
Sogdi populus 88. ſogdorum in Xerx. exercitu armatura 178
Sol Maſſagetarum deus 38. ſoli Maſſagetæ equos immolant 39. ſol cauſa exundationis Nili 43. ſolis inſuetus ortus & occaſus 64. ſolis menſa vbi 74. ſolis fons vbi 124. ſolem execrantes Ibid. ſolis eclipſis Xerxe mouente exercitum contra Græcos 174. ſol Græcorum deus Ib. ſol pro mercede redditus 221. ſol obſcuratus 224. ſolis ſacræ oues vbi 238. ſol Indicus 9.ct.
Soli vrbs, & eius obſeſſio 145
Solonis peregrinatio in Ægy. 5. ſolon legiſlator Athen. Ib. ſolon à Crœſo humaniter exceptus Ib. ſolonis cũ

Crœſo de beatitudine colloquium 5.6. ſolon Crœſi diuitias nihili duxit Ib. ſolonis lex Athen. data 70
Soloispromontorium 45
Solymi olim Milyæ dicti 31
Somnium filiæ Polycratis 92
Sontes vt examinet Indiæ rex 10.ct.
Sophanes Eutychidis f. Decelenſis 235. ſophanis ancora Ib.
Sophiſtarum totius Græciæ peregrinatio 5
Soporiferum ſtercus 10.ct.
Sororem Cambyſes ducit, occidit, & aliam ſuperinducit 76
Soſiclis Corinthij de reſtituendo Hippia oratio 141
Soſtrates 120
¶ Spaco Medis canis appellatur 21
Spamitres eunuchus Xerxem interficere parat 4.ct. ſpamitræ tormenta Ib.
Sparethra regina Cyrũ in prælio capit: & maritũ liberat 1. ct.
Spargapiſes Tomyridis f. à Cyro capitur 38. ſpargapiſes ſeipſum interimit Ib.
Spargapithes Agathyrſorum rex 109
Sparta vrbs Lacedæm. 200
Spartanorum tyranni Leon & Hegeſicles 11. ſpartiatarum inſtituta à quo Ib. ſpartiatarum rex Leobota Ib. ſpartiatarũ reſpub. & leges bellicæ à Lycurgo Ib. ſpartiatæ Lycurgum delubro ædificato colunt Ib. ſpartiatarũ cũ Argiuis de Thyræa agro contentio 15. ſpartiatarum regum dignatio & iura 154. ſpart. ſenatus Ib. & lex 138 ſpart. oraculum 199. ſpart. cædes ad Thermopylas Ib. eorumq; epigrãmata 200. ſpart. reges 220
Spaſmi remedia 125. 12. ct.
Spathæ palmarum 178
Speculatores Græcorum 187
Speluncas inhabitantes 11. ct.
Sperchius amnis Anticyram prætẽrlabitur 196
Sperthies Aneriſti f. ſe offert ad ſatisfaciendũ Xerxi 185
Sphẽdadates magꝰ Tanyoxarcẽ apud Cambyſem accuſat 2. ct. ſphendadates dolosè ſuccedit Tanyoxarci interfecto Ib. ſphẽdadates Cambyſi ſuccedit 3. ct. ſphendadatis cædes Ib.
Spina Ægypti & eius gummi 54
Spitamis Amytis maritus 1. ct.
Spitamas à Cyro occiſus Ibid.
Spitaces Spitamæ fil. 1. ct.
Spitades Derbicibus à Cyro præficitur 2. ct.
Spitradates Piſuthnem perſequitur 7. ct.
Sponſa vbi dotem concubitu quærat 123
¶ Squamoſi piſces Ægypt. ſacri

sacri 51
¶ Stadium, passus, cubitus, pes 65
Stagirus Græca vrbs 183
Stathmi regij quid 134
Statira Artoxerxis vxor 7.ct. statira Paryſatidem vlciſcitur 7.ct. statira veneno tollitur 8.ct.
Stentoris lacus 177
Stercus ſoporiferum 10.ct.
Steſagoras Cimmonis fil. 161 ſteſagoræ cædes 151
Steſenor Curij tyrannus 145
Stratias Chius 118
Strattes Chiorũ tyrannus 220
στρόβιλος & κῶνος quid 248
Struchates populus 89
Struthij ſubterranei vbi 125
Strymon fluuius 11.128.143.182. 183
Strymonij populus 178
Stryma Thaſiorum vrbs 182
Stygis aqua vbi 157
Stymphalius lacus 1b.
Styracis vſus ad quæ vtilis 89
Styreenſes quas præbuerint naues 207
Styx & eius aqua 157
¶ Sua quenque inſpicere debere 2
Suadelæ numen 287
Subulci apud Ægyptios profani 48
Succeſſionis ius apud Spartiatas 167
Suniacum iugum vbi 113
Sus animal ſpurcum apud Ægyptios 47. ſus hoſtia Lunæ & Liberi patris 48. ſues ſacrificandi modus 1b. ſues apud Scythas 107. ſue abſtinent AEgyptij 124
Suſa oppidum 34.134.135
¶ Sybaris vrbs capitur, & diripitur 133.149. ſybaritarum bellum 133
Syene vrbs Thebaidos 44
Syennefis Cilicum rex 146 ſyenn. duos hoſtes iuuat 7. ct.
Syleus campus 183
Syloſon Polycratis fr. AEaci f. 78.95
Syloes promontorium 104
Symanum mare vbi 32
Syrges fl. in Mæotidem influit 116
Syri Græcis Cappadoces 2.13. 41.87.134.178. ſyrorum prædia Crœſus deuaſtat 14. ſyros Crœſus exterminat 1b. ſyrorum in exercitu Xerxiano armatura 178. 179. 180
Syria AEgypto contermina 58 ſyria Palæſtina 87.179.180 ſyriæ præfectus Megabyzus 5.ct.
Syropæones in Aſiam abducti 129

T

TABELLA totius orbis 134 Tabellionum Perſarum curſus & modus 215
Tabiti quid 107
Tachompſo inſula 44
Tænarus locus 191

Talentum Babylonicum 87
Talos & fel iſi iecore habent aſini Indici 12. ct.
Talthybij ira in Lacedęmonios 185. talthybij templum apud Spartiatas Ib. talthybius Agamemnonis præco Ib. talthybij ira iſi Lacedæmonios pacata Ib. talthybiatarũ honos apud Spart. Ibid.
Tanagram interfluit Thermodon 231. tanagræi Thebanorum vicini 139. tanagricus tractus 135
Tanais fluuius 105. 106. 115. 116
Tanyoxarces quibus à Cyro præficiatur 2. ct. tanyoxarces dolosè à Cambyſe occiditur Ib. tanyoxarces fictitius Ib.
Tarentum vrbs 113
Tarentinorum maxima cædes 192
Targitaus & eius tres filij 99
Tarteſſus emporium nobile 120. tarteſſum Phocenſes occupant 29. tarteſſiorum rex Arganthonius 30
Tauchira oppidum 122
Tauri Iphigeniã Agamemnonis filiam colunt 113. tãdrorum populorum mores Ib. taurica gens Ib. taurici mõtes 99
Taxacis Scythiæ rex 115
¶Tearus fluuius & eius medica vis 111. teari fontes partim calidi partim frigidi Ib.
Tegea Arcadum 161. 192. tegeates 11. tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur 12
Teos oppidum vbi 26. 31. teus à Græcis in Ægypto condita 70. teij demigrant in Thraciam odio Cyri 30. teij Abdera condunt Ibid.
τέλλον Perſis Tycta, id eſt cœna 241
Tellias vaticinus 205
Tellus beatiſſimus à Solone iudicatus 5. telli filij fideliter inſtituti Ib. telli obitus ſplendidiſſimus Ibid.
Tellus eadem non fert omnia 6. tellus Scytharum deus 107. tellus Apia Scythis dicitur Ibid.
Telmiſſes coniectores 14
Telus inſula 189
Telys Sybaritarum rex 134
Temeſius Clazomenius Abderorum fundator 30
Tempe locus vbi 192
Tenedus 28
Tenus Æoliæ ciuitas 27. 169
Terituchmes Ochi gener 7. ct. terituchmis ſtuprũ: cædes Ibid.
Termilæ vocantur Milyæ 31
Terra & aqua munera 116. terræ diuiſio 42. terræmotus tanquam prodigiũ vbi 103
Tethrippotrophus 151
Tethronium oppidum 206
Teucri 175
Thalamia quid 131. 132

Thales Milesius defectionem solaris luminis Ionibus præ dixit 13. thaletis Milesij inuentum in traducendo fluuium Cræsi exercitu 14. thal. Milesij consilium Ionibus datum 31. thaletis Milesij de incremẽto Nili sententia innuitur 43
Thamanæi populus 88
Thannyra Inari Libyis filius 73
Thasius & eius conditores 47. 153
Thasij subacti 152
Theasides Spartiata 158
Thebæ Ægyptiæ 40. thebarum Ægyptiarum mirum 72. thebæ olim AEgyptus vocatæ 42. thebani Iouis fanum 33. thebanis arietes sacrosancti 47
Thebanis stigmata inuruntur regia 200. thebani à Græcis obsidentur Ib. thebani Xerxem contra Platæenses instigant 4. ct.
Themistocles Neoclis f. 187. 192. 217. themistoclis corruptio 202. themistoclis commentum 204. 211. themistoclis liregæ ad Iones lapidi incisæ 204. themistoclis cum Aristide simultas 212. themistoclis vafrities, exactio, auaritia 217. themistocles omnium Græcorum prudentiss. Ib. themistocles Creta sagittarios ad uersus Xerxem accersit 2. ct. themistoclis astu Xerxes è Salamine auf ugit Ib.
Themiscyra vbi 111
Theogoniæ cantus in sacrificiis Persarum 25
Theophaniæ festum 9
Thera septem annos pluuiam non sensit 119. thera insula quondã Callista Ib. theræorum coloniæ 120
Thetambus in Pallena vrbs 184
Therapne locus 155
Theres Auresionis f. Cadmeus genere 119
Therma vbi 183. thermæus sinus 184
Thermodon fluuius 56. 227. 230. 231
Thermopylarum mons 193. 198. ad thermopylas Xerxis & Leonidæ prælium 4. ct.
Theron Acragantinorum monarchus 191
Thersander Theræ auus 119
Thesmophoria sacra 69
Thespiæ vrbs incenditur 208
Thespienses 139
Thesproti populus 142. 208
Thessaliæ descriptio 184. thessaliæ equæ omnium optimæ 195
Thessalus dux 133
Thestorides literarum professor 246
Thoes vbi nascantur 125
Thomanij populus 91
Thonis præfectus Canobici

ostij 57
Thoraces picturati Amasis regis 79
Thoracis Thessali in pugna ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4.ct.
Thorica tribus 113
Thraces à Croeso subacti 5. thraces à Sesostre subiugantur 56. thraces populus Asiæ 87. thraces cannabe vestiuntur 109. thraces aduersus tonitrua sagittas excutiunt 112. thraces Bithyni & Strymonij appellati 178. thraces Xerxis socij 194. thraces Iouis sacrum currum cum equis abegerunt 218. thracũ sepulturæ quales 128. thracum in Xerx. exercitu armatura 178. thracum sacrificia 242. thracia tellus 112. thracia gens, eiusque mores 127. 128. thraciæ muri 151
Thrachinienſium procerũ ad Xerxem in pugna ad Thermopylas consilium 4.ct. thrachinienses Persas per auia ducunt Ibid.
Thrasybuli Milesiorum tyranni commentum 4
Thriasius campus 210
Thrixæ oppidum 119
Thus vbi & quomodo colligatur 89
Thyiæ Cephissi filiæ fanũ 193
Thyrea ager vbi 15
Thyrea insula 81. 157
Thyssagetæ populus vbi 102. 116
Thysus vrbs 172
¶ Tiarantus fl. Scythiæ 105
Tibareni populus 88. tibarenorum in Xerx. exercitu armatura 179
Tibesis fl. Scythiæ 105
Tibetheus eunuchus Tanyoxarcis cædem prodit Amyti 2.ct.
Tigranes Achæmenides Medorum dux 177. tigranis sententia 205. tigranis ducis species & statura 239
Tigris fluuius in rubrum mare infunditur 34. tigris Opin præterlabitur Ib. tigres tres & eorum ortus 135. tigris ostium 149
Tilones pisces 129
Timaphernis in prælio ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4.ct.
Timnes Spargapithis f. 109
Timo sacrifica, Pária genere 166
Timon Androbuli f. 186
Timonax Timagoræ filius 180
Tinctura Indica & Persica 11. ct.
Tiryntbia regio 157
Tisamenus Græcorũ augur 229
Tissaphernes in Pisuthnẽ mittitur 7. ct. tissaphernes Pisuthni succedit Ib. tissaphernes Cyrum criminatur Ib. tissa-

thiſſaphernes Græcis inſidiatur 8. &c. thiſſaphernes Clearchum & Græcos regi mittit Ib.
Titormus Ætolus frater Malis 164
¶ Tmolus fluuius & mons 15. 18. 144. tmolus fluuius auri tamenta profert 18
Tomyris Maſſagetharum regina à Cyro bello petitur 37 38. tomyridis magnanimitas 39
Tonitrua vbi nulla 103. 9. &c. tonitrua in Xerx. exercitũ ingruunt 175
Tormenta per ſcapham 4. &c.
Torona Græca vrbs 172. 184
¶ Trachea Cherſoneſus 113
Trachiniæ petræ 196
Trachis vrbs Ibid.
Traſpies Scythæ 99
Trauſi populus Thraciæ, eiuſque mores 127
Trauus fl. 182
Tria capita, ſeu capita quercus, locus 230
Triopij Apollinis ſacrum atq; certamen 27
Triopium Cnidiorum regio 32. 104
Tritæenſes Ioniæ gens 27
Tritæchmas Artabazi filius 35
Triballica planities 106
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos 113
Triton fl. & tritonis palus 123
¶ Tumulus palmifer 8. &c.
Tutelaris Mineruæ templum apud Chios 29
¶ Tychius coriarius Homeri hoſpes 244. ab Homero celebratur 248
Tycta Græcè τύκτον id eſt cœna 241
Typhon Ægypti rex 64
Tyrannis lubrica res 80. tyrannidis incommoda 141
Tyrannorum mores 85
Tyres fl. Scythiæ 100. 105. 106. 110
Tyritæ Græci 106
Tyrius Mapen nauarchus Xerxis 180
Tyrus quando extructa 47
Tyriorum caſtra, locus 57
Tyrodiza Perinthiorum ora 172
Tyrrhenus Atyis f. colonias in Tyrrheniam ducit 18
Tyrrheni Phocenſes oppugnant 30
Tyrrhenia ſeu Thuſcia 18. tyrrheniam Phocenſes occupant 29

V

VACCAE Iſidi ſacræ 46. vaccæ vbi non alantur 124. vaccinam non guſtantes Ibid.
Vaticini Scytharum 108
Vdiaſtes Terituchmem interficit 7. &c. vdiaſti lingua excidituꝛ Ib. vdiaſti ſuccedit Mitradates f. Ibid.
Velocitas Cynocephalorum 11. &c.
Venandi lepores ratio apud

Indos 10.ct. venandi asinos syluestres ratio 12.ct.
Veneni dandi mira ratio 8.ct.
venenum serpentis Indici 10.ct. quæ venena prohibeant 12.ct.
Veneris Vraniæ templum à Scythis compilatũ 20. veneris fanum apud Cyprum Ib. veneris templum apud Cythera Ib. venus Mylitta Assyrijs dicta 25. 35. venus Arabibus Alitta 25. venus Persis Metra Ib. veneris tẽplum apud Acarbechas 46. veneris hospitæ ædes 57. venus Scytharum dea 107. ab ijsdem Artimpasa dicta Ib.
Venti Etesiæ causa exundationis Nili 43. ventorum ara in Thyia 193
Veretra Pygmæorum 10.ct.
Vermis fl. Indici 12.ct.
Verticis rasura apud quos in vsu 123
Vesta Scytharum dea 107
Vestes laneæ vbi profanæ 52. vestes Cynocephalorum 11. ct.
Vestigium Herculis vbi 110
Vestibulo Cereris adhærens manibus truncatur 159
Victimæ cædendæ ritus apud Scythas 107
Vinum ex hordeo apud Ægyptios 52. vinum suauiss. 12. ct.
Viri ærei vbi visi 66. viri agrestes 125. viri pro mulieribus exornati 129.130
Virginum auctio apud Babylonios 36. virgines vbi deuirginentur à rege 122. virginum anniuersarius conflictus 123
Vitæ humanæ breuitas & calamitas 175
Vitiliginis remedium 12.ct.
Viuos defodere Persis in vsu 182
Vocalissimus Ægyptius 118
Vomitũ excitans radix 12.ct.
Vrbana Minerua 139
Vrbium Græciæ incrementa decrementaq; 2. vrbs vetus Æginę à Nicodromo occupatur 159. vrbes à Dario in Scythia conditæ 116
Vraniæ Veneris fanum vetustiss. 20. vraniæ Veneris templum à Scythis diripitur Ib. vraniæ Veneris apud Persas sacrificia 25. vrania Venus Alilat Arabibus dicta 72
Vrina hirci spasmi remedium 125
Vrna olei inexplebilis 3.ct.
Vrsorum ac luporum sepultura 51
Vroralt Arabibus quid 72
Vsiris cum Megabyzo conflictus 5.ct. vsiris capitur Ib.
Vtrij populus 88. & eorum in Xerx. exercitu armatura 178
Vulcani sacerdotes 40. vulcani maximũ templũ Memphi

phi 55. Vulcani veſtibula Ib. vulcani coloſſ. 69. & fax 215. vulc. templũ & ſtatua 77
Vulpanſeres Ægyptiis ſacri 51.
¶ Vxor Candaulis Gygi nuda viſa 2. vxorum mactatio ad mariti funus 127. 128. Vxores Athenienſ. raptæ 166

X

XANTHIVS campus 166
Xanthij populus Ib.
Xanthippus Ariphronis f. 165. 173. 220
Xenagoras Praxilai f. Halic. 240
Xerxes Darij filius 33. 3. ct. xerxis vxor Ameſtris Onophæ filia 177. & 3. ct. & eius liberi 216. 3. ct. xerxis genealogia 170. xerxes quid Græcis ſignificet 160. xerxes rex Perſarum declaratur 167. xerxes cur bellum Græc. bel. intulerit 168. 3. ct. xerxis omnium prima aduerſus AEgyptum expeditio 168. xerxes vnam olei Babylone explere nequit 3. ct. xerxi Babyloniorum defectio nuntiatur Ib. xerxis oratio ad Perſas de bello Græcis inferendo 168. xerxis iuuenile ad Artabanum reſponſum 170. xerxis oratio qua expeditionẽ in Græcos reuocat Ib. xerx. ſomnia 170. 171. xerxis copiæ omnium maximæ 172. xerx. Helleſponto compedes iniijcit 173. xerxis crudelitas 174. xerxiani exercitus ordo Ib. xerxiani exercitus tonitru & fulgure ingruenti bus bona pars exanimati 175. xerxes Mineruæ Iliadi mille boues immolat Ibid. xerxes luſtrato ſuo exercitu & certamine nauali cum voluptate ſpectato, lacrymas profundit Ib. xerxis & Artabani colloquium Ib. xerxi duo hoſtiliſſima eſſe reſpondet Artabanus Ibid. xerxis oratio ad Perſas 176. xerxis dona in Helleſpontũ collata Ib. xerxis exercitus in Europam traiectus 177. xerxi quæ oſtenta oblata ſint Ibid. xerxes exercitum ſuum luſtrat Ibid. xerxis copiarum catalogus & numerus 176. 4. ct. xerxis duces qui fuerint 179. 180. xerxis feſtiuum ſtratagema 183. 188. xerxis copijs Chidori aqua non ſuffecit 184. xerxis magnanimitas 185. xerxis in Græciã aduentus 186. xerxis confidentia 187. xerxiana claſſis 194. xerxis formæ dignitas Ib. xerxi naues 400. ſubmerſæ 195. xerxis copias Onochoni fl. aqua deficit Ib. xerxes abydum ponte iungit 4. ct. xerxis cũ Leonide ad Thermopylas cõflictus Ib. xerxis ad Ther-

mopylas,clades 205. xerxis ridiculum factum Ib.xerxẽ Thebani in Platæenſes incitant 4.ct. xerxes Athenas capit & incendit Ib. xerxes Heracleo Salaminem aggerem ducere conatur Ib. xerxes è Salamine fugit 216. 4. ct. xerxis impietas 217. xerxis copias fames & peſtes extinguit 218. xerxis reditus in Aſiã 218. 4.ct.xerxes tempeſtate vexatur Ib. xerxis crudele factũ Ib.xerxis amores 240.241. xerxis in fratrẽ crudelitas 141. xerxes ad templum Delphicũ diripiendum mittit 4.ct. xerxes Amytis filiæ impudicitiam obiurgat Ib. xerxes interficitur à ſuis Ib. xerxis cædes cognoſcitur Ibid. xerxis occiſorum & Perſarum pugna Ib.
Xerxes iunior Artoxerxi ſuccedit 6.ct.xerxes ebrius occiditur Ibid.
¶ Xiſtum aureum Amphiarao donatum 9
¶ Xuthus Ionis pater 180

Z

ZABECES Libyum vicini 125
Zacynthus vbi 156. zacynthi fontes piſcoſi 10.ct. zacynthij pop. 81.156
Zancla nũc Meſſana dicta 191. zanclæi populus 149.189
Zamolxis dæmon 112
Zaris vrbs 7.ct.
Zegeries murium genus in Libya 125
Zeuxidamus Leutycnidis f. 156
¶ Zir amiculi genus 178
¶ Zoa à Batto condita 121
Zona vrbs Samothraciæ 177
Zopyrus ſe mutilat 97. zopyri ad Babylonios ficta fuga Ibid. zopyrus Babylonici exercitus dux declaratur 98. zopyri præſtantia Ibid. zopyrus Megabyzi pater Ib. zopyri cædes 3.ct. zopyro quæ tribuit Herodotus,Cteſias Megabyzo 3.ct.
Zopyrus Megabyzi f. 98.5.ct. zopyri filia à Sataſpe vitiata 104. zopyri fortitudo 5. ct. zopyrus à rege deficit & Athen.fugit 98.6. ct. zopyri cædes 6.ct.
Zoſtur locus 216
¶ Zygantes Libyum vicini 125. zygantes ſimiarum comeſtores Ibid.

FINIS.

Emendanda in hac editione.

*Pag.17,ver.*apud *&* ſulenda] *lege* Africa. *P.77,in margine,v.quarto à fine l.* perſoluerent. *P.268,v.tertio à fine l.*lanigeræ. *P.307,v.* xij] *l.*OEnoen. *P.374,v. tertio à fine l.*περιστέφειν. *P.415, in marg. v.penultimo,l.*βάλανον. *P.422,in margine tollè* qui poſt γάμους.

Ad marginales numeros quod attinet, monendus es lector,quoſdam emiſſos eſſe,quoſdam alicno loco poſitos,quoſdam inter ſe commutatos. Qui vt corrigendi ſint,ne Inducis numeri te fallant,e ſequentibus cognoſces. P.54,v. rebell.] *ſupple 25. P.82,v.*Cyto] *pro 73. pone 37. P.86,v.*ac man.] *pro 29. pone 39. P.109,v.*multo] *ſupple 49. P.146,v.*reges] *ſupp. 66. P.193,v.*futuſo] *ſ.87. P.248,v. CONTIN.] ſ.112. P.257,v.* gnea] *pro 126.l.116. P.313,v.*ſierunt] *ſ.141. P.315,v.*terimer.] *ſ. 142. P.347,ex v.*terrog.] *transfer 156,ad v.*que. *P.375,v.*oportet] *ſ.169. P.446,v.*omnia] *ſ. 200. P.483,v.*tum] *ſ.217. P.494.b.* ſanitis] *ſ.222. P.501,v.*cum] *ſ.225. P.508,ex v.*bis *transfer 228. ad v.*inſtrenui. *P.512,ex v.*cedæm. *transfer 230.ad v.*tractum. *P.554. v.* Apoeſi] *ſupple 250. P.555,v.* Vbi verò] *pro 252. pone 251. & ſic deinceps.*

In editionibus ſuperioribus,Gallicis,Italicis,Germanicis,emendandi errores.

Hos etiam ſuperiorum editionum periculoſos errores,paucos è multis,ex eorum genere quorum in epiſtola ad lectorem mentio facta eſt, hic adiungere libuit. P. 103, *v.* crura *pro* extremos *habent illa ſuperiores editiones* externos. *Paulo poſt,v.*ea quam] *pro* vapulauerunt *h.*epulauerunt. *P.* 109,*v.* nunquid] *pro* nomina *h.*omnia. *P.*112, *v.* rem] *pro* Marti *h.* matri. *P.*114,*v.*vitam] *pro* hirudinibus *h.*hirundinibus. *P.*118, *v.*odor] *pro* nitro *h.*intro. *Et aliquanto poſt,h.*impetraſſe *pro* imperaſſe: *&* vinum,*pro* vnum. *P.*136,*v.*dum celſ.] *pro* porro quinquaginta,*h.*ſex & quinquaginta,*poſito* ſex *pro* ſed. *P.*147,*v.*exut.] *pro* in paluſtria *h.*in plauſtra. *P.*177,*v.*nentes] *pro* prohiberent *h.*prouiderent. *P.*188, *v.* nunc] *pro* calculum *h.* clanculum. *P.* 198, *v.* qui] *pro* aurum *h.* Auſtrum. *P.* 211, *v.*ſtophil.] *pro* nauibus *h.*manibus. *P.*214,*v.*ſuadebat] *pro* impetum *h.*imperium. *P.*252,*v.*qui] *pro* ætate *h.*æſtate. *P.*257,*v.*in agros] *pro* abnuiſſent *h.*habuiſſent. P. 264,*v.*duxerant] *pro* non longo *h.*longo: *P.*273,*v.*gunt Asbyſtæ *h.* pertingunt *pro* non pertingunt. *P.*282, *v.*erunt] *pro* ripam *h.* rupem. *P.*293, *v.*verbis] *pro* nox *h.*non. *P.*294, *v.* in contin.] *pro* continentem *h.*concionem. *P.*320.*v.*ramenta] *pro* ramenta *h.*æramenta. *P.*342, *v.*nihil] *pro* primigenium *h.* primi ingenium. *P.* 348,*v.*dixit] *pro* viatico *h.*vaticinio. *P.*400, *v.*queſtres] *pro* octo myriades *h.*octo millia myriadum. *P.* 403, *v.* expect.] *pro* non *h.*

nos.

nos. *T.*404,*v.*ſinus] *pro* nos *h.*non, *T.*412,*v.*omnis] *pro* repugabat *h.* repugnabat. *T.*418, *v.* ere] *pro* gratiam *h.* Græciam. *T.* 431,*v.*quenq;] *pro* proram *h.*portam. *T.*457,*v.*ita] *pro* hos omnes *h.*non omnes. P.464,*v.*nis] *pro* non ſentire *h.*conſentire. P. 482,*v.* quutus] *pro* comibus *h.* cõmunibus. P.533,*v.* mitium] *pro* mitium *h.*felicium. *qui error typographicus ex vjs eſt qui in Lexicis religioſè ſeruati ſuerunt ſicut & varij interpretis errores.*